This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Digitized by Google

HARVARD LAW LIBRARY

Received APR 18 1913

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Bohemia. Laws, statutes etc.
= Codex juris bohemici

Obnovené

Právo a Zřízení Zemské

dědičného království Českého.

Vernewerte

Landes-Ordnung

des Erb-Königreichs Böhmen.

1627.

K vydání upravil

Dr. Hermenegild Jireček.

V Praze.

Nákladem F. Tempského.

1888.

Digitized by Google

APR 18 1913

Tiskem Adolfa Holzhausena ve Vídni.

Digitized by Google

Předmluva.

Původ a význam »Obnoveného Zřízení Zemského«, kteréž roku 1627 království Českému dáno bylo císařem a králem Ferdinandem II., tak jest vůbec znám, že nám, text jeho tuto znova vydávajícím, netřeba se o tom valně šířiti. Také nám šlo hlavně o to, aby zákonník tak vážný vřaděn byl mezi památníky práva českého, jichžto uveřejnění jsme ve sbírce »Codex juris bohemici« již před léty byli započali.

V německém sepsání vyšlo Obnovené Zřízení roku 1627 tiskem celé, v českém toliko s části, a sice až do článku F. I.; odtud až do konce byl text rukopisně doplňován. Nicméně textu českému přiznána jest rovná platnost jako německému; prohlašujeť zákonodárce ve Předmluvě, předposlední alinea, toto »Zřízení již pro authentico, za pravé, Naše vlastní a spravedlivé«.

Předmluva vyhlašovací má v českém textu dvojaké znění: Jedno mírnější, druhé přísnější. Mírnější nalezli jsme v exempláři městské obce Vysokomýtské, a ten jest vlastní rukou královou, též i vysokých úředníkův podepsán, tedy neomylně authentický; ten jsme my tuto otiskli. V jiných výtiscích čte se znění přísnější, a to se do slova shoduje s Předmluvou vydání německého. Kromě toho nalézají se exempláře jedny s podpisy vtištěnými, jiné bez nich.

Úplný nadpis českého textu zní v tato slova:

Cýsaře Ržjmské°, Vherského a Czeského ꝛc. Krále ꝛc., Geho Milosti Ferdinanda Druhého ꝛc., Obnowené Práwo a Zřjzenj Zemské Dědičného Králowstwj Czeského,

Digitized by Google

kdežto v čele textu samého před článkem A. I. nadpis ten poněkud obměněn zní:

»Obnovená Práva a Zřízení Zemská království Českého.«

Lícní strana titulního listu opatřena jest znakem císařským (orlem), rubní znakem království Českého (lvem).

V těsném spojení s Obnoveným Zřízením Zemským jest list královský, o devatenácte dní později, totižto dne 29. května 1627 vydaný a potvrzení výsad království a stavům obsahující. Listem tím zadosti učiněno článku Zřízení samého A. XXII. Plným textem čte se ve vidimovaném opisu privilejí zemských, kniha z roku 1547, č. 1, fol. 56 a 57, chovaném v zemském archivu království Českého, též i ve Dskách zemských (kniha instrumentů č. 6. z roku 1627).

Jinak doplňuje se Obnovené Zřízení staršíma dvěma zákony, totiž »Narovnáním o hory a kovy« z roku 1575 a »Smluvau Svatováclavskau« z roku 1517, k nimž se táhne Obnovené Zřízení v článku A. XXI. a A. XXXV. Oba tyto zákony pospolu vytištěny jsou roku 1627 ve Starém Městě Pražském v impressí Šumanské, ve kteréž nepochybně samo Zřízení bylo tištěno, jak tomu nasvědčuje shoda písma tu i tam potřebovaného.

Markrabství Moravskému nápodobně vydáno jest Obnovené Zřízení Zemské, ale o rok později, dne 10. května 1628, vévodství Opavskému pak dne 27. června 1673.

Ve Vídni dne 13. dubna 1888.

Vydavatel.

Digitized by Google

Vorwort.

Indem wir den Text der „Verneuerten Landes-Ordnung", welche Kaiser Ferdinand II. als König von Böhmen im Jahre 1627 für dieses Königreich erlassen, in neuem Abdrucke herausgeben, verfolgen wir hauptsächlich den Zweck, dieses Gesetzbuch unter jene Denkmäler einzufügen, welche den Bestand des böhmischen Rechtes bilden und deren Gesammtausgabe wir in unserer Sammlung »Codex juris bohemici« schon vorlängst unternommen haben.

In der böhmischen Ausgabe vom Jahre 1627 liegt der Text nur zum Theile gedruckt vor, nämlich A. I. bis incl. F. I., der Rest ist in den vorhandenen Exemplaren handschriftlich ergänzt. Gleichwohl wurde diesem Texte die gleiche gesetzliche Geltung zuerkannt, welche der deutsche besitzt; der Gesetzgeber bezeichnet ihn in der vorletzten Alinea des Kundmachungspatentes jener Exemplare, welche mit des Königs eigener Namensfertigung versehen sind, ausdrücklich „als den authentischen und richtigen" (pro authentico, za pravé, Naše vlastní a spravedlivé).

In den Ausgaben unterscheidet man Exemplare, in welchen die Namensfertigungen am Schlusse der Kundmachungs-Vorrede abgedruckt erscheinen, während in anderen diese Namen fehlen und wohl eigenhändig einzutragen waren, wie dieß bei der böhmischen Ausgabe wirklich der Fall ist.

Der Titel dieses Gesetzbuches lautet im Deutschen wörtlich:

Der Röm. Kai: auch zu Hungarn und Böhaimb ꝛc. Königl: Maj: Ferdinandi deß Andern ꝛc., Verneuerte Landes-Ordnung Deroselben Erb-Königreichs Böhaimb.

Digitized by Google

Die vordere Seite des Titelblattes zeigt den kaiserlichen. Adler, die Rückseite den böhmischen Löwen.

Der deutsche Text wurde „getruckt zu Wien in Oesterreich bey Gregor Gelbhar auf der hohen Brucken, Röm. Kay. Maj. Hof-Buchdrucker."

Im innigen sachlichen Zusammenhang mit der Landes-Ordnung steht die neunzehn Tage nach Publicirung dieser letzteren, nämlich am 29. Mai 1627 ergangene königliche Bestätigung der Landes- und ständigen Privilegien, welche allerdings als ein selbständiger Act dasteht, jedoch in Ausführung des Art. A. XXII. der Landes-Ordnung erflossen ist. (Zu lesen in der Publication: „Die ständischen Verhältnisse des Königreichs Böhmen." Leipzig 1848 unter Z. LXVIII., sowie in „Der böhmische Landtag im Jahre 1847." Hamburg 1848, S. 80 ff.)

Der deutsche Text der in der Landes-Ordnung Art. A. XXI. und A. XXXV. citirten älteren Gesetze: „Bergwerks-Vergleichung" vom Jahre 1575 und „St. Wentzels-Vertrag" vom Jahre 1517 sind der Verneuerten Landes-Ordnung in der nachgefolgten, durch Beifügung der Declaratorien und Novellen im Jahre 1640 ergänzten Ausgabe angeschlossen.

Die verneuerte Landes-Ordnung für die Markgrafschaft Mähren datirt vom 10. Mai 1628, jene für das Fürstenthum Troppau vom 27. Juni 1673.

Wien, den 13. April 1888.

Der Herausgeber.

Digitized by Google

Obnovené Právo a Zřízení Zemské

dědičného království Českého

1627.

Vernewerte Landes-Ordnung

des

Erb-Königreichs Böhaimb

1627.

Digitized by Google

My Ferdinand Druhý, z Boží milosti volený římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše a Uherský, Český, Dalmátský, Charvátský atd. král atd., arcikníže Rakauský, margkrabě Moravské, Lucemburské a Slezské kníže, a Lužické margkrabě atd. Všem obyvatelům a poddaným Našim, ze všech stavův dědičného království Našeho Českého, jakéhožby ti koli důstojenství, řádu neb povolání byli, milost Naši císařskau a královskau, též všecko dobré vzkazujem. Věrní milí! Věděti Vám milostivě dáváme, že hned, jak jsme z milosti a pomoci svrchovaného Pána Boha zase dědičné království Naše České mečem dobyti a v moc a pod poslušenství Naše uvesti ráčili, mezi všemi jinými věcmi o to nejvíceji jsme péčovali, jakby v dotčeném dědičném království Našem Českém čest a sláva Boží vzrůst svůj bráti, a ti, kteří jsau se proti Nám, jakožto jich pořádné a od Boha představené vrchnosti pozdvíhli, i té minulé vysoce ohavné rebellie (skrze kterauž netoliko vlast jich, ale i všecka křesťanská království a země zbauřené a v nepokoj uvedené jsau) účastna učinili, vedlé zaslaužení a povahy takového neslýchaného přečinění, i pro uvarování škodlivých příkladův, kteřížby budaucně netoliko Nám, ale i jiným potentatům křesťanským z toho nasledovati mohli (majíce však na pozoru přitom milostivost Naši císařskau) ztrestáni byli; naproti pak tomu ti, jenž jsau Nám věrnost a stálost svau v rebellii skutkem dokázali, a neohledájíce se na to, že království Naše dědičné *in forma universitatis* se pozdvíhlo, předce však oni radčji všeho se opovážili, i vlast svau milau opustili, nežliby v čem nejmenším proti Nám, jakožto králi a vrchnosti své přirozené, stavěti se měli, zase nad jiné všelijakau počestností, důstojenstvím i jměním od Nás milostivě obdaření jsauce, toho jako věčnau a neskonalau památku jmíti mohli.

A poněvadž již to vše vykonáno jest, ne bez příčiny, z naší královské a otcovské péče, ráčíme i ty cesty v tom obírati, kterakby dotčené dědičné království Naše České, od Nás s nemalým válečným nákladem dobyté, zase v dobrý řád, tak aby poddaní Naši, věrní milí, předně všickni zespolka v náležitém poslušenství stojíce, k Nám a dědicům Našim, budaucím králům Českým,

Digitized by Google

WIr Ferdinand der Ander, von Gottes Gnaden Erwölter Römischer Kayser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, in Germanien, zu Hungarn, Böhaimb, Dalmatien, Croatien, und Sclavonien, rc. König, Ertzhertzog zu Oesterreich, Marggraff zu Mähren, Hertzog zu Lutzemburg und in Schlesien, und Marggraff zu Laußitz, rc. Fügen hiemit männiglichen zu wissen: Nachdem Wir durch Hülff und Beystand der göttlichen Allmacht, Unser Erb-Königreich Böhaimb wiederumb mit dem Schwerd unter Unsere Gewalt und Gehorsamb gebracht; Als haben Wir Uns nichts höhers angelegen seyn lassen, als wie in obgedachtem Unserm Erb-Königreich die Ehre Gottes des Allmächtigen fortgepflantzt, die Justitz wider die, so sich wider Uns, als ihrer von GOtt vorgesetzten ordentlichen Obrigkeit, auffgelähnet, und sich der vorgegangenen hochabscheülichen Rebellion (dardurch nicht allein der Wohlstand ihres eigenen Vatterlandes, sondern fast aller Christlichen Königreich und Länder turbirt und zerrüttet worden) theilhafftig gemacht, nach Verdienst und Beschaffenheit dergleichen unerhörten Beginnens, andern zum Exempel und zu Verhüttung hoch-schädlicher Nachfolge, so nicht allein Uns, sondern allen andern Potentaten darauß entstehen könte, gebührlichen, jedoch nicht ohne Einwendung Unserer angebohrnen Milde und Moderation desjenigen, so die Schärffe des Rechtens mit sich bracht, administrirt; hingegen diejenigen Personen, so ihre Trew und Beständigkeit bey wehrender Rebellion gegen Uns erwisen, und ungeacht Unser Erb-Königreich in forma universitatis rebelliret, nichts destoweniger dieselben Personen, eine jede vor sich selbst, alles andern hindangesetzt, lieber ihr Vaterland verlassen, als Uns zuwider seyn wollen, an Ehren, Würden und Güttern in Gnaden belohnet würden.

Demnach nunmehr solches alles bißhero erfolget, So seind Wir nicht unbillich auß Königlicher Vätterlicher Fürsorge darauff bedacht, wie obgedachtes durch Unsere kostbahre Kriegs-Rüstungen erobertes Königreich, wiederumb in eine solche Verfassung gebracht werde, daß der Respect und Gehorsamb der Unterthanen gegen Uns und Unsern Erben, Nachkommenden Königen, als ihren eintzigen Rechten

Digitized by Google

jakožto jich jediné, pořádné, přirozené a dědičné vrchnosti, každého času své zření měli, i sami mezi sebau, pod milostivau ochranau naší královskau, jednostejného práva a jednostejného náboženství užívajíce, v lásce, svornosti a pokoji zůstavali, uvedeno, a všecko, cožbykoli tomu na odpor býti chtělo, dokonce zastaveno a přetrženo bylo.

A ačkoli jsme pro pochazející z již jmenovaného pozdvižení a ještě trvající těžké války a nemalé v zemích našich dědičných nepříležitostí, k spokojení těch všech věcí ještě dokonalého prostředku vynajíti a k místu a konci přivesti moci neráčili: o to však jsme se všelijak starali, aby, co jen nejmožněji, předešle vzniklí neřádové a nedostatkové skrz prospěšná a užitečná nařízení a ustanovení Naše zastavení a napravení býti mohli. Z těch tedy příčin Naše toto následující Obnovené Zřízení Zemské jsme vůbec vydati, a v něm vedlé toho gruntu a základu, kteréhož všickni křesťanští potentátové, když jaký dobrý řád a dobrau správu nařídíti chtějí, slušně požívají, *jura privatorum*, jak nejvíceji býti mohlo, při starém spusobu zanechati; a však některé vedlé nynější povahy království tohoto, v kterémž rozliční národové, rozdílných jazykův užívajíce, obývají, jsme zříditi a ustanoviti i také poněkud vedlé práv našich císařských a jinde v svaté římské říši, též v království a jiných zemích Našich obyčejných, napraviti, nejvíceji pak v tom ve všem předně cti a slávy Boží, přirozeného práva a obecného dobrého šetřiti, i sobě moci netoliko tohoto Zřízení Našeho Zemského k rozšíření, změnění, opravení i činění toho, což s sebau *jus legis ferendæ* přináší, zanechati; ano i v tom se stavům, poslušným poddaným Naším, věrným milým, milostivě zakázati ráčili, že ty některé případnosti, kteréž do tohoto Zřízení Našeho Zemského pojaté nejsau, o nichž předešle žádného psaného práva nebylo, než toliko vedlé starých nálezův v podobných přech od saudcův rozeznávané a skoncované bývali; když ti nálezové, (jakž již o tom od Nás poručeno jest) shledání a Nám přednešení budau, že je tolikéž skrze obzvláštní Zřízení Naše za právo vysaditi chtíti ráčíme.

A kdežby také v tomto Zřízení Našem Zemském na některém místě nětco *in genere*, a na jiném zase *in specie* položeno bylo, nemá se proto žádných zbytečných hádek o slova dopauštěti, nýbrž tomu se tak rozuměti, že jedno místo druhé vykládá.

A aby dotčená Zřízení Zemská, jakby jen, a v čemby nejvíceji býti mohlo, s Pravy Městskými srovnána byla, tudíž i co pro krátkost času a jiná mnohá zaneprázdnění, při tomto Obnoveném Zřízení Zemském opuštěno jest, jiným potom časem doplněno a doloženo bylo, to v milostivé paměti Naší jmíti a nařiditi aumyslu jsme.

Digitized by Google

Natürlichen Erb-Herrn, erhalten, die Unterthanen mit einander unterm Schutz eines gleich-durchgehenden Rechtens und einträchtiger Religion, in Fried, Ruhe und Einigkeit gehandhabt, und alles, was deme zuwider, abgeschafft werde.

Ob Wir nun wohl wegen der, auß gedachter Rebellion herrührenden und noch und noch wehrenden schweren Kriegen und andern Unserm Erb-Königreich und Ländern daher entsprossenen Ungelegenheiten, die zum friedlichen Wohlstand gehörige Mittel nicht so bald vollkömblich vollziehen und zu Werck richten können: So haben Wir doch mit angelegener Sorgfältigkeit dahin getrachtet, wie zum wenigsten, was immer möglich, vor die Hand genommen, und die auß denen vorhergangenen Unordnungen sich ereigende Gebrechen durch heilsambe Gesätz corrigirt und abgewendet werden möchten. Der Ursachen halber Wir dann Unsere Vernewerte Königliche Landes-Ordnung publiciren wollen, darinnen Wir, neben denen fundamenten und Grundfesten, so alle Christliche Potentaten in Verfassung eines Regiments billich Ihnen angelegen seyn lassen, die Jura privatorum zwar so viel möglich bey dem alten Herkommen gelassen, jedoch theils nach jetzigem des Königreichs Zustand, als welches von unterschiedenen Völckern und Zungen bewohnet wird, gerichtet, auch etzlicher massen nach Unsern Kayserlichen und andern im Heil. Römischen Reich und Unsern Königreichen und Ländern gewöhnlichen Satzungen corrigirt; In allem aber zuforderst, die Ehre Gottes, die Natürliche Billichkeit und das gemeine Weesen in acht genommen; Auch darbey Uns nicht allein die Königliche Macht, solche Unsere Landes-Ordnung zu mehren, zu ändern, zu bessern, und was sonst das Jus legis ferendæ mit sich bringt, vorbehalten, sondern Uns auch gnädigist erboten, die jenigen Fälle, so in dieser Landes-Ordnung nicht begriffen und hiebevor nicht durch geschribenes Recht, sondern vielmehr nach Befund der Rechts-Sitzer und etwan auff vorhergegangene præjudicia, erörtert worden, wann dieselbe, wie allbereit anbefohlen, zusammen getragen und Uns vorbracht werden, durch Constitutiones Regias zu decidiren.

Da auch etwas in solcher Unserer Verneuerten Landes-Ordnung an einem Orth in genere gesetzt, und an einem andern Orth in specie erklärt würde: So soll der Verstand und die Außlegung desselben, nirgends anders als daher genommen, und kein Wort-Gezänck deßwegen zugelassen werden.

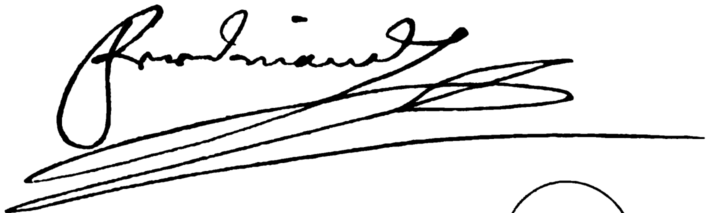
Wir wollen auch gnädigst darauff bedacht seyn, damit das Land- und Stadt-Recht, so viel sich thuen lässt, in eine Conformität gebracht, auch dasjenige, was sonst wegen Kürtze der Zeit und allerhand

Digitized by Google

A protož všem obyvatelům a poddaným Naším ze všech stavův častojmenovaného dědičného království Našeho Českého, duchovním i světským, milostivě poraučeti ráčíme, přikazujíce, aby všickni vůbec, i jedenkaždý obzvláštně, tímto Naším Obnoveným Zřízením Zemským se řídili a spravovali, tak a nejinak chovali, a podlé něho, hned jakž od Nás publikováno a vydáno bude, všecky saudné věci i jiné všelijaké případnosti při všech saudech zemských řízeny, sauzeny a rozsuzovány byly.

A pokudžby před publikováním tohoto Zřízení Zemského (kteréž jsme My již *pro authentico*, za pravé, Naše vlastní a spravedlivé uznati a usauditi, též podpisem ruky Naší vlastní stvrditi, vytisknauti milostivě poručiti ráčili) která věc se zběhla, při saudu však ještě nezašla: tehdy proces právní vedlé dotčeného Obnoveného Zřízení Zemského veden, ortel pak neb veypověď (vymiňujíce za tím *Jus publicum)* vedlé předešlých práv vynešena býti má. Čímž se jedenkaždý spraviti věděti bude.

Dán v městě Našem Vídni 15. dne měsíce máje, léta Páně 1627 a království Našich Římského osmého, Uherského devátého a Českého desátého.

Pečeť císařská.

Ad Mandatum Sacræ Caesareæ Majestatis proprium.

Digitized by Google

Verhindernuß bey dieser Unserer Landes-Ordnung abgehen möchte, von Uns anderwärts supplirt und ersetzt werde.

Befehlen hierauff und wollen gnädigist, daß von allen und jeden, solche Unsere Gesätze in Unserm Erb-Königreich Böhaimb, steiff und fest gehalten, und im Sprechen und Urtheilen, dieselbe in denen jenigen Fällen, so sich nach jetziger Publicirung dieser Unserer Landes-Ordnung zutragen, allerdings in acht genommen; auch was etwan vor diesem sich zwar zugetragen, aber noch zur Zeit zu Recht nicht anhängig gemacht worden, so viel den Process anlangt, nach gedachter Unserer Landes-Ordnung, betreffend aber die Decision und Erörterung (ausser was das Jus publicum betrifft) nach vorigen Gesätzen, wie dieselbe in einem jeden Fall vor angeregter Publicirung gebräuchlich gewesen, gerichtet und geurtheilt werden sollen. Darnach sich menniglich zu richten. Geben in Unser Stadt Wien, den Zehenden Maji, Anno Ain Tausend, Sechs-Hundert, Sieben und Zwaintzig, Unserer Reiche, deß Römischen im Achten, deß Hungarischen im Neünten und deß Böhaimbischen im Zehenden.

Ferdinand m. p.

Sdenco Ad. Prin. de Lobkovicz m. p.

S. R. Bohemiæ Cancellarius.

Ad Mandatum Sacr: Cæs:
Majestatis proprium.

Otto von Nostitz m. p.

Hans Kasper.

Digitized by Google

Obnovená Práva a Zřízeni Zemská království Českého.

O dědičné *successi* v království Českém.

A. I.

JAkož jest slavné paměti Karel Čtvrtý, římský císař a český král, předek Náš, obyvatelům království českého a zemí k němu vtělených, z otcovské péče, pro ujití a uvarování všech a všelijakých budaucích nedorozumění, sporův a roztržitostí a z toho jak duši tak tělu pocházejících nebezpečenství (což již jmenovaný císař dostatečně a prozřetedlně předznamenal, žeby takové roztržitosti a nevole začátek svůj braly a pocházely z toho, kdyžby to od tak dávních časův z královského kmene a krve pocházející dědičné právo skrze nebezpečné a podvodné veyklady, jakž se to v nedávno pominulé rebellii stalo, v pochybnost uvozováno býti chtělo) zlatau bullí, jižto jest dátum v Práze 7. dne měsíce dubna, leta 1348. dáti ráčil. Na kterau jsau se dotčení obyvatelé v vzniklých mezi zeměmi spořích, každého času vždycky jako na grunt a základ práva svého potahovali, ji za to uznávali, a za zvláštní *privilegium* téhož království českého, ano za hlavní v zřízení zemském obsažené pravidlo, vedle majestátu od slavné paměti pána praděda Našeho, krále Vladislava, na hradě Pražském v pátek po památce svatých tří králův léta 1510. daného, jako i od jeho lásky císaře a krále Ferdinanda, toho jména prvního, pána děda Našeho nejmilejšího, v létu 1545. v středu po s. Jiljí na témž hradě Pražském dotčeným stavům uděleného, vysoce a dráze vážili, měli a drželi. Nic méně to vůbec vědomé a patrné jest, k jaké žalosti a bídě království toto české a země k němu vtělené skrze tu nedávno povstalau rebellii přivedeno, když jsau dědičné právo královského kmene a krve bezprávně vykládati, ano i k neřádnému volení přistaupiti se opovážili; an to z nadepsané zlaté bulle a jiných hlavních práv a řízení, v jejich pravém a nesfalšovaném smyslu dosti světlé jest, že týmž stavům a obyvatelům království tohoto volení krále dříve nepřináleží, lečby žádného víceji

Digitized by Google

Vernewerte Landes-Ordnung des Königreichs Böhaimb.

Von der Erb-Succession im Königreich Böhaimb.

A. I.

Demnach Unser Hochgeehrter Vorfahrer am Königreich Böhaimb sowol als am H. Römischen Reich, Weiland Kaiser Carl der Vierte, denen Inwohnern des Königreichs Böhaimb und dessen incorporirten Ländern, auß Vätterlicher Fürsorg, zu Abwendung aller zweiffelhafften Irrungen und künfftigen Widerwärtigkeiten, und dahero besorglichen Leibes und der Seelen, auch aller zeitlichen Wolfahrt Verlust und Gefahr (so alles Höchstgedachter Kayser gnugsamblich vorgesehen, daß erfolgen würde, wann die hergebrachte Erb-Gerechtigkeit des Königlichen Stammens und Geblüts durch gefährliche Calumnien und Betrug, wie in der jüngst vorübergangenen Rebellion geschehen, in Zweiffel gezogen werden wolte) eine Guldene Bullam sub dato Prag den 7. Aprilis Anno 1348. gegeben, welche von gedachten Inwohnern in denen zwischen den Ländern vorgefallenen Strittigkeiten jederzeit als ein Fundamental-Gesatz angezogen und erkent, auch darfür sowol als für des Königreichs Privilegium und ein Hauptstuck, so in der Landes-Ordnung begriffen, neben Unsers Hochgeehrten Uranherrns, Weiland Königs Wladislai, unterm dato auff dem Schloß zu Prag, Freytags nach der H. drey König-Tag Anno 1510; Deßgleichen Unsers geliebtesten Anherrns, Weiland Kaysers und Königs Ferdinandi des Ersten, auch auff dem Prager-Schloß, Mittwochs nach St. Ægidij im Jahr 1545. denen Ständen ertheiltem Majestät-Brieff, hochbeteüerlich gehalten worden. Und aber kundbar und an Tag, in was für Jammer und Elend dieses Königreich und denselben incorporirte Länder, durch die jüngst erstandene Rebellion gebracht, indem man die Erb-Gerechtigkeit des Königlichen Stammens und Geblüts unrechtmässiger Weise anzufechten und sich einer nichtigen Wahl zu unterfangen gelüsten lassen; Da doch auß obangeregter Guldenen Bull und anderen Fundamental-Gesätzen in ihrem wahren und unverfälschten Verstand gantz klärlich erscheinet, daß denen Ständen und Inwohnern des Königreichs, die Wahl eines Königs ehe und zuvor nicht gebühret,

Digitized by Google

dědice z královského kmene, rodu, semene a krve, mužského neb ženského pohlaví, před rukama, ani v očekávaní nebylo, anebo poslední dědic anebo dědička téhož království od svého práva dobrovolně upustili, a jeho se odřekli; jako i také častojmenované království v tom spůsobu se vynacházelo, žeby týž dědic neb dědička z příčiny nedostatku na rozumu (kterýžto sice v jiných kurfirštstvích podlé téhož císaře Karla Čtvrtého v svaté říši vydané zlaté bulle, *successi* se zbavuje) k kralování a správě spůsobný nebyl a nebyla, a k tomu od něho, nebo od ní žádný dědic v živobytí nepozůstával, anebo takového dědice nebo dědičky naděje a čáky žádné nebylo. I aby na věčné časy všecky příčiny k takovému podobnému vysoce ohavnému pozdvížení a roztržitosti, jakž svrchu dotčeno, odňaty byly: pročež ustanovujem, nařizujem a chceme, pokudžby kdo aneb jich víceji, z poddaných Našich, jakéhoby ti koli důstojenství, stavu, řádu a povolání byli, nyní i budaucně se pokusiti směl nebo směli, ty od dotčených rebellův, k doličení jich mimo řád a právo předsevzatému a nenáležitému volení, jakýmkolivěk spůsobem vedené důvody a zlé výklady, které jsau oni proti nadepsanémn Našemu dědičnému právu nepravě vymyslili, a jiné scestné výklady tomu nežli náleželo dávali a přivodili, řečí neb skutkem, v čem nejmenším zase vyzdvihovati, aneb jiným také spůsobem proti témuž Našemu dědičnému právu se stavěti chtěl neb chtěli: že ti všickni hned skutečně skrze to v pokutu auražky nejvyšší velebnosti královské a zjevné rebellie upadnauti, čest, hrdlo i statek ztratiti mají.

O slibu a přísaze dědičné poddanosti.

A. II.

Kdy a kolikrátby koli někdo, aneb jich víceji, za obyvatele do tohoto dědičného království Našeho Českého přijímán byl, anebo jináčeji k tomuby přišlo, žeby J. M. Královské slib a přísaha poddanosti vykonána býti měla: tehdy táž přísaha, s vyzdvížením dvau prstův, od jednoho každého osobně vykonána býti má, takto;

»Já N. přisahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým, a Vám (titul) N. N. atd. jakožto Králi Českému a mému pravému dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti, dědicům a budaucím králům Českým, stále věrný a poslušný býti, a nikdy vědomě a v radě té a spolu s jinými v takovém shromáždění, kdežby se co proti Vaší Královské Milosti osobě, vzáctnosti, důstojenství, řádu a právu před se bráti chtělo, nebývati, méněji pak k tomu povolovati, aneb

Digitized by Google

als wann kein Erb auß dem Königlichen Geschlecht, Geburt, Samen und Geblüt, Manns- oder Weibs-Person vorhanden noch zu gewartten, oder aber mehr-gedachtes Königreich etwan durch des letzten Erben oder Erbin freywillige Renunciation und Verzicht oder auch dahero vacirend und ledig befunden würde, daß derselbe oder dieselbe auß dergleichen Mangel und Abgang der Vernunfft (dardurch sonsten in anderen Chur-Fürstenthümbern einer von der Succession, vermög der, eben auch von Weiland Kaiser Carln dem Vierten im Heil: Römischen Reich auffgerichten Guldenen Bull, außgeschlossen würd) zur Königlichen Regierung nicht tauglich, und darzu von Ihm oder Ihr kein anderer Erb oder Erbin zum Königreich, im Leben oder zu hoffen wäre.

Hierumben und damit zu ewigen Zeiten alle occasiones zu dergleichen hoch-abscheülichen Entpörungen, als obberürt, abgeschnitten werden mögen: So setzen, ordnen und wollen Wir, wo einer oder mehr Unserer Unterthanen, was Würden, Standes oder Wesens der oder die wären, sich unterstehen würden, anjetzo oder ins künfftig, die von denen Rebellen zu unrechtmässiger Bescheinigung ihrer nichtigen Wahl, in einigerley Weise oder Weg geführte prætext oder andere Mißdeutungen und Disputat, wie dieselbe auch immer obvermeldter Erb-Gerechtigkeit zuentgegen, von ihnen erdacht und auff die Bahn gebracht werden mögen, mit Worten oder Wercken wiederumb zu erwecken, oder in andere Wege solche Unsere Erb-Gerechtigkeit anzufechten, daß alle dieselben ipso facto und mit der That in das Laster und Straff der Beleidigten höchsten Majestät und offendlichen Rebellion gefallen und Leib, Ehr und Gutt verlohren haben sollen.

Von der Erb-Huldigung.

A. II.

Wann und so offt einer oder mehr Inwohner in diesem Unserm Erb-Königreich an- und auffgenommen werden, oder es sonst zum Fall kombt, daß dem König die Erb-Huldigung zu leisten: Sol solche Erb-Huldigung mit auffgehobenen Fingern Leiblich geschworen und erstattet werden, als nämblich:

„Ich N. schwöre GOTT dem Allmächtigen, der gebenedeyeten Mutter Gottes, allen Heiligen, und Eüch, dem (titulus) N. N. als König zu Böhaimb, und meinem rechten Erb-Herrn, Eüer Majestät, Dero Erben, Nachkommenden Königen zu Böhaimb, getrew, gehorsamb und gewertig, auch nimmermehr wissendlich in dem Rath oder Zusammenkunfften zu seyn, da wider Ewer Majestät Person, Ehr, Würde, Recht oder Stand etwas vorgenommen würde, noch darein bewilligen oder gehölen, in keinerley Weg, sondern Ewer Majestät, Deroselben Erben, Nachkommender Kö-

Digitized by Google

přistupovati, nižádným spůsobem; nýbrž V. K. M. i též dědicův V. K. M. budaucích králů Českých vzáctnosti, dobrého a užitečného vyhledávati a fedrovati. A kdybych tomu srozuměl, žeby nětco proti V. K. M. před se bráno a jednáno bylo, tomu věrně odpírati chci a mám, a V. K. M. bez meškání veystrahu dáti, a to všecko, což poslušnému a věrnému poddanému vrchnosti své dědičné činiti náleží, věrně a upřímně, bez všelijakého ostýchání konati. Toho mi Pán Bůh dopomáhej, blahoslavená Panna Maria matka Boží, a všickni svatí.«

Tato přísaha i na stavy, podlé povahy jich, formirovaná a vstažená býti má; jakož pak také vedlé této formy, co se jmenování blahoslavené Panny Marie matky Boží a všech svatých dotýče, všecky jiné přísahy, buď že se takové v tomto Obnoveném Zřízení Zemském nacházejí nebo nenacházejí, v dědičném království Našem Českém vykonané býti mají.

Přísaha Jeho Milosti krále.

A. III.

Kolikrátkoli budaucně se přitrefí, žeby který z dědicův Našich na království toto České pomazán a korunován býti měl, tedy pokaždé arcibiskup Pražský, aneb pokudžby tehdáž žádného arcibiskupa nebylo, biskup Olomucký, před pomazáním Jeho Milosti tuto následující přísahu vydati, a tu Jeho Milost Královská slovo od slova na svatém evangelium skutečně vykonati, a po něm takto říkati jmíti ráčíme:

»My N. přísaháme Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, a všem svatým, na tomto svatém evangelium, že chceme nad katholickým náboženstvím pevně ruku držeti, jednomu každému spravedlnosti udělovati, a stavy při jich od (titul) N. N. potvrzených a dobře nabytých privilegiích zachovati, od království tohoto Českého nic neodcizovati, ale raději podlé možnosti Naší rozšiřovati a je rozmnožovati, i všecko to, což k dobrému a poctivému téhož království jest, činiti. Tak Nám Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží, i všickni svatí.«

O sněmích, a jak ti držáni býti mají.

A. IV.

A jakož Nám samému, a po Nás budaucím kralujícím králům Českým, rozpisování a pokládání sněmů obecních, jako i sjezdův krajských přísluší a náleží: pročež v tomto dědičném

Digitized by Google

nige zu Böhaimb, Ehr, Nutz und Frommen betrachten und befördern; Und ob ich verstünde, daß etwas vorgenommen oder gehandelt würde wider Ewer Majestät, dem soll und will ich getreülich fürseyn, und Ewer Majestät ohne Verzug warnen, und sonst alles das thun, was einem gehorsamen, getreüen Unterthan gegen seinem Erb-Herrn gebüret, Getreülich und ohngefährde. So wahr mir Gott helffe, die gebenedeyete Mutter Gottes und alle Heiligen."

Dieses Jurament wird nach Gelegenheit auff die Stände zu formiren seyn; Sollen auch nach demselben, so viel die Benennung der gebenedeyeten Mutter Gottes und aller Heiligen anlanget, alle andere Juramenta, sie seynd in dieser Unser Verneuerten Landes-Ordnung gestellet oder nicht, in Unserm Erb-Königreich Böhaimb gerichtet und geleistet werden.

Von dem Jurament und Aid des Königs.

A. III.

So offt sichs künfftig zuträgt, daß auß Unsern Erben, ein König zu diesem Königreich consecrirt und gekrönt würd, soll jedesmahls der Ertz-Bischoff zu Prag, oder wofern dazumahlen dieser Ertz-Bischoffliche Stuel vacirte, der Bischoff zu Olmütz, vor der Consecration Ihme nachfolgenden Aid fürhalten, und Er denselbigen von Wort zu Wort auff das H. Evangelium würcklich leisten und nachsprechen, nämblich:

„Wir N. schwören GOTT dem Allmächtigen, der gebenedeyeten Mutter Gottes, und allen Heiligen, auff dieses H. Evangelium, daß Wir über der Catholischen Religion vestiglich halten, menniglich die Justitz administriren, und die Stände bey denen von (titulus) N. N. confirmirten und wohlhergebrachten Privilegien handhaben, auch von dem Königreich nichts veralieniren, sondern vielmehr nach Unserm Vermögen dasselbe vermehren und erweitern, und alles das was zu dessen Nutz und Ehren gereichet, thun wollen, als Uns Gott helffe, die gebenedeyete Mutter Gottes, und alle Heiligen."

Von Land-Tägen, und wie dieselbige gehalten werden sollen.

A. IV.

Nachdem allein Uns und denen Nachkommenden Regierenden Königen und Erben zum Königreich, die Außschreib- und Anstellung der gemeinen Land-Täg, wie auch der Zusammenkunfften in denen

Digitized by Google

království Našem Českém nemá žádný, jakéhoby ten koli důstojenství, stavu, řádu a povolání byl neb byli, se o to pokaušeti, žádného sněmu aneb sjezdu, v jednom aneb víceji krajích, bez Našeho, aneb budaucích Našich a dědicův téhož království předcházejícího milostivého povolení, rozpisovati, a pod nižádným vymyšleným spůsobem, jakby se to koliv státi mohlo, pokládati a držeti. Jestližeby se pak to na koho provedlo a prokázalo: tehdy ten a takový v pokutu aurazu nejvyššího důstojenství upadnauti, a tudy čest, hrdlo i statek ztratiti má.

A. V.

Co se pak všelijakých berní a zbírek dotýče, na tom sme se jak sami od sebe, tak i na místě budaucích Našich, králů a dědicův téhož království, milostivě ustanoviti ráčili, že těch toliko při samých sněmích, a to jináče nic, nežli proti obyčejným reversům, od stavův žádati a vyhledávati chtíti ráčíme; o tom žádné pochybnosti nemajíce, nežli že věrní stavové Naší, jak Naše, tak i milé vlasti své nastalé potřeby každého času věrně a upřímně k mysli a srdci připustí. Toho však nijakž přehlídati, a k tomu nyní neb napotom přijíti dáti chtíti neráčíme, aby takové berně a daně od Nás žádané, Nám skrz některé neslušné veymínky, kteréžby se proti Naší královské mocnosti, vyvýšenosti a důstojenství vztahovati mohly, jako skrz vyhledavání nových privilegií a svobod, aneb k těm podobných věcí, jenžby v *propositi* Naší obsažené nebyli, jakž se to až posavád dálo, od stavův obmezované a zastavované býti měly.

A. VI.

A poněvadž na takových obecních sněmích Nám samým toliko, budaucím Našim a dědicům království, anebo v nepřítomnosti Nás, kommissařům Našim královským (které My k tomu každého času nařiditi chtíti ráčíme) v nastalých země potřebách *propositi* sněmovní činiti moc a právo přináleží: pročež nemá žádný, jakéhoby ten koli řádu, stavu neb povolání byl, se o to pokaušeti, sám od sebe, bez Našeho, nebo budaucích králův a dědicův království obzvláštního milostivého povolení, nětco, načby se to koli vstahovalo, stavům přednášeti a k uvažování buď austně neb v spisu podávati. Jestližeby se pak kdo o to pokusil, to netoliko na žádném pozoru jmíno býti nemá, nýbrž přestupník takový, kterýž tak Nám v auřad Náš královský sáhnauti by se opovážil, dlé povahy téhož přečinění, se vší nemilostí Naší přísně trestán býti má. Mělliby však kdo při obecních sněmích nětco oznámiti, cožby Nám, neb Našim budaucím a dě-

Digitized by Google

Kraisen zustehet und gebüret: So soll in diesem Unserm Erb-König-reich Böhaimb niemand, was Würden, Stands oder Wesens der oder die auch seyn mögen, sich unterstehen, einigen Land-Tag oder gemeine Zusammenkunfft in einem oder mehr Kraisen, ohne Unsere oder Unserer Nachkommen und Erben zum Königreich vorgehende gnädigiste Bewil-ligung, außzuschreiben, oder in einigerley Weise oder Weg, wie solches auch geschehen könte, anzustellen und zu halten. Würde aber solches auff jemanden erwiesen oder beygebracht: So hätte derselbe dardurch das Laster der Beleidigten höchsten Majestät begangen, und sein Leib, Leben, Ehr, Hab und Gutt mit der That verwürckt.

A. V.

Betreffend aber die Contributiones, haben Wir für Uns und die Nachkommende Könige und Erben zum Königreich, Uns dahin auß Gnaden resolvirt, daß Wir dieselbigen auff denen Land-Tägen, und anders nicht, dann gegen gewöhnlichen Reversen, von denen Ständen begehren lassen wollen; Als Uns dann nicht zweiffelt, Unsere getrewe Stände, Unsere und des Vatterlands jedesmahls vorfallende Noth-wendigkeiten Ihnen treüherzig zu Gemüt ziehen werden. Wir auch nicht nachsehen können noch wollen, daß die von Uns begehrte Con-tributiones, Uns durch unbilliche conditiones, so etwan gegen Unserm Königlichen Stand, Hochheit und Würden lauffen möchten, als durch Suchung newer Privilegien und Freyheiten, oder dergleichen Unserer Proposition nicht anhängige Einwenden, wie etwan bißhero beschehen, conditionirt oder auffgehalten werden.

A. VI.

Und dieweil auch auff solchen gemeinen Land-Tägen niemand als Wir und Unsere Nachkommen und Erben zum Königreich, oder in Unserm Abwesen, Unsere Königliche Commissarij, die Wir hierzu jedes-mahls verordnen werden, Macht und Gewalt hat, die Proposition in des Lands vorfallenden Nothdurfften und Obliegen zu thun: So soll sich keiner, was Würden, Stands oder Wesens der auch seyn mag, unterstehen, vor sich selbsten, ohne Unsern oder der Nachkom-menden Könige und Erben zum Königreich sonderbahren gnädigisten Befelch, etwas, es treffe an was es wolle, denen Ständen zu proponiren und zur Berathschlagung Münd- oder schrifftlich fürzubringen.

Und da gleich jemand sich dessen unterfangen würde, Soll jedoch nicht allein solches keines Wegs attendirt, sondern auch derselbe Ver-brecher, der sich also Uns in Unser Königliches Ambt einzugreiffen gelüsten lassen, gestalten Sachen nach, mit allen Ungnaden und Ernst gestrafft werden. Hätte aber jemand bey gemeinen Land-Tägen etwas

Digitized by Google

dicům království, aneb také zemi a obyvatelům k dobrému slaužiti mohlo: tehdy může to spolu s dobrým zdáním svým Nám, jakožto králi, austně neb v spisu poddaně oznámiti, tak abychom dáleji, cobychom v té věci zapotřebí býti uznali, jak milostivě nařiditi věděti ráčili.

A. VII.

Dáleji ustanovovati, nařízovati a tomu chtíti ráčíme, když při obecních sněmích na jeden neb druhý v *propositi* sněmovní obsažený artikul stavové tázání, a od nich v sněmu přítomných přímluvy podávané budau, aby jedenkaždý sám od sebe v svém pořádku přímluvu svau činil, a druhému v to vkračovati, jako i skrze jiného přímluvy své přednášeti moci neměl, lečby tak nevymluvný byl, žeby to sám učiniti nemohl. V kterémžto příčině nejblíž sebe přísedícího se dožádati, a skrze něho zdání své oznámiti dáti moci bude.

Naproti tomu však nižádným spůsobem dopuštěno anebo k tomu povoleno býti nemá, aby při obecních sněmích někteří, buďto tajně nebo zjevně, spolu v hromadu se shlaučíce, skrze jednoho nebo druhého z prostředku jich, nětco buď austně aneb v spisu přednášeti dáti mohli, byť se pak to i přímluvy a zdání jich na stalau *propositi* sněmovní, aneb čeho koli jiného dotýkati chtělo.

A jestližeby se někdo, aneb jich víceji, čeho proti tomuto nařízení Našemu královskému a zápovědi všetečně dopustil, takové jeho austní aneb v spisu podané přednešení na žádném pozoru jmíno, aniž přijímáno býti nemá; nýbrž ti, jenžby se tak spolu shlaučili, a obzvláštně ten, kterýžby na místě jiných takové přednešení učinil, buď ten spis podaný spisoval, aneb jakby sepsán býti měl, jinému v tom nápomocen byl a radil, vedlé jiných toho původův, od Nás, aneb budaucích králův a dědicův království, vší nemilostí Naši přísně, ano i vedlé povahy takového přečinění jako rebellové a nejvyšší Naši mocnost a důstojenství urážející, na cti, hrdle a statku strestáni býti mají. V čemž také žádný, jakéhoby ten koli důstojenství, řádu, stavu a povolání byl, ušetřín býti nemá.

A. VIII.

Toho však sobě, též dědicům Našim, budaucím králům Českým, obzvláštně v moci pozůstavujeme, abychom v tomto dědičném království Našem řád a právo nařizovati, i všecko to, což s sebau *jus legis ferendæ*, neboližto mocnost vysazení práv přináší, činiti moci ráčili.

Digitized by Google

anzumelden, das Uns oder Unsern Nachkommen und Erben zum Königreich, oder aber dem Land und dessen Inwohnern zu guetem gereichen möchte; So kan er solches, und darneben sein Gutachten, Uns als dem Regierenden König, Mündlich oder in Schrifften unterthänigst zu erkennen geben, damit Wir hierauff die Notdurfft gnädigist anzuordnen wissen mögen.

A. VII.

Ferner so setzen, ordnen und wollen Wir, wann auff gemeinen Land-Tägen, auff einen oder den andern Puncten der Proposition, Umbfrag gehalten, und der Anwesenden auß denen Ständen Vota colligirt werden, Daß ein jeder hierauff in seiner Ordnung sein Votum ablegen, und keinem andern eingreiffen, noch auch durch einen andern sein Votum zu proponiren Macht haben soll, er wäre dann so übel beredet, daß er dasselbige selbsten nicht thun könte, auff welchen Fall er den nächsten, so neben ihm sitzet, erbitten und durch ihn sein Votum anzeigen lassen mag.

Dagegen aber soll keines Wegs zugelassen noch erlaubt seyn, daß sich auff gemeinen Land-Tägen etliche heimblich oder offentlich zusammen rottiren, und durch einen auß ihrem Mittel oder andern etwas münd- oder schrifftlich vorbringen lassen mögen, Unangesehen solches treffe gleich ihr Votum und Meinung auff die beschehene Proposition oder sonsten an was es wolle.

Würden aber einer oder mehr sich solcher Unserer Königlichen Constitution und Verbot zuwider, dessen vermessentlich unterstehen; Soll jedoch dasselbige münd- oder schrifftliche Fürbringen ebenmäßig nicht attendirt noch angenommen, wie auch darzu die jenigen, so sich also zusammen rottirt, fürnemblich aber der, welcher von der andern wegen, den Vortrag gethan, oder die übergebene Schrifft gestellt, oder solche dem Concipisten angegeben, neben andern Rädelsführern von Uns oder denen nachkommenden Königen und Erben zum Königreich, mit allen Ungnaden ernstlich, ja nach Beschaffenheit des Verbrechens, auch als Rebellen und Beleidigere der Höchsten Majestät, an Leib, Ehr und Gut gestrafft, und hierinnen niemand, was Würden, Standes oder Wesens der auch seyn mag, verschonet werden.

A. VIII.

Wir behalten auch Uns und Unsern Erben, nachkommenden Königen, ausdrücklichen bevor, in diesem Unserm Erb-Königreich Gesätz und Recht zu machen, und alles das jenige, was das Jus legis ferendæ, so Uns als dem König allein zustehet, mit sich bringt.

Digitized by Google

O osazování královských úřadův zemských a saudu zemském.

A. IX.

Co se Našeho královského saudu zemského a královských úřadův zemských dotýče: ačkoliv to každého času při Naší a budaucích králův Českých milostivé vůli a líbosti pozůstává, od kohobychom My aneb oni z strany dosazení jednoho aneb víceji úřadův, zprávu a radu vzíti, i komubychom takový jeden neb druhý uřad milostivě podati a svěřiti chtíti ráčili. Nicmeně však, aby od téhož saudu a jiných auřadův jednomu každému spravedlnost tím lépeji udělována, jako i Naše a země obecné dobré a prospěšné snázeji fedrováno býti mohlo: tedy My, a po Nás budaucí Naši a dědicové království, po vzaté o tom dostatečné zprávě, na to vždycky mysliti chtíti ráčíme, aby od Nás dotčený saud Náš královský zemský i jiní úřadové rozumnými, hodnými a v království Českém usedlými osobami opatření a osazení byli.

A. X.

Kdyby kdo v příčině *crimi*nálních, na čest a na hrdlo se vztahujících účinkův, hned s počátku žalobu svau na Náš královský saud zemský vznesl, a na tomby bylo, žeby obžalovaný cti anebo hrdla odsauzen býti měl: tehdy má Náš královský saud zemský tu veypověď v spis uvedenau, před vyhlášením jí, Nám anebo tehdáž kralujícímu králi, k další *resoluci* Naší poddaně odeslati, a prvé nežlibychom My se v tom milostivě *resol*virovati ráčili, té takové veypovědi nevyhlašovati, nad to dopauštěti *executi* konati.

Jakby pak v jiných věcech, kdyžby na Našem saudu zemském veypověď se stala, a odtud *revisi* při Nás vyhledávána byla, *procediro*váno býti mělo: o tom nížejí pod titulem »O revisích« šíře doloženo bude.

O povinnosti obyvatelův království Českého v věcech války se dotýkajících.

A. XI.

Ačkoli jsme předešle vždycky, jakož ještě, víceji ten žádostivý pokoj sobě oblibovati, nežli bezpotřebné vojny začínati a jich žádostivi býti ráčili, jakož pak také stavy a obyvatelé království tohoto Našeho budaucími válkami, jakž Nám nejvýš možné, rádi milostivě ušetřiti chceme. Ale však kdyby se přitrefilo, žeby někdo aneb jich víceji ven z země, anebo v zemi, proti

Digitized by Google

Von Bestellung der Königlichen Landes-Aembter und dem Land-Recht.

A. IX.

Betreffend Unser Königliches Land-Recht und die Königliche Land-Aembter: Wiewol es bey Unserm und der nachkommenden Königen, gnädigistem Belieben und Gefallen, je und allweg stehet, bey wem Wir oder Sie, Uns wegen Ersetzung eines oder mehr Aembter, Berichts und Raths erholen, und wem Wir hierauff ein oder das ander Ambt gnädigist aufftragen und anvertrawen werden; Jedoch aber, damit durch solches Unser Land-Recht und andere Aembter männiglich die heilsame Justitz desto besser ertheilt, wie auch sonsten Unser und des Landes gemeiner Nutz, Auffnehmen und Wolfahrt besser befördert werde; So wollen Wir, und nach Uns, Unsere Nachkommen und Erben zum Königreich, jedesmahls mit Einziehung gnugsamben Berichts, dahin trachten, daß von Uns dieses Unser Königliches Land-Recht und andere Aembter mit verständigen und tauglichen Personen, die im Königreich angesessen, versehen werden.

A. X.

Wann einer in Malefitz- oder Treü und Ehr antreffenden Sachen, stracks anfänglich seine Klag bey Unserm Königlichen Land-Recht angebracht hätte, und es an dem wäre, daß dem Beklagten sein Leib und Leben, oder auch Treü und Ehr mit Urtheil und Recht abzusprechen; So soll Unser Königliches Land-Recht, die verfaste Urtheil vor der Publication, Uns oder dem jedesmahls Regierendem König, zu Unser Resolution unterthänigist überschicken, und zuvor und ehe Wir Uns drüber gnädigist entschliessen, dieselbe nicht eröffnen, weniger mit der Execution vollstrecken.

Wie es aber in andern Sachen, wann in Unserm Land-Recht Urtheil gesprochen, und darvon die Revision an Uns begehrt, gehalten werden soll, wird hierunten in dem Titul von der Revision mit mehrerm außgeführet.

Von der Gebühr und Schuldigkeit der Inwohner des Königreichs Böhaimb, in Sachen so den Krieg betreffen.

A. XI.

Ob wol Wir Uns allezeit vielmehr den heilsamen Frieden belieben lassen, wie noch, als daß Wir unnöthige Krieg anzufangen begehrt hätten, und derowegen die Ständ und Inwohner dieses Unsers Erb-Königreichs künfftig mit Krieg, so viel immer möglich, gnädigist gerne verschonen wollen; Jedoch aber, da es sich zutrüge, daß einer oder mehr ausser- oder innerhalb Lands sich gegen Uns oder Unseren

Digitized by Google

Nám neb budaucím Našim a dědicům království, tajně nebo zjevně se pozdvíhl, brannau rukau na odpor postavil, anebo v jaké puntování se vydal, též žeby na Nás neb dotčené budauci krále a dědice Naše, sice jinák, buďto skrze zlau *correspondenti,* neb nepokoj a válku, i odpovědnictví sáhl: tehdy má netoliko jeden každý osedlý a poddaný Náš, kterýby takové praktiky vyskoumal, aneb o nich vědomost měl, Nám aneb nadepsaným budaucím Našim a dědicům, pod uvarováním pokuty aurazu důstojenství Našeho věrně vyjeviti; anobrž také všickni stavové a obyvatelé království tohoto Našeho dědičného společně, i jeden každý obzvláštně, Nám a budaucím Našim, králům a dědicům, jakožto jich pravé a přirozené dědičné vrchnosti, v každé takové potřebě přispěti, i všelijakau možnau pomoc učiniti povinní a tím zavázaní jsau. A kdyby na Naše aneb jich milostivé poručení za tau příčinau vzhůru býti měli, a k tomu povoláni byli: tehdy pod ztracením cti, hrdla a statku, též uvarováním pokuty aurážky nejvyššího důstojenství a mocnosti Naší, tak se poslušně zachovati a vzhůru býti, a v ty jim jmenované časy a místa, buď každý osobně se postaviti, anebo pokudžby jeden nebo víceji z nich, z slušných a hodných příčin, osobně postaviti se nemohli, jiné hodné osoby se vší mocí svau nepochybně vypraviti má a mají.

A. XII.

Nemá také žádný lidu vojenského najímati, mustruňků držeti, aneb jiné k těm nápodobné spolu puntování, pod jakým koli spůsobem a obmyslem by se to státi mohlo, tajně nebo zjevně před se bráti, ani také zmustrovaného aneb nemustrovaného lidu vojenského skrze zemi aneb do země uvozovati, lečby mu k tomu od Nás aneb budaucího krále a dědiců království milostivě povoleno a poručeno bylo, a on toho jistotu aneb patent Náš ukázal. Jestliby pak kdo, buď on poddaný Náš neb cizozemec, čeho toho opovážlivě se dočinil: tehdy k němu, neohlédajíce se na to, jakéhoby on koli důstojenství, stavu, řádu a povolání byl, jakožto k rušiteli obecného pokoje, přikročeno, a každý takový od Nás, dlé zasloužení svého, na cti, hrdle a statku trestán býti má.

O závazcích a puntování.

A. XIII.

A jakož v smlauvy a závazky vcházeti, aneb je vyzdvihovati, nač a proti komuby ty se vztahovaly, žádnému jinému než samému králi nenáleží, a nic méně jakau jsau skázu a záhubu

Digitized by Google

Nachkommen und Erben zum Königreich, heimb- oder offentlich auff-werffen, mit gewaffneter Hand widersetzen, oder etwas machiniren, oder aber Wir oder ermeldte Nachkommende Könige und Erben sonsten mit böser Correspondentz, Krieg, Unruhe und Vheden angefochten würden: So soll nicht allein ein jeder Unser Landsaß und Unterthan, welcher dergleichen Practic in Erfahrung gebracht oder hierumb Wissenschafft hätte, dieselbige Uns oder obgedachten Unsern Nachkommen und Erben, bey Vermeidung der Straff der Beleidigten Majestät, getreülich er-öffnen; Sondern es seynd auch alle Stände und Inwohnere dieses Unsers Erb-Königreichs sämbtlich und ein jeder insonderheit schuldig und verbunden, Uns und denen Nachkommenden Königen und Erben, als ihrem rechten Natürlichen Erb-Herrn, in allweg zu assistiren, und alle mögliche Hülff zu leisten; Auch, nachdem sie auff Unsern oder Ihren gnädigisten Befehl, desthalben auffgefordert und ermahnt worden, bey Verlust Leib, Ehr und Guts, auch Vermeidung der Straff der Beleidigten Höchsten Majestät, zu pariren und auffzuseyn, und auff die ihnen ernante Zeit und Oerter entweder selbsten sich gehorsambist ein-zustellen, oder ja, wofern einer oder mehr auß rechten Ehehafften, Per-sönlich nicht erscheinen könten, taugliche Personen mit ihrer Macht un-fehlbarlich zu schicken.

A. XII.

Es soll niemand einige Kriegs-Werbung, Musterung, oder andere dergleichen Zusammenvergätterung, unter was prætext es auch geschehen mag, heimblich oder offentlich vornemmen, oder aber einig gemustert- oder ungemustertes Kriegs-Volck im Land durch- oder einführen, es sey dann ihm solches von Uns oder einem Nachkommenden König und Erben zum Königreich, gnädigist anbefohlen oder bewilliget worden, und er darüber ein Patent oder Schein von Uns auffzuweisen hätte. Würde sich aber jemand, er sey gleich Unser Unterthan oder ein Auß-länder, hierwider in einem oder dem andern, was obgemeldt, vermes-sentlich vergreiffen: So solle gegen ihm, unangesehen was Würden, Stands oder Wesens der auch seyn mag, als gegen einen Zerstörer des gemeinen Friedens, verfahren, und er von Uns, gestalten Sachen nach, an Leib, Ehr und Gut gestraffet werden.

Von Verbündnussen und Conspirationen.

A. XIII.

Demnach fœdera und Verbündnussen einzugehen oder auffzu-richten, zu was End und gegen weme sie auch angesehen seyn möchten, niemands anderm in diesem Königreich, als dem König gebühret: Zu

Digitized by Google

taková proti Nám, jakožto pořádnému králi a dědičnému pánu předsevzatá puntování a závazky, jak v tomto Našem dědičném království, tak i jinde všudy spůsobily, to již obecním skušením sám skutek ukazuje. Protož My jednoho každého, aby takových jakýchkoliv závazkův a puntování, vyzdvížení nebo svolení jich, s kýmby ty koli v zemi anebo ven z země působené býti mohly, varovati se hleděl, ještě tímto nařízením Naším přísně vystříhati ráčíme.

Pokudžby pak budaucně na koho, jakéhoby ten koli důstojenství, stavu, řádu a povolání byl, shledáno bylo, žeby se on s některým, nebo jich víceji, v zemi nebo ven z země, proti Nám a budaucím Naším, králům a dědicům království, tajně anebo zjevně puntoval, anebo také v nějaké jiné závazky a *confœderati,* z jakých pak koli příčin, anebo pod jakýmkoli spůsobem aneb zámyslem, bez milostivého povolení Našeho vydával: takový každý, jakožto ten, který jest se auražky nejvyššího důstojenství a mocnosti Naší královské dopustil, neprominutedlně na cti, hrdle i statku přísně strestán býti má.

O vysazování jarmarkův, stavení zámků a pevností, též zvýšení cel a meyt.

A. XIV.

Jakož také v království tomto králi Jeho Milosti samému vždycky příslušelo a v moci pozůstávalo, i ještě pozůstává, trhy a jarmarky, kdy, kde, a kolikžkoli, nařídíti a vysazovati: pročež žádný bez milostivého Našeho, aneb budaucích kralujících králů a dědiců povolení, žádných trhů a jarmarků nikdež vysazovati nemůže. Nápodobně také žádnému v tomto dědičném království, žádných o své ujmě nových měst, zámků a pevností stavěti, ani zdmi pevniti, ani také některé starodávní město, zámek aneb pevnost zbořiti dáti, lečby mu k tomu od Nás neb budaucích Naších, králův Českých a dědicův království, milostivě povoleno bylo, se nedopaušti. Což podobným způsobem i z strany cel a meyt rozumíno a tak míněno býti má: totiž, že se žádnému v království tomto, jakéhoby ten koli důstojenství, stavu, řádu neb povolání byl, nižádného cla a meyta po vodě aneb po zemi, buď žeby to bylo pod jménem jakéhokoliv platu ukládání, cla od fury a vezení, aneb také od lidí pěšky chodících vybírání, placení z mostu a trhu, aneb jakby to clo koli jmenováno býti mohlo, sám o své ujmě, bez milostivého Našeho, a budaucích Naších, králův Českých, povolení a královského obdarování, vnově vysazovati, aneb clo staré zvýšovati nepovoluje.

Digitized by Google

dem auch der Außgang und die gemeine Erfahrnheit nunmehr gnugsamb zu erkennen gegeben, was für verderblichen Jammer und Unheil die wider Uns, als den ordentlichen König und Erb-Herrn, vorgangene Conspirationes und Verbündnussen, in diesem Unserm Erb-Königreich und sonsten allenthalben angerichtet; So wollen Wir vor Auffricht- oder Einwilligung aller und jeder Verbündnussen, Zusammen-Verknüpffungen und Conspirationen, wit weme inner- oder ausserhalb dieses Königreichs sie auch geschehen möchten, hiemit männiglich nochmahls gantz ernstlich gewarnet haben.

Würde aber inskünfftig auff jemand, was Stands, Würden oder Wesens der auch seyn mag, erfunden, daß er mit einem oder mehr inner- oder ausserhalb dieses Königreichs, wider Uns oder einen Nachkommenden König und Erben zum Königreich, heimblich oder offentlich conspiriret, oder auch, daß er sich sonsten in einige andere Verbündnuß oder Fœdus, auß was Ursachen, oder unter welchem Schein und prætext es auch geschehe, ohne Unserm Willen einliesse: So soll gegen ihm, als dem jenigen, welcher das Laster der Beleidigten Höchsten Majestät begangen, mit unnachläßiger Straff an Leib, Leben, Ehr, Hab und Gut, aller Schärff nach, verfahren werden.

Von Jahrmärckten, Schlössern und Vestungen, auch Auffricht- und Steigerung des Zolls und Mauten.

A. XIV.

Nachdem in diesem Königreich der Königlichen Majestät allzeit reserviret gewesen und Dero allein zugestanden, wie noch, so wol Wochen- als Jahrmärckte, wo, wann, und wie viel Sie deren wollen, zu ordnen und zu setzen: So hat derowegen niemands Macht, ohne Unsere oder der Nachkommenden Regierenden König und Erben zum Königreich, gnädigiste Bewilligung, einigen Jahr- oder Wochenmarckt irgendswo anzustellen. Deßgleichen ist auch niemanden erlaubet, in diesem Erb-Königreich eigenes Fürnehmens eine neue Stadt, Schloß oder Vestung zu bauen und mit Mauern zu bevestigen, oder eine alte Stadt, Schloß oder Vestung einzureissen, es wäre dann ihm solches von Uns oder denen Nachkommenden Regierenden Königen und Erben zum Königreich, gnädigist bewilliget.

Welche Meinung und Beschaffenheit es auch mit denen Zöllen und Mauten hat, daß nemblichen niemanden in diesem Königreich, was Würden, Stands oder Wesens der auch seyn mag, zugelassen ist, einigen Zoll oder Maut zu Wasser oder Land, es geschehe gleich unterm Nahmen eines Auffschlags, Fahrzinsz, Fahrgelds, Weg-gelds, Brucken-gelds, Marckt-Gelds, oder wie solcher Zoll sonsten genant werden kann, eigenes Gewalts, ohne Unsern oder des Nachkommenden Regierenden Königs Consens und Königliche Begnadung, von neuem auffzurichten, oder einigen alten Zoll zu ersteigeren.

Digitized by Google

Jakož My pak moci tohoto nařízení Našeho, netoliko k těm, od nichžby nětco toho, jakž svrchu dotčeno, buďto s stavením nových, anebo zbořením starých pevností, anebo také vysazením anebo zvýšením nových cel a meyt, na ztenčení a zlehčení Naší královské mocnosti a regalií, prvé již předsevzato bylo: ale i k těm, kteří budaucně proti tomuto nařízení Našemu, Nám v Naše královské právo a regalie sáhati by se opovážili, přísným a neprominutedlným trestáním přikročiti v moci sobě pozůstavujeme. Jestližeby však komu od Nás aneb budaucích Našich, králův Českých, nové clo a meyto vysazeno, aneb také staré skrze nedůvodné zprávy a zatajení pravdy vyjednáno bylo: tedy tomu aneb těm, jenžby takové vnově nadané clo sobě na škodu a ujmu býti pokládali, na Nás neb budaucí Naše, krále a dědice království, při kancelláři Naší české dvorské vznésti, do něho sobě náležitě stěžovati, a zase za vyzdvížení takového nového aneb zvýšeného cla poníženě žádati se nezbraňuje.

O *nobilitati* a listech erbovních.

A. XV.

Když někdo od Nás nebo budaucích Našich, pro jeho věrné služby aneb za jinými příčinami, vnově *nobilitir*ován a jistým erbem obdařen bude: tehdy ten předně vedlé listu jemu od krále Jeho Milosti na to daného, jako i potom v stavu svém a k osobám téhož stavu užívajícím, tím spůsobem, jakž to od starodávná za obyčej bylo, se chovati povinen jest. A žádnému takovému, prvé nežli do stavu přijat bude, jako i od času téhož přijetí jemu a budaucím jeho až do třetího kolene *exclusive* jináčeji, než »Slovutnému panoši« psáno býti, a od žádného úřadu jemu a jim titul »Urozenému vládyce« jako jiným starožitným z rytířstva rodům, (kterýmž oni rovní nejsau) dáván býti nemá; nýbrž budaucí jeho teprva, kteří po *nobilitati* anebo dosažení erbu, jakž dotčeno, v třetím kolenu se vynacházejí, jižjmenovaným titulem poctění býti mají, lečbychom My neb budaucí císařové římští, nebo králové Čeští, potomci Naší v království tomto, někoho v témž na jeho *nobilitati* a erb daném královském *privilegium*, pro jeho věrné služby anebo z jiných příčin, jináčeji zvláštní milostí Naší obdařiti ráčili. V kterémžto spůsobu, bez překážky tohoto nařízení Našeho, vedlé veyslovného opatření jednoho každého *privilegium* zůstaveno býti má. Jakož

Digitized by Google

Inmassen Wir Uns dann in Krafft dessen, nicht allein gegen dem jenigen, von denen ètwas dergleichen, wie obvermelt, entweder mit Erbauung neüer, oder Abreissung alter Vestungen, oder auch Auffrichtung neüer Zöll und Mauten, zu Abbruch und Verachtung Unserer Königlichen Hochheit und Regalien, vorgenommen worden, Unser ernstliches Einsehen vorbehalten haben; sondern auch hinführo wider die, welche sich dießfalls, solcher Satzung zuentgegen, Uns in Unser Königlich Recht und Regalien Eingriff zu thun gelüsten lassen möchten, gleicher Weise mit unaußbleiblicher Straff verfahren werden soll.

Würde aber jemand von Uns oder Unsern Successoren am Königreich, einen neüen Zoll und Maut, oder Erhöhung des alten, durch ungegründete narrata oder mit verschwiegener Wahrheit außbringen; So ist deme oder denen, so diese Begnadung des Zolls zu Schaden gereicht, unverwehrt, sich vor Uns, oder dem jedesmahls Regierendem König und Erben zum Königreich, bey Unserer Böhmischen Hoff-Cantzley, wider denselben gebührlich zu beschweren, und umb Abschaffung solchen neüen oder erhöchten alten Zolls unterthänigist anzusuchen.

Von Nobilitationen und Wappens-Brieffen.

A. XV.

Wann einer von Uns oder Unseren Nachkommen, umb seiner getreüisten Dienst oder anderer Ursachen willen, von neüem nobilitirt und mit einem Adelichen Wappen begnadet würd; So ist derselbe schuldig, sich zuforderst dem ihme hierüber ertheilten Königlichen Brieff gemäß, und dann ferners in seinem Stand, und gegen seines Stands-Genossen, also und dergestalt zu verhalten, wie solches von Alters üblich herkommen ist; Und soll auch demselben zuvor, und ehe er in den Stand an- und auffgenommen würd, und dann von solcher Zeit an, ihme und seinen Nachkommen biß in das dritte Glied exclusive anders nicht als auff Böhmisch Slowutnému Panoši geschrieben, und von keinem Ambt ihme oder ihnen der Titul dem Edlen, Ehrnvesten, oder auff Böhmisch Urozenému Wladyce, wie denen alten Geschlechtern auß der Ritterschafft (als denen sie nicht gleich zu achten) gegeben, sondern erst seine Nachkommen, so nach der Nobilitation oder Erlangung des Wappens, sich, wie gemeldt, im dritten Glied befinden, mit jetztberührtem Titul gewürdigt werden; Es wäre dann, daß Wir oder die Nachkommende Römische Kaiser oder Könige, oder Unsere Successores an diesem Königreich, einem oder dem andern in dem über seine Nobilitation und Wappen gegebenem Königlichen Privilegio, wegen seiner erzeigten getreüisten Dienst, oder auß andern Ursachen anderweit begnadeten; In welchem Fall es, ungehindert dieses Gesätzes, bey der Buchstablichen Versehung eines jeden Privilegij billich verbleibt und

Digitized by Google

pak i ti, kteříž od Nás až posavád do stavu vládyckého vyzdvížení jsau, *privilegií* svých ve všem, jak ta znějí, užiti mají.

A. XVI.

Pokudžby kdo, jenžby sobě nesvobodným, ale některé vrchnosti poddaností zavázan byl, při Nás neb budaucích Našich a dědicích království *nobilitati* poddaně vyhledával: takový prvé, nežliby pořádný veyhost od vrchnosti své ukázal, v té příčině slyšán býti nemá; ano, by pak na to skrze zatajení pravdy list erbovní sobě vyjednal, jeho netoliko užiti, anebo dědičné vrchnosti své tudy zhoštěn býti moci nebude, nýbrž i ještě přes to náležitě strestán býti má.

O *confiscirov*ání statkův a glejtích.

A. XVII.

Kdyžbykoli v království tomto někdo z veytržných a svývolných lidí zemi, městům, aneb některým *particular*ním osobám nepřátelský odpověděl, a je k nětčemu neslušnému mocí přinutil a zavázal, a tak skrze to, anebo pro jiné přísného trestání hodné výstupky, statek a jmění své králi Jeho Milosti propadl: tedy sám Jeho Milost král, a sice žádný jiný, vedlé líbezné vůle své, s těmi statky *disponiro*vati a činiti moc míti ráčí.

A. XVIII.

Ačkoliv My Náš královský saud zemský nikoli hindrovati chtíti, nýbrž aby týž saud každého času stálý průchod míti mohl, toho žádostiví býti ráčíme: nic méně však, kdybychom My aneb budaucí králové a dědicové království tohoto, někomu z jistých uvážlivých příčin, svobodný a bezpečný glejt milostivě uděliti ráčili, tedy ten takového glejtu ve všem, dle znění jeho, užiti má, a dotčený královský Náš saud zemský jej při tom bez překážky zůstaviti povinen bude.

O podávání lén a přijímání cizozemcův do království tohoto.

A. XIX.

Co se podávání knížetcích, jako i jiných ven z země ležících lén dotýče, ačkoli taková od předkův Našich v tomto království, když jsau v Praze anebo jinde v Čechách *residentí* svau

Digitized by Google

gelassen wird. Wie auch die jenigen, so bißhero von Uns in den Adels-Stand erhebt worden, ihrer Privilegien allermassen, wie sie lauten, geniessen sollen.

A. XVI.

Da aber jemand, der nicht frey, sondern einem Herrn mit Unterthänigkeit zugethan, bey Uns oder Unsern Nachkommen und Erben zum Königreich, die Nobilitation unterthänigist suchen würde: Soll er damit nicht gehöret werden, zuvor und ehe er von seiner Obrigkeit einen ordentlichen Schein fürgebracht, daß er seiner Dienstbarkeit entlassen. Und ob er schon hierüber etwan mit verschwiegener Wahrheit, einen Adels-Brieff außbrächte; Soll er jedoch nicht allein desselbigen nicht zu geniessen haben, noch dardurch von seiner Erb-Herrschafft loß und ledig gemacht seyn, sondern auch noch darzu mit gebührender Straff angesehen werden.

Von confiscirten Güttern und Geleitten.

A. XVII.

Wann in diesem Königreich von freventlichen muthwilligen Leüthen dem Land, Städten oder absonderlichen Personen feindlich abgesagt, und sie von ihnen bevhedet, und also dardurch, oder auß einer andern hoch-sträfflichen Ubelthat, ihre Hab und Gütter dem König verwürcket werden; So soll der König allein seines Gefallens, und sonsten niemand, darmit zu disponiren, zu thun und zu lassen haben.

A. XVIII.

Obwol Wir Unser Königliches Land-Recht nicht zu sperren, sondern demselben jederzeit seinen stracken Lauff zu lassen begehren: Jedoch aber, wann Wir, oder die Nachkommende Könige und Erben zu diesem Königreich, einem oder dem andern ein frey sicher Gleit auß gewissen Ursachen, so Uns darzu bewegen, gnädigist ertheilen werden; Soll er desselbigen allermassen, wie solches Gleit lauten wird, zu geniessen haben, und gedachtes Unser Königliches Land-Recht ihn darbey ungeirret bleiben zu lassen schuldig seyn.

Von Belehnung und Annehmung der Außländer in das Königreich.

A. XIX.

Betreffend die Belehnungen der Fürstlichen und anderer ausser Landes gelegener Lehen: Obwol von Unsern Vorfahrern an diesem Königreich, wann sie zu Prag oder anderstwo in Böhaimb residiret,

Digitized by Google

byli, při též *residenti* jak knížatům, tak i jiným manům Našim podávána bývala: nic méně Nám anebo budaucím Našim, kralujícím králům, když ven z země jsme, v moci Naší pozůstává, zdalibychom knížatům, jako i jiným ven z země usedlým, vyššího neb nižšího stavu, na témž místě, kdebychom dvorem Našim zůstávali, léna podávati, anebo podavání takového léna až do příjezdu Našeho zase do Prahy poodložiti chtíti ráčili.

Což také i o jiných lénách, kteréž obyvatelé země od Nás přijímati povinni jsau, rozuměti se má.

A. XX.

Ačkoli jest se předešle žádný cizozemec nejináče, nežli na jistý spůsob, do tohoto dědičného království Našeho Českého vkaupiti mohl, a takoví na pozemské statky učinění trhové při dckách zemských do starých kvaternů vloženi a vepsáni býti museli; však poněvadž sme My toto Naše dědičné království České, v té proti Nám vzniklé *rebellii*, sebe sami obhajujíce, náležitau mocí a brannau rukau dobyti, na to statky některých rebellů na Nás v pokutě připadlé, na díle cizozemcům a na díle také obyvatelům země prodati a kaupiti dovoliti ráčili: protož nařizujem, ustanovujem a tomu chtíti ráčíme, co se vepsání a vložení těch pozemských statkův dotýče, že ti vnově založení kvaternové rovně v té hodnosti a mocnosti jako staří býti, a všickni ti, kteříby svrchujmenované prodaje a trhy, jenžby se v nových kvaterních nacházeli, buď žeby se oni na koho koliv domácího, nebo cizozemce vstahovali, z té samé toliko příčiny, žeby ne do starého, nýbrž nového toliko kvaternu vložené a vepsané byli, naříkati a rušiti se opovážili, přísně ztrestáni býti mají. Nápodobným spůsobem i proti těm *procedi*rováno býti má, jenžby nadepsané trhy pro to samé, že jsauce cizozemci, když se ten trh vykonal, toho času ještě do země přijati nebyli, v nějaký spor uvozovati chtěli.

Kdyby však budaucně některý cizozemec v tomto království statek pozemský kaupiti, aneb skrze nějakau smlauvu na sebe převesti chtěl: takový jináčeji než na milostivé Naše aneb budaucího toho času krále a dědice království povolení, to učiniti moci nebude.

Pakliby kdo, bez zvláštního královského k tomu povolení, v království tomto nějakau pevnost, hrad nebo zámek, město, ves, aneb jiný pozemský statek, některému cizozemci, jakéhoby ten koli důstojenství, stavu, řádu a povolání byl, prodal, směnil, sfrejmarčil, zastavil, aneb jiným jakýmkoli spůsobem, jakžby to jmenováno býti mohlo, odcizil, a jemu skutečně postaupil: tehdy netoliko ten postaupený pozemský statek, nýbrž i to, co zaň dáno

Digitized by Google

daselbsten die Lehen denen Fürsten so wol, als andern Unsern Lehens-Leüthen verliehen worden; So stehet es jedoch, wann Wir oder die Nachkommende Regierende Könige ausser Landes seynd, in Unserer Macht, ob Wir die Fürsten, wie auch andere ausser Landes gesessene Lehen-Leüthe hohen oder niedern Standes, an dem jenigen Orth, da Wir mit Unserm Hoff-Lager verharren, belehnen, oder aber solche Investitur biß auff Unsere Wiederkunfft gen Prag verschieben, und ihnen dieselbige allda wiederfahren lassen wollen. Welche Meinung es auch mit denen anderen Lehen hat, so die Inwohnere des Lands von Uns zu empfangen schuldig seynd.

A. XX.

Obwolen hiebevor kein Außländer sich in diesem Unserm Erb-Königreich Böhaimb, anders nicht als auff gewisse Maß und Weise in das Land einkauffen können, und die über Land-Gütter getroffene Käuff, bey der Land-Taffel in die alte Quatern insinuirt und eingeschrieben werden müssen: Jedoch nachdem Wir dieses Unser Erb-Königreich Böhaimb auff die wider Uns entstandene Rebellion mit zuläßiger Gewalt, Gegenwehr und gewaffneter Hand eingenommen, und hierauff etlicher Rebellen Gütter, die von Uns confiscirt worden, zum theil Außländern, und zum theil auch Inländern verkaufft und zu kauffen gegeben; So setzen, ordnen und wollen Wir, daß, so viel die Einschreib- und Einverleibung der Land-Gütter anbelangt, die neüe Quatern eben der Würdigkeit und Kräfften als die alten seyn, und alle die jenige ernstlich gestraffet werden sollen, welche obberührte Käuffe und Contract, so sich in der neüen Quatern befinden, sie treffen gleich an, wem sie wollen, In- oder Außländer, auß der Ursach, daß sie nicht in die alte, sondern allein in die neüe Quatern eingetragen und einverleibt worden, anzufechten und zu hintertreiben, sich unterstehen wollen. Ingleichem soll auch wider die verfahren werden, so obberührte Contræct, darumb daß die Außländer zur Zeit des auffgerichteten Contracts im Land nicht angenommen gewesen, in Disputat ziehen wollen.

Wann aber künfftiger Zeit ein Außländer in diesem Königreich ein Land-Gutt kauffen oder durch andere Contræct an sich bringen will; Soll er solches zu thun nicht Macht haben, es sey dann, daß der Regierende König und Erbe zum Königreich, darein gnädigist bewilliget. Würde aber jemand ohne des Königs Consens und Verwilligung, in diesem Königreich eine Vestung, Schloß, Stadt, Dorff oder ander Land-Gutt einem Außländer, was Stands, Würden oder Wesens der auch sey, verkauffen, vertauschen, verpfänden, oder in einigerley andere Weise oder Weg, wie die genannt werden mögen, vereüssern, und darzu würcklich einraumen; So soll nicht allein solches abgetrettene Land-Gut, sondern auch das darfür bezahlte, oder im Land versicherte Kauff-Geld, oder was sonsten dargegen gegeben, oder

Digitized by Google

a zaplaceno, buď v zemi na penězích pojištěno jest, aneb co koli jiného proti tomu dáno, směněno, aneb také na to půjčeno bylo, na krále Jeho Milost v pokutě připadnauti má.

A pokudžbychom My aneb budaucí král a dědic království, cizozemci v zemi statek pozemský kaupiti, aneb jiným spůsobem na se převesti milostivě povoliti, a tak jej za jednoho spoluobyvatele království tohoto přijíti ráčili: tehdy takový ještě před ujetím dotčeného statku, netoliko přísahu dědičné poddanosti, vedlé svrchu položené formy A. II. Nám vykonati, ale přitom také *revers* a zapsání pod pečetí svau na to, že se vedlé nynějších a budaucích Našich královských nařízení, práv a zřízení zemských chovati a proti ním žádným cizím právem zastírati nechce, ke dckám Našim královským zemským složiti bude povinen.

Načež potom, když se tak přijatý na obecném sněmu při stavích ohlásí, jemu, vedlé povahy stavu jeho, totiž pokudž stavu panského starožitného jest, mezi starožitnými pány, pokudž novotného, mezi novotnými; nápodobně který starožitného rodu v stavu rytířském jest, mezi starožitnými, a novotného mezi novotnými, místo náležité vykázáno býti má.

Pokudžby pak za tau příčinau nějaký spor, aneb pochybování při stavích vzniklo, aneb on, žeby se mu skrze ně nějaké skrácení stalo, se domníval: rozeznání té věci, na jedné i druhé strany přednešení, v moci Naší pozůstavovati ráčíme.

Co se poddaných Našich v margkrabství Moravském, knížetství Slezských a margkrabství horních a dolních Lužic dotýče, ačkoliv oni za žádné cizozemce v tomto dědičném království Našem Českém, k kterémuž dotčeně země vtělené jsau, jmíni a držáni býti nemají; za kterauž také příčinau, aby se do téhož království Českého vkupovati, anebo skrze jiné smlauvy a dovolené prostředky, statky pozemské na sebe převozovati mohli, obzvláštního povolení královského nepotřebují: však jim nápodobně takový kaupený, aneb jakýmkoli jiným spůsobem na ně převedený pozemský statek prvé nežliby Nám svrchu jmenovanau dědičné poddanosti přísahu vykonali a vedlé toho i svrchu dotčený revers ke dckám Našim zemským složili, postupován a odevzdán býti nemá. A to pod uvarování napřed oznámené pokuty, kterau jak jedna, tak druhá strana neprominutedlně očekávati má.

O horách, kovích a minci.

A. XXI.

Co se fristuňkův a hor dotýče, komubychom My takové, na ponížené toho vyhledavání, dovoliti a dáti ráčili, to v moci

Digitized by Google

getauscht, oder darauff geliehen worden, dem König heimfallen und verwürckt seyn.

Dafern aber Wir oder ein Nachkommender König und Erb zum Königreich, einem Außländer ein Land-Gutt darinnen zu kauffen, oder durch andere Contræct an sich zu bringen, gnädigist bewilligen, und also ihn zu Unserm Landmann in diesem Königreich annehmen würden; So soll derselbe Uns vor Antrettung berührten Land-Guts, nicht allein den Erb-Huldigungs-Ayd, nach laut obstehender Form sub lit. A. 2. leisten und erstatten, sondern Uns auch darneben einen Revers und Verschreibung unter seinem Pettschafft, daß er Unsern jetzigen und künfftigen Königlichen Constitutionen und des Lands-Verfassungen und Rechten gemäß, sich verhalten, und sich darwider keines andern Rechtens noch Gerechtigkeit gebrauchen wolle, zu Unserer Königlichen Land-Taffel überantworten; und darauff, wann er sich auff Gemeinem Land-Tag bey denen Ständen anmeldet, soll ihm seinem Stand nach, alsdann seine Session eingeraumbet werden, nämblichen, wo er des alten Herren-Stands ist, in dem alten Herren-Stand, da er aber des neüen, in dem neüen; deßgleichen welcher des alten Ritter-Stands, in dem alten, und der des neüen, in dem neüen Ritter-Stand. Solte aber deßhalben etwann ein Stritt oder Zweiffel bey denen Ständen fürfallen, oder aber er vermeinen, daß ihm durch Sie zu kurtz geschehe: Wollen Wir Uns hierüber die Decision und Endschied, auff eines und des andern theils Vor- und Anbringen, gnädigist reserviret und vorbehalten haben.

Betreffend aber Unsere Unterthanen im Marggrafftthumb Mährhern, Hertzogthumb Schlesien, Marggrafftthumb Ober- und Nieder-Laußitz: Obwolen dieselbe für keine Außländer in Unserm Erb-Königreich Böhaimb, als deme diese Länder incorporirt, zu halten seynd, und derowegen keiner sonderbahren Königlichen Verwilligung, damit sie sich in Böhaimb einkauffen, oder durch andere Contræct und zuläßige Weiß, Land-Gütter an sich bringen mögen, hierzu vonnöthen haben: So soll ihnen doch gleicher gestalt das verkauffte oder in andere Weg überlassene Land-Gut, zuvor und ehe sie Uns derentwegen obangeregten Erb-Huldigungs-Eyd geleistet, und darneben auch einen Revers obvermeldten Inhalts, zu Unserer Land-Taffel gelieffert haben, nicht abgetretten, noch eingeraumbet werden, bey ebenmäßiger Vermeidung obberührter Straffen, welche ein und der ander Contrahent oder Theil, unnachläßig zu gewarten hat.

Von Bergwergken und Müntzen.

A. XXI.

Anlangend die Fristungen auff Bergwercke: Stehet es bey Uns, Unsern Erben und Nachkommenden Königen zu Böhaimb, wem Wir

Digitized by Google

Naši, dědicův Našich a budaucích králův Českých pozůstává. Dále všeho toho při Řádu Horním, od slavné paměti císaře Maximiliána toho jména druhého, v létu 1575. vůbec vyhlášeném, zůstavovati, a tomu, aby ve všem tak zachováváno bylo, milostivě chtíti ráčíme. Jakož pak i na to, co se mince dotýče, každého času všelijak bedlivý pozor dáti a takový řád v tom nařiditi chceme, aby tudy obecnému dobrému spomoženo, handle a obchody průchod svůj náležitý jmíti, a tak toto dědičné království Naše České v dobrém spůsobu zdržáno a zachováno býti mohlo. A poněvadž v tomto Našem Zřízení Zemském všecko obsaženo býti nemůže, My také jak sobě v právě Našem královském, tak ani žádnému jinému v spravedlnosti jeho skrácení žádného činiti dopustiti nemůžeme: protož jeden každý z poslušných poddaných Našich na královské Naše *regalie*, kteréž Nám, jakožto králi Českému, přísluší, buď ty jmenované neb nejmenované, dle povinnosti své, bedlivý pozor dáti, a tudy to, cožby k Naší královské vzáctnosti, dobrému a užitečnému slaužilo, fedrovati a škodu Naši vystříhati a uvarovati bude povinen.

O privilegiích z strany neodcizování statkův, k království Českému přináležejících.

A. XXII.

Ačkoli jsau privilegia z strany neodcizování statků k království Českému náležejících do prvnějšího Zřízení Zemského na větším díle slovo od slova položené byly: ale poněvadž jak z strany těchto, tak i jiných *privilegií*, k věrným a poslušným stavům Našim obzvláštně se vyjeviti a *resol*virovati chtíti ráčíme, protož slovo od slova týchž *privilegií* tuto doložiti zapotřebí býti jsme neuznali.

O *religi* neboližto náboženství.

A. XXIII.

Co se náboženství dotýče, poněvadž vůbec vědomé, že rozdílnost v náboženství, hned od začátku svého, v tomto dědičném království Našem válkám a nesnázem příčinu jest dala, a ti kteří jsau se stavové pod obojí jmenovali, pod zástěrau těch v rozdílných časích skrz ně vymožených obzvláštních *privilegií* a ustanovení, původové a začátkové té proti Nám povstalé vysoce ohavné rebellii jsau byli, a My když jsme toto dědičné

Digitized by Google

dieselbigen auff unterthänigistes Ansuchen bewilligen und geben wollen. Im übrigen lassen Wir es bey der von Weiland Kaiser Maximiliano dem Andern, im 1575. Jahr publicirten Bergwercks-Ordnung gnädigist bewenden, wollen auch daß derselben in allem nachgelebt werde. Inmassen Wir dann auch, so viel die Müntz betrifft, jederzeit auff solche Ordnung gnädigist bedacht seyn wollen, dardurch dem gemeinen Wesen geholffen, Handel und Wandel befördert, und der Wohlstand Unsers Königreichs Böhaimb erhalten werde. Und demnach in dieser Unserer Landes-Ordnung nicht alles begriffen werden kan, Wir auch so wenig Uns an Unserm Königlichen Recht als jemand anderm an seiner Gerechtigkeit etwas entziehen lassen können: So wird ein jeder Unserer gehorsamen Unterthanen Unsere Königliche Regalia, so Uns als König zu Böhaimb zustehen, sie seynd benennt oder unbenennt, vermög tragender Pflicht, in schuldige Obacht nehmen, und dardurch Unsere Ehr, Nutz und Frommen befördern, und Schaden warnen und abwenden.

Von denen Privilegiis wegen Alienation der zum Königreich gehörigen Gütter.

A. XXII.

Obwohl die Privilegia, betreffend die Alienation der Gütter, so zum Königreich gehören, voriger Landes-Ordnung mehrern theils von Wort zu Wort einverleibt gewesen: Weil Wir Uns aber dieser und anderer Privilegien halber gegen Unsern gehorsamen Ständen absonderlich erklären und resolviren wollen; Als haben Wir gnädigist befunden, daß es unvonnöthen, die Wort derselben Privilegien dieß Orths inseriren zu lassen.

Von der Religion.

A. XXIII.

Anlangend die Religion: Demnach kundbar und am Tage, daß nicht allein die Spaltung der Religion von der Zeit an, als sich dieselbe in diesem Unserm Erb-Königreich erhoben, grosse Kriege und Unheil verursacht, auch daß die, so sich Stände sub Utraque genennet, unterm prætext ihrer zu unterschiedenen Zeiten außgewürckten absonderlichen Privilegien und Satzungen, Urheber und Anfänger der wider Uns entstandenen hoch-abscheülichen Rebellion gewesen; Und aber Wir, nachdem Wir dieses Unser Erb-Königreich durch kostbare schwere Kriegs-

Digitized by Google

království Naše již zase velkým a těžkým nákladem válečným dobyli, jak pro lepší jeho v řád uvedení a uvarování podobných vysoce škodlivých roztržitostí i odtud pocházejících nebezpečenství, v dotčeném dědičném království Našem v příčině náboženství zachováno býti má, milostivě *resolv*írovati jsme se ráčili:

Pročež nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby netoliko nad tím, co jsme tak v věcech, náboženství se dotýkajících, od času Nám od Pána Boha propůjčeného vítězství, v tomto dědičném království Našem skrze rozličné resoluci milostivě nařídili, stále a pevně drženo, ale také vše to, co proti tomu k ujmě a škodě našeho svatého katolického náboženství skrze majestáty, sněmovní snešení, reversy, resolucí, *privilegia* aneb jiné nařízení, jak ta jmenována býti mohau, ustanoveno a od stavův, jenž jsau se pod obojí jmenovali, kteréhokoliv času k libosti jich vyjednáno, obdržáno a zavříno jest, nyní i na budaucí věčné časy *cassiro*váno a v nic obráceno bylo a zůstalo. A všickni ti, kteřížby na nětco takového nastupovati a tím znovu hýbati chtěli, za zjevné rušitele obecného pokoje *ipso facto* anebo tím samým skutkem jmíni a držáni byli, a čest, hrdlo i statek ztratili. Jakož pak také napotom žádný do země anebo měst, lečby našeho svatého katolického náboženství byl, přijat býti nemá.

O duchovním stavu.

A. XXIV.

Ačkoli již od dávního času, jak jsau některá nekatolická učení a smyslové v dědičném království tomto Našem povstali, preláti mezi jiné stavy téhož království víceji počítáni nebyli; ale však poněvadž vědomé, an Nám toho zapříno býti nemůže, že jest stav prelátův za času předka Našeho slavné paměti císaře Karla Čtvrtého, a ještě mnohá léta před tím, v tomto království byl, a preláti spolu a vedle jiných stavův tolikéž *contributi* dávati musejí: pročež ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby napotom arcibiskup Pražský spolu s preláty a se vším kněžstvem v dědičném tomto království Našem, netoliko za jeden stav téhož království na budaucí věčné časy držán, anobrž také týž duchovní stav, jakž to v jiných křesťanských dobře zřízených regimentích za obyčej jest, mezi jinými stavy první a nejpřednější byl; na ten však a takový spůsob, že toliko sám arcibiskup a ty duchovní osoby, kteří inffule aneb biskupské koruny, buďto vedlé *privilegium* anebo starobylého užívání nositi právo mají, a vedlé toho statkův pozemských, do Našich desk zemských vložených a vepsaných, v držení a užívání jsau, (jakž pak sice nižádný, kterýžby v zemi usedlý

Digitized by Google

Rüstungen wiederum erobert, Uns gnädigist resolviret, wie es, zu besserer Verfassung desselben und Verhüttung dergleichen hoch-schädlichen Trennungen und daher besorglichen Gefahr, in gedachtem Unserm Erb-Königreich mit der Religion gehalten werden soll: Als setzen, ordnen, und wollen Wir, daß nicht allein über dem, was Wir in Religions-Sachen von Zeit der Uns von Gott verliehenen Victori in diesem Unserm Erb-Königreich, durch unterschiedene Resolutiones gnädigist angeordnet, stät und vest gehalten, sondern auch alles, was denselben zuwider und Unserer Heiligen Catholischen Religion zu Abbruch, Nachtheil und Præjudiz bey vorgehenden Zeiten durch auffgerichte Majestät-Brieff, Landtags-Beschlüsse, Reversalien, Resolutionen, Privilegien, oder andere Satzungen und Ordnungen, wie die Nahmen haben mögen, statuirt und von denen Ständen, so sich sub Utraque genennt, zu welcher Zeit auch solches immer geschehen, zu ihrem Favor außgebracht, erhalten oder geschlossen, jetzt und zu ewigen Zeiten cassirt seyn und bleiben; auch alle die jenigen, so solches wiederumb auff die Bahn bringen und moviren wolten, für offentliche Zerstörer des gemeinen Friedens ipso facto gehalten werden, und Leib, Ehr und Gutt verlohren haben sollen. Wie dann auch hinfüro keiner ins Land, oder in Städten, er sey dann Unserer H. Catholischen Religion zugethan, soll angenommen werden.

Vom Geistlichen Stand.

A. XXIV.

Obwol eine lange Zeit hero, seither daß etliche Uncatholische Lehren und Meinungen in diesem Unserm Erb-Königreich auffkommen, die Prælaten nicht mehr unter die Stände desselbigen gezehlt worden; Jedoch dieweil es wißlich und unlaugbar, daß der Prælaten-Stand zu Zeiten Unsers Vorfarers, Weiland Kaiser Carls des Vierten, und noch viel lange Jahre zuvor, in diesem Königreich gewesen, auch die Prælaten mit und neben andern Ständen contribuiren müssen: So setzen, ordnen und wollen Wir, daß hinfüro der Ertz-Bischoff zu Prag, mit und zusambt denen Prælaten, und der gantzen Clerisey dieses Unsers Erb-Königreichs, nicht allein für ein Stand desselbigen, zu ewigen Zeiten gehalten werden, sondern auch solcher Geistliche Stand, wie bey andern wolbestellten Christlichen Regimenten gebräuchlich, der erste und fürnembste unter andern Ständen seyn soll; doch also und dergestalt, daß allein der Ertz-Bischoff und die jenige Geistliche, welche ein Inful oder Bischoffs-Hut zu tragen durch Privilegien oder altes Herkommen berechtiget, und darneben in Unserer Land-Taffel ein-

Digitized by Google

nebyl, k sněmům připuštěn býti nemá), k dotčeným sněmům povoláváni býti, a při takových shromážděních jakož stav duchovní i všecko spolukněžstvo *repræsentirovati*.

A tak osoby tyto duchovní, biskupských korun užívající, společně při sněmích, též i jiných obecních zemských věcech, neméně než jako dotčený arcibiskup, vejvody a knížata předčiti a místa svá i hlasy jak před nimi, tak i před jinými pány míti mají.

Arcibiskup pak primas tohoto království jmenován a jemu nejpřednější, a po něm, jestližeby žádného biskupa přítomného nebylo, nejbližší místo nejvyššímu převoru řádu rytířův Maltejských v království Českém přede všemi jinými preláty náležeti má.

O neodcizování statkův duchovních.

A. XXV.

Žádný prelát, ani konvent, ani žádná duchovní anebo nad statky duchovními vystavená osoba, nic od nemohovitých statkův jich duchovních, nadání a důchodův, bez povolení Našeho a dědicův Našich, králův Českých, jakožto nejvyššího ochránce a opatrovníka, zastavovati, prodávati, darovati, aneb jiným spůsobem odcizovati nemohau a nemají. Pakliby kdo naproti tomu který duchovní pozemský statek, nadání a důchody, skrze jakékoliv smlauvy anebo jednání, jakž dotčeno, na sebe převedl: tehdy netoliko smlauva taková sama v sobě ničímž býti a žádné moci jmíti, a statek takový tomu duchovenství, kterému jest přináležel, spolu se všemi škodami a náklady, i se vším tím, co jest toho užil aneb užiti by mohl, postaupen a odevzdán býti má. Ale i také, pokudžby v takové smlauvě nějaká cena anebo placení namluveno bylo, to do komory Naší královské neprominutedlně připadnauti, v jiných pak případnostech pokuta na kupujícího při uznání krále Jeho Milosti zůstávati má.

A. XXVI.

Což podobně a tím vším spůsobem, jakž nahoře dotčeno, při těch kostelích a klášteřích, na kterýchž jednomu anebo vícejí z stavův a obyvatelův tohoto království, proto že takové od předkův jich založené a nadané byly, *jus patronatus* přináleží, zachováno býti má. Nebo ačkoliv nekatoličtí patroni, jakoby takové od předkův jich učiněné nadání sobě zase přivlastňovati anebo jiným spůsobem odcizovati mohli, mocí téhož *juris patronatus* právo se jmíti domnívali: nic méně patrná a povrchu ležící věc jest, že poněvadž dotčení předkové, od nichž

Digitized by Google

geschriebene Gütter besitzen, (inmassen dann sonst niemand, so im Land nicht angesessen, zu denen Land-Tägen zugelassen werden soll), zu gedachten Land-Tägen beruffen oder beschrieben, und bey solchen Zusammenkunfften den gantzen Geistlichen Stand und die sämbtliche Clerisey repræsentiren; Also diese Infulirte Geistliche sämbtlich in denen Land-Tägen und andern gemeinen Land-sachen, nicht wenigers dann gedachter Ertz-Bischoff, denen Hertzogen und Fürsten vorgehen und ihre Session und Stimmen so wol vor denselben, als denen Herren haben, Der Ertz-Bischoff aber Primas Regni genennt werden, und demselben die obriste, nach Ihme aber, da sonsten kein Bischoff vorhanden, die nächste Stelle dem Obristen Priori des Ritterlichen Maltäser-Ordens im Königreich Böhaimb, vor allen andern Prælaten gebüren soll.

Von Vereüsserung der Geistlichen Gütter.

A. XXV.

Kein Prælat, noch Convent, noch einige Geistliche Person oder Vorsteher Geistlicher Gütter, können noch mögen etwas von ihren liegenden Geistlichen Güttern und Stifftungen, Einkommen und Intraden, ohne Unsere und Unserer Erben, Königen in Böhaimb, als Obristen Vogt und Schutz-Herrns Bewilligung, versetzen, verkauffen, verschencken, oder in andere Wege veralieniren und vereüssern. Würde aber jemand deme entgegen ein liegendes Geistliches Gut, Stifftung, Rent oder Einkommen durch dergleichen Contract oder Handlung, wie gemeldt, an sich bringen: Soll nicht allein solcher Contract an sich selbsten nichtig, unkräfftig und von Unwürden seyn, und das Gutt, unverhindert desselbigen, seiner Geistlichen Stifftung, dahin es gehörig gewesen, sambt allen Schäden, Unkosten, und auffgehobenen Nutzungen, deßgleichen denen, so auffgehaben hätten werden mögen, restituiret, wiederumb abgetretten und eingeantwortet werden; Sondern auch da in solchem Contract ein Pretium oder Kauff-Geld bedinget worden, dasselbe Unserer Königlichen Cammer unnachläßlich heimbfallen, In anderen Fällen aber die Straff gegen dem Kauffer pro arbitrio dem König vorbehalten seyn.

A. XXVI.

Gleicher Gestalt und allermassen, wie im nächst-vorgehenden Gesatz geordnet, soll es auch mit denen jenigen Kirchen und Clöstern gehalten werden, darauff einer oder mehr auß denen Ständen und Inwohnern dieses Königreichs, umb daß dieselbige von ihren Vorfahren gestifftet, fundiret oder dotirt worden, das Jus Patronatus haben. Dann obwol die Uncatholischen Patroni auß solchem Jure Patronatus eine zeithero berechtiget seyn wollen, die von ihren Vor-Eltern gemachte Stifftungen wieder zu sich zu ziehen, oder in andere Wege zu ver-

Digitized by Google

jaký kostel aneb klášter vystaven a nadán byl, toho, co k tomu dali, jsau se zbavili, a tak po vykonané již *fundati* a nadání vlastnost toho nikoliv jim, anebo dědicům a budaucím jich, nýbrž předně Pánu Bohu, a potom k témuž kostelu, anebo řádu, na které skrze nadání, poslední vůli a jiným spůsobem přiveden jest, přináleží: oni, dědicové a budaucí jich s takovým nadáním, jakožto statkem cizím (krom toho co práva duchovní *patronis* propůjčují) nic dálcji vládnauti nemají. A z té příčiny s povolením jich, kostel neb klášter takový, aneb jiný k nim přináležející statek, odcizováu býti nemůže, nýbrž Nám, a po Nás každého času králujícím králům, jakožto chrámův Páně v tomto dědičném království Našem nejvyšším zástupcům a ochráncům statkův duchovních, aby skrze odcizování k něčemu jinému nežli od *fundator*ův nadaní a vysazení jsau, užíváni a obráceni nebyli, slušně se ujímati náleží. Pročež také odcizování takových a těm podobných statkův, kteréby se bez milostivého povolení Našeho, jakž svrchu dotknuto, stalo, dopauštěti a jim místa dáti moci neráčíme.

O druhém stavu království Českého, totižto o stavu panském.

A. XXVII.

A jakož tomu, aby napotom stav duchovní v tomto dědičném království Našem na svrchu dotčený spůsob první stav byl, milostivě chtíti ráčíme: tak tedy stav panský stav druhý, v kterémž tolikéž vývodové a knížata dotčeného dědičného království Našeho, žádného obzvláštního stavu nečinice, obsažení jsau, jmín býti má.

O vývodách, knížatech, též vysoce urozených, a těch, kteréž jsme My do starožitného stavu panského království tohoto Českého obzvláštně vyzdvíhnauti ráčili.

A. XXVIII.

Vývodové před knížaty sedění svá míti a po starších sedati mají, a po nich knížata, podobným spůsobem po starších. A jestližeby který vývoda neb kníže některý královský úřad zemský na sobě měl, nemá mezi jinými nejvyššími úředníky, nýbrž mezi vývodami a knížaty, podlé dotčeného pořádku, seděti; přímluvy však po úřadech nejvyšších úředníkův zemských přijímané býti mají.

Digitized by Google

alieniren; So ist es doch offenbar und am Tag, weil dieselbe Vorfahren, von welchen eine Kirch oder Closter fundirt oder dotirt, sich des darzu hergegebenen Gutts enteüssert, und also das Eigenthumb desselbigen, nach der Fundation oder Dotation, nicht mehr ihnen und ihren Erben und Nachkommen, sondern zuforderst Unserm Herrn Christo, und dann der jenigen Kirchen oder Kloster und Orden, an welche es durch eine Donation, letzten Willen, oder in andere Wege verwendet worden, zustehet und gehöret, daß demnach sie, die Erben und Nachkommen, mit solcher Stifftung als einem frembden Gutt, nichts (ausser was die Geistliche Recht denen Patronis zulassen) zu schaffen haben, und daß derowegen mit ihrem consens dieselbige Kirch oder Closter, oder ein darzu gehöriges Gut, nicht alienirt noch vereüssert werden möge, sondern Wir und die nach Uns jedesmahls Regierende Könige, als der Kirchen Gottes in diesem Unserm Erb-Königreich Obere Advocaten, Schutz- und Schirm-Herren, Uns dieser Geistlichen Gütter, damit sie durch die Vereüsserung nicht zu anderm Gebrauch verwendet werden, dann darzu sie von denen Fundatoren gestifftet und hergeben worden, billich anzunehmen haben, und darumb keine Vereüsserung solcher und dergleichen Gütter, die ohne Unsern gnädigisten consens geschicht, wie oben vermeldet, verstatten noch zulassen können.

Vom Andern Stand des Königreichs Böhaimb, nämblichen vom Herren-Stand.

A. XXVII.

Wie Wir nun gnädigist wollen, daß der Geistliche Stand in diesem Unserm Erb-Königreich hinfüro der Erste Stand, auff Maß und weiß, wie obberürt, seyn soll: Also soll der Herren-Stand der Ander Stand, und darinnen auch die Hertzogen und Fürsten in gedachtem Unserm Erb-Königreich, begriffen seyn, und keinen sonderbahren Stand machen.

Von denen Hertzogen, Fürsten, Hoch- und Wohlgebornen, und denen, so Wir in den alten Herren-Stand des Königreichs Böhmen absonderlich erhoben.

A. XXVIII.

Die Hertzogen sollen vor denen Fürsten ihre Session haben, und dem Alter nach sitzen, nach ihnen die Fürsten, gleichermassen dem Alter nach. Da auch ein Hertzog oder Fürst ein Königliches Land-Officium hätte, soll er nicht unter denen Land-Officireren, sondern bey denen Hertzogen und Fürsten, der Ordnung nach, wie gemeldt, sitzen, die Vota aber nach der Land-Officirere Aembter colligirt werden.

Digitized by Google

A. XXIX.

A jakož jsme My, z obzvláštní královské milosti, tajným raddám a komorníkům Našim, hraběti Maximilianovi z Trautmansdorffu atd., hraběti Vilémovi Slavatovi atd., jako i Adamovi pánu z Valdštejna atd. a Jaroslavovi Bořitovi hraběti z Martinic atd. netoliko *prædicat* »Vysoce urozený«, ale i níže dotčené přednosti a počestnosti dáti ráčili, aby oni sedání a místa svá ihned a nejblíže po knížatech světských, nade všemi jinými tuto milost nemajícími hrabaty a pány, by pak ti jakéžkoli, třebas nejpřednější královské úřady zemské na sobě měli nebo ne, všudy buďto v sněmích, aneb v kterých koli saudech a radách, jako i sice při jiných shledáních v dědičném království Našem Českém a v zemích k němu vtělených, beze všech jiných následujících odporův a překážek, vždycky svobodně držeti a užívati mohli. Při tom také, že nyní i budaucně vždycky prvorození aneb sice nejstarší synové jich, i potom těch opět nejstarší synové, a tak dále vždycky jedni po druhých následující nejstarší potomci jich mužského pohlaví *in infinitum,* ihned jakžby dvacátého roku věku svého dosáhli, sedání a místa svá všudy hned po nejvyšších stavu panského úřednících, (mezi kterýmiž také presidentové nad appellacími a komory české se rozumí), lečby ti prvorození aneb sice nejstarší synové a potomci jich v ňákým vyšším dvorským neb zemským úřadě postavení byli, míti a užívati mají. Tak výšjmenovaní hrabata a páni při takových od Nás jim udělených vyvýšenostech, beze vší překážky mají zůstavení býti a jim se v ně nevkračovati, mnohem pak méně taková milost k jaké *consequenti* táhnauti se má.

Nadto výšeji jemu Vilémovi Slavatovi hraběti, z uvážlivých příčin, obzvláštně pak, poněvadž jest Jeho Láska slavné paměti císař Matthyáš, pan streyc a otec Náš nejmilejší, štít a erb, již po zahynutí všech mužského pohlaví toho starožitného rodu z Hradce, spolu s erbem jeho v jedno spojil, tuto další zvláštní milost jsme učiniti a jeho tím obdařiti ráčili, aby napotom on Slavata hrabětem a vládařem domu Hradeckého z Chlumu a Košumbergka se jmenovati a psáti mohl, a po smrti jeho takový titul neboližto *prædicat* vždycky prvorozenému anebo staršímu synu, a po něm zase staršímu synu, a tak dáleji každého času jeho budaucímu staršímu mužského pohlaví z té linie poslému, jak dlauho který z nich v živobytí zůstávati bude, ze všech kancelláři Našich, a sice od jednoho každého, psán a dán byl, a oni toho pokojně užívati mohli. Při tom také svrchu jmenovanému hraběti Vilémovi Slavatovi dotčenau milost a obdarování ještě jsme dáleji rozšířiti, vyjádřiti, vysvětliti a jemu a rodu jeho k zvláštní počestnosti, obzvláštně, poněvadž nadepsaní jeho hra-

Digitized by Google

A. XXIX.

Vnd demnach Wir auß sonderbahren Königlichen Gnaden Unsern Gehaimbden Räthen, Camerern, ꝛc. Graff Maximilian zu Trautmansdorff, ꝛc. Graff Wilhelmb Slawata, ꝛc. wie auch Adam Herrn von Waldstein, ꝛc. und Jaroslawen Borzitä Graffen von Martinitz, ꝛc. nicht allein die Prædicat: Hoch- und Wohlgeborn, sondern auch hernach-benannte Præeminentien und Dignitäten gegeben, daß sie die Session und Stelle alsobald und nächst nach denen Weltlichen Fürsten, vor allen andern diese Gnad nicht habenden Graffen und Herren, ob dieselbe gleich vornehmste Königliche Land-Aembter auff sich hätten oder nicht, jeder Orthen so wol in Land-Tägen, allerley Rechten und Räthen, als auch sonsten bey andern Zusammenkunfften in Unserm Erb-Königreich Böhaimb und dessen incorporirten Ländern, ohne einige der andern nachfolgenden Einred und Widerung, allezeit frey gebrauchen können; zugleich auch jetzt und hinfüro allezeit ihre Primogeniti, oder sonst Eltiste Söhne, und nach denenselben abermals deren Eltiste Söhne, auch also für und für allezeit ihre Eltiste Nachkommen Männlichen Geschlechts in infinitum, alsbald wann sie das zwaintzigste Jahr erreicht, ihre Session und Stelle, aller Orthen, nach denen Obristen Land-Officirern (darunter auch der Appellation- und Böhaimbischer Cammer-Præsident verstanden), es wäre dann, daß die Primogeniti, oder sonst Eltiste Söhne und Nachkommen mit einem höhern Hoff- oder Land-Ambt versehen, haben und geniessen sollen; Also sollen obbenannte Graffen und Herren-Stands Personen bey solchen von Uns ihnen ertheilten Præeminentien von männiglich ungehindert verbleiben, und ihnen darinnen kein Eintrag geschehen, viel weniger solche Gnad zu aintziger consequenz gezogen werden.

Wir haben auch dem Graffen Wilhelmb Slawata, auß beweglichen Ursachen, sonderlich aber, weiln Unser geliebter Herr Vetter und Vatter, Weiland Kaiser Matthias, Lobseligster Gedächtnuß, ihme des nunmehr Männlich abgestorbenen uhralten Geschlechts derer von Neühauß Wappen und Klainot mit dem seinigen unirt, über vorige noch ferner diese besondere Gnad gethan, und dahin befreyet, daß hinfüro er, Slawata, sich Graffen und Regierer des Hauses Neühauß von Chlum und Koschumberg nennen und schreiben, solches Prædicat auch nach seinem Absterben jederzeit dem Primogenito oder Eltisten Sohn, und nach demselben abermals seinem Eltisten Sohn, auch also für und für allezeit seinem Eltisten Nachkommen Männlichen Geschlechts dieser Linien, so lang einer auß derselben im Leben vorhanden seyn würd, auß allen Unseren Cantzleyen und sonst von männiglich geschrieben und gegeben werden, sie sich dessen auch ruhig gebrauchen mögen. Darneben auch haben Wir obgedachtem Graffen Wilhelmb Slawata obbemeldte Gnad und Freyheiten noch ferner dahin extendirt, erklärt, und erleütert, und ihm und seinem Geschlecht zu sondern Ehren (zumalen weil ob-

Digitized by Google

běte synové po mateři jich z té linie pocházejí, kteráž toliko poslední toho vzáctného rodu z Hradce a z Rožumbergka ještě v živobytí pozůstává, a před tím již jmenovaní páni z Rožumbergka a po nich jejich prvorození synové takový *prædicat* a sedění své v dědičném království Našem Českém měli, ještě tuto další milost učiniti ráčili: aby po časném jeho, hraběte Slavaty, z světa tohoto vykročení jeho prvorozený aneb nejstarší z jeho linie pocházející (vedlé toho, že se také hrabětem a vládařem domu Hradeckého jmenovati a psáti může) na jeho tolikéž sedění a místo dosedl a tak nejbližší po světských knížatech, přede všemi jinými tuto milost nemajícími hrabaty a pány, byť oni i přední královské úřady zemské na sobě jměli, v Našem dědičném království a k němu vtělených zemích sedění svá a místa po všecky časy, beze všech veymínek, měli a drželi.

A. XXX.

Tolikéž jsme některé tajné i jiné Naše raddy stavu panského, jak ti nížejí (bez ujmy však co se pořádku dotýče) položení jsau, totižto jmenovitě:

N. N. z Stralendorffu.
N. N. z Werdenberku.
N. N. z Vřesovic.
N. N. Vratislav z Mitrovic.
N. N. z Nostic.
N. N. Michna z Vacinova,

vedlé těch k místodržícímu Našemu v království Českém, od Nás z kancelláře Naší české dvorské prošlých resolucí, prohledajíc k jich dávním, věrným a platným službám, jako i ty v *privilegium* jim na to daných obsažené krevní přátely a dědice jich, z mocnosti Naší královské, jakožto král Český, obzvláštně všechněch těch předností, vyvýšeností a *privilegií*, nic nevymiňujíc, které starožitný stav panský v dědičném království Našem Českém před novým stavem panským měli, aučastna učiniti ráčili.

A protož svrchu jmenované vejvody, knížata, vysoce urozené hrabata a pány, i dotčené mezi starožitné stavu panského rody od Nás vyzdvížené osoby, při této jim učiněné milosti, sedání a místech z mocnosti Naší královské, proti jednomukaždému pevně chrániti, a nad' tím nade vším ruku držeti chceme, jim také žádnému, kdoby ten koliv byl, v to vkračovati, mnohem méněji starožitného stavu panského *privilegium*, kteréž jsme sice My v ostatku potvrditi milostivě zakázati se ráčili, proti této Naší milosti, žádným spůsobem natahovati dopustiti chtíti neráčíme.

Digitized by Google

gedachte sein, des Graffens, Söhne nach ihrer Mutter von der jenigen Lini descendiren, welche die letzte des ansehenlichen Geschlechts deren von Neühauß und Rosenberg noch im Leben übrig ist, und vor diesem jetzt-ermeldte Herren von Rosenberg, und nach ihnen ihre Primogeniti solches Prædicat und Session in Unserm Erb-Königreich Böhaimb gehabt) noch weiter diese Gnad gethan, daß nach seinem, des Graffens, zeitlichem Ableiben sein Primogenitus oder Eltister seiner Lineæ, (neben dem, daß er sich Graff und Regierer des Hauses Neühauß nennen und schreiben darff) ihme in der Session und Stell succediren, und also nächst nach denen Weldlichen Fürsten, vor allen anderen diese Gnad nicht habenden Graffen und Herren, ob dieselbe gleich vornembste Königliche Land-Aembter auff sich hätten, in Unserm Erb-Königreich Böhaimb und demselben incorporirten Ländern, die Session und Stelle zu allen Zeiten ohne einige Exception soll haben und behalten.

A. XXX.

Wir haben auch etliche Gehaimbe und andere Unsere Räthe des Herren-Standes, wie dieselbe nachfolgends, ohnverfänglich, so viel die Ordnung anlanget, gesetzet, als nämblichen:

N. N. von Stralendorff.
N. N. von Werdenberg.
N. N. von Wrzesowitz.
N. N. Wratislaw von Mitrowitz.
N. N. von Nostitz.
N. N. Michna von Waitzenhofen,

vermöge deren an Unsern Statthalter im Königreich Böhaimb von Uns, auß Unser Böhmischen Hoff-Cantzley ergangenen Resolutionen, in Ansehung dero langwührigen treüen ersprießlichen Diensten, neben denen in ihren darüber habenden Privilegien begriffenen Bluts-Verwandten und Erben, auß Königlicher Böhaimbischer Macht absonderlich aller deren Præeminentien, Dignitæten und Privilegien, nichts außgenommen, so der Alte Herren-Stand in Unserm Erb-Königreich Böhaimb vor dem Neüen Herren-Stand gehabt, fähig gemacht.

Wollen demnach gnädigist obgedachten Hertzogen, Fürsten, Hoch- und Wohlgebornen Graffen und Herren, und obernennten in den Alten Herren-Stand von Uns erhobenen Personen, bey dieser ihnen ertheilten Gnade, Session und Stell, gegen männiglichen auß Königlicher Macht vestiglich schützen und handhaben, ihnen auch darwider keinen Eintrag von jemand, wer der auch seye, zufügen, viel weniger des Alten Herren-Stands Privilegium, so Wir im übrigen zu confirmiren Uns gnädigst anerboten, wider diese Unsere Gnade, auff eintzige Maß oder weiß, anziehen lassen oder gestatten.

Digitized by Google

O třetím stavu království Českého, totiž o stavu rytířském, jak ti do saudu zemského vedlé stavu panského dosazováni býti mají.

A. XXXI.

Jak jest prvé stav rytířský za stav druhý byl: tak napotom za stav třetí v dotčeném dědičném království Našem jmín a držán býti má. A jakož od starodávna nemalá nesvornost, nevole a roztržitost mezi stavem panským s jedné, a stavem rytířským z strany druhé, za příčinau Našeho královského saudu zemského, jako také královského saudu dvorského prodlaužilý čas trvala a odtud všelijakých nesnází, které obecnému dobrému na překážku býti mohly, obávati se jest bylo; a Náš slavné paměti praděd a předek v tomto Našem dědičném království král Vladislav, v létu 1487. na předcházející jednání oba stavy, panský a rytířský, s milostivým povolením svým, v mír uvesti a porovnati ráčil: pročež i My některé *ceremoniæ* a slavnosti, které v příčině publikování veypovědi zachovávané byly a k té mezi panským a rytířským stavem roztržitosti snad nemalau příčinu podávaly, z níželi následujících při processu právním ukázaných příčin, milostivě vyzdvíhnauti jsme ráčili.

Dáleji pak mezi stavem panským a rytířským při Našem saudu zemském, jakž následuje, zachováváno býti má: totižto, kolikrátkoliv králující král v Čechách dotčený saud zemský dosazuje, do něho vždycky na časy věčné předně ti úředlníci zemští, kterým při dotčeném královském saudu zemském obzvláštně sedati přísluší, jakož jsau nejvyšší purgkrabě Pražský, nejvyšší komorník zemský a nejvyšší sudí zemský v království Českém, dosazení, a ještě k tomu netoliko z stavu panského osoby hodné, které dobrého života a obcování jsau, ale i z rytířstva, tolikéž spůsobné a na cti dobře zachovalé osoby, do téhož saudu přijímané býti mají.

A ačkoli co se počtu osob dotýče, předešle dvanácte z panského a osm z stavu rytířského k tomu bráno bývalo: My však tomu milostivě chtíti ráčíme, aby napotom takový počet zveyšen a z stavu panského šestnáct, z stavu pak rytířského deset osob do téhož saudu zemského dosazováno bylo.

O sedání v saudu zemském i krom saudu.

A. XXXII.

Když My, jakožto král, v saudu Našem zemském na Naší stolici královské seděti ráčíme, má ovšem tak s veyvody a kní-

Digitized by Google

Vom Dritten Stand des Königreichs Böhaimb, als nämblich vom Ritter-Stand, und wie derselbe in das Land-Recht neben dem Herren-Stand genommen werden soll.

A. XXXI.

Wie vor diesem der Ritter-Stand den Andern: also soll er hinfüro den Dritten Stand in obberürten Unserm Erb-Königreich constituiren.

Und demnach vor Alters ein grosser Zwitracht, Widerwillen und Uneinigkeit zwischen denen Herren an einem- und dann denen von der Ritterschafft andern Theils, sich wegen Unsers Königlichen Land-Rechtens, wie auch Unsers Königlichen Hoff-Rechtens halber, eine geraume Zeit über erhalten, und dannenhero allerhand Weiterung, so dem Gemeinen Nutzen verhinderlich seyn können, zu befahren gewest; Und aber Unser Hochgeehrter Uranherr und Vorfahrer an diesem Unserm Erb-Königreich, Weiland König Wladislaus, im Jahr 1487. auff gepflogene Unterhandlung, beyde Stände vom Herren- und Ritter-Stand, mit gnädigister Einwilligung, vereinbaret und verglichen: Als haben Wir zwar etliche Ceremonien und Solennitæten, so wegen Publicirung der Urtheile vor diesem im Gebrauch gewesen, und zu dem zwischen dem Herren- und Ritter-Stand entstandenen Zwitracht vielleicht nicht die wenigste Ursachen gegeben, auß denen hierunten beym Process außgeführten Motiven gnädigst auffgehoben.

Im übrigen aber soll es gehalten werden zwischen dem Herren- und Ritter-Stand bey Unserm Land-Recht, wie folget: Nämblichen sollen je und alleweg zu ewigen Zeiten, so offt ein Regierender König in Böhaimb dasselbige besetzet, darein zuförderst die jenige Land-Officirer, welchen bey solchem Königlichen Land-Recht fürnemblich zu sitzen gebüret, nämblich der Obriste Prägerische Burggraff, der Obriste Land-Cammerer und Obriste Land-Richter im Königreich Böhaimb, verordnet, und darzu in solches nicht allein auß dem Herren-Stand taugliche Personen, die eines guten Lebens und ehrlichen Wandels seyn, sondern auch auß der Ritterschafft gleicher weise qualificirte und an Ehren wohl-verhaltene Personen auff- und angenommen werden.

Und ob wol, so viel die Anzahl anlangt, hiebevor Zwölffe auß dem Herren- und Achte auß dem Ritter-Stand darzu genommen worden; So wollen Wir doch gnädigist, daß hinfüro die Anzahl gemehret, und auß dem Herren-Stand Sechszehen, auß dem Ritter-Stand aber Zehen in das Land-Recht gesetzet werden sollen.

Von der Session in- und ausser des Land-Rechtens.

A. XXXII.

Wann Wir, als der König, in Unserm Land-Recht auff Unserm Königlichen Stuel sitzen; So soll es zwar mit denen Hertzogen und

Digitized by Google

žaty, jako i s dotčenými privilegirovanými hrabaty a pány, kdyžby který neb víceji z nich v saudu zemském potřebováni byli, ve všem, jakž svrchu dotčeno, zachovāváno býti, a ti přede všemi jinými nejvyššími úředníky zemskými, jako předešle, vládař domu Rožumberského sedati; po nich Náš nejvyšší purgkrabě a po Něm nejvyšší hoffmistr zemský, a potom Náš nejvyšší maršálek zemský, pokudžby v témž saudu sedal; po levé pak ruce, vedlé královské stolice, napřed Náš nejvyšší komorník zemský a vedle něho Náš nejvyšší sudí zemský, po něm Náš nejvyšší kancléř, kteréhož následuje Náš nejvyšší sudí dvorský, a potom president Náš nad appellacími, a po něm president komory Naší české (pokudžby však tiž tři nyní dotčení Naši královští úředlníci, od Nás nebo budaucích Našich v království, do téhož saudu zemského dosazeni a k tomu dotčený komory president stavu panského byl) sedění svá míti mají. Jestližeby pak komory Naší president z stavu rytířského byl, tedy přede všemi jinými z rytířstva v saudu sedícími, však teprva po stavu panském v témž saudu sedění a místo své míti má.

Dáleji po všech svrchu dotčených Našich zemských a jiných královských úřednících a saudcích, v témž saudu sedících, po obau stranách seděti mají: předně páni rodův starožitných stavu panského, (mezi kteréž i ti přináležejí, o kteréž jsme se v té příčině obzvláštně milostivě *resol*virovati ráčili) a pod nimi páni rodův nových dotčeného stavu panského, a nejposléze těch deset osob, které z rytířstva v témž saudu sedati budau, totižto po každé straně osob pět.

A to, co se řádu dotýče, který mezi úředníky zemskými, knížaty a jinými saudci, při sedání jich v královském saudu zemském, nyní i na časy věčné zachováno býti má.

A ačkoliv jsau předešlé ti, kteří starožitného stavu panského byli, mezi sebau, jako i páni z nového stavu panského a nápodobně rytířského stavu osoby, po letech sedati obyčej měli: však My za dobré milostivě uznávati ráčíme, aby budaucně jak v saudu zemském, tak i při jiných saudech, dotčené osoby z stavův ne po letech, nýbrž jak jest jeden před druhým do zemského aneb jiného saudu dosazen byl, sedali, a toliko mezi těmi, kteří spolu jednoho času do saudu dosazeni byli, na léta pozor dán, rozdíl však mezi starým a novým stavem panským, jakož také panstvem a rytířstvem, ve všem jak svrchu dotknuto, zachováván býti má.

A. XXXIII.

A aby jedenkaždý z nich místo své, které krom saudu zemského sice při jiných shledáních jednomu před druhým náleží, věděti mohl a jeden na druhého se netřel, a mezi nimi z té

Digitized by Google

Fürsten, wie auch denen obbenannten privilegirten Graffen und Herren, wann einer oder mehr auß ihnen im Land-Recht gebraucht werden, allerdings, wie obgesetzet, gehalten werden, und dieselben vor allen Land-Officirern, wie vor diesem, der Regierer des Hauses von Rosenberg, sitzen; Nach ihnen soll Unser Obrister Burggraff, und nach demselben Unser Obrister Land-Hoffmaister, und nach diesem Unser Obrister Land-Marschallck, wo fern er eine Beysitzers-Stelle im Land-Recht haben wird; aber zur lincken Hand neben dem Königlichen Stuel, soll vorher sitzen Unser Obrister Land-Cammerer, und neben ihm Unser Obrister Land-Richter, ferners Unser Obrister Cantzler, welchem nachfolgt Unser Obrister Hoff-Richter, und darnach Unser Appellation-Præsident, dann auch Unser Böhmischer Cammer-Præsident, dafern anders diese drey nächst-ermelte Unsere Königliche Officirer von Uns und Unseren Nachkommen am Königreich, zu Beysitzern in das Land-Recht verordnet, und darunter der Cammer-Præsident auß dem Herren-Stand seyn wird. Wäre aber Unser Cammer-Præsident auß dem Ritter-Stand, soll er seine Session und Orth vor allen Beysitzern auß der Ritterschafft, jedoch nach denen Herren, haben.

Weiters sollen nach allen obermelten Unsern Landes- und anderen Königlichen Officirern und Beysitzern auff beyden Seiten sitzen: Erstlichen die Herren auß denen Alten Geschlechtern des Herren-Stands (darunter auch die jenigen gehören, derentwegen Wir Uns dießfalls in specie gnädigist resolviret haben) und hernacher die Herren auß denen Neüen Geschlechtern jetzt-berürten Herren-Stands, und dann letztlichen die jenige Zehen Personen, welche auß der Ritterschafft zu Beysitzern des Land-Rechtens jederweil angenommen werden, nemblichen auff jeder Seiten Fünff des Ritter-Stands. Und diß so viel die Ordnung, welche zwischen denen Land-Officirern, Fürsten und anderen Beysitzern mit ihren Sessionibus im Königlichen Land-Recht jetzt und zu ewigen Zeiten gehalten werden soll, anbelangen thuet.

Und ob wol vor diesem die jenigen, so Alten Herren-Stands, unter sich dem Alter und Jahren nach, wie auch die neüen Herren-Stands, und gleicher massen die Ritter-Stands Personen, dem Alter nach zu sitzen pflegen: So sehen Wir doch gnädigist für gut an, daß hinführo so wohl im Land- als andern Rechten unter obberührten Stands-Personen, nicht nach denen Jahren, sondern nach dem einer vor dem andern in das Land- oder andere Recht kommen, sitzen, und allein zwischen denen, so etwann zugleich auff eine Zeit in das Recht gesetzt werden, die Jahre in acht genommen, der Unterscheid aber zwischen dem Alten und Neüen Herren-Stand, wie auch dem Herren- und Ritter-Stand, allerdings, wie obberührt, gehalten werden soll.

A. XXXIII.

Damit aber dieselben auch ihre Oerther und Stellen, welche einem jeden vor dem andern, ausserhalb des sitzenden Land-Rechtens,

Digitized by Google

příčiny žádná roztržitost a nesvornost nevznikla: pročež My toho všeho, co se Našich úředníkův zemských dotýče, při tom od slavné paměti předka Našeho, krále Vladislava, mezi nimi v té příčině ustanoveném řádu ještě milostivě zůstavovati, a tomu chtíti ráčíme, aby Náš nejvyšší purgkrabě Pražský mezi Našimi zemskými a jinými královskými úředníky, kteřížby z prostředku veyvod neb knížat anebo svrchu jmenovaných z strany sedání obzvláštně *privilegiro*vaných osob nebyli, nejpřednější místo měl; po němž seděti a jeho následovati má Náš nejvyšší hoffmistr zemský, potom Náš maršálek zemský, dáleji Náš nejvyšší komorník zemský v království Českém, po něm zase Náš nejvyšší sudí zemský, potom Náš nejvyšší kancléř, dáleji Náš nejvyšší sudí dvorský, a hned po něm president Náš nad appellacími na hradě Pražském a potom president komory Naší české, pokudžby však stavu panského byl, jak v předcházejícím nařízení Našem o něm dotknuto jest.

O čtvrtém stavu království Českého, jmenovitě o městech.

A. XXXIV.

Co se královských měst dotýče, takové jsme My všecky, i jedno každé z nich, tak dalekau milostí obdařili, že jsme je ovšem zase za jeden, a tak za čtvrtý stav, milostivě přijíti ráčili. Však naproti tomu oni společně, i jedno každé z nich, kromě měst Plzně a Českých Budějovic (kteréž jsme My od takového břemena a platu proto, že jsau Nám v té předešlé rebelii vždycky věrni zůstali, osvoboditi ráčili,) z jednoho každého u nich v městě svařeného aneb z jiných měst k nim přivezeného a v nich vydaného sudu piva, jeden zlatý, po šedesáti krejcařích počítajíc, ungeltu aneb posudného, nyní i na budaucí věčné časy do Naší komory královské, k Naší aneb budaucích králův *dispositi* bez přestání skládati a odvozovati povinny býti mají.

A. XXXV.

A jakož jsau od starodávna nemalá nedorozumění a spory mezi stavem panským a rytířským s jedné, též Pražany a jinými královskými městy z strany druhé byly, a ti potom v létu od narození Syna Božího 1517. skrze smlauvu, jenž se Svatováclavská jmenuje, porovnáni a na místo postaveni byli: protož tomu milostivě chtíti ráčíme, aby již jmenovaná smlauva předce v své podstatě zůstávala, a v tom ve všem, co tímto Naším Obnoveným královským Zřízením Zemským napraveno neb vyzdviženo není,

Digitized by Google

sonsten in andern Zusambenkunfften gebühren, wissen und keiner uber den andern sich erheben, noch sie derentwegen in Zwitracht und Uneinigkeit gegen einander gerathen mögen; So lassen wir es, was Unsere Landofficirer betrifft, bey der von Weiland Unserm Vorfahrer König Wadislao zwischen ihnen hierinn auffgerichten Ordnung nochmals gnedigist bewenden und wollen, daß Unser Obrister Pragerischer Burgkgraf unter Unsern Land- oder anderen Königlichen Officirern, die nicht auß dem mittel der Hertzogen, Fürsten oder obberürter der Session halber privilegirten Personen seind, die fürnembste stelle haben, und ihme nach sitzen, gehen oder folgen Unser Obrister Land-Hofmeister, darnach Unser Land-Marschalck, ferner Unser Obrister Land-Cammerer in Böhaimb, und darauff Unser Obrister Land-Richter, hernach Unser Obrister Cantzler, weiters Unser Obrister Hof-Richter, und stracks nach Ihm Unser Appellation-Præsident zu Prag, so dan Unser Böhmischer Cammer-Præsident, wofern dieser anders auß dem Herrenstand ist, wie beim nechst-vorhergehendem Gesatz seinethalben gemeldet worden.

Vom Vierten Stand deß Königreichs Böhaimb, als nämblichen denen Stäten.

A. XXXIV.

Betreffend die Königliche Stäte, haben Wir dieselbige alle und jede so weit begnadet, daß Wir sie zwar widerumb zu einem Stand und also dem Vierten gnedigist aufgenommen; Doch sollen sie hingegen sambt und sonders, ausser der Stät Pülsen und Budweiß (welche Wir von solcher Bürden und Auflag darumb befreiet, weiln sie Uns in der vorgangenen rebellion jederzeit treü verblieben) von jedem Vaß darinnen gebräuetem, oder von andern Oerthern zu ihnen geführtem und alda außgetrunckenem Biers, einen Gulden zu 60 Kreützer geraitet, Ungelts oder Biergelts, je und alleweg zu ewigen Zeiten, Unserer Königlichen Cammer, zu Unserer und der Nachkommenden Könige Disposition, unnachläßlich zu reichen und zu geben schuldig seyn.

A. XXXV.

Nach dem sich vor alters grosse differentien und irrungen zwischen dem Herren- und Ritterstand an einem, und denen Präger- und andern Königlichen Stäten am andern theil erhalten; und aber dieselbe im 1517. Jahr nach Christi Geburt, durch eine vergleichung, welche S. Wenceslai-Vertrag genennt würd, verglichen und hingelegt; Als wollen Wir gnädigist, daß obberürter Vertrag nochmals in seinem Esse verbleiben, und in alle dem jenigen, so in diser Unserer Ver-

Digitized by Google

vždycky stálé zachovávána byla; kterážto smluva také k tomu cíli obzvláštně vytištěná býti má.

O Našich královských úřadech zemských.

A. XXXVI.

Kdež jest také předek Náš v království tomto, král Vladislav slavné paměti, na sněmě obecném léta 1497. ustanovil a nařídil, že tito královští úřadové zemští, totižto nejvyššího purgkrabství Pražského, nejvyššího hoffmistrství zemského, nejvyššího komornictví zemského, nejvyšší sudství zemské, nejvyšší kancléřství, nejvyšší sudství dvorské, na věčné časy vždycky, kdyžbykoliv osazení nebyli, na osoby stavu panského od budaucích králův Českých milostivě vzkládáni a jim poraučeni býti mají: toho My tolikéž při tom o týchž Našich úřadech zemských prošlém nařízení (s takovým však doložením, že se to tolikéž na ty v zemi usedlé vývody a knížata, poněvadž oni v tomto Našem dědičném království jeden stav s stavem panským činí, vztahovati a rozuměti má) netoliko ještě milostivě zůstavovati, a ve všech budaucích případnostech, při dosazování dotčených Našich úřadův toho neporušitedlně následovati chtíti ráčíme; ale také co se úřadu presidenta Našeho nad appellacími na hradě Pražském dotýče, z milosti Naší královské na tom jsme se ustanoviti ráčili, že na ten úřad podobně žádného jiného nežli osobu stavu panského každého času milostivě zříditi a dosaditi chtíti neráčíme. Co se pak úřadu presidenta komory Naší české dotýče, koho bychom My, kdyžby týž úřad znova dosazen býti měl, buď z panského nebo rytířského stavu k tomu potřebovati chtíti ráčili, to každého času v Naší a budaucích Našich, králův a dědicův téhož království, milostivé vůli a libosti zůstávati má a bude.

Z strany pak úřadu purgkrabství Karlšteinského, toho My při té od Nás prošlé *resoluti* zanechávati ráčíme.

A. XXXVII.

A poněvadž jest svrchu jmenovaný král Vladislav stavu rytířskému nejvyššího písařství, item podkomořství, a purgkrabství kraje Hradeckého úřady, na věčné časy odevzdati, přivlastniti a zanechati ráčil: pročež My i Naši budaucí a dědicové tohoto království žádného jiného než z rytířstva k takovým Našim královským úřadům zemským přijímati, míti a chtíti neráčíme; s takovú však, co se dotčeného úřadu podkomořství dotýče, veymínkou, že Nám a budaucím Našim v království, kdyby vedle případnosti v Starém Městě Pražském někdo z vládyk se vynacházel a k ta-

Digitized by Google

newerten Königlichen Landes-Ordnung nicht corrigirt und auffgehaben, stet und vest gehalten, auch zu dem End absonderlich getruckt werden sol.

Von Unsern Königlichen Landes-Aembtern.

A. XXXVI.

Nachdem Unser Vorfahrer an diesem Königreich, Weiland König Wladislaus auff dem gemeinen Land-Tag Anno 1497. gesetzt und geordnet, daß dise Königliche Landes-Aembter, nämblichen das Pragerische Obriste Burgkgraff-Ambt, deß Obristen Land-Hofmaisters, deß Obristen Land-Cammerers, deß Obristen Land-Richters, deß Obristen Cantzlers und deß Obristen Hof-Richters Ambt zu ewigen Zeiten je und alleweg, wan sie ledig werden, denen auß dem Herrenstand, von einem Regierenden König gnedigist auffgetragen und anbefohlen werden sollen; So lassen Wir es bey solcher Ordnung diser Unserer Landes-Aembter halber (jedoch mit dem Anhang, daß sie sich auch auff die im Lande angesessene Hertzogen und Fürsten, weil sie in disem Unserm Erb-Königreich einen Stand mit dem Herren-Stand constituiren, erstrecken und verstanden werden sollen) nicht allein nochmals gnedigist verbleiben, und begehren derselbigen, auff alle begebende Fälle, in Ersetzung bemelter Unserer Aembter, unverbrüchlich nachzugehen, Sondern Wir haben Uns auch, so vil Unser Appellation-Præsidenten-Ambt anlangt, in Königlichen Gnaden dahin resolvirt, daß Wir zu solchem Ambt ebenmessig keinen andern als einen auß dem Herren-Stand jedesmahls verordnen wollen. Betreffend aber Unsers Böhaimbischen Cammer-Præsidentens-Ambt, Würd und sol es jedesmahls, wan dises Ambt mit einem neüen Officirer zu ersetzen, zu Unserm und der Nachkommenden König und Erben zu disem Königreich, gnedigistem belieben und Gefallen stehen, Ob Wir zu demselbigen einen auß dem Herren- oder aber einen auß dem Ritter-Stand gebrauchen wollen. So vil das Burgkgraff-Ambt zum Carlstain anlangt; Lassen Wir es bey der von Uns ergangenen Resolution bewenden.

A. XXXVII.

Und weil obgedachter König Wladislaus dem Stand der Ritterschafft deß Landschreibers Ambt, deß Unter-Cammerers Ambt und das Burgkgraff-Thumb deß Gratzer Kraises auff ewige Zeit gnedigist attribuirt und zugeordnet; So sollen und wollen Wir und Unsere Nachkommen und Erben zu disem Königreich, auch niemand andern als die auß der Ritterschafft zu solchen Unsern Königlichen Aembtern deß Landes, gnedigist auff- und annemen; Jedoch was das bemelte Unter-Cammerers Ambt anlangt, mit diser Bescheidenheit, daß Uns und Unsern Nachkommen am Königreich, allezeit bevorstehen sol, wan

Digitized by Google

kovému Našemu úřadu spůsobný byl, jemu týž úřad poručiti vždycky v moci pozůstávati má.

A. XXXVIII.

Co se mincmeystrství Našeho dotýče, to jest vždycky v moci králujícího krále pozůstávalo, že jest úřad takový kterémukolivěk z těch třech stavův, totižto z panského, rytířského anebo městského, milostivě dáti moci ráčil; jakož pak také každého času v moci Naší a budaucích Našich v království pozůstává, nařízeného mincmeystra zase ssaditi a jiného k témuž úřadu královskému dosaditi, kdy a kolikrátkoli Nám se to milostivě líbiti bude.

A. XXXIX.

Ačkoli až posavád s Našími úřady zemskými tak zachováváno bylo, že když jest někdo od králujícího krále k takovému úřadu milostivě nařízen byl, on v takovém obyčejně po všecken čas života svého až do smrti zůstával: My však tomu milostivě chtíti ráčíme, aby žádný z dotčených Našich královských úřadův přes pět let déleji netrval, nýbrž kdyby napotom od toho času, jak jest někdo za úředníka anebo saudce zemského nařízen a dosazen byl, pět let minulo, tedy dotčený úředník anebo saudce zemský úřad svůj Nám anebo budaucím králům a dědicům v království zase odevzdati, a to každého času při Naší, budaucích Našich a dědicův v království, milostivé líbosti a vůli zůstávati má, zdaliž bychom My jeho v takovém úřadu aneb sedání v saudu déleji zanechati, anebo jinau hodnau osobu k tomu nařiditi a dosaditi chtíti ráčili. Jakož pak vždycky, kdykoliv některý z Našich úřadův zemských, anebo místo v saudu Našem královském zemském, aneb komorním a dvorském prázdné jest: takové toliko Nám a dědicům Našim, budaucím králům Českým a žádnému jinému, spolu s Námi a vedle Nás osobau spůsobnau dosaditi přísluší a přináleží, byť pak týž úřad a místo pro smrt nejvyššího aneb jiného úředníka zemského a saudcí, anebo také skrze dobrovolné jeho vzdání, anebo jiným jakýmkoliv spůsobem prázdné zůstávalo.

A. XL.

Nemá žádný, jakéhoby ten koli důstojenství, stavu a řádu aneb povolání byl, při Nás, budaucím králi a dědici v království, žádného úřadu zemského sám sobě, synu svému, anebo někomu

Digitized by Google

etwan auff zutragenden Fall ein Wapenmessiger in der alten Stat Prag vorhanden seyn wird, der zu solchem Unserm Ambt tauglich, ihme dasselbige gnedigist anzubefehlen.

A. XXXVIII.

Betreffend Unsers Müntzmaisters Ambt, Ist solches dem Regierendem König allezeit bevor gestanden, daß er solches einem auß denen dreyen Weltlichen Ständen, nämblichen auß denen Herren, der Ritterschafft oder denen Stäten, gnedigist conferirt, Innmassen es auch jederzeit bey Uns und Unsern Nachkommen am Königreich stehet, den verordneten Müntzmaister widerumb abzusetzen, und einen andern zu solchem Königlichen Ambt zu gebrauchen, wan und so offt Uns solches gnedigist beliebig und gefällig seyn wird.

A. XXXIX.

Obwoln es bißhero mit Unsern Landesämbtern diese Gelegenheit und Beschaffenheit gehabt, daß man von einem Regierenden König jemand zu einem solchem Ambt gnedigist verordnet worden, er dasselbige gemeiniglich die gantze Zeit seines Lebens uber, biß auf sein absterben behalten; So wollen Wir doch gnedigist, daß keines angeregter Unserer Königlicher Aembter über Fünff Jahr wehren, sondern man hinfüro Fünff Jahr von der Zeit an, als einer zum Landofficirer oder Land-Rechtssitzer verordnet oder bestelt worden, verflossen, alsdan derselbe Landofficirer und Land-Rechtssitzer sein Ambt zu Unsern oder Nachkommenden Königen und Erben zum Königreich, Handen resignirn, und es jedesmahls zu Unserm und Unserer Nachkommen und Erben am Königreich, gnedigistem Belieben und Gefallen stehen sol, Ob Wir ihne in dem getragenem Ambt oder gehabten Beysitzersstelle, weiter behalten, oder aber hierzu eine andere taugliche Person verordnen und gebrauchen wollen: Wie dan auff allen fall, so offt eines auß Unsern Aembtern deß Landes, oder eine Beysitzers-Stell in Unserm Königlichen Land-Cammer- und Hoff-Rechten ledig wird, allein Uns und Unsern Erben und Nachkommen zum Königreich, und sonst niemand andern mit- oder neben Uns, dieselbige mit einer qualificirten Person zu ersetzen zustehet und gebüret, es trage sich gleich solche Erledigung deß Ambts durch den Todesfall deß Obristen oder eines andern Land-Officirers und Beysitzers, oder auch seine Resignation, oder in andere wege zu, wie sie wolle.

A. XL.

Es sol niemand, was Würden, Standes oder Wesens der auch seyn mag, Macht haben, bey Uns oder einem Nachkommendem König und Erben zu diesem Königreich, einig Unser Landes-Ambt, Ihme oder

Digitized by Google

z přátel, kteréž by fedrovati žádal, vyprošovati, dokudž by úředník zemský, na kteréhož týž úřad vzložen jest, při též službě zůstával. Pak-li by se kdo o to všetečně pokusil a takový královský úřad zemský buď pro sebe, syna, anebo přítele svého žádal: ten od Nás anebo budaucího krále a dědice v království nic jiného než těžkého trestání a největší nemilosti dosáhnauti a očekávati nemá. Jakož pak My sobě z té příčiny všecky ty takové majestáty anebo k jiné těm nápodobné královské listy, zapsání a resoluce, kteréž někdo v minulých časích sám pro sebe nebo dědice své na některý královský úřad zemský objednal, tímto nařízením Naším z bedlivého uvážení a jistým vědomím Naším z mocnosti královské, jak dalece ty proti tomuto nařízení Našemu čelí, zdvíhati, mořiti, kaziti a v nic obraceti ráčíme, neméně než jako by to, co v nich obsaženo jest, sem do tohoto Zřízení Našeho slovo od slova položeno bylo.

A. XLI.

A poněvadž po smrti Naší aneb budaucích Naších, království toto ihned na dědice připadá a tak nikdy žádného času prázdné nezůstává: pročež Naši nejvyšší úředníci a saudcové zemští, jako i saudu komorního a jiných saudů saudcové, kdyby se to přitrefilo, předce při povinnostech jich zůstávati a pod jmenem dědice, budaucího krále, jednomu každému spravedlnosti uděliti mají. A pokudž by který z úředníků neb saudcův povinnosti své času uloženého nedoplnil, tehdy předce v ní vedle přísahy, kterauž jest již prve také dědici a budaucímu králi učinil, trvati; však každého času, kdyžby toho budaucí král požádal, přísahu k úřadu svému obnoviti a vykonati má.

A. XLII.

Když nejvyšší purgkrabě Pražský svau přísahu vykonává, tehdy vždycky proti východu slunce tváří, prostovlas stojíce a přední dva prsty u pravé ruky vzhůru vyzdvíhnauce, tuto následující přísahu po místopísaři v království Českém aneb písaři Našem menších desk zemských (z nichž jeden mu ji vydati má) slovo od slova srozumitedlně říkati a tak ji Jeho Milosti králi vykonati má, totižto:

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto králi Českému a mému pravému dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti a po Vaší Královské Milosti z Vaší Královské Milosti kmene a krve pošlým, budaucím králům a dědicům tohoto království, věren a stálý býti a v tomto úřadě nejvyššího purgkrabství Pražského, kterýž mi se nyní od Vaší Královské Milosti

Digitized by Google

seinem Sohn oder Befreuntem, dene Er zubefördern begehrt, außzubitten, so lang der jenige Land-Officirer, der zu solchem Ambt verordnet, im Dienst ist. Würde aber einer sich dessen vermessendlich unterstehen, Er begehre gleich solches Unser Königliches Land-Ambt für sich, seinen Sohn oder für seinen Verwanten; So sol Er jedoch dardurch bey Uns oder den Nachkommenden Königen und Erben zum Königreich, anders nichts als schwere Straff und höchste Ungnad zu erlangen vnd zu gewarten haben. Inmassen Wir dan auch dahero alle Majestät- oder andere dergleichen Königliche Brieff, Verschreibungen und Resolutiones, die in vorgehenden Zeiten von jemand für sich oder seine Erben auff ein Königliches Landes-Ambt außgebracht worden, hiemit auß eigener Bewegnuß, rechter wissenschafft und Vollkommenheit Unserer Königlichen macht, so weit sie solcher Unserer Ordnung zuentgegen lauffen, cassiren, abrogiren, auffheben und abthun, nicht anders als wan derselbigen Inhalt und begriff dieser Unserer constitution außtrücklich und von Wort zu wort einverleibt wäre.

A. XLI.

Weil nach Absterben Unser oder Unserer Nachkommen das Königreich alßbald auff den Erben fallen thut, und dasselbe also keine eintzige Zeit vaciret; Als sollen Unsere Land-Officirer, auch Land-Cammer- und anderer Rechte Beysitzere alßdan, so bald der Fall sich zutregt, in administration der Justitz im Nahmen deß Erben, Nachfolgenden Königs, verbleiben, Auch wan ein oder der ander Officirer oder Beysitzer die seinem Ambt vorgeschribene Zeit noch nit vollendet, darinnen auff die Pflicht, so er albereit dem Erben, Nachfolgendem Könige, gethan, continuiren, Jedoch allezeit wan es der Nachfolgende König begehrt, die Ambtspflicht ihm gleichsfals auffs neü thun und ablegen.

A. XLII.

Wan ein obrister Burgkgraf seine Ambtspflicht ablegt: So sol er jedesmahls mit seinem Angesicht und entblöstem Haubt gegen Auffgang der Sonnen stehend und die zwen vördere Finger seiner rechten Hand aufhebend, nachfolgenden Aid Unserm Vice-Landschreiber in Böhaimb, oder aber Unserm Schreiber der kleinen Landtafel, deren einer Jhme denselbigen fürzulesen, von Wort zu wort deütlich nachsprechen, und solchen der Königlichen Majestät also laisten, als nämblichen:

„Ich N. N. schwere GOtt dem Allmächtigen, allen Heiligen, und Euch, dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erbherren, Ewer Königlichen Majestät, und nach deroselben denen auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, treü und gewerttig zu seyn, und das Ich in dem Obristen Pragerischen Burgkgraffen-Ambt, so mir anjetzo von

svěřuje, jak chudému tak i bohatému rovného práva udělovati, obzvláštně pak jak v obecních, království a *politii* jeho se dotýkajících věcech, tak i v udělování spravedlnosti vedlé tohoto Obnoveného královského Zřízení Zemského, ve všech i jednom každém ustanovení, artikulích, klausulích a znění jeho ve všem upřímně a věrně říditi, všecky tejnosti Vaší Královské Milosti i v radách zachovati a k ničemuž jinému v nejmenším se pohnauti nedati, a to ani pro přízeň ani pro nepřízeň, bázeň, přátelství ani nepřátelství, aniž pro kterau jinau věc, jakžby ta koliv jmenována býti mohla, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!«

O přísaze jiných Našich nejvyšších úředníkův zemských a jiných úředníkův královských.

A. XLIII.

V jednostejná slova a tím vším spůsobem, jakžto v předcházejícím nařízení obsaženo jest, totiž s obrácením tváří k východu slunce, s odkrytou hlavou a s vyzdvižením dvauch prstův vzhůru, má také Náš nejvyšší hoffmistr zemský, nejvyšší komorník zemský, nejvyšší sudí zemský, nejvyšší kancléř, nejvyšší sudí dvorský, nejvyšší písař zemský, podkomoří, purgkrabě kraje Hradeckého a Našich německých lén hejtman, když tak který z nich od Nás k úřadu povolán bude, takovau přísahu, (kterauž jim Náš místopísař anebo písař menších desk zemských vydá) vykonati, všecko tak, jakž svrchu dotčeno, po něm říkati, krom toho, že jedenkaždý z dotčených úředníkův v přísaze svůj úřad, k kterémuž povolán jest, zřetelně jmenovati má. Kteraužto přísahu královský dvorský maršálek a hoffmistr Našeho dvoru královského *mutatis mutandis* tolikéž vykonati mají.

Přísaha, kterauž každá královská radda, saudce zemský z pánův a rytířstva vykonati povinen jest.

A. XLIV.

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto králi Českému a mému pravému a dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti a po Vaší Královské Milosti, z Vaší Královské Milosti kmene a krve pošlým budaucím králům a dědicům království tohoto, věrný a stálý býti a v tom, kdež mne

Digitized by Google

Ewer Majestät vertraut würd, dem armen so wol als dem reichen unparteyisch Recht ertheilen, Insonderheit aber so wol in gemeinen Sachen das Königreich und dessen Policey betreffend, als in administration der Justitz, dieser Königlichen reformirten Landes-Ordnung in allen und jeden ihren Satzungen, Articuln, Clausuln und Inhaltungen getreülich nachkommen und geleben, alle Heimligkeiten Ewer Majestät und der Rathschläg verschweigen, und mich zu keinem andern in dem wenigsten bewegen lassen wil, weder durch Gunst noch Vngunst, Forcht, Freundschafft noch Feindschafft, noch auch sonsten durch einig ander Ding, wie das immer nahmen haben mag, Alles treülich und ohn gefehrde. So wahr als mir GOtt helffe und alle Heyligen!"

Vom Aid Unserer anderer Obristen Land-Officirer und anderer Königlichen Beambten.

A. XLIII.

Mit dergleichen Worten und allermassen, wie im vorgehendem nechstem Gesätz stehet, nämblichen mit dem Angesicht gegen Auffgang der Sonnen, entblöstem Haubt und auffgehabenen Fingern, sol auch Unser Obrister Land-Hofmaister, Obrister Land-Cammerer, Obrister Land-Richter, Obrister Cantzler, Obrister Hof-Richter, Obrister Land-Schreiber, Unter-Cammerer, Burgkgraff deß Kön. Grätzer Kraises und Unser Teütscher Lehens-Haubtman, wan von Uns einer auß Ihnen verordnet, einen Aid schwören, und Unserm Vice-Land-Schreiber oder Schreibern der kleinern Land-Tafel, deren einer Ihme solchen fürzulesen, alles obgesetzten Inhalts nachsprechen, ohne daß ein jeder auß ermelten Officirern in disem Aid sein Ambt, darzu Er bestellet und angenommen worden, außtrücklich Nahmhafft mache.

Obberürten Aid sollen auch laisten der Königliche Hof-Marschalck und Hofmaister Unsers Königlichen Hoffs mutatis mutandis.

Das Jurament und Aid, welchen ein jeder Königlicher Rath und Land-Rechts-Beysitzer auß dem Herren- und Ritterstand zu laisten schuldig.

A. XLIV.

„Ich N. N. schwöre Gott dem Allmächtigen, der gebenedeyten Mutter Gottes, allen Heiligen, und Euch, dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erb-Herren, Ewer Königlichen Maj: und nach deroselben denen, auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben zu disem Königreich, getreü und gewerttig zu seyn, und daß Ich, nach dem Ewer Maj: mich zu

Digitized by Google

Vaše Královská Milost za svau raddu a královského saudce zemského milostivě přijímati a nařizovati ráčí, chudému jako i bohatému rovného práva udělovati, a i v obecných království a politii jeho se dotýkajících věcech, tak i v udělování spravedlnosti vedle tohoto královského Obnoveného Zřízení Zemského, ve všech i jednom každém ustanovení, artikulích, klausulích a znění jeho věrně říditi, jako nicméně všecky tajnosti Vaší Královské Milosti i v radách i sice zachovati, a k ničemuž jinému v nejmenším se pohnauti nedati, a to ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, bázeň, přátelství ani nepřátelství, ani pro kterau jinau věc, jakby ta koli jmenována býti mohla, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!«

Při tom tomu chtíti ráčíme, aby v této přísaze radd Našich veyslovně zmínka učiněna byla, poněvadž jsme se tímto Zřízením Našim milostivě *resolvirov*ati ráčili, že všecky do dotčeného Našeho saudu zemského dosazené osoby, tolikéž za raddy Naše od jednoho každého jmíni a ctěni býti mají.

Přísaha Naších královských radd a saudcův Našeho královského komorního a dvorského, neboližto lenního saudu.

A. XLV.

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto Králi Českému a mému pravému a dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti a po Vaší Královské Milosti z Vaší Královské Milosti kmene a krve pošlým budaucím králům a dědicům království tohoto, věren a stálý býti a v tom, kdež jste mne Vaší Královská Milosti za raddu svau a saudce do Vaší Královská Milosti saudův komorního a dvorského, neboližto lenního milostivě nařídití ráčili, jak chudému tak i bohatému rovného práva udělovati, a jak v obecních království a *politii* jeho se dotýkajících věcech, tak i v udělování spravedlnosti vedle tohoto královského Obnoveného Zřízení Zemského ve všech i jednom každém ustanovení, artikulích, klausulích a znění jeho upřímně a věrně říditi, nicméně všecky tajnosti Vaší Královské Milosti i sice v radách zachovati a k ničemuž jinému v nejmenším se pohnauti nedati, a to ani pro přízeň ani pro nepřízeň, bázeň, přátelství ani nepřátelství, ani pro kterau jinau věc, jakby ta koli jmenována býti mohla, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!«

Digitized by Google

dero Rath und Beysitzern deroselben Königlichen Land-Rechtens gnedigist verordnet, dem Armen so wol als dem Reichen unparteyisch Recht ertheilen, Auch so wol in gemeinen Sachen das Königreich und dessen Policey betreffend, als in Administration und Ertheilung der Justitz, diser Königlichen reformirten Landes-Ordnung, in allen und jeden Ihren Satzungen, Artickuln, Clausuln und Inhaltungen getreülich nachkommen und geleben, wie nicht wenigers die Heimligkeiten Ewer Maj: und Rathschläg verschweigen, und mich zu keinem andern in dem wenigisten bewegen lassen wil, weder durch Gunst noch Ungunst, Forcht, Freündschafft noch Feindschafft, noch auch sonsten durch einig ander Ding, wie das immer Nahmen haben mag, alles getreülich und ohne gefährde. So wahr als mir Gott helffe, die gebenedeyte Mutter Gottes und alle Heiligen!"

Wir wollen aber, daß in disem Aid der Räthe außtrücklichen gedacht werde, Sintemaln Wir Uns hirmit und in Krafft dises, gnedigist resolviren, daß alle die jenigen, so in gedachtes Unser Land-Recht von Uns auff- und angenommen, auch für Unsere Räthe von menniglichen geachtet und gewürdiget werden sollen.

Der Aid Unserer Königlichen Räth und Beysitzerer Unsers Königlichen Cammer- Hof- und Lehen-Rechtens.

A. XLV.

„Ich N. N. schwöre Gott dem Allmächtigen, der gebenedeyeten Mutter GOttes, allen Heiligen, und Euch dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erbherren, Ewer Maj: und nach deroselben denen auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, treü und gewertig zuseyn, und daß Ich, nach dem Ewer Königliche Maj: mich zu dero Rath und Beysitzer deroselben Königlichen Cammer- Hof- oder Lehen-Rechtens gnedigist verordnet, dem Armen so wol als dem Reichen Unparteyisch Recht ertheilen, Auch so wol in gemeinen Sachen das Königreich und dessen Policey betreffend, als in Administration und Ertheilung der Justitz, dieser Königlichen corrigirten neüen Landes-Ordnung in allen und jeden ihren Satzungen, Artickuln, Clausuln und Inhaltungen getreülich nachkommen und geleben, wie nicht wenigers die Heimligkeiten Ewer Königlichen Maj: und der Rathschläg verschweigen, und mich zu keinem andern, als obvermelt, im wenigsten bewegen lassen wil, weder durch Gunst noch Ungunst, Forcht, Freundschafft noch Feindschafft, noch auch sonsten einig ander Ding, wie das immer Nahmen haben mag, Alles getreülich und ohne gefehrde. So wahr als mir Gott helffe und alle Heiligen!"

Digitized by Google

Našeho heytmana hradu Pražského přísaha.

A. XLVI.

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto Králi Českému a mému pravému a dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti a po Vaší Královské Milosti z Vaší Královské Milosti kmene a krve pošlým budaucím králům a dědicům království, věren a stálý býti a v tomto mém úřadu heytmanství Vaší Královské Milosti hradu Pražského, k kterémuž jsem nyní od Vaší Královské Milosti milostivě povolán a nařízen, každého času věrně a právě se chovati, dotčený hrad královský na místě a k ruce Vaší Královské Milosti se vší věrnou péčí, bedlivostí a pilností opatrovati a týž hrad Pražský netoliko předně Vaší Královské Milosti a po časné smrti Vaší Královské Milosti pořádným potomkům a dědicům Vaší Královské Milosti tohoto království, vždycky otevřený míti, ale také dáleji všecko to, což mi kdy od Vaší Královské Milosti anebo po smrti Vaší Královské Milosti od pořádně následujícího krále a dědice za příčinou dotčeného hradu a sice v jiných věcech milostivě poručeno bude, každého času poslušně vykonati chci, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!«

Přísaha Našeho nejvyššího mincmeystra.

A. XLVII.

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto Králi Českému a mému pravému dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti a po Vaší Královské Milosti z Vaší Královské Milosti kmene a krve pošlým budaucím králům a dědicům tohoto království, věren a stálý býti, a obzvláštně v tomto úřadu mincmeystrském, k kterémuž mne Vaše Královská Milost milostivě povolati ráčila, to vše což spravedlivého jest, jakž nejlépeji rozum můj stíhnauti moci bude, fedrovati, všecky tajnosti rad, do kterých potažen budu, zachovati, obzvláštně pak hory a cožby sice k úřadu mému přináleželo, všelijak věrně a bedlivě opatrovati a sobě poručená míti, v tom užitečného Vaší Královské Milosti vedle mé nejvyšší možnosti vyhledávati a škody předcházeti, i před nimi vystříhati, pod propadením statku a jmění mého, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!«

Digitized by Google

Unsers Haubtmans auff dem Prager Schloß Aid.

A. XLVI.

„Ich N. N. schwere Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen, und Euch dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erbherren, Ewer Königlichen Maj: und nach deroselben denen auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, getreü und gewerttig zuseyn, und in meinem Ambt der Haubtmanschafft über deroselben Königliches Schloß zu Prag, darzu Ewer Maj: mich anjetzo gnedigist verordnet, mich jederzeit getreülich und recht zu verhalten, bemeltes Königliche Schloß an stat und von wegen Ewer Maj: mit aller getreüer Fürsorg, Auffsicht und Vleiß verwahren, und dasselbige nicht allein zuforderst Ewer Königlichen Maj: und dan nach deroselben zeitlichem Abschied auß dieser Weld, Dero ordentlichen Successoren und Erben zu diesem Königreich allezeit offenhalten, sondern auch ferners alle dem jenigen, was jederweil von Ewer Königlichen Maj: oder nach dero Töblichem Abgang von dem ordentlich Nachkommenden König und Erben, mir vorberürten Schlosses halber und sonsten in andere Wege gnedigist anbefohlen würd, je und allweg gehorsambist und getreüist nachkommen und geleben wil, Alles getreülich und ohne gefehrde. So wahr als mir Gott helffe und alle Heiligen!“

Der Aid Unsers Obristen Müntzmaisters.

A. XLVII.

„Ich N. N. schwere Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen, und Euch dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erbherren, Ewer Königlichen Maj: und nach deroselben denen auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, getreü und gewerttig zu seyn, und daß Ich insonderheit in dem Müntzmaister-Ambt, darzu Ewer Königliche Maj: mich gnedigist verordnet, das jenige, was recht ist, meinem besten Verstand nach, befördern, alle Heimligkeiten der Rathschläg, darzu ich gezogen werde, verschweigen, bevorab aber die Berckwerck und was sonsten mehr meinem Ambt anhengig, mir mit allem getreüisten Fleiß angelegen und empfohlen seyn lassen, Ewer Maj: Nutzen hierinnen, nach meinem besten Vermögen, befördern und deroselben Schaden vorkommen und verwarnen wil, bey Verpfändung meiner Hab und Gütter, Alles getreülich und ohne gefehrde. Auch so wahr mir Gott helffe und alle Heiligen!“

Digitized by Google

O přísaze a povinnosti heytmanův krajských.

A. XLVIII.

»Já N. N. přisahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto Králi Českému a mému pravému a dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti a po Vaší Královské Milosti z Vaší Královské Milosti kmene a krve pošlým budaucím králům a dědicům tohoto království, věren a stálý býti a že se v tomto mně svěřeném úřadě heytmanství krajského věrně chovati, všelijaké svévolné škodlivé předsevzetí, kteréby proti Vaší Královské Milosti a proti řádu a právu v tom kraji vzniknauti chtělo, vedle nejvyšší možnosti odvracovati a potlačovati a k náležitému strestání přivozovati, jak chudému tak i bohatému rovného práva udělovati, obzvláštně pak jak v obecních království a *politii* jeho se dotýkajících věcech, vedle tohoto královského Obnoveného Zřízení Zemského, ve všech i jednom každém ustanovení, artikulích, klausulích a znění jeho věrně říditi, všecky tajnosti Vaší Královské Milosti, do kterých potažen budu, i sice zachovati a k ničemuž jinému nejmenšímu pohnauti se nedati, a to ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, bázeň, přátelství ani nepřátelství, ani pro kterau jinau věc, jakby ta koliv jmenována býti mohla, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!«

Mají však tíž heytmané krajští hodné a v těch krajích usedlé osoby býti, z panského i rytířského stavu, a každého roku od Nás anebo budaucích králův a dědicův království tohoto se nařizovati. A žádný, kdoby ten koliv byl, při nejmenším za rok téhož úřadu na sebe přijíti, zbavovati se nemůže, než po vyjití téhož roku má se při Nás náležitě ohlásiti, a pokudžby z téhož úřadu propuštěn byl, tehdy věci za úřadu jeho zašlé, budauci heytmané krajští, jakž od starodávna bývalo, k místu a konci přivésti mají. A pokudžby kdy toho potřeba ukazovala, žeby kraj vyzdvižen neb zmustrován býti měl: tedy Naši heytmané krajští v jednom každém kraji tím se říditi a spravovati budau, což jim v tom od Nás aneb v nepřítomnosti Naší skrze místodržící Naše poručeno bude.

O Našem královském prokuratoru a obzvláštně o jeho přísaze a úřadu.

A. XLIX.

Poněvadž v Naší, budaucích králův a dědicův Našich moci pozůstává, komu bychom takový úřad královský svěřiti a koho

Digitized by Google

Von der Kraiß-Haubtleüth Aid und Ambt.

A. XLVIII.

„Ich N. N. schwere Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen, und Euch dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erbherren, Ewer Königlichen Maj: und nach deroselben denen auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, treü und gewerttig zu seyn, und daß Ich dem mir anvertrautem Ambt der Kraiß-Haubtmanschafft treülichen vorstehen, alles eigenmechtig- vnd thätliches Fürnehmen, so sich wieder Ewer Maj: oder das Recht in dem Kraiß ereignen möchte, aller Möglikeit nach, abwenden, dempffen und zu gebührlicher Straff bringen, dem Armen so wol als dem Reichen Unparteyisch Recht ertheilen, Insonderheit aber so wol in gemeinen Sachen, das Königreich und dessen Policey betreffend, als in Administration und Ertheilung der Justitz dieser Königlichen reformirten Landes-Ordnung, in allem und jeden ihren Satzungen, Articuln, Clausuln und Inhaltungen getreülich nachkommen und geleben, alle Heimligkeiten Ewer Maj: und der Rathschläg, darzu ich gezogen, verschweigen, und mich zu keinem andern in dem wenigsten bewegen lassen wil, weder durch Gunst noch Ungunst, Forcht, Freundschafft noch Feindschafft, noch auch sonsten durch einig ander Ding wie das immer Nahmen haben mag, alles getreülich und ohne gefehrde. So wahr als mir Gott helffe und alle Heiligen!“

Es sollen aber die Kraißhaubtleüth taugliche und in denen Kraisen angesessene Personen auß dem Herren- oder Ritterstand seyn, und alle Jahr von Uns oder Nachkommenden Königen und Erben zum Königreich, verordnet werden. Kan auch niemand, wer der auch sey, zum wenigsten ein Jahr lang solch Ambt auff sich zu nehmen, sich entbrechen: Nach Außgang deß Jahrs, sol Er sich bey Uns gebührlichen angeben, und so Er erlassen würd, sollen die jenigen Sachen, so bey seiner Ambtsverwaltung angefangen, bey seinem Nachkommen zur Endschafft wie vor alters, gebracht werden. Da auch etwan vonnöthen daß ein Kraiß auff wäre oder gemustert würde; So werden sich Unsere Kraißhauptleuth in einem jeden Kraiß, nach dem jenigen zu halten haben, was Wir entweder selbst, oder in Unserm abwesen durch Unsere Stathaltere anbefehlen werden.

Von Unserm Königlichem Procurator, und absonderlich von seinem Aid und Ambt.

A. XLIX.

Demnach es bey Uns, denen Nachkommenden Königen und Unsern Erben zum Königreich stehet, wem Wir solch Königlich Ambt vertrauen, und wen Wir darzu gebrauchen wollen, Ihn auch in ein

Digitized by Google

k tomu potřebovati chtíti a jej také, do kteréhoby se Nám saudu vidělo, dosaditi moci ráčili: pročež již jmenovaný Náš prokurator na věci Naše *fiscal*ní královské a potřebu jich pilný a bedlivý pozor dáti má. Jakož pak i My, aby nad již dotčenými komory Naší neboližto *fisci privilegími,* právy a spravedlnostmi vždycky stále a pevně ruka držána, avšak vedle toho, aby proti žádnému z stavův Naších od *executi* počínáno aneb bez vyslyšení kráčeno nebylo, nýbrž pořádu práva náležitý průchod zanechán byl, tomu milostivě chtíti ráčíme.

Kdyžby také která věc před které právo přišla, jenžby komory Naší královské se dotýkala, nemá Náš prokurator při tom seděti, ale jakž posavád za obyčej bylo, potřebu Naší v té věci fedrovati.

Přísaha jeho.

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým, a Vám (titul) N. N. jakožto Králi Českému a mému pravému dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti, a po Vaší Královské Milosti z kmene a krve Vaší Královské Milosti pošlým budaucím králům a dědicům tohoto království, věren a stálý býti a v tom mně od Vaší Královské Milosti svěřeném královském prokuratorském úřadu na Vaší Královské Milosti *interesse* věrně a bedlivě pozor dáti a beze všeho ušetření osob, právo a spravedlnost Vaší Královské Milosti fedrovati, a vedle tohoto Obnoveného královského Zřízení Zemského ve všech jejich i jednom každém nařízení, artikulích, klausulích a znění jeho věrně říditi, jako také tajnosti Vaší Královské Milosti i v radách zachovati a k ničemuž jinému pohnauti se nedati, a to ani pro přízeň ani pro nepřízeň, bázeň, přátelství ani nepřátelství, ani pro kterau jinau věc, jakby ta koliv jmenována býti mohla, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!«

A poněvadž až potud o těch věceeh, kteréž tak na větším díle *ad jus publicum* přináležejí, dotknuto a položeno jest: následuje již *jus privatum,* a to z počátku o saudných věcech.

O saudu zemském větším.

B. I.

Saud zemský větší má se za čtrnácte dní pořád, na tyto následující roční časy a termíny držeti: První, nazejtří sv. Jeronyma. Druhý, v pátek o suchých dnech postních před nedělí *Reminiscere.* Třetí, v pátek o suchých dnech letničných aneb před sv. Trojicí.

Digitized by Google

Recht welches Uns gefellig, setzen mögen: Also sol auch gedacht Unser Procurator Unsern Königlichen Fiscum und desselben Notturfft sich fleissig lassen angelegen seyn, Inmassen Wir dan über gedachten Unsers Fisci Privilegien, Recht und Gerechtigkeiten jederzeit stät und vest gehalten haben wollen; Jedoch wollen Wir gnedigist, daß wider niemanden auß Unsern gehorsamben Ständen, von der execution angefangen, und ungehörter Sach wider einen verfahren, sondern vilmehr denen Rechten Ihr gebührender Lauff gelassen werde.

Wan auch etwan eine Sach bey einem Recht vorkombt, so Unsern Königlichen Fiscum betrifft; Sol Unser Procurator darbey nicht sitzen, sondern sonst, wie bißhero gebreuchlich, die Notturfft in derselben Sach befördern.

Sein Aid.

„Ich N. N. schwere Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen und Euch, dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erbherren, Ewer Königlichen Maj: und nach deroselben denen auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, getreü und gewerttig zu seyn, und daß Ich in dem von Ewer Majestät mir anvertrauten Königlichen Procurators-Ambt, Ewer Majestät Interesse mir treulichen angelegen seyn lassen, und ohne eintzigens Menschen Respect deroselben Recht und Gerechtigkeit befördern, Auch der Königlichen corrigirten newen Landes-Ordnung in allen und jeden Ihren Satzungen, Artickln, Clausuln und Inhaltungen getreülich nachkommen und geleben, wie nicht wenigers die Heimligkeiten Ewer Maj: und der Rathschläg verschweigen, und mich zu keinem andern in dem wenigsten bewegen lassen wil, weder durch Gunst noch Ungunst, Forcht, Freundschafft noch Feindschafft, noch auch sonsten durch einig ander Ding, wie das immer Nahmen haben mag, alles getreülich und ohne gefehrde. So wahr als mir Gott helffe und alle Heiligen!"

Demnach bißhero von denen jenigen Sachen gehandelt, welche mehrerntheils zu dem Jure publico gehören; So folget nunmehr das Jus privatum, und zwar anfangs die Judicialia.

Vom Grössern Land-Recht.

B. I.

Das grössere Landrecht sol 14 Tag nacheinander, auff nachfolgende Jahrszeiten und Terminen gehalten werden: Das Erste den negsten Tag nach S. Hieronymi; Das Ander den Freytag deß Quatembers vor Reminiscere; Das Dritte den Freytag vor dem Sontag SS. Trinitatis.

Digitized by Google

K jednomu každému z těch saudův nyní jmenovaných obzvláštně se přidávají čtyry dní, tak že každý saud nad těch čtrnácte dní ještě čtyry dní déleji držán, a v těch čtyrech dnech nic jiného, než toliko věci, vdov a sirotkův se dotýkající, slyšané a řízené býti mají; a ony vdovy a sirotci, jako i poručníci jich, v týchž dnech potřeby své fedrovati a v příčině obsílání, supplikování a jinak, vedle znění tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského se chovati budau.

B. II.

Když čas k držení téhož saudu zemského přichází, mají se Naši úředníci zemští a jiní saudcové Našeho královského saudu zemského, vždycky v Praze sjížděti a týž saud ráno v hodinu jistau (kterauž Náš nejvyšší sudí zemský, tak aby se jak saudcové zemští, tak i sice jedenkaždý čím spraviti věděli, jmenovati bude), zasednauti a držeti.

Pakliby který z nejvyšších úředníkův aneb jiných saudcův Našeho královského saudu zemského, z hodných a slušných příčin, k určitému času v saudu se postaviti nemohl: tehdy ten Našemu nejvyššímu sudímu zemskému příčinu svého nepříjezdu v spisu pod pečetí svau oznámiti, a že jest tomu v pravdě tak, jakž oznamuje, na tu Nám vykonanau povinnost a svědomí své to vzíti má. Pakliby toho neučinil aneb Náš sudí zemský spolu s jinými přítomnými saudci zemskými Našeho královského saudu zemského tu jeho omluvu za podstatnau a dostatečnau neuznali, aneb žeby také některý úředník zemský nebo jiný saudce, k témuž saudu zemskému přijeda, od něho zase bez odpuštění nejvyššího Našeho sudího zemského aneb v nepřítomnosti jeho, bez vědomí úředníka zemského, kterýby toho času místo téhož sudího zemského zastával, preč odjel neb k saudu se nacházeti nedal: tehdy Náš sudí zemský, jménem a na místě Našem, takového Našeho úředníka zemského neb saudci Našeho královského saudu zemského, pokaždé povlovně napomenauti, aby on napotom pilněji do saudu chodil a bez slušné a hodné příčiny anebo odpuštění vně nezůstával.

Nápodobným spůsobem často jmenovaný Náš sudí zemský těm úředníkům aneb saudcům zemským, kteří nečasně a beze vší hodné příčiny pozdě do téhož saudu přicházejí, na místě Našem náležitě domlauvati a takovau jejich nepilnost jim stížiti má.

Kdyby pak takové povlovné napomenutí Našeho sudího zemského při kterém z úředníkův neb saudcův zemských žádné platnosti neneslo a on na to, že jest mu jeho časté zaumyslné k saudu nepřijíždění aneb také od něho po několikrát zase bez

Digitized by Google

Zu diesen jetztgenanten Rechts-Tägen werden zu einem jeden insonderheit 4 Täg zugegeben, also daß man ein jedes Recht uber die 14 Tag, noch 4 Tag lenger halten, und in denselben 4 Tagen nichts anders als allein der Wittiben und Waisen Sachen handlen und tractiren sol; Darbey dan sie, die Wittiben und Waisen, wie auch Ihre Fürmündere oder Gehrhaben, Ihre Notturfft befördern, und mit denen Beschickungen, Citationen, Supplicationen und sonsten, nach Außweisung dieser Unserer reformirten Landes-Ordnung, verfahren werden.

B. II.

Wan die Zeit kombt das Land-Recht zuhalten, Sollen Unsere Land-Officirer und andere Beysitzere Unsers Königlichen Land-Rechtens sich jedesmahls zu Prag zusamnen verfügen, und dasselbige zu rechter früher Tagszeit und einer gewissen Stund (welche Unser Land-Richter so wol zu der Land-Rechtssitzer als sonsten zu menniglichs Nachrichtung zu ernennen) halten und besitzen. Würde aber ein Land-Officirer oder ein anderer Beysitzer Unsers Königlichen Land-Rechtens auß einer Ehehafft und erheblichen Ursach verhindert, daß Er auff die bestimbte Zeit im Landrecht nicht erscheinen khönt, So sol Er solche Ursach seines aussenbleibens, in Schrifften unter seinem Petschafft Unserm Land-Richter zu wissen machen, und daß die Sach sich also verhalte, wie von ihm vorgeben würd, solches auff seine Uns geleiste Aidspflicht und Gewissen nehmen. Da Er aber dasselbige nicht thäte, oder Unser Land-Richter sambt andern anwesenden Beysitzern Unsers Königlichen Land-Rechtens, diese seine Entschuldigung nicht für gnungsamb noch erheblich erkenten, oder aber ein Land-Officirer oder anderer Beysitzer, nach dem er zu dem Landrecht kommen, darvon wiederumb wegkzöhe und sich absentirte, und doch dessen keine Erlaubnuß von Unserm Obristen Land-Richter oder in dessen Abwesenheit, von dem jenigen Land-Officirer hette, der damals deß Land-Richters Stell vertrit; So sol Unser Land-Richter in Unserm Nahmen und von Unsertwegen denselben Unsern Land-Officirer oder Beysitzer Unsers Königlichen Land-Rechtens jedesmahls güttlich vermahnen, daß Er hinfüro dem Land-Recht fleissiger beywohnen und ohne Rechte Ehehafft darvon nicht aussenbleiben, noch ohne erlangte Erlaubnuß sich darauß widerumb absentiren wolle. Inmassen auch mehrgedachter Unser Landrichter denen jenigen Land-Officirern oder Beysitzern, die nicht zu rechter Zeit, sondern ohne Rechtmessige Verhindernuß allzuspat in das Landrecht zu kommen pflegen, an Unserer statt gebührlich zusprechen und ihnen solchen ihren Unfleiß untersagen sol. Wolte aber solche gütliche Vermahnung Unsers Landrichters bey einem oder dem andern Land-Officirer oder Beysitzer nichts verfangen, noch derselbe sich dardurch bessern, ungeacht daß ihm sein öffters mutwilliges aussenbleiben oder nach und nach ohne Erlaubnuß beschehenes hinwegkgehen, von Unserm Land-Richter zum drittenmahl oder

Digitized by Google

povolení odjíždění, od sudího Našeho zemského již po třikrát, aneb z strany nečasného do téhož saudu přicházení po několikrát stíženo bylo, nic nedbaje, napraviti se nechtěl: tehdy Náš saud zemský královský, obzvláštně pak Náš nejvyšší sudí zemský, túž věc proti témuž úředníku aneb saudci zemskému, a po kolikrát jest pěkně napomenut byl, se všemi k tomu případnostmi, na Nás nebo budaucí Naše a dědice království, poníženě vznésti bude povinen, tak abychom My jemu pro takovau jeho trvající nepilnost a neposlušnost buď od téhož Našeho královského saudu zemského odpuštění dáti, aneb také vedle uznání, jiným spůsobem jeho k strestání přivesti, se *resolvirov*ati moci ráčili.

Což vše, jakž to od Nás v tomto artikuli až potud z strany Našeho královského saudu zemského a Našich v něm sedajících úředníkův a jiných saudcův zemských, milostivě nařízeno jest, tolikéž při Našem královském dvorském a jiných Našich saudech místo své míti má; tak že netoliko jedenkaždý k týmž saudům přináležející saudce, kdyžby z hodných a slušných příčin k saudu nepřijel, nápodobně tomu, jenž ten saud spravuje, listem pod pečetí svau se omluviti, anebo kdyžby z saudu vyvstati aneb preč odjeti chtěl, odpuštění žádati povinen jest; ale také ten z saudcův, kterýby častěji bez slušných příčin pozdě do saudu přicházel, ve všech a jedné každé svrchu dotknuté příčině od direktora téhož saudu, a potom po učinění Nám ponížené správy, i od Nás, aneb budaucích Našich v království, toho, což svrchu od Nás proti saudcům saudu zemského pro jejich nepilnost nařízeno jest, očekávati má.

B. III.

Kdyby se pak kdy z případlých vlastních Našich nebo budaucích Našich, králův Českých, aneb také zemských potřeb přitrefilo, žeby k vyřízení jich mnozí z Našich úředníkův a saudcův zemských pojednau, jsauce jinam vypraveni, přítomni nebyli: tehdáž v témž Našem královském saudu zemském žádná hlavní aneb taková postranní veypověd, na které by stranám k obdržení aneb ztracení pře mnoho záleželo, vážená ani spisována býti nemá, lečby z Našich úředníkův a jiných saudcův zemských nejméně devět osob, kteréž na přednášení té akcí dobrý pozor dáti mají, přítomno bylo.

B. IV.

A jakož při osazování saudův a práva v dědičném království tomto Našem slušně to na pozoru míti ráčíme, aby jednomu každému tím lépe spravedlnost udělována byla a nižádnému se křivdy nedálo, a o tom víme, též o Našich poslušných stavích tolikéž

Digitized by Google

aber seine Langsambkeit in das Landrecht zu kommen, mehrmals untersagt worden: So sol Unser Königliches Landrecht, zuforderst aber Unser Land-Richter darinnen schuldig seyn, wider denselben Land-Officirer oder Land-Rechts-Beysitzer die Beschaffenheit der Sachen, und wie offt Er gütlich vermahnt worden, mit allen Umbständen an Uns oder Unsere Nachkommen und Erben am Königreich, unterthenigist gelangen lassen, damit Wir Ihn umb solches seines beharrlichen Unfleisses und ungehorsambs willen, entweder auß Unserm Königlichen Land-Recht zu setzen, oder gestalten Sachen nach, in andere Wege zu bestraffen uns resolviren mögen. Welches alles was Wir in diesem Artickel bißhero von Unserm Königlichen Land-Recht und Unseren darinnen sitzenden Land-Officirern und andern Beysitzern gnedigist geordnet, Auch bey Unserm Königlichem Hof- und andern Unsern Rechten statt finden sol; Also daß nicht allein ein jeder Beysitzer derselbigen, wan Er auß verhinderlichen Ursachen und Ehehafften aussenbliebe, ebenmessig schuldig und verbündlich sich bey dem jenigen, der dasselbe Recht dirigirt, in Schrifften unter seinem Petschafft, obgehörter gestalt, zu entschuldigen, oder aber wan Er auß dem Recht wegkgehen oder gar wegkziehen wolte, Erlaubnuß zu begehren; Sondern es sol auch derselbe, deßgleichen der jenige Beysitzer, welcher zum öfftern ohne verhinderliche gnugsambe Ursachen allzuspat in das Recht kommen würd, in allen und jeden obberürten Fällen von dem Directore desselbigen Rechtens, und dan von Uns oder Unsern Nachkommen am Königreich, auff eingelangten unterthenigsten Bericht, eben das zu gewarten haben, was von Uns oben wider die Land-Rechts-Beysitzer Ihrer Nachlässigkeit halber, überal statuirt und gesetzt worden.

B. III.

Wan es sich aber etwan umb fürfallender Unser oder Unserer Nachkommen am Königreich eigenen oder auch deß Landes Notturfft willen zutrüge, daß zu Verrichtung derselbigen vil auß Unsern Land-Officirern und Land-Rechtssitzern anderstwohin abgeordnet und zugleich auff eine Zeit abwesend wären: So sol damals kein Haubt- noch dergleichen bey-Urtheil, daran denen Partheyen zu Erlangung oder Verliehrung deß Rechtlichen Obsiegs vil gelegen, in Unserm Königlichen Landrecht geschöpfft noch verfast werden, es seyen dan auß Unsern Land-Officirern und andern Beysitzern auffs wenigste Neun Personen, welche auff die Relation der Acten gutte Achtung zu geben, vorhanden und gegenwerttig.

B. IV.

Und demnach Wir bey bestellung der Recht und Gericht in diesem Unserm Erb-Königreich billich Unsere Gedancken dahin richten, damit die Justitz wol administrirt werde, und niemanden unrecht geschehe, Wir auch Unsere gehorsambe Stände also beschaffen wissen, daß sie mehr darauff als sonst auff andere eüsserliche Ceremonien

Digitized by Google

smeyšlíme, že i oni víceji na to, nežli na které jiné zevnitřní *ceremonia* šetří; nicméně téměř nemožné jest, aby při takovém velikém hluku (kdež žádný z saudcův při vedení pře ničehož sobě poznamenati nemůže) všecko tak zauplna pochopeno a zpamatováno býti mohlo, jako když saudcové pospolu sedí, jeden druhého se táže a každý co potřebí a k čemuby se tak vedle dobrého svědomí svého přimlauvati mohl, sobě poznamenává: pročež milostivě za dobré uznávati račíme, aby při přednášení akt Naši úředníci a saudcové zemští, jakž se to sice při Našich nejvyšších císařských tribunáliích zachovává, při tabuli náležitě ozdobené pospolu sedali, hlavní základ a podstatu, na kterýchžby ta věc záležela (poněvadž žádná tak znamenitá paměť se vynajíti nemůže, kterýby všecko snésti mohla) sobě s pilností poznamenávali a potomně buď žeby *interlocutorní* aneb hlavní veypověď vynešená býti měla, tu jedenkaždý zase na místo své, jakž svrchu o tom doloženo, dosednauti, saudná světnice otevřína a veypověď zjevně na kathedře čtená býti má.

Nápodobným spůsobem jak s sedáním tak otevřením saudné světnice zachováváno býti má, když My anebo budaucí králové v saudu zemském přítomni býti račíme.

B. V.

Nejvyšší písař zemský rovně jako jiní úředníci a saudcové zemští při přednášení akcí své místo jmíti, a poněvadž jemu neméně jako i jiným při podávání přímluv tolikéž se přimlauvati náleží, pilně téhož přednášení doslýchati má.

Menší pak úředníci, jako i starosta a nejméně čtyři komorníci, pro připadlé nastalé potřeby, toho času při dckách zemských bývati mají. Jakož pak starosta pro již jmenovanau příčinu vždycky, když se saud zemský menší aneb jiný jakýkoliv od menších úředníkův drží, se dvaumi komorníky přítomen býti má.

B. VI.

Žádný z pánův ani z rytířstva, kteří v saudu zemském neb v kterémkoli saudu, majíce k tomu povinnost, sedají, po vyslyšení stran o tu pří, o kteraužby před týmž saudem činiti měly, by pak i ta do dalšího rozsudku odložená byla, nemá žádné z těch stran, kterýchžby prvé, v saudu sedě, pře slyšel, rady, návěští ani kterého naučení ke škodě druhé straně dávati, a to pod pokutau hrdla ztracení.

Digitized by Google

sehen, und aber fast unmöglich, daß bey einem so grossen Zulauff, und da keiner unter denen Richtern bey wehrendem Proceß etwas aufzeichnen kan, die Sach so wol eingenommen und behalten werden könne, als wan die Richter bey einander sitzen, einer den andern fraget, ein jeder aber die Notturfft, und warauff er sein Gewissen im versprechen nachmals zu versichern vermeint, auffschreibt: Als haben Wir gnedigist vor gut angesehen, daß bey vorbringung der Acten Unsere Landofficirer und Land-Rechts-Beysitzere, wie sonst in Unsern höchsten Kayserlichen Tribunalien gebräuchlich, beysamen an einer wolgeziehrten Tafel sitzen, alldar die Haubt-fundament, darauff die Sach bestehet (weil keine so fürtreffliche memoria zu finden, so alles behalten könne) fleissig auffzeichnen, nachmals aber, wan entweder eine interlocutoria oder definitiv ergehen sol, ein jeder seine Session und Stelle, wie hieroben von der Session gesetzt, einnemmen, die Landstub öffnen, und offentlich das Urtheil von der Cathedra herunter ablesen lassen.

Ebener massen solle es mit der Session und Eröffnung der Land-Stuben gehalten werden, wan Wir oder die Nachkommende Könige dem Land-Recht beywohnen.

B. V.

Es sol auch der Obriste Landschreiber so wol als die andern Landofficirer und Land-Rechts-Beysitzere, bey wehrender relation, seine stelle halten, und weil er nicht weniger als andere bey der umbfrag seine Stimm abzugeben hat, die relation fleissig anhören.

Die Untern Ambtleüthe aber sollen sich zur selben Zeit bey der Landtafel befinden, wie dan auch der Starosta und zum wenigsten vier Cammerling, damit auff allen fall man sich eines und deß andern nach vorfallender gelegenheit, gebrauchen könne, Inmassen auch zu jetztgedachtem ende der Starosta neben zweyen Cammerlingen jederzeit, wan das kleinere Land-Recht oder was sonst für ein Recht von denen Unter-Ambtleüthen gehalten wird, gegenwerttig seyn sol.

B. VI.

Es sol keiner auß dem Herren- noch Ritterstand, so im Land- oder einem andern Recht, darzu sie geschwohren, sitzen, nachdem er der action und Rechtshandlung, so bey demselben Recht geführt, beygewohnt (ob gleich dieselbe action auff fernere erörtterung und erkantnuß verschoben) keinem theil, dessen strittige differenzien er also bey besetztem Recht angehört, zu deß andern theil Schaden und Nachtheil, Rath, Anlaitung oder Belehrnung geben, bey verlust Leibes und Lebens. Do sichs auch zutrüge, daß jemand auß denen Rechts-Beysitzern weß Ambts, Stands oder Wesens dieselbe wären, etwan mit einer oder der andern Parthey wegen der jenigen Sach, so vor dem Recht, darinnen er sesse, anhengig und derentwegen das Recht geführt würde, eine Gemeinschafft oder Communion hette, und ihm an derselben Sach etwas

Digitized by Google

Pokudžby se také kdy přihodilo, žeby kterému z saudcův, jakéhoby ti koli úřadu, stavu a povolání byli, s jednau nebo druhau stranau v tom, očby před týmž saudem, v kterém sedá, činiti bylo, jaký spolek příslušel a co jemu v takové věci náleželo: tehdy takový nemá v saudu zemském neb v kterémkoli jiném saudu v té při seděti a sauditi, než má z saudu vyvstati a bude-li chtíti, může s tau stranau státi a v takové její i své potřebě raditi a po dokonání té pře zase v saud zasednauti.

B. VII.

Žádný úředník zemský ani saudce kteréhokoli saudu v tomto království nemá žádných vin a pokut vyprošovati, ještoby k tomu saudu, v kterém sedá, příslušely, aniž s žádným o ty viny a pokuty v jakýchkoli veyprosách spolku míti; jestliby se pak to stalo, tehdy má tak mnoho z statku a jmění svého pro padnauti, jakby mnoho pokuta ta, kterauž vyprositi chtěl, vynášela, a v tom saudu víceji sedati nemá.

B. VIII.

Žádný z pánův a vládyk v saudu zemském nemá otázek činiti, ani jiné potřeby přednášeti, krom nejvyššího sudího zemského, aneb komužby on to poručil. A však když se některý spis přečte (o čemž dole šířeji dotknuto bude) a někdoby z saudcův zemských v hlavních puňktích, o kteréžby činiti bylo a na kterýchžby táž věc záležela, z těch přečtených spisův ne všecko dostatečně pochopiti mohl: tehdy bude svobodné každému, na to nejvyšších úředníkův a saudců zemských se ptáti, jak se tomu rozuměti má, i také ten puňkt zase poznova sobě přečísti dáti.

Kdyžby se saudcové zemští dělili, tedy při větším počtu hlasův zůstaveno býti má.

B. IX.

Když se saudná světnice při publikování veypovědí, aneb že se sice co jiného zjevně konati má, otvírá, nemá tehdáž žádný na kathedru choditi, lečby mu od úředníkův a saudcův zemských k tomu povoleno bylo. Než ke dckám pro právní potřeby své každý jíti může, však aby se žádný ve dckách nevertoval, mimo úředníky a písaře, kterýmž samým desk se dotýkati přísluší.

Nemá také v saudné světnici, když se, jakž svrchu dotčeno, otevře, žádných křikův dopuštěno býti. Pakliby se kdo křičeti

Digitized by Google

zustünde: Derselbe kan weder im Land- noch anderen Rechten über einer solchen Rechtsferttigung sitzen noch darüber Rechtssprechen. Es ist ihm aber wol vergönt, nach dem er beym Recht als ein interessirter auffgestanden, nachmals der Parth, wan es die Gelegenheit also gebe, Beystand zu leisten und Rath zu geben, und nach vollendung desselben Rechtshandels sich widerumb beym Recht einzustellen.

B. VII.

Kein Landofficirer oder anderer Land-Rechtssitzer sol noch mag eintzige Straff oder Pöenfall außbitten, so für dasselbe Recht, darinnen er sitzt, gehört, oder sich mit jemanden wegen außbittung solches Pöenfalls in eintzige Gesellschafft oder Gemeinschafft geben; Und auff den fall es geschehe, Sol er so vil an seinem Hab und Gut verlohren haben als der Pöenfall, so er außbitten wollen, werth gewesen und außgetragen, auch in demselben Recht ferner nicht sitzen.

B. VIII.

Es sol niemand auß dem Herren- und Ritterstand im Land-Recht umbfrag thun oder andere notturfften vorbringen, ausser deß Obristen Land-Richters, oder dem er dasselbige aufftragen würde. Jedoch wan eine Schrifft abgelesen, (davon hierunten mit mehrerm gehandelt würd) und etwan einer auß denen Land-Rechtssitzern wegen deß Haubtpuncts, darumb es zu thun und darauf die Sache beruhet, sich auß der abgelesenen Schrifft nicht gnugsamb informiren könte: So stehets einem jeden frey, die Obristen Landofficirer und andere Land-Rechtsbeysitzere zu fragen, wie solches zu verstehen, auch etwan denselben Punct auffs newe ablesen zu lassen.

Wan sich die Land-Rechtsbeysitzere nicht einhellig vergleichen, Sol es bey denen mehrern Stimmen verbleiben.

B. IX.

Wan die Landstuben bey publicirung der Urtheil oder sonst in offentlichen actibus eröffnet würd, Sol sich niemand unterstehen auff die Cathedram zukommen, als dem es von denen Land-Officirern und Land-Rechtssitzern zugelassen. Aber oben hinauff zu der Land-Tafel mag ein jeder seiner Rechtlichen notturfft halber, gehen, Jedoch daß in gedachter Landtafel sich niemand anmasse, in denen Schrifften umbzustühren oder zu blettern, weil solches denen Ambtleüthen und Registratorn, so darmit umbgehen, allein zusteht.

In der Landstuben, wan dieselbe, wie obberürt, eröffnet, sol kein Geschrey zugelassen werden, und do einer sich unterstünde dergleichen Geschrey anzufangen, und auff deß Burggraven deß Prager Schlosses zum ersten, andern und drittenmal gethane Ermahnung nicht auffhörte,

Digitized by Google

opovážil a na jedno, druhé i třetí purgkrabí hradu Pražského napomenutí nic nedal a vždy přes to křičel a mluvil, má do věže vzat býti a tam den a noc seděti.

Též kdožbykoliv do šraňkův vstaupil, když saudná světnice otevřená jest a páni saudí, ještoby nebyl zavolán, ten každý dvě kopě grošův purgkrabí hradu Pražského propadnauti má.

Které věci před saud zemský větší náležejí.

B. X.

Před saud Náš zemský větší náležejí předně ty žaloby, které se statkův pozemských a dědictví dotýkají. Item z pokut pro vykopávání, porážení neb jakkoliv jináč změněni mezníkův hraničných, též pro nezastavení krčmy.

Co se nářkův cti dotýče, takové anebo před Námi a Našimi dědici, budaucími králi, anebo v Našem saudu zemském, jakž dotčeno, před se vzaté býti mohau.

Z strany pak těch žalob, které z hanlivých slov neb pychu, o čemž níženji v tomto Našem Zřízení Zemském obšírněji doloženo, aneb žeby jeden k druhému z ručnice změřil, pocházejí a na rozdílné v Našem Zřízení Zemském vyměřené pokuty se vztahují; též kdožby pro nezdržení smlauvy, aneb z věna, aneb obvěnění (kteréžby dckami zemskými zapsáno nebylo a žádné vdovy tu se nedotýkalo) viniti chtěl: všecka taková obvinění buď na saudu zemském, aneb komorním, podle původa svobodné vůle před se vzatá býti mohau.

B. XI.

Nápodobně z mordu neb moci, jako i z toho, žeby někdo o předsevzaté anebo spáchané zjevné moci věděl, však o tom heytmanům krajským neoznámil, aneb žeby se s mordéřem, moha to učiniti, neujistil, buď před Námi nebo na saudu zemském viniti se může; jako také z provedené veytržnosti, kdežby se gruntův dotýkalo, aneb lípání a metání zrádných cedulí, jako i o přechovávání a fedrování zjevných škůdcův zemských, anebo žeby je někdo honiti nechtěl, aneb ty, kdožby je honiti chtěli, odstrašoval a jim překážku činil, a z jiných podobných případností na saudu Našem zemském viněno býti má.

Mají také duchovní lidé v dědičném království Našem Českém v rozepřech, kteréž *actiones reales* slovau, i jiných podobných,

Digitized by Google

sondern verächtlich fortführe, derselbe sol auff den Thurm in gefengliche Hafft genommen und allda Tag und Nacht verbleiben. Und da einer in den Schrancken trette, wan die Landstube eröffnet, und er nicht darzu beruffen, derselbe sol dem Burggraffen des Prager Schlosses zwey Schock Groschen verfallen haben.

Welche Sachen vor das Grössere Land-Recht gehören.

B. X.

Vor Unser Grössers Land-Recht gehören zuforderst die jenigen Klagen, welche Land-Gütter und Erbschafften betreffen. Item wan wegen der Straff, so auff die Außgrab- Umbwerff- oder andere Veränderung der Granitzmähle und Marckungen gesetzt, oder wegen nicht-Abstellung eines Kretschams geklagt wird. Was Ehrnsachen anlangt, dieselben mögen entweder vor Uns und Unsern Erben, Nachkommenden Königen, oder in Unserm Land-Recht, wie obberürt, vorgenommen werden. Was aber die Klagen betreffen thut, so wegen der jenigen Schmähworth, so Böhmisch Hanĕni, oder wegen verübten Hochmuets, so Peycha genant, davon in dieser Unserer Landes-Ordnung hier-unten mit mehrerm Außführung geschicht, oder auch wegen dessen, daß einer auff einen andern mit einem Rohr oder Büchsen gezihlt hat, Rechtlichen angestelt werden, und auff unterschiedene in Unserer Landes-Ordnung außgesetzte Straffen gehen; oder auch da wegen nicht-haltung eines Contracts, oder wegen eines Heürathguts oder Leibgedings (welches mit der Land-Tafel nicht versichert, auch keine Wittib angehet) geklagt würd: Diese Klagen alle mögen beym Land- oder Cammer-Recht, nach deß Klägers freyem Willen, anhengig gemacht werden.

B. XI.

Also mag auch wegen eines Todschlags, oder wegen Gewalt, oder wider den, welcher von vorhabender oder begangener offentlicher Gewaldthat gewust, und solches denen Kraiß-Haubtleüthen nit zu wissen gethan, oder der sich mit einem Todschläger, wan er es thun und zu wege richten können, nit vergewissiget, entweder bey Uns oder Unserm Land-Recht geklagt werden. So sol auch wegen begangenen Frävels, Böhmisch Weytrž̌nost, wan es Gründ und Boden betrifft, wie auch wegen außgesprengter Schmähkarten oder Famos-libellen, So dan wegen Auffhalt- und Beförderung offentlicher Landsbeschädiger, oder auch nicht-verfolgung derselben, oder Abschröck- und abhaltung derer, so sie verfolgen wollen, und anderer dergleichen Fälle halber, bey Unserm Land-Recht geklagt werden. Es sollen aber auch die Geistlichen in Unserm Erb-Königreich Böhaimb, so vil die Actiones reales und dergleichen Sachen anlangt, welche ligende Gründe betreffen, gleichmessigen Rechtens

Digitized by Google

gruntův se dotýkajících věcech, jednostejná práva spolu s jinými stavy Našimi užívati a na saudu Našem zemském viniti i viněni býti.

O cedulích řezaných před začatým pořádem práva při saudu zemském obyčejných.

B. XII.

Jakož až posavád v dědičném království Našem Českém za obyčej bylo, že jest ten, který druhého před saudem zemským viniti chtěl, prvé nežli jest to učinil, po dvau osobách ceduli řezanau poslal a na takové poselství své zase od něho světlé a neukryté odpovědi, znalliby se k tomu neb ne, žádal; načež strana odporná nápodobně ve dvau nedělích pořád zběhlých tolikéž skrze ceduli řezanau odpovědí svau jeho zpraviti a takovau podobným spůsobem, jakž svrchu dotčeno, jemu odeslati povinna byla; což netoliko k zdržení mezi stranami dobrého srozumění, ale také k přátelským porovnáním, ano i potom k pořádnějšímu rozepře vedení slaužilo:

Pročež i My toho v těch příčinách, v nichž jest to předešle za obyčej bývalo (jakož pak kdeby takových řezaných cedulí potřebí nebylo, pod následující literau se vysvětluje) milostivě přitom zůstavovati ráčíme. A mohau se budaucně takové řezané cedule netoliko v jazyku českém, ale i německém spisovati a straně druhé odsýlati: však na ten spůsob, aby těm, o kterých se ví, že jazyku českého povědomí nejsau, též řezané cedule v jazyku německém, a naproti tomu zase těm, kteří německé řeči neumějí, v řeči české, těm pak, jenžby ani přirození Čechové ani Němci nebyli, v kterékoliv z těch dvau řečí posýlané byly.

B. XIII.

V následujících věcech není obyčej cedulí řezaných užívati, jako, kdyby kdo obviněn byl:

1. Z mordu.
2. Z provedené moci.
3. Z veytržnosti, kterážby ne na statku, nýbrž na osobě provedená byla.
4. Když se bratrských aneb otcovských podílův žádá.
5. Když se některému kšaftu anebo poslední vůli odpor při dckách zemských klade.
6. Když o dluhy činiti jest, kteříž hlavními listy pojištěny jsau.

Digitized by Google

sich mit denen andern Unsern gehorsamen Ständen gebrauchen, und vor Unserm Land-Recht wegen obberürter Action Recht geben und nemmen.

Von denen Außgeschnittenen Zetteln, so vor anfang deß Processes bey dem Land-Recht gebreüchlich.

B. XII.

Demnach bißhero in Unserm Erb-Königreich Böhaimb gebreüchlich gewesen, daß der jenige, so einen andern bey dem Land-Recht vornemmen wollen, demselben ehe und zuvor solches geschehen, einen außgeschnittenen Zettel durch zwo Personen zugeschickt, in welchem er richtige, klare und unverdunckelte Antwort auff seine gegen ihm habende prætension, Zu- und Anspruch begehrt, Darauff das Gegentheil ihm innerhalb 14 Tagen gleichermassen in einem außgeschnittenen Zettel Antwort zu geben, und dieselbe ihm, allermassen wie obberürt, zuzuschicken schuldig gewesen, und aber solches nicht allein zum Glimpff, sondern auch zu gütlichen Vergleichungen, wie nicht weniger nachmals zu besserer Richtigkeit in Verführung der Proceß gedienet: So lassen Wir es in denen Fällen, da es hiebevor im Gebrauch gewesen (inmassen dan die andern Fälle, darinnen man dergleichen außgeschnittene Zettel nicht bedarff, und in nachfolgender Litera specificirt werden sollen) gnedigist bewenden, und mögen solche außgeschnittene Zettel hinführo nicht allein in Böhmischer- sondern auch Teütscher Sprach verfast, und dem Gegentheil zugeschickt werden; Jedoch also, daß denen jenigen, welche der Böhmischen Sprach kundbahrlich nicht kundig, die außgeschnittene Zettel in der Teütschen, denen aber, so der Teütschen Sprach nicht kundig, in der Böhmischen, und denen, welche weder eingebohrne Böhmen noch Teütsche seyn, in einer unter denen beyden Sprachen insinuirt werden sollen.

B. XIII.

In nachfolgenden Sachen seynd die außgeschnittene Zettel nicht gebreüchlich, Als wan einer beklagt würd:

1. Wegen eines Todtschlags.
2. Wegen begangener Gewald-That.
3. Wegen eines Frevels, so nicht an dem Gut, sondern an der Person verübt worden.
4. Wan Brüderliche oder Vätterliche Theilung begehrt würd.
5. Wan ein Widerspruch oder Odpor gegen einem Testament oder letzten willen bey der Land-Tafel eingelegt wird.
6. Wan es wegen Schulden zu thun, so bey Recht mit Haubt-Brieffen, Böhmisch Hlawni Listowé genant, versichert seyn.

Digitized by Google

7. Když jeden druhého z neřádného zatčení viní, buďto také odhadu aneb obrannímu listu odpor klade.

B. XIV.

Aby pak jedenkaždý vědomost míti mohl, jakby takové řezané cedule spisované býti měly, bude to v níže položeném formuláři pod literau A. a B. výslovně doloženo.

A poněvadž se z týchž notulí vynachází, že obžalovaný v své odpovědi doložiti musí, od koho a jakým titulem tu spravedlnost, na kterau se potahuje, má: pročež také náležité jest, aby původ podobným spůsobem titul a právo své k té věci, kterau vyhledává, patrně do svých řezaných cedulí položil, tak aby obžalovaný tím lépeji věděti mohl, zdaliby ustaupiti a od svého předsevzetí upustiti, aneb ku pořádu práva s ním přistaupiti měl; jakož pak obžalovaný k tomu konci, na místě předešlých čtrnácte dní, napotom dvaceti dní, k dání odpovědi na cedule řezané čas a termin míti má, tak aby se mezi tím poraditi a zdravě na to pomysliti mohl, zdaliby v své odpovědi, že ku pořádu práva přistaupiti chce, se vyjeviti měl neb neměl.

O smluvách a porovnáních.

B. XV.

A jakžby Nám nic milejšího a příjemnějšího býti nemohlo, jako aby věrní poddaní Naši spolu s sebau v pokoji, svornosti a lásce živi byli a skrze prodlaužené saudy jedni proti druhým se nezjitřovali a tudy k dokonalé záhubě a skáze přivozováni nebyli; a však poněvadž až posavád začasté skrze již předoznámené řezané cedule k tomu se příčina dávala, že jsau strany k saudu nepřicházely, ale raději spolu dobrovolně se porovnávaly, a nicméně, vedle práva království Našeho dědičného Českého, nad tím, co jest tak snešením samých mezi sebau stran anebo prostředkováním dobrých přátel, kteří se v to vkládali a k tomu potřebovati dali, porovnáno bylo, stále a pevně držáno a na to přísny processí právní udělovány bývaly:

Pročež i napotom to zachováváno, a ti, jenžby se v krajích k takovým smluvám nebo porovnáním mimo jiné potřebovati dali a rozšafnost svau v tom ukázali, také při rozdávání úřadův a jiných fedruňcích na pozoru jmíni býti mají. Jakož pak každoročně heytmané krajští, jakéby kdy důležité věci a skrze koho

Digitized by Google

7. Wan einer einen andern wegen eines nichtigen und wider Ordnung der Recht erlangten Steck-Brieffs citirt, oder aber die Abschatzungs- oder auch Gewehrloß-Brieff verhindern und zuruckſetzen will.

B. XIV.

Damit aber menniglich wiſſenſchafft haben möge, wie ſolche außgeſchnittene Zettel ſollen geferttigt werden: So würd in dem Formular sub Lit. A. und B. eine ohngefehrliche Notul ſo wol derer außgeſchnittene Zettel als auch der darauf gehörigen antwortt, wie ſie von wort zu wort auß dem Böhmiſchen transferirt, geſetzt.

Und weil ſich auß dieſen notuln befindet, daß Beklagter oder Antwortter in ſeiner antwort ſetzen muß, von wem und mit was für Titul er ſeine angezogene Gerechtigkeit habe: So iſt auch billich, daß Kläger gleichermaſſen ſeinen Titul und Gerechtigkeit zu dem, ſo er prætendirt, in ſeinem außgeſchnittenen Zettel außtrücklich ſetze, damit Beklagter deſto beſſer wiſſen könne, ob er weichen und von ſeiner prætension abſtehen oder aber ſich in die Rechtsferttigung einlaſſen möge, Wie dan zu dem End an ſtatt der 14 Tag hinfüro Beklagter XX Tag auff den außgeſchnittenen Zettel zu antwortten Ziel und Zeit haben ſolle, auf daß er ſich inmittelſt berathen und deliberation pflegen könne, ob er in ſeiner antwort ſich in das Recht einzulaſſen erklären ſol oder nicht.

Von Verträgen und Vergleichungen.

B. XV.

Wie Uns nun nichts liebers und angenehmers ſeyn möchte, als daß Unſere Getrewe Unterthanen in Frid, Ruh und Einigkeit mit einander leben und durch weitleüfftige Rechtsthädigungen nicht gegen einander Verbittert, auch wol einer von dem andern gantz ruinirt und in Verderb geſetzt werden möchte; Alſo und dieweil bißhero offt durch vorangeregte außgeſchnittene Zettel Urſach gegeben worden, daß es die Partheyen zum Recht nicht kommen laſſen, ſondern ſich güttlich mit einander verglichen, und vermög der in Unſerm Erb-Königreich Böhaimb gehaltenen Rechten, über dem jenigen, was die Partheyen entweder vor ſich ſelbſt, oder aber durch Vermittlung guter Freünde, ſo ſich in die Sach geſchlagen oder darunter gebraucht worden, beygelegt, ſteiff und veſt gehalten, und darauff ſcharpffe Proceß ertheilt worden: Als ſol ſolches auch hinführo geſchehen, und ſollen die jenigen ſo ſich in den Kraiſen zu ſolchen Vergleichungen vor andern gebrauchen laſſen und ihre dexteritet darinnen erweiſen, nachmals auch in Außtheilung der Aembter und andern Beförderungen in acht genommen werden. Wie dan Jährlichen von denen Kraiß-Haubtleüthen, was vor wichtige

Digitized by Google

v jednom každém kraji k porovnání přivedené a na místě postavené byly, jisté poznamenání Nám do kancelláře Naší královské české dvorské odsýlati mají.

B. XVI.

Ačkoliv to při Naší vůli stojí, zdalibychom v přítomnosti Naší při Našem královském saudu zemském, strany v jedné aneb druhé, na témž saudu začaté a zašlé rozepři a sporu, vedle uznání případnosti též věci, buďto k přátelskému porovnání podati aneb přidržeti, anebo také takovau rozepři právně rozeznati a rozsauditi dáti chtíti ráčili: však proto týž Náš saud královský zemský sám od sebe a v nepřítomnosti Naší té moci nemá, stranám na témž saudu sepřeným, jestli se sami mezi sebau dobrovolně porovnati nechtějí, přátelské smlauvy anebo porovnání ukládati, lečby se v takové při k tomu směřovati chtělo, žeby padlá strana skrze ortel na poctivosti své hynauti musela. V kteréžto příčině Našemu královskému saudu zemskému svobodné jest, strany k tomu, aby se mezi sebau dobrovolně a přátelsky porovnaly, dostatečně napomenauti; však pokudžby se taková pře na propadnutí statku anebo nějakau jinau peněžitau pokutu, kterážby do komory Naší královské přisauzená býti mohla, nevztahovala. Nebo kdež taková žaloba jest, neb sice v pře vedení z přednášení stran tomu se poněkud vyrozumí, žeby kterákoliv strana jmění a statek svůj, buď všecken nebo na díle králi Jeho Milosti propadla aneb jináčeji Nám do komory Naší královské peněžitá pokuta na ní přisauzená býti měla: tu Našemu královskému saudu zemskému (byť pak i strana odsauzená skrze veypověd na poctivosti své auhonu nesla) na škodu a ujmu komory Naší královské nepřísluší strany k přátelskému porovnání podávati, mnohem méně nějaké porovnání mezi nimi samými činiti a zavírati, poněvadž Náš královský saud zemský v takových jměních a statcích anebo peněžitých pokutách, kteréžby komoře Naší královské přisauzené byly, žádného práva a dílu nemá, nýbrž takové nám toliko a budaucím Našim v království, jichžto práva saud zemský zadávati ani odpauštěti nemůže, připadá a přináleží. Aniž také stranám samým, jestliby se společně o takové provinění a neřád, skrze kterýby králi strana vinná jmění a statek svůj všecken, aneb na díle, buď také peněžitau pokutu propadla, porovnati chtěly, takovému porovnání povoleno býti nemá. Staloliby se pak přes to co takového, tehdy to porovnání, pokudž vše podle práva učiněno jest, jen ty osoby zaváže, kteréby se tak mezi sebau porovnaly; naproti tomu pak to k ujmě a ke škodě práva *fisci* anebo komory Naší královské nijakž býti nemá; nebo *fiscus*, kdyžby takové přečinění zjevné

Digitized by Google

Sachen, und durch wen in einem jeden Kraiß verglichen und beygelegt worden, Uns zuhanden Unserer Königlichen Böhmischen Hof-Cantzley ein Verzeichnuß eingeschickt werden sol.

B. XVI.

Ob es wol bey Uns stehet, ob Wir in Unserer anwesenheit bey Unsern Königlichen Land-Recht in einer oder der andern daselbst fürkommenden und anhengigen Rechtssach oder Stritigkeit, die Partheyen nach Befindung der Sachen-Umbständ, entweder zu einem güttlichen Vertrag weisen oder anhalten, oder aber solchen Rechtshandel Rechtlich erörttern und durch ein Urtheil entscheyden lassen wollen: So hat jedoch Unser Königliches Land-Recht für sich selbsten und in Abwesenheit Unser nicht Macht, denen allda strittigen Partheyen, wan sie sich selbsten in der Gütte nicht miteinander vereinbaren wollen, Suhnliche Handlung auffzuerlegen, es sey dan solche Rechtssach dergestalt bewandt, daß der Verlustige theil durch das Urtheil an seinen Ehren angegriffen würde; In welchem fall es Unserm Königlichen Land-Recht wol erlaubt ist, die Partheyen dahin, daß sie sich miteinander in der gütte vergleichen sollen, bewöglich zu vermahnen, doch auch, daferne dieselbige Rechtsach nicht neben der Gütter-confiscation oder sonsten eine Geldstraff, so Unserm Königlichen Fisco zuerkent werden möchte, antreffen thut. Sintemaln wo die Klag dahin gestelt oder sonsten in Deductione causæ auß der Partheyen vor- und anbringen vermuttlich abzunemmen, daß eine streittende Parthey ihre Hab und Gütter gantz oder zum theil dem König verwürckt hat, oder sonsten dem Königlichen Fisco in eine Geldstraf zu condemniren ist; So wil Unserm Königlichen Land-Recht (unangesehen auch, daß der Verlustige theil durch das Urtheil seiner Ehren nicht entsetzt wäre) nicht gebühren, dem Königlichen Fisco zum Verfang und Nachtheil, die strittige Partheyen zu Suhnlicher handlung anzuweisen, viel weniger einen Vertrag zwischen ihnen selbsten zu tractiren und zu machen, weiln Unser Königliches Land-Recht an solchen Hab und Güttern, oder der jenigen Geldstraff, so Unserm Königlichen Fisco zugesprochen würd, kein Part noch Theil hat, sondern dieselbige einig und allein Uns oder Unsern Nachkommen am Königreich, deren Recht das Land-Recht nicht vergeben noch nachlassen kan, heimfallet und zugehört. Ja es sol auch denen Partheyen selbsten, wan sie sich mit einander über dergleichen Verbrechen und Unthat vertragen wolten, dardurch dem König deß Verbrechers Hab und Gütter gantz oder zum theil oder eine Geldstraff verwürckt worden, solches zuthun nicht zugelassen noch erlaubt seyn; Geschehe es aber drüber, So würd jedoch derselbige Vertrag, dafern er sonsten denen Rechten gemäß ist, nur allein die jenigen binden, welche solchen mit einander eingangen, Hingegen aber Unserm Königlichen Fisco an seinem Rechten allerdings ohne Schaden und Nachtheil seyn, Dan er Fiscus, wan berürtes Verbrechen

Digitized by Google

a vědomé bylo, aneb dostatečně se prokázati mohlo, bez překážky dotčeného porovnání předce takových propadených jmění a statkův, dle spůsobu a řádu právy vyměřeného, se ujíti anebo tu propadenau peněžitau pokutu od přestupníka žádati může.

B. XVII.

Kdyby pak vždy žádné přátelské porovnání místa nenašlo a jedna jako i druhá strana svau věc by právně vyvesti mínila: tehdy každá strana netoliko s lidmi v pravích zběhlými a rozumnými a kteříby v té věci *interessiro*váni nebyli, se ještě uraditi, ale také i toho dobře povážiti má, zdaliby s průvody svými obstáti mohla. Nebo kdyby se potomně v processu, že jest jedna nebo druhá strana žádné podstatné příčiny ku právu přistupovati neměla, vynašlo, tehdy ta strana pro svévolné a zbytečné práva zaměstknávání a hádruňk, podle povahy té věci, pokutau nepromijitedlnau, vedle uznání a případnosti té věci, od saudu zemského strestána býti, i sice na ty, jenžby se na druhé nutkali, zvláštní pozor se dáti má, aby takoví svárliví lidé, když o nich vědomé a známé bude, ne tak lehce k úřadům a sice jinák fedrováni byli, obzvláštně pak při saudech pokuty *temere litigantium* anebo pro zbytečné práva zaneprázdnění uložené, když se to na koho vyhledá, zostřené býti mají.

O obeslání a žalobách.

B. XVIII.

Když jsau strany při právě rozepři začíti chtěli, až posavád dva prostředky v Zřízení Zemském jim k tomu propůjčeny byly, totiž, že jest původ stranu druhau buď skrze půhon anebo skrze obeslání ku právu připravil, vedle kterýchžto všelijaké rozepře při saudech rozdělované byly, tak že když v některé věci obeslání se užívalo, kdež půhon užíván býti měl, takový začatý proces zdvíhán a tudy čas a náklady traceny bývaly. A ačkoli také některé věci skrze odpor (o kterémž níže obšírněji položeno jest) při právě se začínaly, však předce na to v jistém čase půhon vycházeti musel.

Poněvadž pak My to milostivě obmeyšlíme, jakby v Našem dědičném království Českém jednostejné a takové právo ustanoveno bylo, kterémužby netoliko někteří málo, ale všickni spolu rozuměli a podle něho se tím snázeji říditi a spravovati mohli; ten pak dotčený rozdíl jen pořád práva těžší činil, a kterýby věci k jednomu neb druhému výšpsanému prostředku přináležely, ne mnohým známé bylo, ješto takový rozdíl víceji na slovích

Digitized by Google

notorium und offenbahr, oder sonsten gnugsamb zu erweisen ist, ungehindert dieses Vertrags, einen weg als den andern die verfallene Hab und Gütter auf maß und weise, wie sich solches vermög der Recht aignet und gebührt, einziehen oder die verwürckte Geldstraf von dem Verbrecher abfordern kan.

B. XVII.

So aber je keine güttliche Handlung statt finden wolte und ein theil so wol als das ander seine Sach zu Recht außzuführen vermeinte: Sol ein jedes theil sich nicht allein mit Rechts- oder sonst verständigen uninteressirten Leüten berathschlagen, sondern auch erwegen, Ob mit dem beweiß und probationibus auffzukommen sey oder nicht. Sintemaln da es sich nachmals im Proceß befinde, daß ein oder das ander theil keine gnugsambe ursach gehabt, die Sach zum Rechtsstand kommen zu lassen: So sol dasselbige theil wegen seines muttwilligen litigirens und zanckens, mit unaußbleiblicher willkührlicher straf, nach gelegenheit der Sach, von dem Land-Recht belegt, auch sonst auf die jenigen, so sich zu den andern nöttigen, ein Aug gehabt und solche zancksichtige Leüte, wan es von ihnen notorisch und kundbahr, nicht leicht zu Aembtern oder sonst befördert, Insonderheit aber in den Gerichten die pœna temere litigantium gegen ihnen, wan angeregte Zunöttigung befunden würd, geschärfft werden.

Von Citationen und Klag-Libellen.

B. XVIII.

Wan nun die Parthehen die Sach zu Recht anhengig machen wollen, So seynd darzu bißhero zuforderst zwey Mittel in der Landes-Ordnung außgesetzt gewesen, daß nämblich Kläger das Gegentheil entweder durch einen Půhon oder Obeslání vor Recht erfordert, Nach welchen beyden terminis die Rechtshändel außgetheilt und in denen Gerichten unterschieden worden, Also daß wan in einer Sach ein Obeslání gebraucht, da ein Půhon hette gebraucht werden sollen, dardurch die Zeit und Unkosten verlohren und die darauff außgebrachte Process cassirt worden. Und ob auch wol etzliche Sachen durch einen Odpor oder Widerspruch (von denen hier-unten mit mehrerm gehandelt würd) Rechtshengig gemacht worden, So hat doch hierauff müssen innerhalb einer gewissen Zeit ein Půhon ergehen.

Demnach Wir aber gnedigist darauff bedacht, wie in Unserm Erb-Königreich Böhaimb ein gleich durchgehendes und solches Recht bestelt werde, so nicht allein etzlich wenige, sondern menniglich verstehen und sich darnach leicht richten mögen, Und aber durch obberürten Unterscheid der Process nur schwerer gemacht, und was für Sachen zu einem oder dem andern angeregter Mittel gehöre, nicht vilen bekant

Digitized by Google

a ceremoniích nežli na samém skutku záležel, poněvadž obojí, tak dobře půhon jako i obeslání, nic jiného nejsau, než toliko obviněných osob ku právu připravení; jakž pak takového rozdílu v Právích Městských v častojmenovaném dědičném království Našem Českém se neužívá: pročež ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby ten rozdíl napotom v Našem saudu zemském, i při jiných saudech, dokonce vyzdvížen byl a místo něho, kdyžby strany na poslané řezané cedule dobrovolně, buď samy mezi sebau aneb skrze přátely porovnati se nechtěly, ale raději svau věc právně vesti chtěly, že žalobník na *cathegori*ckau neboližto světlau sobě danau odpověď, žalobu svau co nejkratčeji možné sepsati, v ní, jako předešle v obesláních obyčej byl, své a druhé strany jméno, jako v třetí osobě a beze všech obšírných klausul neb *deducti,* položiti má, toliko s oznámením své *prætensi,* kteréž strana druhá odepřela anebo o kterau sice spor jest, i s přednešením příčin též *prætensi* své, žádati, aby mu saud zemský to, čehož on jakožto žalobník vyhledává, vedle žaloby jeho, k čemuž se tak právo míti praví, přisaudil. Takovau pak žalobu svau při dckách zemských, k rukám menších úředníkův týchž desk zemských, odevzdati má. Načež oni jemu obeslání pod jménem svým vydati, v něm obě strany jmenovati, a na místě příčin, pro které se obeslání děje, žalobu původa do téhož obeslání zavříti, a termín neboližto čas k odpovědi dání, jako i to, že ortele při saudu zemském očekávati má, v témž obeslání oznámiti mají.

B. XIX.

A jakož také půhon od obeslání v tomto se dělil, že jest po vyhlášení půhonu žaloba anebo raději *designací* toho, čím jest původ *intenti* svau provesti chtěl, ke dckám zemským kladená byla, čehož však při obeslání se nedálo:

Protož nařizovati a chtíti tomu ráčíme, aby na to místo budaucně bez rozdílu původ při konci žaloby průvod své *prætensi* s jmenováním svědkův nebo také s přiložením listovních průvodův, na kterýchžby podstatu žaloby své zakládal, dostavil. Nebo ačkoli rozličné spůsoby průvodův jsau, však všecky pod trojí rozdíl obsáhnauti se mohau: totiž pod vlastním strany přiznáním, pod svědomími, a pod listovními průvody. Nebo k čemu se v řezaných cedulích i jiných spisech i sice při právě kdo přizná, na to žádného jiného průvodu potřebí není, poněvadž takové přiznání nejmocnější průvod jest. Nejobyčejnější však průvod jest, o kterémž až posavád psáno, totiž skrze svědky a listovní průvody, kterýmiž začasté i přiznání strany prokazovati se musí.

Coby svědkové byli, vůbec vědomé jest. Listovní pak průvody nic jiného nejsau než spisové, v kterýchž jak to, co se

Digitized by Google

gewesen, da doch solches alles mehr in Worten und Ceremonien, als im Werck selbst bestehet, weiln beides so wol der Půhon als Obeslání keinen andern effectum haben, als daß sie an statt der Citation seyn, Dahero dan auch solcher Unterscheid in denen Stadrechten in mehrgedachtem Unserm Erb-Königreich Böhaimb nicht gebreüchlich: So setzen, ordnen und wollen Wir, daß dieser Unterscheid hinfüro in Unserm Land- und andern Rechten gäntzlich auffgehaben und an dessen statt, wan die Partheyen auff die zugeschickte außgeschnittene Zettel sich nicht in der Gütte entweder für sich selbst oder durch andere Leüte vergleichen, sondern Ihre Sach zu Recht anhengig machen wollen, daß Kläger auff erfolgte Categorische Antwort, seine Klag auffs kürtzte als möglich verfassen, darinnen, wie vor diesem in denen Beschickungen geschehen, in tertia persona sein und seines Gegentheils Nahmen setzen, und ohne alle weitleufftige Clausuln oder Deductionen, allein mit Anzeigung seiner Prætension, so vom Gegentheil widersprochen worden oder sonst strittig ist, und Vermeldung der Ursachen solcher Prætension, bitten, beym Landrecht das jenige so er vermeint, daß ihm Kläger, seiner Klag, Zu- oder Außsprüch halber zu thun schuldig sey, zuerkennen, und solche Klag bey der Land-Tafel denen unter Ambtleüten übergeben sol, Darauff sie eine Citation oder Obeslání in ihrem Nahmen, mit Benennung der Partheyen, und an statt der Ursachen worumb die Citation geschicht, Beyschliessung der Klag und darauff Præfigirung eines termini zur antwort und Andeüttung, daß beym Land-Recht das Urtheil zu erwarten, ertheylen sollen.

B. XIX.

Wie auch der Půhon von dem Obeslání in diesem unterschieden gewesen, daß nach Außruffung deß Půhons, die Klag oder vilmehr die Designation, wie Kläger seine Intention beweisen wollen, bey der Land-Tafel ist eingelegt worden, welches beym Obeslání nicht geschehen: Also ordnen und wollen Wir, daß an statt dessen hinfüro ohne Unterscheid, Kläger zu End seiner Klag den Beweiß seiner habenden prætension, mit Benennung der Zeugen, oder auch Beylegung der schrifftlichen Urkunden, darauff er seine Klage gründet, anhencken solle.

Dan obwoln mancherley Wege der Beweisungen seyn, So mögen doch dieselben unter dreyerley Wege begriffen werden: Als unter der Bekantnuß deß Parts, unter denen Zeügnussen, und Brieflichen Urkunden. Und zwar was in denen außgeschnittenen Zetteln oder andern Schrifften, wie auch sonst beym Gericht zugestanden, darff keines andern Beweises, weiln solch Bekäntnuß der krefftigste Beweiß ist. Der gemeinste Beweiß aber ist, dessen bißhero gedacht, als nemblich durch Zeügen und schrifftliche Urkunden, dardurch auch offt die Bekäntnuß deß Parts erwisen werden muß. Und zwar was Zeügen seyn, waiß meniglichen; Die Brieflichen Urkunden aber seynd nichts anders als

Digitized by Google

prokázati má, zašlo, obsaženo jest, a ti listové buď *in originali* aneb také veypisové jich se přikládají. A když takoví listovní průvody při deskách zemských se nacházejí, mají veypovědi a veypisové jich z dotčených desk zemských vzati a k průvodům těch puňktův, o kteréž spor jest, k žalobě a jiným spisům přiloženi býti, a ti potom žádného dalšího vidimírování aneb *collacinyrování* nepotřebují. Jak se pak s jinými spisy a vidimováním jich, když se *in originali* neskládají, zachovati má, o tom níženji šíře doloženo bude.

A poněvadž to, co se v řezaných cedulích popírá, nejprvé prokázáno býti musí: pročež řezané cedule jak původa tak také obviněného k žalobě se přiložiti mají. A ačkolivěk předešle při skládání žaloby o svědcích a jiných průvodích toliko *in genere* zmínka se činila: však poněvadž již nyní obžalovaný potřebu svau proti žalobě přednesti a ta žaloba místo půhonu nebo obeslání provedená býti má: pročež taková *specificací* k získání času, jako i k zhotovení *interrogatorií* a jiných k processu potřebných věcí slaužiti bude.

B. XX.

Kdyby víceji nežli jeden artikul v žalobě prokázati měl, tehdy žaloba po artikulích sepsaná býti a jeden každý artikul na ta, při konci žaloby jistými literami aneb numery jména svědkův vyznamenaná nebo přiložené listovní průvody ukazovati a se potahovati má. Jestliby pak rozdílných artikulův prokazovati potřebí nebylo, anebo žalobníka podstata ne *in facto* neboližto v tom jak jest se která věc zběhla, než toliko *in quæstione juris* neboližto na právní dotázce záležela, a on místo průvodu na právo to, na kteréž podstatu svau zakládá, potahovati se chtěl: tehdy žaloba bez artikulů sepsána, a ve všech žalobách, jak po artikulích tak bez artikulův sepsaných, toho šetříno býti má, aby do nich nic, cožby k té věci neslaužilo, kladeno nebylo, nýbrž toliko příčiny podstatné žaloby a žádost neb prosba žalujícího, kteráž netoliko na hlavní věc, ale také spolu i na škody a útraty vztahovati se má.

A poněvadž tuto o spisování žalob a obeslání činiti jest, pročež pro lepší zprávu, notule žaloby, jako i obeslání v formuláři pod literau C. D. se dokládá. A to se budaucně bez rozdílu jiných jmén, obesláním (které také i předešle *authoritate publica* od úřadu a pod jménem menších úředníkův desk zemských vycházely) jmenovati a podle povahy jedné každé věci spisovati může.

Digitized by Google

Schrifften, darinnen die geschehene Handlung, so zu beweisen, begriffen ist, und werden dieselben entweder in originali oder in denen darauß gezogenen Abschrifften beygelegt. Und wan solche Briefliche Urkunden sich bey der Land-Tafel befinden, Sollen die Exträct und Abschrifften auß gedachter Land-Tafel genommen und zum Beweiß der stritigen Puncten, der Klag und andern Schrifften beygefügt werden, welche dan nachmals keines fernern vidimirens oder collationirens bedörffen. Wie es aber mit andern Schrifften und deren Vidimirung, wan sie nicht in originali beygelegt, zu halten, Würd hier-unten mit mehrerm gemeldet. Und weil das jenige, so in denen außgeschnittenen Zetteln gelaugnet, zuförderst bewisen werden muß: So werden die außgeschnittene Zettel, so wol Klägers als Beklagtens, dem Klag-Libell auch beyzufügen seyn. Und obwoln hiebevor bey Einlegung der Klag oder Žaloby, der Zeügen und andern Beweises allein in genere gedacht worden, Jedoch weiln anjetzo Beklagter seine Notturfft auff die Klag einbringen, und dieselbe Klag an stat deß Půhons oder Obeslání bewisen werden sol: So würd solche specification zu gewinnung der Zeit, auch Stellung der interrogatorien und andern Præparatoriis dienen.

B. XX.

Und zwar wan mehr als ein Artickel in der Klag zubeweisen ist, So sol die Klag in articulos verfast und ein jeder Artickl sich auff die durch gewisse literas oder numeros notirte und zu End der Klag angezogene Nahmen der Zeügen oder beygelegte schrifftliche Urkunden referiren und ziehen.

Wan aber nicht unterschiedene Artickl zu beweisen seyn, oder auch deß Klägers intention nicht in facto, sondern allein auff einer quæstion juris bestünde, und Er also an stat deß Beweises, das Recht, darauff Er sich gründete, anziehen wolte: So sol die Klag unarticulirt verfast, so wol aber in denen articulirten als unarticulirten Klagen nichts, so zur Sach undienstlich, sondern allein die schließliche Ursachen der Klag, neben der Bitt und Begehren deß Klägers, so nicht allein auff die Haubtsach, sondern auch die Schäden und Unkosten zu richten, gesetzt werden. Und weiln alhir von Formirung deß Klag-Libels und der Citation tractirt worden: So würd zu mehrer Nachrichtung ein ohngefehrlicher Begreiff der Klag, wie auch der Citation oder Obeslání im Formular sub Lit. C. D. gesetzt; Und mag solches hinfüro ohne Unterscheid ein Obeslání, Citation, Ladung oder Beschickung (welche auch vor diesem authoritate publica und im Nahmen der Unter-Ambtleüte außgangen) genennet und nach Gelegenheit einer jeden Sach gestellet werden.

Digitized by Google

O dodávání, v známost uvozování a vyřízení obeslání.

B. XXI.

Hned jak se obeslání obdrží, má se od starosty komorník s týmž obesláním na to místo, o němž původ zprávu učiní, kdeby obviněný nalezen býti mohl, vypraviti, a když se obviněný najde, jemu takové obeslání dodati. Pakliby obžalovaný nalezen nebyl, tehdy komorník manželce nebo úředníku jeho, za jakau příčinau jest poslán, oznámiti a jim takového obeslání zanechati. A kdyby žádného z nich před rukama nebylo, to při rychtáři ve vsi neb přísežných anebo některých z obce svrchupsaným spůsobem vyříditi má. Jestližeby pak ani těch před rukama nebylo, tehdy má obyčejem předešlým z veřejí domu jeho znamení neb třísku vzíti a odtud nejbližšímu z obyvatelův, aneb purgkmistru aneb některé osobě radní z nejbližšího odtud města oznámiti, že jest to obeslání podle práva v známost uvedl.

Však takové v známost uvozování a dodávání obeslání v den sváteční díti se nemá, lečby obviněný takové dobrovolně přijal a na přísnost práva nastaupiti nechtěl. A když se komorník zas zpátkem vrátí, vyřízení svého pořádnau relací učiniti a tu k nadepsanému obeslání poznamenati a zregistrovati dáti má.

B. XXII.

Jestližeby se pak přihodilo, žeby obžalovaný dokonce ven z země a tak daleko odtud byl, žeby jeho tak brzo dostíhnauti možné nebylo, tehdy komorník toho obeslání v jeho obydlí, jakž svrchu dotčeno, zanechati, ten pak, jenž nepřítomného statek spravuje, obžalovanému to v známost uvésti a k němu, aby on svau právní potřebu fedroval a v tom nic neobmeškal, poslati. A takové obeslání od šesti zase do šesti neděl se díti má, tak že kdyžby obviněný v prvních šesti nedělích se nepostavil nebo žádného plnomocníka (dle vyměření a spůsobu níže položeného) nenařídil, zase podruhé; a jestliby se v těch druhých šesti nedělích nepostavil, potřetí od jmenovaného svého úředníka povolán býti má. Jestližeby pak také potřetí a tak v těch posledních šesti nedělích se najíti nedal a při vyjití jich potřebu svau na žalobu nepřednesl, dáleji k tomu připuštěn býti nemá, nýbrž stanné právo (o kterémž níže víceji) naň dáno bude; lečby taková věc byla, žeby obviněný za Naši nebo Našich dědicův a potomních králův Českých potřebau ven z země byl, anebo žeby také od dotčeného svého správce po bedlivém po něm se

Digitized by Google

Von Uberreich= Insinuir- und Exequirung der Citation oder Beschückung.

B. XXI.

Und zwar so bald die Obesláni oder Citation erhalten, Sol von dem Starosta ein Komornik oder Cämmerling mit derselben an den jenigen Ort, da Kläger berichtet, daß der beklagte zu finden, abgefertiget, und wan beklagter angetroffen, Ihm dieselbe überantworttet werden. Wan aber der Beklagte nicht angetroffen würde, Alßdan sol der Komornik oder Cämmerling seinem Eheweib, oder seinem Ambtman, warumb Er geschückt, anzeigen, und Ihnen die Citation oder Beschückung hinterlassen. Wäre aber auch deren keines vorhanden, Sol Er solches bey dem Richter im Dorff, oder denen Geschwohrnen, oder jemanden auß der Gemain obberürtter massen verrichten. Wären aber auch dieselben nicht vorhanden, So sol Er dem von denen Cammerlingen hergebrachtem Gebrauch nach, ein Zaichen nehmen an deß Beklagten Haußthüer, und dem negstangesessenem Landman, oder dem Burgermaister oder Raths=Personen in der negsten Statt anzeigen, daß Er die Citation oder Beschückung, denen Rechten gemeß, insinuirt. Jedoch sol solche insinuation und Einantworttung der Citation nicht an einem gebotenem Feyertag geschehen, es wäre dan Sach, daß der Beklagte selbst sie gutwillig annehmen und auff die Schärffe deß Rechtens nicht gehen wolte.

Wan nun der Cämmerling wider zuruck kombt, Sol Er seiner Verrichtung ordentliche Relation thun, und dieselbe zu der Citation verzeichnen und registriren lassen.

B. XXII.

Da sichs aber zutrüge, daß der Beklagte gar ausser Lands und so weit von dannen wäre, daß es unmöglich Ihn so bald zu erlangen, So sol zwar der Cämmerling alßdan die Citation oder Beschickung in seiner Behausung, wie obberürt, lassen, Der jenige aber so deß abwesenden Gütter verwaltet, beklagtem solches zu vernehmen geben und zu Ihm, damit Er seine Rechtliche Notturfft befördere und nichts versaume, schücken, und solche Beschückung von sechs Wochen zu 6 Wochen geschehen, Also daß wan Beklagter die erste sechs Wochen nicht erschiene oder keinen gevollmechtigten (auff Maß und Weise wie hierunten gesetzt) verordnete, Er zum andern, und wan Er die andern sechs Wochen nicht erschiene, zum drittenmal von gedachtem seinem Verwalter erfordert. Wan Er aber auch zum drittenmahl und also die letzten 6 Wochen aussenbliebe und zu End derselben seine Notturfft auff die Klag nicht einbrechte, Sol er ferner nicht zugelassen, sondern mit dem erstandenem Recht (davon hier=unten mit mehrerm) wider ihn verfahren werden. Es wäre dan Sach, daß der Beklagte wegen Unser oder Unserer Erben

Digitized by Google

ptání v dotčeném čase nijakž uptán býti nemohl. Což se vše na saudu zemském buď přísahau zpraviti aneb jinak, jakž doleji dotčeno jest, prokázati má. Pakliby obeslání od komorníka časně dodáno nebylo a za tau příčinau ta věc by se prodlaužila a původ k škodě přišel: tehdy starosta (kterémuž dle povinnosti jeho takovau výpravu skrze komorníky, pod jehož oni správau jsau, fedrovati náleží) z toho ze všeho odpovídati a ze škod práv býti povinen bude.

Čeho dáleji při spisování a dodávání žalob a obeslání šetříno býti má, tak aby z těch *exceptií* a příčin (skrze kteréž před tím půhon a obeslání zdviháno, aneb také za nepořádné uznáno bývalo) sjíti mohlo; a kterak takové *exceptií* s *dilatorn*ími a *peremptor*ními neboližto na prodlaužení anebo vyvrácení pře se vztahujícími *exceptiími* se srovnávají.

B. XXIII.

A jakož pominulého času v Našem dědičném království Českém zemští i jiní saudcové při udělování spravedlnosti na nejšpatnější a nejmenší pochybení, kteráž se buď v titulích, slovích neb puňktích při obesláních, odpořích nebo při jiných právních věcech časem nalézaly, pozor dávati a pro takové pochybení proces právní dokonce vyzdvihovati a v nic obraceti zavázáni byli:

Pročež nařizovati, ustanovovati a tomu chtíti ráčíme, aby s takových špatných, ubohým však stranám hrubě škodlivých subtilností, jak v procesech právních tak i jiných jednáních, dokonce sešlo, zvláště pak co se žaloby dotýče, na tom dosti bylo, když budaucně v žalobě a potom v následujícím na ní obeslání jméno křtěné a příjmí nebo rod původa i obžalovaného, jako i věc, o kterau spor jest a pro kterau původ na zemském nebo jiném saudu (který se vždycky jmenovati má) rozeznán býti žádá, tak patrně vysloveno bude, aby se dobře vyrozuměti mohlo, kdo jest ten, jenž žaluje, též na koho, proč a z jakých příčin, jakž o tom již výšeji šiř a patrněji dotknuto jest.

B. XXIV.

Kdožby víceji než jednu při a věc, kteréžby nebyli tak hrubě spolu spojené, aby nijakž jedna od druhé oddělená býti nemohla, do jedné žaloby pojal: tehdy ovšem původ, dříve nežli mu obeslání vydáno bude, od úředníkův menších v tom napomenut býti má. Jestližeby pak předce na svém předsevzetí stál a obviněný na první toliko akci odpovídal: nemá se proto k žádným obšírnostem dovolovati, aniž jakých zbytečných hádek pro takové rozdílných akcí v hromadu spojení dopauštěti; anobrž

Digitized by Google

Nachkommender Königen Geschäfft ausser Landes, oder daß Er von erwehntem seinem Verwalter, auff fleissige Erkündigung, innerhalb obgedachter Frist nicht erfragt werden könte; Welches alles aber bey dem Land-Recht entweder Aidlichen erhalten, oder sonsten, wie hier-unten gemeldet, außgeführt werden sol. Da aber die Citation oder Beschückung von dem Cämmerling nicht zu Rechter Zeit eingeantworttet und darumb die Sach in Verlängerung und Kläger in Schaden geriethe: Sol der Starosta (als dessen Ambt es ist, dergleichen Verrichtung durch die ihm untergebene Cammerling zu befördern) deßwegen Red und Antwort zu geben und vor den Schaden zu stehen schuldig seyn.

Was ferner bey Stell- und Ubergebung der Klag und Citation in acht zunehmen, damit die Exceptiones (dardurch vor diesem der Půhon oder Obeslání auffgehaben oder für unbillich erkennet worden) verhüttet, Und wie dieselbe Exceptiones mit denen Dilatorischen und Peremptorischen Exceptionen übereinkommen.

B. XXIII.

Demnach verwichener Zeit in Unserm Erb-Königreich Böhaimb die Land- und andere Rechtssitzere verbunden gewesen, in Administration der Justitz auch die geringste und wenigste Irthumb, so etwan in dem Titul, Buchstab, Punct, ꝛc. in denen Ladungen, Odporn, Widersprüchen, oder andern Gerichtshändeln begangen, in acht zu nehmen, und wegen dergleichen Irthumben die Proceß und actus wol gantz auffzuheben und zu annulliren: Als setzen, ordnen und wollen Wir, daß solche geringschätzige, jedoch denen armen Partheyen zum höchsten Nachteil gereichende Subtilitäten so wohl in Processen als andern Handlungen gäntzlich abgethan, und zwar so vil die Klag anlangt, gnugsamb seyn sol, wan hinfüro in der Klag und darauff folgender Citation der Tauff- und Zu- oder Geschlechts-Nahm deß Klägers und beklagtens, und die Sache darumb der Strit ist, und derentwegen Kläger beym Land- oder einem andern Recht (welches jederzeit zu nennen) ihm Recht zu geben begehret, also deütlichen gesetzt würd, daß man darauß wol verstehen könne, wer der sey so klagt, und wider den geklagt, auch warumb und auß was für Ursachen (wie hir-oben mit mehrerm angedeütet) geklagt werde.

B. XXIV.

Wan in einem Klag-Libell mehr als eine Action oder Rechtsfertigung begriffen, und dieselbe Actiones einander nicht dermassen anhengig, daß sie von einander keines Wegs gesondert werden können, Sol zwar Kläger solches vor denen Unter-Ambt-Leuten, ehe und zuvor sie die Proceß ertheilen, erinnert werden. Da er aber einen Weg wie den andern auff seiner Meinung bestünde, und sich beklagter weiter nicht als auff die erste action einliesse, Sol deßwegen keine Weitleüff-

Digitized by Google

při rozsauzení toliko na tu samau akci, kteráž v žalobě napřed položená byla, hledíno, druhých pak věci k jinému zvláštnímu rozeznání odloženo býti má.

B. XXV.

Co se pak toho dotýče, že předešle nemohlo spolu z hlavní pře i z užívání jedním půhonem viněno, anobrž muselo z užívání obzvláštním půhonem poháněno býti; i poněvadž tudy k průtahům příčina se podává a zvláště když o *restituti* neboližto navrácení nětčeho činiti jest, užitkové, kterýchž jest také držitel užil, v témž navrácení pojati jsau: protož podnes jednomu každému do žaloby své také užívání aneb jakaukoli jinau věc, kterau ta pře s sebau přináší, pojíti svobodno zůstává.

B. XXVI.

A jakož vědomé jest, že manové v příčině věcí manských před saudem dvorským, z jiných pak věci před tím saudě, k kterémuby každá věc náležela, viniti i viněni býti mají;

nápodobně že dlužní věci, kteréž v sobě pokutu právem listu hlavního zavírají, jako také šuldtbrify, kteříž pod sekrytem a s podpisem ruky vlastní dlužníka vzdělány jsau a na penize a dluhy se vztahují, před úřad purgkrabský náležejí; městské pak aneb měšťanův věci nikdež jinde, než toliko při městském právě před sebe vzaty býti mají: pročež jedna každá žaloba před svým pořádným právem začátek vzíti, a tu kde začatá jest, rozeznána býti má.

B. XXVII.

Kdyby otec svůj vlastní statek měl a dětí neoddělené, tehdy žaloba toliko na otce samého, a ne na děti, vztahovati se má.

Podobným spůsobem, kdyby děti vlastních statkův skrze dar, poslední vůle a jiné prostředky dosáhly: tehdy z takových statkův děti, a ne otec, právně před se vzatí a obžalováni býti mají, lečby oni let svých neměly; v kterémžto příčině žaloba na otce se vztahovati má, a otec na místě jejich odpovídati povinen jest. A tak také, jestližeby děti let neměly a někdo jim statek odkázal, daroval aneb sice dědičně na ně připadl, kteréhožby oni v držení za jakaukoli příčinau nevešly: tehdy otec má k právnímu obdržení a jim k ruce přivedení takových statkův na místě jejich žalobu klásti.

Digitized by Google

tigkeit verstattet oder etwan das disputat wegen der cumulation oder Concursen der Actionen eingeführt, sondern im Versprechen allein auff die Action, so zum ersten gesetzt worden, gegangen, die andere Sach aber zu einer absonderlichen Erkäntnuß verschoben werden.

B. XXV.

Was aber anlangt, daß vor diesem nicht zugleich die Nutzungen neben der Haubtsach in einer Ladung haben können begriffen, sondern die Nutzung durch eine sonderbahre Ladung müssen gesucht werden; Solches weiln es nur zu Weitleüfftigkeiten Ursach gibt, auch wan es sonderlich umb Restitution zuthun, die abgenommene Nutzung darvon nicht auß- sondern eingeschlossen seynd: Als würd hinfüro einem jeden frey stehen, in seiner Klag auch auff die Nutzungen und was sonst eine jede Action mit sich bringt, zu gehen.

B. XXVI.

Und demnach wissendlich, daß die Lehen-Leüte wegen der Lehens-sachen vor dem Lehen- oder Hof-Recht, In denen andern Sachen aber vor dem Recht, dahin eine jede Sach gehörig, Recht geben und nehmen; Ingleichem daß die Schuldsach, welche die executions-Clausuln einer Haubt-Verschreibung in sich begreiffen, wie auch die Schuldbrieff, so unter dem Petschafft oder Secret und eigener Handschrifft deß Schuld-ners, außgehen und auff Geld und Schulden gerichtet seyn, vor das Burggraff-Ambt gehören; der Stät und Burger Sachen aber nirgends anders als vor dem Stat-Recht vorgenommen werden sollen: So sol eine jede Klage vor ihrem ordentlichen Recht anhengig gemacht, und aldar wo sie angefangen, erörtert werden.

B. XXVII.

Wan ein Vatter sein eigenes Gut und unabgetheilte Kinder hat, Sol die Klag allein auff den Vatter und nicht die Kinder gerichtet werden. Gleichermassen, wan die Kinder eigene Gütter durch Geschenck, letzten Willen oder andere Mittel an sich bracht, So sollen solcher Gütter halber die Kinder und nicht der Vater Rechtlich vorgenommen und beklagt werden; Es wäre dan, daß dieselbigen ihre Vogtbahre Jahr nicht erreicht, alßdan würd die Klag auff den Vatter gestellet, und ist derselbe Vatter an ihrer stat zu antwortten schuldig. Also auffn fall die Kinder noch nicht zu ihren Mündigen Jahren kommen, und ihnen etwan Gütter vermacht, geschenckt oder sonst Erblichen auff sie verfelt werden, deren Possess und Besitz aber sie, auß was für Ursachen es auch wäre, nicht erlangt hetten: So sol der Vatter solche Gütter Rechtlichen zu erhalten und zu ihren handen zu bringen, an ihrer stat Klag anstellen.

Digitized by Google

B. XXVIII.

Jestližeby v již dotčených příčinách děti všecky aneb některé z nich léta svá měly, tehdy léta mající, na místě jiných let nemajících, samy před saudem viniti i viněni býti mají. Pakliby který z nich, léta svá maje, z toho, což jim zároveň odkázáno jest, vedle nich nevinil, tehdy žaloba ta, (lečby ten svévolně viniti nechtěl) při právě neobstojí. Naproti tomu zase jestližeby kdo takové děti z statku toho, kterýž jim tak dán a přivlastněn jest, viniti chtěl, podobným spůsobem všecky ty, kteří léta svá mají, i na místě let nemajících právně viniti má.

B. XXIX.

Pakliby žádný z nich let neměl a někdo sobě k statku jim svrchu psaným spůsobem náležitému právo míti pokládal, ten každý bude moci držitele statku jich, buď otce, poručníka neb kohokoli jiného, viniti.

Jestližeby pak kdo otci a dětem statek společně vedle práva dal neb odkázal, tehdy má otec spolu s dětmi léta majícími i na místě let nemajících právo vésti, a žádný z těch, jenž léta svá mají, vypuštěn býti nemá.

Což podobným spůsobem po smrti otce v příčině dluhův otcovských anebo jiných po něm zůstalých práv a spravedlností, kteréž on proti jiným anebo jiní proti němu jsau měli, se rozumí; poněvadž v takové příčině všickni po něm pozůstalí synové léta mající i na místě bratří let nemajících při právě viniti a viněni býti mají. Jestliby však který svévolně žaloby se účastná učiniti nechtěl, tehdy druzí z dílův svých, vyminic však patrně takový díl viniti nechtějícího, viniti mohau. Což také, kdyžby který nedílný bratr ven z země zůstával a přítomný nebyl, místo své má.

Bratr starší, sám toliko svá dospělá léta mající, sám také na místě mladších a let nemajících bratří svých, žalobu přijímati i jiné obviňovati může.

S streycí a jinými krevními přátely, kteřiby skutečně dílní nebyli, v žalování a přijímání žaloby v příčině těch nedílných statkův, jako i že léta mající na místě let nemajících viniti mají, tak jakž nahoře o bratřích oznámeno jest, zachováno býti má.

B. XXX.

Kdyby bratří nedílní po smrti otce zůstali a za příčinau společných a nerozdílných statkův jaké dluhy zdělali a zespolka

Digitized by Google

B. XXVIII.

Da aber in obberürten Fällen die Kinder albereit entweder alle oder etliche auß ihnen mündig, So sollen die Mündigen an stat der Unmündigen Recht geben und nehmen. Da aber einer auß ihnen sich neben denen andern, der Klag wegen der Gütter die ihnen zugleich verschafft, nicht theilhafftig gemacht (es wäre dan daß derselbe muthwilliger weise sich der Klag entbrechen wollen), So würde die Klag zu Recht nicht bestehen. Hinentgegen da einer dergleichen Kinder wegen deß ihnen gegebenen und zugeeigneten Guts beklagen wolte, Sol er ebenermassen alle die, so Ihre mündige Jahr erreicht, vor sie und an stat der unmündigen Rechtlich vornehmen.

B. XXIX.

Wan sie aber alle unmündig, und jemand ein Recht auff denen ihnen obberürter massen zugehörigen Gütern suchte, Der sol Macht haben, den Inhaber deß Guts, es sey der Vatter, Fürmund oder ein anderer, in Rechtlichen Anspruch zu nehmen.

So aber einem Vatter und seinen Kindern zugleich, vermög der Recht, ein Gut gegeben und verschafft, Sol Er Vatter neben denen Kindern, so Mündig, auch an stat derer, die nicht Mündig, das Recht führen, und keines unter denen Kindern, welche Mündig, außgelassen werden.

Eben diese Meynung hat es auch nach deß Vattern Tod mit denen Vätterlichen Schulden und andern vom Vatter verlassenen Zu- und Ansprüchen, so Er gegen andern oder andere gegen ihm gehabt, Sintemaln derselben halber alle seine nachgelassene Söhne, welche ihre Jahr erreicht, an stat ihrer Unmündigen Brüder, zu Recht laden und geladen werden sollen. Da aber einer Mutwilliger weise der Klag sich nicht theilhafftig machen wolte, Mögen die andern auff ihre Antheil, mit außtrücklichem Vorbehalt und Außziehung desselben seines Antheils, Klage anstellen; Welches auch stat hat, wan etwan ein ungetheilter Bruder ausser Lands und abwesend wäre.

Wan der Eltere Bruder allein Mündig, Mag Er an stat seiner jüngern und unmündigen Brüder Klag annehmen, auch widerumb andere beklagen.

Mit denen Vettern und andern Blutsverwanten, so nicht würcklich getheilet, sol es mit Anstell- und Annehmung der Klag wegen der ungetheilten und ungesonderten Gütter, und daß an stat der unmündigen die jenigen, so Ihre Mündige Jahr erreicht, klagen sollen, eben wie anjetzo hier-oben von Brüdern gemeldet, gehalten werden.

B. XXX.

Wan ungetheilte Brüder nach deß Vattern Tod verbleiben, und wegen der gemeinen und ungesonderten Gütter Schulden machen, und in

Digitized by Google

zavázáni byli: tedy z takových dluhův a zapsání, byť se i potom rozdělili, všickni viněni býti mají. A jestližeby jim kdo co před rozdělením z strany věcí do společnosti náležejících, povinen byl, mají také z toho všickni viniti, lečby ten dluh jednomu toliko z nich na díl se dostal anebo jiní bratří žeby svau spravedlnost jemu zapsali: v takové příčině může ten na místě jiných z takového dluhu s podstatau viniti. A nemá tuto o dílích a společnostech jináčeji rozumíno býti, nežli jakž níženi pod titulem »O nápadích« doloženo jest.

B. XXXI.

Kdyby které dítě od otce odděleno bylo a na díl svůj dluhy dělalo, tedy žaloba na ně samé, a ne na otce, vztahovati se má, leč by otec ještě před oddělením na témž dílu dluhy vzdělal, v kterézto příčině žaloba na otce vedená býti má. A bylliby ten dluh žalobníku na otci přisauzen a onby se na jeho statku hojiti nemohl, tedy týž žalobník v statek syna odděleného se zvésti moci bude.

B. XXXII.

Co se těch dotýče, kteří v společnosti neb tovaryšstvu statkův neb handlů zůstávají, ti všickni mají společně (pokudž však všickni léta svá mají) z takových statkův viniti a viněni býti; jestližeby pak který z nich viniti nechtěl, tedy druzí z dílův svých viniti mohau.

Týmž spůsobem, jestližeby toliko jeden z svého dílu a nic dále viněn, a takový jeho díl jistý byl a na žádném odporu nezůstával: tehdy tomu milostivě chtíti ráčíme, aby takový, společenstvím aneb společníky jinými se nezastíraje, takovému obvinění neb žalobě se vyhýbati nemohl, nýbrž z téhož dílu svého odpovídati a práv býti povinen byl.

B. XXXIII.

Kdyby někdo několika osobám statek odkázal, na kterémby dluhy a závady od kšaftujícího samého učiněné byly: z takových dluhův a závad společně všickni, jenž jsau po témž kšaftovníku dědili, jakožto dědicové dlužníka, viněni býti; a zase, chtěli-liby koho tíž dědicové z strany toho statku aneb z jakékoli spravedlnosti, od kšaftujícího jim odkázané, viniti, to též všickni společně činiti mají. A pokudžby který z nich žaloby se spustiti chtěl, při vůli druhých se zanechává, jakž svrchu dotknuto, z dílův svých viniti.

Digitized by Google

gemain verbündlich würden: Sollen sie wegen solcher Schulden und Obligation, ob sie sich gleich nachmals getheilt, alle beklagt werden. Und wan ihnen jemand vor der Theilung in Sachen, so die Gemeinschafft antrifft, etwas schuldig oder obligirt würd: Sollen sie wegen der Schuld alle zugleich denselben Schuldner zu Recht vornehmen. Es wäre dan, daß gedachte Schuld in der Thailung einem unter Ihnen allein zukäm, oder die andern Brüder ihm ihre Gerechtigkeit verschriben; Alßan mag derselbe an stat der andern krefftiglich auff solche Schuldforderung klagen. Es werden aber die Thailungen und Gemainschafften alhir anders nicht, als wie hir-unten unter dem Tittul „Von der Succession" gemeldet, verstanden.

B. XXXI.

Da ein Kind vom Vatter abgethailt, und es auff sein Ihm zukommenes Anthail Schulden macht: So sol die Klag auff dasselbe allein, und nicht den Vatter, gestelt werden; Es wäre dan, daß der Vater vor der Abstattung auff dasselbige Anthail Schulden gemacht, Auff welchen Fall die Klag gegen dem Vatter zu führen; und wan dem Kläger die Schuld zuerkant und er sich derselben auff deß Vattern Gütter nicht erholen könte: So mag er sich in deß Sohns abgethailte Gütter einführen lassen.

B. XXXII.

Was die jenigen anlangt, so in Gemain- oder Gesellschafft der Gütter oder Handel miteinander stehen, Dieselben sollen alle zugleich (wo sie alle ihre vogtbahre Jahr haben) wegen solcher Gütter zu Recht laden und geladen werden. Da aber einer auß ihnen sich der Ladung entziehen oder eüssern wolte, Mögen die andern für ihr Anthail die Klage führen. Ingleichem da einer allein wegen seines Antheils und weitter nicht beklagt würde, und dasselbe sein Antheil gewiß und unstrittig wäre: So wollen Wir gnedigist, daß ein solcher sich mit Vorwendung der Gemainschafft und Anziehung seiner Consorten der Klag nicht entbrechen, sondern für sein Anthail zu antwortten schuldig seyn sol.

B. XXXIII.

Wan jemand Ihrer etlichen ein Gut verschafft, und darauff eine Schuld oder Obligation hafftet, so von dem Testatore auff solches Gut gemacht: So sollen wegen dergleichen Schuld oder Obligation alle, die so von gedachtem Testatore geerbet, als Erben denen Schuldnern zu Recht stehen. Ingleichem wan die Erben wegen berürtten Guts oder sonst einer andern Gerechtigkeit, so ihnen von dem Testatore verschafft, zu Recht klagen wolten: So sollen sie alle zugleich klagen. Und da etwan einer sich der Klag entbrechen wolte, Stünde denen andern, wie hieroben gemeldet, frey, auff ihr Antheil Klag anzustellen.

Digitized by Google

B. XXXIV.

Bylo-liby více poručníkův nežli jeden, tehdy mají všickni společně, kteří v království jsau a nicby jim v tom tak důležitého na překážku nebylo, z statku sirotčího jim svěřeného viniti a viněni býti. Pakliby který z těch poručníkův svévolně, nemaje k tomu žádné slušné příčiny, viniti se zpečoval a sirotkův nezletilých se ujíti nechtěl, ten má svého nápadu, ač svědčil-liby naň tím kšaftem jaký, tudíž i poručenství zbaven býti. A nic méně druzí poručníci předce z toho viniti moci budau.

Poručníci, kteříby nápadu po sirotcích nezletilých očekávali a sirotkům by statky dostatečně zaručili anebo od Nás nebo dědicův a budaucích Našich, králův Českých, za poručníky dáni a nařízení byli, mají všickni společně pro sirotčí věci viniti a viněni býti. Pakliby který viniti nechtěl, má nápadu i poručenství, jakž dotčeno, zbaven býti.

B. XXXV.

Kdyby strana kterau věc na smlauvu neb ubrmany podala o kterau při, a oni by toho nerozeznali ani s sebe nesložili: tehdy táž strana při právě viniti nemůže, lečby se sama ubrmanům opověděla, že dalšího rozeznání od nich očekávati nechce. Což ubrmanové a smlauvcové časně druhé straně, aby v své spravedlnosti obmeškána nebyla (že to s sebe skládají), oznámiti mají.

A byla-liby táž věc na smlauvce mocně podaná a oni předce žeby prodlévali konec učiniti, můž je strana z toho obeslati, aby jim konec o to udělali. Pakliby na nich mocně přestáno nebylo a strana tím průtahem obtížená jak smlauvcím tak druhé straně, že na takové porovnání dále čekati nechce, se opověděla: tehdy stranám na právní žalobu potom nastaupiti se nezbraňuje.

B. XXXVI.

Kdyby dva statek kaupili, a trh na oba společně svědčil, a člověk poddaný cizí na týž statek přijat byl, a někdo z toho člověka viniti chtěl: tehdy žaloba ne na jednoho toliko, ale na oba vztažená býti má.

B. XXXVII.

Kdyby koho z nedržení smlauvy, rčení aneb připovědí viniti chtěl, ten má toho patrně v žalobě doložiti, v kterých punk-

Digitized by Google

B. XXXIV.

Wan mehr als ein Fürmund seyn, Sollen sie alle zugleich, welche im Königreich und durch ehehaffte Verhinderungen nicht abgehalten werden, wegen der ihnen vertrauten pupillen-Gütter zu Recht laden und geladen werden. Und welcher unter ihnen sich der Ladung mutwilliger Weise ohne gnugsamb erhebliche ehehafften entziehen und also sich der unmündigen nicht annehmen wolte, Der sol seines Anfals (wan ihm etwas in dem Vätterlichen Testament verlassen) verlustig seyn, ihm die Fürmundschafft auffgesagt, und nichts destoweniger die Citation von denen andern fortgestelt werden. Die Fürmündere, welche deß Anfals von dem unmündigen gewerttig und wegen Ihrer Fürmundschafft gnugsambe Bürgschafft bestelt, oder auch die von Uns oder Unsern Erben, Nachkommenden Königen zu Böhaimb, zu Fürmünderen verordnet werden, Sollen alle zugleich wegen der unmündigen Sachen Klag anstellen und annehmen. Und welcher sich dessen entbricht, Sol der Succession so wol auch der Fürmundschafft obberürtter massen verlustig seyn.

B. XXXV.

Wan die Parthey eine Sach auff Obmänner oder Schieds-Richter gegeben, und dieselbe keinen Bescheid ergehen liessen, noch die Sache von sich geben: So kan die Parthey zu Recht nicht klagen, es wäre dan, daß sie sich selbst bey denen Obmännern angebe, daß sie lenger deß Entschieds von ihnen nicht erwartten wolte. Welches die Obmänner dem andern Theil zeitlich zu wissen thun und vermelden sollen, daß sie sich der Sach weitter nicht anmaßen, damit dasselbe Theil an seinem Rechten nicht verabsaumbt werde.

Und zwar wan denen Obleüten die Sach lediglichen übergeben und haimgestelt, und nichts destoweniger von ihnen der Bescheid gar zu lang auffgezogen würd: So stehet der Parthey bevor, Sie durch eine Rechtliche Citation oder Beschückung darzu zu bringen. Wan aber ihnen dergleichen Vollmacht nicht gegeben, und so vil nicht eingeraumbt, und die beschwerte Parthey sich bey ihnen so wol als bey dem Gegentheil angegeben, nicht lenger solcher Unterhandlung abzuwarten: So ist ihnen nachmals darauff Rechtliche Klag anzustellen nicht benommen.

B. XXXVI.

Wan ihrer Zwen ein Gut kauffen, und der Kauffbriff lautet auff beyde zugleich, und etwan ein frembder Unterthan auff demselben Gut angenommen würde, dessentwegen ein ander Klag und Recht führen wolte: So sol er die Klag nicht gegen einem allein, sondern allen beyden anstellen.

B. XXXVII.

Wer da wil einen andern wegen nicht-haltung eines Vertrags oder auch einer beschehenen Zusage zu Recht vornemen, Der sol in der

Digitized by Google

tích takové nedržení záleží a v čem jest obviněný smlauvy neb připovědi nezdržel.

B. XXXVIII.

Jestližeby někdo jakau smlauvu v rukau měl, a ten kohožby se smlauva dotýkala, ji viděti žádal, a naproti tomu kdožby ji měl, jemu ji ukázati nechtěl: tehdy ten, pokudžby z nevědomosti nětco proti též smlauvě s podstatau učinil, z toho viněn býti nemůže. Než kdyby mu dotčená smlauva ukázána byla, tehdy žaloba taková slušně své místo míti má.

B. XXXIX.

Jestliby kdo kterau kollej nebo konvent z těch věcí, které dle tohoto Obnoveného Zřízení Našeho Zemského před saud zemský náležejí, viniti chtěl, má předně rektora nebo opata do žaloby zejména doložiti, potom doktory, professory kolleje, a vedle opata má původ v žalobě převora a všecken konvent téhož kláštera potáhnauti. A tak tím spůsobem a těmi jmény kolleje a klášterové jiné viniti mají. A byť pak rektor nebo opat téhož kláštera se změnil, však proto žaloba minauti nemá, ale potomek jeho jak v jiném tak i v tom, co se právních věcí dotýče, na místo jeho nastaupiti a v té při až do skončení ji postupovati má. Týmž spůsobem mají abatyše v jednom každém klášteře při právě žalovati i obžalovány býti.

Aby pak kollegiím a konventům méněji než jiným dovoleno nebylo: pročež při vůli jich zůstávati bude, k dodání žaloby, vyžádání procesu a k jiným právním věcem z prostředku svého, a to kollej rektora spolu s druhým, konvent pak opata a vedle něho nejstaršího z konventu, s mocným listem pod pečetí rektora a kolleje, nebo opata, abatyše a konventu vypraviti a buď skrze ně ty věci vésti, anebo při odevzdání žaloby jednoho neb více prokuratorův k tomu naříditi aneb někoho jiného, jenžby z prostředku jich nebyl, za plnomocníka pod jich pečetí, k odvedení žaloby a zapsání prokuratora k saudu nařiditi. A nemá tuto mezi jedním a druhým konventem žádného rozdílu býti.

Kdožby chtěl kterého opata, abatyši neb převoru z klášterův královských před saudem viniti a žádnéhoby konventu v témž klášteře nebylo, má prokuratora Našeho královského a podle něho ty osoby, kteréž se v klášteře nacházejí, před právem viniti a takovau žalobu do toho kláštera dodati. Což netoliko dotčenému prokurátoru Našemu, ale také arcibiskupu Pražskému

Digitized by Google

Klag außdrücklich setzen, in was für Puncten solche nicht-haltung bestehe, und worinnen von dem Beklagten dem Vertrag oder der Zusage zuwider gelebt werde.

B. XXXVIII.

Wo einer einen Vertrag in Handen hette, und der, welchen der Vertrag angienge, denselben begehrt zu sehen, hingegen der ander, so solchen Vertrag hette, ihm denselben nicht zaigen oder weisen wolte: So könte derselbe nachmals, wan er auß Unwissenheit etwas darwider vorneme, kräfftiglichen nicht beklagt werden. Da ihm aber gedachter Vertrag gewisen würde, hette die Klag billich stat.

B. XXXIX.

Da einer ein Collegium oder Convent der jenigen Sachen halber, derentwegen Sie, vermog dieser Unserer reformirten Landes-Ordnung, vor das Land-Recht gehören, beklagen wil: Der sol zuforderst den Rectorem oder Abbten in der Klag mit Nahmen setzen, nachmals die Doctores, Professores derselben Vniversität oder Collegii; neben dem Abbt aber sol Kläger in der Klag den Prior und gantzes Convent desselben Klosters anziehen. Und also und eben in derselben Nahmen sollen auch die Collegia und Klöster andere beklagen. Und ob gleich der Rector oder Abbt desselben Klosters verändert würde, So sol doch deßwegen die Klage nicht erlöschen, sondern sein Nachkömbling sol wie in andern also auch in dem, was den Rechtlichen Proceß betrifft, in seine Stelle tretten und denselben Proceß fortstellen und continuiren.

Auff ebene Maß und weise sollen auch die Aebbtissinen in einem jeden Kloster zu Recht klagen und beklagt werden.

Damit auch die Collegia und Conventus nicht geringerer condition als andere seyn möchten, So stehet es ihnen frey, wan es zu Eingebung der Klag, Außbringung der Proceß und andern Gerichtshandlungen kombt, Ob sie darzu auß ihrem Mittel, das Collegium den Rectorem neben einem andern, das Convent aber den Abbt neben dem Eltisten ihres Convents, mit Vollmacht unter deß Rectors und Collegii, oder deß Abbts, Abbtissin und Convents Insigil abferttigen, und durch dieselben entweder die Sache führen, oder neben Einantworttung der Klag einen oder mehr Procuratores bestellen lassen, oder jemand andern, so nicht auß ihrem Mittel, zum Vollmächtiger unter ihrem Insigil und Petschafft, zu Ubergebung der Klag und Bestellung eines Procurators bey Gericht verordnen wollen. Und sol dißfals kein Unterscheid zwischen einem oder dem andern Convent gehalten werden.

Wan einer einen Abbten, Aebbtissin oder Priorin auß denen Königlichen Klöstern zu Recht beklagen wil und in demselben Kloster kein Convent wäre: So sol derselbe Unsern Königlichen Procurator neben denen Personen, so sich im Kloster befinden, zu Recht vornehmen und solche Klag dem Kloster einantwortten lassen, Welches dan solches

Digitized by Google

v známost uvedeno býti má, aby on k tomu jednu osobu, však bez ujmy privilegií tomu řádu neb duchovenství nadaných, nařídil.

A tolikéž chtěla-liby osoba duchovní kterého kláštera, nemajíce konventu, koho z čeho viniti, má prokurator Náš královský a podle něho ta osoba duchovní, kterauby arcibiskup k tomu obral a nařídil, viniti.

A nevěděl-liby původ, byl-liby v klášteře konvent nebo ne: bude moci do toho kláštera k opatu nebo proboštu poslati a na něm, jestliby tam konvent byl neb ne, vyzvěděti. Kterýž také na to ihned odpověd dáti povinen jest, tak aby se ten, jenž viniti má, čím spraviti mohl.

B. XL.

Kdožby chtěl které město před saudem viniti, má do žaloby doložiti, že viní Našeho královského rychtáře, purgkmistra, konšely a všecku obec. Podobně mají tím jménem města viniti.

Než k odevzdání žaloby aneb k vyžádání obeslání může město poslati dva z prostředku spolu-radních s mocným listem, kteřížby všemu tomu právnímu jednání aneb sami osobně přítomni byli, anebo také prokuratora, jménem a na místě všeho města, na zisk a ztrátu zřídili, na čež mu také od města obzvláštní moc dána býti má.

Kdyby někdo vinil purgkmistra a celý úřad z nářku cti, aneb oni všickni někoho jiného viniti chtěli, též budau moci dva z prostředku svého k vedení té pře s mocným listem vyslati; a což tu nalezeno bude, podle toho netoliko ti dva, ale i druzí všickni se zachovati mají.

A kdyby jeden nebo někteří z prostředku radních obviněni býti měli: tehdy toho nebo těch jména do žaloby s oznámením, že jest toho léta, když se to, oč činiti jest, stalo a přitrefilo, v radě seděl, doložená býti mají.

B. XLI.

A jakož předešle, když jest na ty až posavád položené *requisita*, buď v příčině saudu aneb osob před saud náležejících, pozor dáván nebyl, půhon aneb obeslání k zdvižení přicházely: tak také kdyžby budaucně takové aneb jiní těm nápodobní nedostatkové se přitrefily, obžalovanému *dilatoriæ*, to jest takové *exceptii*, které k odkladu pře se vztahují, zamezené býti nemají. Aby však takovým, na prodlaužení pře se vztahujícím *exceptiím* neboližto obranám, co nejvýše vyvarovati se mohlo: původ předně dobře vyzvěděti má, k kterému saudu která věc přináleží, zdaliž při jiném saudu již začatá není, zdali víceji než jedna osoba v témž sporu *interessiro*vaná jest, zdaliž kdo s obviněným, svrchu-

Digitized by Google

nicht allein gedachtem Unserm Procurator, sondern auch dem Ertz-Bischoff zu Prag, damit derselbe eine Person darzu verordne, insinuiren sol, jedoch denen Orden und Gottshäusern an ihren Privilegijs unnachtheilig. Jngleichem wo eine Geistliche Person in einem Kloster, darinnen kein Convent wäre, jemanden beklagen wolte, Sol Unser Königlicher Procurator und neben Jhm dieselbe Geistliche Person, so der Ertz-Bischoff darzu verordnet, die Klage führen. Und wan Kläger im Zweiffel stünde, ob in einem Kloster ein Convent oder nicht sey, So stehts Jhm frey, zu dem Abbt oder Probsten daselbst zu schicken und sich bey ihm, ob es ein Convent oder nicht, zu erkundigen. Welcher auch alßbald darauff Antwort zu geben schuldig, damit sich der jenige, so zu klagen hat, darnach zu richten.

B. XL.

Wan einer eine Stat zu Recht vornehmen wil, So sol in der Klag gesetzt werden, daß er Unsern Königlichen Richter, Burgermaister, Rathmanne und gantze Gemeinde verklage. Eben in diesem Nahmen sollen auch die Klagen von denen Stäten außgehen.

Bey Eingebung aber der Klag und Außbringung der Beschückungen Mögen Zwen wegen der Stat auß deß Raths Mittel mit Vollmacht erscheinen und nachmals allen denen Rechtshändeln Persönlich beywohnen, oder aber einen Procurator im Nahmen und von wegen der gantzen Stat, auff Verlust und Gewin bestellen, darzu ihm dan auch außtrücklliche Vollmacht von der Stat gegeben werden solle.

Wan aber der Burgermaister und der gantze Rath wegen Ehrnsachen beklagt würden, oder Sie einen andern beklagen wolten, So mögen Sie zu Führung deß Processes zwen auß ihrem mittel mit Vollmacht schicken; und was also erkennet, dem haben nicht allein dieselben zwen, sondern auch die andern alle nachzukommen.

Da aber nur einer oder etliche auß der Rathmänner Mittel beklagt werden solten, So würde deß oder desselben Nahmen in die Klage, neben Anzeigung, daß er dasselbe Jahr, als sich die Geschicht, darumb es zu thun ist, zugetragen, im Rath gesessen, zu setzen seyn.

B. XLI.

Und zwar wie vor diesem, wan die bißhero gesetzte requisita, es sey wegen deß Gerichtstands oder der Personen halber, so vor das Gericht gehören, nicht in acht genommen, der Pûhon oder Obeslánj auffgehaben worden: Also wan hinführo diese oder andere dergleichen Mängel sich eraigneten, Würden Beklagtem dargegen seine dilatorische, das ist solche Exceptiones, so zu auffziehung der Haubtsach angesehen, bevorstehen.

Damit nun solche auffzügliche Exceptiones, so vil möglich, verhüttet werden, Sol Kläger sich wol erkündigen, zu was für einem Recht

Digitized by Google

dotknutým spůsobem, tak v společnosti a tovaryšstvu nebo nedílnosti statku zůstává, žeby takoví jakožto *consortes litis* neboližto společníci pře, vedle obviněného obžalováni a obsýláni býti museli, anebo kdyby z dluhu viněno býti mělo, zdali jest jistý čas k zaplacení uložen a zdali již minul.

Na to také původ pozor dáti má, aby žaloba ne neforemně nebo nic nezavírající, ale vedle svrchu položeného spůsobu sepsaná byla a žádný takový, jenžby let svých dospělých anebo sice *personam standi in judicio* neměl neboližto ku právu státi spůsobný nebyl, žaloby se neujímal; nebo z takových a jiných těm podobných případností *exceptiones dilatoriæ*, kterých obvinění k protažení hlavní pře požívati obyčej mají, pocházejí.

Jestliby pak táž věc k jinému saudu náležela, anebo úředníci menší toby vynašli, žeby původ v spisování žaloby v tom, cožby snadno napraveno býti mohlo, zřejmě pochybil, anebo žeby původ vědomě k stání ku právu spůsobný nebyl, anebo žeby víceji osob bylo, jenáby k té při náležely, a ty zejména do žaloby pojaty nebyly, a toby žmenším úředníkům vědomé bylo: tehdy již jmenovaní úředníci menší, prvé nežliby obeslání vydali, původa v tom napomenauti mají, tak aby pře zdržována a strany zavozované nebyly.

Mají také expedicí a saudové, kdyžby věc k některé expedici přišla, kteráby již prvé (jakžby se to poněkud seznati mohlo) při jiné expedici anebo saudu zašla, jedni při druhých vyzvěděti. Jestližeby pak některá *dilatoria exceptio* v pochybnosti pozůstávala a původ po učiněném sobě napomenutí předce na svém mínění trval: takovému ovšem obeslání vydáno, však *pœna temere litigantis,* to jest pokuta zbytečného práva zaneprázdnění, kdyby se potom při rozsudku vynašlo, že jest bez příčiny témuž napomenutí místa nedal, proti němu zostřena býti má.

B. XLII.

Pokudžby se pak kdo o to pokusil a druhého z věcí již právně rozsauzených anebo cizích, kteréby se původa nic nedotýkaly, aneb skrze smlauvu a *transacti,* o níž původ dobrau vědomost měl, již porovnané, aneb v kterých stanné právo obdržáno, neb k poslední exekucí (jenž se jalové panování jmenuje) *inclusive* dovedeno jest, vinil, a potom při rozsudku to se vynašlo, že jest původ žádné hodné příčiny toho učiniti neměl: ten obžalovanému, vedle vynahražení škod a útrat, deset kop grošův českých dáti a ještě k tomu dvě neděle u věži seděti má; jakož pak i prvé z příčin již dotknutých půhon a obeslání za trestání hodné uznáno a zdviháno bývalo.

Digitized by Google

die Sache gehöre, ob sie etwan bey einem andern Recht anhengig, ob mehr als eine Person in denen strittigen Sachen interessirt, oder jemand mit dem Beklagten obberürter massen also in Gesellschafft und Gemeinschafft oder ungesonderten Güttern stünde, daß sie als consortes litis neben ihm beklagt und citirt werden müßten, und da wegen bezahlung geklagt werden wolte, ob etwan eine gewisse Zeit zur bezahlung gesetzt und ob dieselbe verschienen. Es sol auch Kläger acht geben, daß die Klage nicht unförmlich oder unschließlich, sondern auff maß und weise, wie droben vermeldet, gestelt, sich auch keiner, so nicht seine vogtbahre Jahr erlanget, oder sonst nicht personam standi in Iudicio hat, der Klag unterfangen; Dan auß obberürten und dergleichen andern fällen entstehen die dilatorische exceptiones, so die Beklagten zu auffziehung der Haubtsach einzuwenden pflegen. Da auch die Sach vor ein anderes Recht gehöret, oder die Untern Ambtleüte befünden, daß in stellung der Klag Beklagter etwan einen kundbaren Irthumb und so leicht corrigirt werden könte, begangen, oder daß Kläger kundbarlich keine personam standi in Iudicio hette, oder daß mehr litis consorten und dieselben in der Klag nicht mit namen gesetzet, und solches denen Unter-Ambtleüten wissendlich wäre: Sollen gedachte Unterofficirer, ehe und zuvor sie Citationes ertheilen, solches erinnern, damit die Sach nicht auffgezogen oder die Partheyen verführt werden.

Es sollen auch die Expeditiones und Rechte sich eines bey dem andern erholen, da etwan Sachen bey einer Expedition vorkämen, so vermutlich bey einer andern Expedition oder Recht allbereit anhengig. Im fal aber etwan eine dilatorische exception zweifelhafftig, und Kläger über gethane erinnerung auff seiner Meinung beruhete: Solle ihm zwar die Citation ertheilt und dieselbe nicht versagt werden, die pœna temere litigantis aber, wan sichs nachmals bey der Erkäntnuß befünde, daß er ohne Ursach der gethanen Erinnerung nicht stat gegeben, gegen ihm gescherfft werden.

B. XLII.

So aber einer sich unterstehen würde, einen andern zu citiren in Sachen, so allbereit durch Urtheil und Recht entschieden, oder in frembden Handlungen, so den Kläger gar nichts angiengen, oder so durch vergleich und transaction, von welcher Kläger wissenschafft trüge, allbereit beygelegt, oder in denen ein Erstandenes Recht ergangen, oder in welchen es zum letzten Executions-Proceß (so Jalowé Panowání genant) inclusive kommen und sich nachmals bey der Erkäntnuß befünde, daß Kläger keine erhebliche Ursach solches zu thun gehabt: Der sol neben denen Gerichts-Kosten und Schäden Beklagtem 10 Schock Böhmischer Groschen erstatten und darneben 14 Tag im Gefängnuß sitzen; Allermassen auch hiebevor wegen jetzt angeregter Sachen der Půhon und Obeslání für straffmessig erkent und cassirt worden.

Digitized by Google

Jsau pak svrchu dotčené *excepti* větším dílem peremptorní (jakž se v Našich císařských a dědičného království Našeho Českého Právích Městských jmenují), to jest takové, které žalobu původa a hlavní při dokonce zdvihají a ne jako *dilatoriæ exceptiones* toliko na čas k odkladům vedau. A mají vedle toho některé z nich moc takových *excepti* a obran, jenž se *exceptiones litis finitæ* neboližto již skončené pře jmenují, a hned při začátku vzešlého mezi stranami sporu proti žalobě přednášené bývají. Z kterýchž také některé s *exceptí: Tibi non competit actio,* to jest, tobě nepřísluší žaloba, se srovnávají. Při kteréžto svrchupsané pokutě slušně se toho všeho pozůstavuje, kdyby (jakž se tomu níže šířeji vyrozumí) obviněný na repliku od původa podanau k spravedlivému opatření se poraučel a rozeznán býti žádal, a potom to se vynašlo, že jest původ o takové *excepti* věděl a nicméně svévolně, toliko aby obžalovaného k zaneprázdnění přivedl, takovau žalobu před sebe vzal.

A jakož původ, aby žalobu svau s lepším gruntem přednésti mohl, na to bedlivě mysliti má, zdaliby jaký kde rozsudek o tu věc již prvé se stal, neb zdažby jaké smlauvy před rukama byly, neb právo k poslední exekuci na vrch se dovedlo, neb věc, z níž viniti chce, jeho se tak dalece nedotýkala, aby o ní ku právu přistaupiti mohl: tak také i na to jemu se vyptati náleží, zdaliž ta věc již předešle skrze vykonání přísahy k místu a k konci přivedená jest, zdali čas právní prošel, aneb zdali obviněný na zaplacení dluhů, aneb na nějakau jinau *compensati* a náhradu, aneb porovnání o dluh odvolati se může; poněvadž z těchto a těm podobných případností a příčin, kteréž se v rozličných místech tohoto Našeho Zřízení Zemského nacházejí, takové obrany povstávají, skrze kteréž začaté žaloby míjejí.

A ačkoli všecky takové *excepti peremptor*ní jsau, v kterýchž když svévolně a bez hodných příčin přednášené bývají, pokuta *temere litigantium* aneb daremního práva zaneprázdnění, místo své má: však předce svrchujmenovaná peněžitá pokuta jako i vězení ne na všecky, nýbrž na tyto jmenované toliko a vedle nich na *excepti juramenti,* když jest která věc již prvé skrze vykonání přísahy konec svůj vzala, vztažená býti má.

Jakby se pak dotčené *peremptor*ní aneb *dilator*ní a k odkladům slaužící *excepti* v rozepřích užívati měly, to níže pod titulem »O *excep*cích« obšírněji se vynachází.

O zaručení.

B. XLIII.

Jakož předešle při vyhlašování půhonu mezi jinými svrchudotknutými *dilatorními excep*cí o zaručení činiti bylo, a tudy ro-

Digitized by Google

Es seyn aber solches mehrern-theils peremptorische (wie sie in Unsern Kayserlichen auch in Unsers Erb-Königreichs Böhaimb Stat-Rechten genennet werden), das ist solche Exceptiones, die deß Klägers Klage und die Haubtsach gäntzlichen auffheben, und nicht wie die Dilatorische Exceptiones allein auff eine Zeit lang auffziehen. Haben darneben theils den effect der Exceptionen, so litis finitæ genant, und dem Eingang der Kriegsbefestigung entgegen gesetzt werden. Kommen auch derselben etliche mit der Exception Tibi non competit actio über ein. Bleibt aber billich bey gesetzter Straff, da, wie hier-unten mit mehrerm zu vernehmen, Beklagter auff Klägers eingebrachte Replicam submittirt, und darauff zu sprechen begehrte, und nachmals sich befinde, daß Kläger solcher Exceptionen Wissenschafft getragen, und derselben ungeacht, mutwilliger Weise, allein Beklagten in weitleüfftigkeit zu führen, die Klage erhaben hette.

Wie nun Kläger, damit er seine Klage mit desto besserm grund anstelle, nachzudencken hat, ob etwan ein Urtheil in der Sach ergangen, oder Verträge vorhanden, oder der letzte Executions-Proceß geführt, oder die Sach, darumb er klagen will, ihn so weit nicht angehe, daß ihm daher eine action competire: Also hat er sich auch zu erkündigen, ob etwan die Sach durch ablegung eines Cörperlichen Aids zuvor geendet, ob die zu Recht verwehrte Zeit verflossen, ob Beklagter sich auff Bezahlung, oder etwan eine Compensation, oder Vergleichung der Schuld beruffen könne; Weil auß diesen und dergleichen Fällen, so hin und wider in dieser Unserer Lands-Ordnung zu finden, solche exceptiones entstehen, dardurch die erhabene Klag verlesche.

Und obwol solches alles peremptorische exceptiones seyn, und wan sie frivole und ohne erhebliche Ursachen eingewant werden, die pœna temere litigantium darinnen stat hat: So solle doch die vorgesetzte Geld- und Gefängnuß-Straff nicht auff alle, sondern allein auff die darbey benanten, und darneben die exceptio juramenti, wan eine Sach allbereit durch Ablegung eines Cörperlichen Aids erledigt worden, gezogen werden.

Wie aber die peremptorische so wol die Dilatorische Exceptiones im Proceß einzubringen, befindt sich hierunten unter dem Titul „Von der Exception-Schrifft“ mit mehrerm.

Von Cautionen und Fürstand.

B. XLIII.

Wie vor diesem bey außruffung deß Půhons unter andern obberürten dilatorischen exceptionen wegen der cautionen gehandelt und dardurch offt die Sach zum andern Land-Recht auffgezogen worden,

Digitized by Google

zepře často k druhému saudu odkládané bývaly, a však toliko ti ručiti museli, kteří jsau žádných pozemských statkův neměli: protož napotom původ při odevzdání žaloby (pokudžby, jakž dotčeno, žádných pozemských statkův neměl) jedním neb dvauma obyvateli v zemi osedlýma zaručiti povinen jest. Což když se stane, úředníci menší jemu obeslání vydati mají. A pokudžby původ ani v zemi osedlým nebyl ani rukojmův bezelstně míti a nimi se opatřiti nemohl, tehdy k zaručení skrze základ odvolati se může; na čež tíž úředníci menší předně *ex officio* vedle povinnosti úřadu a svědomí jich to, zdaliby původ tak mnoho mohovitého statku místo základu složiti chtěl, na čemby potom obviněný škod a nákladů svých, dle povahy té věci, postíhati mohl, uvážiti, a tak po vyřízení toho, původu bez dalšího prodlévání obeslání vydati mají.

B. XLIV.

Jestliby pak původ ani rukojmí ani základu dostati nemohl a dostatečně ukázal, jakým spůsobem jest se on o rukojmě staral a těch že jest sobě spůsobiti nemohl: tehdy od dotčených menších úředníkův *ad juratoriam cautionem* neboližto k přísaze připuštěn býti a přisahati má, že jest vedle své nejvyšší možnosti o to se staral, však žádných rukojmův nijakž dostati nemohl, a že nicméně podle práva kráčeti a co jemu ode práva nalezeno bude, tomu všemu zadosti činiti chce.

B. XLV.

Cizozemci kdyby koho z obyvatelův v dědičném království Našem Českém před jeho pořádné právo a saud viniti chtěli, netoliko jakž dotčeno, pro škody a náklady, ale také pro dostání zase ku právu a *reconventi*, totižto pokudžby ten obyvatel proti témuž cizozemci zase co právně před se vzíti chtěl, že on jemu proto (však prvé nic, ažby ta od něho začatá žaloba k konci svému přivedená byla) v témž častojmenovaném Našem dědičném království Českém, před tím právem, k kterémuby ta věc náležela, státi, odpovídati a na to právního rozeznání očekávati chce, zaručiti povinni býti mají.

B. XLVI.

Jestliby jeden druhého ku právu připravil proto, že jest mu na zdraví anebo statku jeho škodu učinil, anebo vdova vinila-liby z věna, též také jestližeby kdo na menším saudu zemském nic výšeji než ze dvacíti kop grošův vinil: takovému žádného zaručení potřebí není.

Digitized by Google

Und aber solche cautionen allein bey denen, welche nicht ligende Gründe und Land-Gütter besitzen, stat haben: So sol hinfüro der Kläger bey Eingebung der Klag (auff den Fall Er nicht, wie obberürt, Land-Gütter besesse) die Caution oder den Fürstand mit einem oder Zweyen im Land angesessenen Bürgen bestellen. Welches, da es beschehe, sollen die Unter-Ambtleüte ihm die Citation erthailen. Wo nicht, und Kläger weder im Land angesessen noch mit Bürgen auffkommen könte, hat er sich zu bestellung der caution durch Unterpfand zu erbieten; Darauff gedachte Unter-Ambtleüte zuforderst ex officio ihrem Ambt und Gewissen nach erwegen und arbitriren sollen, ob Kläger so viel von beweglichen Güttern zum Unterpfand einsetzen wolle, daß sich Beklagter seines Schadens und der Unkosten, nach gelegenheit der Sach, zu erholen, und alsdan ihn auff vollziehung desselben mit der ertheilung der Citation nicht auffhalten.

B. XLIV.

Wan aber Kläger weder mit Bürgen noch Unterpfand gelangen könte und gnugsamb anzeigung thäte, was gestalt er sich umb Bürgschafft beworben, dieselbe aber nicht bekommen können: Sol von gedachten Unter-Ambtleüten er ad juratoriam cautionem zugelassen werden und ein Aid schwören, wie daß er über angewanten möglichen fleiß keine Bürgen erlangen können, Aber nichts desto weniger denen Rechten nachkommen, und was ihme dieselben zuerkennen werden, leisten wolle.

B. XLV.

Es sollen auch die Außländer, wan sie einen Inwohner in Unserm Erb-Königreich Böhaimb vor seinem ordentlichem Gericht zu Recht vornemmen, schuldig seyn, obberürte Caution nicht allein auff die Schäden und Unkosten, sondern auch die gegenklage und reconvention zu richten und zu caviren, daß wan der Inwohner gegen dem Außländer hinwider zu- und außspruch hette, er deßwegen (jedoch eher und zuvor nicht, biß die von ihm erhabene Klag zum ende gebracht) dem Inwohner in mehrgedachtem Unserm Erb-Königreich vor dem Recht, da die Sache hingehörig, Rede und Antwort geben und daselbst Rechtlichen Außschlags erwartten solle.

B. XLVI.

Da aber einer einen andern zu Recht vornimbt darumb, daß er ihm an seinem Leib oder Gut verderblichen Schaden zugefügt, oder so eine Wittib wegen ihres Leibgedings klaget, oder so einer bey dem kleinern Land-Recht nicht höher als auff 20 Schock Groschen seine Klage anstellet: Bedarff es keiner Caution.

Digitized by Google

B. XLVII.

A jakož také až posavad ti, jenž žádného svého dědičného a vlastního statku neměli, nežli toliko statky manské v dědičném království Našem drželi, ručiti povinni byli; však poněvadž jinde mezi držitely nemohovitých statků, buď oni zpupní a dědiční, anebo lenní byli, žádného rozdílu není, nýbrž jak jedni tak druzí ručení osvobozeni jsau: protož milostivě tomu chtíti ráčíme, aby napotom v dědičném království Našem držitelové nemohovitých statkův bez rozdílu dědičných a lenních statkův k žádnému uručení zavázáni nebyli.

O prokuratořích.

B. XLVIII.

Ačkoli před tím strany žádných prokuratorův spíšeji než po vyhlášení půhonův teprva, sobě nenařizovali, nýbrž sami osobně stávati, anebo sic, s ztracením pře, stanného práva na sebe očekávati jsau museli, ale však, poněvadžby to poněkud příkré a stavům a poddaným Našim, kteříž rozličnými věcmi zaneprázdněni jsau, často obtížné býti mohlo: pročež z té milostivé a otcovské péče, kterauž o ně máme, takovau příkrost předešlého práva takto obleviti a obměkčiti jsme ráčili:

Při odevzdání žaloby, aneb také potom, původ, pokudž se mu líbí a on sám k tomu státi nechce, prokuratora ku při, vedle zvyklosti saudův zemských, následujícím spůsobem dckami zemskými nařiditi může:

N. N. původ nařizuje k této věci za prokuratora N. N. k zisku i k ztrátě, s tau však klausulí, kde se jich víceji nežli jeden prokurátor jmenuje, společně neb nerozdílně. Skrze což prokurator *dominus litis* neboližto pán pře se činí. A nicméně principál na všem tom, cožby od něho jednáno bylo, přestati a z toho odpovídati povinen jest, jakoby se k tomu pod zaručením všech statkův svých zavázal, poněvadž, dle dotčené formule, tu při ne sobě, ale svému principálu k ruce obdržuje anebo potracuje.

B. XLIX.

Kdyby také původ k nařízení prokuratora sám osobně se dostaviti nemohl, to skrze plnomocníka svého vykonati může, kterýž plnomocenství své na spůsob tento: že jest původ jemu plnau moc dal, žalobu ke dckám zemským odevzdati a přitom prokuratora k té věci vedle Zřízení Zemského nařiditi, s podpisem původa ruky vlastní a pečetí jeho ukázati a dodati má. Což ihned do desk zemských vedle žaloby (kteráž každého času duplovaně podána a jeden exemplář obžalovanému odeslán býti

Digitized by Google

B. XLVII.

Ob auch wol bißhero die jenigen, so keine Erb- und eigene, sondern Lehen-Gütter in Unserm Erb-Königreich besessen, Caution zu leisten schuldig gewesen; Jedoch weil anderswo kein Unterscheid zwischen denen Besitzern und Possessoren der ligenden Gründe, sie seynd Erb- und eigen oder Lehen-Gütter, gemacht würd, sondern die einen so wol als die andern von der Caution befreyet seyn: So wollen Wir gnedigist, daß auch hinführo in Unserm Erb-Königreich die Possessores immobilium, ohne unterschied der Erb- und Lehen-Gütter, zu keiner andern Caution verbunden seyn sollen.

Von denen Procuratoren.

B. XLVIII.

Ob wol vor diesem die Parthеyen biß nach Außruffung des Pühons keine Procuratores bestelt, sondern Persönlich erscheinen oder sonst mit der Sachen Verlust ein Erstandenes Recht erwartten müssen; Weil aber solches etwas hart und es Unsern gehorsamen Ständen und Unterthanen, so mit allerhand Geschäfften beladen, öffters schwer fallen möchte: So haben Wir auß gnedigister Vätterlicher Fürsorge, so Wir für dieselben tragen, die Schärffe deß vorigen Rechtens nachfolgender massen lindern und mildern wollen:

Bey Eingebung der Klag oder auch nachmals kan Kläger, so es ihm gefällig und er der Sach nicht selbst abwartten wil, einen Procuratorem nach Gewonheit deß Land-Rechtens mit der Land-Tafel constituiren, Folgender Gestalt: N. N. Kläger bestelt zu dieser Sach zum Procuratore N. N. auff Verlust und Gewin, mit der Clausul, so mehr als ein Procurator benennet würd, Sambt und Sonders. Dardurch würd der Procurator Dominus litis, und ist nicht weniger der Principal alles, was von ihm gehandelt, genehm zu haben und darfür zu stehen schuldig, als wan er sich darzu mit Verpfändung aller seiner Gütter verpflichtet hette; Sintemaln, vermög obberürter formul, er die Sach nicht ihm, sondern seinem Principalen gewinnet oder verlieret.

B. XLIX.

Da auch Kläger zu Bestellung deß Procurators selbst nicht erscheinen könte, Möchte er solches durch einen Gevollmächtigten thun, welcher seine Vollmacht deß Inhalts: daß Kläger ihm Macht und Gewalt gegeben, die Klage bey der Land-Tafel einzugeben und zugleich einen Procuratorem zu der Sach vermög der Landes-Ordnung zu bestellen, unter deß Klägers Handschrifft und Petschafft fürweisen und einantwortten sol; Und würde dieses in die Land-Tafel zu der Klag (welche jederzeit doppelt eingebracht und ein Exemplar dem Beklagten

Digitized by Google

a druhý při dckách zemských zůstati má) zapsáno a poznamenáno bude. A to vše na pozoru míti sluší, když se prokurator k celé věci nařizuje, tak aby skrze takovau od starodávna při Našich saudech zemských zachovávalau a zvyklau notuli a právné nařízení proknratorům s sporův a hádek, kteréž sice z strany prokuratorův a zmocnění jich povstávají, jako i s těch odtud pocházejících *dilator*ních a jiných *exceptií* tím snázeji sjíti mohlo.

Jestližeby pak prokurátor ne k celé při, než toliko k některé k rozepři přináležející věci, a obzvláštně kdyby na duši principála přísaha se vykonati musela, nařízen a ustanoven býti měl, to skrze obzvláštní plnomocenství pod pečetí principála státi se může.

B. L.

Pakliby se kdo jakožto defensor anebo zástupce nepřítomného ohlásil a místo jiného v spor a rozepři se vydal: ten že jeho zastaupiti a tomu v čemby odsauzen býti mohl, zadosti učiniti chce, uručiti povinen jest; nebo jináčeji k zastaupení připuštěn nebude. Což však v příčině téhož zaručení, kdyby týž zástupce žádných nemohovitých a pozemských statkův v držení nezůstával, při tom, jakž svrchu o zaručení dotčeno jest, se zanechává. Kterýžto spůsob tolikéž od obvinčného v příčině nařizování prokuratora zachován býti má, lečby se *crimi*nálních věcí dotýkalo, v kterých obviněný osobně státi jest povinen.

B. LI.

Kteří se za prokuratory a advokáty potřebovati dají a jiných lidí právní věci vedau, mohau sice s nimi o roční jich služby anebo jisté jargelty jednati a takové, jakby s principálem najednané byly, bráti. Mimo to však dotčený prokurator neb advokát o tu při, kterauž vede, s žádným v žádné spolky aneb tovaryšstvo vjíti aneb sobě také, kdyžby tu při dovedl anebo obdržel, nějakého jistého dílu vyhražovati a zanechávati a v takové zapověděné a nenáležité smlauvy aniž s těmi, od nichž jargelt svůj má, aniž s žádným jiným vcházeti nemá. Mnohem méně pak prokurator neb advokát s druhým, kterýž od strany odporné při vede, o jistau summu, tak aby buď kterákoliv strana při obdrží, oni nicméně peníze takové mezi sebe děliti a tudy z obojí strany, byť ta věc jakkoli padla, zisk svůj míti mohli, srozumění míti a o ní se smlauvati má; a to vše pod přísným a skutečným trestáním, ano i vedle případnosti pod ztracením hrdla se zapovídá.

Digitized by Google

zugeschückt, das ander bey der Land-Tafel verbleiben solle) einzuschreiben seyn. Welches alles in Acht zu nehmen, wan ein Procurator zu der gantzen Sach bestelt und constituirt würd, damit also durch dise von Alters in Unsern Land-Rechten hergebrachte und gewöhnliche Notul und Rechtliche Bestellung der Procuratoren das disputat, so sonsten wegen der Procuratoren und der Gewalt, so denen Procuratoren gegeben würd, vorzufallen pflegt, und die dahero entstehende dilatorische und andere Exceptiones desto leichter vermieden werden. Da aber ein Procurator nicht zu der gantzen Sach, sondern allein zu einem actu und Gerichtshandel, insonderheit wan etwan ein Aid in deß Principalen Seel zu schwören wäre, constituirt werden solte: Möchte solches durch eine special-Vollmacht unter deß Principales Petschafft geschehen.

B. L.

Da sich auch einer als ein Defensor oder Vertreter deß Abwesenden angebe und wegen eines andern sich in den Strit und Rechtsfertigung einliesse: So ist Er schuldig den Fürstaud zu laisten, daß er denselben vertreten und das jenige, darein er verurthailt werden möchte, erstatten wolle; Anders würd er zum vertreten nicht zugelassen. Mit Laistung aber deß Fürstands, da Er nicht ligende Gründe und Landgütter besesse, verbleibt es bey dem jenigen, so hieroben von denen Cautionen gemeldet. Gleichermassen solle es mit dem Beklagten, so vil die Bestellung deß Procurators anlangt, gehalten werden, Es wären dan Peinliche Sachen, in welchen beklagter in Person zu stehen schuldig.

B. LI.

Es mögen aber die jenigen, so sich im procuriren und advociren gebrauchen lassen und anderer Leüte Rechtssachen führen, sich zwar in Jährliche Bestallung und ein gewisses Jahrgelt einlassen und dasselbe, wie es mit dem Principalen abgehandelt, nehmen. Ausserhalb dessen aber sol derselbige Procurator oder Advocat mit niemanden umb die Sach, die er führt, sich in Gemain- oder Gesellschafft geben oder an derselben, wan sie außgeführt oder gewonnen werde, ihm ein gewisses Anthail zuvorbehalten und außsetzen; und solche verbotene und unzulässige Verträge sol er weder mit denen, so ihm Jährliche Bestallung gemacht, weder mit andern eingehen. Vilweniger sol ein Advocat oder Procurator mit einem andern, so deß Gegenthails Sache führt, sich umb eine gewisse Summ Geldes dahin vernehmen und vergleichen, daß, ungeacht welcher Thail die Sach erhielte, gleichwol sie solch Geld unter sich theilen und also baiderseits, es schlage die Sach auß wie sie wolle, darvon ihren Gewin haben sollen. Und solches alles sol bey scharffer würcklicher Straff, auch wol nach Gelegenheit, bey Verlust Leibes und Lebens verboten seyn.

Digitized by Google

Podobného trestání očekávati má také ten, kterýby se od jedné strany za prokuratora nařiditi dal, a potom túž věc a všecky její tajnosti dobře přezvěda, teprva k odporné straně přistaupil a tu sobě svěřenau věc druhé straně vyzradil, a ji proti svému předešlému principálu radil a napomáhati chtěl.

B. LII.

Dáleji, když prokuratoři neb advokáti jakau při na sebe berau, od kteréž žádného jargeltu nemají, a taby toliko na sto kop grošův českých se vztahovala, jemu se od ní víceji nežli půl třetí kopy grošův českých dáti nemá, a tak dále od každého sta kop grošův až do tisíce.

A ačkoliv předešle, když jest se pře víceji než na tisíc kop nevztahovala, jak podle Zřízení Zemského tak i Práva Městského prokurator víceji než dvaceti pět kop grošův bráti neměl, však poněvadž rozepře přes tisíc kop grošů přebíhající jednostejné nejsau: pročež pokudžby strana svému advokátu aneb prokuratoru, jenž akcí spisuje aneb jináče potřeby její přednáší, jaký dar nebo poctu mimo těch dvaceti pět kop grošů dáti připověděla a ta pře přes čtyry tisíce kop grošů českých vynášela, takový dar se nezapovídá. Ano pokudžby co po dokonání pře z příčiny dotčeného dání anebo pocty na zemský anebo jiný saud, při kterémž jest táž věc vedená, vznášeno bylo, *extraordinarie* a bez všelijakého processu toliko toho šetřiti se má, zdaliž pře víceji než na čtyry tisíce kop se vztahovala a přitom, jestli dar připověděný, a zdali jest prokurator spisy ve všem podle tohoto Našeho Zřízení Zemského spisoval a svau obšírností a jinými bezpotřebnými zbytečnostmi tuž věc neprotahoval, anebo zdaliž proti povinnosti své, v dotčeném Zřízení Zemském obsažené, nětčeho jest se nedočinil. A tak prokurator vedle toho, dotčeného dání skrz rozsudek dojíti anebo odsauzen býti má. Však dar takový od jedné pře sto kop grošův českých a k tomu těch dvaceti pět kop grošův přebíhati nemá.

Pokudžby však někdo druhému z dobrého přátelství slaužiti a věc jeho vésti chtěl, to při vůli jednoho každého pozůstává. Obzvláštně pak ti poděkování a chvály zaslaužiti mají, kteří se chudých vdov a sirotkův bez žádných darův anebo dání ujímají, jejich pře vedau a je sobě upřímně poručené mají. Jakož pak *ex officio* od úřadu takové a jim podobné osoby prokuratory opatřeny a týmž advokátům a prokuratorům, aby se v věcech jejich potřebovati dali, pod zastavením advocirování a prokurírování jich poručeno a uloženo býti má.

Digitized by Google

Dergleichen Straff hat auch der jenige zu erwartten, so sich von einer Parthey bestellen und ihm eine Sach anvertrauen lassen, und nach dem er dieselbe Sach wol außgenommen und alle derselben Gehaimnuß erforscht, sich nachmals zum Gegentheil begeben und dieselbe ihm anvertraute Sach der andern Parthey gleich verrathen und derselben wider seinen vorigen Principalen Rath geben und beystehen wolte.

B. LII.

Ferner, wan die Procuratores und Advocaten eine Action auff sich nehmen, davon sie kein Jahrgeld haben, und dieselbe Action sich auff 100 Schock Groschen Böhmisch belaufft, Sol man ihm davon mehr nicht geben als $2^1/_2$ Schock Groschen Böhmisch, und also fort von jedem hundert Schock Groschen biß auff tausent Schock.

Wie wol nun vor diesem, wan die Action mehr als Tausent Schock angetroffen, ein mehrers nit als 25 Schock Groschen, so wol nach Land- als Stat-Rechten, vom Procuratoren genommen werden sollen; Weiln aber die Sachen, so über Tausent Schock Groschen lauffen, ungleich: So sol, auff den Fall die Parthey ihrem Advocaten oder Procuratori, so die Schrifften stellet und sonst die Notturfft vorbringt, eine Verehrung oder honorarium über die 25 Schock Groschen versprochen und dieselbe Sach über 4000 Schock Groschen Böhaimbisch außtrüge, solch honorarium nicht verboten seyn. Sondern wan nach geendetem Rechtsstrit wegen obberürten honorarii oder Verehrung etwas an das Land- oder andere Recht, da die Sache geführt worden, gelanget, Solle extraordinarie und ohne eintzigen Proceß allein darauff gegangen werden, ob die Sache über 4000 Schock antreffe? Und dan, ob das honorarium versprochen? Und ob der Advocat die Schrifften, allerdings diser Unserer Landes-Ordnung gemeß, gestelt und mit seiner Weitleüfftigkeit oder andern Exorbitantzen nicht die Sach auffgezogen, oder sonst wider sein in obberürter Landes-Ordnung begriffenes Ambt etwas begangen habe? — und nach demselben das honorarium zu- oder abgesprochen werden. Jedoch sol solch honorarium von einer Sache über 100 Schock Groschen Böhaimbisch, neben denen 25 Schock Groschen, sich nicht erstrecken.

So aber einer dem andern auß gutter Freundschafft willfahren und ihm seine Sachen führen wolte, Solches stehet einem jeden frey und bevor.

Insonderheit sollen die jenigen Danck und Lob verdienen, so sich der armen Wittiben und Waisen ohne aintziges Geschänck oder Gaben annehmen und derselben Rechtshandlung führen und ihnen selbige treülich befohlen seyn lassen; Inmassen dan auch ex officio solche und andere dergleichen Personen mit Procuratoren versehen und bey Einstellung deß advocir- und procurirens gedachten Advocaten und Procuratoren sich in ihren Sachen gebrauchen zu lassen, geboten und aufferlegt werden sol.

Digitized by Google

B. LIII.

Co se prokuratorův nebo advokátův při saudu purgkrabském dotýče, takovým méněji než jiným se dávati má, poněvadž při dotčeném saudu takové věci připadají a řízeny bývají, v kterýchž toliko o seznání pečeti a o to činiti jest, zdali se strana k pečeti zná nebo ne.

B. LIV.

Když prokurator neb advokát o nářek cti neb o hrdlo při vede, od té jedenkaždý až do dvacíti pěti kop grošů českých dáti má. Nápodobně ode pře z slov hanlivých náleží prokuratorům a advokátům dvaceti kop a z veytržnosti osmnácte kop grošův českých.

A jakož to v těch obyčejných hanlivých slovích a veytržnostech své jisté vyměření má, tak také, kdyby slov hanlivých, těžkých a takových se dotýkalo, žeby z nich ještě nětco těžšího následovati mohlo, nad svrchujmenovaný pořádný plat v příčině pocty nebo daru, tak jak svrchu dotčeno, zachováno býti. A takový dar nebo pocta tolikéž v *crimi*nálních věcech, jak dalece v nich prokuratoři nebo advokáti v spisování akcí a jináče se připauštějí, místo své míti má.

B. LV.

Prokuratoři a advokáti lidé dobří a na poctivosti zachovalí býti, v přednášení svých věcí uctivě a vážně se chovati, rozepře nikoli protahovati, aniž lidí od smluv a přátelských porovnání odvozovati, ale ve všem se podle tohoto Našeho královského Zřízení Zemského pod uvarováním těch v něm obsažených pokut chovati mají.

B. LVI.

Poněvadž také začasté se stává, že prokuratoři a advokáti mnohé věci pojednau na sebe berau a víceji než na jednom saudu činiti mají: pročež ať se v tom tak opatrují, aby pro jeden saud druhý neobmeškávali, poněvadž saudové tohoto království na ně čekati povinni nejsau. A protož jestližeby co od dotčených prokuratorův nebo advokátův obmeškáno bylo, oni z toho odpovídati a stranám, kteréby je z příčiny zanedbání jich viniti chtěly, ku právu státi jsau povinni.

B. LVII.

A jakož prokuratoři ne k jedné toliko právní věci, ale k celé při se nařizují a zmocňují: pročež také napotom všecky rozepře

Digitized by Google

B. LIII.

Was aber die Procuratores und Advocaten vor dem Burkgraff-Ambt anlangt, denenselben sol man weniger geben als andern, weil bey gedachtem Recht nicht so vil grosse weitleüfftige Rechtstheidigungen, als solche Sachen vorfallen und gehandelt werden, darinnen es allein umb recognition der Sigil und darumb zu thun ist, ob man sich zu dem Petschafft bekenne oder nicht.

B. LIV.

Wan aber ein Procurator oder Advocat eine Action führt, so entweder Leib und Leben oder die Ehr betrifft, So sol ein jeder davon biß auff fünff und zwaintzig Schock Groschen Böhaimbisch geben. Ingleichem gebühren denen Procuratoren und Advocaten von Injurien-Sachen Zwaintzig Schock, vom Frävel 18 Schock Groschen Böhaimbisch, Wie nun solches in gemainen Injurien oder Frävelssachen seinen geweisten weg hat; Also wan es schwäre und solche Injurien oder Sachen antrefe, so grosser consequenz wären: So sol es über obangeregte ordendliche Besoldung mit dem honorario, wie oben gesetzt, gehalten werden. Ebenermassen sol mehrgedachtes honorarium in Peinlichen Sachen, so weit in denenselben die Procuratores und Advocaten mit Schrifft stellen oder sonst zugelassen werden, stat haben.

B. LV.

Es sollen aber die Procuratores und Advocaten fromme und an Ehren ungetadelte Personen seyn und sich in ihren vor- und anbringen aller Beschaidenheit gebrauchen.

Sie sollen auch die Rechtshändel nicht auffziehen, noch die Leüte von Verträgen oder Vergleichungen abwenden, sondern sich in allem Unserer Königlichen Landes-Ordnung, zu Verhüttung derer darinnen begriffener Straffen, gemäß verhalten.

B. LVI.

Weil es auch offt geschicht, daß die Procuratores und Advocaten vil Sachen zugleich auff sich nehmen und bey mehr als einem Recht zu thun haben: So sollen sie es also anstellen, daß wegen eines Rechts sie das andere nicht versaumen, weil die Recht dieses Königreichs auff sie zu wartten nicht schuldig. Und dahero wan etwas von gedachten Procuratoren oder Advocaten verabsaumbt, sie darumb Red und Antwort zu geben, auch denen Partheyen, so sie wegen ihrer Verwahrlosung in Anspruch nehmen wolten, zu Recht zu stehen verbunden seyn.

B. LVII.

Und demnach die Procuratores nicht zu einer Gerichtshandlung allein, sondern zu der gantzen Sach bestelt werden, So sollen sie hin-

Digitized by Google

buďto skrze *executorní* processy, *liquidati,* na revisi brání, neb jiné právní prostředky k dokonalému místu a konci přivésti mají.

B. LVIII.

A ačkoli každého času toho šetřiti sluší, aby ten, kterýž za prokuratora nařízen jest, tak spůsobný byl, aby jak spisovati tak i při vésti uměl, obzvláštně poněvadž v tomto Našem dědičném království Českém žádný rozdíl mezi advokátem a prokuratorem se nezachovával: nicméně pokudžby prokurator, když při na sebe bere, jinému co spisovati dáti chtěl, toho na svůj groš sobě držeti má.

B. LIX.

Jestližeby principál svau věc sám v spis uvedl a ji prokuratorovi toliko k odevzdání odeslal, v takové příčině není mu potřeba, aby se s prokuratorem o tak veliký plat, jakž nahoře dotknuto, ale toliko podle slušnosti těch věcí narovnal. A mají prokuratoři každého času při všech jednáních právních a terminích se nalezati dáti, a pokudžby co obmeškali, principálům svým z toho odpovídati a právi býti.

B. LX.

A poněvadž tolikéž na tom jsme se ustanoviti ráčili, aby časem svým v dědičném Našem království Českém přísežní advokáti a prokuratoři byli: pročež na takové, kteříby hned z počátku mimo jiné v tom se potřebovati dali a nejlépeji podle vyměření tohoto Našeho Zřízení Zemského v processu se šikovali a takové co nejkratčeji a nejuctivěji vedli, pozor dán býti má a ti potomně při saudech Našich fedrováni býti, jiní se pak odbyti mají.

O právním processu v spisích.

C. I.

Ačkoli jsau minulého času processy právní při saudu zemském austně vedeny bývaly a když jest na při přišlo, tehdy prokurator původa půhon svůj nebo obeslání (s kterým i co sice při tom se zbíhalo, jakby napotom drženo býti mělo, až posavad dosti psáno jest) austně vésti; na to prokurator obviněného hned a jako ze třmenu principála svého austně zastávati a na všelijaké připadlé přednášení odpovídati, a tak z obojí strany austně *procedirovati* museli: však poněvadž tak veliké věci, kteréž se někdy všeho časného dobrého dotýkají, na podobných spěšných austních

Digitized by Google

füro alle die Rechtshändel, es sey mit executions-Processen, Liquidationssachen, Einwendung der Revision, oder andern Rechtlichen remedien, biß zu endlicher der Sachen Vollendung verrichten.

B. LVIII.

Und ob wol jederzeit darauff zu sehen, daß der jenige, so zum Procuratore bestelt, also beschaffen sey, daß er auch die Schrifften stellen und die Sache führen könne, Insonderhait weil es also in Unserm Erb-Königreich Böhaimb herkommen und aldar der Unterschied zwischen denen Advocaten und Procuratoren nicht im Brauch gewesen ist: So sol doch der Procurator, der die Sach auff sich genommen, wan er ihm etwan einen andern eine Schrifft stellen ließe, denselben von seiner Besoldung halten.

B. LIX.

Wan aber der Principal die Schrifften albereit verfast und sie dem Procuratori allein zum übergeben zuschickte: Sol er auff diesen Fall sich mit dem Procuratore nicht umb so eine hohe Besoldung, wie obgesetzt, sondern in andere Wege, billichen Dingen nach, vergleichen. Und sollen die Procuratores jederzeit sich bey allen Gerichtshandlungen und Terminen finden lassen, und da sie etwas versaumeten, ihren Principalen darumben Red und Antwort geben.

B. LX.

Demnach Wir auch entschlossen, in Unserm Erb-Königreich Böhaimb mitler-zeit geschworne Advocaten und Procuratores zu haben: So sol auff die, so sich anfangs für andern gebrauchen lassen und am besten nach Inhalt dieser Unserer Landes-Ordnung in die Proceß schicken und dieselben auffs kürtziste und Ehrbarste führen, acht gegeben und solche nachmals in Unsern Gerichten befördert, die andern aber abgeschafft werden.

Von denen Schrifftlichen Processen.

C. I.

Ob auch wol verwichener Zeit die Proceß bey dem Land-Recht Mündlich vorkommen und wan es zum Rechtsstrit gelanget, deß Klägers Procurator seinen Půhon oder Obeslání (mit welchem und was sonst darbey hat pflegen vorzulauffen, wie es hinführo zu halten, bißhero gnugsamb tractirt worden) im Mündlichen Vortrag außführen, darauff Beklagtens Procurator alsobald und gleich auff ungewantem Fuß seinen Principal Mündlich defendiren und auff alle Einwürff antworten, und sie nachmals also Mündlichen hinc inde verfahren müssen; Jedoch und dieweil es sehr gefährlich, dermassen hochwichtige Sachen, so auch

processích zakládati hrubě nebezpečno jest a řečníci sobě rovni nejsau, to pak samá zkušenost jak v království Českém tak i jinde, kdež se řečníkům důvěřovati muselo, každého času s sebau přinášela, že takových řečníkův málo a oni téměř celé právo sami v vědomosti a moci své jako nějakau obzvláštní tajnost jsau měli, ano také začasté víceji vtipu a výmluvnosti řečníka nežli samé pře šetřino bylo; odkudž mnohokrát chudý člověk, kterýž takových řečníkův na platu svém držeti nemohl, utlačen býti musel; mlčíce o tom, že na některau věc na spěch tak dobře a dostatečně, jako když k tomu čas, v kterémby se kdo zdravě uraditi mohl, se dává, odpovídati téměř nemožné jest; za kterauž také příčinau v celé římské říši a ve všech jiných Nám náležejících zemích v tak těžkých věcech v spisech se *procediru*je; vedle čehož a poněvadž nyní v Našem dědičném království Českém Naši věrní poddaní, netoliko přirození Čechové, ale i jiní nárdové, rozdílných řečí užívajíce, obývají, a My je pod ochranau jednostejného a takového práva (vedle kteréhož jeden každý své věci uvážiti a pokudžby mu se líbilo, i o ně se uraditi může) vespolek zdržovati, obhajovati a chrániti chtíti ráčíme: pročež milostivě za dobré jsme uznati ráčili, aby napotom místo austního processu při saudu zemském process v spisích uveden byl.

C. II.

A poněvadž tomu milostivě chtíti ráčíme, aby řeč česká a německá v Našem dědičném království Českém zároveň průchod a vzrůst svůj měla: protož spisové buď v české nebo německé řeči podáváni býti mají; na takový však spůsob, aby kdež vědomé jest, že obviněný německé řeci povědom není, žaloba v české, a když české řeči není povědom, tehdy v německé, a když obviněný rozený Čech anebo Němec není, v jedné nebo druhé řeči (tím vším spůsobem, jakž svrchu o řezaných cedulích dotknuto jest) dodána, a tak potom v též řeči až do skončení pře *procediro*váno bylo, a v takovém processu, tak dobře při saudu zemském jako při dckách zemských, žádnau jinau řečí nic podáváno, jednáno a konáno býti nemá.

C. III.

Jakož z strany těch věcí, které v české řeči se podávají, žádného obzvláštního rozmýšlení není: tak také při dckách zemských vždycky nejméně tři z menších úředníkův zemských, kteří německé řeč nejlépe povědomi jsau, nařízeni býti mají, a ti německé spisy přijímati i co k processu jich přináleží, buď v vydávání obeslání, *examino*vání svědkův, dávání hojemství anebo jináčeji fedrovati budau. A kdyby někdy pochybnost nějaká vznikla

Digitized by Google

bißweilen alle zeitliche Wolfart betreffen, auff dergleichen geschwinde Mündliche Proceß zu stellen; Auch die Redner ungleich und es die Erfahrung so wol im Königreich Böhaimb als anderswo, da man sich denen Rednern vertrauen müssen, jederzeit gegeben, daß solcher Redner wenig und sie fast das gantze Recht allein in ihrer Wissenschafft, Gewalt und Macht, gleich als sonderbare Gehaimnuß gehabt; Auch offt und vilmals mehr auff die Geschicklig- und Beredsamkeit deß Redners, als auff die Sach selbst gesehen worden; Dahero der arme Man, welcher dergleichen Redner nicht in Bestallung halten können, zum öfftern getruckt werden müssen; Zu geschweigen daß es unmöglich, auff eine Sach in der Eil so wohl und volkömblich zu antworten, als wan darzu Zeit und reiffe Berathschlagung gelassen würd, und deßwegen im gantzen Römischen Reich und in allen andern Unsern Ländern in so schwären Sachen schrifftlich verfahren würd: Diesem allem nach und dieweil anjetzo Unser Erb-Königreich Böhaimb von Unsern getreuen Unterthanen nicht allein Böhmischer, sondern auch anderer nationen und Zungen bewohnt würd und Wir dieselbe unter dem Schutz und Schirm eines gleichdurchgehenden und solchen Rechtens, darin menniglich seinen Sachen selbst nachdencken, und wo es ihm gefällig, sich Raths erholen möge, beysamen erhalten, handhaben und schützen wollen, Als haben Wir gnedigist vor gut angesehen, daß hinführo an stat deß Mündlichen der Schrifftliche Proceß beym Land-Recht eingeführt werden sol.

C. II.

Und nach dem Wir die Teütsche und Böhmische Sprach zugleich in Unserm Erb-Königreich Böhaimb gehalten und vortgepflantzet haben wollen: Als sollen die Schrifften entweder in der Teütschen oder Böhaimischen Sprach eingebracht werden; Jedoch also, daß wan kundbar, daß der beklagte der Teütschen Sprach nicht kundig, die Klag in Böhmischer, und wan er der Böhmischen Sprach nicht kundig, in Teütscher, und wan beklagter nicht ein geborner Teütscher oder Böhaimb wäre, in ainer unter denen baiden Sprachen (allermassen wie hieroben von denen außgeschnittenen Zetteln angedeütet) eingeantwortet, und nachmals der Proceß in derselben Sprach biß zu Ende geführt, und in solchem Proceß so wol bey dem Land-Recht als bey der Land-Tafel in keiner andern Sprach etwas eingegeben, gehandelt oder tractirt werden.

C. III.

Wie nun wegen der Sachen, so in Böhaimischer Sprach einkommen, kein sonderbares bedencken, Also sollen bey der Land-Tafel allezeit zum wenigsten drey unter denen Unter-Ambtleüten, so der Teütschen Sprach am besten kündig, verordnet werden, welche die Teüschen Schrifften annehmen und was zu derselben Proceß gehöret, es sey mit Erthailung der Citationen, Examinirung der Zeügen, Ver-

Digitized by Google

anebo z příčiny těch případností, které pro lepší fedruňk processu před úředníky menší v tomto Zřízení Zemském *remittirované* bývají, nějaké vyměření učiněno býti mělo: tehdy oni jiným spoluúředníkům o tom oznámiti, jim to výslovně přednésti, *referovati*, a když se o vyměření snesau, takové stranám buď austně nebo v spisu společně oznámiti mají.

C. IV.

A kdež jsau se předešle obeslání do obzvláštních kvaternův při dckách zemských zapisovali: tak vždycky takoví dva kvaternové založeni a do jednoho z nich věci české a do druhého německé vpisovány a registrovány býti mají. Nápodobně s úředními kněhami, do kterých se svědomí zapisují, zachováváno a vždycky registrátor osoba přísežná býti má, kterýž německá svědomí zapisovati a kdyby v českém jazyku dané byly, je překládati a německy (přiložíce však k tomu originál český) vpisovati bude. Což podobným spůsobem s českými věcmi *vice versa* zachováváno býti má.

C. V.

Jakož na vůli původa pozůstává, kterauby řečí obviněného obžalovati chtěl, když obviněný obojí řečí povědom, a to vědomé jest: tak také, kdež to vědomé není, na příležitost strany odporné, prvé nežliby s ní co začal, pilně se vyptati; a pokudžby o tom, zdaliž obojí řeči povědom jest, pochyboval, takového přirozenau jeho řečí, aby se sám nemeškal, viniti má.

A poněvadžby se často přihoditi mohlo, žeby se spisové v jedné řeči sepsati a potom v druhé do saudův podati a stranám propůjčovati měli: protož to milostivě nařiditi chtíti ráčíme, aby ve všech krajích, i v jednom každém, jistí přísežní překladači, jichžby strany bezpečně (k ním však docela zavázáni nejsauce) užívati mohli, nařízeni byli.

Mají také spisy vždycky duplovaně podáváni býti, a jeden exemplář při dckách zemských zůstávati a druhý straně odporné odevzdán býti má.

Jak se po žalobě v spisích *procedírovati* má.

C. VI.

A předně o excepcí, kdy se ta podati, jak formirovaná a co více při tom šetříno býti má.

Ačkolivěk předešle půhon a obeslání také se v spis uvozovali a straně dodávali, ale potom při saudu zemském, jakž

Digitized by Google

leihung der Dilationen oder sonsten befördern. Auch wan etwan ein Zweifel vorfiele oder wegen der jenigen Fälle, so zu besserer Vortstellung deß Processes vor die Unter-Ambtleüte in dieser Landes-Ordnung remittirt werden, ein Außsatz zu machen wäre: Sollen sie solches denen andern ihren Collegen communiciren und es ihnen deütlich vorbringen und referiren, und wan sie sich eines Bescheides verglichen, in gesambt solchen Beschaid denen Partheyen entweder Mündlich oder Schrifftlich geben.

C. IV.

Wie aber vor diesem die Beschickungen und Obeslání in eine sonderbare Quatern bey der Land-Tafel eingezaichnet worden: Also sollen solcher Quaternen allezeit zwo seyn, und in die aine die Teütschen, in die andere aber die Böhaimischen Sachen registrirt werden. Gleichermassen sol es auch mit denen Ambtsbüchern, in welche die Zeügnussen eingeschriben werden, gehalten, und jederzeit ein geschworner Registrator seyn, so die Teütsche Zeügnussen auffschreiben, auch wan sie Böhaimisch gegeben, dieselben transferiren und Teütsch eintragen, jedoch das Böhaimische original beylegen sol. Ebenmessiger weise sol es auch mit denen Böhaimischen einkommenden Sachen vice versa gehalten werden.

C. V.

Wie nun Kläger die Wahl hat, in welcher Sprach er Beklagten fürnehmen wolle, wan Beklagter beyder Sprachen kundig und solches kundbar ist: Also sol er, wan es nicht kundbar, sich seines Gegentheils Beschaffenheit, ehe und zuvor er etwas mit ihm anfengt, fleissig erkundigen, und da er zweifelte, ob er baider Sprachen wissenschafft hette, ihn in seiner Muttersprach fürnehmen, damit er sich selbst nicht auffhalte. Und weil sichs offt zutragen möchte, daß die Schrifften in einer Sprach gestelt und dan in einer andern in denen Gerichten eingebracht und denen Partheyen insinuirt würden: So wollen Wir die gnedigiste Verordnung thun, daß in allen und jeden Kraisen gewisse geschworne translatores (deren sich die Partheyen sicherlich gebrauchen mögen, jedoch daß sie an dieselben nicht eben gebunden seyn sollen) verordnet werden.

Es sollen auch die Schrifften jederzeit doppelt einbracht werden und das eine Exemplar bey der Landtafel verbleiben, das ander dem Gegentheil zukommen.

Wie nach der Klag mit denen Schrifften zu verfahren.

C. VI.

Und zwar anfangs von der Exception-schrifft, wan dieselbe einzugeben, wie sie zu formiren, und was sonst darbey in acht zu nehmen.

Ob wol vor diesem der Půhon und Obeslání auch Schrifftlichen verfast und dem Gegentheil zugestelt worden: So seind doch

Digitized by Google

svrchu doloženo, processy austně konány byly: však nyní, když obviněného žaloba vedle spůsobu svrchu dotknutého dojde, on na ní v šesti nedělích psanau odpověd dáti, takovau častodotčeným úředníkům menším při dckách zemských, tak aby ji původ nebo prokurator jeho dostati mohl, podati má. A kdyby obviněný v šesti nedělích s *excep*cí svau zhotoviti se nemohl, má se ještě před vyjitím těch šesti neděl při častojmenovaných menších úřednicích ohlásiti a za další odklad žádati, kterýž také jemu, když příčiny oznámí, na tři neděle, a kdyby i v těch třech nedělích a dříve nežliby prošly, jiné příčiny předložil, proč jest hotov býti nemohl, ještě za dvě neděle úředníci menší dáti a dopříti moci budau. Však na ten spůsob, jestližeby buď původ při své žalobě na svědky nebo listovní průvody se potahovati, anebo také obviněný sám při své excepcí na svědky nebo listovní průvody se odvolávati chtěl, že jemu v jižjmenované příčině, když se časně ohlašuje a na svrchudotčené příčiny potáhne, k dotčeným odkladům bez všelijakého odporu povoleno bude. Kdyby pak žádných takových průvodův před rukama nebylo, tehdy ty od obviněného k obdržení odkladu přednešené příčiny a překážky tím lépeji uváženy a ten žádaný odklad vedle nich udělován býti má.

Menší však úředníci zemští i hned jak se žádost o takový odklad buď v spisu nebo austně od obviněného neb prokuratora jeho přednese, je z povinnosti své se všemi případnostmi uvážiti a obžalovanému nebo prokuratoru jeho (jemuž na ně čekati náleží) dříve nežli od desk vyvstanau, odpověd z strany téhož žádaného odkladu dáti mají.

C. VII.

Obviněný pak odpověd svau neboližto excepcí co nejkratčeji býti může, v třetí osobě, jakž toho dotčeno jest, bez zbytečných klausulí sepsati má, a kdyby žaloba *in facto,* neboližto na tom, jak jest se která věc zběhla, záležela a obžalovaný tomu odpíral, původ pak k provedení toho svědky nebo listovní průvody při žalobě své *specificiro*val i na nich podstatu svau zakládal: tehdy obviněný v excepcí své, jakž to prvé při austní excepcí se stávalo, v tom co proti osobám svědkův a k vyvrácení právních instrumentův zapotřebí, vedle spůsobu a řádu, jakž o tom níženji o průvodích šířeji dotknuto jest, *procediro*vati, naproti tomu to, na čemž grunt své proti osobám svědkův na cedule řezané původu odeslané odpovědi, aneb jináče zakládá, jistiti a ztvrzovati.

A také pokudžby toho potřeba ukazovala, při konci spisu svého, jakž to od původa učiněno jest, instrumenta (pokudž na instrumentích odpověd svau zakládá) přiložiti, anebo jména svědkův, skrze které dotčenau odpověd svau prokázati, aneb žalobu původa odvésti chce, připojiti má.

Digitized by Google

hierauff die Proceß nachmals beym Land-Recht, wie obberürt, mündlich ergangen. Anjetzo aber, wan die Klag dem Beklagten auff Maß und weise, wie hieroben gesetzt, zukombt, Sol er hierauff innerhalb Sechs Wochen Schrifftlich antwortten und seine Antwortt mehrgedachten Unter-Ambtleüten bey der Landtafel, damit sie Kläger oder dessen Procurator daselbst empfangen möge, ubergeben. Und da er, Beklagter, innerhalb der Sechs Wochen mit seiner Exception nicht ferttig werden können, Sol er, noch vor außgang derselben Sechs Wochen, sich bey mehrgedachten Unter-Ambtleüten angeben und umb anderwerts Dilation anhalten; so ihm auch, wan er Ursachen andeüttet, auff drey Wochen, und da er innerhalb derselben drey Wochen und ehe dieselben verflossen, anderwerts Ursachen vorbrechte, warum er nicht ferttig werden können, noch auff 14 Tag von denen Unter-Ambtleüten vergönt und zugelassen werden mögen. Jedoch also, daß, wan entweder von Klägern bey der Klag Zeügen oder Schrifftliche Urkunden angezogen oder auch Beklagter selbst bey seiner exception Zeügen oder Schrifftliche Urkunden anziehen wolte, ihm auff jetztgedachten fall, wan er sich zu rechter Zeit angibet und auff oberwehnte Ursachen zihet, die gemelte Dilationes ohne sonderbare Beschwer bewilliget; Wan aber keine dergleichen Beweißführung vorhanden, alsdan die von Beklagtem zu erhaltung der Dilation angezogene ehehafften und verhindernuß etwas besser erwogen und die gebetene Dilation darnach gerichtet werden sol. Jedoch sollen die Unter-Ambtleüte bey der Landtafel, alsbald das begehren wegen der Dilation schrifft- oder mündlich von Beklagtem oder seinem Procuratore vorbracht, solches ex officio umbstendlich erwegen und noch ehe sie von der Landtafel wegk gehen, Beklagtem oder seinem Procuratori (dem darauff zu wartten obligt) wegen der begehrten Dilation einen Beschaid geben.

C. VII.

Es sol aber Beklagter seine Antwort oder Exceptionschrifft so kurtz als es immer möglich, in tertia persona, wie von der Klag gemeldet, ohne unnöthige Clausuln verfassen, Und so die Klag in facto und etwan auff einer Geschicht beruhete und Beklagter solches laugnete, Kläger aber zu beweisung desselben Zeügen oder schrifftliche Urkunden bey seiner Klag specificirt hette und sich darauff gründete: So würd Beklagter in seiner exception, wie auch hiebevor bey der mündlichen exception geschehen, was zu reprobirung der Zeügen-Person oder ableynung der Rechts-Instrumenten vonnöthen, auff maß und weise, wie hierunten vom Beweiß mit mehrerm gemeldet, verfahren; Hingegen das jenige, darauff er den Grund seiner, dem Kläger auff die außgeschnittene Zettel gegebener Antwort oder sonst stellet, bestettigen und confirmiren; Auch wan es vonnöthen zu end seiner Schrifft, wie von Klägern geschehen, die Instrumenta (wan er auff Instrumenta seine Antwort gegründet) beylegen oder die Namen der Zeügen, durch welche

Digitized by Google

Jakož pak kdyžby v odpovědi své rozdílné puňkty proká zati chtěl, takové puňkty, odkadby ony koliv pocházely, po artikulích sepsati a odpověď svau buď v celosti anebo při nejmenším ty v ní obsažené na průvody a odvody se vztahující puňkty po artikulích sepsati, a při jednom každém artikuli ta na konci odpovědi své doložená svědkův jména aneb přiložené listovní instrumenta, jenž k témuž artikuli náleží, s literami anebo jinými patrnými znameními vyznamenati má.

C. VIII.

Jestližeby žaloba ne *in facto* a na tom, zdali jest věc tak, jak původ předkládá, se zběhla, nýbrž *in quæstione juris* neboližto v právní otázce záležela, nebo také žeby obviněný v excepcí rozličné puňkty skrze svědky a psaná instrumenta prokazovati potřebí nebylo: tehdy obviněný odpověď svau bez artikulův *summariter* sepsati, na původa ukazované právo odpovídati a proti tomu právo své, a coby k tomu víceji vedle práva náleželo, vésti má.

C. IX.

Poněvadž také předešle, dříveji nežli jest k hlavní při se přistaupilo, z příčiny *dilator*ních excepcí mnoho času ztráveno bylo: pročež napotom, pokudžby obviněný *dilator*ních excepcí (o kterých nahoře obšírněji dotknuto jest) žádati chtěl, on je všecky spolu do excepcí pojíti, vedle toho však *eventualiter,* pokudžby totižto takové místa míti a obviněnému postačovati nemohly, na hlavní při odpovídati a v tom tím vším spůsobem, jakž svrchu položeno, v excepcí své kráčeti má.

C. X.

Jestližeby pak obviněný *factum* neodpíral, nýbrž *peremptor*ní excepcí k vyrácení *inten*cí původa, buď žeby takové na smluvách, rozsudcích, od strany *defero*vaných anebo právem nalezených přísahách, promlčení, připovědech a *pactis de non petendo,* neboližto v smluvách, že na to víceji nastupovati nemíní, aneb jakby ty koliv sice jmenované býti mohly, předkládal: tehdy takové excepcí v svém spisu vedle přiloženého průvodu přednésti a v formování spisův i jináče ve všem, jakž svrchu dotčeno, se chovati má.

C. XI.

A ačkoli někdy *peremptorní* excepcí *in vim dilatoriarum* a k hindrování processu přednášené bývají: však takové *in eventum,* pokudžby totižto k hindrování procesu za dostatečné uznané

Digitized by Google

er gedachte seine Antwort beweisen oder wider Klägern Gegenbeweiß thun wil, anhencken. Wie dan auffn fall er in seiner Antwort unterschidene Puncta zu beweisen hette, er solche Punct, sie rühren her wo sie wollen, in Artickul verfassen und seine Antwort entweder gantz oder doch zum wenigsten die darin begriffene Beweiß- oder Gegenbeweiß Punct Artickuls-weise stellen und bey einem jeden Artickul die zu ende der Schrifft gesetzte Namen der Zeügen oder beyligende schrifftliche Urkunden, so zum selben Artickul gehörig, mit Literis oder andern deütlichen Zaichen notiren sol.

C. VIII.

Wan aber die Klage nicht in facto und auff dem, ob sich die Geschicht also, wie Kläger vorgibt, zugetragen, sondern etwan in einer quæstione juris bestünde, oder auch Beklagter in seiner Exceptionschrifft nicht unterschidene Puncten durch Zeügen oder schrifftliche Urkunden zu beweisen hette: Sol Bekagter seine Antwort ohne Artickul Summarisch verfassen, auff Klägers angezogenes Recht antwortten, auch hingegen sein Recht und was sich auff dergleichen Geschicht von Rechtswegen gebühre, anziehen.

C. IX.

Weil auch vor diesem, ehe und zuvor man zur Haubtsach geschritten, vil Zeit mit denen Dilatorischen Exceptionen zubracht: So sol hinfüro, da Beklagter etwan dilatorische exceptiones (von denen hieroben mit mehrerm meldung geschehen) einwenden wolte, er solche alle zusamen in der Exceptionschrifft einbringen, beynebens aber auch eventualiter und auffn fall dieselben nicht verfangen und Beklagten entheben möchten, auff die Haubtsach antwortten und darinn allerdings, wie hieroben gesetzt, in seiner Exceptionschrifft verfahren.

C. X.

Da auch Beklagter das factum nicht laugnete, sondern peremptorische exceptiones zu hintertreibung deß Klägers intention hette, es wären Verträge, Urtheil, zugeschobene oder auffgelegte Aid, Verjährungen, Zusagungen und Pacta de non petendo oder wie sie sonst Namen haben mögen: Sol er dieselben in seiner Schrifft neben angehengtem Beweiß einbringen und sich mit Verfassung der Schrifft und sonsten allerdings, wie obgehört, verhalten.

C. XI.

Ob auch wol etwan peremptorische Exceptiones in vim dilatoriarum und den Proceß zu hindern eingewant würden: So sollen doch dieselben in allewege in eventum und auffn fall sie den Proceß

Digitized by Google

nebyly, tolikéž na při hlavní *peremptorie,* tak aby hlavní při v processu potom vyvrátiti mohly, vstažené a k tomu cíli průvody při konci excepcí často dotčeným spůsobem přiložené býti mají.

O replice a odpovědi původa na excepcí obviněného.

C. XII.

Když se excepcí obviněného při deskách zemských složí, tu původ nebo prokurator jeho časně vyzdvihnauti má, poněvadž při každém termínu k podávání a skládání spisův uloženém dotčený původ aneb prokurator jeho u desk zemských se najíti dáti, a když takoví spisové podaní a složení jsau, jich za propůjčení sobě žádati, a jestliby podáni nebyly, na to, zdaliž jest obviněný odklad v určitém termínu obdržel, se vyptati; a pokudž ne, tehdy neposlušenstvím jeho stížiti a toho, aby akta k saudu zemskému podána byla, žádati má. Na čež při saudu zemském (jakž níže »O stanném právu« a hodnosti příčin, skrze které strana stanného práva osvobozená býti může, obšírněji se dokládá) *procedirováno* bude.

C. XIII.

Když obviněný spisy své podá, a ti buď původovi neb prokuratoru jeho propůjčeni by byli, a původ to, že v nich nic takového, cožby žalobu porážežo, ukázáno není, a také žeby strana obviněná na zavozování svědkův se nepotahovala, seznal: tehdy na vůli původa pozůstávati bude, zdaližby hnedky k rozeznání se podati, a pokudž jest svědky zavedl, za vyhlášení jich, pokudž pak žádní zavedení nejsau, za podání akt k saudu zemskému (aby na to rozsudek se státi mohl) žádati a tak všech jiných průtahův a obšírností zniknauti chtěl.

C. XIV.

Pakliby původ repliku svau proti tomu dáti chtěl, to v šesti nedělích od přijetí excepcí učiniti a v té replice při spisování a formování spisu svého, odpovídání na *fundamenta* a příčiny obviněného, kteréž jest proti žalobě položil, a podle příležitosti, kdyžby v té excepcí nětco toho doloženo bylo, cožby *in facto* a na odvodu záleželo, s přiložením právních instrumentův a jmenováním svědkův, tím vším spůsobem, jakž o excepcí dotknuto jest, se chovati a *procedirovati* má. A pokudžby původ v svrchudotčených šesti nedělích repliku svau zhotoviti nemohl: tehdy před projitím těch šesti neděl menších úředníkův za další od-

Digitized by Google

zu hindern nicht vor gnugsamb gehalten würden, auch auff die Haubtsach peremptoriè gerichtet und der Beweiß zu dem ende der Exceptionschrifft offtbesagter massen angehenckt werden.

Von der Replica und Antwort deß Klägers auff deß Beklagten Exception-Schrifft.

C. XII.

Wan nun die Exceptionschrifft oder Gegenantwort deß Beklagten bey der Land-Tafel einbracht: Sol Kläger oder sein Procurator dieselbe zu rechter Zeit abfordern, Sintemaln bey allen Terminen, so zu Einbringung der Schrifften angesetzt, gedachter Kläger oder sein Procurator sich bey der Land-Tafel angeben sollen, und wan die Schrifften einbracht, dieselben ihme zu communiciren begehren; Seynd sie aber nicht einbracht, sich erkundigen, ob Beklagter dilationem intra terminum erhalten, und da es nicht geschehen, dessen Ungehorsamb beschuldigen und begehren, die Acta zum Land-Recht zu remittiren; Darauff bey dem Land-Recht (wie hir-unten „Vom Erstandenen Recht" und denen Ehehafften mit mehrerm gemeldet) verfahren würd.

C. XIII.

Wan aber Beklagter seine Schrifft einbracht und dieselbe dem Kläger oder dessen Procuratori communicirt worden, Der Kläger aber befünde, daß nichts darinnen verführt, dardurch die Klage umbgestossen, auch vom Gegenthail keine Zeügenführung angegeben würde: So stünde es bey Klägern, ob er alsobald submittiren, und da er Zeügen geführt, umb publication der Zeügnuß, da aber kein Zeügnuß geführt, umb Uberschickung der Acten zum Land-Recht (damit alda ein Urtheil ergehen möchte) anhalten, und also alle andere Weitleüfftigkeiten vermeiden wolle.

C. XIV.

Da aber Kläger seine Replicam darwider einbringen wolte, Sol er solches innerhalb sechs Wochen von Empfang der Exceptionschrifft thun und darinnen allerdings, wie von der Exception gemeldet, mit Stell- und Formirung der Schrifft, Antwort auff deß Gegenthails fundamenta, so der Klage entgegen gesetzt, auch nach Gelegenhait, wan in der Exception etwas einbracht, so in facto und auff Gegenbeweiß bestünde, Anhengung der Instrumenten und Namen der Zeügen verfahren. Und da Kläger etwan innerhalb obgedachter Sechs Wochen seine Replicam nicht verferttigen könte, So sol er vor Außgang derselben Sechs Wochen bei denen Unter-Ambtleüten umb Dilation an-

Digitized by Google

klad, kterýž jemu do tří neděl udělen bude, žádati má. Však to vše vedle té rozdílnosti a spůsobu, jakž o tom při excepcí doloženo jest.

O duplice a což sice na repliku následovati má.

C. XV.

A jakož replika v jistém čase ke dckám zemským složená, tak také od obviněného nebo prokuratora jeho v určitý termín vyzdvižená, anebo pokudžby ani podána ani žádného odkladu v tom obdržáno nebylo, původ z neposlušenství obžalován býti má. Jestliby pak obviněný repliky dostal a v ní to, že excepcí jeho skrze tuž repliku ničímž odvedená není, vynašel a tak dáleji v spisích kráčeti bezpotřebné by uznal: tedy na vůli jeho zůstává, jakž toho nahoře o původu při excepcí dotknuto, k rozeznání se podati a žádati, aby akta *inrotulirov*aná, spolu složená a k nejprv příštímu saudu zemskému k rozeznání odeslaná byla, s takovau přitom žádostí, aby původu (obzvláštně jestliže jest obviněný privilegirované excepcí předkládal, které od původa odvedené býti nemohly) *pœna temere litigantium,* to jest, pokuta daremného práva zaneprázdnění, uložená byla.

C. XVI.

Seznalliby také obviněný, žeby původ v své replice žalobu svau změniti a na tak již změněnau žalobu zavozování nových svědkův anebo jiných listovních průvodův požívati a něco jiného nežli z čeho žalováno nebo cožby k obdržení žaloby jeho potřebné bylo, provozovati chtěl: tehdy obviněný při úřednících menších se ohlásiti a za to žádati může, aby na tak změněnau žalobu ani s průvodem ani jináče dáleji *procedirov*áno nebylo. Nýbrž pokudžby původ od své předešlé žaloby upustiti a novau přednésti chtěl, aby předně náklady právní a škody jemu obviněnému nahradil.

A kdyby původ jsa, coby k tomu ohlášení říkati chtěl, od jmenovaných úředníkův menších slyšán, na své změněné žalobě předce stál: tehdy žádost obviněného slušně své místo míti a původu od úředníkův menších vyměření takové, jakž dotčeno, se státi má.

Pakliby původ svau předešlau akcí následovati chtěl a nicméně taková od obviněného žalovaná proměna v replice jeho se vynašla: tehdy k tomu, lečby prvé náklady právní z příčin tak prodlauženého procesu vzešlé obviněnému vynahradil, připuštěn býti nemá. Jestližeby se pak žádného takového změnění nenašlo:

Digitized by Google

halten, die ihm auff drey Wochen ertheilt werden sol; Jedoch allerdings mit dem Unterscheid und auff die maß und weise, wie bey der Exception gesetzt.

Von der Duplica, und was sonst auff die Replica erfolgen sol.

C. XV.

Wie nun die Replica zu rechter zeit bey der Land-Tafel eingegeben werden sol, Also sol sie vom Beklagten oder dessen Procuratore auff die gesetzte Termin abgefordert, oder wan die Schrifft nicht einbracht, noch Dilation intra terminum erhalten, deß Klägers Ungehorsamb beschuldigt werden. Wan aber Beklagter die Schrifft überkommen und darauß befünde, daß seine Exceptionschrifft durch die Replica gar nicht abgelainet und er also fernere Schrifftwexlung zu pflegen unnothwendig hielte: So stehet es ihm frey, wie hier-oben von Klägern bey der Exception gemeldet, zu submittiren und zu begehren, die Acta zu inrotuliren oder zusammenzuschliessen und zum nechsten Land-Recht zum Versprechen zu schicken, Neben Bit, Klägern, da insonderheit vom Beklagten privilegirte Exceptiones vorgewendet und von Klägern nicht abgelainet werden können, mit der pœna temere litigantium zu belegen.

C. XVI.

Da auch Beklagter befünde, daß Kläger in seiner Replica sich unterstünde, seine Klage zu ändern, und etwan auff solche veränderte Klag neue Zeügenführung oder schrifftliche Urkunden zu gebrauchen, und etwas anders zu beweisen als geklagt worden oder zu Erhaltung seiner Klag von nöthen wäre: So mag sich Kläger bey denen Unter-Ambtleüten angeben und begehren, über solcher veränderten Klag weder mit Beweiß noch sonsten ferner zu verfahren, sondern da Kläger die vorige Klag fallen lassen und eine neue vorbringen wolte, daß er Beklagtem zuforderst die Gerichtskosten und Schäden erlege. Wan nun Kläger von gedachten Unter-Ambtleüten drüber vernommen und auff der veränderten Klag beharete: Würde Beklagtens Begehren billich stat gegeben, und Kläger von denen Unter-Ambtleüten auff maß und weise, wie gehört, beschieden. Wan aber Kläger seine vorige Action zu verfolgen begehrte und sich gleichwol die geklagte änderung in seiner Replica befinde: Sol er damit nicht zugelassen werden, er habe dan die Gerichtskosten, so wegen solcher Verlängerung deß Processes auffgelauffen, Beklagtem zuvor erstattet. Wan aber die geklagte Veränderung sich

Digitized by Google

tehdy obviněný původovi náklady právní, které jsau proto vzešly, odvésti a v začatém procesu dáleji kráčeti povinen bude.

C. XVII.

Kdyžby pak obviněný na takovau repliku zase svau dupliku podati chtěl, to tolikéž v šesti nedělích pořád zběhlých, počítaje od toho času, když jest repliku při dckách zemských vyzdvihnauti měl, učiniti a takovau dupliku co nejkratčeji možné a tím vším spůsobem jako excepcí a repliku v spis uvésti. A pokudžby se přitrefilo, žeby přitom nějaké odvody vedeny býti musely, v tom tak, jakž to níženji obšírněji opatřeno jest, se zachovati má.

A jakož původovi k dodání repliky jeho odklad do tří neděl se uděluje: tak podobným spůsobem i obviněnému téhož odkladu do tří neděl, když ho časně a před projitím prvního terminu těch šesti neděl (vedle vyměření a spůsobu při excepcí a replice oznámeného) vyhledává, se propůjčuje. Kdež také v příčině obžalování z neposlušnosti tím vším spůsobem, jakž o replice oznámeno, *procediro*váno býti má.

C. XVIII.

A poněvadž v duplice nic nového, kromě v případnostech v tomto Zřízení Zemském doložených, místa nemá: pročež může ovšem táž duplika původovi, když ji žádá, zdaližby v ní totižto již jmenované případnosti se nalézaly, poněvadž na jiné novoty saudcové pozoru dáti nemají, k přehlídnutí propůjčená býti. Však jemu triplikovati proti tomu jináče, než jak pod následující literau položeno jest, dovoliti se nemá.

Jaké spisy po duplice povoleny jsau.

C. XIX.

A ovšem po duplice žádné spisy (mimo těchto dvauch následujících případností) propůjčené býti nemají; jako předně, kdyžby nějaké instrumentum neboližto spis, který vnově nalezen jest, v duplice podáno bylo, na kteréžto instrumentum potom jednékaždé straně jeden spis od čtyr neděl ke čtyrem nedělím podati a co tak sice z strany téhož instrumentu potřebí bude, v těch osmi nedělích fedrovati dovoleno býti má. Jak se pak sice v již dotčené případnosti zachovati náleží, o tom níže obšírněji doloženo bude.

C. XX.

Druhá případnost jest ta, kdyžby svědkové zavedeni byli a strany po publikování svědomí v tom se ohlásily, že proti vysvědčení svědkův anebo také i osobám jich, pokudžby se vědomě

Digitized by Google

nicht befinde, Sol Beklagter Klägern die Gerichtskosten, so deßwegen verursacht, zu entrichten und den Proceß ferner vortzustellen schuldig seyn.

C. XVII.

Im Fall aber Beklagter auff diese Replicam seine Duplicam dargegen einbringen wolte, Sol er solches innerhalb Sechs Wochen von dem Termino anzuraitten, da er die Schrifft bey der Land-Tafel abfordern sollen, thun; und solche Duplica sol auffs kürtziste als möglich und allerdings wie die Exception- und Repliсschrifft gestelt, und da sichs je zutrüge, daß darbey Gegenbeweiß geführt werden müste, es darmit wie hir-unten davon mit mehrerm versehen, gehalten werden.

Und wie Klägern zu Einbringung seiner Replica zur Dilation drey Wochen vergönt, Also sol ebener massen auch Beklagtem solche Dilation der drey Wochen, wan er dieselbe zu rechter Zeit und vor Verflüssung deß ersten Termins (auff die maß und weise, wie von der Exception und Replica gemeldet) der Sechs Wochen suchet, verstattet, auch mit Beschuldigung deß Ungehorsambs, allerdings wie von der Replica gemeldet, verfahren werden.

C. XVIII.

Und weil in der Duplicschrifft nichts neues, ausser derer Fälle, so in dieser Landes-Ordnung gesetzt, stat hat, So mag zwar dieselbe dem Kläger, do er es begehrte, zum ersehen, ob nämblich etwan jetzt angeregte Fälle darin zu finden, weil andere Neuerungen von dem Richter nicht zu attendiren communicirt, jedoch ihm darauff zu tripliciren anders nit, als wie unter nachfolgendem litera gesetzt, gestattet werden.

Was nach der Duplica für Schrifften zuzulassen.

C. XIX.

Und zwar sollen nach der Duplica keine Schrifften (ausser der zweyen nachfolgenden Fälle) zugelassen werden; Als Erstlich, wan etwan ein Instrument, so von neuem gefunden, bey der Duplica eingebracht, alßdan sol über demselben Instrument einem jeden Theil eine Schrifft von vier Wochen zu vier Wochen einzubringen, auch sonst ihre Notturfft deß Instruments halber, in denselben Acht Wochen zu befördern vergönt seyn. Wie es aber sonst auff jetzt gesetzten Fall zu halten, würd hier-unten mit mehrerm gehandelt.

C. XX.

Der ander Fall ist, wan Zeügen geführt, und die Partheyen sich nach publicirten Zeügnussen angeben, daß sie wider der Zeügen Außsage oder auch derselben Personen, wan sich etwan ein kundbarer

Digitized by Google

nětco takového zběhlo, co jest v příčině dotčených osob svědkův v předešlých spisech z potřeby dostaveno býti nemohlo a to od úředníků menších seznáno bylo, přednášeti chtějí. V kteréžto příčině jedné každé straně jeden průvodní spis ve čtyrech aneb nejdéle v šesti nedělích od publikování svědkův zároveň podati se dovoluje, a žádný spis dáleji připuštěn býti nemá, lečby nětco tak *notorium* neboližto zjevného, jakž to již o osobách svědkův dotknuto, před rukama bylo, žeby proti těm v témž spisu průvodním předkládaným excepcím replika připuštěna býti musela. Vedle čehož, a jináčeji ne, ještě čtyry neděle k podání takového spisu od úředníkův menších dovolené býti mají.

C. XXI.

Kdyby se také strany za příčinau takového průvodního spisu při publikování svědkův neohlásily a nic toho nežádaly: mají hnedky po publikování týchž svědkův akta *inrotuliro*vaná a do saudu zemského odeslaná býti. Pakliby žádní svědkové zavedeni nebyli, ale toliko na instrumentích anebo listovních průvodech pře záležela: tehdy *inrotu*lování těch akt po podání dupliky, krom svrchu dotčené případnosti, kdyby totižto nové instrumentum v duplice předstíráno bylo, před se vzato býti má.

C. XXII.

Však v dotčených průvodních spisech nic z strany listovních průvodův a excipirování proti osobám svědkův, kteří již prvé v hlavních spisech pojati jsau a o nich v excepcí a replice jednáno bylo neb jednáno býti mohlo, nad to pak nětčím novým, krom toho, co k obhajování anebo *impugniro*vání průvodu z potřeby přináleží, hýbáno, anebo pokudžby hýbáno bylo, při rozsuzování váženo býti nemá; nýbrž týž spisovatel proto, že jest průtahův a obšírnosti vyhledával, vedle příležitosti a uznání ztrestán býti má. Obzvláštně pak jak při těchto tak i všech jiných spisích není takové Naše milostivé míněni, aby obšírní a dlauzí spisové uvozováni a takoví s nějakými allegaty a bezpotřebnými hádkami naplňovány býti měly, nýbrž aby raději k tomu se směřovalo, aby ačkoli na Našem saudu zemském ne austně víceji, ale skrze spisy v věcech cti, hrdla a statku se dotýkajících kráčeno býti má, však nicméně Naši saudcové zemští tak málo nyní jako i předešle zbytečnými obšírnostmi obtěžováni neb zdržováni nebyli, nýbrž jak nejmožněji ten rozdíl držán, že co se prvé austně přednášelo, nyní v nápodobné krátkosti v spisích podáváno bylo.

A po takových jiždotčených průvodních spisích žádní spisové dáleji místa míti nemají, nýbrž akta *inrotulo*vána a k nejprv budaucímu saudu k uvážení a rozsauzení odeslána býti mají.

Digitized by Google

fall zutrüge, daß wegen gedachter Zeügen-Personen bey denen vorgehenden Schrifften die Notturfft nicht befördert werden können, und solches die Unter-Ambtleüt befinden einzuwenden hetten; Auff welchen fall dan einer jeden Parthey mit einer Probationschrifft innerhalb vier oder zum lengsten Sechs Wochen nach publicirung der Zeügnuß zugleich einzukommen und ferner keine Schrifft zugelassen seyn sol; Es wäre dan etwan ein notorischer Fall, wie jetzt von der Zeugen-Person gedacht, vorhanden, darinnen auff die in der probationschrifft eingewante exceptiones eine Replica zugelassen werden müste; Alßdan und anders nicht sollen noch vier Wochen zu Einbringung derselben Schrifft von denen Unter-Ambtleüten verstattet werden.

C. XXI.

Wan auch die Partheyen sich solcher probationschrifft halber bey publicirung der Zeügen nit angeben und dieselbe nicht begehrten, Sollen alßbald nach der publicirung der Zeügen die acten inrotulirt und zum Land-Recht geschickt werden. Da auch keine Zeügen geführt, sondern nur Instrumenta oder schrifftliche Urkunden vorhanden, Sol die Inrotulation nach Einbringung der Duplica, ausser obberürten Fals, da ein neues Instrument in der Duplica angezogen, vorgenommen werden.

C. XXII.

Es sol aber in gedachten Probationschrifften wegen der schrifftlichen Urkunden, auch Einreden wegen der Zeügen-Personen, welche albereit bey denen Haubtschrifften vorkommen und darinnen excipiendo und replicando verfahren worden oder verfahren werden können, vil weniger sonst etwas neues, ausser der nothwendigen salvir- oder impugnirung deß Beweises movirt werden, oder da etwas movirt, beym Versprechen nicht attendirt, auch nach Gelegenhait deßhalben der Schrifftsteller wegen gesuchter Verlängerung und Weitleüfftigkeit willkürlich gestrafft werden. Insonderheit ist bey dieser wie bey allen andern Schrifften Unsere gnedigiste Mainung nit, daß weitleüfftige Satzschrifften und grosse product einbracht und dieselbe etwan mit allegationibus und unnöthigen disputationibus erfüllet, sondern es mit denen Schrifften dahin gerichtet werde, daß ob wol für Unserm Land-Recht nicht mehr Mündlich, sondern Schrifftlich, in Sachen so Leib, Ehr und Landgüter betreffen, verfahren werden sol, nichts destoweniger Unsere Land-Rechts-Beysitzere so wenig als hiebevor mit unnöthiger Weitleüfftigkeit beschwert oder auffgehalten, sondern so vil möglich dieser Unterschied gehalten werde, daß, was zuvor Mündlich, anjetzo mit ebenmässiger Kürtze Schrifftlich vorbracht werde.

Und sol nach jetzterwehnten probationschrifften keine weittere Schrifft stat haben, sondern die Acten inrotulirt und zum nechsten Land-Recht zum Versprechen geschickt werden.

Digitized by Google

Jak a kdy takový v spisích obsažený průvod při trvajícím processu doveden býti má.

C. XXIII.

Jakž předešlých časův původ půhon neb obeslání své, obviněný pak proti tomu svau v řezaných cedulích aneb jinak k zdvižení neb v nic obrácení žaloby danau odpověd prokázati povinen byl: tak až dosavád dotknuto jest, kterak jedna každá strana to, na čem *intenci* a hlavní mínění své zakládá, vedle toho pořádku, jakž který v processu psaném za grunt a základ se položí, skrze svědky anebo listovní průvody provésti má.

Poněvadž pak svědkové tak dobře jako listovní průvodové, když k spisům *in originali* anebo veypisové jich z desk zemských přiloženi nejsau, při saudu vedeni a ukazováni býti musejí: tehdy tak v tom zachováno býti má, že jakož jest předešle původ hned po dodání půhonu svědky své poháněti a jiné potřeby své fedrovati mohl, tak také k takovému obsilání žádný obzvláštní termín k průvodům teprva po podaných spisích očekáván, ale jedno vedle druhého řízeno předce býti má.

A ačkoliv tak termín k průvodům obyčejně až do podání dupliky trvá, však aby v tom řád zachován byl a ne všecko spolu na hromadu přicházelo: tehdy původ, hned po učiněné od komorníka ke dekám zemským relací, že obviněnému obeslání vedle žaloby dodáno jest, svědky své (pokudž v žalobě svědky jmenoval) skrze úředníky Pražský menší desk zemský obeslati dáti, i *originaly,* jestliby s nimi listovní průvody dotvrditi chtěl, sobě hotoviti má.

C. XXIV.

Takové však obeslání ne skrze půhon a důhon, jako předešle, ale skrze obeslání neboližto *citati* (jakž to i při právě městském za obyčej jest) jménem úředníkův menších vycházeti a v témž obeslání peněžitá pokuta (pokudžby se totižto svědek nepostavil) obsažená, a kdyby týž svědek ponejprve se nepostavil, podruhé na místě důhonu obeslati, a pokudžby i potom také nestál a ten, jenž jej zavozuje, na neposlušnost jeho sobě stěžoval: to vše pilně zregistrováno a k akcí přiloženo býti má, tak aby potom saudcové saudu zemského při uvažování a veypovědi tolikéž to z strany pokuty rozeznati mohli. Však svědku na vůli jest, chce-li před publikováním svědkův k vydání svědomí se ohlásiti a omluvu svau, proč jest se prve nepostavil, úředníkům menším v spisu podati, což nápodobně k akcí přiloženo

Digitized by Google

Wie und wan der, in denen Schrifften angezogene Beweiß bey wehrendem Process verführt werden sol?

C. XXIII.

Wie nun vor dieser Zeit Kläger seinen Půhon oder Obeslání, Beklagter aber seine in dem Außgeschnittenem Zettel oder sonst zu Umbstoß- und Elidirung der Klag gegebene Antwort zu erweisen schuldig gewesen: Also ist bißhero angedeüttet, wie eine jede Parthey das jenige, darauff sie ihre intention und Haubtmainung gründet, der Ordnung nach, wie eines und das ander in dem Schrifftlichen Proceß für ein Fundament gesetzt und vorbracht würd, durch Zeügen oder schrifftliche Urkunden beweisen solle.

Weil aber die Zeügen so wol als die schrifftliche Urkunden, wan sie denen Schrifften nicht in originali oder auß der Land-Tafel extrahirter beygelegt, bey Gericht producirt werden müssen: So sol es damit also gehalten werden, daß, wie vor diesem, bald nach eingegebenem Půhon Kläger seine Zeügen citiren und andere Notturfften befördern mögen; Also sol auch zu solcher Citation kein absonderlicher terminus probatorius erst nach eingebrachten Schrifften erwarttet, sondern eines neben dem andern vortgestelt werden.

Und ob wol also der terminus probatorius biß zu Einbringung der duplica regulariter wehret, Jedoch damit darinnen eine Ordnung gehalten und nicht alles zusamen auff einen Hauffen komme: So sol Kläger alßbald die Relation durch den Komorník oder Cammerling bey der Land-Tafel einbracht, daß Beklagtem die Citation neben der Klag eingeantworttet, seine Zeügen (so er in der Klage Zeügen benennet) durch die Unter-Ambtleüte bey der Land-Tafel citiren lassen, Sich auch, da er Briefliche Urkunden mit denen originalien belegen wolte, darmit gefast machen.

C. XXIV.

Es sol aber die Ladung nicht durch einen Půhon und Důhon, wie vor diesem, sondern durch ein Obeslání oder Citation (wie auch bey denen Stat-Rechten gebräuchlich) in der Unter-Ambtleute Namen geschehen und derselben Citation die Geldstraff (im Fall Zeüge nicht erschiene) einverleibt, auch wan er zum erstenmahl aussenbliebe, zum andernmahl an stat deß Důhons also citirt, und wan er alßdan auch nicht erschiene und daher Zeügenführer seinen Ungehorsamb beschuldigte, solches alles fleissig registrirt und denen Actis beygefügt werden, damit nachmals die Land-Rechts-Beysitzere beym Versprechen darauff, der Straff halber, erkennen mögen. Jedoch stehet Zeügen bevor, sich vor publicirung der Zeügnuß zum Zeügnuß zu offeriren und seine Entschuldigung bey denen Unter-Ambtleüten wegen seines vorigen Aussenbleibens schrifftlich einzubringen, welches gleichermassen denen

Digitized by Google

býti má, aby z toho při rozeznání saud zemský uvážiti mohl, zdaližby taková omluva svědka od té, pro jeho se nepostavení a obeslání doložené pokuty docela anebo na díle osvoboditi mohla. Jakož pak vždycky dotčený saud zemský při uvážení takových pokut všech případností dobře šetřiti má.

C. XXV.

A termín v obeslání svědkův do čtyr neděl, od toho dne počítajíc, jakby obviněnému, dle relací od komorníka učiněné, obeslání a žaloba dodána byla, jmenovati a uložiti se má; poněvadž v ten čas (kdyby totižto čtyry neděle po dodání žaloby prošly anebo pokudžby týž den saudu nebyl, neb toho dne věci právní při dckách zemských se neřídily, v nejprvnější den saudu potom) původ svědky své zavésti a vyslyšeti dáti, jako i listovní své průvody s *originaly* stvrditi; obviněný pak, ač chce-li, k témuž termínu buď osobně anebo skrze prokuratora svého se postaviti, potřeby své s podáním *interrogatoriorum,* neboližto otázek, a excipirováním proti osobám svědkův (o čemž níže viceji) fedrovati, při vidimování listovních průvodův a ukazování *originál*ův přítomen býti, jako i pečeť a ruku svau, pokudžby co takového ukazováno bylo, seznati mají.

A jestližeby také který svědek k tomu času se nepostavil a tak prvního obeslání pominul: tehdy podruhé ve dvau nedělích, od projití prvního termínu počítaje, k dostavení obeslán, a takové obeslání při vyjití téhož prvního termínu, tak aby odporná strana o tom tolikéž vědomost míti mohla, vydáno a dáleji s těmi svědky anebo svědkem podle výš oznámeného spůsobu *procediro*váno býti má.

C. XXVI.

Kdyby se pak obviněný k témuž termínu nepostavil a svrchu dotčených potřeb fedrovati nechtěl: tehdy nic méně vyslýchání svědkův, jako také vidimování listovních průvodův průchod svůj míti má. Kteréžto zavedení svědkův a vidimování, anebo co sice víceji při témž termínu vyřízeno, potom z té příčiny, že jest obžalovaný aneb prokurator jeho k tomu se nepostavil nebo potřeby své fedrovati nechtěl, nijakž naříkati se moci nebude.

C. XXVII.

Co se seznání pečetí a sekrytu dotýče, má obviněný, kdyžby, jakž již dotknuto, se nepostavil, nicméně v excepci potřeby své z strany týchž spisův (o kterýchžto seznání činiti jest) přednésti, ale tím, jakoby z té příčiny, že jemu již jmenované spisy *in*

Digitized by Google

Actis beyzulegen, damit bey der Erkäntnuß das Land-Recht darauß ermessen möge, ob die eingebrachte Entschuldigung Zeügen gantz oder eines theils von der, auff sein nicht-erscheinen gesetzten Straff befreyen möge; Innmassen dan jederzeit gedachtes Land-Recht bey Erkennung derselben Straff alle Umbstände wol erwegen sol.

C. XXV.

Und sol der Terminus in der Citation der Zeügen auff 4 Wochen, von dem Tag anzuraitten, als Beklagtem, Vermög deß Cammerlings Relation, die Citation und Klag eingeantworttet, gerichtet und angesetzt werden; Sintemaln auff dieselbe Zeit (wan nemblich 4 Wochen nach der eingeantwortteten Klag vorüber, oder wan je derselbe Tag kein Gerichts- oder solcher Tag wäre, darin Gerichtshandlungen bey der Land-Tafel vorgenommen würden, den nechsten Gerichts-Tag hernach) sol Kläger seine Zeügen führen und abhören lassen, Auch seine Briefliche Urkunden mit denen Originalien bestettigen, Beklagter aber, so er wil, eben auff denselben terminum in Person oder durch seinen Procuratorem erscheinen, seine Notturfft mit Eingebung der Interrogatorien, Excipirung wider der Zeügen-Person (davon hier-unten mit mehrerm) befördern, der Vidimirung der Schrifftlichen Urkunden und producirung der originalien beywohnen, auch sein Sigel und Handschrifft, so dergleichen etwas vorhanden, recognosciren. Da auch etwan ein Zeüge auff dieselbe Zeit nicht erschiene und also die erste citation nicht in acht genommen hette, solle er zum andernmahl innerhalb 14 Tagen von dem ersten termino an zu rechnen, zu erscheinen citiret, und die citation eben zu ende deß ersten termini, damit das Gegentheil darvon Wissenschafft haben könne, außgehen, und ferner mit denen oder denselben Zeügen obgesetzter massen verfahren werden.

C. XXVI.

Wan aber Beklagter auff solchen terminum nicht erschiene und obberürte Notturfften nit befördern wolte, So sol doch nichtsdesto-weniger die Zeügen-Verhör, wie auch die Vidimirung der schrifftlichen Urkunden vortgehen, und sol nachmals solche Zeügenführ- und Vidimirung, wie auch was sonst auff demselben termino mehr zu verrichten, auß der Ursach, daß Beklagter oder sein Procurator darzu nicht erscheinen oder seine Notturfft darbey nicht befördern wollen, gar nicht angefochten werden.

C. XXVII.

Was aber die Recognoscirung der Petschafft und Sigil anlangt, Sol Beklagter auff jetztgesetzten Fall der nichterscheinung in seiner Exceptionschrifft einen weg wie den andern seine Notturfft wegen derselben Schrifften (umb derer recognition es zu thun) einbringen

Digitized by Google

originali ukázány nejsau, odpovídati povinen nebyl, zastírati se nemůže, poněvadž mu takové spatřiti a seznati svobodné zůstávalo a k tomu čas a cíl uložen byl.

Má však původ také potom při dodávání excepcí s často jmenovaným listem a pečetí se zásobiti, tak aby (pokudžby je obžalovaný anebo prokurator jeho při témž termínu spatřiti a seznati žádal) před rukama býti mohly.

Kdyby pak původ potom sám na takové *recognosciro*vání neboližto seznání nastaupal, a obžalovaný i tehdáž ještě *recognosciro*vati jich nechtěl: tedy při rozeznání hlavní věci slušně i to na považení zůstávati bude, zdaližby pro svévolné zanedbání takového *recognosciro*vání, týž spis a pečeť za věc přiznalau držány býti mohly. Kdež však dotčení saudcové zemští tolikéž velikost věci a co proti týmž spisům v excepcí předkládáno jest, na bedlivém pozoru míti budau.

Kterážto *recognití* neboližto seznání jináčeji než austně jak jednau tak podruhé před úředníky menšími konaná a při tom žádného hádání, kteréby hned a toho dne ještě anebo nejdéle druhého dne, dokavádžby se při úřadu sedělo, rozeznáno býti nemohlo, dopustiti se nemá; nýbrž to všecko k hlavním spisům se *remittiro*vati a prokurator původa každého času při těch termínich, kteří k dodávání spisův uloženi jsau, konečně se nacházeti a potřeby principála svého jak při tom, tak i jiných termínich pilně fedrovati má. Což vše, jakž to o původovi (v příčině průvodu, na který jest se v žalobě své potahoval a který jmenoval) nyní oznámeno jest, tolikéž při obžalovaném, pokudž jest v excepcí své na průvod se potahoval, jako i při původu, jestliže jest v replice své další průvod *specifi*koval a obsáhl, své místo míti má. Však s takovým rozdílem, že potomně stranám při jiných spisech, k vedení průvodův jak skrze svědky tak i listovní *instrumenta,* jakž nahoře dotknuto, od toho času jakž ty spisy, totiž excepcí a replika ke dekám zemským dodány budau, termín dán, a ve čtyrech nedělích od toho dne, anebo pokudžby tehdáž při dekách zemských na právě se nesedělo, druhý den saudu potom jmenován. A ve všem, i jednom každém, při dotčených spisích v zavozování svědkův, stvrzování listovních průvodův a *recognosciro*vání neboližto seznání listů a pečetí (jakž o původu dotknuto) zachováno, aniž hotovení spisův skrze toto postranní jednání zamezováno anebo prodlužováno býti má.

C. XXVIII.

A poněvadž nahoře o *interrogato*riích neboližto otázkách, jako i excepcích proti osobám svědkův zmínka učiněna jest, pročež obviněnému i jednékaždé straně, proti kteréž svědkové

Digitized by Google

und sich darmit nicht zu behelffen haben, daß, weil er jetzterwehnte Schrifft in originali nicht gesehen, er darauff zu antworten nicht schuldig, weil ihm dieselbe zu sehen und zu recognosciren frey gestanden und Ziel und Zeit gegeben worden.

Es sol aber Kläger auch nachmals, bey Einbringung der Exceptionschrifft, mit mehrerwehntem Brieff und Sigil sich gefast halten, damit, wan Beklagter oder sein Procurator sie auff denselben terminum zu sehen und zu recognosciren begehrte, dieselbe zur stell seyn mögen.

Wan aber Kläger alßdan selbst auff die recognition drängte, und Beklagter sie auch damals nicht recognosciren wolte, Würde es bey der Erkäntnuß der Haubtsach nit unbillich nachdencken geben, ob nicht wegen mutwilliger-weise unterlassener recognoscirung solche Schrifft und Petschafft für bekant gehalten werden möchte.

Darbey gleichwol gedachte Land-Rechts-Beysitzere die Wichtigkeit der Sachen, und was wider solche Schrifften in der exception eingewendet, in fleissige Obacht nehmen werden.

Und sol diese recognition anders nicht als Mündlich, so wol ein- als das andermahl, bey denen Unter-Ambtleüten geschehen und darbey kein disputat, so nicht alßbald und noch desselbigen Tags oder zum lengsten deß andern Tags bey sitzendem Rath entschieden werden könte, zugelassen, sondern dasselbe alles zu denen Haubtschrifften remittirt werden, und Klägers Procurator sich jederzeit bey denen terminis, so zu Einbringung der Schrifften gesetzt, unfehlbar befinden und bey demselben, so wol andern, terminis seines Principalen Notturfft fleissig befördern. Und solches alles, was vom Kläger (so vil den Beweiß anlangt, welchen er in seiner Klag angezogen und benennet) anjetzo gesetzt worden, sol auch bey dem Beklagten, wan er in seiner exception Beweiß angezogen, wie auch bey dem Kläger, wan er in seiner Replica Beweiß specificirt und einbracht, stat haben. Jedoch mit diesem Unterschaid, daß nachmals denen Partheyen bey denen andern Schrifften der terminus der Beweißführung so wol mit Zeügen als schrifftlichen Urkunden (wie hir-oben gemeldet) von der Zeit an, als dieselbe Schrifften nämblich die exception und Replica bey der Land-Tafel eingeantworttet, angesetzt, und in 4 Wochen von demselben Tag an, oder wan derselbe Gerichts-Tag bey der Land-Tafel, doch den nechsten Gerichts-Tag hernach, angestellet werden sol. Und sol in allem und jedem bey denen angeregten Schrifften mit producirung der Zeügen, Bestettigung der schrifftlichen Urkunden und recognoscirung Brieff und Sigils (wie vom Kläger gemelt) gehalten, Auch die Verfassung der Schrifften durch diese Nebenhandlung nicht gesperret oder auffgezogen werden.

C. XXVIII.

Und weil hieroben der Interrogatorien, wie auch der Exceptionen wider der Zeügen-Person gedacht worden, So sol Beklagtem und einer

Digitized by Google

se vedau, na vůli zůstává, zdaližby při již jmenovaném terminu, v jednom nebo v druhém, v žalobě nebo v jiných spisích položeném artikuli, na který svědkové vztažení jsau, snad některé obzvláštní případnosti v spisu co nejkratčeji připomenauti a ke dckám zemským podati chtěl, na kteréž potom úředníci menší při vyslýchání svědkův se dotazovati mají; však aby to od obžalovaného v otázky uvedeno, a na jakauby případnost při jednom nebo druhém artikuli svědek tázán býti měl, výslovně doloženo bylo.

A jakož jsau předešle takové otázky (kteréž v Našich císařských právích *interrogatoria* slovau) od stran podávané nebyly, tak také i ještě toho mínění býti neráčíme, aby množství takových *interrogatorií* aneb rozdíly jich i jiné obšírnosti, nýbrž to toliko uvedeno bylo, aby pokudžby, jakž dotčeno, snad strana, proti které svědkové zavedeni jsau, buď z příčiny osob svědkův anebo podstaty věci, na kterau examinováni neboližto dotazováni býti mají, jisté případnosti, o kterýchžby saudce snad vědomosti neměl, připomenauti chtěla, aby takové v jisté otázky uvedla a tak saudci podala.

Však strany při tom všelijakých bezpotřebných a k věci neslaužících otázek se varovati mají; nebo jináčeji takové netoliko zavržené budau, ale také strana s domluvau se potkati má.

C. XXIX.

Byť pak také strana žádných takových otázek nepodala, nicméně úředníci menší a jiné úřadní osoby svědkův na následující otázky dotazovati se mají:

1. Jak jest svědek starý?

2. Zdaliž s tím, jenž ho zavozuje, v krevnosti zpřízněn jest, a jak blízkau?

3. Zdali s tím, proti kterému svědčiti má, v nepřátelství zůstává?

4. Zdali v té věci *interessirován* jest a odtud nějakého zisku očekává?

Však při jednom každém artikuli jmenovaní saudcové (byť pak žádných *interrogatorií* před rukama nebylo) od svědka příčinu jeho povědomosti, a odkad on to, co vysvědčuje, ví, s pilností vyzvěděti (mají).

A jakož častojmenovaní úředníci vedle své rozšafnosti a příležitosti osob a věci, o kterau činiti jest, na takové *interrogatoria* buď všechněch těch svědkův aneb toliko některých z nich se dotazovati, tak sice i jiných všech případností při tom dotazování neboližto examenu pilně šetřiti mají.

Digitized by Google

jeden Parthey, wider welche Zeügen geführt, bevorstehen, ob sie bey jetzigedachtem termino bey einem und anderm in der Klag oder andern Schrifften gesetztem Artickul, darbey Zeügen angegeben, etwan gewisse Umbstände schrifftlich auffs kürtziste als möglich erinnern und bey der Land-Tafel eingeben wolle; Darüber nachmals die Unter-Ambtleüte bey der Verhör die Zeügen befragen sollen; Jedoch daß solches von dem Beklagtem in Fragstuck gebracht und auff was für Umbstände Zeüge bey einem oder dem andern Artickul befragt werden solle, deütlich gesetzt werde.

Wie aber vor dieser Zeit dergleichen Frugstuck (so in Unsern Kaiserlichen Rechten Interrogatoria genent werden) von denen Partheyen nicht eingegeben, Also seynd Wir auch anjetzo gnedigist nicht gemaint, die Mänge der Interrogatorien oder die unterschidene distinctiones derselben und andere Weitleüfftigkeiten, sondern allein dieses einzuführen, daß, wie obberürt, wan etwan die Parthey, wider welche Zeügen angegeben, entweder wegen der Personen der Zeügen oder auch wegen der Sach selbst, darüber sie examinirt werden sollen, gewisse Umbstände zu erinnern hette, so dem Richter nicht bewust seyn möchten, daß sie dieselbe in Fragstuck bringen und dem Richter ubergeben sollen.

Doch daß man sich darbey aller unnöthigen und zur Sachen undienstlichen Fragstucken enthalte; Dan im widrigen Fall dieselben nicht allein verworffen, sondern es auch der Parthey verwiesen werden sol.

C. XXIX.

Wan aber auch gleich die Parthey keine Fragstuck übergebe, So sollen doch die Unter-Ambtleüte und andere Officirer auff nachfolgende Fragstuck die Zeügen befragen:

1. Wie alt der Zeüge sey?

2. Ob er dem Zeügenführer mit Bluts-Freündschafft verwant, und wie nahe?

3. Ob er mit dem, wider welchen er Zeügen sol, Feindschafft habe?

4. Ob er in der Sach interessirt und darauß etwan einen Gewin zu erwartten?

Bey einem jeden Artickul aber sollen gedachte Richter (ob gleich sonst kaine Interrogatoria vorhanden) von Zeügen die Ursach seiner Wissenschafft, und woher er das jenige, so er außsagt, wisse, fleissig erforschen.

Wie nun mehrerwehnte Officirer ihrer discretion, Gelegenhait der Person und der Sach nach, über solchen Interrogatorien etzliche oder alle die Zeügen examiniren mögen, Also werden sie auch sonst bey dem examine alle Umbstände fleissig in acht nehmen.

Digitized by Google

C. XXX.

Však průvodní artikulové ne tak jako předtím (kromě těch případností, kde svědkové listovní svědomí dávati obyčej mají, při čemž také vedle předešlého Zřízení toho se zůstavuje) svědkům při obeslání posíláni, nýbrž úředníkům menším, aby oni svědky examinovali, odevzdávané býti mají. A může ten, jenž svědky zavozuje, když svědkové v těch spisech jmenováni jsau, buď na spis vedle artikulův sepsaný a ke dckám zemským podaný i tam zůstávající, těch svědkův za examinování žádati, nebo skrze přísežného registratora při týchž dckách zemských takové artikule z těch spisův vytáhnauti dáti a je k examinování svědkův úředníkům menším dodati. Kteřížto však v takové příčině též vedle artikulův sepsaný spis před rukama míti a pokudžby z strany týchž artikulův nějaká pochybnost býti chtěla, jedno s druhým *collacinirovati* aneboližto srovnati mají.

C. XXXI.

Co se pak bránění osob svědkův dotýče, tu mezi těmi excepcími, které jako *notor*ní a zjevné jsau, a jinými, které na sporu, na průvodu a odvodu zůstávají, rozdíl učiněn býti má.

A ovšem kdyby obžalovaný podobné zjevné a patrné, buďto proti jednomu anebo víceji od původa v žalobě jmenovaným svědkům excepcí měl: může takové excepcí vedle podání svých *interrogatorií* při vedení svědkův sám nebo skrze svého prokuratora, v přítomnosti odporné strany neb prokuratora jejího předložiti. A kdyby tehdáž odporná strana nic proti tomu přednésti nemohla, skrze cožby taková proti svědku předložená excepcí v pochybnost a v spor uvedená byla, jako ku příkladu, kdyby svědek obžalovaného zjevný odpovědník a nepřítel anebo původu vědomým krevním přátelstvím tak blízký byl, žeby mu svědomí dáti nemohl: tedy takový svědek nemá k svědomí připuštěn, nýbrž od úředníkův menších zavržen býti. Což všecko austně se státi a původ svau repliku hned učiniti má, aniž jemu k tomu víceji času než do následujícího dne dopříti. A pokudžby z strany jednoho nebo druhého svědka nějaký spor vzniknauti chtěl, nicméně jiných svědkův examen beze vší překážky průchod svůj míti má.

C. XXXII.

Co se pak toho svědka, proti kterémužby excipirováno bylo, dotýče, kdyžby původ v austní své replice buďto *factum* neboližto tomu, coby se svědkovi přičítalo, odpíral, nebo něco podstatného proti tomu přednášel, skrze cožby taková excepcí

Digitized by Google

C. XXX.

Es sollen aber die Beweiß=Artickul nicht wie vor diesem (ausser der Fälle, da die Zeügen schrifftlich Zeügnuß zu geben pflegen, bey welchen es dißfals bey der vorigen Ordnung gelassen würd) denen Zeügen neben der Citation zugeschickt, sondern denen Unter=Ambtleüten die Zeügen zu examiniren, eingeantwortet werden. Und mag der Zeügenführer, wan Zeügen in denen Schrifften benent, entweder über der articulirten Schrifft, so bey der Land=Tafel von ihm eingegeben und alldar verbleibt, die Zeügen zu examiniren begehren oder aber durch einen geschwornen Registrator bey der Land=Tafel die Artickul auß denen Schrifften ziehen lassen, und dieselbige zum examine denen Unter=Ambtleüten einhändigen. Welche doch auff diesen Fall die articulirte Schrifft auch bey handen haben, und da der Artickul halber Zweifel vorfallen thät, eines mit dem andern collationiren sollen.

C. XXXI.

Was aber anlangt die Einreden wider der Zeügen Person, Ist ein Unterscheid zu machen zwischen denen jenigen exceptionen, welche gleich notorisch und kundbar, und denen andern, welche stritig und auff Beweiß und Gegenbeweiß bestehen.

Und zwar wan Beklagter dergleichen kund= und offenbare exceptiones wider einen oder den andern von Klägern bey der Klag benenten Zeügen hette: Mag er dieselbe Exception neben Eingebung seiner interrogatorien bey producirung der Zeügen, selbst oder durch seinen Procuratorem, in beyseyn deß Gegentheils oder seines Procurators einwenden. Und wan alßdan das Gegentheil nichts darwider vorbringen könte, dardurch solche Einrede wider den Zeügen zweifelhafftig oder stritig gemacht würde, als zum Exempel, wan Zeüge deß Beklagten offentlicher abgesagter Feind, oder Klägern mit bekanter Blutsfreünd=schafft so nahe verwant wäre, daß er nicht Zeügen könte: So sol der Zeüge nicht zugelassen, sondern von denen Unter=Ambtleüten abgewisen werden. Und sol solches alles Mündlich geschehen, und Kläger seine Replica bald thun, oder ihm doch lenger nicht als biß folgenden Tags Zeit darzu gegeben werden. Und zwar wan gleich wegen eines oder deß andern Zeügen disputat verfallen möcht; Sol doch der andern Zeügen examen nicht verhindert, sondern dasselbe vortgestelt werden.

C. XXXII.

Was aber den Zeügen, wider welchen excipirt worden, anlangt, Wan der Kläger in seiner Mündlichen Replica entweder das factum, so Zeügen vorgeworffen würde, nicht gestünde, oder sonst etwas er=hebliches einbrechte, dardurch die Exception nach Gelegenheit der

Digitized by Google

dle příležitosti a povahy té věci v pochybnosti zůstávala a dalšího průvodu potřebovala: má sice ten svědek k examinování připuštěn býti, však obžalovanému jeho excepcí a to, oč jest při tom pochybnost a spor vznikl, v spisu svém prokázati a provesti na vůli zůstává.

C. XXXIII.

Mají také úředníci menší původu, kdyžby k své replice lhůtu k druhému dni bral, takovau hodinu uložiti, aby, pokudžby se z takové repliky vynašlo, žeby excepcí většího průvodu potřebovala, a tak ten anebo ti svědkové k svědomí připuštěni býti měli, takoví svědkové ještě toho dne examinováni byli, a tak žádného svědka déleji nežli prve zdržovati zapotřebí nebylo. Však také při examinování svědkův na to šetřiti se musí, aby oni na jeden nebo druhý artikul ne tak zprosta skrze *ano* nebo *ne* nebo že *nevědí* odpovídati, ale při jednomkaždém artikuli tu věc, na kterauž tázáni jsau, zase opáčili a výslovně, co jim o jednom nebo druhém vědomo nebo nevědomo jest, seznali; což všecko slovo od slova poznamenáno býti má.

C. XXXIV.

A poněvadž excepcí proti svědkům (které na dalším provozování pozůstávají), když se před úředníky menšími přednášejí, k hlavním spisům se odkládají: pročež když obviněný takové excepcí, které na průvodu záležejí, aniž jakž dotčeno, za zjevně známé držané býti nemohau, se míti domnívá, nemá jich na překážku examinování svědkův před úředníky menšími přednášeti, ale v spisu excepcí své je vyvesti a pokudž jakého průvodu zapotřebí, na takový, jako i při jiných odporných puňktích, v dotčeném spisu se potáhnauti, tak aby ještě jednau původ v replice své svědkův svých zastávati, a co proti ním přednášeno bylo, to zase po bedlivém uvážení odvésti mohli Z čehož všeho potom saudcové zemští při uvažování rozeznat. mají, zdaliby takové svědomí toho svědka na pozor vzato býti mělo neb ne. Však při takovém odporování proti osobám svědkův déleji než toliko k replice přicházeti se nemá. A jestliby kdo přes to duplikovati anebo *testes reprobatorios reprobatoriorum,* totižto proti svědkům k zavržení jeho svědkův vedeným, jiné svědky vésti chtěl: to nijakž dovoleno býti, a kdyžby ten, jenž svědky zavozuje, na tu excepcí proti osobám svědkův předloženau odpověděl a druhá strana na to replikovala, déleji *procedir*ovati se nemá.

Kdež tolikéž toho šetřiti sluší, kdyby obžalovaný beze vší příčiny svědka původa v takových věcech, z kterých nářkové

Digitized by Google

Umbstände, zweifelhafftig würde, und mehrere Außführung erforderte: So sol zwar der Zeüge zum examen zugelassen werden, Jedoch Beklagtem seine exception, und was darbey zweifelhafftig oder stritig worden, in seiner Exceptionschrifft außzuführen und zu beweisen bevorstehen.

C. XXXIII.

Es sollen auch die Untern Ambtleüte, wan Kläger zu seiner Replica biß auff den andern Tag Zeit genommen, ihm ein solche Stund ansetzen, daß, wan sich auß solcher Replica befünde, daß die Exception mehrer Außführung bedarff, und also der oder die Zeügen zum Zeügnuß zuzulassen, dieselben Zeügen noch desselben Tags examinirt, und also kein Zeüge lenger als vor diesem auffgehalten werden dörffe. Doch muß auch bey dem Examine der Zeügen in acht genommen werden, daß sie nicht schlecht auff einen oder den andern Articul mit Ja oder Nein, oder nicht-wissen antworten, sondern bey einem jeden Articul die Sache, darauff sie befragt, reassumiren und außdrücklich was ihnen von einem oder dem andern bewust oder nicht bewust, außsagen, und solches also von Wort zu Wort auffgeschriben werden.

C. XXXIV.

Wie nun die Exceptiones wider die Zeügen (so auff Außführung beruhen), wan sie vor denen Unter-Ambtleüten vorbracht, zu denen Haubtschrifften remittirt werden: Also, wan Beklagter befindet, daß er dergleichen Exceptiones hat, welche auff Beweiß bestehen, und nicht auff die Maß, wie obberürt, alsobald für kundbar gehalten werden möchten, Sol er dieselben nicht zu Verhinderung deß examinis der Zeügen bey denen Untern Ambtleüten vorbringen, sondern in seiner Exceptionschrifft solche Exception wider die Zeügen außführen, und wo Beweiß vonnöthen, denselben wie bey denen andern stritigen Puncten in gedachter Schrifft anziehen, damit also nachmals Kläger in seiner Replica seine Zeügen defendiren und die Einwürff, so wider sie geschehen, nach reiffer Erwegung abläinen könne. Auß welchem allem dan bey der Erkäntnuß die Land-Rechts-Beysitzere zu ermessen, ob das Zeügnuß desselben Zeügens in acht zu nehmen sey oder nicht. Jedoch sol bey diesen Einreden wider der Zeügen Person es weitter nicht als biß zum repliciren kommen, auch wan man darüber duplicirte und etwan testes reprobatorios reprobatoriorum führen wolte, solches gar nicht zugelassen, sondern wan der Zeügenführer auff die Exception wider deß Zeügens Person geantwortet, und das ander theil darauff replicirt hat, ferner nicht verfahren werden. Darbey auch in acht zu nehmen, daß, wan ohne aintzige Ursach Beklagter Klägers Zeügen in Sachen, darauß sonst Ehrnhändel zu entstehen pflegen, als da er Zeügen an seinen Ehren oder Stand angegriffen, beschuldiget und

Digitized by Google

cti povstávají (jako kdyby svědka na poctivosti jeho neb stavu naříkal) dotekl, a to zjevně před úředníky menšími přednesl, že svědku *actio injuriarum*, neboližto obvinění jeho z nářku cti, v moci pozůstává. Kterážto však, jsauce obzvláštní rozepře, do druhých processův míchaná, aniž také dříve, ažby hlavní process dokonán byl, začatá býti nemá.

C. XXXV.

A jakož to všecko, co o excepcí proti svědkům původa položeno jest, tolikéž v excepcí proti svědkům obviněného, a summau proti všem svědkům, kteříž v týchž spisích jmenováni jsau, místo své má. Taktéž kdyby se přitrefilo, žeby i při duplice svědkové jmenováni býti museli: tehdy duplikant při dodávání své dupliky (poněvadž po ní žádnému spisu víceji místa není) artikule, které jemu prokázati zapotřebí jest, z dupliky vytáhnauti a vedle poznamenání jmen svědkův, je úředníkům menším podati, a toho aby takoví svědkové připuštěni byli, vyhledávati, tolikéž i příčiny, pro které je zavozuje, v přítomnosti druhé strany prokuratora (jemuž při všech právních termínich býti náleží) oznámiti má.

C. XXXVI.

Kdyby se pak našlo, žeby takové průvodní artikule ku potřebě duplikanta a vyzvědění pravdy potřební byli, a prokurator původa při austním vyslýchání před úředlníky menšími toho by nijakž odvésti nemohl: tehdy obojí straně ještě termín do šesti neděl, od podání dupliky počítajíc, se propůjčuje; a v témž čase zavedení svědkové, a cožby sice při témž zavozování svědkův připadlo, v dotčených šesti nedělích a v tom až do publikování svědomí ještě v ostatním čase bez všelijaké obšírnosti vyřízeno býti má, poněvadž jak po dodání dupliky, tak také když se těch šest neděl z slušných a hodných příčin k terminu *probator*nímu neboližto k průvodům přidává, až k publikování svědomí, vždycky ještě deset dní dopříno a dovolováno bývá.

C. XXXVII.

Kdyby duplikant průvodní artikule, kteříby k té věci nenáleželi, přednesl, takoví artikulové od dotčených úředníkův menších skrze austní *recess* zavržení a svědkové v desíti dnech od takového oznámení publikováni býti mají.

C. XXXVIII.

A ačkoliv, pro uvarování všelijakých konfusí neboližto nespůsobův a obšírnosti, jedna každá strana má na svědky své

Digitized by Google

solches offentlich für denen Untern Ambtleüten vorbracht, daß dem Zeugen seine actio injuriarum wider ihn ordentlicher weise vorzunehmen und außzuführen zu vorbehalten sey. Welches aber eine absonderliche action und in denen andern Processen nicht eingeflochten und darmit vermengt, auch nicht eher biß der Haubt-Proceß zum Ende gelauffen, angestelt werden sol.

C. XXXV.

Wie nun solches alles, was von der Exception wider deß Klägers Zeügen gesetzt, auch von der Exception wider deß Beklagtens Zeügen, und in Summa wider alle Zeügen, so in denen Schrifften benennet, stat hat; Also wan sich ein Fall zutrüge, daß auch bey der Duplica Zeügen benent werden müsten: So sol, weil nach derselben keine andere Schrifft stat hat, der Duplicant bey Einbringung seiner Duplica die Artickul, so er zu probiren vonnöthen, auß der Duplica ziehen und neben dem Namen der Zeügen denen Untern Ambtleüten übergeben und anhalten, solche Zeügen zuzulassen, Auch Ursachen, warumb er dieselben führet, in beyseyn deß Gegentheils Procurators (welcher bey allen Rechts-Terminen seyn sol) andeütten.

C. XXXVI.

Wan sichs nun befinde, daß solche Beweiß-Articul zu des Duplicanten Notturfft und Erkündigung der Wahrheit nothwendig, und Klägers Procurator in der Mündlichen Verhör bey denen Unter-Ambtleüten solches nicht abläinen könte: Sol beyden Partheyen noch ein Termin auff Sechs Wochen, von Zeit der eingebrachten Duplic anzuraitten, ertheilet und innerhalb derselben Zeit die Zeügen producirt, und was etwan sonst bey solcher Zeügenführung vorfiele, in gedachten Sechs Wochen und der biß zu publicirung der Zeügnussen noch übrigen Zeit, ohne eintzige Weitleüfftigkeit, verrichtet werden. Sintemaln so wol nach eingebrachter Duplica, als auch wan die Sechs Wochen auß erheblichen Ursachen zum termino probatorio zugegeben, jederzeit noch Zehen Tag biß zu publicirung der Zeügnuß vergunt und verstattet werden sollen.

C. XXXVII.

Wan aber Duplicant Beweiß-Articul vorbrechte, so zu der Sach nicht gehörten, Sollen die Articul von gedachten Unter-Ambtleüten durch einen Mündlichen recess verworffen und die publicirung der Zeügen innerhalb Zehen Tagen von demselben Beschaid an angestelt werden.

C. XXXVIII.

Und ob wol zu Verhüttung allerhand Confusion und Weitleüfftigkeiten eine jede Parthey seine Zeügen und Rechts-Instrumenten

Digitized by Google

a právní *instrumenta* (kterýmiž *intenci* svau prokázati míní) v spisích svých se potahovati a ničeho, coby jim povědomé bylo, nevypauštěti, a také jistý termín k zavozování takových svědkův a *instrument*ův při jednom každém spisu doložen jest; však kdyby strany k provedení těch v spisích jejich obsažených artikulův nových svědkův se uptali, aneb také novy *instrumenta* nalezli, a to, že jsau takové svědky neb *instrumenta* teprva vnově vyhledali neb našli, a že je ne *calumniose* neboližto zaumyslně a k prodlaužení té věci přednáší, buď přísahau obdrželi, aneb sice to dostatečně a tak prokázali, žeby odporná strana anebo prokurator její k přednešení proti tomu nic podstatného neměl: tedy nadepsaní svědkové a *instrumenta* (byť pak i v spisích jmenováni nebyli) až po dodání dupliky a projití těch desíti dnův, kteříž až k vyhlašování svědkův uložení jsau, přednešení býti mohau. Což podobně místo své má, kdyby svědek ven z země zůstával aneb co jiného k tomu podobného se přitrefilo, čímžby ten, jenž svědky zavozuje, vinen nebyl.

C. XXXIX.

Může také, kdyby která koli strana svých svědkův z jiždotknutých příčin, dříve než málo před tím k publikování svědomí uloženým časem dostati nemohla, ještě šest neděl (jakž výšeji o duplice oznámeno jest) jí uděleno a v témž čase s takovým svědkův vedením, beze vší obšírnosti postupováno býti; však ten, jenž svědky zavozuje, k obdržení takového odkladu obzvláštní přísahu na to, že jest těch svědkův dříveji dosáhnauti nemohl a že toho k prodlaužení té věci aneb k teyrání odporné strany svévolně nečiní, při dckách zemských vykonati má.

C. XL.

Jestliby se také od duplikanta na nějaké nové *instrumentum* při jeho duplice potahovalo a původ neb prokurator jeho v spatření dupliky to aneb při tom, žeby to k ujmě té věci slaužilo, shledal, a proto se před úředníky menšími v těch desíti dnech, kteří po duplice k publikování svědomí zbývají, ohlásil; obviněný pak to, že jest takové nové *instrumentum* teprva vnově vynalezl a že je *calumniose* neboližto zaumyslně nepřednáší, přísahau svau stvrdil: tehdy jednékaždé straně k jednomu spisu od jedněch čtyr neděl až zase do druhých čtyr neděli dovoleno, a v témž času, co sice z příčiny takového nového *instrumentu* zapotřebí, fedrováno býti může.

C. XLI.

Však to zde za nové *instrumentum* se rozumí, kdyby totižto duplikant k témuž artikuli, který jest v excepci své byl

Digitized by Google

(darmit sie Ihre intention zu erweisen vermaint) bey denen Schrifften anziehen und keines, darvon ihnen bewust, außlassen sol, Auch ein gewisser terminus zu producirung solcher Zeügen und Instrumenten bey einer jeden Schrifft bestimbt worden; Jedoch, wan sie etwan zu Beweisung derer in ihren Schrifften gesetzten Articuln neue Zeügen in Erfahrung brechten oder auch neue Instrumenta fünden, und entweder mit einem Aid erhielten, daß sie solche Zeügen oder Instrumenta erst von neuem erfahren oder gefunden, und daß sie dieselben nit calumniose und zu Verlengerung der Sach vorbrechten, oder solches sonst gnugsamb und also bescheinigten, daß das Gegentheil oder dessen Procurator dargegen nichts erhebliches auffzubringen: So mögen obberürte Zeügen und Instrumenta (wan sie gleich in denen Schrifften nicht benent) biß nach eingebrachter Duplica und Verlauff der Zehen Tag, so biß zu Publicirung der Zeügen angesetzt, producirt werden. Welches dan gleichermassen stat hat, wan ein Zeüge ausser Landes oder sonst dergleichen vorfiehle, daran der producent keine Schuld hette.

C. XXXIX.

Es mag auch, wan ein oder das ander theil, wegen obangeregter Ursachen, seine Zeügen nicht eher als kurtz vor der zu publicirung der Zeügnuß angesetzten Zeit, erlangen können, ihm noch Sechs Wochen Zeit (wie von der Duplica hir-oben gemeldet) ertheilt und in derselben Zeit mit solcher Zeügenführung ohne aintzige Weitleüfftigkeit verfahren werden; Jedoch daß Procudent zu Erhaltung dieser Frist ein absonderliches Juramentum, daß er die Zeügen nicht eher erlangen können, und daß er es nicht thue, die Sach vorsetzlich auffzuziehen oder das Gegenthail umbzutreiben, bey der Land-Tafel ablege.

C. XL.

Wan auch von dem Duplicanten etwan ein neues Instrument bey der Duplica angezogen und Kläger oder sein Procurator in Ersehung der Duplica solches und darneben, daß es der Sachen zum Nachtheil geraiche, befünde, und sich deßwegen bey denen Unter-Ambtleüten in denen Zehen Tagen, so biß nach der Duplica zu Publicirung der Zeügnuß übrig, angebe; Beklagter aber darauff mit seinem Aid erhielte, daß er solch Instrument vom neuem gefunden und es nicht calumniose producirte: So mag noch einer jeden Part eine Schrifft von Vier Wochen zu Vier Wochen zugelassen, auch in derselben Frist, was sonst solches neuen Instruments halber vonnöthen, befördert werden.

C. XLI.

Es würd aber allhir ein neues Instrument verstanden, wan nämblich Duplicant eben über denenselben Articuln, so er in seiner

Digitized by Google

položil, v duplice na nové *instrumentum*, které při excepci přiloženo nebylo, potahovati se chtěl; kdež také obviněnému, zdaližby přísahu, jakž dotčeno, vykonati, anebo od téhož nového *instrumentu* upustiti chtěl, na vůli pozůstává.

C. XLII.

A jak v jižoznámených terminích všecka svědomí a jiná listovní *instrumenta* vedena a ukazována býti mají a takové provozování po publikování svědkův již víceji místa nemá: tak také též věci, jako listovní svědomí, jestliže jsau svědkové pod pečetí svědčili, též když svědkové *ad perpetuam rei memoriam* neboližto pro smrt zavedení jsau, v těch uložených terminích saudci odevzdané a potomně bez dalšího nějakého představování při času publikování svědkův otevřené býti mohau.

C. XLIII.

A poněvadž až posavád o publikování svědomí častěji zmínka učiněná jest, pročež to na tom záleží, že listovní svědomí, kteréž se od stavu panského a rytířského v těch případnostech, v nichž se cti, hrdla a statku pozemského nedotýče, dávají, od úředníkův menších otvírají a stranám přípisy jich podávají; však austní svědomí z kněh úřadních (do kterýchž se při dckách zemských zapisují) podobným spůsobem se vypisovati a stranám propůjčovati mají.

C. XLIV.

Takové pak publikování má se státi a k místu a konci přivesti v těch desíti dnech po projití času k zavozování průvodův nahoře položeném. A tak v týchž desíti dnech svědomí od přísežných písařů vypisovati a potom stranám proti slušné záplatě při publikování jich dodávati mají. Po kterémžto publikování svědkův dáleji žádní svědkové anebo listovní *instrumenta* zavozováni a *produciro*váni býti nemají; jakož pak také i předešle, když se svědomí otevřeli a přečtli, strany k žádným dalším průvodům připauštěné nebyly. Což mnohem víceji nyní své místo má, poněvadž terminové a hojemství, kteříž se v tomto Zřízeni Našem Zemském, dle příležitosti rozdílných případností, pro zhotovení průvodův dávají a propůjčují, takměř přes devět měsícův protažení jsau.

Digitized by Google

Exceptionschrifft einbracht, in der Duplica ein Instrument, so bey der Exception nicht einkommen, anziehen wolte. Stehet auch Beklagtem frey, ob er das Jurament, wie obberürt, laisten oder das neue Instrument von denen Actis abthun wolle.

C. XLII.

Wie nun in obberürten terminis alle Zeügnussen und schrifftliche Urkunden producirt werden sollen und die productionen nach Publicirung der Zeügen ferner nicht stat haben: Also mögen die Sachen, da die Zeügen unter ihrem Petschafft Zeügnuß geben, die schrifftliche Zeügnuß, wie auch wan etwan Zeügen ad perpetuam rei memoriam geführt, in vorgesetzten terminis dem Richter eingeantwortet und ohne anderwerts production oder Vorstellung nachmals in termino publicationis eröffnet werden.

C. XLIII.

Und demnach bißhero zum öfftern von Publicirung der Zeügnuß Meldung geschehen, So beruhet dieselbe Publication darauff, daß zwar die beschribene Zeügnuß, welche vom Herren- und Ritterstand in denen Fällen, so nicht Leib, Ehr und liegende Gründe betreffen, gegeben werden, von denen Untern Ambtleüten eröffnet und denen Partheyen Copeyen hinc inde zugestelt; die Zeügnusse aber, so Persönlich gegeben, auß denen Ambts-Büchern (darein sie bey der Land-Tafel pflegen geschrieben zu werden) abcopirt und gleichermassen denen Parthehen communicirt werden sollen.

C. XLIV.

Solche publication nun sol geschehen und zu Werck gerichtet werden innerhalb Zehen Tagen nach Verflüssung der Zeit, so zu Verführung deß Beweises hieroben außgesetzt. In denenselben Zehen Tagen sollen die Zeügnusse von denen geschwornen Schreibern abcopirt und nachmals denen Parthehen, gegen Erlegung der Gebühr, bey der publication zugestelt werden. Und wan also die Zeügnuß publicirt, Sollen ferner keine Zeügen oder schrifftliche Urkunden producirt werden; Inmassen dan auch vor diesem, wan die Zeügnuß eröffnet und abgelesen, denen Parthehen mit fernerm Beweiß einzukommen nit zugelassen gewesen. Welches dan umb so vil desto mehr stat hat, weil die Termini und Dilationes, so zu Einbringung deß Beweises in dieser Unserer Landes-Ordnung nach Gelegenheit der unterschiedenen Fälle gegeben, sich über Neün Monat erstrecken.

Digitized by Google

O svědcích.

C. XLV.

A jakož až posavád *in genere* neboližto auhrnkem o průvodu, a jakby ten ku při veden býti měl, oznámeno jest, tak již *in specie* neboližto obzvláštně o svědcích následuje.

C. XLVI.

Jedenkaždý, jakéhoby ten koliv stavu, řádu nebo důstojenství byl, buď při dckách zemských nebo listem pod pečetí svau svědomí dobrovolně dáti, jako i ta od něho žádaná *instrumenta* položiti, anebo poddané své bez obeslání postaviti může, byť se ono čehokoliv dotýkalo. A proti takovým, kteří dobrovolně svědomí vydávají, není potřeba žádného právního prostředku a pomoci užívati, ale toliko proti těm, kteří se toho vykonati zpečují.

C. XLVII.

Však žádný austního svědomí bez přísahy aniž také listem pod pečetí v rozepři, kterábу se cti, hrdla a dědičných gruntův dotýkala, před saudem zemským dávati nemůže, ale vždycky po vykonání obyčejné přísahy v dotčených věcech svědomí austně dáno a od písaře k tomu nařízeného zapsáno býti má, lečby strany samy od též přísahy upustily.

Na svědky mají obeslání vycházeti, jakž svrchu o tom oznámeno.

C. XLVIII.

Sedlského a jiného obecného lidu, kteří se prácí rukau svých živí a osedlí jako měšťané nejsau, buďto v městech královských, panských a též i v duchovních, žádný k svědomí obsílati nemůže, lečby nejprve při tom úřadu, k němuž je obsílá, jistau záplatu, totiž od míle dva groše české složil; kteréž při dckách zemských starosta a při jiných úřadech písař, kteří obeslání k svědomí vydávají, jim konečně odevzdati mají; pakliby přes to, prvé nežliby peníze takové složené byly, obeslání vydali, sami těm lidem od míle (cožby šli) zaplatiti povinni jsau, poněvadž dotčené osoby k vydání svědomí prvé nežliby zauplna zaplaceni nebyly, přidržány býti nemohau.

C. XLIX.

A aby se jistotně věděti mohlo, kolik jest mil od toho místa až k tomu saudu neb úřadu, kdež se svědomí vydati má, častojmenovaní lidé na to kundtšaft od vrchnosti neb úředníkův

Digitized by Google

Von Zeugen.

C. XLV.

Wie bißhero in genere vom Beweiß, und wie derselbe im Proceß verführt werden sol, gehandelt worden, Also folget nunmehr in specie von Zeügen.

C. XLVI.

Ein jeder, was Stands oder Whürden der sey, mag gutwillig Zeügnuß geben entweder bey der Land-Tafel, oder schrifftlich unter seinem Insigel, oder mit Einlegung der von ihm begehrten Urkunden, oder mit Stellung seiner Unterthanen ohne Ladung, es trefe an was es wolle. Und ist wider die jenigen, so also gutwillig Zeügnuß geben, unvonnöthen, den Rechtszwang und Hülffe zu gebrauchen, sondern nur wider die, so sich dasselbe zu thun verwaigern.

C. XLVII.

Es kan aber niemand, ohne Leistung deß Zeügen-Aids, Mündlichen Zeügnuß geben, oder auch schrifftlich in Sachen, so Leib, Ehr und Erbgründe betreffen, vor dem Land-Recht sein Zeügnuß thun, sondern sol jederzeit auff vorgangenen gewöhnlichen Aid in obberürten Sachen das Zeügnuß Mündlich vorbracht und von dem darzu verordnetem Schreiber auffgeschriben werden; es wäre dan, daß die Partheyen selbst solch Jurament nachliessen.

Zum Zeügnuß sollen die Citationes oder Obeslání außgehen, wie hieroben gemeldet.

C. XLVIII.

Bauers- und andere gemeine Leüte, welche mit ihrer Handarbeit ihre Nahrung suchen und nit als Burger angesessen sein, Sie seyn in Königlichen oder Herrn Stäten oder auch unter denen Geistlichen, die kan keiner zum Zeügnuß citiren lassen, Er habe dan zuvor bey demselben Recht, dahin er sie zu laden willens, ein gewisses Gelt, als nämblich 2 Böhmische Groschen von der Meil, nidergelegt; welche bey der Land-Tafel der Starosta und anderstwo die Schreiber, so die Citation verfertigen, ihnen ohnfehlbar zustellen, und wan sie die Ladung eher und zuvor herauß geben, als solches Gelt nidergelegt, schuldig seyn sollen, dasselbe von dem Ihrigen zu erstatten, weiln obberürte Leüt zu Ablegung deß Zeügnuß nicht eher können angehalten werden, biß sie das Gelt volstendig bekommen.

C. XLIX.

Und damit man eigentlich wissen möge, wie vil Meilen von demselben Ort biß zu der Gerichtsstell, da das Zeügnuß zu geben, Sollen mehrangeregte Leüte dessen Kundschafft unter ihrer Obrigkeit oder Ambt-

Digitized by Google

pod sekrytem jich s sebau přinesti a jej při dckách zemských, anebo kde sice svědčiti budau, ukázati mají.

C. L.

Takoví však svědkové u saudu a úřadu na ten uložený den ráno se postaviti a téhož dne slyšáni býti mají. A kdyby jich ten, jenž je obsílal, hned toho dne nebo nejdéle nazejtří do poledne examinovati nedal: tehdy oni (lečby čas examinování a slyšení těch svědkův postačiti nemohl a tak ten, jenž svědky vede, takovým prodlaužením vinen nebyl) po polednách zase odjíti a to, což jim od míle dáno jest, sobě zanechati moci budau.

C. LI.

A kdyby se trefilo, žeby někdo na jednom místě rozdílné rozepře měl a svědomí týchž lidí ke všem svým akcím užívati chtěl: tehdy, neohlédaje se na to, že víceji než k jedné právní věci svědčití musejí, víceji než za jednu chůzi od míle platiti povinen není.

C. LII.

Jestližeby kdo kterého kněze nebo jiné osoby duchovní k jakému svědomí v příčinách a věcech, v kterých jim svědčiti dopuštěno jest, potřeboval: ten toho vedle pořádku při duchovní pořádné vrchnosti jich náležitě vyhledávati má.

S těmi pak, kteříž na obeslání svědomí vydati nechtěji, tak, jakž nahoře »O obeslání« a v něm doložené pokutě dotknuto jest, zachovati se má.

C. LIII.

Pakliby se cti, hrdla a statku pozemského dotýkalo a k té věci svědomí, na kterémž mnoho záleží, potřebovalo: tehdy ten, kdyžby v zemi byl a svědomí vydati se zpečoval, k vydání takového svědomí právně přidržán, a proto že jest pravdu svědčiti nechtěl, vedle uznání saudu zemského ztrestán býti má.

C. LIV.

Jestliby svědkové ven z země a pod cizí vrchností zůstávali, má se *in subsidium* neboližto o přidržení k té vrchnosti psáti a takové svědomí vedle práva a obyčeje též země spůsobeno býti.

Digitized by Google

leüten Insigel mit sich bringen und bey der Land-Tafel oder da sie sonst Zeügen sollen, fürweisen.

C. L.

Es sollen aber dergleichen Zeügen sich auff den bestimbten Tag bey dem Recht oder Ambt zu früher Tagszeit einstellen, auch bald desselben Tags abgehört werden. Und wan der, so sie citiren lassen, nicht desselben oder zum lengsten deß andern Tags biß auff den Mittag sie examiniren lest: So mögen sie (es wäre dan, daß die Zeit zu der Examinirung und Abhörung der Zeügen nit erklecke und Zeügenführer also keine Schuld an dem Verzug hette), wan es nach Mittag kombt, widerumb wegkziehen und was ihnen von der Meil gegeben worden, behalten.

C. LI.

Ob sichs auch zutrüge, daß einer vil unterschiedliche Rechtssachen an einem Ort hette, und wolte derselben Leüte Zeügnuß zu allen seinen Actionen gebrauchen: So ist er alßdan nicht schuldig, ihnen mehr als sich für eine Raise gebüret, von der Meil zu bezahlen, ungeacht sie zu mehr als einer Rechtlichen Sachen Zeügnuß geben müssen.

C. LII.

So jemand eines Priesters oder anderer Geistlichen Person Zeügnuß in Sachen und Händeln, darinnen ihnen Zeügnuß zu geben zugelassen, vonnöthen hette: Derselbe sol solches bey ihrer ordentlichen Geistlichen Obrigkeit suchen, wie es sich der Ordnung nach gebüret.

Mit denen, so auff Erforderung nicht Zeügnuß geben wollen, Sol es, wie hieroben gemeldet, wegen „der Beschickung" und deroselben einverleibten Straff halber gehalten werden.

C. LIII.

Wan aber die Sach Leib, Ehr oder Landgütter betrefe und etwan ein Zeügnuß erfordert würde, an welchem vil gelegen: So sol derselbe, wan er im Land und sich das Zeügnuß zu geben verwiderte, durch Rechtliche Zwangsmittel zu deponirung seines Zeügnuß gebracht, auch darüber, daß er der Wahrheit Urkund zu geben sich gewidert, nach Erkäntnuß deß Land-Rechtens gestrafft werden.

C. LIV.

Weren aber die Zeügen ausser Landes und unter frembder Obrigkeit, Sol in subsidium an dieselbe Obrigkeit geschriben und das Zeügnuß, nach desselben Landes Recht und Gewohnheit, zu wege gebracht werden.

Digitized by Google

C. LV.

Když se poddaní aneb služebníci k svědomí zavozují: takoví po vykonané přísaze k svědomí na ty odevzdané artikule a *interrogatoria* s pilností examinováni býti mají.

C. LVI.

Jestližeby kdo pro postavení k svědomí proti sobě poddaných aneb čeledi své byl obeslán, nemá od nich v věci své vlastní, lečby je prve vedle obeslání druhé straně ku právu postavil a z povinnosti jich, co se té samé věci dotýče, propustil, svědomí bráti.

C. LVII.

Než kdyby kdo buďto ku postavení dokonce obeslán nebyl, anebo je podle obeslání postavil, a strana odporná téhož dne (moha to učiniti) svědomí zapsati nedala: tehdy on za potřebau svau je dobře k svědomí zavesti a užiti může.

C. LVIII.

Nemá také žádný svědky obsílati prve nežliby v hlavní věci obeslání vyšlo. Než co se komorníkův dotýče, ti každému dříve nežliby k hlavní věcí přikročeno bylo, k spatření škod, ran, míst a gruntův, tak jakž od starodávna bývalo, vydáni býti mají.

C. LIX.

A kdyby tak kdo, krom nyní oznámených případností, dříve nežliby ku při hlavní obeslání zašlo, *citatí* k svědomí vyjednal: ten takový tomu, kteréhož obsílati dal, deset kop grošův českých pokuty dáti povinen jest, kteréž obeslaný, vedle škod proto vzešlých, na něm právně dobývati může.

Však examinování svědkův *ad perpetuam rei memoriam* neboližto pro smrt (o čemž níže šířeji) v tom rozumíno býti nemá.

C. LX.

Svědomí a seznání svědkův dobře opatrované býti, aniž spíšeji nežby k publikování přišla, se otvírati mají. A jestližeby kdo z písařův, kterýmž svěřené jsau, před publikováním svědomí je pronesl a vyjevil, ten z té příčiny přísně, ano i vedle případnosti na hrdle ztrestán býti má.

C. LXI.

S posly úřadními, jenž *citací* a jiná poručení svědkům v známost uvozují a dodávají, tak jakž za starodávna bylo, za-

Digitized by Google

C. LV.

Wan Unterthanen oder Diener zu Zeügen producirt und geführt werden, Sollen dieselben nach geleistem Zeügen-Aid fleissig auff die übergebene Artickul und interrogatoria examinirt werden.

C. LVI.

So jemand citirt würd, seine Unterthanen oder Dienstboten wider sich selbst zu Zeügen zu stellen: So sol er in seiner aigenen Sache von ihnen nicht Zeügnuß auffnehmen, er hette dan zuvor, vermög der Ladung, dieselben dem andern zu Recht fürgestelt, Auch dieselben ihrer Pflicht, so vil dieselbige Sach anlangt, relaxirt und erlassen.

C. LVII.

Wan er aber entweder sie zu stellen gar nicht geladen, oder sie auff die Ladung gestelt und sein Gegentheil denselben Tag die Zeügnuß nicht einschreiben liesse, unangesehen er es thun könte: So mag er alßdan zu seiner Gegennotturfft sie wol zum Zeügnuß führen und gebrauchen.

C. LVIII.

Es sol auch niemand die Zeügen citiren lassen, es sey dan zuvor in der Haubtsach die Citation ergangen. Jedoch was die Cammerlingen anlangt, mögen dieselben einem jeden, eher zu der Haubtsach geschritten würd, zu Besichtigung Schäden, Wunden, Ort und Stellen, auch Gründ und Boden, wie von Alters herkommen, gefolget werden.

C. LIX.

Und welcher also, ausser jetztgedachten Falles, vor der Haubtsach zum Zeügnuß Citation außbringt, Sol dem jenigen, den er also citiren lassen, 10 Schock Groschen Böhmisch zur Straff zu geben schuldig seyn, welches er bey ihm, neben denen auffgegangenen Schäden, Rechtlichen zu suchen befugt.

Jedoch sol darunter das examen testium ad perpetuam rei memoriam, darvon hierunten mit mehrerm, nicht verstanden werden.

C. LX.

Die Zeügnuß und depositiones testium sollen wohlverwahrt, auch nicht eher eröffnet werden, biß es zur publication kombt. Und da jemand auß denen Schreibern, welchen dieselbe vertraut seyn, vor der publication etwan ein Zeügnuß an Tag brächte und einem andern entdeckte: Der sol deßwegen mit harter, auch wol nach Gelegenheit Leibes und Lebens Straff belegt werden.

C. LXI.

Es sol auch, wie vor Alters, mit denen Gerichts-Boten, welche die Citation oder Befelch denen Zeügen insinuiren und einantworten,

chováno býti má. Kteřížto když se po vyřízení svých věcí zase navracejí a relací činí na to, že jsau obesláni, *cita*cí anebo poručení tomu, k kterému odesláni jsau, toho neb onoho dne dodali, přísahu při úřadu, od kterého vypraveni jsau, vykonati mají. A kterýby posel toho nevykonal, ten podle uznání téhož úřadu ztrestán býti má, a strana k němu o to hleděti moci bude.

C. LXII.

A písaři každého posla, který v takových příčinách vypraven jest, vyznamenati mají. Pakliby ten posel po vykonané přísaze falešně svědčil a nějakau jinau relací neb zprávu nežby samo v sobě bylo, učinil, a to se naň provedlo a ukázalo: ten takový dle povahy a spůsobu té věci i na hrdle aneb jinak vedle uznání ztrestán býti má.

C. LXIII.

Jestližeby kdo víceji processův při jednom saudu měl, ten k takovému každému processu svědky obzvláštně vésti má. Nebo kdyby kdo jedněch svědkův víc než k jedné při užívati chtěl a též svědky k každé věci obzvláštně nezavedl a zapsati nedal, to jemu dovoleno býti nemá.

C. LXIV.

Bylliby také obžalovaný při právě od *instan*cí anebo processu toliko osvobozen a obviněný by žádal, aby svědomí taková od něho k té při vedená schována byla: tedy písaři žádost jeho naplniti a taková svědomí schovati a opatřiti mají. Jakož pak také svědomí listovní po stalém hlavním rozsudku nemají tak jako předešle ztrhána neb spálena, nýbrž dobře opatrovaná a pri akcí chovaná býti.

C. LXV.

Při vedení svědkův a vykonávání přísahy vždycky dvě osoby z úředníkův menších vedle registratora anebo písaře při dckách zemských přítomni býti a svědky na *interrogatoria* neboližto otázky examinovati a vše pilně zapisovati mají. Pakliby z hodných příčin možné nebylo, aby dvě osoby z týchž úředníkův menších přítomné byly: tehdy nicméně jedna osoba z nich takové svědomí přijímati a poznamenati dáti, svědkům všeliké potřeby,

Digitized by Google

gehalten werden. Und sollen dieselben, wan sie von ihrer Verrichtung wider kommen und Relation thun, bey dem Ambt, da sie abgeferttigt, einen Cörperlichen Aid leisten, daß sie dieselbe Beschickung, Ladung oder Befelch dem jenigen, zu dem sie abgeferttigt, den und den Tag überantworttet. Und welcher Bot solches nicht thäte, der sol, auff Erkäntnuß desselben Ambts, gestrafft, auch von der Parthey darumb zu Red gesetzt werden.

C. LXII.

Es sollen aber die Schreiber einen jeden Boten, so in dergleichen occasion abgeferttigt, auffzeichnen.

Und so der Bot, auff gethane Aidspflicht, ein falsches Zeügnuß oder andere Relation thäte, als es sich verhielte, und solches auff ihn dargethan würde: Der sol, nach Gelegenheit und Umbstände der Sachen, an Leib und Leben oder sonsten nach ermessen gestrafft werden.

C. LXIII.

So jemand mehr als einen Proceß für einem Recht hat, So sol er zu jedem Proceß die Zeügen absonderlich führen.

Dan so jemand wolte ein Zeügnuß mehr dan zu einer Sach gebrauchen, und hette also die Zeügen nicht zu jeder Sach absonderlich geführt oder einschreiben lassen: Sol ihm solches nicht gestattet werden.

C. LXIV.

Wan aber bey einem Recht Beklagter von der Instanz oder Gerichtsstand absolvirt würde, Und Kläger begehrte, daß solch Zeügnuß, welches er albereit verführt, möchte auffgehaben werden: So sollen die Schreiber seinem Begehren stat thun und solch Zeügnuß in Verwahrung nehmen. Inmassen dan auch die Briefliche Zeügnuß nach ergangenem End-Urtl nicht, wie vor diesem, zerrissen oder verbrant, sondern wohl verwahrt bey den Actis gehalten werden sollen.

C. LXV.

Bey Führung der Zeügnuß, auch Leistung deß Juraments, sollen jederzeit zwo Personen von denen Unter-Ambtleüten neben dem Registrator oder Schreiber bey der Land-Tafel, gegenwerttig seyn und die Zeügen auff die interrogatoria examiniren und alles fleissig auffschreiben.

Wan es aber etwan auß erheblichen Ursachen nicht möglich, daß zwo Personen auß jetztgedachtem Mittel der Unter-Ambtleüte darbey und zur Stell wären: Sol nichts destoweniger eine Person auß ihnen solch Zeügnuß auffnehmen und verzeichnen lassen, Auch denen Zeügen

Digitized by Google

obzvláštně pak coby z falešné nebo křivé přísahy pocházelo, horlivě a dostatečně předkládati má.

C. LXVI.

Ten, jenž svědky zavozuje, od zapisování jednoho každého svědka šest grošův českých dáti má, z nichžto čtyry groše těm dvaum úředníkům menším a dva groše písaři, kterýž zapisuje, náležejí.

O svědcích z měst, a jak svědomí jich přijímané býti mají.

D. I.

Kdyby která osoba z stavu panského nebo rytířského buď sama pro sebe, neb na místě lidí poddaných svých, svědomí k zemskému nebo jinému saudu od města neb měšťana a obyvatele v městě neb lidí jich potřebovala: tehdy časně k purkmistru a konšelům téhož města psaní vypraviti a toho, aby oni spolusauseda svého a obyvatele města anebo sice lidí své k vydání jemu svědomí přidrželi, anebo také poddané své k svědomí postavili, žádati má. Což purkmistr a konšelé učiniti povinni budau.

D. II.

Pakliby ta osoba, kteráž svědčiti má, takové svědomí dáti se zbraňovala, tehdy purkmistr a konšelé mají ihned, jakžby to na ně vzněšeno a od něho, který takové svědky zavozuje, na toho, kdož jest svědčiti anebo lidí svých k svědomí postaviti nechtěl, žalováno bylo, jeho rozkázati před sebe povolati a na něm té summy a pokuty (kteraužby osoba panská neb rytířská, jenž takového svědomí žádala a v svém listu slušnau, podle povahy pře, položila) náležitě dopomáhati mají; lečby obžalovaný před purkmistrem a konšely příčinu hodnau provedl, proč jest toho učiniti povinen nebyl.

D. III.

Pakliby se v tom ve všem tak, jakž nahoře doloženo, kterého města purkmistr a konšelé nezachovali a nimi tu co sešlo: tehdy každý, který jest od nich toho žádal, o svrchujmenovanau pokutu k nim samým hleděti, a je z toho před kterýmkoli saudem království Českého právně viniti moci bude.

Digitized by Google

alle Notturfft, insonderheit was der Mainaid auff sich, eiferig und beweglich zü Gemüt führen.

C. LXVI.

Es sol aber der Zeügenführer von eines jeden Zeügen Verhör 6 Böhmische Groschen geben; Von denenselben sollen denen Zweyen Officirern 4 Groschen, und dem Schreiber, der das Zeügnuß auffschreibt, auch Zwen Groschen zukommen.

Von Zeügen auß denen Stäten, wie derselben Zeügnuß auffgenommen werden sollen.

D. I.

Wan eine Person auß dem Herren- oder Ritterstand, vor sich oder an stat seiner Unterthanen, ein Zeügnuß vor das Land- oder ander Recht, von einer Stat, Burger oder Inwohner in der Stat, oder von ihren Leüten, vonnöthen hat: Sol er zeitlich ein Schreiben an den Burgermaister und Rath derselben Stat abgehen lassen und von ihnen begehren, daß sie ihren Mitburger und Einwohner der Stat oder sonsten ihre Leüte dahin halten, auff daß sie ihm Zeügnuß geben oder auch ihre Unterthanen zum Zeügnuß stellen sollen; Welches Burgermaister und Rath zu thun schuldig.

D. II.

Wan aber dieselbe Person, so Zeügnuß geben sol, sich solch Zeügnuß zu geben verwiderte: Sollen alßbald Burgermaister und Rath, wan es an Sie gebracht und von Zeügenführern gegen dem, so das Zeügnuß geben oder seine Leüt zum Zeügnuß stellen sol, geklagt würd, denselben vor sich erfordern und wider ihn, so vil die Straff anlangt, welche der Herr oder Ritterstands-Person, so daß Zeügnuß begehret, nach Gelegenheit der Sach seinem Schreiben einzuverleiben, gebührlichen verhelffen; Es wäre dan Sach, daß der Beklagte vor dem Burgermaister und Rath gnugsambe Ursachen, warumb er solch Zeügnuß zu geben nicht schuldig, außführte.

D. III.

Da aber ein Burgermaister und Rath in dergleichen Stat sich diesem allem nach, so obverstanden, nicht gemeß verhielte und der Mangel an Ihnen seyn würde: Sol alßdan ein jeder, so solches an sie begehrt, der vorangeregter Straff halber, Macht haben, den Rath selbst vorzunehmen und ihn vor einem Recht deß Landes, wo es ihm gefellig, Rechtlich zu beklagen.

Digitized by Google

D. IV.

Kdyby které město nebo obyvatel města svědomí některé osoby z stavu panského neb rytířského, nebo lidí poddaných jejích, před svým právem potřeboval a od ní toho časně skrze psaní pod pečetí téhož města vyhledával, aby táž osoba buď sama svědomí vydala, anebo lidi své k svědomí postavila: to každý z pánův a rytířstva vedle dotčené žádosti učiniti a vykonati má. Pakliby se tak nezachoval, tedy k tomu podruhé od nich listem napomenut, a pokudžby i potom toho učiniti se zbraňoval, k němu z strany té pokuty, jakž nahoře dotčeno, přikročeno a on na saud zemský neb komorní obeslán, i na něm táž pokuta od města nebo obyvatelův města v psaní jich vedle povahy též věci položená, dopomožená býti má; lečby toho na plném zemském aneb jiném saudu příčiny slušné a právní ukázal, proč jest svědčiti anebo poddané své k svědomí postaviti povinen nebyl.

D. V.

Kdožby v kterém buď v královském neb panském městě aneb duchovním právě některé poddané a lid sedlský k svědomí potřebovati a vésti chtěl, má tomu, proti komužby je vedl, nejméně teyden před tím, když je vésti chce, to oznámiti i také artikule vedle jmen svědkův odeslati a místo i den takového zavozování svědkův jemu jmenovati, zdaližby on snad své *interrogatoria* na ně zhotoviti a ku právu odeslati chtěl. Jináčeji kdyby zavozovatel svědkův druhé straně, proti kteréž se svědkové vésti mají, o tom, s odesláním artikulův a poznamenáním jmen svědkův, znáti nedal, zavozování takových svědkův dovoleno býti nemá. A pokudžby *interrogatoria* neboližto otázky své v tom jižjmenovaném čase neodeslal, tehdy zavozování svědkův předce konáno a na *interrogatoria* dáleji očekáváno býti nemá.

D. VI.

Městští písaři v městech královských, podobně i v městech panských a rytířských, když svědomí k saudu zemskému většímu neb menšímu, anebo také k jiným saudům přijímají a zapisují, od nich žádných sobě veypisův zanechati nemají, ale svědomí taková zapečetěná ihned straně, jenž jest je zavedla, vydati mají. A jestliby písař městský aneb jiný, buď on kdokoliv, proti tomu učinil, ten před saudem zemským nejprve příštím, aneb před jiným saudem, do kterého ta svědomí náleží, postaven a proti němu tak, jakž to saudcové za spravedlivé uznají, *procediro*váno býti má.

Digitized by Google

D. IV.

Wurde aber eine Stat oder derselben Einwohner vor ihrem Recht ein Zeügnuß von einem Herrn oder Ritterstands-Person oder derselben Unterthanen bedörffen, und sie solches zu rechter Zeit durch ein Schreiben unter derselben Stat Insigel an ihn gelangen liessen, Mit begehren, daß er entweder selbst Zeügnuß geben oder seine Leüte zum Zeügnuß stellen solte: So ist ein jeder vom Herrn- und Ritterstand solches begehrtermassen zu thun und zu vollnziehen schuldig. Wan er es aber nicht thäte, So sol er zum andernmahl deßwegen schrifftlich ersucht werden. Und da er auch alßdan sich dessen widerte, Sol wider ihn der Straff halber, wie obgemelt, verfahren und er beym Land- oder Cammer-Recht beschickt und wider ihn, ohne eintzige Verzügerung, wegen der Straff, so von der Stat oder derselben Einwohner in ihrem Schreiben, nach Beschaffenheit der Sachen gesetzt, verholffen werden; Es wäre dan, daß er vor dem völligen Land- oder anderm Recht erhebliche und Rechtmessige Ursachen außführte, warumb er zu zeügen oder seine Unterthanen zum Zeügnuß zu stellen nicht schuldig gewesen.

D. V.

Wan einer in einer Königlichen oder Herrn-Stat, oder auch in der Geistlichen Gebiet, etwan Unterthanen und Bauersleüte zu Zeügen brauchen und führen wolte, hat er es demselben, wider den er sie zu führen willens, zum wenigsten 8 Tag zuvor anzuzeigen, auch die Articul neben denen Namen der Zeügen zuzuschicken und ihm den Ort und Tag der Zeügenführung zu benennen, ob er vileicht seine interrogatoria darauff stellen und dem Richter überschicken wolte. Auff den widrigen fall und wan Zeügenführer es dem andern theil, wider welchen die Zeügen geführt werden sollen, neben Uberschickung der Articul und Namen der Zeügen nicht zu wissen gethan hette: Sol die Zeügenführung nicht zugelassen werden. Wan er aber seine interrogatoria in der bestimbten Zeit nicht einschickte, Alßdan sol die Zeügenführung einen weg wie den andern vortgehen und auff die Interrogatoria ferner nicht gewarttet werden.

D. VI.

Die Statschreiber in denen Königlichen Stäten, dergleichen in denen Stäten, so dem Herren- oder Ritterstand zugethan seyn, wan sie ein Zeügnuß, so für das grössere oder kleinere Land-Recht oder auch andere Recht gehört, annehmen und einschreiben, Sollen sie davon keine Abschrifft behalten, sondern die Zeügnuß versigelter alßbald der Parthey, welche dasselbe verführt, herauß geben. Und da ein Statschreiber oder ein anderer, wer der auch wäre, darwider thäte, der sol bey dem negsten Land- oder anderm Recht, dahin das Zeügnuß gehört, fürgestelt, und wie es die Rechtssprechere für gut befinden, wider ihn verfahren werden.

Digitized by Google

D. VII.

Jakož se někdy také přitrefilo, že jsau někteří písaři mnohá svědomí spolu a pojednau vpisovali, a ne od jednékaždé osoby zvláště svědomí přijímali, jako také když jsau se v městech svědkové zapisovali a víceji svědkův nežli jeden bylo, že jak první svědomí dal, tak po něm i jiní podobnými slovy, žádného neproměňujíc, svědčili, ješto proti rozumu to čelí, aby jeden svědek s druhým tak, beze vší proměny slov, zvláště mezi sedlskými a jinými sprostnými lidmi srovnati se mohl; z čehož se poznává, že oni mnohem více na seznání prvního svědka, když mu se to přečtlo, šetřili a po něm kráčeli, nežli aby sami od sebe, což jim povědomo bylo a v pamětech jejich zůstávalo, vysvědčiti měli: I poněvadž z těch i jiných příčin od Nás *interrogatoria* neboližto otázky uvedeny jsau, protož netoliko písaři napotom podobných neřádův se vystříhati a jednoho každého svědka obzvláštně vyslyšeti, a co z úst jeho uslyší, zapsati, ale také vedle tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského svědky na *interrogatoria* s pilností examinovati, aneb též, pokudžby žádné *interrogatoria* podány nebyly, aspoň *general*ní otázky, jakž ty svrchu poznamenány jsau, na pozoru míti mají.

D. VIII.

V městech pak, která nejsau zavřená, též městskými zdmi ohražená a dckami zemskými aneb jinak vysazená a osvobozená, od sedlských podobně i jiných obecných lidí žádné svědomí přijímati se nemá, než toliko, jakž svrchu dotčeno, v zavřených městech a městečkách, v nichž se přísežní *notarii* a písaři nacházejí, buď žeby ty duchovnímu, panskému, rytířskému anebo městskému stavu náležely.

Které osoby svědčiti nemohau.

D. IX.

Kdož od jiného při vede aneb s ním při saudu stojí, nemůž straně v té při svědčiti, než druhé straně může dobře svědomí dáti; krom toho, cožby jemu od jeho strany, při kteréž stál, svěřeno bylo, v tom on svědčiti povinen není.

D. X.

Manžel od manželky své nemůž k svědomí potažen býti; rovně také manželka manželu svému svědčiti nemůže; aniž také

Digitized by Google

D. VII.

Demnach es sich auch bißweilen zugetragen, daß etzliche Schreiber vil Zeügnuß zusamen und zugleich eingeschriben, und nicht einen jeden für seine Person absonderlich Zeügnuß geben lassen; Wie auch, wan die Zeügnuß in denen Stäten eingeschriben worden, und mehr als ein Zeüge gewesen, daß wie der erste auch die andern nach ihm mit gleichstimmenden Worten gezeüget und darunter kein Wort verändert; Und aber aller Vernunfft zuwider, daß ein Zeüge mit dem andern also ohne eintzige Veränderung der Wort, insonderheit unter Bauren und andern einfältigen Leüten übereinstimmen sol; Dahero vermutlich, daß sie vilmehr auff die Außsag deß ersten Zeügens, wan ihm dieselbe vorgelesen, gesehen und sich darnach gerichtet, als daß sie selbst für sich, was ihnen bewust und sie im Gedächtnuß gehabt, gezeüget haben. Hierumb und dieweil auß disen und andern Ursachen von Uns die Interrogatoria eingeführt: So sollen nie allein die Schreiber sich hinfüro für dergleichen Unordnung hütten und einen jeden Zeügen absonderlich vernehmen, und was sie auß desselben Mund hören, auffschreiben, Sondern auch, vermög diser Unserer reformirten Landes-Ordnung, die Zeügen auff die Interrogatoria fleissig examiniren oder auch, da keine Interrogatoria gegeben werden, doch die General-Fragstuck, wie dieselben hieroben verzeichnet, in acht nehmen.

D. VIII.

Es sol auch in keiner Stat, so nicht verschlossen und mit Statmauren umbgeben und in der Land-Tafel oder anderergestalt nicht außgesetzt und befreyet wäre, von Bauren und dergleichen gemainen Leüten kein Zeügnuß auffgenommen werden, sondern allein, wie obberürt, in geschlossenen Stäten und Stätlein, welche ordentlich zu Stäten außgesetzt und darinnen geschworne Notarii und Schreiber zu seyn pflegen, Sie gehören gleich unter den Geistlichen, Herren, Ritter- oder Burger-Stand.

Welche Personen nicht Zeügen können.

D. IX.

Der jenige, welcher wegen eines andern eine Sach führt, oder ihm bey Recht einen Beystand leistet, kan seiner Parthey in derselben Sach nicht Zeügen; Dem andern Theil aber kan er wol Zeügnuß geben, ausser dem, was ihm von seiner Parthey, dero er Beystand geleistet, vertrauet, darinnen ist er Zeügnuß zu geben nicht schuldig.

D. X.

Der Eheman kan von seinem Eheweib zum Zeügen nicht geführt werden, Eben so wenig als das Eheweib ihrem Eheman Zeügen

Digitized by Google

proti sobě svědčiti povinni nejsau. Podobně otec proti synu a syn proti otci svědčiti nemůže.

Což i mezi bratřími a sestrami místo své má, v kterýchžto již dotčených případnostech žádného rozdílu, zdaližby oni v dílném neb nedílném statku zůstávali, činiti se nemá, poněvadž předce spolu v krevnosti zůstávají.

D. XI.

Nemůž také žádný, kdožkoli s kým statek v spolku drží, o týž statek (byť i krevní přatelé nebyli) za svědka užíván býti.

D. XII.

Smlauvcové a obrmanni o to, v čemž jsau jiné rovnali, k svědomí zavozováni býti nemají; pakliby však strany toho žádaly, to co při tom rovnání jednáno jest, bez přísahy seznati mají, lečby smlauva v spisu zhotovená byla. Nebo přes smlauvu psanau svědčiti jim nesluší.

D. XIII.

Dáleji, osoby mužského pohlaví, kteří let dvadcíti, ženského pak pohlaví patnácti nedosáhli, též lidé na rozumu nedostateční, i ti, kteří ctí odsauzení jsau, a zjevné kurvy k svědomí přijímané býti nemají.

D. XIV.

Potřebovalliby však kdo někoho, anby ten let svých dospělých neměl, k jakému svědomí, může jej na tom saudu, kdež pře jest, postaviti a od saudu žádati, aby zpráva od něho jakožto od nezletilého přijatá byla; kteréhož potom ten, jenž svědky zavozuje, s uvážením saudcův, jakby dalece zpráva jeho postačiti mohla, užiti moci bude.

O falešných svědcích.

D. XV.

Kdožby svědky nařekl, žeby křivě svědčili anebo svědomí zfalšovali, a původ žádalby, aby ti svědkové osobně před týmž saudem stáli: i ačkoli předešle té celé pře až do druhého saudu zemského nejprv příštího odkládáno a tu předně o dotčená svědomí nastupováno a řízeno bylo, však poněvadž jest tudy toliko process protahován byl, protož tomu milostivě chtíti ráčíme,

Digitized by Google

kan, So seynd sie auch nicht schuldig, wider einander zu zeügen. Ingleichem kan der Vatter wider den Sohn und der Sohn wider den Vatter nicht Zeügen.

Eben diese Mainung hat es mit Brüdern und Schwestern, und ist in obberürten Fällen kein Unterscheid zu machen, ob sie in gethailten oder ungethailten Güttern, weil die nahe Blutsverwandschafft so wol in einem als in dem andern weg verbleibet.

D. XI.

Zu dem kan niemand, ob solche Blutsfreundschafft gleich nicht vorhanden, wegen eines Guts, in dessen Gemainschafft er mit einem andern ist, von demselben zu einem Zeügen gebraucht werden.

D. XII.

Es sollen auch die Unterhändler und Obleüte wegen dessen, darumb sie Unterhandlung gepflogen, zum Zeügnuß nicht geführt werden. Da es aber die Partheyen begehrten, sollen sie ohne Aid, was bey der Unterhandlung vorgelauffen, außsagen; Es wäre dan, daß der Vertrag schrifftlich verfast; dan über einen geschribenen Vertrag sollen sie kein Zeügnuß geben.

D. XIII.

Ferner werden zum Zeügnuß nicht zugelassen Mans-Personen, welche noch nicht zwaintzig Jahr ihres Alters, und Weibs-Personen, welche nit fünfftzehen Jahr erreicht. Ingleichem können nicht Zeügen solche Leüte, die ihrer Vernunfft beraubt oder denen welchen die Ehr abgesprochen, oder die offentliche Huren seyn.

D. XIV.

Wan aber je einer eines minderjährigen und der seine Vogtbahre Jahr noch nicht erraicht, Zeügnuß vonnöthen hette: Derselbe minderjährige mag für das Recht, da die Zeügen auffgenommen, gestelt und von dem gedachten minderjährigen Bericht eingezogen werden; dessen sich nachmals der Producent oder Zeügenführer, auff vorhergangene Erwegung der Rechts-Beysitzerer, wie weit nämblich dieser Bericht in acht zu nehmen, gebrauchen kan.

Von falschen Zeügen.

D. XV.

So etwan Zeügen beklagt werden, daß sie unrecht gezeügt oder das Zeügnuß verfälscht, und der Kläger begehrt, daß die Zeügen selbst in der Person für demselben Recht stehen sollen: So ist zwar vor diesem die gantze Sach biß zum dem andern Recht verschoben und zuforderst der Proceß der Zeügen halber fürgenommen worden; Dieweil

Digitized by Google

kdyby která strana svědka za falešníka položiti a viniti chtěla, že co se hrdelní žaloby buď proti samému svědku, aneb také vedle toho proti tomu, jenž jest ho zavedl, dotýče, taková obzvláštně při pořádném saudu, tu kdež náleží, tím vším spůsobem, jakž nahoře o akcí *injuriarum* neboližto o rozepři z nářku cti oznámeno jest, vedená býti má.

D. XVI.

Jestližeby kdo proti dckám svědomí vedl a dcky by jiný čas než svědkové seznávají, svědčily, nápodobně kdyžby svědkové proti listu svědomí dávali a víceji nebo další čas oznamovali nežliby dátum listu ukazovalo: tehdy takové svědomí za falešné držáno býti má.

O vedení svědkův *ad perpetuam rei memoriam*, to jest, pro budaucí paměť neboližto pro smrt.

D. XVII.

Obávalliby se původ neb obviněný, žeby jim snad budaucně z příčiny nastávajícího processu na svědcích scházeti mohlo: tedy jim na vůli pozůstává, takové svědky při tom saudu, k kterémuž ta věc náleží, zavesti a je pro obávání se buďto smrti anebo také prodlaužilé v zemi nepřítomnosti, proti komu koli, kdy a kolikrátby mu koli zapotřebí bylo, zapsati, a takové buď dckami zemskými anebo registry při jiných úřadech, na předcházející *interrogatoria*, o nichž již svrchu oznámeno, přijiti, aneb také listem pod pečetí svědka, vedle příležitosti a povahy té věci a osoby, též svědomí sobě zhotoviti dáti. Však ten nebo ti, kteříby takové listovní svědomí dali, dvauch z pánův neb z rytířstva poctivých a dobře zachovalých osob, kteřížby vedle pečeti jich své také přitiskli, se dožádati mají.

A ačkoliv jsau předešle takové svědomí na jistý spůsob se přijímaly, a když jsau svědek nebo svědkové processu právního živobytím dočkali, taková svědomí svá zase obnovovati museli: však My tomu chtíti ráčíme, aby napotom, když takové svědkův vedení pořádně a vedle tohoto Obnoveného Našeho Zřízení Zemského přijato bude, vždycky každého času mocné zůstávalo, tak aby jich jedenkaždý potom vždycky k své při beze všeho obnovování užiti, na ně se odvolati, i také kdyžby k publikování svědkův přišlo, je tolikéž čísti a publikovati dáti mohl.

A když tak původ ty svědky *ad perpetuam rei memoriam*, to jest pro budaucí paměť examinovati dá, tehdy od za-

Digitized by Google

aber dardurch der Proceß nur auffgehalten, So wollen Wir gnedigist, wan eine Parthey einen Zeügen als einen falsarium angeben und beklagen wolte, daß, so vil die Peinliche Klag wider den Zeügen entweder allein oder auch darneben wider den, so ihn geführt, anlangt, dieselbe absonderlich für dem ordentlichen Recht, dahin sie gehört, allerdings wie auch hie=oben von der Action injuriarum gemeldet, außgeführt werden sol.

D. XVI.

Wan einer einen Gegenbeweiß wider die Land=Tafel führte, und die Land=Tafel bezeigte eine andere Zeit als die Zeügen besagten, Ingleichem wan die Zeügen ein Zeügnuß wider einen Brieff gäben und mehr oder lengere Zeit besagten als deß Brieffs datum außweiset: So sol solch Zeügnuß für falsch gehalten werden.

Von Zeügenführung ad perpetuam rei memoriam, das ist, zu künfftiger Gedächtnuß.

D. XVII.

Wan der Kläger oder Beklagter sich besorgten, daß es ihnen etwan wegen eines vorstehenden Processes an Zeügen mangeln möchte: So stehet es ihnen bevor, solch Zeügnuß bey dem Recht, da die Sache hin gehörig, zu verfahren und dieselben Zeügen wegen besorglichen Todsfals oder auch wegen vorstehender langwüriger Abwesenheit ausser Landes, wider wen, wan und so offt er es vonnöthen hat, einschreiben, und entweder mit der Land=Tafel oder bey denen andern Aembtern mit denen Registern, auff vorhergehende interrogatoria, davon hir=oben gemeldet, auffnehmen, oder auch durch einen Brieff unter der Zeügen Petschafft, nach Beschaffenheit der Sach und der Person, solch Zeügnuß abgeben zu lassen. Jedoch sol der oder die, so das Zeügnuß mit einem Brieff gegeben, zwen ehrliche Männer auß dem Herren= oder Ritterstand vermögen, so neben ihrem ihre Sigil auffdrucken. Und unangesehen vor diesem, solche Zeügnuß auff gewisse Fälle gerichtet, und wan der oder die Zeügen den Proceß erlebet, widerumb auffs neu widerholet werden müssen: So wollen Wir doch, daß hinführo, wan obberürte Zeügenführung ordentlicher Weise nach dieser Unserer reformirten Landes=Ordnung ergangen, dieselbe jederzeit kräfftig seyn, und wan sich deren bey dem Proceß ohne aintzige Widerholung gebrauchen und darauff beruffen, und wan es zur publication der Zeügnuß kombt, gedachte Zeügnuß publiciren lassen solle. Und wan also Kläger die Zeügen ad perpetuam rei memoriam, das ist zu künfftiger Gedächtnuß, examiniren läst, Sol er innerhalb eines Jahrs von Zeit deß geführten

Digitized by Google

vedení týchž svědkův v roce pořád zběhlém žalobu svau začíti má. Obviněný však, na kterémž to, kdy by process začátek svůj vzíti měl, nezáleží, beze vši *limitací* neboližto rozdílu času takových svědkův užiti může.

Jak svědomí těch svědků, kteří pro nedostatek zdraví při dckách zemských postaviti se nemohau, přijímaná býti mají.

D. XVIII.

Jestližeby kdo nemocnau nebo sice věkem sešlau osobu, kterážby se sama osobně pro nedostatek zdraví svého k vydání svědomí k úřadu dostaviti nemohla, buď v zemi, v kraji, neb kdekoli jinde svědomí potřeboval: ten na úředníky Pražské menši desk zemských to vznésti má, kteří potom jednoho z prostředku svého vedle ingrossatora menších desk zemských vypraviti, a bez Naší nebo dědicův a budaucích Našich, králův Českých, relací, svědomí od takových osob, jakž nahoře dotčeno, přijíti a pořádně zapsati mají. Což potom při jednom každém saudu platiti a místo své míti bude.

O svědomí kverkův aneb horníkův.

D. XIX.

Přihodilo-liby se kdy, žeby někdo z stavův tohoto dědičného království Našeho jedné nebo více osob horních v věcech, kteréby se cti, hrdla a statku pozemského dotýkaly, k svědomí potřeboval: ten písaře od desk zemských vyjednati a jeho na to místo, kde ten svědek anebo svědkové buď na Našich vlastních aneb jiného obyvatele království tohoto gruntech obydlé své mají, k úřadu městskému neb hornímu podle obyčeje vypraviti, a tuž osobu obeslati, a svědomí od ní skrze jižjmenovaného písaře vedle Zřízení Zemského přijíti dáti. Kteréžto svědomí také potom při každém saudu rovně tak jako kdyby při dckách zemských přijaté bylo, platiti má.

Pakliby který kverk nebo horník, na požádání strany, z dobré a svobodné vůle své, při dckách zemských nebo jiném kterémkoli právě svědomí své osobně vydati chtěl, to při vůli jeho zůstávati bude. Než v jiných příčinách, kdežby se cti, hrdla a statku nedotýkalo, dotčené osoby horní při úřadech téhož města neb úřadu horním takové své svědomí vydati mohau. Kteréž potom skrze ten městský neb horní úřad, kdežby jižjmenované svědomí přijato bylo, sepsané, pečetí téhož úřadu

Digitized by Google

Zeügnuß an, seine Klage unfehlbar anstellen, Beklagter aber, als bey dem es nicht stehet, wan der Proceß angehen mag, sich ohne aintzige Limitation der Zeügnuß gebrauchen.

Wie die Zeügnuß derjenigen, so ihres Leibes-Ungelegenhait halber bey der Land-Tafel nicht erscheinen können, auffzunehmen.

D. XVIII.

So einer eines krancken oder sonst eines alten betagten Mans, welcher Persönlich seiner Leibes-Ungelegenheit halber zu Ablegung deß Zeügnuß nicht erscheinen kan, Zeügnuß vonnöthen hette, es sey auff dem Land, in einem Kraiß oder anderstwo: Der sol solches an die Unter-Ambtleüte bey der Land-Tafel bringen, welche dan einen auß ihrem Mittel neben dem Ingrossatore der kleinern Land-Tafel abferttigen, und ohne Unsere oder Unserer Erben, Nachkommender Königen zu Böhaimb, Relation, die Zeügnuß von dergleichen Personen, wie oben gesetzet, auffnehmen und ordentlicher weise auffschreiben. Welches nachmals bey einem jeden Recht gelten und stat haben sol.

Von Zeügnuß der Gewerck- oder Berckleüthe.

D. XIX.

Wan sichs begäbe, daß jemand auß denen Ständen dieses Unsers Erb-Königreichs eine oder mehr Personen von denen Gewerck- oder Berckleüten in Sachen, so Leib, Ehr und Landgütter betreffen, zu Zeügen bedörffte: Sol derselbige einen Schreiber bey der Land-Tafel außbringen und denselben an den Ort, da der oder die Zeügen ihre Wohnung haben, es sey unter Uns oder einem Einwohner deß Königreichs, zu dem Stat- oder Berck-Ambt daselbst, dem Brauch nach, abferttigen, und dieselbe Person beschicken oder fordern, und das Zeügnuß von ihr durch obbeschribenen Schreiber, vermög der Landes-Ordnung, auffnehmen lassen. Welches Zeügnuß nachmals bey allen Rechten eben so kräfftig seyn sol, als wan es bey der Land-Tafel auffgenommen wäre. Jedoch wan der Gewerck- oder Berckman auff begehren der Parthey sein Zeügnuß frey und gutwillig bey der Land-Tafel oder einem andern Recht Persönlich abgeben und leisten wolte: Sol es ihm frey stehen. In andern Sachen aber, so nicht Leib, Ehr und Landgütter betreffen, Mögen angeregte Gewercken bey dem Stat- oder Berckwerck-Ambt ihre Zeügnuß ablegen, welches nachmals dieselbe Berckstat oder Ambt unter ihrem Sigil, auff

Digitized by Google

zapečetěné, na náklad toho, jenž je zavozuje, v ta místa aneb k tomu právu, kdeby téhož svědomí potřeba bylo, odesláno býti má. A mimo již dotčený process nadepsané osoby horní k vydání svědomí potahované býti nemají.

O přísaze svědkův.

D. XX.

Takto mají přísahati k svědomí páni a vládyky, kteří v saudu zemském i také v dvorském a komorním sedají, kdyby se cti, hrdla neb gruntův dotýkalo:

Nejprv se má každý tváří obrátiti proti východu slunce, a na hlavě nic nemá míti, než prostovlas má býti, a má položiti každý dva prsty na prsy své, a písař menších desk zemských neb jiný přísežný k tomu zřízený při dckách zemských písař má jim nebo jemu přísahu vydati těmito slovy:

»Já N. N. beru to na tu přísahu, kterau jsem učinil Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a králi Jeho Milosti k zemskému aneb jinému saudu, k kterémuž jsem povolán, že v té při, kteráž jest mezi N. N. s jedné a N. N. s strany druhé, to všecko, čehož jsem povědom, věrně, pravdivě a upřímně povím, a ničeho toho ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro kterau jinau věc nezatajím. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží i všickni svatí!«

D. XXI.

Takto páni a vládyky, kteříž v žádném saudu nesedají, k svědomí přísahati mají:

Nejprve se mají obrátiti tváří proti východu slunce, a písař desk menších zemských aneb jiná přísežná osoba k tomu zřízená při dckách zemských má jim přísahu vydati těmito slovy:

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, a všem svatým, že v té při, kteráž jest mezi tímto N. N. — to všecko, čehož jsem povědom, věrně, pravdivě a upřímně povím, a nic toho ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro kteraukoli jinau věc nezatajím. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží, i všickni svatí!«

Měšťané a lid městský obecní tak mají přísahu učiniti k svědomí, jakož o tom v Smlauvě Svatováclavské zapsáno stojí.

O přísaze chromého člověka.

D. XXII.

Jestližeby se komu přihodilo z Božího dopuštění, žeby chrom byl, a přišlo mu na to, žeby měl přísahu učiniti vedle

Digitized by Google

deß Zeügenführers Unkosten, an den Ort und zu dem Recht, da man das Zeügnuß bedarff, überschicken sol. Und sollen die Gewercke, ausser obberürter Proceß, Zeügnuß zu geben nicht angehalten werden.

Von dem Jurament der Zeugen.

D. XX.

Es sollen aber die Herren, Ritterschafft und vom Adel, welche in dem Land-Rechten, so wol auch die, welche in dem Hof- oder Cammer-Rechten sitzen, wan sie in Sachen, so Leib, Ehr und Landgütter betreffen, Zeügen, das Jurament leisten auff maß und weise wie folgt:

Erstlich sol ein jeder stehen mit dem Angesicht gegen Auffgang der Sonnen, mit entblöstem Haupt, und sol zween Finger auff die Brust legen, und der Schreiber der kleinern Land-Tafel oder ein anderer Schreiber, so darzu bey der Land-Tafel verordnet, sol ihm das Jurament fürhalten mit nachfolgenden Worten:

„Ich N. N. nehme auff die Pflicht, welche ich Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen und der Königlichen Mayestät zu dem Land- oder anderm Recht, zu dem ich beruffen, gethan, daß ich in der zwischen N. N. an einem und N. N. am andern theil sich erhaltenen Rechtssach das jenige, was mir davon bewust, treülich, wahrhafftig und auffrichtig außsagen und solches weder umb Gunst noch Ungunst, oder aintziger andern Sach wegen verschweigen wil. So wahr mir Gott helffe und alle Heiligen!"

D. XXI.

Die jenigen Herren aber und vom Adel, welche in keinem Recht sitzen, sollen den Zeügen-Aid leisten wie hernach folgt:

Erstlich sollen sie sich wenden mit dem Angesicht gegen Auffgang der Sonnen, und der Schreiber der kleinern Land-Tafel oder eine andere geschwohrne Person daselbst, so darzu verordnet, sol ihnen das Jurament fürhalten mit nachfolgenden Worten:

„Ich N. N. schwere Gott dem Allmächtigen und allen Heiligen, daß ich in der zwischen N. N. sich erhaltenden Rechtsferttigung alles, was mir bewust, treulich, wahrhafftig und auffrichtig außsagen und solches weder umb Gunst noch Ungunst, noch eintziger andern Sach willen verschweigen wil. So wahr mir Gott helffe und alle Heiligen!"

Bürger und gemaine Leüte auß denen Stäten sollen den Aid zum Zeügnuß ablegen, wie es in S. Wenceslai-Vertrag stehet.

Von dem Jurament eines krummen und gebrechlichen Menschen.

D. XXII.

Wan einer, so auß Verhängnuß Gottes krum und lahm wäre, einen Aid vermög der Recht und Ordnung dieses Landes thun und

Digitized by Google

práva a řádu země této, a to bylo menšími úředniky (kteříž při tom z práva býti mají) shledáno, že to vše tak a beze lsti jest, a té obyčejné slavnosti při konání přísahy, kterýžby svědčiti měl, že učiniti nemůže: tehdy ten nebo ti má anebo mají sedě aneb leže přísahu vykonati, jakby úředníci vedle uznalé příležitosti neb potřeby to nařídili.

O položení a vydání listovních instrumentův.

D. XXIII.

Kdoby listovních instrumentův, majestátův, smluv, řezaných ceduli, městských a právních kněh, aneb jiných podobných věcí, k průvodu svému potřeboval a jich po přátelském toho vyhledávání dostati nemohl: ten má o tom úředníkům menším, kdež se takový původ přijímá a vede, memorial (s jistým v něm poznamenáním a vypsáním všech případností takových listovních instrumentův, obzvláštně pak téhož puňktu a artikule, kteréhoby k průvodu svému potřeboval) podati, a za obeslání toho nebo těch, kteřiby taková instrumenta listovní za sebau měli, žádati, aby oni ve dvauch nedělích k rukám jich, menších úředníkův, (pod propadením jisté pokuty, kteráž do memorialu položiti se má), hodnověrný *vidimus* toho vydali a odeslali. Což jemu od častojmenovaných úředníkův menších odepříno býti nemá.

D. XXIV.

Když obeslání těch, kteříž podobné listovní instrumenta za sebau mají, dojde: tehdy oni takové žádané a specifikované artikule z nich vytáhnauti a *vidimus* toho, jsau-li osoby panského nebo rytířského stavu, pod pečetí jích, měšťané pak nebo osoby z města pod pečetí téhož města (vezmauce to k své víře a duši, že ti vidimovaní artikulové tak slovo od slova v tom za nimi se nacházejícím instrumentu znějí) vydati; a pakliby toho instrumentu aneb těch žádaných puňktův za sebau neměli, tehdy listem pod pečetí a podpisem vlastním, že takových listovních instrumentův a coby z nich vytáhnauti dáti chtěli, za sebau nemají a o nich nic nevědí, se osvědčiti mají.

D. XXV.

Kdyby pak kdo celý instrument zvidimovaný odeslal a toho všeho, co v něm obsaženo jest, k dotčenému průvodu by

Digitized by Google

leisten sol, und die Ambtleüte, so bey Auffnehmung der Pflicht sich zu befinden pflegen, nicht anders ermessen können als daß solches sich also verhielte und ohngefehrde, ohne eintzigen Betrug und arge List, vorgewendet und die zu der Aidsleistung gewöhnliche Solennitäten von dem Zeügen nicht volzogen werden könten: So sol der oder die, sitzend oder ligend, den Aid allerdings abgeben, wie es der Gelegenheit und Notturfft nach von denen Ambtleüten befunden und angeordnet werden möchte.

Von Exhibir- und heraußgebung der schrifftlichen Urkunden.

D. XXIII.

So jemand zu seinem Beweiß etwan schrifftliche Urkunden, Majestätbrieff, Verträge, außgeschnittene Zettel, Stat- und Rechts-Bücher oder sonst dergleichen Sachen vonnöthen hette und dieselben auff freündliches ersuchen nicht erlangen könte: Sol er bey denen Unter-Ambtleüten, da der Beweiß auffgenommen und geführt würd, ein Memoriale neben einem Verzaichnuß und umbständlicher Beschreibung der jenigen Brieflichen Urkunden, insonderheit aber deß jenigen Puncts und Artickels, so darauß zum Beweiß begehrt, eingeben und umb Beschickung an den oder dieselben, so solche Instrument oder schrifftliche Urkunden bey sich, anhalten, daß sie darvon ein glaubwürdiges Vidimus innerhalb 14 Tagen, bey Vermeidung einer gewissen Straff, so im Memoriali zu setzen, zu handen der Untern Ambtleüte überschicken sollen. Welches ihm dan von mehrerwehnten Untern Ambtleüten nicht abgeschlagen werden sol.

D. XXIV.

Wan nun solche Beschickung denen jenigen zukombt, so dergleichen schrifftliche Urkunden bey sich: Sollen sie die begerte und specificirte Artickul auß denenselben außzihen und darvon, wan es Herren- oder Ritterstands-Personen seyn, unter ihren Insigeln, seynd es aber Bürger oder Leüte auß denen Stäten, unter derselben Stat Petschafft ein Vidimus geben, und auff ihr Seel und Gewissen nehmen, daß die vidimirte Artickul also von Wort zu Wort in dem bey ihnen sich befindendem Instrument oder Urkund lauten. Wäre es aber Sach, daß solche Instrument oder dieselben begehrte und angezogene Punct bey ihnen nicht vorhanden: Alßdan sollen sie unter ihrer Hand und Petschafft bezeügen, daß sie solche schrifftliche Urkunden, oder was darauß gezogen, nicht haben, auch ihnen davon nichts bewust sey.

D. XXV.

Wan aber ein gantz Instrument also vidimirter überschickt und darinnen nicht alles zu dem vorgewantem Beweiß gehörte oder von-

Digitized by Google

zapotřebí nebylo nebo k němu nepřináleželo: má se ovšem ten celý instrument k akcí přiložiti; nejvyšší však úředlníci a saudcové zemští potom při uvažování té věci toho pilně šetřiti budau, jakby dalece takový instrument k průvodu potřebný byl a mínění toho, jenž jej žádal, provozoval nebo neprovozoval.

D. XXVI.

Kdyby po vzešlém obeslání ten, jenž jest dotčená listovní instrumenta položiti a straně k jejímu průvodu vydati měl, toho učiniti se zpečoval: tedy proti němu tím vším spůsobem tak přikročeno, a takový process, jakž výšeji o těch, kteříž pod jistau pokutau k vydání svědomí obsýláni jsauce, však témuž obeslání zadosti nečinili, ani svědomí, za něž žádáno bylo, nevydali, dotknuto jest, zachován býti má.

D. XXVII.

A má rovně v této příčině, totiž když listovní instrumenta a průvody od někoho se žádají, jako při zavozování svědkův, mezi věcmi na čest, hrdlo a grunty pozemské se vztahujícími a jinými věcmi ten takový rozdíl zachován býti: že kdyby z svrchu dotknutých příčin listovních instrumentův zapotřebí bylo a k vysvědčení toho, totižto zdaliž podobné listovní instrumenta před rukama jsau a co v nich obsaženo jest, přišlo, tehdy takové svědomí skrz vykonanau k tomu obyčejnau přísahu vydáno býti musí.

O přísahách a vykonávání jich.

D. XXVIII.

Častokrát místo jiného průvodu přísaha buďto saudem nalezená, aneb od jedné strany druhé přednášená neboližto podávaná bývá.

Kdyby se tehdy přitrefilo, žeby původ, prve nežli jest průvod vésti začal, obviněnému celau žalobu k svědomí a přísaze jeho připustiti chtěl, a toho, dodávaje žalobu svau, při dckách zemských na místě vedení průvodův vyhledával: tehdy ta věc na saud zemský odeslána a obviněnému hned v obeslání to v známost uvedeno býti má, že původ obviněnému za příčinau toho, čemu v své odpovědi na cedule řezané dané odpírá, na přísahu ukazuje, a proto aby se on před nejprv příštím saudem zemským postavil a na další původa toho vyhledávání přísahu takovau vykonal.

Digitized by Google

nöthen wäre: So sol zwar das gantze Instrument denen Actis beygelegt, Jedoch bey Erkäntnuß der Sach von denen Land-Officirern und Land-Rechtsbeysitzern ermessen werden, wie weit dasselbe Instrument zum Beweiß vonnöthen und deß Producenten intention probire oder nicht.

D. XXVI.

Da aber auff ergangene Beschickung derjenige, welcher die schrifftliche Urkunden ediren und der Parthey zu ihrem Beweiß folgen lassen sol, sich dessen waigerte: So sol wider denselben allerdings verfahren und der Proceß gehalten werden, wie hir-oben von denen jenigen gesetzt, welche unter einer gewissen Straff zu Abgebung ihrer Zeügnuß citirt und erfordert, und solcher Citation nicht nachkommen noch das begehrte Zeügnuß abgelegt.

D. XXVII.

Es würd auch so wol bey diesem Fall, wan nämblich schrifftliche Urkunden und Beweiß von einem begehrt werden, als bey der Zeügenführung, der Unterschaid der jenigen Sachen, so Leib, Ehr und ligende Gründe betreffen, von andern Sachen zu halten seyn, also und dergestalt, daß wegen obberürter specificirten Sachen Briefliche Urkunden vonnöthen und es zum Zeügnuß, ob nämblich dergleichen schrifftliche Urkunden vorhanden und was derselben Inhalt, gelanget, alßdan das Zeügnuß vermittelst deß gewöhnlichen Zeügen-Aids abgeben werden müsse.

Von Aidsleistungen und Juramenten.

D. XXVIII.

Es würd auch offt an stat andern Beweises der Aidsschwur entweder von dem Richter der Parthey auffgetragen, oder auch von einer Parthey der andern zugeschoben und deferirt.

Wan es sich nun zutrüge, daß Kläger, eher und zuvor er sich unterstanden den Beweiß zu verführen, dem Beklagten die gantze Klage ins Gewissen und auff seinen Aid schieben wolte und sich bey der Land-Tafel deßwegen an stat der Beweißführung bey Ubergebung seines Klaglibels angebe: So sol die Sach zu dem Land-Rechten remittiret, und dem Beklagten bald in der Beschickung angedeüttet werden, daß Kläger Beklagtem wegen deß jenigen, so er in seiner auff die außgeschnittene Zettel gegebenen Antwort laugnet, ihm ein Jurament deferire, und daß er sich deßwegen bey dem nechsten Land-Rechten stellen und auff Klägers ferner anhalten solch Jurament ablegen sol.

Digitized by Google

D. XXIX.

Kdyby pak obviněný takové přísahy vykonati se zpečoval, anebo ji zase na původa, tak aby od něho vykonána byla, vzkládal: tehdy i hned potom (po uvážení co nejdřív možné těch případností, obzvláštně pak spůsobu a povahy osob, jako také, zdaliby táž věc v takové pochybnosti zůstávala, auby jináčeji tak právě provedená býti nemohla) přísaha taková buď skrze austní aneb psané vyměření na ten a takový spůsob dovolená býti má: Aby předně původ obzvláštní přísahu ošemetnosti, jenž *juramentum calumniæ* slove, totižto že on na ublížení obviněného dle svědomí svého obmyslně nemíní, a toho tolikéž ne proto, aby stranu svú odpornú tudy přelstiti chtěl, ale pro obhájení toliko samé pauhé spravedlnosti své, s dobrým svým svědomím činí, vykonal. Jestližeby tehdy na to ten, kterémuž jest přísaha podána byla, přísahati nechtěl: tedy k dobrému toho, jenž jest přísahy podal, rozsudek se státi může. Pokudžby pak ten, kterýž jest straně odporné s počátku takové přísahy sám podával, ji však zase od též odporné strany sobě podanau maje, avšak ihned přísahati nechtěl: tehdy proti němu druhé straně za právo dáno bude. A taková přísaha v kaple Všech Svatých aneb v kostele kláštera svatého Jiří ještě při témž saudu zemském se vykonati a nad ní ruka držána býti má. A již potom strana, jenž jest takovau přísahu vykonala, pro to dalším processem ztěžována býti nemá.

D. XXX.

Sice kdyby saud zemský z akcí to vynašel, žeby strany bez přísahy dobře rozeznány býti nemohly, anebo táž věc sama od sebe přísahy potřebovala: tehdy častojmenovaný saud zemský beze všech odkladův, buď austně anebo skrze spis, straně takovau přísahu naleznauti, a ještě při tom trvajícím saudu v dotčené kaple aneb v kostele svatého Jiří k vykonání ji přidržeti má.

D. XXXI.

Ačkoliv předešle v tom se tak zachovávalo, že když jest původ neb žalobník přísahu vykonal, a obviněný z toho mu práv býti, ani tomu, proč jest dotčený původ přísahal, zadosti činiti nechtěl; nýbrž on obviněný proti tomu tolikéž přísahu učiniti mohl, a po učiněné přísaze původovi již potom ničímž dáleji zavázán a povinován nebyl; ale poněvadž tudy nevyhnutedlně k křivopřísežnictví příčina se podávala: protož My ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby to napotom dokonce zdviženo a po vykonané přísaze vedle akt i hned, co za právo, vy-

Digitized by Google

D. XXIX.

Da nun alßdan Beklagter sich solch Jurament zu leisten widrigte, oder aber dasselbe Klägern widerumb anhaimbschiebe und es ihm zu leisten aufftrüge: So sol alßdan (auff vorgehende schleünige Erwegung der Umbstände, insonderheit der Personen Condition und Beschaffenheit, wie auch ob die Sach also zweifelhafftig, daß sie anders nicht wol erwisen werden könte), durch einen Münd- oder Schrifftlichen Außsatz das Jurament oder Aidsleistung dergestalt zugelassen werden, daß zuforderst ein Special-Juramentum calumniæ oder Aid deß Gefährdes von Klägern, daß er nämblich Beklagten auff sein Gewissen gefährlichen nicht beschuldige, solches auch nit das Gegentheil allein damit abzuschrecken, sondern zu Rechtmessiger Erhaltung seines befugten Rechtens mit guttem Gewissen thue, gelaistet werde. Wolte nun hirauff der, welchem der Aid angeboten worden, nicht schwären: Mag die Erkäntnuß für den geschehen, der den Aid angeboten. Da aber derjenige, welcher selbst seinem Gegentheil den Aid angeboten, doch von demselben ihm hinwider dargeboten oder haimbgeschoben worden, alßdan nicht schwären wolte: Sol wider ihn erkent werden. Und sol solche Aidsleistung in der Capellen bey Allen Heiligen oder S. Georgens-Kloster noch bey demselben Land-Rechten geschehen, auch über solchem Jurament ...... gehalten, und dasjenige Thail, so den Aid gelaistet, mit fernern Processen nicht beschwärt werden.

D. XXX.

Wan auch sonst das Land-Recht auß denen Actis befünde, daß die Partheyen ohne ein Jurament nicht wol entschieden werden könten, oder die Sach für sich selbst ein Jurament erforderte: So sol offtbesagtes Land-Recht ohne alle Weitleüfftigkeit solch Jurament durch Münd- oder Schrifftlichen Beschaid der Parthey aufferlegen und bald bey demselben Land-Rechten in der Capellen oder S. Georgens-Kloster vortgehen lassen.

D. XXXI.

Ob auch wol vor diesem versehen gewesen, daß, wan Kläger den Aid abgelegt und das Jurament gethan und hirauff Beklagter ihm nicht Recht werden und dasjenige, warumb Kläger geschworen, nicht volziehen wollen, daß er, Beklagter, auch einen Aid leisten mögen und auff geleisteten Aid ferner Klägern nichts zu geben oder zu thun schuldig gewesen; Weil aber dardurch nothwendig zu dem Mainaid Ursach gegeben worden: So setzen, ordnen und wollen Wir, daß solches hinfüro gäntzlich abgeschafft, und wan der Aid geschworen, stracks, Inhalts der Acten, was Recht ist, darauff erkant und es nachmals bey

Digitized by Google

povědíno a potomně při tom zanecháno bylo. Avšak saudcové saudu Našeho zemského i jiných saudův na to, komuby a v kterých příčinách takovau přísahu naleznauti měli, pilný pozor dávati povinni budau.

D. XXXII.

A ačkoli jsau při vykonávání takových přísah mnohé obzvláštní *ceremoni*je se užívaly, však, poněvadž ty k přísaze nepřináležejí, protož budaucně přísaha za podstatnau držána býti má, když po dostatečném napomenutí a výstraze toho, co křivopřísežnictví s sebau přináši, pro ty věci, o kteréž činiti jest, přísaha Pánu Bohu a blahoslavené Panně Mariji matce Boží a všem svatým vykonána bude; jiné pak *ceremoniæ* s obzvláštním do kaply Všech Svatých vstupováním a co toho víceji bylo, za zbytečné a bezpotřebné držané býti mají.

O staném právu.

D. XXXIII.

Jako až posavad o processu právním vypisováno bylo, takový pak právní process buďto skrze stané právo, kteréž z příčin potupení práva anebo *in contumaciam* dáno bývá, aneb sice skrze výpověd (kteráž rozsauzením jedné každé věci se děje) konec svůj bere: pročež již nyní následuje o právu staném.

D. XXXIV.

A poněvadž na to obzvláštně milostivě mysliti ráčíme, aby process právní a saudné rozepře v dědičném Našem království Českém k prodlužování nepřicházely, čemuž jest předešle skrze stané právo pomáháno bývalo: pročež ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, pokudžby obviněný na přednešenau žalobu v šesti nedělích pořád zběhlých, jakž o tom svrchu dotknuto, své psané odpovědi nedal a v tom také čase z některých hodných a slušných příčin, jakž oznámeno, žádného dalšího odkladu nevyhledával, aby na vyhledávání toho od strany odporné, to od desk zemských skrze zprávu, s odesláním při tom žaloby od původa podané, na saud zemský vznešeno bylo; jakož pak žádosti původa, kdyby obviněný při tom nejprv příštím saudu zemském dostatečně příčin svého nestání neprokázal, stané právo na něho dáno býti má. Jináče kdyby příčiny své provedl, tehdy má dáleji o to se starati, aby spis svůj podal, a pokudžby takové příčiny dostatečné se nenacházely, tedy zaplacení neb vynahražení škod a nákladův právních má mu nalezeno býti.

Digitized by Google

demselben gelassen werden sol. Jedoch werden Unsere Land- und andere Rechts-Beysitzere fleissig acht geben, wem und in was für Sachen sie dergleichen Aidsleistung zuerkennen.

D. XXXII.

Und ob wol bey Leistung solcher Juramenten vil absonderliche Ceremonien gebreüchlich gewesen; Weil aber dieselbe zu dem Aides-schwur nicht gehören: So sol hinfüro die Aidsleistung für kräfftig gehalten werden, wan auff vorgehende eiffrige Warnung, was der Mainaid auff sich, wegen der Sach, darumb es zu thun, das Jurament Gott und allen Heiligen geschworen und volzogen würd; die andern Ceremonien aber mit sonderbarem Eintritt in die Capellen bey Allen Heiligen, und was dergleichen mehr, für unnötig geacht werden.

Vom Erstandenem Recht.

D. XXXIII.

Nachdem bißhero von dem Proceß gehandelt, Derselbe aber entweder durch ein Erstandenes Recht, so auff den Ungehorsamb oder in contumaciam ergehet, oder sonst durch ein End-Urtheil (welches auff Erkäntnuß der Sach erfolget) geendet würd: So folget numehr vom Erstandenem Recht.

D. XXXIV.

Und zwar, weil Wir insonderhait gnedigist darauff bedacht, wie die Proceß und Rechtsthaidigungen in Unserm Erb-Königreich Böhaimb nicht verlängert, Solchen aber vor diesem durch das Erstandene Recht remedirt werden wollen: So setzen, ordnen und wollen Wir, zum fall der Beklagte auff eingebrachte Klag innerhalb 6 Wochen, wie obverstanden, seine schrifftliche Antwort nicht einbrechte, auch innerhalb derselben Zeit nicht etwan auß gewissen Rechtmessigen Ursachen, wie obgehört, Dilation begehrte, daß auff anhalten deß Gegentheils solches von der Land-Tafel durch einen Bericht, neben Uberschickung deß von dem Kläger eingebrachten Klaglibels, an das Land-Recht gebracht werde. Welches dan auff deß Klägers begehren, da Beklagter bey dem nechsten Land-Recht nicht gnugsambe Ursachen vorbrechte, ein Erstandenes Recht wider ihn ergehen lassen; Sonst aber und da er seine Ehehafften außführte, ihn, seine Schrifft ferner einzubringen, anhalten, auch da die Ehehafften nicht allerdings erheblich, in die Gerichtskosten condemniren sol.

Digitized by Google

D. XXXV.

A jak nejvyšší úředníci a saudcové zemští předně toho, zdaliby takové přednešené příčiny tau měrau a na ten spůsob, jakž o tom níženji doloženo bude, dosti dostatečné byly, povážiti mají: tolikéž i obviněný, kdyby takových svých příčin i hned ještě při tom trvajícím saudu zemském provesti nemohl a v tom se ohlašoval, i také na přísahu odvolával, má ku přísaze, jakžto i prve obyčejné bývalo, připuštěn býti.

D. XXXVI.

Kdyby také stané právo již dáno bylo a strana odsauzená při nejprv následujícím saudu zemském *restitutionem*, neboližto za osvobození téhož staného práva žádala, a některé příčiny a překážky své i skrácení, kteréby tudy nésti musela, v spisu, s doložením v něm a ze jména jmenováním průvodu svého, nejvyšším úředníkům a saudcům zemským by přednesla: tehdy oni takový spis straně odporné po komorníku od desk zemských odeslati mají, s tím přitom poručením, aby na to v šesti nedělích odpověd dala, a tuž svau odpověd, s přiložením k ní také odvodu svého (pokudžby jaký před rukama byl) u desk zemských v tom čase složila. A má se jí k provedení takového odvodu jejího jiných šest neděl propůjčiti, tak aby jak obviněný svůj průvod (tím vším spůsobem, jakž to nahoře o průvodích s dostatkem opatřeno jest) v těch šesti nedělích, po vzdání saudu zemského nejprv příštích, tolikéž strana druhá v těch také následujících šesti nedělích, po odvedení svého spisu s odvodem svým, pokudžby jakého potřebí bylo, se zhotoviti a jej provesti mohla. A po projití toho posledního šestinedělního odkladu průvod takový u přítomnosti obau stran publikován a jim buďto přečten anebo také, jestližeby toho žádali, veypis jeho vydán býti má. A měla-liby jedna neb druhá strana buď proti osobám svědkův anebo také proti vysvědčení jich co přednesti, to hned austně před úředníky menšími učiniti i zaznamenati a zregistrovati, a tak zregistrované k akcí přiložiti, anebo také ve třech nedělích, které od času téhož publikování oboji straně k terminu a odkladu propůjčené jsau, potřebu svau při dekách zemských austně přednesti a jí veyš-oznámeným spůsobem zapsati a zregistrovati dáti moci budau. Načež potom všecky ty spisy v svazek složeny, k nejprv příštímu saudu zemskému k veypovědi, zdaliby to stané právo i s tau *executí*, kteráž je následovala, vyzdviženo, a obviněnému k obnovení neb *reassumi*rování pořádu práva povoleno býti mělo neb ne, odeslány býti mají.

Digitized by Google

D. XXXV.

Wie nun die Land-Officirer und Land-Rechts-Beysitzere zuforderst erwegen sollen, ob die eingebrachte Ehehafften auff maß und weise, wie hir-unten davon gemeldet würd, erheblich: Also, wan der Beklagte solche seine Ehehafften nicht alsobald und noch bey wehrendem Land-Recht darthun könte, und solches vermeldete und sich auff einen Aid beruffete, Sol er mit dem Aid, wie vor diesem gebreüchlich, zugelassen werden.

D. XXXVI.

Wan auch das Erstandene Recht alberait ergangen und das condemnirte Theil bey nechstfolgendem Land-Recht umb Restitution anhielte, und so wol seine impedimenta und Ehehafften als auch die ihm zugefügte læsion Schrifftlichen, mit Anzieh- und Specificirung seines Beweises, denen Land-Officirern und Land-Rechts-Beysitzern übergebe: Sollen dieselben solche Schrifft dem Gegenthail durch einen Cammerling von der Land-Tafel zuschicken, Neben Befelch, innerhalb 6 Wochen darauff zu antworten und seine Antwort, neben Anzihung deß Gegenbeweises (so aintziger vorhanden) bey der Land-Tafel in derselben Zeit einzubringen. Und sollen ihm zu Verführung solches Gegenbeweises noch 6 Wochen Frist gegeben werden, Daß also, wie der Beklagte seinen Beweiß (allerdings wie hir-oben von dem Beweiß gnugsamb versehen) in denen nechsten 6 Wochen nach dem Land-Rechten, also das Gegentheil in denen nechstfolgenden 6 Wochen, nachdem es seine Schrifft einbracht, seinen Gegenbeweiß, so es vonnöthen, einholen und verführen mag. Und nach Verlauff derselben letzten Frist der 6 Wochen sol der Beweiß in beysein beeder Partheyen publicirt und ihnen entweder fürgelesen oder auch auff begehren Copeyen und Abschrifften gefolget werden. Und da etwan ein oder das ander Theil wider der Zeügen Person oder derselben Außsag etwas vorzubringen: Möchten sie dasselbe alsobald Mündlichen bey denen Unter-Ambtleüten thun und es protocolliren, Registriren, und also Registrirter zu denen Actis legen lassen, oder aber innerhalb 3 Wochen, so von Zeit der Publication baiden Theilen pro termino et prorogatione angesetzt, ihre Notturfft wider den Beweiß bey der Land-Tafel Mündlichen vorbringen und denselben obberürter massen protocolliren und Registriren lassen. Da nachmals alle dieselben Schrifften inrotulirt und zu dem nechsten Land-Rechten zum Außspruch, ob nämblich das Erstandene Recht und die darauff ergangene Execution auffgehaben und Beklagter den Proceß widerumb zu reassumiren zugelassen werden sol oder nicht, sol überschickt werden.

Digitized by Google

D. XXXVII.

Co se pak těch dotýče, kteřížby toho času, když jim obeslání dodáno neb v známost uvedeno býti mělo, ven z země a tak daleko od bytu svého zůstávali, že jest se jich tak spěšně dostati nemohlo: s těmi tak, jakž nahoře o dodávání *citati* anebo obeslání oznámeno jest, postupováno býti má. To však, jakž dotčeno, o těch toliko, kteří tak dalece ven z království zůstávají, a nejináč rozuměti se má.

D. XXXVIII.

Jestližeby se přitrefilo, žeby původ po odevzdané excepcí, v určitém terminu těch šesti neděl, repliky, anebo obviněný po replice dupliky své nedodal, ani odkladu mezi tím časem nevyhledával, anebo sice po dosažení takového odkladu třem nedělím (kterých ještě nad termín těch šesti neděl se propůjčuje) projiti dal: tehdy straně k dodávání spisu takového, jakožto již ztraceného, povolováno býti nemá.

D. XXXIX.

Jakož také tuto o příčinách překážejících dotknuto jest: pročež tím nic jiného rozuměti se nemá, nežli slušné překážky a příčiny. A ačkoli jest předešle, když jsau původ a obviněný sami osobně, při vyhlašování půhonův neb obeslání stávati museli, na takové příčiny toliko, pro kteréž někdo sám k stání dostačiti nemohl, hledíno bylo; poněvadž však nyní jednomukaždému skrz prokuratora (krom věcí pokut se dotýkajících) k tomu státi, i také jiné potřeby své v spisích fedrovati a skrze prokuratora je přednesti dáti na vůli pozůstává: pročež toho obzvláštně šetříno býti má, zdaliby ti již předložené příčiny a překážky se nacházely, pro něžby prodlévající strana v zhotovení a podání spisův svých, anebo vedení průvodu svého hyndrována byla. Což vše, poněvadž na mnohých případnostech záleží a tak v žádnau jistau reguli obsažené býti nemohau, pročež zemského i jiných saudův saudcové Naši dotčené případnosti, které k vymluvení takového obmeškání se přednášejí, vedle svědomí svého dobře .... za neslušné a nepodstatné a toliko příčinau prodlužování téhož processu právního a trmácení strany druhé býti by seznali, tuž stranu netoliko s tím ihned odbyti, nýbrž také vedle příležitosti a povahy té věci, jakž o tom nahoře, k ní s pokutau proto přikročiti mají.

Digitized by Google

D. XXXVII.

Was aber diejenigen anlangt, so zu der Zeit, als die Citation ihnen insinuirt werden sollen, ausser Landes und also weit von Hause gewesen, daß sie so bald nicht zu erlangen: Mit denen sol es, wie hieroben von Uberraichung der Citation oder Beschickung gemeldet, gehalten werden. Jedoch sol solches, wie obberürt, allein von denen, so weit ausser Unsers Königreichs, und nicht anders, verstanden werden

D. XXXVIII.

Gesetzt aber, daß nach dem die Exceptionschrifft eingebracht und Kläger in dem bestimbten termino der 6 Wochen mit seiner Replica oder nach der Replica Beklagter mit seiner Duplica nicht einkämen, Sich auch der Dilation halber innerhalb derselben Zeit nicht angeben, oder sich zwar angeben, aber doch nachmals die 3 Wochen (welche über den terminum der 6 Wochen gegeben) verstreichen liessen: Sol dieselbe Schrifft verlohren und der Parthey ferner damit einzukommen nicht vergönt werden.

D. XXXIX.

Und demnach alhie der Ehehafften gedacht: Als würd darburch anders nichts verstanden, als Rechtmessige Verhindernuß und Ursachen. Und ob wol vor diesem, als Kläger und Beklagter in der Person bey Außruffung der Ladung stehen müssen, auff diejenigen Verhinderungen, darburch einer von solcher Persönlichen Erscheinung abgehalten, gegangen worden; Weil aber anjetzo einem jeden frey stehet, durch einer Procuratorem (ausser der Peinlichen Sachen) zu erscheinen, Auch sonst seine Notturfft schrifftlich zu befördern und durch den Procuratorem eingeben zu lassen: So würd insonderheit darauff zu sehen seyn, ob die vorgewante Ursachen und Verhindernuß also beschaffen, daß darburch das säumige Theil an Verferttig- und Einbringung seiner Schrifft oder Producirung seines Beweises verhindert worden. Welches alles, weil es auff vilerley Umbständen beruhet und also in keine gewisse Regel gesetzt werden kan, sollen Unsere Land- und andere Rechts-Beysitzere obberürte Umbstände, so zu Bescheinigung deß begangenen saumsals angezogen, ihrem Gewissen nach wol erwegen. Und da sie dieselben unerheblich und allein zu Verlengerung deß Processes und Umbtreibung deß Gegentheils angesehen zu seyn befinden, die Parthey nicht allein damit abweisen, sondern auch nach Gelegenheit, wie obverstanden, mit Straff gegen derselben verfahren.

Digitized by Google

D. XL.

Kdyby se pak proti tomu tak mnoho slušných příčin z těch předložených překážek vyhledalo, žeby takové důležité příčiny k tomu dostatečné byly, pro kteréžby to stané právo zastavené, anebo zase vyzdvižené býti mělo: tehdy má se na všecko dle povahy těch oznámených případností, tak a na ten spůsob, jakž již svrchu v tomto Našem Obnoveném Zřízení Zemském obsaženo jest, bedlivý pozor dáti.

D. XLI.

A vždycky také při jednomkaždém saudu na to bedlivý pozor dán a toho pilně šetříno býti má, zdaliby to takové meškání a odtah jako na zlehčení a za hřbet kladení tohoto Našeho s pilností uváženého a pro samé obecné dobré z té milostivé otcovské péče dobře míněného a vydaného Zřízení Zemského se vztahovalo. Jakož pak i mimo to, že ačkoliv se taková všetečnost ve všech dotčených případnostech od jednoho každého saudu, nešetříc v tom žádného přátelství a přízně, skutečně tresce, však My také sobě v takových příčinách Naši zvláštní pokutu a skutečné trestání patrně vyhražovati ráčíme.

D. XLII.

A poněvadž toto Naše Zřízení to s sebau přináší, že jeden každý, který spravedlivau při má a s průvodem svým hotov jest, dosti snadně buď sám nebo skrze jiného potřebu svau sobě spraviti a přednesti může; obzvláštně pak, poněvadž My žádných *juri*dických hádek dopauštěti nemíníme, než toliko to, co ku při náleží, brzo přednešeno míti a věděti chtíti ráčíme, jakož také i ty nesnáze českého processu jsme vyzdvihli; a s těžkem kdo do nějakého právního sporu tak pojednau se vydá, anby prve nevěděl, zdaližby tu věc, o kteraužby činiti bylo, provesti a dokázati mohl neb nemohl. A ačkoli tomu každému, kterýby jen toliko na to šel, aby co nejkrátčeji tu věc, o kterau činiti jest, provedl, schváleno bude, ten pak, kdožby v tom jakých obšírností užíval, s ztrestáním, jakž nahoře oznámeno, se potká. K tomu také ti, kteří se sami od sebe do právních věcí šikovati hledí anebo jiným v takových příčinách rady své udělují, nemenší pochvalu z toho míti budau, jako i ti mívali, kteříž prvotně při předešlých právních spořích austně vedených, dokonce z lavic saudcův zemských vyvstávati, a straně na žádost její raditi museli. A My také tomu nakonec chtíti ráčíme, aby všickni ti, kteří jsau se předešle při saudech buďto v prokuratorství neb advokatství potřebovati dali, aneb k tomu spůsobní jsau, žeby se ještě i budúcně v těch věcech potřebovati dáti mohli, jednomu

Digitized by Google

D. XL.

Wan aber das Gegenspil und so vil auß denen eingewanten Verhindernussen und Ehehafften Ursachen erschiene, daß solche Verhindernuß erheblich und gnugsamb wären, daß das Erstandene Recht eingestelt oder widerumb auffgehaben werde: So sol solches alles nach Beschaffenheit jeztgedachter Fälle auff maß und weise, wie es hieroben in dieser Unserer Vernewerten Landes-Ordnung gesetzt, in acht genommen werden.

D. XLI.

In alle wege aber sol bey einem und dem andern Recht fleissig erwogen und genau observirt werden, ob etwan der Saumsal oder Verzügerung zu eludir- und Zuruckſetzung dieser Unserer wolberathschlagten und dem gemainem gleich durchgehendem wesen zum besten, gantz gnedigist und Vätterlich gemainten Landes-Ordnung angesehen; Da dan über dieses, daß solcher Mutwil in allen angeregten Fällen in denen Gerichten ohnfelbar gestrafft und hierinnen auß Gunst und Freündschafft niemanden etwas nachgesehen werden sol, Wir Uns auch in diesem Falle Unsere absonderliche Straff und ernstliches Einsehen außtrücklich zuvor behalten.

D. XLII.

Und nachdem diese Ordnung also begriffen, daß ein jeder, welcher eine gutte Sache hat und mit dem Beweiß derselben gefast, ihm leicht entweder selbst oder sonst durch einen andern seine Notturfft stellen lassen können, Insonderheit weil Wir kein unnöthig Juristen-disputat zuzulassen gemeint, sondern allein die merita causæ schleünig vorgestelt wissen wollen, die Difficultäten deß Böhaimischen Processes auch auffgehaben, und ja keiner sich leicht in eine Rechtsthaidigung geben würd, der nicht zuvor wisse, ob er seine prætension beweisen könte oder nicht, und was also auffs kürtziste allein auff die prætension und derselben Beweiß gerichtet, am maisten Danck verdienen, die Weitleüfftigkeit aber, wie obgehört, sträflichen; Zudem es denen jenigen, so sich selbst in die Rechte lernen schicken oder andern dißfals einrathen, nicht weniger Löb- und Rühmlichen seyn sol, als denen, welche bey denen Mündlichen Processen vor diesem gar auß der Land-Rechts-Beysitzer-Bäncken auffstehen und auff Begehren der Partheyen Rath geben müssen; Wir auch endlichen wollen, daß alle die, so sich zuvor bey denen Gerichten mit procurir- und advociren gebrauchen lassen oder also beschaffen seyn, daß sie sich ins künfftig gebrauchen lassen

Digitized by Google

každému zavázáni byli, kdyžby toho od nich požádal, proti nahoře položené záplatě, v jejich přirozené řeči, vedle tohoto Zřízení Našeho od nich pře vésti a radau svau v ničemž neopauštěti. S tau při tom patrnau výstrahau, na kohoby se to vyhledalo a našlo, anby toho k sobě přijíti nechtěl, že ten potom nikdy víceji, dokud živ, buďto v dědičném Našem království Českém, tak i v jiných královstvích a zemích Našich, ani k prokuratorství, ani k advokatství nijakž připuštěn býti nemá. A k tomu, poněvadžby se jich mnoho najíti mohlo, kteříby za příčinau advokatství se vymlauvati chtěli, a aby ta věc tudy tím prodlauženěji šla, tomuby rádi byli: pročež takové výmluvě, pokudžby nic jiného a podstatnějšího v tom ku překážce nebylo, žádným spůsobem se místa dáti a k ní povoleno býti nemá.

O ortelích, nálezích a výpovědech, kteréž se po rozeznání pře vynášejí.

D. XLIII.

A poněvadž již o ortelích a výpovědech, kteréž se po rozeznání vyhlašují, oznámeno bude, k tomu pak především bedlivé relací a pilného akcí přehlídnutí zapotřebí jest; i ačkoli předešle při austním pře vedení tak se zachovávalo, že jest místopísař to, což mluveno bylo, psal, deklamator pak allegata a průvod k té při vedený registroval a zaznamenával, a po takovém austním vyslyšení jeden i druhý to, co od nich psáno a zaznamenáno bylo, na saudu zemském přednášeli; poněvadž pak nyní v spisích se povede: tedy takoví spisové, slovo od slova v té řeči a tak jakž jsau se podali, mají na témž saudu zemském (podle spůsobu, jenž se při jiných vzáctných a slavných saudech zachovává) od deklamatora (kteříž vždycky dva budau, jeden český a druhý německý) přečteni býti. A načby jedna i druhá strana šla, též očby každý z stran rozeznán býti žádal, ano i na čemby podstatu svého při právě vyhledávání zakládal, to vše buďto jen někteří aneb všickni nejvyšší úředlníci a saudcové zemští sobě poznamenávati, všickni pak pilně doslýchati a pozorovati mají, tak aby jedenkaždý z nich potomně na ty věci zdravě pomysliti, a kdyžby k uvažování té rozepře a k vcypovědi přijíti mělo, tím lépeji svědomí své ohraditi mohl.

D. XLIV.

A aby sobě žádná strana stěžovati příčiny neměla, jakoby na podstatu její pře nebyl pozor dán, anebo žeby při čtení něco přeslechnuto bylo: tehdy mají strany v jich podávaných spisích

Digitized by Google

möchten, einem jeden, so es von ihnen begehrt, umb die hir-oben gesetzte Solaria in ihrer Muttersprach nach dieser Unserer Ordnung zu advociren und zu procuriren verbunden seyn sollen. Mit dieser außtrücklichen Bedrohung, daß, auff welchen es erwisen würde, daß er sich dessen verwiderte, derselbe die Zeit seines Lebens weder in Unserm Erb-Königreich Böhaimb, noch andern Unsern Königreichen und Ländern weder zum procurir- noch advociren gelassen werden sol. Diesem nach, und weil sich ihrer vil finden möchten, so sich der Advocaten halber entschuldigen und die Sach dardurch zu verlängern gelüsten liessen, Als sol diese Entschuldigung, da nicht andere mehr und wichtigere impedimenta darzu kommen, keineswegs zugelassen oder gestattet werden.

Von Urtheiln und Rechts-Sprüchen, so auff Erkäntnuß der Sache gesprochen werden.

D. XLIII.

Und demnach nunmehr von Urtheiln und Rechtssprüchen zu handlen, so auff Erkäntnuß ergehen, darzu aber vorgehende fleissige Relation der Gerichts-Acten vonnöthen: So ist es zwar vor diesem bey denen Mündlichen Processen also gehalten worden, daß der Vice-Landschreiber, was Mündlich geredet worden, auffgeschriben, der Declamator aber die allegata und den geführten Beweiß registrirt und verzaichnet, und nach Mündlicher Verhör einer so wol als der ander, was also auffgeschriben und verzaichnet worden, dem Land-Recht vorbracht haben. Weil aber anjetzo Schrifftlichen verfahren würd: So sollen zwar die Schrifften von Wort zu Wort in der Sprach, wie dieselben einbracht, in dem Land-Recht (gestalt auch in andern ansehnlichen Tribunalien gebreüchlich) von dem Declamatore (derer jederzeit zween, ein Teütscher und ein Böhmischer, seyn sollen) abgelesen werden, und was einer oder der andern Parthey prætensiones seyn und was ein jeder vor sich zu erkennen begehre, auch die fundamenta, darauff ein jede Parthey solche seine prætension und Rechtliches suchen und begehren gründet, von etzlichen oder allen Obristen Land-Officirern und Land-Rechts-Beysitzern auffgeschriben, von allen aber fleissig auffgemerckt werden, auff daß ein jeglicher nachmals der Sachen nachdencken und in Fällung deß Urtheils sein Gewissen desto besser verwahren könne.

D. XLIV.

Und damit sich kein Thail zu beschwären, als ob man seine fundamenta nicht in acht genommen oder daß beym verlesen etwas überhört worden: So sollen die Partheyen in ihren eingegebenen Schrifften

Digitized by Google

ty dotčené hlavní puňkty, na kterýchž ony obzvláštně podstatu své pře zakládají, a na ně se, že vedle nich tu při obdrží, spoléhají, s takovým NB. anebo jiným patrným znamením, tak dalece, dokudby se takový hlavní puňkt vztahoval, zaznamenati, a nápodobným také spůsobem při svědcích zavedených a jiných instrumentích učiniti, tak aby potom deklamator, když takový spis anebo průvody čte, to drobet rozvláčněji, nežli jiné četl, a tím jako k bedlivějšímu pozorování a poslauchání napomenul.

D. XLV.

Prokuratoři také, anebo principálové sami, pokudžby žádných prokuratorův neměli, jakby se akcí k saudu zemskému odeslala, mají při jednom každém saudu zemském se ohlásiti, na veypověď očekávati, při publikování přítomní býti, a kdyžby jim znáti dáno bylo, veypověď slyšeti. Pakliby státi obmeškávali, tedy předce táž veypověď publikovati se bude. A však kde se případností na pokuty vztahujících dotýče, obviněná strana sama osobně k přeslyšení veypovědi státi má, poněvadž taková věc skrze žádného prokuratora vyřízena býti nemůže.

D. XLVI.

Právní pak rozepře, kteréž na saud zemský podávány budau, také podle pořádku, jak jsau tam zašly, jedna po druhé předsevzaté, přednašené a vyřizované býti mají. Lečby v některé věci o nějakau postranní při rozsudek se státi měl, bez kteréžby dáleji při dckách zemských process právní konán a doveden býti nemohl, aneb žeby také Náš královský prokurator toho vyhledával, aby nejprve věci komoře Naší náležející předsevzaté byly, tu nemá se času, kdy jsau která akta zašla, nýbrž na fedruňk dotčených komorních věcí šetřiti.

D. XLVII.

A jakož My to milostivě obmýšleti ráčíme, kterakby obojí řeč česká i německá takový průchod měla, aby všickni saudcové zemští jedné jako i druhé řeči povědomost míti mohli; ale poněvadž by to z počátku poněkud za obtížné přišlo: protož z té příčiny, pro lepší a spěšnější fedruňk výpovědi, kdyžby se tak na saud zemský zároveň české i německé věci podali, má nejvyšší sudí zemský nejvyšší úředníky a saudce zemské na dvě rady (jakž se to i při jiných slavných saudech zachovává) rozděliti, kdežto v jedné té radě toliko ti, kteříž německého jazyku dobře povědomí jsau, seděti, a tu také německé věci se přednášeti a čísti, v druhé pak radě ti, kteří dobře česky umějí,

Digitized by Google

die obangeregte Haubt-Puncten, warauff sie insonderhait ihre prætensiones gründen und dardurch sie in der Sache obzusiegen vermainen, mit einem NB. oder sonst scheinbarem Zaichen, so weit dasselbe Haubtfundament gehet, notiren; dergleichen auch in denen geführten Zeügnussen und Instrumenten thun, damit nachmals, wan der Declamator solche Schrifft oder Beweißthumb ablifet, er dasselbe etwas langsamer lesen und zu fleissiger Auffmerck- und attendirung erinnern möge.

D. XLV.

Es sollen auch die Procuratores, oder die Principalen selbst, da sie kaine Procuratores bestellen, alßbald die Acta zu dem Land-Recht überschickt, sich bey einem jeden Land-Recht angeben und auff das Urtheil warten, damit, wan es zu der Publication kombt, sie zur Stelle seyn und ihnen das Urtheil anzuhören angezaigt werden könne. Im widrigen Fall und da sie sich selbst verabsaumeten, würde die Publication einen Weg wie den andern vortgehen. Es sollen aber in Criminal und Peinlichen Sachen die Beklagte Partheyen sich selbst zu anhörendem Urtheil stellen, weil solches durch keinen Procuratorem verrichtet werden kan.

D. XLVI.

Es sollen auch die Proceß, so zu dem Land-Recht geschickt werden, der Ordnung nach, wie sie aldar einkommen, nacheinander fürgenommen, referirt und expedirt werden; Es wäre dan etwan in einer Sach eine interlocutoria zu sprechen, ohne welche der Proceß ferner bey der Land-Tafel nicht volführt werden könte, oder aber es begehrte Unser Königlicher Procurator, daß Fiscalische Sachen vorgenommen würden; Alßdan sol nicht auff die Zeit, wie die Acten einkommen, sondern auff die Förderung jetztgedachter Fiscalischen Sachen gegangen werden.

D. XLVII.

Und ob Wir wol gnedigist darauff bedacht, wie baide Sprachen, die Teütsche und Böhaimische, also eingeführt werden, daß alle Land-Rechts-Beysitzere einer so wol als der andern Sprach kundig seyn möchten; Jedoch weil solches anfangs etwas schwär seyn möchte, So wollen Wir deßwegen und zu desto besserer und schleüniger Beförderung der Urtheil, daß, wan bey dem Land-Rechten Teütsche und Böhaimische Sachen zugleich vorhanden, die Land-Officirer und Land-Rechtsbeysitzere in zwey Senatus (wie auch wol in andern hohen Tribunalien zu geschehen pflegt) von dem Land-Richter außgethailt, und zwar in dem einem Senatu allein diejenigen, so der Teütschen Sprach recht kündig, gebraucht, und bey demselben Senatu die Teütschen Sachen Teütsch

Digitized by Google

sedati, a tu rovně táž akta v českém jazyku podávaná podobným spůsobem přednášena a čtena býti mají. A v jedné té radě nejvyšší sudí zemský a v druhé nejvyšší komorník, v nepřítomnosti pak jeho některý jiný z nejvyšších úředníkův zemských, správu míti a jako za presidenta zůstávati bude, jakž toho všeho v příčině té, jako i z strany osob, kteréby v jedné neb druhé radě, co se rozdílu řeči dotýče, sedati měly, při jeho, nejvyššího sudího zemského, rozvržení a rozdělení milostivě zanechávati ráčíme. Při uvažování pak jedné každé výpovědi při nejmenším osm osob, vedle presidenta, a tak v přítomnosti jich devíti, potaz v té řeči, v které se spisy podávali, držán i výpověd sepsaná býti má. A když se tak o výpověd neb ortel vedle většího počtu hlasův snesau: to potom na plném saudu zemském (po učinění však nejprve krátké relací, kterauž president, oznámíce při tom, jaká se výpověd a v které příčině stala, učiniti má) čteno a publikováno bude. Co se snadnějších rozsudkův dotýče, ti od jedné každé rady stranám ihned se oznámiti mohau.

D. XLVIII.

Jakož pak My tomu milostivě chtíti ráčíme, když která pře pořádně podle oznámeného spůsobu přednešená bude, aby se veypověd ještě při témž saudu zemském stala a s ní od jednoho saudu zemského až zase k druhému odkládáno nebylo.

D. XLIX.

A jakož se při potazích podle tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského říditi a spravovati náleží a kdyby co z něho přivozováno bylo, to deklamator s pilností poznamenati a saudcové zemští vyhledati mají; a ačkoli předešle toliko nálezův (jakž tak jmenováni byli) se šetřilo, a podle nich téměř veypovědi se řídily; ale poněvadž to velice nebezpečné jest, a tudyby se někomu nemalé skrácení státi mohlo, též takoví nálezové častokráte jedni proti druhým jsau; k tomu také mnozí o nich nevědí: za kteraužto příčinau My milostivě jsme nařiditi ráčili, aby úředníci a saudcové Naši zemští, jako i jiní, jenž týchž nálezův nejlépeji povědomi jsau, ti takové ještě u pochybnosti zůstávající případnosti, kteréž až posavád na větším díle podle nálezův rozeznávány býti musely, v tomto však Našem Zřízení Zemském se nenacházejí, v jedno seberauc, v pořádek uvedli, a potomně je, dadauc k jednékaždé té případnosti anebo právní ještě u pochybnosti zůstávající otázce své dobré zdání, Nám k další Naší resoluci (kteráž se konečně státi má) do Naší královské kancelláře české dvorské odvedli a odevzdali.

Digitized by Google

abgelesen, bey dem andern aber (darinnen die jenigen zu gebrauchen, so der Böhaimischen Sprach recht kundig) die Acten, so in der Böhaimischen Sprach einbracht, gleichermassen abgelesen werden sollen; und daß in einem Senatu der Land-Richter, in dem andern der Land-Cammerer, oder in seinem abwesen ein anderer Land-Officirer, (wie Wir dan dißfals, wie auch wegen der Personen, so in einem oder dem anderm Senatu, wan nur der Unterscheid der Sprachen gehalten würd, zu gebrauchen, die disposition Unserm Land-Richter gnedigist lassen) præsidiren und bey dem Außspruch eines jeden Urtheils zum wenigsten 8 Personen, neben dem Præsidenten, und also 9, gegenwerttig seyn und dieselben in der Sprach, darin die Schrifften einkommen, umbfragen, votiren und Sententioniren sollen. Und wan sie sich deß Urtheils nach denen mehrern Stimmen verglichen, Sol solches nachmals bey dem gesambten Land-Recht, auff vorgehende kurtze Relation, so der Præsident mit Vermeldung, in was für einer Sach' und wie der Außspruch geschehen sey, thun sol, publicirt; Was aber etwan schlechte Beschaide anlanget, dieselben von jedem Senatu der Parthey alsobald gegeben werden.

D. XLVIII.

Inmassen Wir dan gnedigist wollen, daß wan eine Sach obgesetzter massen ordentlicher weise referirt worden, das Urtheil noch bey demselben Land-Recht gesprochen, und nit von einem Land-Recht zu dem andern verschoben werde.

D. XLIX.

Wie nun im Versprechen auff diese Unsere Verneuwerte Landes-Ordnung zu gehen, und so etwas darauß allegirt, von dem Declamatore fleissig zu notiren und von denen Land-Rechts-Beysitzern nachzuschlagen ist; Also und obwol vor diesem auff die Nález (wie sie genant worden) oder præjudicata gesehen und fast die Urtheil darauff gerichtet worden; Jedoch weil solches sehr gefährlich und dardurch grosse Ungerechtigkeiten begangen werden können, Auch dergleichen præjudicata öffters einander selbst zuwider, zudem Ihrer sehr wenigen bekant seyn: Als haben Wir gnedigist anbefohlen, daß Unsere Land-Officirer und Land-Rechts-Beysitzere, wie auch andere, so derselben præjudicaten oder Nález am besten erfahren, die zweifelhafftigen Fälle, so bißhero mehrern theils durch die Nález haben entschieden werden müssen und so in dieser Unserer Landes-Ordnung sich nicht befinden, zusammen tragen, dieselben in Ordnung bringen und nachmals neben ihrem Gutachten bey einem jedem Fall oder zweifelhafftigen Rechtsfrag, Uns solches zu Unserer decision (welche darauff unfehlbar erfolgen würd) zu handen Unserer Königlichen Böhmischen Hof-Cantzley einantworten sollen. Inmittelst aber sol allein nach dieser Unserer

Digitized by Google

Jakož pak toliko vedle tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského řízeno, a pokudžby se také jaká taková věc zběhla, žeby v Zřízení Zemském k místu přivedená nebyla, v Právu pak Městském táž věc rozeznána se nacházela: tehdy vedle Práva Městského, poněvadž již od dávního času toho se vyhledávalo, kterakby Práva Městská s Zřízením Zemským k srovnání přijíti mohla, sauzeno, a jak v tomto, tak i ve všech jiných saudech netoliko slov, ale i důvodův právních šetříno býti má.

D. L.

Ačkoli také předešle rozdíl mezi ortely byl, tak že se někteří z nich nálezy a jiní veypovědmi jmenovali a při jednomkaždém některý zvláštní spůsob se zachovával; avšak poněvadž to, jako i jiné mnohé věci od dotčeného rozdílu, který mezi půhonem a obesláním byl, pocházely, ten pak již vyzdvižen jest: Pročež nyní i napotom všickni ortelové, kteříž na pořádné právní vyslyšení vynášeni budau, jináče nic nežli za veypovědi držáni, a když se takové veypovědi v spis uvedau, bez užívání dalších ceremonijí, toliko přečteni býti mají. A takové právní veypovědi žádného jiného jménem, než toliko jménem Naším sepsané, čtené a publikované budau.

D. LI.

A poněvadž ortelové a právní veypovědi s žalobau se srovnati mají, předešlí pak půhonové nebo obeslání nemohli se zároveň na hlavní věc, jako i na škody a užívání vztáhnauti, anobrž jestliže se kdy co toho stalo, to zdvíženo bylo; kudyž snadno k průtahům a k rozšiřování processu právního příčina dávána býti mohla: protož My tomu milostivě chtíti ráčíme, aby od tohoto času, neméněji v žalobě, jako i potom v veypovědi, kteráž se na žalobu stane, také zmínka z strany užívaní, škod a autrat, pokudžby toho potřeba ukazovala, učiněna byla, a na saudu o škody nic jiného než toliko o samé prokázání dotčených škod, užitkův a autrat se řídilo a konalo.

D. LII.

Kdyby se to také, jakž svrchu dotčeno, patrně vyhledalo, žeby se některá strana na druhau svévolně, beze vší slušné a právní příčiny, nutkala, a tak zbytečně právo zaneprázdňovala: tehdy strana netoliko k nahražení škod a autrat odsauzena, anobrž také, podle saudcův uznání, buďto na penězích aneb jinak vedle příležitosti, obzvláštně pak, kdyby se tu cti a hrdla, aneb také jiných velikých a těžkých věcí dotýkalo, aneb žeby strana pro

Digitized by Google

Vernewerten Landes=Ordnung, auch wan sich etwan ein Fall eraig=nete, so in der Landes=Ordnung nicht erörttert, in dem Stat=Recht aber sich desselben decision befünde, nach dem Stat=Rechten, weil längst darauff gegangen, wie zwischen demselben und dem Land=Rechten eine conformität gemacht werde, judicirt, und in diesen wie in allen andern Rechten nicht allein auff die Wort, sondern auch die rationes legis gegangen werden.

D. L.

Ob auch wol verwichener Zeit ein Unterscheid zwischen denen Ur=theiln gewesen und etzliche Nález, andere Weypowěd genant und bey einem jeden absonderliche formalitäten gebraucht worden; Jedoch weil solche, wie auch vil andere Sachen, von mehrbesagtem Unterscheid zwischen dem Půhon und Obeslání hergerürt, derselbe aber nunmehr auff=gehaben: So sol es hinfüro mit allen Urtheiln, so auff ordentliche Proceß ergehen, anders nicht als mit dem Weypowěd gehalten und dieselben, nach dem sie verfast, allein abgelesen und keine andere Ceremonien darzu gebraucht werden. Und sollen solche Rechtliche Auß=sprüche in keines andern als Unserm Namen verfast, gesprochen und publicirt werden.

D. LI.

Und demnach die Urtheil und Rechtssprüch dem Klaglibell gleich=förmig seyn sollen; Die vorigen Ladungen aber zugleich auff die Haubt=sach, Schäden und Nutzungen nicht haben können gestelt, sondern wan sie also gestelt, auffgehaben worden, Dardurch aber leicht zu Weit=leüfftigkeiten und Multiplicirung der Process Ursach gegeben werden können: Als wollen Wir, daß hinfüro nicht weniger in der Klag als in denen darauff folgenden Urtheiln auch der Nutzung, Schäden und Unkosten, wan es vonnöthen, gedacht und für dem Schaden=Recht nichts anders als bloß und allein die liquidation vorangeregter Schäden, Nutzung und Unkosten gehandelt und tractirt werde.

D. LII.

Wan auch, wie obgedacht, sich mercklich befünde, daß sich ein Thail zu dem andern ohne aintzige Rechtmessige Ursach mutwilliger weise genöthigt und also temere litigirt hette: So sol dasselbe Thail nicht allein in die Schäden und Unkosten verurteilt, sondern auch wil=kührlich entweder an Geld oder nach Gelegenheit, insonderheit aber, wan es Criminal- oder andere hochwichtige Sachen wären, oder auch die Parthey wegen Armut die Geldstraff nicht erlegen könte, mit

Digitized by Google

chudobu peněžité pokuty složiti nemohla, vězením aneb jinak ztrestána býti má. Takové však peněžité pokuty, kteréi za příčinau téhož právního processu tímto Naším Obnoveným Zřízením Zemským vyměřené jsau, krom škod a autrat, jenž se stranám přisuzují, mají do fisku Našeho aneb do komory Naší (však aby ty nikam jinam nežli pro lepší vzdělání spravedlnosti v tomto Našem dědičném království Českém obráceny nebyly) připadnauti.

A poněvadž pak také mnohdykráte i takové věci přicházely, že se na ně toliko austní odpověd dávala (což se oznámení jmenovalo, a když také dotčené odpovědi nětco obšírněji bývali, tehdy se do desk zemských vpisovaly a vyměření slauly); taková však oznámení a vyměření dokonce se nevyzdvihují, nýbrž vedle příležitosti těch věcí, kteréž k pořádnému skrze spis uvedenému processu nepřináležejí a jednom austně se přednášejí, předce tak, jako předešle, při saudu zemském anebo jiných saudech svůj průchod míti mají. Jakož pak také i supplikací, jenž při saudu sirotčím od vdov a sirotkův podávané bývaly, beze všech průtahův a obšírnosti k vyřízení svému přicházely, při čemž se tolikéž i nyní toho, co se supplikací dotýče, zůstavuje.

V příčině pak obsílání, vdovy i sirotci rovně jako i jiní, vedle tohoto svrchupsaného pořádného právního processu říditi se budau.

A jakož až potud dosti obšírně o tom, co k pořádu práva přináleží a jak se při něm děje, řídí a koná, oznámeno bylo, tak již nyní následuje kratičké poznamenání téhož až posavád v spisích sepsaného Právního processu.

E. I.

Původ pošle obviněnému řezanau ceduli, v kteréž od něho světlé a patrné odpovědi žádá, zdaliby tomu, co při něm vyhledává, dobrovolně zadosti učiniti, aneb také k čemu právo a spravedlnost se míti pokládá, k tomu se znáti chtěl neb nechtěl.

Obviněný odpovídá na túž řezanau ceduli, aneb na přátelské porovnání se podává.

Původ podá své žaloby menším úředníkům, doložíc při konci též žaloby jména svědkův, anebo po doložení toho, na čemž podstatu žaloby své zakládá a čemu obviněný v řezané ceduli odpíral, přiloží také i listovní svědomí.

Původ, není-li usedlý, aneb se s rukojměmi opatřiti nemůže, tehdy menší úředníci z povinnosti v to se vloží, jakby zaručení vykonáno býti mohlo, tak aby původ za příčinau nedostatku téhož zaručení ode práva upuštěn nebyl.

Digitized by Google

Gefängnuß oder sonsten extraordinarie gestrafft werden. Es sollen aber alle Geldstrafen, so wegen der Process in dieser Unserer Vernewerten Landes-Ordnung gesetzt, ausser der Schäden und Unkosten, welche denen Partheyen zuerkant werden, Unserm Königlichem Fisco (jedoch selbige nirgents anderswohin als allein zu besserer Erhaltung deß Justitzwesens in Unserm Erb-Königreich Böhaimb zuwenden) haimfallen.

Weil aber auch offt Sachen vorgefallen, darin allein Mündliche Beschaide gegeben (welche Oznámeni, Anzeigungen oder Andeütung, und wan dieselben Beschaide etwas weitleüfftig, seynd sie in die Land-Tafel eingeschrieben und Wyměřeni, Außmessung, genant worden): So sollen solche Beschaide nicht gäntzlichen auffgehaben seyn, sondern nach Gelegenheit der Sachen, welche zu dem ordentlichen schrifftlichen Process nicht gehören und nur Mündlichen vorkommen möchten, dieselben, wie vor diesem, so wol bey dem Land- als andern Rechten stat haben. Inmassen dan auch die Supplicationes, so bey dem Waisen-Recht von Wittiben und Waisen eingegeben, ohne eintzige Weitleüfftigkeit expedirt worden, bey welchen es dan auch nochmals, so vil dieselben Supplicationes anlangt, verbleiben sol. Sonst wan es zu denen Beschickungen kombt, Werden die Wittiben und Waisen, so wol als andere, nach dem obgeschriebenem ordentlichen Process sich richten.

Und demnach bißhero etwas weitleüfftig von dem jenigen, so zu dem Process gehört und darbey vorzulauffen pflegt, gehandelt: So folget nunmehr ein kurtzer Begriff deß bißhero beschribenen schrifftlichen Processus.

E. I.

Kläger überschickt Beklagtem einen Außgeschnittenen Zettel, darinnen von ihm klare und außtrückliche Antwort begehrt würd, ob er ihm gutwillig Satisfaction thun wolle, und was er ihm an seinem Zu- und Anspruch gestehe oder nicht?

Beklagter gibt seine Antwort auff den Außgeschnittenen Zettel, oder würd etwan Sühnliche Handlung tractirt.

Kläger übergibt seinen Klaglibel denen Unter-Ambtleüten, Setzt zu Ende desselben die Namen der Zeügen, oder legt bey schrifftliche Urkunden zum Beweiß deß jenigen, darauff er seine Klage gründet, und so von dem Beklagten in dem Außgeschnittenem Zettel widersprochen worden.

Da Kläger nicht angesessen, oder mit Bürgen nicht auffkommen kan: Arbitriren die Unter-Ambtleüte ex officio, wie die Caution zu bestellen, damit Kläger, in Mangel der Caution, nicht Rechtloß gelassen werde.

Digitized by Google

Původ nařídí prokuratora.

Žaloba a přitom obeslání obviněnému se odešle, a obviněný má čas sobě uložený, aby zase na túž žalobu, kteráž proti němu podána jest, a to v šesti nedělích pořád zběhlých, svau odpověd dal.

Obviněný (není-li na místě v Praze, a při všech svých saudech sám osobně přítomen býti nemůže) nařídí prokuratora neb poručníka.

E. II.

A jakož předešle, hned jak půhon dodán byl, původ svědky své obsílati mohl, tak také i nyní, jestližeby původ v žalobě své svědky jmenoval, má takové hned po učiněné od komorníka relací, že jest žaloby obviněnému dodal, obsílati dáti, aby se oni ve čtyrech nedělích od dodání žaloby ke dckám zemským postavili, a tu anebo při jiném saudu svědomí své vydali. Při kterémžto terminu on také své listovní svědomí, bude-li toho potřeba, s originaly jich prokázati může.

E. III.

Obviněnému na vůli jest, chtěl-liby na ten termin svých *interrogatorií* aneb otázek podati, na kterýby svědkové dotazováni byli, anebo chtěl-liby sám přítomen při vidimování listovních svědomí neb listův býti, a jestliby proti kterému z svědkův jakau obranu měl, pročby ho k svědomí připustiti nechtěl, to má austně menším úředníkům přednesti. Kteřížto seznajíc, žeby taková obrana proti tomu svědku patrná byla a průvodu dalšího nepotřebovala, takového svědka zavrhnau; pakliby táž obrana bez dalšího průvodu býti nemohla, tehdy téhož svědka slyšeti mají. A může obviněný v odporu svém, kterýž na žalobu původa dal, takovau proti svědku obranu provesti a prokázati, tak aby na ni potom v saudu zemském při potazu pilný pozor dán býti mohl.

Jestliže se pak obviněný aneb jeho prokurator na ten termín nepostaví, tehdy nicméně svědkové slyšáni, též i listové vidimovati se budau.

E. IV.

A jakož toto všecko hlavní při dokonce nic na překážku není, tak také obviněný v těch šesti nedělích odpor neboližto odpověd na žalobu původa podá, anebo za hojemství žádati bude.

Když obviněný příčiny přednese, tedy menší úředníci jemu do tří neděl hojemství dají.

E. V.

V těch třech nedělích může obviněný buď odpověd svau podati, anebo ještě dalšího hojemství na dvě neděle podle oznámeného spůsobu žádati.

Digitized by Google

Kläger constituirt einen Procuratorem.

Die Klage würd Beklagtem neben der Citation zugeschickt, und hat Beklagter 6 Wochen Zeit, seine Exceptionschrifft darwider einzubringen.

Beklagter (wan er nicht in loco und zu Prag allen Gerichtshändeln selbst abwartten kan) bestelt einen Procuratorem.

E. II.

Und wie vor diesem, bald nach eingegebenem Půhon Kläger seine Zeügen citiren mögen, Also wan in der Klag Zeügen benennet: sol Kläger dieselben, alßbald der Cammerling Relation gethan, daß er die Klag Beklagtem eingeantwortet, citiren lassen, daß sie innerhalb 4 Wochen, von Zeit der überantworteten Klag an zu raitten, erscheinen und ihr Zeügnuß bey der Land-Tafel oder sonst einem Recht abgeben sollen. Auff welchen Termin er dan auch seine schrifftliche Urkunden, wan es vonnöthen, mit denen Originalien bestetigen kan.

E. III.

Beklagtem stehets bevor, auff denselben Termin seine Interrogatoria oder Fragstuck, die Zeügen darauff zu examiniren, einzugeben, auch der Vidimirung der schrifftlichen Urkunden beyzuwohnen, und da er etwan wider eines Zeügen Person Ursach hette, warumb er zum examine nicht zuzulassen, solches Mündlichen bey denen Unter-Ambtleüten vorzubringen. Welche, wo sie befinden, daß die Exception wider deß Zeügen Person kundbar und keines fernern Beweises bedarff, lassen sie den Zeügen zum examine nicht zu; Bestehet aber die Exception auff mehrer Außführung, Lassen sie den Zeügen zum examine zu. Und mag Beklagter seine Exception in seiner Exceptionschrifft, damit sie von dem Land-Recht beym Versprechen in acht genommen werde, außführen.

Erscheinet aber Beklagter oder sein Procurator auff den Termin nicht, So gehet nichts destoweniger das examen der Zeügen, wie auch die Vidimirung der schrifftlichen Urkunden, vort.

E. IV.

Wie nun dieses alles den Haubt-Proceß gar nichts hindert, Also bringt innerhalb der angesetzten 6 Wochen Beklagter seine Exception ein, oder bittet vor derselben, dilation.

Die Unter-Ambtleüte ertheilen dilation auff 3 Wochen, da Ursachen von dem Beklagten angezogen werden.

E. V.

Innerhalb der drey Wochen hat Beklagter entweder seine Exceptionschrifft einzubringen, oder auff maß und weise, wie obgemelt, noch eine andere dilation auff 2 Wochen zu erhalten.

Digitized by Google

Nepodá-li v tom čase obviněný svého spisu, tedy na saudu zemském stané právo na něho dáno bude, lečby důležité příčiny toho přednesl a prokázal.

E. VI.

A podobným spůsobem dá se stané právo na obviněného, jestliže při prvním nebo druhém terminu žádného hojemství nežádá, ani také spisu svého nepodá.

Pakli obviněný odpověd svau právě v čas podá, takovau původ sám nebo prokurator jeho vyzdvihne.

E. VII.

Původ nachází nebo to, že obviněný v odpovědi své nic tak podstatného proti němu neprokazuje, a za tau také příčinau žádá, aby se akta složila a do saudu zemského k rozeznání odeslána byla; anebo, že se obviněný v též odpovědi své na průvody odvolává, anebo také nějaké slušné a podstatné příčiny přednáší; tehdy se původovi ještě času za šest neděl propůjčuje, aby se s replikau svau zhotovil.

E. VIII.

A jestli obviněný v odpovědi své svědky nebo listovní svědomí přivozuje nebo jmenuje: tehdy s těmi takový se spůsob zachovávati bude, jakž nahoře o odporu oznámeno jest; kromě že ty čtyry neděle, kteréž pro zavozování svědkův uložené jsau, od toho času se počítají, když táž odpověd menším úředníkům dodána jest; pročež původ a prokurator na to pilný pozor dáti a takovau časně vyzdvihnauti má.

E. IX.

Co se hlavní pře dotýče, má-li původ slušné a podstatné příčiny, před projitím těch šesti neděl hojemství za tři neděle žádati; a pakliby žádného hojemství dříve nežli těch šest neděl prošlo, nevyhledával, ani také v těch třech nedělích, kteréž mu k hojemství dané byly, repliky své nepodal: tehdy o takovau svau repliku anebo spis přijde. Jestli však původ repliku svau časně podá, ta obviněnému na žádost prokuratora jeho odevzdána bude.

E. X.

Obviněný nachází anebo, že odpověd jeho není poražená, a pokudž chce, může hned žádati, aby se spisy složili a do saudu zemského odeslali, tím spůsobem, jako nahoře při odporu

Digitized by Google

Kombt Beklagter alßdan mit seiner Schrifft nicht ein, Ergehet beym nechsten Land-Recht ein Erstandenes Recht; Es würden dan Ehehafften hergegen außgeführt.

E. VI.

Eben diese Mainung hat es auch mit dem Erstandenem Recht, wan Beklagter in dem ersten oder andern termino umb keine dilation anhelt, auch seine Schrifft nicht einbringt.

Kombt aber Beklagter mit seiner Exceptionschrifft zu rechter Zeit ein, Würd dieselbe von Klägern oder seinem Procuratore abgefodert.

E. VII.

Kläger befindet entweder, daß Beklagter nichts erhebliches wider ihn in seiner Exceptionschrifft verführt, und begehrt darauff die Acta zu inrotuliren und zum Land-Recht zum Versprechen zu schicken; oder aber wan von dem Beklagten Gegenbeweiß in seiner Exceptionschrifft angezogen oder sonst etwas erhebliches einbracht, hat er 6 Wochen Zeit, mit seiner Replica einzukommen.

E. VIII.

Und da von dem Beklagten in der Exception Zeügen oder schrifftliche Urkunden angezogen oder benent, Würd es damit allerdings auff maß und weise gehalten, wie hir-oben bey der Exception gemeldet; Allein, daß die 4 Wochen, so zu Führung der Zeügen bestimbt, von der Zeit an, als die Exceptionschrifft bey denen Unter-Ambtleüten einbracht, geraittet werden. Derentwegen Klägers Procurator fleissig darauff Achtung geben und sie zu rechter Zeit abfordern sol.

E. IX.

Die Haubtsach betreffend, da Kläger erhebliche Ursachen, Bittet er vor Außgang der 6 Wochen eine dilation auff 3 Wochen. Begehrt er aber keine dilation vor Außgang der 6 Wochen und bringt alßdan oder auch innerhalb der 3 Wochen, so ihm zur dilation gegeben, seine Replicam nicht ein: Würd er derselben Schrifft oder Replicam verlustig. Kombt aber Kläger mit seiner Replica zu rechter Zeit ein, Würd dieselbe Beklagtem auff seines Procurators begehren zugestelt.

E. X.

Beklagter befindet entweder, daß seine Exception nicht abgeläint, und mag, wo es ihm gefällig, alßbald submittiren und begehren, die Schrifft zu inrotuliren und zu dem Land-Recht zuschicken, wie hir-oben

Digitized by Google

o původovi oznámeno jest; anebo, že svědkové v replice se přivozují anebo nětco podstatného proti odporu jeho se klade; tehdy zase na to dupliku svau v šesti nedělích podati může. A též, má-li také hodné příčiny, před projitím těch šesti neděl ještě jednoho hojemství na tři neděle žádati, jemu se nezbraňuje. S tím pak hojemstvím, jako i propadením toho spisu, rovně se takový spůsob, jakž nahoře o replice dotknuto, a ne jinší, zachovává.

E. XI.

Duplika se původovi propůjčí jen toliko proto, aby ji přehlídl, zdaliby v ní nějaký nový instrument se přivozoval, a ne, aby na ní tripliky své podal, poněvadž po duplice žádní se již spisové (mimo ty v tomto Obnoveném Zřízení Našem s strany nových instrumentův položené případnosti) víceji nepřipauštěji; a zvláště když svědkové v desíti dnech po dodání dupliky publikováni býti mají. A také se na žádný jiný termín k provozování svědků dáleji neočekává, lečby toho některé příčiny slušné v tomto Zřízení jmenované s strany zavozování nových svědkův se nacházely. Tehdy a když takové příčiny dotčeni menši úředníci za slušné býti uznají, má se lhůta pro zavozování takových nových svědkův do šesti neděl, a to nakonec, dáti, a po projití těch táž svědomí v desíti dnech vyhlašována býti.

E. XII.

Po vyhlašování týchž svědkův stranám se na žádost jejich (kterážto žádost a co v sobě víceji obsahuje, nic jináčeji nežli austně přednášena býti má) povolí, aby od publikování ve čtyrech anebo nejdéle v šesti nedělích průvodní spis proti svědkům, buď pro obdržení jedné neb zavržení strany druhé, průvodů podali. A zajisté když takový průvodní spis toliko k tomu směřuje, aby to, co svědkové svědčili, obdržáno nebo zavrženo bylo, nemá již potom dáleji žádný spis průchodů míti, ale akta mají se hned po dodání průvodního spisu anebo projití těch šesti neděl spolu složiti a k nejprv příštímu saudu zemskému odeslati, poněvadž podle tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského to, což svědkové vysvědčují, tak patrné býti má, že jedenkaždý saudce, bez ňákého dalšího rozmyšlování snadno sám od sebe z toho vyrozumí, jak se svědkové srovnávají a co nimi provedeno a prokázáno jest neb není. Jakž pak vždycky každého času víceji na austní svědkův seznání, nežli na to, co se od strany předkládá, šetříno a všecko s pilností považováno býti má.

Digitized by Google

von Klägern bey der Exception gemeldet; Oder wan Zeügen bey der Replica angezogen oder sonst etwas erhebliches wider seine Exceptionschrifft eingewendet, hat er darauff seine Duplicam innerhalb 6 Wochen einzubringen. Da er auch bewegliche Ursachen, Mag er vor Außgang der 6 Wochen dilation auff 3 Wochen bitten. Und würd mit dieser dilation wie auch Verlust der Schrifft gar nichts anders, als wie hir-oben von der Replica angedeütet, gehalten.

E. XI.

Die Duplica würd Klägern communiciret; Jedoch allein sich darinnen, ob etwan neue Instrumenta allegirt, zu ersehen, nicht aber darauff zu tripliciren, weil nach der Duplica keine Schrifft ferner (ausser der in dieser Unserer Vernewerten Landes-Ordnung außgesetzten Fälle der neuen Instrumenten halber) zugelassen; Sintemaln 10 Tag nach der Duplica die Zeügen publicirt werden sollen, Und ist also kein anderer terminus probatorius zu erwarten. Es wären dan etwan erhebliche und in dieser Ordnung benente Ursachen wegen neuer Zeügenführung vorhanden; Alßdan und wan solche Ursachen von gedachten Unter-Ambtleüten befunden werden, Sol noch zum letzten und endlichen termino probatorio 6 Wochen Zeit gegeben und innerhalb 10 Tagen nach Außgang derselben die Zeügnusse publicirt werden.

E. XII.

Nach Publicirung der Zeügnuß würd denen Partheyen eine Probationschrifft, wan sie dieselbe begehren (welches begehren und was deme ferner anhängig jedoch anders nicht als Mündlich geschehen sol) zu Salvirung ihres und impugnirung deß Gegentheils Beweises innerhalb 4, oder zum lengsten 6 Wochen von Zeit der publication einzubringen, zugelassen werden.

Und zwar wan solche Probationschrifft allein zu Salvir- oder impugnirung der dictorum testium und der Zeügen Außsage angesehen: Sol keine Schrifft ferner stat haben, sondern alßbald nach eingegebener probationschrifft oder Verfliessung der 6 Wochen die Acten inrotulirt und zu dem nechsten Land-Recht geschickt werden, weil die Außsagen der Zeügen, vermöge dieser Unserer Vernewerten Landes-Ordnung, also geschehen sollen, daß ein jeder Richter sich selbst leicht darauß ohne weitleüfftiges disputat informiren kan, was durch die Zeügnuß probirt oder nit probirt, und wie sie miteinander übereinkommen; Innmassen dan jederzeit mehr auff die Original-Außsagen der Zeügen, als wie dieselben von der Parthey allegirt, gesehen und darnach alles fleissig examinirt werden sol.

Digitized by Google

E. XIII.

Kdyžby pak také v tom dotčeném průvodním spisu některé příčiny a obrany proti osobám svědkův doložené byly: tedy ačby se nemohla straně druhé replika zameziti, nýbrž jižjmenované straně, kdyžby toho žádala, mělby takový spis slušně propůjčen a jí čas k replikování proti dotčeným obranám neb příčinám do čtyr neděl pořád zběhlých dopřín, a hned potom akta složeny a k dalšímu rozeznání odeslány býti.

E. XIV.

A poněvadž vedle tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského ty příčiny a obrany proti osobám svědků ještě před publikováním svědomí klásti se mají: pročež jich v průvodním spisu přednášeti potřebí není, a byť i přednešené byli, saud zemský jich uvažovati nemá; lečby to bylo, žeby strana, kteráby takových obran a příčin požiti chtěla, s strany týchž obran, hned při vyžádání toho průvodního spisu, patrné ohlášení učinila, a menší úředníci buďto z těch již zašlých akt a pře vedení, aneb také jiných patrných přitom případností, kteréž jest ten přednášel, jenž takových obran užiti žádal, to seznali, že taková obrana proti svědku nemohla prve než až po publikování svědkův předložena býti. Přitom se pak žádných obšírností neb průtahův dopauštěti nemá, anobrž to všecko hned po vyhlašování svědkův, jakby strana průvodního spisu žádala, před menšími úředníky austně přednášeno, a hned přitom čase, když se ten průvodní spis žádá, rozeznáno býti má.

E. XV.

Jestližeby se pak žádného průvodního spisu (skrze kterýž My nic jiného míniti a rozuměti chtíti neráčíme, jedno toliko to, co tuto anebo jinde v tomto Našem Obnoveném Zřízení Zemském dotčeno jest) od stran k propůjčení nežádalo: tehdy se hned po publikování svědkův akta v hromadu složiti mají. A kdyby se žádní svědkové nevedli, než toliko listovní průvody před rukama byly: tehdy po dodání dupliky mají se akta (kromě té již nahoře oznámené případnosti s strany nových listovních průvodův), skládati.

Následuje již jistý formulář nebo obsažení některých v tomto Processu dotknutých notulí.

Digitized by Google

E. XIII.

Wan aber auch in gedachter probationschrifft exceptiones wider die Personen der Zeügen wollen eingebracht werden: So könte man zwar die Replicam der andern Parthey nicht abschneiden, sondern würde solche Schrifft jetztgedachter Parthey, wan es dieselbe begehret, billich communicirt, und derselben innerhalb 4 Wochen auff solche Exception zu repliciren zugelassen, und folgends die Acta inrotulirt und zum Versprechen geschickt werden.

E. XIV.

Weil aber die Exceptiones wider der Zeügen Person, vor der Publicirung der Zeügnuß, vermög dieser Unserer Verneuwerten Landes-Ordnung geschehen sollen: So sollen dieselben in der probationschrifft anders nicht einbracht, oder do sie einbracht, von dem Land-Recht nicht attendirt werden; Es wäre dan, daß die Parthey, welche sich der Exception zu gebrauchen gemaint, sich derselben exception halber, bey Erhaltung der Probationschrifft, außtrücklichen angebe, und die Unter-Ambtleüte entweder auß vorgangenen Actis und Gerichtshandlungen oder andern notorischen Umbständen, welche der excipient anziehe, befindeten, daß solche Exception wider denselben Zeügen eher nicht als nach Publicirung der Zeügnuß hette geführt werden können. Darüber aber keine Weitleüfftigkeit verstattet, sondern alßbald nach Publicirung der Zeügnuß von der Parthey die Zulassung der Probationschrifft begehret würd, solches alles bey denen Unter-Ambtleüten Mündlich vorbracht und noch in demselben termino, da die Probationschrifft begehrt würd, entschieden werden sol.

E. XV.

Wan aber kaine Probationschrifft (darunter Wir anders nichts als was alhir und anderswo in dieser Unserer Verneuwerten Landes-Ordnung außgeführt, verstanden und gemaint haben wollen) von denen Partheyen begehrt würde: Sol die Inrotulation alßbald nach der Publication der Zeügen geschehen.

Da auch keine Zeügen geführt, sondern nur Instrumenta oder schrifftliche Urkunden vorhanden: Sol die Inrotulation nach Einbringung der Duplic (ausser obgedachten Falles der neuen Instrumenten halber) vorgenommen werden.

Folget ein ohngefehrliches Formular oder Begriff etzlicher in diesem Proceß angezogener Rotuln.

Digitized by Google

(Litt. A. jakž nahoře pod B. XIV.)

Notule Řezané cedule za příčinau dědictví.

E. XVI.

Já N. N. podle Práva a Zřízení Zemského posílám Vám N. N. tuto řezanau a mau vlastní pečetí spečetěnau cedulí z té příčiny: Jakož jste se léta tohoto 1625. ve čtvrtek po sv. Janu Křtiteli statku N. N. mně vlastně a dědičně náležejícího ujali, čehož jste se proti Právu a Zřízení Zemskému dopustiti a mého spupného dědictví tak nepořádně ujíti neměli. Protož Vás tauto řezanau a mau vlastní pečetí zapečetěnau cedulí napomínám a žádám, abyšte se dáleji takového mého dědictví v ničemž neujímali, anobrž mně ho zase postaupili a v užívání žádné překážky nečinili, pokudž se dalšího zaneprázdnění uvarovati chcete. Načež od Vás světlé a patrné odpovědi, podle kteréžbych se spraviti mohl, očekávati budu.

Datum dne N. a roku N.

(Litt. B. jakž nahoře pod B. XIV.)

Odpověd na takovau Řezanau cedulí, kdež o dědictví činiti jest.

E. XVII.

Já N. N. podle Práva a Zřízení Zemského odsílám Vám N. N. tuto řezanau a mau vlastní pečetí spečetěnau ceduli a odpověd. Jakož jste mně podle jiždotčeného Práva a Zřízení Zemského ceduli řezanau, vlastní pečetí Vaší spečetěnau poslali, za tau příčinau: že jsem já se léta tohoto 1625. ve čtvrtek po sv. Janu Křtiteli statku N. N., kterýžby Vám (jakž toho v Vaší řezané cedulí dokládáte) vlastně a dědičně náležel, ujal, cožbych proti Právu a Zřízení Zemskému tohoto království Českého učiniti a tak nepořádně Vašeho dědictví ujíti se neměl. A že Vy pro tu příčinu skrze tuto řezanau a vlastní pečetí Vaší spečetěnau ceduli žádáte a mne napomínáte, abych se dáleji takového Vašeho vlastního dědictví neujímal, anobrž Vám ho zase postaupil a v užívání jeho žádné překážky nečinil, pokudžbych se dalšího právního zaneprázdnění uvarovati chtěl, a že odemně světlé

Digitized by Google

(Litt. A. ut supra sub B. XIV.)

Rotul eines Außgeschnittenen Zetels, in Sachen eine Erbschafft betreffend.

E. XVI.

Ich N. N. schicke, vermög der Recht und Landes-Ordnung, diesen außgeschnittenen und mit meinem aigenem Petschafft versigelten Zetel zu Euch ꝛc. N. N. auß der Ursach: Demnach Ihr Euch dieses 1625. Jahrs, am Donnerstag nach S. Johannis Baptistæ, deß Guts N. N., welches mir Erb- und aigenthümblich zustehet, angemasst, Solches aber, zuwider denen Rechten und der Landes-Ordnung Ihr Euch nicht unterfangen und meines aigenthumblichen Erbguts so unrechtmessig nicht hettet sollen anmassen; Derowegen ich mit diesem Außgeschnittenem und mit meinem aigenem Petschafft versigeltem Zetel Euch ermahne und begehre, daß ihr Euch weiter solch meines Erbguts mit nichten im wenigisten nit anmasset, sondern mir dasselbe abtretet und in Nutz- und Gebrauchung dessen keine Verhinderung thut, dofern Ihr weiterer Rechtlichen Anspruch von mir geübrigt seyn wollet. Hierauff wil ich von Euch einer klaren und außtrücklichen Antwort, darnach ich mich richten könne, gewerttig seyn.

Datum am N. Tag und N. Jahr.

(Lit. B. ut supra sub B. XIV.)

Antwort auff dergleichen Außgeschnittenen, eine Erbschafft betreffenden Zetel.

E. XVII.

Ich N. N. schicke, Inhalt der Recht und Landes-Ordnung, diesen Außgeschnittenen und mit meinem aigenem Petschafft versigelten Antworts-Zetel zu Euch N. N. Demnach Ihr mir, vermög jetztgedachter Recht und Landes-Ordnung, einen Außgeschnitenen und mit Euerm Petschafft versigelten Zetel zugeschickt, Wegen dieser Ursach: Daß Ich mich dieses 1625. Jahrs, den Donnerstag nach S. Johannis des Tauffers, deß Guts N. N., welches Euch (wie ihr solches in Euerm Außgeschnitenem Zetel setzet) aigent und Erblich zustünde, habe angemasset, so ich zuwider der Rechte und Landes-Ordnung dieses Königreichs Böhaimb mich nicht hette unterfangen und also unrechtmessiger weiß Eures Erbguts anmassen sollen; Und daß Ihr derentwegen durch diesen Außgeschnitenen und mit Euerm aigenem Petschafft versigelten Zetel begehret und mich ermahnet, daß Ich mich weiter solch Euers Erb-Guts nicht anmassen, sondern Euch dasselbe wider abtreten und in Nutz- und Gebrauchung dessen keine Verhinderung thun solte, dafern ich derohalben ferner Rechtlicher Anspruch geübriget seyn wolte; Und

Digitized by Google

a patrné odpovědi, podle kteréžbyste se spraviti mohli, očekávati budete, jak táž cedule, jíž jest dátum na den N. léta N., to vše v sobě šířeji obsahuje a zavírá.

Na kteréžto Vaše poselství a ceduli řezanau já Vám tuto světlau a patrnau odpověd dávám, že já tomu, jakobych se dotčeného vlastního Vašeho dědictví, kteréby Vám spravedlivě náleželo, ujal, zjevně a patrně odpírám a toto pravím, že mně náleží a ne Vám, a že já k němu lepší právo a spravedlnost mám, nežli Vy (NB. tuto má doloženo býti, podle čeho a jakým způsobem); a to každého času, když toho potřeba bude, provesti a ukázati chci. Pro kteraužto příčinu neuznávám se povinen býti, Vám takový mně vlastně náležející statek postaupiti, ani tomu, čehož při mně tímto poselstvím a Vaší řezanau cedulí vyhledáváte, zadosti činiti. Podle kteréžto mé světlé a patrné, též pečetí mau vlastní zapečetěné odpovědi spraviti se moci budete.

Datum dne N. leta N.

(Litt. C. jakž nahoře pod **B. XX.**)

Notule žaloby neb obvinění na předešlau cedulí řezanau učiněné.

E. XVIII.

N. N. vedle práva viní N. N. z strany dědictví a statku pozemského, a to proto, že jest se N. N. obviněný 16. dne měsíce dubna léta tohoto, statku N. N. řečeného, původovi dědičně a vlastně náležejícího, skutečně a bezprávně ujal a jej v svau moc a držení uvedl. A ačkolivěk původ, podle Zřízení Zemského tohoto království Českého, při něm toho skrze ceduli řezanau vyhledával, aby od takového předsevzetí svého upustil a jemu častojmenovaný statek podle přiležící řezané cedule *sub litera A.* zase postaupil: ale však on toho v odpovědi své, kterauž na ceduli řezanau dal, jenž pod literau *B.* se přikládá, učiniti jest zjevně odepřel. A poněvadž pak on N. N. dotčeného statku ještě až posavád v držení zůstává, takový pak statek původovi podle pořádného trhu (nebo jiným titulem, jehožto průvod přiložiti se má), jakž pod literau *C.* viděti jest, vlastně přináleží: pročež původ žádá na saudu zemském (saud ať se jmenuje) za rozeznání a výpovědi učinění, že obviněný jemu takový jeho statek se všemi užitky, kteréž jest k sobě od držení téhož statku přijal, zase navrátiti a postaupiti jest povinen.

Digitized by Google

daß Ihr darauff von mir einer klaren und außtrücklichen Antwort, darnach Ihr Euch richten köntet, gewerttig seyn wollet; Zumassen solcher Außgeschnitener Zetel, dessen Datum am N. Tag deß N. Jahrs, dieses alles mit mehrerm in sich helt und begreifft.

Auff welche Beschickung und Euern Außgeschnitenen Zetel Ich Euch diese klare und unverdunckelte Antwort gebe: Daß Ich dieses, als wan ich mich erwehnt eigenen Erb-Guts, so Euch von Rechtswegen zustünde, angemasst haben solte, offentlich und außtrucklich widerspreche, Und sage also, daß es mir und nicht Euch zugehöret, und daß ich zu demselben besseres Recht und Gerechtigkeit habe dan Ihr (NB. hie muß gesetzt werden, vermög wessen, wie und welcher Gestalt?); und das wil ich jederzeit, wan es die Notturfft erfordert, außführen und beweisen. Dieser Ursachen halber erkenne ich mich nicht schuldig zu seyn, Euch solch mir aigenthümblich zugehöriges Gut wider abzutreten, noch dem jenigen, so ihr bey mir durch diese Beschickung und Euern Außgeschnitenen Zetel sucht, Ein gnügen zu thun. Nach welcher meiner klaren und außtrücklichen mit meinem aigenem Petschafft versigelten Antwort ihr Euch werdet können richten.

Datum am N. Tag, Anno N.

(Litt. C. ut supra sub **B. XX.**)

Notul einer Klage auff vorgangenen Außgeschnittenen Zettel.

E. XVIII.

N. N. Klagt Rechtlichen an, N. N. in Sachen ein Erb- und aigenes Landgut betreffend, und solches daher, daß N. N. Beklagter den 16. Aprilis dieses Jahrs sich deß Guts, N. N. genant, welches Klägern Erb- und aigenthumblich zustehet, de facto und unrechtmessiger weise angemasst, und dasselbe in seine Gewehr und possess gebracht. Und ob wol Kläger ihn, vermög dieses Königreichs Landes-Ordnung, durch einen Außgeschnitenen Zetel von solchem Unbefugnuß abzustehen und ihm mehrerwehntes Gut widerumb abzutreten ersucht, vermög deß Außgeschnitenen Zetels beyligend sub Lit. *A.*, So hat er sich doch in seiner auff gedachten Außgeschnitenen Zetel gegebener Antwort, welche sub Lit. *B.* beygelegt, solches zu thun außtrücklich verwidert.

Wan dan er N. N. obberürtes Gut noch biß auff dato besitzt, und aber dasselbe Klägern, vermög eines ordentlichen Kauffs (oder eines andern Tituls, dessen Schein beyzulegen), wie sub Lit. *C.* zu sehen, aigenthümblich zuständig ist: Als bittet Kläger im Land-Rechten (ponatur das Recht) zu erkennen und außzusprechen, daß Beklagter ihm solch Gut mit allen von Zeit der Inhabung abgenommenen Nutzungen und verursachten Schäden und Unkosten einzuantwortten schuldig.

Digitized by Google

(Litt. C. jakž nahoře pod **B. XX.**)

Notule žaloby, kdež svědků potřebí jest, a žádné řezané cedule před rukama není.

E. XIX.

N. N. viní vedle práva N. N. z mordu, který jest nad streycem jeho vykonal. Poněvadž jest pravda a svědkům pod literau *A.* zavedeným vědomé, že N. N. obviněný 11. dne měsíce září léta tohoto v městě N. N. v příbytku N. N. dotčeného streyce jeho, beze všelijaké sobě od něho dané příčiny, na poctivosti jeho utrhal;

Za druhé jest také pravda a těm svědkům pod literau *B.* jmenovaným vědomé, že když jižjmenovaný streyc jeho poctivosti své zastával a hájil, on N. N. na něho nenadále tulich (nebo nějakau jinau zbraň) vytrhl, a jmenovaného streyce jeho pobodl, od kteréhožto pobodnutí on hnedky umřel:

pročež původ žádá a prosí, aby on pokutau, kteráž na mordéře náleží, ztrestán byl.

A. N. N. svědkové.

B. N. N. svědkové jakž nahoře.

(Litt. D. jakž nahoře pod literau **B. XX.**)

Notule obeslání.

E. XX.

My úředníci menší desk zemských známo činíme N. N., kterak N. N. jeho před právem viní za příčinau zdržování dědictví a statku pozemského jemu náležejícího, řečeného N. N., vše podle příležící obšírné žaloby.

Na čež on obviněný odpověd svau v šesti nedělích po přijetí obeslání dáti a dáleji podle královského Obnoveného Zřízení Zemského kráčeti, a potom při slavném saudu zemském výpovědi očekávati má.

A jakož se tuto na žádný jiný řád neb pořádek, co se saudův dotýče, než toliko na to samé šetří, kdeby jednakaždá věc přináležela,

již tehdy nyní následuje:

Digitized by Google

(Litt. C. ut supra sub **B. XX.**)

Notul einer Klage, da Zeügen vonnöthen, und kein Außgeschnittener Zetel vorhanden.

E. XIX.

N. N. Klagt Rechtlichen an, N. N. wegen eines an seinem Vettern N. N. begangenen Todschlags.

Sintemaln wahr und denen Zeügen, so sub Lit. *A.* angezogen, bewusst, daß N. N. Beklagter den 11. Septembris dieses Jahrs, in der Stat N. N. in deß N. N. Behausung, gedachten seinen Vetter ohne aintzige gegebene Ursach an seinen Ehren angegriffen;

Für das andere wahr und denen sub Lit. *B.* benanten Zeügen bewusst, daß als mehrerwehnter sein Vetter sich zu Defendirung seiner Ehr verantwortet, er N. N. auff ihn plötzlich seinen Tolch (oder andere Wöhre) gezuckt, und ernantem seinem Vettern einen Stich gegeben, davon er alßbald Todes verblichen: Bittet demnach Kläger, wider Beklagten mit denen auff den Todschlag gesetzten Strafen zu verfahren.

A. N. N. Zeügen.

B. N. N. Zeügen ut supra.

(Litt. D. ut supra sub **B. XX.**)

Notul einer Beschickung oder Citation.

E. XX.

Wir Unter-Ambtleüte bey der Land-Tafel fügen dem N. N. zu wissen, wie daß N. N. in N. N. zu Recht wegen eines ihm vorenthaltenen Erb- und aigenen Landguts, so N. N. genant, beklagt, alles mehrern Inhalts beyligender Klage.

Darauff er N. N. Beklagter seine Antwort innerhalb 6 Wochen nach Empfahung dieses einbringen, und ferner, vermög der Königlichen Vernewerten Landes-Ordnung verfahren, und folgends bey dem Löblichen Land-Recht deß Außspruchs erwarten sol.

Demnach alhir auff keine andere Ordnung, So vil die Tribunalia betrifft, als dahin gesehen würd, wohin eine jede Sach gehöre,

So folget numehr:

Digitized by Google

O kancelláři a které věci při kancelláři řízené býti mají.

F. I.

Co se politických a regimentu všeho a obecného dobrého dotýkajících věcí dotýče, kteréž v kancelláři Naší české dvorské vyřizované a Nám od ní přednášené bývají: k takovým radám nemá žádný z Našich nejvyšších úředníkův a saudcův zemských, radd saudu dvorského neb komorního (kteříž obzvláštní své saudy mají) přicházeti, lečby k tomu obzvláštně z milostivého Našeho poručení od Našeho nejvyššího kancléře obeslán a povolán byl.

Co se pak lidských spravedlností dotýče, jakož jsau z nich některé obzvláštní, když se někdo nepořádně v statek jiného uvázal, anebo když činiti bylo o provedení kvaltu, mordu, nářku cti, anebo o propadené pokuty, kteréž z těžkých hrdla se dotýkajících a jiných *crimi*nálních věcí pocházely (v kterýchž se pokuty Naší jakožto krále Českého dotýkalo), na kancellář Naši českau dvorskau skrze supplikací přicházely, a potom až do dupliky obyčejně se propůjčovaly, a když tak všecka akta pospolu byly, do saudu komorního se odsýlaly a nejvyššímu hofmistru skrze psaní poraučeno bylo, aby strany vedle již stalého sročení, v tom uloženém čase, v zelené světnici, proti sobě vyslyšané a spravedlivau výpovědí podělené byly.

Kdežto potomně při témž saudu svědkové se zavozovali, půhony s strany svědkův, též i s strany položení listův a dání listovních svědomí vydávali, a když k saudu přišlo, strana obžalovaná, pokudžby jí toho potřebí bylo, dvojího odkladu užiti mohla; a po vyjití těch odkladův, když by se k hlavní věci přistaupilo, akta v spisích na kancellář podaná slovo od slova se přečtla, a po přečtení jich hlavní rozepře znova jako na saudu komorním a zemským, austně se vedla.

F. II.

Ale jakž se z toho ze všeho spatřuje, že nyní tím vnově nařízeným processem za příčinau akt přečtení nic nového aneb neobyčejného uvedeno není; tak poněvadž teprva po předešlém přečtení ty věci austně přednášeny býti musely, odkudž toliko k průtahům příčina se dávala:

Pročež My to nařizovati, ustanovovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby se to při podávání spisův na kancellář, jako i průvodův a odvodův podobně, tak jakž nahoře o saudu zemském oznámeno, zachovávalo. A když se žaloba na kancellář podá a věc na průvodu a odvodu záležeti bude, má se táž žaloba druhé straně propůjčiti, aby na ní svau odpověd dala, a terminové jako při saudu zemském zachovány býti mají.

Digitized by Google

Von der Cantzley, und was für Sachen daselbst zu tractiren.

F. I.

Und zwar, anlangend die Politische und solche Sachen, welche den Statum betreffen, und in Unserer Böhaimischen Hoff-Cantzley pflegen tractirt und Uns von deroselben fürgebracht zu werden, Sol keiner auß Unsern Obristen Land-Officirern, Land-, Hof- oder Cammer-Rechts-Beysitzern (als welche ihre sonderbare Tribunalia haben) zu dergleichen consultation kommen, er werde dan hirzu insonderheit auß Unserm gnedigisten Befehl durch Unsern Obristen Cantzler erfordert und beruffen.

Die Justitz aber betreffend, seynd etzliche Sachen, als insonderheit, wan jemand sich in eines andern Gütter unrechtmessiger weise eingeführt, oder wan es wegen Gewaldthaten, Todschläg, Ehrenhändel oder auch Straff und Pöenfälle, so von schweren Halßbrüchigen und andern Criminalsachen (darunter Unser als Königs zu Böhaimb Interesse versirt) hergerürt, zu thun gewesen, bey der Königlichen Böhaimischen Hof-Cantzley durch suppliciren anhengig gemacht, und darinnen nachmals auff erfolgte Communication hinc inde biß zu der Duplica inclusive verfahren, und wan die Acta beysamen, dieselben zu dem Cammer-Gerichts-Ambt geschickt und dem Obristen Landhofmaister schrifftlich anbefohlen worden, daß die Partheyen auff die in dem Vorbeschaid bestimbte Zeit in der Grünen Stuben gegen einander gehört und durch einen Rechtmessigen Außspruch von einander gesetzt werden sollen; Seind also bey demselben Ambt nachmals die Zeügen geführt und die Ladungen wegen der Zeügen, als auch der Instrument und schrifftlichen Urkunden halber, außgeferttigt worden; Und als es nun zum Recht kommen, hat das beklagte Thail, wan Ursachen vorhanden, zwo Dilationes erhalten können; und nachdem die Dilationes auß und man zur Haubtsach geschritten, Seynd die schrifftliche Acta, wie sie in der Cantzley einkommen, von Wort zu Wort abgelesen und nach Ablesung derselben der Haubtstritt nachmals Mündlich, wie vor dem Cammer- und Land-Recht, geführt worden.

F. II.

Wie aber auß diesem allem erscheinet, daß anjetzo durch den von Uns angeordneten Process wegen Ablesung der Acten nichts neues oder ungewöhnliches eingeführt worden; Also und dieweil erst nach vorgangener Ablesung die Sache Mündlich hat außgeführt werden müssen und dahero nur Weitleüfftigkeit verursacht worden:

Derentwegen so setzen, ordnen und wollen Wir, daß es mit Einbringung der Schrifften bey der Cantzley, wie auch dem Beweiß und Gegenbeweiß, allerdings wie hir-oben von dem Land-Recht gemeldet, gehalten, und wan die Klage bey der Cantzley einkombt, und die Sache auff Außführung, Beweiß und Gegenbeweiß beruhet, dieselbe Klage dem Gegentheil communicirt, und ihm seine Gegennotturfft darauff

Digitized by Google

Za kteraužto příčinau také původ při své žalobě, jakž nahoře o saudu zemském oznámeno, svůj průvod složiti má.

F. III.

Obeslání svědkův a jiné v podobných příčinách potřeby nemají se jinač, nežli tak jakž nahoře položeno jest, zavozovati, a svědkové v to místo, kde sice obyčej byl, obsýláni a tam slyšáni, potom pak svědomí ta do kancelláře po přísežných registratořích a kancellistech odsýlané, též k aktům přiložené býti mají.

F. IV.

Co se pak veypovědi dotýče, poněvadž na vůli Naší zůstává, na kohobychom My dotčené věci, kteréž před vlastní osobu Naší náležejí, podati, a koho k nim zvoliti a obrati chtíti ráčili: tehdy když akta v české kancelláři dvorské zajdau a pořádně složena budau, má se tu také v kancelláři nejméně u přítomnosti sedmi osob, nejvyšších Naších auředníkův zemských, saudu zemského neb komorního saudcův anebo jiných Naších v příčině fedruňku spravedlnosti přísežných radd, s nejvyšším kancléřem, též místokancléřem veypověd státi; i také vždycky každá taková věc Nám od Našeho nejvyššího kancléře dědičného království Našeho Českého pro další milostivau *resolutí* Naší, přednešena a zejména oznámena.

Tudíž i toho při tom s pilností šetříno býti má, kteřížby té řeči, v níž allegata podaná jsau, povědomost měli neb neměli; a kdyžby se taková akta německy podaly, tehdy aby od německého sekretáře nebo jiných k německé *expe*dicí náležejících osob, pakli česky, tehdy od českých, pospolu složena a přečtena byla. Jakož pak také, cožby v jakých koli příčinách z kancelláře Naší české dvorské vycházelo, v tom vždycky stavu, kraje neb osob, kdyžby vědomé bylo, žeby toliko samé české neb německé řeči užívaly, šetříno býti má.

F. V.

A jakož v těch příčinách, kteréž na svědcích neb průvodích záležejí, a když jednomu každému na vůli jest, buď před Nás nebo na saud zemský se odvolati, ve všem se tak, jakž svrchu oznámeno jest, chovati náleží: tak když se do Naší královské kancelláře české dvorské dotčené nebo jiné věci podají, kterýmžto se aneb přiznání stane, aneb tak patrné aneb vědomé jsau, že žádným spůsobem odvedeny a poraženy aneb zapříny býti nemohau, aneb že hbitého opatření potřebují, anebo že samy strany krátkého summarního processu (žádají), aneb My neb Naší dědicové a budaucí králové z slušných neb důležitých a hodných příčin poručiti ráčili, aby některá věc summovně předsevzata a vyřízena byla:

Digitized by Google

einzubringen, und sonst von termin zu terminen, wie bey dem Land-Recht, zu verfahren, anbefohlen werde. Zu welchem Ende dan auch Kläger bey der Klage den Beweiß, wie hir-oben von dem Land-Recht gemeldet, mit anhencken sol.

F. III.

Es sollen auch die Citationes der Zeügen und andere Notturfften in dergleichen Sachen nit anders, als wie hir-oben gesetzt, verführt und die Zeügen an den Ort und Stelle, da es sonst gebreüchlich gewesen, citirt und examinirt, nachmals aber die Zeügnuß in die Cantzley durch geschworne Registratores oder Cancellisten überschickt und zu denen Actis gelegt werden.

F. IV.

Was aber die Urtheil anlangt, Demnach es bey Uns stehet, wem Wir obberürte Sachen, als welche für Unsere aigene Person gehören, aufftragen und delegiren wollen: Als sol, wan die Acta bey Unserer Königlichen Böhaimischen Hof-Cantzley einkommen und ordentlich inrotulirt, der Außspruch daselbsten in der Cantzley geschehen und zum wenigsten 7 Personen auß Unsern Obristen Land-Officirern, Land- und Cammer-Rechts-Beysitzern oder andern Unsern zur Justitz geschwornen Räthen, neben dem Obristen Cantzler und Vice-Cantzler darzu gebraucht, auch jederzeit von Unserm Obristen Cantzler Unsers Erb-Königreichs Böhaimb zu Unserer allergnedigisten Resolution Uns vorgetragen und Namhafft gemacht; und darbey der Unterschaid derjenigen, so der Sprache, in welcher die Acta eingebracht, kündig oder nicht kündig, wol in acht genommen; auch wan sie Teütsch einkommen, von dem Teütschen Secretario und denen zu der Teütschen Expedition gehörigen Personen, wan sie aber Böhaimisch, von denen Böhaimischen colligirt und abgelesen werden; Innmassen dan auch, was sonst auß Unserer Königlichen Böhaimischen Hof-Cantzley außgehet, in was für Sachen es auch sey, jederzeit auff den Stand, Kraiß oder die Personen, so kundbarlich entweder allein Teütsch oder Böhaimisch können, acht gegeben werden sol.

F. V.

Wie nun in denen jenigen Sachen, darin einem jeden frey stehet, sich entweder vor Uns oder Unser Land-Recht zu zihen, wan sie auff Zeügen oder anderm Beweiß beruhen, allerdings wie obgesetzt, verfahren werden sol: Also wan obberürte oder auch andere Sachen bey Unserer Königlichen Böhaimischen Hof-Cantzley einkommen, und dieselben entweder gestanden, bekäntlich oder also notorisch seyn, daß sie durch keine tergiversation abgewendet oder gelaugnet werden können, oder auch da periculum in mora, oder die Partheyen selbst einen Summarischen Process begehrten, oder Wir oder Unsere Erben, Nachkommende Könige,

Digitized by Google

Tehdy takové věci při kancelláři Naší aneb před kommissaři od ní k tomu nařízenými, mají sprostně a bez všelijakého slavného processu, toliko samé pauhé pravdy šetříce, řízeny a konány býti. Jakož pak také tomu milostivě chtíti ráčíme, aby v těch věcech, kdež se potřebných a přespolních osob neb lidí dotýče, všelijakých obšírností co nejmožněji se zanechalo, a na to kancellář Naše aby pilný pozor dala; poněvadž na tom záleží, aby ne všecko k dlauhému pořádu práva přicházelo, ale cožby jen býti mohlo, bez obšírnosti, buď pěkně přátelským způsobem porovnáno, buď skrze zvláštní a postranní rozeznání, což vlastně Naší královské kancelláři české dvorské přináleží, vyřízeno a na místě postaveno bylo; kteráby pak věc bez obšírnosti pěknými neb přátelským spůsobem a bez pořádu práva vedena a spokojena býti nemohla, takovau Naše kancellář na pořád práva tu, kde náleží, podati a ukázati (má).

F. VI.

Kdyby se také nějaký nešlechetný skutek vykonal neb účinek spáchal, kdežby žádného žalobníka nebylo: tehdy má se od kancelláře Naší české těm, na jichžby právě ten a takový účinek spáchán byl, anebo také těm, kteřížby se na takový účinek vyptati měli, s strany povinnosti jich a práva na sobě majícího napomenutí státi.

A pokudžbychom to seznati ráčili, žeby tomu zadosti nečinili a pro takový nešlechetný účinek z povinnosti jich nenastupovali: tehdy My sobě v takové příčině každého času přísné trestání na nich zanechávati neb zůstavovati ráčíme, tak aby zlé trestáno bylo, a jedenkaždý povinnosti své a práva dobře užívati hleděl.

F. VII.

Trefilo-liby se kdy, že bychme sami v zemi nebyli a Našich místodržících tam zanechati ráčili: tehdy My jednohokaždého času jisté nařízení učiniti chtíti ráčíme, jakby se zachovávati mělo v příčině takových kancellářských případností neb věcí, kteréž při dvoře Našem vyřizované býti nemohau.

O některých věcech, kteréž ke dekám zemským náležejí, a postranním jich pořádu práva.

F. VIII.

Jsau také některé věci, které ke dekám zemským přináležejí, a ty skrze obeslání tak a na ten spůsob, že původovi v tom času vedle práva určitém nebo zadosti učiněno býti, anebo také na

Digitized by Google

auß erheblichen Ursachen Summarisch in einer Sach zu verfahren anbefehlen: So sol in denenselben Sachen bey Unserer Cantzley, oder denen Commissarien, welche von derselben verordnet werden, schlecht ohne aintzige Solennität deß Processes, sola inspecta rei veritate procedirt werden. Inmassen Wir dan auch gnedigist wollen, daß in Sachen, so miserabiles personas oder frembde betreffen, so vil möglich alle Weitleüfftigkeit abgeschnitten und darauff von Unserer Cantzley acht gegeben werde; Sintemaln nicht wenig daran gelegen, daß nicht alles zu weitleüfftigem Gerichtlichem Process gedeye, sondern was sich nur thun läst, ohne Weitleüfftigkeit entweder in der Gütte beygelegt, oder durch extraordinari cognitiones, so für Unsere Königliche Hof-Cantzley aigentlich gehören, erörttert werde.

Wan aber die Sache weitleüfftig und ohne einen ordentlichen Process nicht außgeführt werden könte, Sol Unsere Cantzley dieselbe vor das ordentliche Recht, dahin sie gehörig, remittiren und weisen.

F. VI.

Wan sich auch Missethaten zutragen, da kein Kläger vorhanden: Sollen die jenigen, unter deren Gerichtszwang sich dergleichen zugetragen, oder denen sonst die Inquisition und das erforschliche Gericht obligt, auß Unserer Cantzley ihres Ambts und tragender Jurisdiction erinnert werden. Auch, da Wir befinden, daß sie demselben nicht Gnügen thäten und solcher Missethat halber von Ambtswegen nicht procedirten: Wollen Wir Uns jederzeit dißfals Unser Ernstes einsehen zuvorbehalten haben, damit daß böß gestrafft werde und ein jeder sich seines Ambts und habender Jurisdiction recht gebrauchen möge.

F. VII.

Da es sich auch begebe, daß Wir selbst nicht im Lande wären, sondern Unsere Stathaltere daselbst verliessen, So wollen Wir jederzeit, wie es auff solchen Fall mit denen Cantzleysachen, so an Unserm Hof nicht expedirt werden können, zu halten, gewisse Anordnung thun.

Von etzlichen Sachen, so für die Land-Tafel gehören, und derselben Extraordinari Process.

F. VIII.

Es seynd auch etzliche Sachen, welche für die Land-Tafel gehören und daselbst durch die Beschickung also und dergestalt anhengig gemacht worden, daß darauff in einer gewissen zu Recht außgesetzten Zeit entweder Klägern Satisfaction geschehen, oder aber auff denen

Digitized by Google

těch dvauch saudech, kteréž úředlníci menší každoročně dvakrát za příčinau těch práv neb věcí držívali, rozeznání se státi muselo.

A takové věci v těchto následujících případnostech obsaženy jsau:

F. IX.

1. Když některý sirotek po dojití svých dospělých let poručníky své obsýlá, aby mu oni vedle toho, jakž Zřízení Zemské ukazuje, učiněného zaručení statek, kteréhož jsau jakožto poručníci v držení byli, ve dvauch nedělích pořád zběhlých postaupili, a ve čtyrech nedělích z toho také pořádný počet učinili.

2. Když někdo svého otcovského, mateřského, bratrského, aneb jiného nějakého dílu žádá, tehdy taková obeslání ke dvanácti nedělům se vztahovati mají.

3. Když bratří, streycové anebo také jiní společníci nechtěji dáleji v tom společenství zůstávati, obsýlají jedni druhé ke čtyrem nedělím, aby se při dckách zemských k rozdělení postavili, to také rozdělení stvrdili a tak sebe dokonce dílní byli.

4. Když některá vdova vedle smluv svadebních a učiněného na to zapsání, po smrti manžela jejího, držitele statku téhož někdy manžela svého, obsýlá, aby se ve čtyrech nedělích ke dckám zemským postavili a tu jí to zapsané věno složili.

5. Nápodobně ke čtyrem nedělím obeslání se děje, když jeden druhého obsýlá, aby mu dluh dckami zemskými zapsán byl, aneb aby se k rukojemství neb k poručenství přiznal, aneb také zpravu, jaké by se o ně narovnání stalo, aneb zapsání zpravy do desk zemských vložil. A takové ke čtyrem nedělím obeslání i na některé (jiné) každodenní případité věci se vztahuje.

6. Také k jistému dni obsýlati obyčej byl, když někdo listu obrannímu na odpor se stavěl neb odpor činil a jemu místa dáti nechtěl.

7. Item: Za příčinau přijetí aneb vyzdvižení nějakého dluhu, též propuštění a vykvitování z zápisu dlužného.

8. Item: Za příčinau uvázání se s komorníkem, jakož již z strany dotčeného obranního listu, a zase postaupení statku a dědictví.

F. X.

Jakož pak My takových případností při těch jim přitom vyměřených a obyčejných spůsobích zanechávati ráčíme: tak i žaloby a obeslání na ten spůsob, jakž o nich nahoře vyměřeno jest, zhotoviti neb spisovati a vedle povahy a vlastnosti již jmenovaných případností k tomu směřovati mají, aby obviněný v času toho právního termínu neb hojemství všemu tomu, čehož se na něm žádá, zadosti učinil

Digitized by Google

Zweyen Rechten, welche in diesen Streitigkeiten Jährlich durch die Unter-Ambtleüte gehalten worden, erkennt werden müssen.

Und stehen solche Sachen fast auff nachfolgenden Fällen:

F. IX.

1. Wan eine Waise, nachdem sie ihre Mündige Jahr erraicht, ihre Fürmünde beschickt oder citirt, daß dieselben, vermög der bey der Landes-Ordnung volzognen Bürgschafft, die Gütter, so sie in Fürmündschafft gehalten, innerhalb 14 Tagen abtreten und in 4 Wochen darvon Raitung thun sollen.

2. Wan einer sein Vätter- Mutter- Brüderliches oder sonst ander Anthail begehrt, da dan die Beschickung auff 12 Wochen gerichtet.

3. Wan Brüder, Vettern oder andere gesambte nit länger in der Gemainschafft oder Communion verbleiben wollen, beschicken sie einander innerhalb 4 Wochen zu der Thailung bey der Land-Tafel zu erscheinen, damit dieselbe daselbst bekräfftiget und Sie gantz und gar von einander gesetzt und getheilt werden möchten.

4. Wan eine Wittib, vermög der Eheberednuß und darauff gefasten Verschreibung, nach Tödlichem Abgang ihres Ehemans, die Inhabere und Besitzere ihres Mans Gütter beschickt, daß sie innerhalb 4 Wochen bey der Land-Tafel erscheinen und das verschribene Ehegut ihr daselbst erlegen sollen.

5. Ingleichem ist auff 4 Wochen die Beschickung oder Citation gerichtet worden, wan einer den andern citirt, eine Schuldverschreibung durch die Land-Tafel zu volziehen, oder sich zu einer Bürgschafft oder Fürmündschafft zu bekennen, oder die Gewehr, wie dieselbe abgehandelt, oder die Gewehrs-Verschreibung in die Land-Tafel einzulegen. Und ist solche Beschickung der 4 Wochen auch auff etzliche andere täglich fürfallende Sachen gerichtet worden.

6. Also hat man auff einen gewissen Tag zu beschicken gepflogen, wan einer sich einem Gewehrloßbrieff oder Listu obrannymu Rechtlich widersetzen und demselben nicht gestatten wollen.

7. Item, wegen Annehm- oder Erhebung einer Schuld-Post und Erlaß- und Quittirung der Schuldverschreibung.

8. Item, wegen der durch den Cammerling beschehenen Einführung, so wol wegen der jetztgedachten Gewehrloßbrieff und widerumb-Abtretung der Gütter und Erbschafften.

F. X.

Wie Wir es nun bey solchen Fällen und denen darbey außgesetzten und gewöhnlichen Fristen verbleiben lassen: Also werden die Klagen und Beschickungen auff maß und weise, wie hir-oben von denenselben disponirt, gestelt; jedoch nach Art und Aigenschafft obberürter Fäll, dahin gerichtet werden, daß der Beklagte innerhalb der Rechtlichen Frist Satisfaction thun sol.

Digitized by Google

F. XI.

A ačkoliv po takovém hojemství, kdyžby toho slušné příčiny byly, ještě až do druhého budaucího saudu odklad se dával; poněvadž pak ti saudcové za příčinau těch a takových případností toliko dvakrát do roka, a to jen za dvě neděle, se drživali, z čehož veliká nerovnost pocházeti mohla, kdežto již dotčení saudové někdy brzo před projitím termínu, někdy také dlauho po něm přicházeli: protož budaucně menší úředníci desk zemských aby na to předně bedlivý pozor dali, jakéby příčiny byly, pro něžby se teprva po projití termínu ještě odkladu žádalo. Takové pak příčiny mají se v spisu podávati, a pokudžby nebyly dosti podstatné, nýbrž toliko k průtahům směřovaly, ani na hlavní věc se nevztahovaly, takových odkladův zbraňováno a obviněný k dostičinění, podle znění obeslání a povahy té věci, přidržán bude.

F. XII.

Byly-liby pak již ty oznámené příčiny dosti podstatné, a poněkud nebyloby možné, bez dalšího termínu toho, oč činiti jest, k místu a konci přivesti, aneb žeby to dalšího průtahu a odvodu potřebovalo: mohloby zajisté odkladu, však na ten a takový spůsob dopříno býti, aby původovi obviněného spis neb odpor jeho, v němž on ty příčiny, pro kteréž jest v času sobě položeném termínu tomu zadost učiniti nemohl, předstírá, propůjčen byl a vedle povahy té věci také i stranám, (jakýby ten v obeslání obsažený právní termín krátky neb dlauhý se nacházel) lhůta za 2, 4 neb 6 neděl daná byla, tak aby oni, pokudžby toho potřeba ukazovala, s průvody svými a jinými potřebami se zhotoviti a na ten určitý den ke dckám zemským buď sami osobně aneb skrze zmocněné své se postaviti mohli; a tu po přečtení obeslání a proti tomu odporu i na to zavedeného průvodu a odvodu, pokudžby toho co před rukami bylo, jeden druhému, čímby povinen byl, buď zadosti učinil, aneb také v tom, co za právo jest, jistého vyměření očekával.

F. XIII.

Má také při tomto pořádu práva vedení za příčinau svědkův takový spůsob, jakž níženji o menším saudu zemském doloženo, zachován býti. Jestližeby pak po vyhlášení a přečtení průvodu ještě kdo co přednášeti, aneb také kdyby žádného průvodu nebylo, proti odporu co replikovati, a na to zase duplikovati chtěl: to toliko austně přednášeno býti má.

Digitized by Google

F. XI.

Und ob wol nach derselben Frist, wan Ursachen vorhanden, ein Odklad oder Dilation hat pflegen gegeben zu werden biß auff das nechste Recht; Weil aber die Recht in dergleichen Fällen nur zweymal deß Jahrs gehalten und jedes Viertzehen Tage lang gesetzet worden, Und also dißfals grosse Ungleichheit in dem jetzt erwehntem Rechte, offt kurtz vor Außgang deß Termins, und offt lang hernach vorgangen, entstehen können: So sollen hinfüro zuforderst die Unter-Ambtleüte bey der Land-Tafel fleissiges Auffmercken haben, wie es mit denen Ursachen, derentwegen nach Verfliessung deß Termins der Auffschub begehrt, beschaffen. Und sollen solche Ursachen schrifftlich eingegeben, und da sie nicht gantz erheblich, sondern allein zu Verlängerung der Sachen angesehen oder auch nicht (auff den Fall der Beklagte contradiciren wolte) auff die Haubtsache giengen, Sollen die Dilationes abgeschlagen, und Beklagter zur Satisfaction, nach Inhalt der Beschickung und Gelegenheit der Sachen, angehalten werden.

F. XII.

Wären aber jetzterwehnte Ursachen für erheblich befunden, und etwan unmöglich, ohne fernern Termin zu der angedeüteten Satisfaction zu gelangen, oder die Sache auff fernerm Beweiß oder Gegenbeweiß bestünde: Möchte zwar die Dilation, jedoch also und dergestalt gegeben werden, daß Klägern deß Beklagten schrifft oder Gegenantwort, darinnen er die Ursachen, warumb er in derselben Frist nicht Satisfaction gethan, anziehet, zugestelt, und nach Beschaffenheit der Sachen, auch (nach dem der in der Obesláni begriffene Rechtliche Termin kurtz oder lang seyn würd) Zwo, Vier oder sechs Wochen Zeit denen Partheyen ertheilt werden; Auff daß, wan es vonnöthen, sie sich mit ihrem Beweiß oder Notturfft gefast machen und auff dieselbe Zeit bey der Land-Tafel, entweder in der Person oder durch ihren Gevolmächtigten erscheinen, und daselbst nach abgelesener Beschickung und Gegenantwort, auch darauff geführten Beweiß und Gegenbeweiß, wan dergleichen etwas vorhanden, entweder die begehrte Satisfaction erfolgen oder ergehen sol, was Recht ist.

F. XIII.

Es sol aber bey diesem Proceß mit denen Zeügnussen, wie von dem Klainern Land-Recht hir-unten gemeldet, gehalten werden.

Und da je nach abgelesenem Beweiß etwas vor- und einzuwenden, oder auch, da kein Beweiß geführt, wider die Gegenantwort zu repliciren und hirauff zu Dupliciren wäre: So sol dasselbe Mündlich geschehen.

Digitized by Google

F. XIV.

Kdyby také menší úředlníci ty věci tak podstatné býti seznali, žeby stranám k replice i duplice čas dán a propůjčen, i také to vše v spis uvedeno býti muselo: tehdy při dodávání odpovědi neb odporu může se napřed takové nařízení státi, aby původ ve čtyrech nedělích repliky své a nato obviněný tolikéž ve čtyrech nedělích své dupliky podal. A po dodání posledního spisu, jestližeby jací svědkové k tomu zavedeni byli, ihned se termín k vyhlášení jich položí. A pokudžby co ještě přednesti zapotřebí bylo, tehdy místo průvodního spisu ta věc toliko austně oznámena a na to potom spisy čteny budau, a co za právo jest, to se stane.

F. XV.

Poněvadž při jmenovaných saudech i o dluhy činiti jest, když za příčinau dluhův statkové k prodání přicházejí, a potom mezi věřiteli, vedle velikosti a malosti, dělení se státi a tak jistý pořádek učiněn býti má; i také někdy té věci do jiného času se odkládá:

Protož podnes když se taková věc trefí, nemá se s tím dlauho odkládati, nýbrž jednoho každého času brzký termín a určitý den k vyřízení jmenován a přitom také austně, když větší díl věřitelův německých jest, řečí německau, a když také víceji českých, tehdy českau řečí přednášeno býti; též pro další v tom se spravení i obeslání v té řeči k tomu již určitému dni a termínu vycházeti má.

O menším saudu zemském, při kterémž sedati mají:

1. Místopurgkrabí Pražský,
2. místokomorník,
3. místosudí,
4. místopísař,
5. úředník králové Její Milosti,
6. úředník podkomořího.

F. XVI.

Před tento saud zemský menší přináležejí ty věci, totiž co se dluhův dotýče, kteří se veyšeji nad sto kop grošův českých nevztahují. Též pokuty pro nevydání lidí poddaných a čeledi zběhlé, i také s strany vyšších hradeb na jezích dělání, než náleží.

F. XVII.

Ačkoliv předešle ty věci s strany myslivosti, když tak někdo na cizích gruntech myslivost provozoval, k saudu zemskému většímu náležely;

Digitized by Google

F. XIV.

Da auch die Unter-Ambtleüte die Sachen solcher grosser Wichtigkeit befindeten, daß zu der Replica und Duplica Zeit gegeben und dieselben schrifftlich verfast werden müsten: So mag bey der Communication der Gegenantwort oder Exceptionschrifft, die Veranlassung geschehen, daß Kläger innerhalb 4 Wochen seine Replica, und hirauff Beklagter seine Duplica, in gleichmessigem Termino der 4 Wochen einbringe. Nach einkommener Letzten schrifft, da Zeügen geführt, sol ein Termin zu Publicirung derselben angesetzt werden, und mag anstat der Probationschrifft, da etwas vorzubringen, die Notturfft Mündlich befördert und darauff die Schrifften abgelesen werden und was Recht ist, ergehen.

F. XV.

Weil auch bey angeregten Rechten das Schuldwesen, wan wegen Schulden die Gütter verkaufft, und nachmals zwischen denen Creditoren der Quoten halber, Richtigkeit gemacht werden sollen, tractirt, auch offt andere Zeit darzu bestimbt werden: So sol hinfüro, wan sich dergleichen zutrüge, solche Sach nicht auffgezogen, sondern jederzeit schleünige Tagfahrten zu derselben Erörterung von denen Unter-Ambtleüten angesetzt, darbey Mündlich in Teütscher Sprach, wan die Creditores in mehrer Anzahl Teütsche, oder in Böhaimischer, wan mehr Böhaimische als Teütsche Creditores verfahren, und zur Nachricht in derselben Sprach die Beschickungen oder Citation zur Tagfahrt außgeferttigt werden.

Vom Kleinern Land-Recht, Bey welchem sollen sitzen:

1. Der Unter-Burgkgraf,
2. Der Unter-Land-Camerer,
3. Der Unter-Land-Richter,
4. Der Unter-Landschreiber,
5. Der Unter-Ambtman der Königin,
6. Der Ambtman deß Unter-Camerers.

F. XVI.

Vor dieses Recht gehören die Sachen, welche die Schulden, so sich höher nicht als auff hundert Schock Böhaimischer Groschen erstrecken, Sodan die Strafen wegen Auffhaltung der Unterthanen und Dienstboten, oder auch wegen Erhöhung der Schutzwerck bey denen Wasser-Wöhren, betreffen thun.

F. XVII.

Und ob wol vor diesem die Sachen, so vom Waidwerck und daher gerürt, daß einer auff deß andern Grund und Boden Waidwerck

Digitized by Google

Poněvadž pak na témž saudu zemském prve dosti činiti jest, a někdy také chatrné věci se dotýče: mají budaucně takové věci na menším saudu zemském řízené a na místě postavené býti; leč by tu nebylo činiti o nějakau chatrnau myslivost, ale mnohem víceji o samé právo, a kdo by k tomu právo a spravedlnost měl.

F. XVIII.

Má také na tomto saudu s strany obsýlání ne jinač než jako na saudu zemském větším zachováváno býti.

Však pokudžby o nějakau pokutu činiti bylo, tehdy o takové pokutě v témž obeslání zmínka se činiti má. Poněvadž tolikéž ty věci k jižjmenovanému saudu přináležející ne tak příliš platné a podstatné jsau, aby se k ním mnoho spisův potřebovati mělo: tehdy má obeslání tak vyjíti, aby obviněný buďto ten v témž obeslání obsažený dluh aneb pokutu před aneb při nejprv příštím menším saudu zemském složil, aneb také při dotčeném saudu, proč jest původovi v tom zadosti neučinil, toho příčiny ukázal.

F. XIX.

Kdyby pak obviněný ani tím již jmenovaným spůsobem nezaplatil, ani také při tom zemském saudu, buď sám osobně aneb prokurator a zmocněný jeho, nestál: tehdy původovi, kdyžby toho on sám neb prokurator jeho vyhledával, na obviněného stané právo dáno bude.

Jestližeby se pak postavil, tehdy původ, opakujíc své předešlé obeslání, na složení té pokuty neb dluhu nastaupí, a pokudžby tu buďto o nějaký dluh spravedlivý aneb o nějakém zjevném, patrném a bezprávním lidí poddaných zdržování anebo zveyšení hradeb na jezích činiti bylo a obviněný nitčímž toho neodvozoval: tehdy při tom ještě saudu s strany takového zaplacení aneb pokuty složení jisté vyměření se stane.

F. XX.

A pokudžby také která věc nebyla tak patrná anebo od obviněného takový se odpor učinil, žeby dalšího prokázání zapotřebí bylo: tehdy nemá on dáleji nežli do budaucího saudu odkladu užiti. A v tom čase také původ i obžalovaný s svými průvody a se všemi jinými potřebami shotoviti se moci budau, což jim tím snázeji přijde, poněvadž tu není o takové věci činiti, aby k tomu svědkové z vyšších stavův austní svědomí vydávati museli.

Digitized by Google

getriben, für das grössere Land-Recht gehörig gewesen; Weil aber für demselben Recht sonst gnugsamb zu thun, es auch offt ein geringes antrifft: So sollen hinfüro solche Sachen für dem klainern Land-Recht erörttet werden; Es wäre dan nicht schlecht wegen einer verübten Jagd, sondern vilmehr wegen des Rechtens selbst, und ob einer desselben befugt oder nicht, zu thun.

F. XVIII.

Und zwar sol es für diesem Recht mit denen Beschickungen anders nicht, als wie bey dem grössern Land-Recht gehalten werden. Jedoch wan es wegen einer Straff zu thun, sol solcher Straff in der Beschickung Meldung geschehen. Auch weil die zu mehrerwehntem Recht gehörige Sachen nicht der Wichtigkeit seyn, daß vil Schrifften darin zu wechseln: So sol die Beschickung dahin gerichtet werden, daß Beklagter entweder die libellirte Schuld oder Straff vor oder bey dem nechsten klainern Land-Recht ablege, oder bey gedachtem Recht die Ursachen, warumb er Klägern nicht Recht worden, außführe.

F. XIX.

Wan nun Beklagter weder die Bezahlung jetztgedachter massen gethan, noch bey demselben Land-Recht entweder in der Person oder durch seinen Procuratorem erschienen: So sol Klägern auff sein oder seines Procuratoris anhalten ein Erstandenes Recht wider Beklagten ertheilt werden. Wan er aber erschiene, sol Klägern mit Reproducirung seiner vorigen Beschickung auff die Erlegung der Straff oder Schuld dringen, und auff den Fall die Sache entweder auff einer Richtigen Schuld oder auff einer notorisch und kundbaren unrechtmessigen Auffhaltung der Unterthanen oder Erhöhung der Schutzwerck bey denen Wehren beruhete, und Beklagter nichts erhebliches darauff antworttete: So sol noch bey demselben Land-Recht ein Beschaid der Bezahl- oder Ablegung der Straff halber gegeben werden.

F. XX.

Da aber die Sache nicht notorisch oder von dem Beklagten eine solche Exception eingewendet würd, so weitterer Außführung bedörffte: So sol ihm länger nicht als biß zu dem nechsten Recht dilation gegeben werden. Inmitelst würd Kläger so wol als Beklagter sich mit allem nothwendigen Beweiß gefast machen, welches alßdan umb so vil desto leichter, weil es nit wegen Sachen zu thun, da die Zeügen auß denen höhern Ständen Mündlich Zeügnuß geben müssen.

Digitized by Google

F. XXI.

Když potom původ při budaucím saudu obeslání své provede, a obviněný proti tomu odporu svého neprokáže: tehdy bez dalšího odkladu na tom menším saudu zemském veypověd se stane a obviněnému dáleji užívání takových auskokův dovoleno nebude. A ačkoliv při tomto saudu jeden každý potřeby své, buď sám neb skrze prokuratora svého, austně přednášeti a obeslání, žalobu, původ v té řeči, jak jsau podaní, písařům k tomu nařízeným čísti dáti má: však aby s těch obšírností sešlo, kteréžby s strany příčin a obran proti svědkům snadně zniknauti mohly: tehdy když nětco takového proti osobám svědkův přijde, běh právní se odkládati nebude, nýbrž takový odpor s druhé strany odvodem úředlníci menší s pilností poznamenati a akty zregistrovati dají. Kdyžby potomně dotčený odpor proti svědku při uvažování nebo potazu za podstatný a dostatečný uznán byl, tehdy toho svědka svědomí nepostačí. A naproti tomu, kdyby se takový odpor proti svědku toliko pro auskoky užíval, též k žádné platnosti nebude; a v té příčině svědek ten, jenž zbráněn byl, pokudžby bránění takové bylo, může k němu o zhájení právně hleděti.

O saudu neb úřadu purgkrabském.

F. XXII.

Na saudu purgkrabském při purgkrabí Pražském nejméně šest osob dobrých, lidí urozených a na cti zachovalých, sedati, a ti také, jako komorního a dvorského saudu saudcové (přidadauc toliko místo komorního a dvorského saudu »do saudu purgkrabského«) přísahu učiniti mají.

F. XXIII.

Ačkoliv na tomto saudu s strany plnění listův dlužních, vyvazení z rukojemství, též vynahražení zase summy peněz v času rukojemství vynaložených půhon se bral, v jiných věcech pak, kteréž tolikéž k dotčenému saudu přináležejí, obeslání vycházelo, jako za příčinau nepořádného zatykače, anebo žeby kdo odhadu odpor činiti chtěl, též s strany dosti činění zapsání svému aneb také vyvazení a vykvitování jich:

avšak My tomu milostivě chtíti ráčíme, aby se jak při jiných saudech, tak i při tomto auřadu, budaucně na všecky ty již jmenované věci tím vším spůsobem, jak svrchu dotčeno, obeslání bralo; a když pořádné zapsání před rukami bude, tehdy aby toliko veypis jeho k žalobě se přiložil a obžalovaný

Digitized by Google

F. XXI.

Wan nun Kläger bey dem nechsten Recht seine Beschickung erweiset und Beklagter hingegen seine Exception nicht außführt: So sol ohne weittere dilation bey dem klainern Land-Recht gesprochen und Beklagtem fernere tergiversation nicht zugelassen werden. Und ob wol bey diesem Recht ein jeder seine Notturfften Mündlichen für sich selbst oder durch seinen Procuratorem vorbringen und die Beschickung, Klag, Beweiß ꝛc. in der Sprach, wie sie eingebracht, durch die darzu deputirte Schreiber ablesen lassen sol; Jedoch und damit die Weitleüfftigkeiten, so wegen der Exception wider der Zeügen Person leicht entstehen können, verhüttet werden: So sol, wan wider die Person der Zeügen etwas vorkombt, der Proceß nicht auffgeschoben, sondern derselbe Einwurff neben deß Gegentheils Abläinung von denen Unter-Ambtleüten wol notirt und zu denen actis registrirt; Und da solcher Ein- und Vorwurff wider den Zeügen nachmals bey dem Versprechen für erheblich befunden, desselben Zeügnuß nicht in acht genommen werden. Auff den widrigen Fall aber und da solcher Einwurff nur zur Außflucht angesehen: Sol derselbe gar nicht attendirt; auch dißfals, wan solcher Einwurff darnach beschaffen, die actio injuriarum dem Zeügen vorbehalten werden.

Von dem Burgkgrafen-Ambt.

F. XXII.

Bey dem Burgkgrafen-Recht sollen sitzen neben dem Präger Burgkgrafen zum wenigsten 6 Wolverhaltene Adeliche Personen, welche die Pflicht, der Notul nach, wie sie die Cammer- und Hof-Rechts-Beysitzere laisten (allein daß an stat deß Cammer- oder Hof-Rechtens „deß Burgkgraven-Rechtens“ gedacht werde) thun sollen.

F. XXIII.

Ob wol bey diesem Ambt bißhero in Sachen, so die Ablösung der Haubtschuldbriffe, Auffhebung der Bürgschafften, Wider-Erstattung der Gelder, so in Bürgschafften außgelegt, ein Pühon, in denen andern Sachen aber, so für obberürtes Burgkgrafen-Ambt gehören, als wegen unordentlicher Steck-Brieffe, oder gesuchter Hintertreibung der Abschatzung, oder Volnziehung einer Verschreibung, oder wegen Auffhebung und Quittirung derselben, ein Obeslání zu ergehen pflegen: So wollen Wir doch gnedigist, daß wie vor allen andern Gerichten, also auch vor dem Burgkgraven-Ambt, hinfüro in allen obangeregten Sachen eine Citation oder Obeslání, allerdings wie hiroben gesetzt, außgeferttiget; und wan Richtige Verschreibungen vorhanden, derselben Abschrifft der

Digitized by Google

se obeslal, aby k budaucímu nejprve příštímu purgkrabskému saudu stál a tu původovi odpovídati povinen byl.

F. XXIV.

Když pak původ s strany dluhu v určitý den obeslání své přečísti dá, a takový dluh s přiložením k tomu originalu prokáže a ztvrdí, též obviněný k pečeti a listu svému napřed se přiznajíc, dluhu potom dáleji odpírati nemůže: tu již nemá žádná jiná veymluva a obrana místa míti, jediné ta sama, žeby již takového dluhu zaplacení se stalo; a toby ještě při tom trvajícím saudu se provesti a prokázati mohlo. Nápodobně kdyby z těch v tomto Zřízení položených případností dostatečně prokázáno bylo, žeby se nějaká neobyčejná lichevní smlauva, zapsání neb sedlání stalo.

V kteréžto příčině, jako i v tom, když se někdo tím, žeby mu žádných peněz na takové zapsání odvedeno nebylo, zastírá, i také po některých jiných případnostech tomu se srozumívalo, žeby mu žádných peněz na takové zapsání odvedeno nebylo: tehdy *executí* má se zastaviti a ovšem takové ty partity aneb sedlání před Nás aneb Náš saud zemský, obrana pak s strany neodvedení peněz na nejprv budaucí saud purgkrabský podaná býti.

A kdyžby také původ toho, že jest peníze dal a složil, neukázal, obviněný žaloby osvobozen bude; a pakliby se také to, že mu peníze odvedl, prokázalo, k němu ihned proto netoliko s *execucí*, ale nadto veyšeji, že jest při právě zbytečně průtahy činil, i s trestáním vedle uznání přikročeno bude.

Však tato *exceptio* neb obrana pro neodvedení peněz, co se osoby dlužníka dotýče, toliko do roku pořád zběhlého po učiněném zapsání neb jistoty trvati a platnost míti má; po vyjití pak téhož roku táž obrana ku překážce a na zastavení *executí* připuštěna nebude, nýbrž *execucí* předce půjde a obviněný potomně, nechtěl-liby pořádem práva, že jemu takové peníze zapsané odvedené nejsau, ale on že z jalového toliko zapsání upomínán byl, prokázati, při vůli jeho zůstávati bude.

F. XXV.

Co se pak věřitele dotýče, kdyby ten kvitanci od sebe dal a v ní se přiznal, žeby od dlužníka svého zaplacen byl, naproti pak tomu potom té exceptí aneb obrany užiti a předstírati chtěl, jakoby mu ty peníze vyčtené a zaplacené nebyly: tehdy má taková *exceptí* toliko do 30 dní od datum kvitanci místo své míti. Po vyjití pak těch 30 dnův povinen jest věřitel to, že mu od obviněného zaplaceno není, provesti a ukázati.

Digitized by Google

Klage beygelegt und Beklagter für dem nechsten Burggrafen=Ambt zu erscheinen und Klägern Red und Antwort zu geben, citirt werden.

F. XXIV.

Wan nun Kläger in Schuldsachen auff die bestimbte Zeit seine Beschickung ablesen lest und dieselbe durch Fürlegung deß Originals erweiset, und Beklagter sein Brieff und Sigil auff vorgangene Recognition nicht laugnen kan: So sol keine andere Exception zugelassen werden, als die Exceptio Solutionis oder geschehener Bezahlung, wan dieselbe alsobald und noch bey wehrendem Gericht erwiesen werden könte. Ingleichem wan auß denen in dieser Ordnung gesetzten Fällen gnugsamb bescheiniget würde, daß ein Wucherlicher Contract oder Sedláni vorgangen. Auff welchen Fall, wie auch, wan die Exceptio non numeratæ pecuniæ eingewendet, und etwan Umbstände vorlieffen, daß vermutlich kein Geld auff die Verschreibung außgezehlt: Sol mit der Execution ingehalten, und zwar die Partiten oder Satlungssach vor Uns oder Unser Land=Recht, die Exception aber wegen nicht erlegten Geldes vor das nechste Recht bey dem Burggrafen=Ambt remitirt. Und wan alßdan Kläger nicht erwiese, daß er das Geld erleget: Sol Beklagter von der Klag loßgezehlt. Wan aber die Bezahlung erwiesen, nicht allein schleünige Execution wider Beklagten vorgenommen, sondern auch derselbe noch hirüber wegen Verzügerung deß Rechtens wilkührlich gestrafft werden. Jedoch sol solche exceptio non numeratæ pecuniæ, so vil den debitorem oder Schuldner betrifft, länger nicht als ein Jahr nach verferttigter Verschreibung stathaben, und nach Außgang desselben solche exception zu Verhinderung der execution nicht zugelassen werden, sondern die execution ergehen und Beklagtem nachmals, daß ihm das verschribene Geld nicht erlegt, sondern er auff eine lähre Verschreibung gemahnt worden, durch einen ordentlichen Proceß zu erweisen bevorstehen.

F. XXV.

Was aber den Creditorem oder Glaubigern anlangt, wan derselbe eine Quittung von sich gegeben und darin bekent hette, daß ihm sein Schuldner bezahlt, Dargegen aber die exceptionem non numeratæ vel solutæ pecuniæ, daß ihm nämblich die Bezahl= und Außzehlung deß Geldes nicht geschehen, vor= und einwenden wolte: Sol gedachte Exception länger nicht als 30 Tag nach derselben Quittung stathaben. Wan aber solche 30 Tag verflossen, ist der Creditor schuldig, seine intention und daß er von dem Beklagten nicht bezahlt, zu erweisen.

Digitized by Google

F. XXVI.

Aby pak věřitel jako i dlužník v těch věcech sebau jistí býti mohli, tehdy může v tom roce aneb také v 30 dnech jeden nebo druhý z nich pro nesložení a nezaplacení té summy v zapsání obsažené, ceduli řezaných užiti.

Kdyžby se pak přihodilo, žeby ten, proti němuž by té *excepti* neb obrany s strany nevyčtení a neodvedení peněz užívati chtělo, přítomen nebyl, a obeslání neb cedule řezaná jemu se dodati nemohla: tehdy ta strana, která stížnost vede, může při dekách zemských nebo při úřadu purgkrabském v tom roce neb v těch 30 dnech strany nevyčtení peněz osvědčení anebo protestatí učiniti a to zregistrovati dáti; však aby původ neb žalobník ještě potom, když ten rok aneb 30 dnův projde a ta zapsaná summa složena a zaplacena nebyla, tauž svau exceptí neb obranu ve 4 nedělích pořád zběhlých, po projití dotčeného roku neb těch 30 dnův, pořádem práva začal a tak tu věc v řád sobě uvedl; s tím přitom doložením, pokudžby se toho nestalo, že již často jmenovaná *exceptio* neb obrana obviněnému na zastavení *execu*ci slaužiti nebude.

F. XXVII.

Mimo však tyto již dotčené případnosti, když se original hlavního zapsání položí, nemá se tu již déleji žádných obšírností a průtahův dopauštěti, nýbrž nejdéleji ve 2 nedělích, jakž to předešle bývalo, termínu a času k zaplacení uložiti; odpověd pak proti tomu, pokudžby jakau obviněný za příčinau téhož dluhu proti původovi míti sobě pokládal, ta se jemu obviněnému na tom saudu, tu kdež náleží, k pořádnému provedení zanechává.

F. XXVIII.

Co se pak ne tak dluhův dotýče, než některých jiných nahoře oznámených a k saudu purgkrabskému přináležejících věcí, má se obeslání k druhému nejprv příštímu purgkrabskému saudu vyžádati, a ty již nyní jmenované věci při tom úřadu se říditi, též obeslání přečísti dáti.

A pokudžby se tak seznalo, žeby tu žádných dalších obšírností zapotřebí nebylo, anobrž tak patrně se nacházelo, ano i dostatečně provedeno býti mohlo: tehdy ta věc při tom trvajícím saudu purgkrabském konec svůj aby vzala.

A pokudžby se tak nestalo, anobrž taková věc na dalším průvodu zůstávala: tehdy do budaucího saudu toliko, a déleji nic, aby se odložila, a tu, co za právo jest, veypověd se stala.

Při úřadu pak purgkrabském, jak s strany austního přednešení, tak také co se svědkův dotýče, má se ve všem, jakž

Digitized by Google

F. XXVI.

Damit auch sowol der Glaubiger als Schuldner der Sachen Gewißheit haben mögen: So mag innerhalb der Jahrs- oder respective der 30 Tage Frist einer oder der ander sich wegen nichterlegung der in der Verschreibung begriffener Summ der Außgeschnitenen Zetel gebrauchen.

Wan es sich aber zutrüge, daß der, wider welchen die Exception non numeratæ pecuniæ eingewendet werden solte, abwesend und durch die Beschickung oder einen Außgeschnitenen Zetel nicht erlangt werden könte: So mag das beschwerte Thail bey der Land-Tafel oder dem Burgkgrafen-Ambt innerhalb der Jahrs- oder 30 Tage Frist sich wegen nicht erfolgender Bezahlung mit einer protestation angeben und dieselbe registriren lassen; Jedoch daß Kläger nachmals, wan das Jahr oder die 30 Tage vorüber und das verschribene Geld noch nicht bezahlt und erlegt worden, seine exception per modum actionis innerhalb 4 Wochen nach verflossener Frist deß Jahrs oder der 30 Tage Rechtlichen anhängig mache und also die Sache in eine Richtigkeit bringe; Mit diesem Anhang, daß wan solches nicht geschehe, mehrerwehnte exception zu Verhinderung der execution dem beklagten Thail nicht vortragen sol.

F. XXVII.

Ausser obberürter Fälle aber sol auff fürgelegte Original-Haubt-Verschreibung keine Weitleüfftigkeit zugelassen, sondern zum längsten 14 Tage Zeit, wie auch vor diesem geschehen, zu der Bezahlung angesetzt; die Gegenklage aber, so Beklagter gegen Klägern solcher Schuld halber aintzige hette, ihm Beklagten für dem jenigen Recht, dahin dieselbe gehörig, ordentlich außzuführen reservirt werden.

F. XXVIII.

Was aber nicht Schuld-, sondern andere Sachen seyn, so, wie hiroben gesetzt, zu dem Burgkgrafen-Ambt gehören, Sol die Citation auff das nechste Burgkgrafen-Recht gerichtet und jetztgedachte Sachen bey demselben vorgenommen und die Citation abgelesen; Auch da es sich befünde, daß es keiner grossen Weitleüfftigkeit bedörffte, sondern das Werck notorisch oder gnugsamb Beweises vorhanden wäre, obberürten Sachen noch bey wehrendem Recht abgeholffen; wo nit, und da etwan mehrern Beweises vonnöthen, länger nicht als biß auff das nechste Recht-Auffschub gegeben und daselbst, was Recht ist, gesprochen werden.

Es sol aber bey dem Burgkgrafen-Ambt allerdings, wie von dem klainern Land-Recht hiroben gemeldet, so wol was das Mündliche

Digitized by Google

nahoře o menším saudu zemském oznámeno jest, zachovávati, a vždycky žaloba i obeslání, jak které zašlo, tak po pořád uvažováno býti.

O saudu škodním, kterýž při dckách zemských před úředníky menšími držán bývá.

F. XXIX.

Kdoby při obdržel a škod i autrat nejsauc oderčen, anobrž ty mu přisauzené byly, a onby takové autratní a nákladní škody provozovati chtěl, má hned před týmiž úředníky menšími při dckách zemských pro ně útok vložiti a jmenovati, z jaké chce summy ze škod útratních a nákladních druhau stranu obsýlati neb viniti. A oni úředníci mají takový útok i jmenované škody v registra zapsati dáti, a potom toho, na komž jest pře obdržena aneb právo ustalé, mají skrze komorníka obeslati a tu summu těch škod a autrat v obeslání oznámiti, s tím přitom doložením, aby stál před nimi na určitý den a termín, kterýž od starodávna jest k průvodům škod a autrat položen. A tito dnové k tomu nařízeni jsau, totiž ten den

po suchých dnech postních,
ve středu po provodní neděli,
. . . .
po svaté Markytě,
po nazejtří svatého Jeronyma,
po svatém Linhartu, a též také
po svatých Fabianu a Šebestianu.

Takové pak obeslání o škody a autraty mají brány býti před projitím nejprvnějších suchých dní. Pakliby kdo takového listu a obeslání z těch škod svrchu psaných do již jmenovaného času nevzal a summy autrat a škod v útoku nejmenoval, ažby suché dni prošly: tehdy z nich více přes ten čas nebude moci obsýlati, lečby se to, že o ty škody mezi těmi stranami na smlauvách bylo, provedlo a prokazovalo.

F. XXX.

Úředníci menší nemají takové věci žádným spůsobem odkládati, anobrž hned tomu, jakby svědkové a průvodové za příčinau takových autrat zavedeni byli, vedle těch průvodův konec učiniti.

Digitized by Google

vorbringen als die Zeügnussen anlangt, gehalten, auch jederzeit die Citationes nach der Ordnung, wie sie nacheinander außgebracht, vorgenommen werden.

Von dem Schaden-Recht, so man vor denen Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel zu halten pflegt.

F. XXIX.

Wan einer eine Rechtsfertigung oder Action erhielte und ihm die Schäden und Gerichtskosten nit ab-, sondern zuerkant würden, und er wolte dahero einen Liquidations-Proceß der Expens und Schäden halber anstellen: So sol er alsobald vor denen Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel derowegen eine Vorklag einlegen und specificiren, umb was für eine Summa der Expens und Schäden halber er das Gegentheil beschicken wolte. Und die Ambtleüte sollen dergleichen Vorklag und Specification der Schäden in die Register einschreiben, Darauff den jenigen, wider welchen die Rechtsfertigung oder das Erstandene Recht erhalten, durch einen Cammerling beschicken und die Summ der Schäden in die Citation oder Beschickung setzen, Mit Vermeldung, daß er sich vor ihnen auff den bestimbten Tag und Termin, so von Altersher zum Beweiß dergleichen Expens und Schäden geordnet, stellen solle. Und dieses seynd die Täg, so darzu bestelt und angeordnet, Nämblich der Tag:

Nach dem Quatember Reminiscere in der Fasten.
Mitwoch nach dem Sontag Quasimodogeniti.
Nach dem Quatember im Lentzen oder Trinitatis.
Der nechstfolgende Tag nach S. Margarethen.
Nach dem Tag S. Hieronymi.
Der Tag nach S. Leonhardi;
Wie ingleichen auch der Tag nach S. Fabiani und Sebastiani.

Und dergleichen Citation oder Beschickungsbrieff wegen der Expens und Schäden sol man außbringen, eher das nechste Quatember vorüber streicht. Wo aber einer solche Briefliche Beschickungen der obgesetzten Expens und Schäden halber in der obgemelten Zeit nicht außbracht oder die Summa der Expens und Schäden in die Vorklag mit Namen nicht gesetzt würde, und das Quatember wäre auch albereit vorüber: So würde er alßdan nach derselben Zeit ferner nicht beschicken können; es möchte dan dargethan und erwisen werden, daß es wegen dergleichen Expens und Schäden zwischen denen Partheyen auff einer Vergleichung gestanden.

F. XXX.

Es sollen aber die Untern-Ambtleüte die Sache keineswegs auffziehen, sondern alßbald solcher expens und Schäden halber der Beweiß und Zeügnuß geführt, nach Außweisung derselben der Sachen ein End machen.

Digitized by Google

F. XXXI.

Pakliby ten, jsa obeslán neb obviněn, při termínu k průvodům nastávajícím sám osobně nestál ani poručník jeho: tehdy má se naň pro túž summu stané právo dáti a po staném právu právo pustiti.

F. XXXII.

Nápodobně kdyby původ o takové škody na uložený čas buď sám osobně anebo poručník jeho před úředníky menšími nestál: tehdy má ty škody ztratiti. Než měl-liby jak původ tak i obeslaný jaké slušné a podstatné příčiny, pro kteréž státi nemohl, má takové, jak nahoře obšírněji o příčinách oznámeno jest, provesti a prokázati, (však nic jináčeji než toliko austně).

F. XXXIII.

Jestliže kdo pro kterau koli věc na saudu zemském, komorním neb purgkrabském při obdrží neb právo ustojí, aneb na témž saudu osvobozen bude, a nic méně jemu ty škody a autraty na druhé straně se přisaudí: tehdy ten nebo ti ihned po učiněném rozsudku, nedadauc suchým dnům tehdáž nejprvé příštím projíti, mají *relatí* do toho saudu, kdež jsau při obdrželi, ke dckám zemským pro škody a autraty vzíti; po též *relatí* oznámeným spůsobem útok vložiti, a potom od úředníkův menších desk zemských list nebo obeslání ze škod vyžádati, a ten list nebo obeslání druhé straně 2 neděle před tím dnem neb *termínem* určitým dodati.

F. XXXIV.

Kdyžby jedné straně něteo veypovědí přisauzeno bylo, a v též veypovědi stálo, že se slušných a hodných příčin škody mezi stranami zdvihají: tehdy ty strany, mezi nimiž tak vypovědíno jest, jedni druhých ze škod a autrat viniti a obsýlati nemohau.

F. XXXV.

Komuby, buďto pro zbytečné při saudu průtahy aneb pro neposlušnost práva, anebo také jiné některé příčiny, dokavadžby ještě ten pořád práva trval, náhrada škod a autrat vzešlých přisauzena byla: tehdy ten, kterýž obdržel, nečekaje

Digitized by Google

F. XXXI.

Da aber der Beschickte oder Beklagte entweder in Person oder durch seinen Anwalt zu dem vorstehenden Termin deß Beweises nicht erschiene: So sol ein Erstandenes Recht wegen solcher Summ wider den Beklagten ergehen und nach dem Erstandenen Recht der Executions-Proceß wider denselben seinen Vortgang haben.

F. XXXII.

Ingleichem wan der Kläger vor denen Unter-Ambtleüten entweder in der Person oder durch seinen Gevollmächtigten auff die bestimbte Zeit, wegen solcher Schäden sich nicht stellete: So würde er derselben verlustigk. Wo aber der Kläger wie auch der Beklagte etwan erhebliche Ehehafften vorzuwenden hetten: So sollen sie die Ehehafften solcher Gestalt, wie von Ehehafften hiroben mit mehrerm gemeldet (jedoch anders nit als Mündlichen) außführen und darthun.

F. XXXIII.

Im fall einer, in was Sachen es immer wäre, bey dem Land- oder Cammer-Rechten wie auch dem Obristem Burgkgraf-Ambt, eine Rechtsferttigung oder ein Erstandenes Recht erhielte, oder von demselben Gerichtsstand absolvirt und ihm die Erstattung der Schäden und Unkosten zuerkant würde: Der oder dieselben sollen alsobald und eher das nechst vorstehende Quatember von dato der ergangenen Erkäntnuß vorüber laufft, von demselben Rechten, wo die Action erhalten, der Expens und Schäden halber eine Relation zur Land-Tafel außbringen, nach solcher Relation die Vorklag obberürter massen einlegen, und alßdan von denen Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel eine Citation oder Beschickungsbrieff wegen der Schäden außbringen. Und dieselbe Citation oder Beschickung sol dem andern Thail 14 Tage vor dem bestimbten Termin eingeantwortet werden.

F. XXXIV.

Wan mit einem Außspruch einer Parthey etwas mit Recht zugesprochen würd und in demselben Außspruch stünde, daß die Gerichtskosten und Schäden auß beweglichen Ursachen gegen einander verglichen und auffgehaben wären: Dieselben Partheyen, zwischen denen solches außgesprochen und das Urtheil ergangen, können einander der Expens und Schäden halber nicht vornehmen noch beklagen.

F. XXXV.

Wan aber einem bey wehrendem Proceß, etwan wegen verzogenen Rechtens oder Ungehorsams oder anderer Ursachen halber, die Erstattung der biß zu demselben Gerichtshandel auffgelauffener Gerichtskosten und

Digitized by Google

na veypověd, může škod a autrat svých žádati, a takové před úředníky menšími provesti a prokazovati.

F. XXXVI.

Kdožby koho ze škod autratních a nákladních chtěl obeslati, ten, jestliže jest poručníka k celé při neučinil, bude moci také dckami nebo listem pod svau pečetí, pakliby své neměl, tehdy pečetí jiného, na místě svém k tomu jej připrosíc, poručníka k vyžádání obeslání a k provozování škod a útrat zříditi. A též také obeslaný k bránění týchž škod, bude moci též dckami nebo listem plnomocným pod svau anebo jiného pečetí (však obauch stran k jich zisku a ztrátě) poručníka učiniti.

F. XXXVII.

Jestliže kdo při obdrží, nemá z žádných jiných škod a autrat viniti, než toliko z těch, což pro tu při vynaloží a utratí. Pak-li žeby z čeho jiného krom toho, co jest oznámeným spůsobem pro tu při utratil, viniti chtěl: nemá se jemu k tomu dovoliti a přisuzovati. A měl-liby kdo víceji rozepří na jednom saudu, tehdy škody ty také rozděliti a každé rozdílně prokázati má.

F. XXXVIII.

Kdyžby pak koliv někdo z duchovních osob koho z stavu světského z veyplaty neb z kterých koli jiných věcí právem jakým koliv vinil a obsýlal, a toho neobdržel, nýbrž na něm škody a autraty přisauzené byly: tehdy strana duchovní druhé straně, a zase druhá strana straně duchovní po veypovědi škody a autraty, na při tu vzešlé, nahražovati povinny jsau, a jedny druhé před týž saud škody obsýlati a tu rozeznání saudného očekávati maji.

O saudu komorním.

F. XXXIX.

Saud komorní má od Nás a budaucích Našich, králův Českých, a to předně nejvyšším hoffmistrem zemským a jinými k tomu hodnými z pánův a z rytířstva osobami osazován býti, a

Digitized by Google

verursachter Schäden zuerkant würde: So mag, unerwarttet deß End-Urtheils, das gewinnende Theil seine Expens und Schäden begehren und dieselben vor denen Unter-Ambtleüten liquidiren.

F. XXXVI.

So dan einer den andern der Zehrung und auffgewanter Unkosten halber beschicken wolte: Derselbige, da er nicht albereit einen Procuratorem zu der gantzen Sach bestelt, kan entweder mit der Land-Tafel oder einem Brieff unter seinem Insigel, und so er sein Insigel nicht hette, unter eines andern, den er darzu an seiner stat erbitten möchte, zu Erlangung der Citation oder Beschickung, so wol auch zu Liquidirung und Beweiß der Expens und Schäden einen Anwald bestellen und verordnen. Ebenermassen kan auch der Beschickte oder Beklagte wegen impugnirung dergleichen Schäden auch einen Anwalt, es sey mit der Land-Tafel oder einem Vollmachtsbrieff, unter seinem oder eines andern Insigel, doch auff baiderseits Gewin und Verlust verordnen und bestellen.

F. XXXVII.

Wan einer eine Action erhielte, So sol er keiner andern Expens halber klagen, dan allein, was er auff die Action gewendet und derentwegen verzehret. Solte aber derselbe auff was anders, als so er jetztgedachtermassen derselben Rechtsfertigung halber, auffgewendet, klagen, So sol ihm solches nicht passirt oder zugesprochen werden. Und wo einer bey einem Recht mehr als eine Sach anhengig gemacht hette, So sol er die Schäden auch unterschaiden und dieselben unterschiedlich liquidiren.

F. XXXVIII.

Wurde etwan eine Geistliche Person jemanden auß denen Weltlichen Ständen wegen einer Ablösung oder sonst anderer Sachen halber, bey was Rechten solches geschehen möchte, vornehmen und beklagen, die Sach aber ihm abgesprochen und er zudem in die Schäden und Unkosten verurtheilt werden: So sol der Geistliche dem andern Theil und in gleichem auch andere ihnen, denen Geistlichen, nach dem ergangenen Recht oder Außsprüchen die auffgewante Schäden und Unkosten, so wegen dergleichen Action und Rechtsferttigung ergangen, zu erstatten schuldig seyn, und eine Parthey die andere zu demselben Recht wegen der Schäden beschicken und darauff Rechtliche Erkäntnuß erwartten.

Von dem Cammer-Rechten.

F. XXXIX.

Das Cammer-Recht sol von Uns und Unsern Nachkommen, Königen zu Böhaimb, zuforderst mit Unserm Obristen Land-hofmaister

Digitized by Google

kterýby k tomu obrán byl, povinen jest, rok při témž saudu sedati. Po projití pak roku nejvyššímu Našemu hoffmistru zemskému náleží, Nám oznámiti, kteří by se dáleji v témž saudu potřebovati dáti chtěli neb nechtěli, abychom na to milostivě pomysliti a v takové potřebě a příčině ten saud vždycky zase osaditi moci ráčili. A poněvadž se při témž saudu žádný jistý počet osob nevyměřuje, jak mnoho neb kolik by jich v něm sedati mělo, ale to Nám vlastně přináleží: však nic méně každého času nejvyšší Náš hoffmistr zemský na to bedlivý pozor dá a se přičiní, aby k tomu hodné osoby obírány a ten saud nejméně v přítomnosti 14 osob držán byl.

F. XL.

Saud komorní má nejvyšší hoffmistr dědičného Našeho království Českého, nynější i budaucí, podle řádu svého tak, jakž od starodávna bylo, spravovati a na práci míti.

Nejprve saud komorní má se držeti na hradě Pražském s pány a vládykami od Nás a budaucích Našich, králův Českých, k tomu obranými, a to čtyrykráte do roka:

První nazejtří sv. Pavla na víru obrácení.

Druhý v pondělí po Svátosti.

Třetí po nazejtří sv. Bartoloměje.

A čtvrtý po nazejtří sv. Martina.

A ten takový komorní saud vždycky 2 neděle pořád trvati a v tom každého dne právní potřeby sauzené býti mají, lečby se kdy hod aneb svaték znamenitý kterého dne trefil; tehdy na ten den saudcové saudu Našeho komorního sauditi povinni nebudau.

Jestližeby se pak kdy přitrefilo, žeby někdo toho času z nejvyšších úředníkův neb saudcův zemských do Prahy přijel, kdyžby rovně tehdáž nejvyšší hoffmistr s raddami sobě přidanými nějakau znamenitau a těžkau při uvažovati a rozeznati měl: tehdy bude moci požádati takového každého úředníka anebo saudce zemského, aby v takových pilných a znamenitých potřebách v též při raditi, ji uvažovati a sauditi pomohl.

F. XLI.

Nejvyšší hoffmistr zemský v saudu říditi má a na pány a z rytířstva v radě podávati, aby pořádkem přímluvy své činili k těm věcem, kteréž v radě a saudu předloženy byly. A cožby

Digitized by Google

und dan andern tauglichen Personen auß dem Herren- und Ritterstand besetzt werden; und da einer darzu erfordert, ist er schuldig, ein Jahr lang sich darinnen brauchen zu lassen. Nach Außgang deß Jahrs hat Uns Unser Land-hofmaister anzuzeigen, welche sich länger wollen brauchen lassen oder nicht, damit Wir Uns darauff in Gnaden resolviren und die Notturfft wegen Besetzung desselben Rechtens jederzeit befördern mögen. Und weil in solchem Recht kein gewisse Anzahl, wie vil ihrer darin sitzen sollen, sondern dasselbe ohne Mittel bey Uns stehet: So würd Unser Obrister Landhofmaister gleichwol jedesmal auff taugliche subjecta dencken und es also anstellen, auff daß zum wenigsten bey Haltung deß Rechtens allemal viertzehen Personen gegenwerttig seyn mögen.

F. XL.

Der Obriste Landhofmaister Unsers Erb-Königreichs Böhaimb, jetziger und künfftiger, sol Krafft seines Ambts bey dem Cammer-Rechten præsidiren, wie von Altersher der Gebrauch gewesen.

Er sol aber das Cammer-Recht auff dem Prager Schloß mit denen von Uns und nach Uns Unsern Erben, Nachkommenden Königen, ihm von Herren- und Ritter-Stands-Personen zugeordneten Räthen viermal deß Jahrs halten.

Das Erste Recht sol gehalten werden den nechsten Tag nach S. Pauli Bekehrung.

Das Ander den Montag nach dem Heilthumbs-Tag.

Das Dritte den nechsten Tag nach S. Bartholomæi.

Und das Vierte den nechsten Tag nach S. Martini.

Und dergleichen Cammer-Recht sol allezeit 14 Tag lang nacheinander gehalten und in denenselben unaußgesetzt alle Tage die Rechtlichen Notturfften befördert werden; Es möchte dan etwan an einem Tag ein vornehmes Fest eintreffen; An demselben werden Unsere Cammer-Rechtens-Beysitzere nicht schuldig seyn, im Rechten zu sitzen.

Und da es sich begäbe, daß etwan zu derselben Zeit einer auß Unsern Obristen Land-Officirern und Rechts-Beysitzern nach Prag käme, und der Obriste Landhofmaister hette gleich damals mit seinen zugegebenen Räthen eine wichtige Action zu erwegen und zu berathschlagen: In dergleichen grossen und wichtigen Sachen mag er erstgedachte Obriste Land-Officirer oder Land-Rechts-Beysitzer ersuchen, daß er oder Sie ihm solche Action berathschlagen, erwegen und judiciren helffen.

F. XLI.

So sol auch der Obriste Landhofmaister, vermög seiner habenden Direction, von denen Rechts-Beysitzern auß dem Herren- und Ritter-Stand die Vota zu derjenigen Sach, so im Rath und bey denen Rechten vorgebracht, abfordern. Auch wo er etwas unzimbliches oder

Digitized by Google

neřádného v radě neb při saudu viděl, to má řeči svau přetrhnauti a zastaviti.

F. XLII.

Páni a rytířstvo k saudu komornímu mají se časně sjížděti; pakliby který nepřijel, ten při nejvyšším hoffmistru aby se ohlásil a příčinu hodnau svého nepříjezdu oznámil. K kteréby se pak hodině uložené scházeti, kdy odcházeti aneb zase pryč odjížděti měli, toho se při nařízení o zemském saudu svrchu položeném zanechává. Kteréžto nařízení vyměřuje, jakby se nejvyšší úředníci a saudcové zemští, též také saudcové saudu komorního při saudech chovati měli a povinni byli.

F. XLIII.

Jestli žeby se kdy přitrefilo, žeby nejvyšší hoffmistr království Českého od Nás nebo dědicův a budaucích Našich, králův Českých, v pilných potřebách kde poslán, anebo od Pána Boha nemocí navštiven byl: tehdy své místo bude moci poručiti osobě spoluradní, jenž by jeho při saudu zastaupila.

F. XLIV.

Obeslání, kteréž od téhož saudu komorního vycházejí, mají od písaře dotčeného saudu jménem a pod pečetí nejvyššího hoffmistra vydávány býti. Ale pořád práva na saudu komorním, buď obeslání, nebo podávání spisův, aneb jiné právní věci, ty vše tak jako nahoře při saudu zemském řízeny a konány budau.

F. XLV.

Jestliže jeden druhého viniti chce, má sepsanau žalobu písaři téhož úřadu podati a za obeslání žádati. Pakliby sám osobně toho učiniti nemohl, bude moci to skrze přítele k tomu splnomocněného, tak jako při dckách zemských, vykonati.

F. XLVI.

Tolikéž mohau sobě strany poručníky registry téhož saudu podobným spůsobem jako dckami zdělati, též spisy k úřadu podávati; a kdyby co tak na sporu a na nedorozumění zůstávalo, a tu by rozsudku potřebí bylo, takový rozsudek od téhož úřadu

Digitized by Google

ungebührliches im Rath und bey denen Rechten erführe und innen würde, solches mit Verweiß ab= und einstellen.

F. XLII.

Die Rechts=Beysitzere vom Herren= und Ritterstand sollen Zeitlich zu dem Cammer=Rechten erscheinen und zusammen kommen; So aber einer nicht käme, Sol er sich bey dem Obristen Landhofmaister anmelden und die Ursachen seines aussenbleibens anzeigen lassen. Sonsten aber was die Zeit, wan sie zum Rechten kommen und erscheinen oder auch hinwider davon gehen und verraisen mögen, anlangt, Bleibt es bey der hiroben vom Land=Recht gesetzten Ordnung, welche Ordnung Ziel und Maß gibet, wie sich die Obristen Land=Officirer und Land=Rechts=Beysitzere bey denen Land=Rechten, wie auch die Beysitzere deß Cammer=Rechtens zu verhalten schuldig und verpflicht seyn.

F. XLIII.

Solte sichs etwan zutragen und begeben, daß Unser Obrister Landhofmaister in Unsern und Unserer Erben, Nachkommender Könige, genöthigen Geschäfften und Verrichtungen ausser Landes verschickt, oder von Gott dem Allmächtigen mit Kranckheit haimgesucht würde: So mag er einem andern auß seinen Mit= und Neben=Räthen und Rechts=Beysitzern, seine Stelle im Rechten zu vertreten, aufftragen.

F. XLIV.

Die Beschickungen, so von dem Cammer=Rechten außzugehen pflegen, Sollen im Namen und Unter deß Obristen Landhofmaisters Insigel von dem Schreiber deß Cammer=Rechtens außgefertigt werden. Was aber sonst den Proceß vor dem Cammer=Recht anlangt, es sey mit Beschickungen, Einbringung der Schrifften oder andern Gerichtshändeln, damit sol es allerdings gehalten werden wie bey dem Land=Recht.

F. XLV.

Und so etwan einer den andern beklagen wil, Sol er seine Klage dem Schreiber desselben Rechtens schrifftlich übergeben und umb die Citation anhalten. Wo er aber solches Persönlich nicht thun könte, Mag er es durch einen Gevollmächtigten, allermassen wie bey der Land=Tafel, verrichten.

F. XLVI.

Es können auch die Procuratores von baiden Partheyen mit denen Registern desselben Rechtens ebenermassen wie mit der Land=Tafel bestelt und die Schrifften bey dem Ambt eingegeben werden; Auch da etwan eine difficultät vorfiele, da Beschaidts vonnöthen, solcher

Digitized by Google

vyjdi; a potomně spisové při saudu komorním tak jako při saudu zemském čteni, s otvíráním a zavíráním světnice, vyhlašováním veypovědí, i jinak vše, jako při saudu zemském, zachovati se bude. Však kdyby spolu německé a české věci zároveň uvažovány býti měly, tehdy saudcové ve dvě rady se rozdělí a při uvažování a vynášení veypovědí víceji sedmi osob, vedle *præsidenta,* zapotřebí není, jenžto v radě české nejvyšší hoffmistr a v německé ten saudce saudu komorního, na něhož by to nejvyšší hoffmistr podal nebo vzložil, zůstávati má. Veypovědi pak jménem Naším, jako i při saudu zemském, vyhlašovány a vynášeny budau.

F. XLVII.

Křikové, kteříž se často při témž saudu dějí, to aby nebývalo pro vážnost a vzáctnost saudu, když se otevře, pod tau pokutau, jako při saudu zemském uloženau.

F. XLVIII.

Obdrží-li původ na témž saudu komorním rozsudkem při, aneb stané právo jemu by dané bylo, může buď on sám anebo ten, koho by se k tomu dožádal, od téhož saudu list zatykací proti druhé straně vzíti, anebo vezma odtud *relatí* ke dckám zemským, na statek druhé strany právo vésti.

F. XLIX.

Přední písař saudu komorního, na své cti dobrý a zachovalý člověk, má vždyckny v Praze zůstávati, též přísahu k témuž saudu učiniti, a od nejvyššího hoffmistra nyní i budaucně volen a zřízen býti.

O saudu dvorském anebo manském neb lenním.

F. L.

Saud dvorský vždyckny 4 dni napřed před saudem komorním, a to čtyrykráte do roka držán býti, a když tak některé věci na témž saudu zajdau, tolikéž ten saud za 4 dní trvati má.

Při vynášení a vyhlašování veypovědí aby tak při dotčeném saudu dvorském zanecháváno bylo, jakž o saudu zemském vyměřeno jest.

Digitized by Google

Beschaid von dem Ambt ergehen, und nachmals die Schrifften beym Cammer-Recht wie bey dem Land-Recht abgelesen, es auch mit Schließ- und Eröffnung der Stuben, Außsprechung der Urtheil und sonsten wie bey dem Land-Recht gehalten werden. Jedoch wan Teütsche und Böhaimische Sachen zugleich vorfielen und also die Rechts-Beysitzere in Zwen Senatus außgetheilt werden sollen: So würd es gnugsamb seyn, daß in Verfaß- und Außsprechung der Urtheil Sieben Personen, neben dem Præsidenten, (welches in dem Böhaimischen Senatu der Obriste Landhofmaister, in dem Teütschen aber, welchem auß denen Cammer-Rechts-Beysitzern er, Obrister Landhofmaister, es aufftragen würd, seyn sol) sich befinden. Es sollen aber die Urtheil in Unserm Namen, wie auch beym Land-Rechten, gesprochen werden.

F. XLVII.

Das Geschrey und unnützes Geschwätz, welches sich zum öfftern bey solchen Rechten zu begeben pflegt, Sol wegen authorität und Würdigkeit deß Rechtens, wan dasselbe eröffnet, bey eben der Poen und Straff, so beym Land-Rechten derentwegen gesetzt und geordnet, verboten seyn.

F. XLVIII.

Im fall der Actor bey gemeltem Cammer-Rechten durch einen Außspruch eine Action erhielte, oder daß ein Erstandenes Recht ertheilt und gegeben wäre: So kan er derentwegen entweder selbst, oder wen er darzu erbitten möchte, von demselbigen Rechten wider die andere Parthey einen Steckbrieff außbringen, oder auch von dannen eine Relation zur Land-Tafel nehmen, und sich also auff deß andern Gut den Executions-Proceß führen.

F. XLIX.

Der Obriste Schreiber deß Cammer-Rechtens sol stets zu Prag wohnen, und an seinen Ehren ein wolverhaltener Man, zudem mit einem Jurament zum Rechten beaidigt seyn. Und derselbe sol von dem Obristen Landhofmaister jetzo und künfftig erkieset und bestelt werden.

Von dem Hof- oder Lehen-Recht.

F. L.

Das Hof-Recht sol allezeit 4 Täge vor dem Cammer-Recht, und also viermal deß Jahrs gehalten, und wan Sachen vorhanden, jedesmals 4 Täg nach einander wehren.

Es sol auch bey Publicirung eines Rechtsspruchs bey gemeltem Hof-Recht, wie von dem Land-Recht gesetzt, gehalten werden.

Digitized by Google

F. LI.

Co se pak osazování téhož saudu dvorského dotýče, to vždycky při vůli a mocnosti Naší, též dědicův a budaucích Našich, králův Českých, zůstavovati ráčíme, jakby mnoho osob do něho dosazováno býti mělo. Však při tom saudu nemá se žádná veypověd vynášeti ani vycházeti, mnohem méněji vyhlašovati, než u přítomnosti 7 osob. A ten jeden každý saudce, kterýž v témž saudu sedí, povinen a zavázán jest, rok pořád v něm vyseděti, a po projití roku při Nás se ohlásiti.

F. LII.

Kdo z dědictví manského pohnati chce, má přitom všecken ten řád a pořád práva zachovati a ním se říditi a spravovati, jakž nahoře o obeslání před saud zemský uloženo jest.

F. LIII.

A když saud dvorský předse jde a se drží, tehdy nejvyšší sudí dvorský dsky dvorské (jakož jest od starodávna bývalo) v své moci míti a k tomu sobě (též jako od starodávna obyčej jest) úředníky při těch dckách zříditi má. I také jedenkaždý z týchž úředníkův k úřadu svému, rovně jako úředníci Pražští menších desk zemských, přísahu vykonati má. Však My sobě toho, jako i při menších úřednících desk zemských, též saudu komorního milostivě v moci Naší zanechávati a zůstavovati ráčíme, jakébychom ještě další nařízení pro lepší průchod (neb fedrunk) v tomto Našem Obnoveném Zřízení Zemském psaného pořádu práva učiniti chtíti ráčili.

F. LIV.

Kdyby se kdo v statek manský uvesti dáti chtěl, takové uvedení má se státi a vykonati úředníkem neb komornikem od desk dvorských, a ne od úřadu zemského.

F. LV.

Všickni manové, kteříž koli od Nás manství mají a jeho v držení a užívání jsau, když toho manství od Nás, dědicův a budaucích Našich, králův Českých, ve dni a v roce (to jest v šesti nedělích a v roce) nepřijmau a z něho povinnosti a slibu manského neučiní (jakž takové povinnosti a slibu forma přísahy níže položena jest): ti a takoví všecko právo své ztratí a podle práva manského ten manský statek (neb to manství) na Nás, dědice a budaucí Naše, krále České, k království neb k zemi připadne.

Digitized by Google

F. LI.

Betreffend aber die Ersetzung desselben Hof=Rechtens, Sol allezeit bey Uns und Unsern Nachkommen und Erben zum Königreich stehen, wie vil Personen darein gesetzt werden sollen. Jedoch aber sol bey demselben Rechten kein Außspruch geschehen und ergehen, vilweniger publicirt werden, es wären dan auffs wenigste Sieben Personen gegenwertig. Und ein jeder Rechtssprecher, so in demselben Recht sitzet, ist schuldig und verpflicht, ein Jahr lang darin zu verbleiben, und nach Außgang deß Jahrs sich bey Uns anzumelden.

F. LII.

Wan einer wegen eines Man= oder Lehenguts laden wolte, So sol er darbey alle die Ordnung und den Proceß observiren, auch sich demselben nach verhalten und dessen gebrauchen, wie solches von denen Beschickungen vor das Land=Recht hieroben versehen.

F. LIII.

Und wan das Hof=Recht gehalten würd, So sol der Obriste Hof=Richter die Hof=Tafel in seiner Macht und Verwahrung haben, wie solches von Altershero gebräuchlich, und sol auch (wie vor Alters) bey gemelter Hof=Tafel Leüte verordnen. Und dieselbigen Ambtleüte sollen ein jedweder zu seinem Ambt, gleich wie die Pragerischen Unter=Ambtleüte bey der Land=Tafel, beaidigt werden. Jedoch behalten Wir Uns bey diesen, wie auch bey denen Unter=Ambtleüten der Land=Tafel und deß Cammer=Rechtens, gnedigist bevor, was Wir zu besserer Vortstellung deß in dieser Unserer reformirten Landes=Ordnung vorgeschribenen Processes ferner für Anstellung thun möchten.

F. LIV.

Wan sich einer in ein Lehengut einführen lassen wolte, So sol solches nicht vom Ambt der Land=, sondern vom Ambt der Hof=Tafel durch einen Ambtman oder den Cämmerling verrichtet werden.

F. LV.

Alle und jede Lehenleüte, so von Uns Lehengütter haben und derselben im Gebrauch und genuß seyn, wan sie wegen derselben von Uns oder nach Uns Unsern Erben, Nachkommenden Königen, in Jahr und Tag (das ist in einem Jahr und 6 Wochen) das Lehen nicht empfangen und die Lehenspflicht nicht leisten (massen hierunten die Form deß Juraments und der Pflicht solches besaget): die sollen alle ihr Recht und Gerechtigkeit verloren haben, und denen Lehens=Rechten nach das Lehengut an Uns oder Nachkommende Könige und Erben zum Königreich fallen.

Digitized by Google

F. LVI.

A jestli žeby který man v tom čase svrchu psaném toho, aby mu léno podáno bylo, vyhledával, má jemu podáno býti. Než nebylo-liby jemu na takové slušné jeho vyhledávání podáno, to jemu k žádné škodě nebude.

F. LVII.

Co se pak dotčeného léna vyhledávání dotýče, to se na takové případnosti podle práva lenního aneb manského vztahuje, kdyby se nějaká proměna stala buďto s Námi neb budaucími králi, jakožto těmi, kterýmž taková léna (neb manství) náleží, aneb také žeby man časnau smrtí z tohoto světa vykročil.

F. LVIII.

Tento řád a obyčej při dckách dvorských, jak od starodávna bylo, se zachovati a držeti má: Totižto, kdyžby kdo statek aneb zboží neb dědiny manské druhému prodati a ve dcky klásti chtěl, toho žádný kaupiti ani prodati nemá a nemůže, lečby jsme My aneb po Nás dědicové a budaucí Naši, králové, milostivě k tomu povoliti ráčili. A ten jistý man, kterýž takový manský statek prodává, má předně od nejvyššího sudí dvorského neb úředníkův desk dvorských dotázán býti, vzdává-li Nám dobrovolně právo manské? Jestli že dí a přizná se, že dobrovolně vzdává, tehdy na místě Našem, aneb po Nás na místě budaucích králův, má nejvyšší sudí dvorský neb úředníci desk dvorských to od něho přijiti. A ten, komužby takové manství ve dcky dvorské zapsáno a kladeno býti mělo, též ať jest dotázán, chce-li se v tom podle práva manského zachovati a takové právo přijíti a k Nám podle vysazení téhož manství a práva se chovati? A jestli že obojí strana k tomu tak svolí a přiznání své učiní, tehdy takový trh s milostivým Naším povolením a vůlí vykonán bude. Po vykonání takového vkladu ve dcky dvorské ten kupující nejvyššímu sudímu dvorskému na místě Našem slib a povinnost manskau učiniti povinen jest, v tato následující slova:

F. LIX.

»Já N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto králi Českému, pánu mému pravému dědičnému a lennímu, Vaší Královské Milosti, též Jich Milostem z téhož královského kmene a krve pošlým, budaucím králům a dědicům tohoto království, věrným a přítomným při Jich Milostech proti všem lidem býti, Vaší Královské Milosti do-

Digitized by Google

F. LVI.

Und so ein Lehenman in der obbenanten Zeit umb Verleihung der Lehen Ansuchung thäte, Sollen ihm die Lehen verliehen werden. Da aber auff gethane Rechtmessige Lehenssuchung solches nit geschehe, Sol es ihm zu keinem Schaden geraichen.

F. LVII.

Und würd obberürte Lehenssuchung vermög der Lehen-Recht auch auff die Fälle verstanden, da sich eine Verenderung entweder mit Uns oder Nachkommenden Königen als Lehensherren oder auch mit dem Lehenman durch einen Todesfall begibet.

F. LVIII.

Es sol aber bey der Hof-Tafel diese Ordnung und Gebrauch, wie vor Alters, gehalten und observirt werden: Nämblich, wan einer dem andern sein Lehengut verkauffen und in die Hof-Tafel einverleiben lassen wolte, So ist solch Lehengut niemand befugt zu kauffen, noch auch zu verkauffen, es würde dan solches von Uns oder nach Uns Unsern Erben, Nachkommenden Königen, verwilliget. Und der jenige Lehenman, so das Lehengut verkaufft, sol zuforderst von dem Obristen Hof-Richter oder denen Ambtleüten bey der Hof-Tafel befragt werden, Ob er Uns das Lehen-Recht gutwillig auffgebe? Und so er sich erkläret, daß er solches gutwilliger Weise thue: So sol an stat Unser oder nach Uns der Nachkommenden Königen, der Obriste Hof-Richter oder die Ambtleüte der Hof-Tafel, solches von ihm an- und übernehmen. Und der jenige, dem solch Lehengut in die Hof-Tafel widerumb sol eingeschriben und einverleibt werden, sol gleichermassen befragt werden, ob er sich denen Lehen-Rechten nach verhalten und dasselbe auff- und annehmen und gegen Uns sich also erzeigen wolle, wie die Außsetzung deß Lehens, denen Rechten nach, vermag? Wo sich nun baiderseits Partheyen darzu bekennen und einwilligen, So sol der Kauff-Contract, doch mit Unserm gnedigisten wissen und willen, also volnzogen werden. Und nach volbrachter Einschreibung deß Kauffs in die Hof-Tafel sol der Kauffer dem Obristen Hof-Richter, an stat Unser, die Lehens-Pflicht thun und das Jurament leisten, mit nachfolgenden Worten:

F. LIX.

„Ich N. schwere Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen und Euch dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinen Rechten Erb- und Lehensherren, Euer Majestät, und nach Deroselben denen auß Dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben dises Königreichs, getreu und gewertig zu seyn wider alle Menschen,

Digitized by Google

brého a užitečného vyhledávati, před škodami vystříhati, a kdybych někde rozuměl, žeby nětco proti Vaši Královské Milosti osobě neb důstojenství předse vzato a jednáno bylo, což by ke škodě Vaši Královské Milosti zboží a manství býti a vztahovati se mohlo, toho nižádným spůsobem nezatajovati, ale ve všem tom tak, jako dobrému a věrnému manu a poddanému proti dědičnému a lennímu pánu se chovati přísluší, k Vaši Královské Milosti a Jich Milostem dědicům a budaucím králům Českým věrně a pravě se zachovati, a toho jinak nečiniti, ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro kterau jinau věc. Tak mi Pán Bůh pomáhej i všickni svatí!«

F. LX.

Jestližeby který man nětco od manství svého někomu prodati, nebo na něm zapsati chtěl, krom toho, k čemu bychom My skrze Naši vyšlau *resolutí* povoliti chtíti ráčili, to žádné moci a platnosti míti nemá. Než k čemu bychom My nebo dědicové a budaucí Naší, králové, milostivě povolily, to mocné bude.

F. LXI.

Kdožby při saudu dvorském rozsudek neb stané právo obdržel, a potomby po svém právě kráčeti a zvodu užiti chtěl: má přitom takový pořád práva zachovati a podle něho se řiditi, jak při dekách zemských v tomto Našem královském Zřízení Zemském vyměřen a ustanoven jest.

F. LXII.

Jestližeby kdo na kterým koli manu jakau summu, buď rozsudkem neb právem staným, před kterým koli jiným saudem obdržel, a man nemělby žádného statku na dědictví, než toliko na manství, a když na též manství po takovém rozsudku neb po právě staném právo vésti a dovesti by chtěl: to každý bude moci učiniti s povolením Naším jakožto krále Českého, na *relatí* Naší psanau, a jinak nic, vezma na práva vedení ke dekám dvorským *relatí* od toho saudu, kdež přísudek na summu neb stané právo má. Však takovéto práva vedení bez ujmy práva a spravedlnosti Naší manské bude.

F. LXIII.

A kdyžby tak kdo právo až na vrch na týž manský statek dovedl, a posledním panováním takový statek dokonce na sebe

Digitized by Google

deroselben Nutz und Frommen zu befördern, Schaden zu warnen, und wo ich irgends verstünde, daß etwas gegen Euer Maj. Person oder Stand vorgienge, oder sonsten etwas tractirt oder gehandelt würde, daß deroselben an Ihren Güttern oder Lehenschafften zu Schaden geraichen möchte, solches in keinerley weise noch wege zu verschweigen, sondern in allem dem, was einem getreuen Lehenman und Unterthan gegen seinem Erb- und Lehens-Herren zu thun obligt, gegen Euer Maj. und dero Erben, nachkommenden Königen zu Böhaimb, mich auffrecht und getreu zu erzeigen, und solches anders nicht zu thun, weder umb Gunst noch Ungunst, noch einig anderer Sachen willen, als wahr mir Gott helffe und alle Heiligen!"

F. LX.

Solte ein Lehenman jemanden von seinem Gut was verkauffen, oder darauff was verschreiben, ausser so vil Wir in Unser deßwegen ergangenen Resolution zugelassen oder zulassen möchten: Sol solches keine Macht noch Bestand haben. Worzu Wir aber oder Unsere Erben, Nachkommende Könige, Unsere gnedigiste Bewilligung geben, das sol kräfftig seyn.

F. LXI.

Wan einer bey dem Hof-Rechten einen Außspruch oder ein Erstandenes Recht erhielte und sich derowegen deß Rechtens und der Einführung gebrauchen wolte: So sol man darbey den Proceß observiren und demselben nachgehen, wie solches bey der Land-Tafel in dieser Unserer Königlichen Landes-Ordnung außgesetzt und verordnet ist.

F. LXII.

So etwan einer gegen einem Lehenman, es sey bey welchem Recht solches wäre, durch einen Außspruch oder Erstandenes Recht eine Summa Geldes erhielte, und der Lehenman hette kein aigenes Erbgut, sondern nur das Gut, so zu Lehen gienge, und der, so den Außspruch oder das Erstandene Recht erhalten, wolte auff das Lehengut das Recht führen und der Execution sich gebrauchen: Solches mag ein jeder, doch mit Bewilligung Unser als Königs zu Böhaimb, durch eine schriffttliche Relation, und sonst anderer Gestalt nicht, thun, und von demselben Recht, wo der Außspruch oder das Erstandene Recht ergangen, wegen der Einführung eine Relation zu der Hof-Tafel außbringen. Doch sol dergleichen Rechtsführung Uns an Unserer Lehens-Gerechtigkeit ohne Schaden und Nachteil seyn.

F. LXIII.

Und so einer den Executions-Proceß an demselben Lehengut volführet, und durch das Poslední Panowání solch Gut endlichen an

Digitized by Google

převedl: ten každý aby povinen byl, ve dni a v roce léno přijiti a povinnost manskau učiniti.

F. LXIV.

Jestli žeby jací rozdílové o statky lenní neb manské, aneb také o ně sporové byli, ty má nejvyšší sudí dvorský na saudu svém sauditi a rozeznávati.

F. LXV.

Jestli žeby od Nás neb dědicův Našich a budaucích králův komu jaká odaumrt povolená a daná byla, tehdy ten nebo ti, kterýmž by se k takové odaumrti povolení stalo, mají předkem tu odaumrt v nejbližším městě od téhož zboží, kdež leží, podle starobylého obyčeje, provolati dáti. A kdyby ten statek odaumrti na dědictví byl, to při saudu zemském, pak-li na manství, na saudu dvorském slyšáno a sauzeno nebo rozeznáno bude.

F. LXVI.

A jakož až posavád někteří držitelé dědin, jichž se dědiny za královskau odaumrt provolávaly, to mluvili, že jsau o takovém provolání vědomosti neměli, a tak zvodu na své dědiny aneb na statek svůj nedopauštěli, protož po ten čas i nápotom vždycky takto se zachovávati bude: Totižto, kdyžby kdo list provolací, na kteréž dědiny neb dědictví vzal, a ty byly provolány, tak, jakž forma listu provolacího ukazuje, a držitel těch dědin žeby odporu nekladl do toho času, ažby se list vrátil, že má ten, kdož sobě právo královské chce osobiti, vzíti komorníka od desk dvorských a poslati k držiteli těch dědin neb téhož statku, které na Nás jsau vyprošeny, dávaje jemu věděti, že se dědiny jeho provolávají, má-li právo, aby odpíral, a dvau neděl nepřečekávajíc, zvodu aby nedopauštěl. Pakliby sám doma nebyl, tehdy to úředníku, šafáři aneb čeledi jeho, neb sausedům dvěma neb třem, svrchu psaným spůsobem oznámí, a komorník vrátě se domů, před úřadem desk dvorských vyznání a *relatí* svau udělá, jak jest takové prohlášení netoliko v známost uvedl, ale i napomenutí učinil a kterého dne se stalo. Pakli by kdo, maje takové napomenutí, dvaum nedělím projiti dal a neodpíral: tehdy potom již zvod má naň býti dán, a on více k odpírání aneb k mluvení po zvodu připuštěn nebude, poněvadž se takový spůsob a řád od starodávna zachovával.

Digitized by Google

sich brächte: Sol er schuldig und verpflicht seyn, in Jahr und Tag über solch Lehengut das Lehen zu empfahen und die Lehens-Pflicht zu leisten.

F. LXIV.

Wan etwan eine Theilung wegen der Lehengütter vorgienge oder deßwegen Strit vorfiele, Solches gehört zu deß Obristen Hof-Richters Erweg- und Erkäntnuß.

F. LXV.

Im fall Wir oder Unsere Erben, Nachkommende Könige, jemanden etwan eine Fälligkeit bewilligten und geben: So sol der oder die, denen solches gegeben und bewilliget wäre, zuforderst dieselbige Fälligkeit in der nechst von demselbigen Gut gelegenen Stadt, wie vor Alters, außruffen lassen. Doch wo die Fälligkeit ein Erbgut betrefe, sol solches bey dem Land-Rechten, wo es aber ein Lehengut angienge, bey dem Hof-Rechten gehört und entschieden werden.

F. LXVI.

Und nach dem bißhero etzliche Inhabere und Possessores, derer Gütter etwan für eine Königliche Fälligkeit außgeruffen worden, vorgewendet, daß Sie von dergleichen Außruffung nichts gewust und also dessentwegen die Einführung in das Gut nicht verstattet, So sol hinführo nachfolgender Proceß darbey gehalten werden: Nämblich, wan jemand einen Außruffungs-Brieff auff etwan ein Erbgut außbringt, und es würd also das Gut nach Inhalt und Form deß Außruffungsbrieffs außgeruffen, und der Inhaber oder Possessor desselben Erbguts thätte demselben keinen Widerspruch so lang, biß der Außruffungsbrieff widerumb zuruck käm, So sol der, welcher ihm das Königliche Recht zuaignen wolte, einen Cammerling von der Hof-Tafel außbringen und denselben zu dem Inhaber deß Guts, welches bey Uns außgebeten, schicken und ihm zu wissen thun, daß sein Gut außgeruffen worden, und so er etwan ein Recht zu haben vermaint, daß er solcher Außruffung, eher 14 Tag vorüber gehen, widersprechen und die Gerichtliche Einführung nicht verstatten solle. Und so er selber damals nicht zu Hause, sol solches seinem Ambtman, Schaffer, Gesindel oder ihrer Zweyen oder Dreyen auß denen Benachbarten obvermelter massen angezeigt werden, und der Cammerling, so wider zuruck kombt, sol für dem Ambt der Hof-Tafel seine Außsag und Relation thun, was massen der Possessor der Außruffung halber certiorirt und ermahnt worden, und auff welchen Tag solches geschehen.

Da nun einer nach solcher Ermahnung 14 Tage vorüber gehen liesse und seinen Widerspruch nicht einwendete: So würd alßdan darauff die Gerichtliche Einführung ergehen und er nach ergangener Einführung zu keiner Einrede mehr zugelassen werden, dan dergleichen Ordnung und Gebrauch von Altershero also gehalten worden.

Digitized by Google

F. LXVII.

Kdybychom My jakožto král Český komu k jaké odaumrti povolení Naše dáti aneb jakau odaumrt povoliti ráčili: tehdy ten, kdo kolivěk takové právo buď saudem, staným právem neb smlauvau obdrží, aby od rozsudku neb staného práva aneb od učinění o tauž věc smlauvy, konečně v jistém čase právo až na vrch dovedl a dckami dvorskými ve dni a v roce pořád zběhlém sobě stvrditi dal. Pakliby kdo toho zanedbal a času projiti dal: tehdy tudy své právo tratí anebo o své právo přijde, a My takové právo a spravedlnost komu koliv chtíti budeme, dáti moci ráčíme.

F. LXVIII.

Jestližeby kdo od koho (na místě jiného) odpor učinil, a ten nebo ti, od koho se odpor činí, k svému odporu do nejprv příštího neb konečně do druhého saudu zemského se nepřiznal neb nepřiznali: takový odpor Našemu právu a spravedlnosti na škodu býti nemá. Ale ten, kdož od koho odpor činí, to provesti a prokázati povinen jest, že s vůlí a vědomím toho, kteréhož se dotýkalo, takový odpor učinil. Pakliby toho neprovedl, tehdy za tau příčinau vedle práva ztrestán bude.

F. LXIX.

Kdožby na Nás, dědicích a budaucích králích jakau odaumrt vyprosil, nejmenujíc zejména, po kom by taková odaumrt připadla neb přišla, ale toliko auhrnkem neb summovně položil, že odaumrt vyprošena po kom kolivěk: v těch případnostech aneb příčinách úředníci dvorští nemají takové *relatí* od žádného přijímati, ani ve dcky dvorské zapisovati dáti, nyní i na časy budaucí.

F. LXX.

Avšak budaucně při tomto saudu ve všem takovém pořád práva zachovávati se bude, jakž jsme na saudu zemském nařiditi ráčili; a jak při dckách zemských, tak i při dckách dvorských, v věcech k ním přináležejících, obeslání a jiné všecko, což k vedení pře přísluší, spisové podáváni, vyzdvihováni a jiné k tomu věci fedrované býti mají.

F. LXXI.

Obeslání jménem nejvyššího sudího dvorského jako předešle vycházeti budau. Kterýž také v nebytu svém skrze místo-

Digitized by Google

F. LXVII.

Wan aber von Uns als Könige zu Böhaimb jemanden eine Fälligkeit bewilliget, So sol der, so dergleichen ihm bewilligtes Recht erhalten würd, es sey durch Urtheil oder durch ein Erstandenes Recht oder auch einen güetlichen Vertrag, das Recht und die Execution endlich und in einer gewissen Zeit, von dem Termin deß ergangenen Außspruchs oder deß Erstandenen Rechtens oder auch der auffgerichten Vergleichung, biß zum End volziehen und volführen, und ihm solches in Jahr und Tag nacheinander folgents mit der Hof-Tafel bekräfftigen lassen. Würde er es aber nicht thun, sondern solche Zeit vorüber streichen lassen, So würd er sein Recht und Gerechtigkeit dardurch verlieren, und Wir werden alßdan solch Recht und Gerechtigkeit geben und bewilligen können, weme Wir wollen.

F. LXVIII.

Wan etwan einer an stat deß andern einen Widerspruch einlegte, und der oder die, von dessentwegen der Widerspruch ergangen, würden sich zu solchem Widerspruch bey dem nechstkommenden oder auffs lengst dem andern Recht nicht bekennen: Dergleichen Widerspruch sol Uns an Unserm Recht und Gerechtigkeit unschädlich seyn. Und der jenige, so an stat deß andern den Widerspruch gethan, sol darthun und erweisen, daß solches mit wissen und willen deß andern, den es angetroffen, geschehen sey. Wo er aber solches nicht erweiset, So sol er derwegen, vermög der Recht, gestrafft werden.

F. LXIX.

So jemand eine Fälligkeit von Uns und Unsern Erben, Nachfolgenden Königen, außbete, und würde nicht specificirt und mit Namen benent, von wem solche Fälligkeit herkomme, sondern nur in genere gesetzet, daß eine Fälligkeit außgebeten, sie rüre her von wem sie wolle: In dergleichen Fällen sollen die Ambtleüte bey der Hof-Tafel jetzt und künfftig keine Relation von niemanden annehmen, noch dieselbe in die Hof-Tafel einschreiben lassen.

F. LXX.

Es sol aber hinfüro bey diesem Recht allerdings der Proceß, so bey dem Land-Recht von Uns angeordnet, gehalten, und wie bey der Land-Tafel, also auch bey der Hof-Tafel in denen dahin gehörigen Sachen Citationes und andere Proceß erhaben, die schrifftliche Notturfften einbracht, und was sonst vonnöthen, befördert werden.

F. LXXI.

Die Beschickungen und Citationes sollen in deß Hof-Richters Namen, wie hiebevor, außgehen, welcher dan auch, wan er nit zur

Digitized by Google

sudího dvorského strany fedruňku těch věcí, k témuž saudu podaných, náležité opatření a nařízení učiní. Veypovědi pak jménem Naším, jako při saudu zemském a komorním činěné a vyhlašované býti mají. A kdyby toho potřeba ukazovala, tehdy saudcové podobným spůsobem, jako při saudu zemském a komorním, na dvě rady se rozdělí, a v jedné každé radě při veypovědi spolu s *præsidentem* nejméně sedm osob býti má, kdežto v české radě sudí dvorský za *præsidenta* a v německé hned druhý po něm saudce, kterýž německého jazyku dobře povědom jest, seděti bude. Než obeslání nemá se tak, jak předešle skrze many, ale tím řádem, jako při jiných saudech, dodávati.

F. LXXII.

A toto nové nařízeni neb zřízení nevztahuje se toliko na stará manství, ale také i na ta, kteráž nyní veypovědí a právem za příčinau vzniklé *rebellije* v manství uvedena jsau. Též také ustanovovati, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby hned od času *publico*vání dotčených veypovědí takoví statkové za jiné držáni nebyli nežli za manské, a tak již dáleji oznámeným právem manským se řídili a též rozsuzovali, (krom toho, kdybychom My se v nětčem obzvláštně Našemu sudímu dvorskému *resolviro*vati aneb vyjeviti chtíti ráčili).

O appellacích.

F. LXXIII.

A jakož také pan děd Náš nejmilostivější slavné paměti *appellatí* na hradě Pražském vyzdvihnauti ráčil, protož i My tomu milostivě chtíti ráčíme, aby to tak při všem řádu a nařízení předešle ustanoveném, zůstaveno bylo, též také i při tom, co jsme nahoře o *præsidentu* nařiditi ráčili. A poněvadž odtud až posavad *revisí* v českých věcech na saud komorní podávány byly, uznali jsme v tom pak ten rozdíl, který mezi Právem Městským a saudem zemským jest, mnohých nepříležitostí příčinau býti. Protož My si toho milostivě zanechávati a zůstavovati ráčíme, jak by budaucně s takovými *revisími* zachováváno býti mělo.

O naučeních a revisích.

F. LXXIV.

A jakož až podnes od saudu komorního, úřadu purgkrabského, též také úředníkův menších, v těžkých případnostech a věcech, kteréž od nich rozeznané býti nemohly, naučení na

Digitized by Google

Stelle, durch den Unter-Hof-Richter zu Beförderung derer bey der Hof-Tafel einkommenen Sachen nothwendige Verfügung thun würd. Die Urtheil aber sollen in Unserm Namen, wie bey dem Land- und Cammer-Rechten gesprochen; Auch, wan es vonnöthen, gleichermassen wie bey dem Land- und Cammer-Rechten, die Beysitzere in zwey Senatus getheilt und neben dem Præsidenten (welches in dem Böhaimischen Senatu der Hof-Richter, in dem Teütschen Senatu aber der nechste Beysitzer nach ihm, so der Teütschen Sprach recht kündig, seyn sol) in einem jeden Senatu bey dem Außspruch deß Urtheils zum wenigsten 7 Personen sich befinden. Es sollen auch die Beschickungen nicht eben durch andere Lehenleüte, wie hiebevor, sondern auff maß und weise, wie bey denen andern Rechten, geschehen.

F. LXXII.

Es sol aber jetztgesetzte Ordnung nicht allein auff die alten, sondern auch die jenigen Lehengütter gezogen werden, welche durch Urtheil und Recht wegen der vorgegangenen Rebellion anjetzo zu Lehen gemacht worden. Setzen auch ordnen und wollen, daß von der Zeit an, als erwehnte Urtheil publicirt, dieselben Gütter anders nicht als vor Lehen gehalten, und nach obberürten Lehen-Rechten (ausser was Wir Uns etwan dißfals in particulari gegen Unserm Lehen-Richter resolvirt haben möchten) hinfüro gerichtet und judicirt werden sollen.

Von dem Appellations-Rath.

F. LXXIII.

Demnach auch Unser lieber Anherr, weiland Kayser und König Ferdinandus, das Collegium der Appellation auff dem Prager Schloß gestifftet, Als wollen Wir gnedigist, daß dasselbe allerdings bey der Institution und Verfassung, wie es erstlich fundirt und angestelt, auch bey dem, so Wir deß Præsidenten halber hieroben angeordnet, verbleiben sol. Und weil die Revisiones von dannen bißhero in Böhaimischen Sachen an das Cammer-Recht ergangen, darbey aber der Unterscheid zwischen dem Stad- und Land-Rechten allerhand Ungelegenheit verursacht: So halten Wir Uns gnedigist bevor, wie es mit solchen Revisionen in künfftig gehalten werden sol.

Von Belernungen und Revisionen.

F. LXXIV.

Demnach bißhero von dem Cammer-Rechten, Burgkgrafen-Ambt, wie auch denen Untern-Ambtleüten in schwären Fällen, und so von

Digitized by Google

saudu zemském bráváno, a to jim vždycky od nejvyšších úředníkův a saudcův zemských udělováno bývalo: pročež My toho také přitom až posavád milostivě zanechávati ráčíme, aby dotčení saudové takového naučení, jako i předešle, užívati mohli; za kteraužto také příčinau při jednom každém saudu zemském jistí dnové podle příležitosti věcí, jenž se tam přednášejí, obrány a nařízeny budau.

F. LXXV.

Poněvadž pak My též tomu milostivě chtíti ráčíme, aby dotčený saud zemský rovně v předešlém důstojenství, vzáctnosti, počestnosti a vážnosti zůstával, a ti, jenž by se v čem nejmenším proti němu čeho dočinili aneb dopustili, tak jako prvotně, ztrestáni byli: protož My to milostivě uznávati ráčíme, aby při tom milost práva dokonce (což i v jiných královstvích a slavných saudech za obyčej jest) k zamezení nepřišla, anobrž na místě její *revisí* uvedena byla, a ta Nám vlastně, jakožto králi Českému, příslušela.

F. LXXVI.

Však aby ta jen toliko k obhajování a zachování spravedlnosti a neviny odvedení se vztahovala, a té milosti práva, kteréž My milostivě povolovati ráčíme, zle užíváno nebylo, a tudy právní rozepře daremně a bez příčiny k průtahům nepřicházely: protož taková dotčená milost práva obzvláštně v těchto příčinách postačovati a místa svého míti nemůže:

1. *První* a předně, v autrpných věcech, kde se cti a hrdla dotýče; nebo v takových případnostech My ustanovovati, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, poněvadž by ten, kterýž odsauzen jest, jen toliko proto *revisí* užiti chtěl, aby se tudy s trestáním a pokutau, kteréhož hodně zaslaužil a k němuž odsauzen, prodlaužilo nebo protáhlo, avšak obecného dobrého podstata v tom záleží neb jest, zlé trestati a trestáním zaslaužilým proti náležitosti neprodlévati neb neodkládati, aby v též příčině k *revisí* povolováno a dopauštěno bylo. Lečby se taková věc přihodila aneb přitrefila, žeby proto někdo v těch útrpných, cti neb hrdla se dotýkajících věcech, za příčinau veypovědi na saudu Našem královském zemském vynešené, na Nás to vznášel a sobě stěžoval, že na dotčených útrpných věcech bez obeslání a vyslyšení jeho, a tak na zmatek, anebo sice mimo přirozený rozum a náležitost proti němu kráčeno, vedeno, konáno a veypověd učiněna byla, nejpředněji pak a nejvíceji pro ten zmatek pořádu práva žádal a vyhledával; tehdy za tau příčinau toho zmatku straně žádající obeslání dovoleno aneb propuštěno a na to pomoc právní udělena býti má.

Digitized by Google

denenselben nicht wol entschieden werden können, die Belernungen bey dem Land-Rechten genommen, Welche ihnen auch jederzeit von Unsern Obristen Land-Officirern und Land-Rechts-Beysitzern erthailt worden: So lassen Wir es darbey auch nochmals gnedigist bewenden, und mögen obangeregte Tribunalien sich solcher Belernungen, wie vor diesem, gebrauchen und darzu bey einem jeden Land-Rechten gewisse Täge, nach Gelegenhait der Sachen, so alldort vorkommen, bestimbt werden.

F. LXXV.

Ferner, wie Wir gnedigist wollen, daß mehrgedachtes Land-Recht eben in denen Würden, Ansehen und Respect, wie vor diesem erhalten, Auch die jenigen, so sich im wenigsten daran vergreiffen, mit ebenmässigen Straffen, wie hiebevor geschehen, belegt werden sollen: Also befinden Wir gnedigist, daß darbey die Wolthaten der Rechte (so auch in andern Königreichen in hohen Tribunalien gebräuchlich) nicht gäntzlichen abgeschnitten, sondern an stat derselben die Revision eingeführt und ohne Mittel an Uns, als Königen zu Böhaimb, zugelassen seyn sol.

F. LXXVI.

Damit aber gleichwol solches, allein zu Schutz und Schirm der Gerechtigkeit und Unschuld angesehen- und von Uns zugelassenes Beneficium nicht gemißbraucht und dardurch die Rechtshändel ohne Ursach verlängert werden, So sol zuforderst jetzterwehntes Beneficium nicht stat haben in nachfolgenden Fällen:

1. Für das Erste, In Peinlichen Sachen, so eine Leibesstraff auff sich tragen; dan in solchen Fällen setzen, ordnen und wollen Wir gnedigist, weil der condemnirte und verdambte sich der Revision zu Auffziehung der zuerkanten wolverdienten Straff leichtlich mißbrauchen möchte, und aber dem gemainen Nutzen und besten daran gelegen, darmit die Ubelthaten nicht ungestrafft bleiben oder die gebührliche Abstraffung derselben zur Ungebühr verzogen werde, daß die Revision nicht verstattet, noch zugelassen werden sol. Es wäre dan Sach, daß sich jemand deßwegen deren in Peinlichen Fällen, so Leibes- und Lebens-Straff auff sich tragen, bey Unserm Königlichen Land-Rechten ergangenen Urtheilen halber an Uns beschwären und beklagen würde, daß in mehrbemelten Peinlichen Sachen seiner unerfordert und ungehört, und also nichtiglich, oder sonst wider Natürliche Vernunfft und Billigkeit wider ihn procedirt, gehandelt und geurtheilet, und derhalben principaliter auff die nullitet umb Process ansuchen würde; dan alßdan sol der ansuchenden Parthey solcher Nichtigkeit halber Ladung zuerkant und darauff Rechtliche Hilff mitgetheilt werden.

Digitized by Google

2. *Za druhé,* od těch rozsudků, na nichž mnoho nezáleží, též postranních pří a stížností, k žádným *revisím* povoleno a dopuštěno býti nemá. Lečby to bylo, žeby takový rozsudek ssebau nějakau tak velikau a nevyhnutedlnau stížnost přinášel; tehdy v takové případnosti, aby se tomu, jenž sobě stěžuje, práva dopomožení nezamezilo, *revisí* zbráněna nebude.

3. *Třetí,* aby se jednomu každému k tomu, což mu rozsudkem a právem přisauzeno jest, rychlé dopomožení státi mohlo, tehdy od *executí* žádné *revisí* se nepřipauští.

4. *Čtvrté,* nápodobně po obdržení staného práva k žádné *revisí* se nepřipauští.

5. *Páté,* tolikéž *revisí* užiti nemá ten, komužby rozsudkem a právem přisauzeno bylo, aby dluh podle znění pořádné jistoty, kdež podpis a pečeť jeho vlastní jest, zaplatil.

6. *Šesté,* kdožby při Nás po učiněné veypovědi ve dvauch měsících *revisí* nevyhledával, a potom teprva po vyjití těch dvauch měsícův (totiž dadauc těm dvaum měsícům projiti) za ní žádal, ten nemá nižádným spůsobem slyšán býti, nýbrž taková *revisí* dokonce jemu se odepře neb nakonec jemu odepřena bude.

7. *Sedmé,* k *revisí* se nepovoluje, kdyžby někdo buď *revisí* užiti nežádal a také skutečně veypověd sobě jednau oblíbil a na ní přestal. V čemž My však ve všem, jak se chovati věděti, a toho sobě milostivě zanechávati ráčíme, v jakýchby případnostech víceji, i také podle příležitostí a povahy těch okolostojících věcí, taková *revisí* povolena nebo odepřena býti měla.

8. *Osmé,* nápodobně také *revisí* se zbraňuje (totiž zapovídá) v takových příčinách, kdežby méněji než o 300 kop grošů českých činiti bylo; avšak pokudžby v pochybnosti zůstávalo, stálo-liby to aneb vynášelo-liby tolik, tehdy kancellář Naše česká dvorská bez protahův v té věci rozeznání neb rozsudek učiniti má.

F. LXXVII.

Ten pak, který na *revisí* béře, má po učiněné veypovědi ve dvauch měsících pořád zběhlých, při Naší české kancelláři dvorské ohlášení své učiniti, a tu příčiny, proč takové *revisí* užiti žádá, v spisu podati. Kteréž na kancelláři pilně uváženy jsauce, zdali by se v těch od strany odsauzené sepsaných aneb v těch v veypovědi doložených příčin vyhledalo a vynašlo, že ten takové *revisí* ne za příčinau dalších průtahův, ale pro samé toliko neviny své odvedení užiti žádá, Nám potomně k další milostivé *resoluti* přednášeny býti mají.

Digitized by Google

2. Es sol auch, für das Ander, von schlechten Bey-Urtheiln, Interlocutorien und Beschwerungen keine Revision verstattet noch zugelassen werden. Es wäre dan, daß ein solches Bey-Urtheil ein Irreparabile gravamen oder unwiderbringliche Beschwärung auff sich trüge; dan in einem solchen fall, damit der Beschwärte nicht Recht- oder Hilffloß gelassen werden möge, sol die Revision angenommen werden.

3. Für das Dritte, sol von der Execution, darmit einem jeden zu dem jenigen, was ihme mit Urtheil und Recht zuerkant, schleinig verholffen werden möge, keine Revision zugelassen werden.

4. Ebenermassen, und für das Vierte, sol auch von einem Erstandenem Recht keine Revision verstattet noch zugelassen werden.

5. So sol auch, für das Fünffte, wan einer in richtigen verbriefften Schulden, da seine aigene Hand und Insigl vorhanden, durch Urtheil und Recht zu der Bezahlung condemnirt, die Revision nicht zugelassen noch angenommen werden.

6. Für das Sechste, da einer innerhalb der Zweyen Monat von dem ergangenen End-Urtheil keine Revision bey Uns gesucht, und würde nach Verfliessung solcher Zweyer Monaten allererst umb Verstattung der Revision anhalten, So sol er hiermit keines Wegs gehöret, sondern gäntzlich abgewisen werden.

7. Für das Sibende, sol die Revision nicht zugelassen werden, wan einer entweder sich der Revision verzihen, oder sonst ipso facto und mit der That das Urtheil einmal beliebet: Wie Wir dan diesem allem also strack nachgegangen wissen, auch nach Gelegenheit der Umbstände und der Sachen Beschaffenheit, in welchen Fällen mehr die Revision abgeschlagen oder zugelassen werden möge, Uns gnedigist reservirt und vorbehalten haben wollen.

8. Gleichens, und für das Achte, Sol auch die Revision unzuläßig seyn in Sachen, welche nicht 300 Schock Böhaimischer Groschen außtragen; und wan dieses Werths und Schatzung halber Zweifel vorfiele, sol darinnen von Unserer Königlichen Böhaimischen Hof-Cantzley ohne Weitleüfftigkeit ein Außschlag gegeben werden.

F. LXXVII.

Es sol aber der, so die Revision einwendet, innerhalb Zweyer Monat frist nach gesprochenem Urtheil sich bey Unserer Königlichen Böhaimischen Hof-Cantzley angeben, und aldar die Ursachen, warumb er die Revision begehre, schrifftlichen einantworten. Welche dan alles Fleisses erwegen sol, ob auß jetztgedachten von dem verurtheilten Theil schrifftlich eingebrachten Ursachen und denen in dem Urtheil begriffenen motiven erscheine, daß solche Revision nicht zu Verlangerung der Sach, sondern vilmehr zu Außführung der Unschuld gesucht würde, und Uns solches alles zu Unserer allergnedigisten Resolution vorbringen.

Digitized by Google

F. LXXVIII.

Aby pak nyní dotčené uvážení, zdaliby *revisí* dovolena býti měla neb neměla, tím lépeji a snázeji před sebe vzato býti mohlo: tehda Náš saud zemský má se k tomu jakž nejveyše možné s pilností přičiniti, aby jak předešle, tak mnohem víceji (nyní) ty příčiny, na kteréž jsau v potazu šli neb kterýchž se v potazu nejvíce šetřilo, také do veypovědi pojaté byly. A když tak od Nás ta *revisí* přijata bude, tehdy nemá vynešení jiným spůsobem se státi, leč ten, jenž žaluje, dostatečně zaručí, pokudž skrze *revisí* o při svau přijde aneb pře své neobdrží, že on tomu všemu, což mu přisauzeno bude, zadosti učiniti a to podstaupiti a podniknauti chce a povinen bude.

F. LXXIX.

Ten také, kterýž za *revisí* žádá, má jistau summu peněz složiti anebo jestliže to dostatečně prokáže, že takové summy peněz shledati nemůže, tehdy dostatečně zaručiti. Kteraužto summu královská Naše kancelář česká dvorská podle mírnosti a povahy osob a pře ukládati bude; však dotčená summa vždycky sedmý díl, oč pře anebo saud byl, a nic méněji vynášeti má. A pokudž se veypověd spravedliva uzná, tehdy taková summa pro zachování a zdržení spravedlnosti v tomto Našem dědičném království Českém do komory obracena bude. Potřební pak lidé a ti, kteřížby takových peněz složiti nemohli, mají místo takové pokuty vězením nebo podle uznání a příležitosti věci, proto že jsau se bezprávně a neslušně na *revisí* obrátiti neosteychaly, ztrestáni a pokutováni býti.

F. LXXX.

Jeden každý také, který *revisí* žádá, má sám osobně dříve, nežliby mu k takové *revisí* povoleno bylo, na kanceláři Naší české dvorské přísahu učiniti, že takové *revisí* tím aumyslem nevyhledává, aby táž věc tudy se protahovala neb jaké zkrácení a ujmu v tom nesla, ale jen toliko pro vyhledání samé pauhé spravedlnosti, a to že činí s jistým dobrým svědomím. Jestližeby za *revisí* v těch dvauch měsících pořád zběhlých po vyhlášení neb učinění veypovědi žádáno nebylo, aneb žádná slušná příčina k vzetí takové *revisí* se nenacházela, aneb také ten, jenž za ni žádá, pro fedruňk její nahoře dotčených příčin oznámiti nechtěl: tehdy již jmenovaná *revisí* nižádným spůsobem přijata nebude a býti nemá.

F. LXXXI.

Jestližeby ten, kterýž na *revisí* béře, toho samého toliko oč činiti jest, nevyhledávajíc, v tom Naše nejvyšší úředníky a

Digitized by Google

F. LXXVIII.

Damit aber erstgedachte Deliberation, ob nämblich der Revision zu deferiren sey oder nicht, umb so vil desto besser angestelt werden könne: So sol Unser Land-Recht sich so vil möglich befleissen, daß, wie vor diesem, also vilmehr anjetzo die rationes decidendi, darauff sie im Versprechen gegangen, dem Urtheil einverleibt werden.

Da nun die Revision von Uns angenommen würde, So sol die Execution deß Urtheils anders nicht zugelassen werden, es wäre dan von dem klagendem Theil gnugsambe Caution gelaistet, daß im fall dasselbe durch die Revision der Sach verlustigt würde, es alles das jenige, was ihm zuerkant, laisten und præstiren wolle.

F. LXXIX.

Es sol aber der jenige, so die Revision sucht, eine gewisse Summ Geldes deponiren, oder da er zur Gnüge bescheinigte, daß er solch Geld nicht auffbringen könte, gnugsamb verbürgen, welche Summa, nach Gelegenheit der Person und Sach, durch Unsere Königliche Böhaimische Hof-Cantzley gemessiget werden sol; Jedoch daß obberürte Summ jederzeit nicht weniger als das Sibende Theil deß Werths oder æstimationis litis oder der Action, derentwegen es zu thun ist, außtrage. Und sol, im fall das gesprochene Urtheil recht befunden, solche Summa Unserm Fisco oder Königl. Procurator zu Erhaltung deß Justitzwesens in diesem Unserm Erb-Königreich Böhaimb erlegt werden. Was aber arme und solche Leüte betreffen thut, welche solch Geld zu erlegen nicht vermöchten, dieselben sollen an stat der Geldstraf, mit Gefängnuß oder sonst extraordinarie nach Beschaffenheit der Sachen, wegen der zu Unrecht angemaster Revision gestrafft werden.

F. LXXX.

Es sol auch ein jeder, so eine Revision begehrt, selbst in Person einen Cörperlichen Aid bey Unserer Königlichen Böhaimischen Hof-Cantzley, zuvor und eher ihm die Revision ertheilt würd, ablegen, daß er solch Revision nicht gefährlich und die Sach dardurch auffzuziehen, sondern auß gutem rainen Gewissen, aintzig und allein der Gerechtigkeit zu Steüer, suche und begehre.

Da aber die Revision innerhalb zweyer Monats zeit nach dem gesprochenen Urtheil nicht gesucht worden, oder nicht für erheblich befunden würde, oder aber der Supplicant zu Volziehung obangeregter requisiten sich nicht erklären wolte: So sol gedachte Revision keineswegs angenommen werden.

F. LXXXI.

Da auch etwan der, so die Revision sucht, Unsere Land-Officirer und Land-Rechtsbeysitzere mit unbescheidenen und unzimblichen Worten

Digitized by Google

saudce zemské nenáležitými a nevažnými slovy dotýkati a haněti se opovážil: tehdy k takovému každému My neprominutedlným trestáním přikročiti a již jmenovaného saudu Našeho zemského počestnost, vzáctnost a důstojenství sobě každého času milostivě poručeny míti chtíti ráčíme.

F. LXXXII.

A kdyžbychom My k *revisí* povoliti ráčili, tehdy od Nás, dědicův a budaucích králův Českých, z nejpřednějších Našich úředníkův zemských pro fedruňk spravedlností lidských zvláštní přísahu majících i jiných radd nejméněji devět osob jmenováno a při nich nařízeno bude, aby se oni od času té na ně vzložené *commissí* v šesti nedělích v Naší královské kancelláři české dvorské spolu najíti dali, kdež jim netoliko ta *acta*, kteráž při témž saudu zemském zašla, anobrž také již jmenovaný spis neb příčiny s strany *revisí*, kterýchž ta strana, jenž *revisí* žádá, podala, tudíž také i co jest zase druhá strana po propůjčení ji takového spisu neb příčin v těch šesti nedělích za odpověd dala, odevzdáno bude. Což potom ty dotčené k tomu zřízené raddy Naše všecko přečísti dáti a na tu přísahu a povinnost, kterauž jsau k úřadům svým učinili, podstaty jedné i druhé strany v *acti* obsažené (krom toho, aby jak v té supplikaci s strany *revisi* podáno, nic nejmenšího, tak i v odpovědi, též proti tomu dané, nic nového se nepřednášelo, a byť se i předneslo, na to se šetřiti nemá), s pilností v uvážení své vzíti; tolikéž i příčiny a podstaty, na nichž taková veypověd založena jest neb byla, a což se od starodávna vždycky do veypovědi saudu Našeho zemského dokládá, proti těm od strany druhé v *acti* doloženým příčinám rovnati; a takovau veypověď, uznávajic ji slušnau a spravedlivau, tu také zase schváliti a potvrditi; a pokudžby co saudcové přehlídli a pochybili, aneb veypověd žádné platnosti nenesla, anebo s tímto Zřízením Našim se nesrovnávala, to až do Naší milostivě *ratificatí* obnoviti, a Nám potomně to všecko k dalšímu Našemu uvážení a *resolutí* s dostatkem přednesti mají, tak abychme My jménem Naším na tauž *revisí* veypověd vyhlásiti aneb vznesti dáti moci ráčili. Tolikéž svrchu od Nás jmenovaní kommissaři nařízení, když na dotčenau *revisí* zasednau, takovau bez odkladu, ničímž sobě překážeti nedadauc, fedrovati mají. A k takové *revisí* netoliko od saudu zemského, ale i také komorního a dvorského podle povahy té věci a velikosti pře, kdyžby tak všecky potřeby k tomu náležející před rukami byly, povoleno a připuštěno bude.

F. LXXXIII.

Pakliby se to z *actí* vyhledalo a našlo, žeby takové věci naschvále se protahovaly a druhá strana daremně povozována a

Digitized by Google

anzugreiffen und dieselben zu despectiren sich gelusten liesse und nicht eintzig und allein auff die Sache selbst gienge: Wider den wollen Wir mit unaußbleiblicher Straff verfahren und obgedachten Unsers Land-Rechtens Ehr und Wolstand Uns jederzeit allergnedigist angelegen seyn lassen.

F. LXXXII.

Wan aber die Revision von Uns zugelassen, So sollen von Uns, Unsern Erben und Nachkommen, Königen zu Böhaimb, zum wenigsten 9 Personen auß Unsern Fürnembsten geschwornen Justitz- und andern Räthen benennet und ihnen committirt werden, innerhalb 6 Wochen von Zeit der ihnen auffgetragenen Commission in Unserer Königlichen Böhaimischen Hof-Cantzley zusammen zu kommen, da ihnen dan nicht allein die Acta, welche bey dem Land-Rechten ergangen, sondern auch mehrangeregte Revisionschrifft, welche das anhaltende Theil einbracht, wie auch, da das Gegentheil auff beschehene communication in dem termino der 6 Wochen etwas darauff schrifftlich geantwortet, zugestelt werden. Darauff sollen die darzu Verordnete Räthe solches alles ablesen lassen und bey ihren Pflichten und Aiden, so sie in Annehmung ihrer Aembter geschworen, eines und deß andern Theils in denen Actis (ausser welcher dan so wenig in der gemelten Supplication oder Revision, als darauff erfolgten Antwortschrifft nichts neues vorgebracht, oder da es vorbracht, nicht attendirt werden sol) begriffene fundamenta fleissig erwegen; auch die Ursachen und Gründe, darauff solch Urtheil geschöpfft, und so dem herkommen nach jederzeit in Unsers Land-Rechtens Urtheil gesetzt werden, gegen dem von dem Gegentheil in denenselben Actis angezogenem fundament halten, und so sie solch Urtheil gerecht gefunden, dasselbige wider confirmiren und bekräfftigen; oder so ichtes durch die Urtheiler übersehen und geirret, oder sonst solch Urtheil nichtig, oder dieser Unserer Landes-Ordnung nicht gemäß wäre, Dasselbe biß auff Unsere gnedigiste ratification reformiren, und Uns nachmals solches alles, damit Wir Uns darüber resolviren und in Unserm Namen das Revisions-Urtheil ergehen lassen mögen, außführlich vorbringen und referiren. Es sollen auch mehrgedachte von Uns Verordnete Commissarien, wan sie obberürte Revisionssache vornemen, dieselbe unaußgesetzt vortstellen und keineswegs interrumpiren lassen. Und sol solche Revision nicht allein vom Land-, sondern auch Cammer- und Hof-Rechten, wan die Sache darnach beschaffen und die Action der Wichtigkeit ist und sonst alle requisita vorhanden wären, zugelassen werden.

F. LXXXIII.

Da es sich auch auß denen Actis befünde, daß die Sachen nur mit Fleiß auffgezogen und das Gegentheil umbgetrieben worden: So sol

Digitized by Google

trmácena byla: tehdy netoliko ta nahoře oznámená peněžitá neb vězenní pokuta (kteráž se na všecky případnosti, jestliže předešlá veypověd k zrušení nepřijde, vztahuje), skutečně a každého času vykoná a vyplní. Anobrž k tomu také na té odsauzené straně když se to vynajde, že jest zbytečných průtahův vyhledávala a daremně právo zaneprázdňovala, škody a náklady, ano i jistá pokuta podle uznání přisauzena bude.

Poněvadž až potud o pořádu práva a kterakby se na těch rozdílných saudech vésti mělo, tak také o revisích oznámeno jest, již nyní následuje, jak se dáleji po rozsudcích a veypovědech chovati náleží; též o vedení práva po rozsudcích.

G. I.

Obdrží-li kdo při o statek aneb dědictví pozemské nebo summu, můž právo své postaupiti, prodati neb dáti, komuž se jemu líbiti bude; a komuby takové dal nebo prodal, ten můž právo vésti a dovesti rovně tak, jako ten, jehožto právo on na sebe převedl. Též také, kdyby stané právo buď za příčinau peněz neb summy neb pozemského statku obdržáno bylo, může se jinému bez všelijaké překážky postaupiti a dáti.

G. II.

Jestližeby kdo, maje rozsudek neb stané právo, dříve umřel, nežliby právo vesti začal aneb zatykač vzal, o kterémž níženji víceji položeno bude: tehdy mají dědicové a budaucí neb nápadnici jeho, jestliby čas právní neprošel neb nepromlčel, právo vésti aneb zatykač na toho vzíti, kterýžby při prosaudil.

G. III.

Pakliby ten, kterýž rozsudek neb stané právo obdržel, za živobytu svého začal právo vésti, a v tom umřel: tehdy po smrti jeho dědic, poručník neb nápadník bude moci to právo začaté dovesti. A jestližeby ten, na komby se tak přísudek stal aneb stané právo dáno bylo, umřel: tehdy tolikéž bude se moci týmž spůsobem k dědicům, poručníkům, též nápadníkům a držitelům statku zachovati.

G. IV.

Kdožby měl zápis pod zatykačem při úřadu purgkrabství Pražského, aneb jakkoli se jinak pod jakaukoli pokutau zapsal

Digitized by Google

nicht allein die vorangeregte Geld- oder Gefängnußstraff (welche auff alle Fälle, wan das vorige Urtheil nicht umbgestossen würd, angesehen) unfehlbar und allezeit volnzogen, sondern auch darüber dem condemnirten Thail nach befund der gesuchten Verlängerung und unzimblichen Litigirens neben denen Schäden und Unkosten auch eine wilkührliche Straff zuerkant werden.

Weil bißhero von denen Processen, wie dieselbe in denen unterschidenen Tribunalien zu führen, so wol denen Revisionen gehandelt worden; So folget numehr, wie es sonst ferner nach denen gesprochenen Urtheiln zu halten, und von denen Executions-Processen.

G. I.

Wan einer ein Urtheil wegen eines Landguts oder einer Summa Geldes erhelt, So mag er sein Recht, wem er wil, abtreten, verkauffen oder vergeben; und wem er es also gegeben oder verkaufft, der mag sich dessen gebrauchen und den Executions-Proceß verführen, nicht weniger als der jenige, von deme er das Recht an sich gebracht. Eben diese Mainung hat es auch mit dem Erstandenen Recht, welches, wan es erhalten, es trefe Geld oder Landgütter an, Mag es ohne alle Verhindernuß abgetreten und hingelassen werden.

G. II.

Wan auch einer nach erhaltenem Urtheil oder Erstandenem Recht, eher mit Führung deß Executions-Processes oder Außbringung der Steckbrieff (darvon hirunten mit mehrerm gemeldet würd) ein Anfang gemacht, mit Tod abgienge: Sollen desselben Erben oder Nachkommen nach ihm (wan nicht die über Recht verwehrte Zeit verstrichen) den Executions-Proceß, es sey mit Führung deß Rechtens oder denen Steckbrieffen, wider den jenigen, so das Recht verloren, verführen.

G. III.

Hette er aber bey seinem Leben auff erlangtes Urtheil oder Erstandenes Recht albereit angefangen den Executions-Proceß zu führen, und wäre darunter Todes verschieden: Sol nach seinem Tod sein Erb, Fürmund oder Nachkommen das angefangene Recht vollenden. Und so der jenige, wider den das Urtheil oder Erstandene Recht ergangen, stürbe: Sol gleichermassen wider seine Erben, Fürmunden und Nachkommen oder auch die Inhaltere seiner Gütter verfahren werden.

G. IV.

Und wär eine Verschreibung vorhanden, so bey dem Burggrafen-Ambt auff die Steckbrieff oder etwan auff eine andere Straff gestellet, und darinnen zu Bezahlung derselben Schuld auch der Erbe und

Digitized by Google

a zavázalby k zaplacení toho dluhu dědice a držitele statku svého, a v tomby, nežliby čas zaplacení takového dluhu přišel, jistec neb věřitel umřel, tolikéž se tak, jakž veyš položeno jest, k sobě dědicové, poručníci nebo nápadníci vedením práva zachovati.

G. V.

Jestližeby kdo jakého statku v držení zůstával, a jsa v držení ku právu obeslán byl, mezi tím dřívěji nežliby ta věc k rozeznání přišla, ten statek prodal nebo jakýmkoliv spůsobem od sebe odcizil, a potom původ rozsudek neb stané právo proti němu na jistau summu obdržel: tehdy původ může svého práva na témž statku dobývati, na kterémž obviněný téhož času postižen byl, když žalobu nebo obeslání sobě vyjednal. Po rozsudku pak nebo právu staném nemá se žádnému vedení práva zastavovati, než jestližeby kdo chtěl lepší právo a spravedlnosti míti k těm statkům a dědinám, na kteréž se právo vede, műž odpor vložiti, a potom, nedadauc dvaum nedělům po odhadu projiti, obeslání vyjednati a vzíti. Ale na toho, na kohož se právo vede, má předce právo puštěno a na vrch dovedeno býti.

G. VI.

Jestližeby té summy i nákladu ten, na kohož se přísudek stal aneb stané právo dáno jest, nesložil, dovedení práva nemá témuž, kdož odpor činí, ke škodě jeho spravedlnosti býti. Než ten, na kohož se právo vede, nemůž odporu klásti, lečby pro větší, anebo již zaplacenau summu právo vedl; tehdy v takové příčině tu každý můž, jakž dotčeno, proti tomu, kterýž na statek jeho právo vedl, odpor učiniti.

G. VII.

Obdržel-liby kdo při na saudu komorním neb purgkrabském pro summu aneb pokutu, a proto by na ten statek právo vésti chtěl, žeby se rozsudku zadosti neučinilo: tehdy má od toho saudu, kdež ta pře zašla, *relatí* ke dckám zemským vzíti, a potom teprva právo vésti moci bude.

O obhajování práva.

G. VIII.

A poněvadž My nic méně, než rovně jako i slavní Naši předkové, tomu milostivě chtíti ráčíme, aby se žádný, buď on

Digitized by Google

Inhaber deß Guts verbunden werden, und hierzwischen, ehe der Termin zu der Bezahlung herbeykombt, der Glaubiger oder selbst Schuldiger mit Tod abgienge: So sollen die Erben, Fürmünde oder Nachkommen mit dem Executions-Proceß gegeneinander allerdings, wie hiroben gesetzt, verfahren..

G. V.

Da einer ein Gut innen hette und bey seiner Inhaltung zu Recht geladen und citirt würde, unterdessen aber und eher die Sache zum Außschlag gelangte, dasselbe Gut verkauffte oder etwan in andere wege verwendete, und nachmals der Kläger ein Urtheil oder Erstandenes Recht auff eine gewisse Summ wider ihn erhielte: So ist er, Kläger, wol befugt, sein Recht auff dem Gut, auff welchem der Beklagte zur Zeit der Klag und außgebrachten Citation betroffen, zu suchen. Und nach erhaltenem Urtheil oder Erstandenem Recht sol nieman-den sein Executions-Process gesperrt werden, sondern wolte einer ein bessers Recht zu denen Güttern, darauff die Execution geführt würd, haben: So mag er einen Widerspruch einlegen, und darauff vor Außgang Zweyer Wochen, von der Abschatzung an zuraiten, Ladung und Citation außbringen. Gegen dem jenigen aber, so das Recht führt, sol der Executions-Process zugelassen und biß auffs höchste geführt werden.

G. VI.

Wan aber der jenige, wider den das Urtheil ergangen oder das Erstandene Recht erhalten, die Haubtsumm sambt denen Unkosten nicht abgelegt: Sol die wider denselben angestelte Verführung deß Execution-Rechtens dem, welcher den Odpor oder Widerspruch eingelegt, an seiner Gerechtigkait unnachteilig seyn. Der aber, wider welchen der Executions-Proceß geführt, kan keinen Widerspruch thun, es wäre dan, daß wegen einer grössern und höhern oder auch albereit bezahlten Summa Geldes die Execution wider ihn fürgenommen würde; alßdan und auff solchen fall kan ein jeder wider den, so auff seine Gütter den Executions-Proceß angeregter massen führet, seinen Widerspruch einwenden.

G. VII.

Erhelt einer beym Cammer-Rechten oder Burgkgrafen-Ambt eine Sache wegen Geldes oder einer Straff und wil darumb daß man dem Urtheil nicht nachkomme, einen Executions-Process auff das Gut führen: So sol er von dem Gericht, da das Recht anhängig gewesen, eine Relation zu der Land-Tafel nehmen, und alßdan sich deß Executions-Processus gebrauchen.

Von Schutz- und Handhabung deß Rechtens.

G. VIII.

Demnach Wir nicht weniger als Unsere Hochgeehrte Vorfahren gnedigist wollen, daß niemand, weß Stands oder Wesens der auch sey,

Digitized by Google

jakéhokoliv stavu neb povolání, proti pořádnému právu neprotivil, na odpor nestavěl, anobrž aby nad ním ruka držána, a takoví přestupníci práva, jakéhoby kolivěk důstojenství, stavu neb povolání byli, trestáni byli: pročež Náš nejvyšší purgkrabě dědičného království Našeho Českého vždycky na to pilný a bedlivý pozor dáti má, aby se práva vedení ve všem tím spůsobem v tomto Našem Zřízení Zemském vyměřeným zachovávalo a konečně vykonávalo.

G. IX.

Jestliby kdy k tomu přišlo a potřeba toho nastala, žeby dotčené vedení práva jináče nic, nežli mocnau, obrannau rukau vykonáno, k místu a konci přivedeno býti nemohlo: tehdy má on to (lečby však sám to spolu s heytmanem téhož kraje, v kterémžby ten neb ti, jenž právu odboj učinili a se právu zprotivili, usedli byly, s jedním nebo dvauma sty mužův vyříditi a spraviti mohl, a tudy proto žádného většího vyzdvižení lidu zapotřebí nebylo) na Nás vznésti. Kdežto potomně My, dědicové a budaucí Naši, králové, netoliko vyzdvihnauce buď jeden nebo víceji krajův, ale také s pomocí Našeho vlastního vojska, beze všelijakých průtahův a odkladův proti tomu, kterýž se dotčeným spůsobem právu zprotivil a odboj učinil, nápomocni budeme a pomáhati chtíti ráčíme.

G. X.

Pakliby kdo, jakéhoby ten koliv stavu aneb povolání byl, na takové Naše vyzdvižení lidu, jsa tím povinen, pomáhati nechtěl: ten hned tehdáž skutečně čest svau tratí, a k němu tolikéž s těmi pokutami vedle příležitosti přikročeno bude, jakž o nich nahoře vyměřeno jest, když se kdo v čas války na rozkaz Náš nestaví. Jakož pak také, co se obhajování země dotýče, jakžbychom My řád a právo o tom nařiditi chtěli, toho sobě vždycky v moci Naší zanechávati ráčíme.

Řád práva vedení po rozsudcích o dědictví aneb o dluhy.

G. XI.

Obdrží-li kdo při saudem neb staným právem o dědictví a statek pozemský, a nebyloby mu to dědictví v času rozsudkem vyměřeným a po právu staném ve dvauch nedělích postaupeno a odevzdáno: tehdy má sám ke dckám zemským přijíti anebo na místě svém jiného poslati a od starosty komorníka na úmluvu, aby tu stranu, kteráž prosaudila, pro nepostaupení napomenul, vyžádati.

Digitized by Google

sich wider das ordendliche Recht setzen, sondern daß über demselben Hand gehalten und ohne Unterschied der Personen wider die Verbrecher, weß Würden, Stands oder Wesens sie seyn, verfahren werden sol: So sol Unser Obrister Burggraf in Unserm Erb-Königreich Böhaimb jederzeit ein wachendes Auge haben und ihm angelegen seyn lassen, daß die Executions-Process, allerdings wie dieselbe in dieser Unserer Landes-Ordnung gesetzt, gehalten und ohnfehlbar volzogen werden.

G. IX.

Und wan es darzu käme, daß gedachte Executions-Process anderst nicht als mit gewaffneter Hand fürgenommen und zu Werck gerichtet werden könten: So sol er solches (es wäre dan, daß er es neben dem Haubtman deß Kraises, darinnen der oder die widerwertigen gesessen, etwan mit einem oder Zwey hundert Man auß demselben Kraiß verrichten könte und es also keines grossen auffgebots bedörffte) an Uns gelangen lassen. Darauff dan Wir und Unsere Erben, Nachkommende Könige, nit allein mit auffbietung entweder eines oder mehr Kraises, sondern auch mit zuthun Unserer aigenen Militia, ohne aintzigen Verzug, wider den, so sich obberürter massen dem Rechten widersetzt, verhelffen sollen und wollen.

G. X.

Und da jemand, weß Stands oder Wesens derselbe auch wäre, auff solch Unser Auffgebot die schuldige Hilff nicht leisten wolte: Derselbe sol ipso facto seine Ehr verloren, auch wider ihn, nach Gelegenheit, mit denen jenigen Straffen verfahren werden, so hieroben von denen statuirt und gesetzt, so zu Kriegszeiten auff Unsere Gebot nicht erscheinen. Wie dan auch, so vil die Defension deß Landes anlangt, Wir Uns deßwegen Gesätze und Ordnung zu machen jederzeit zuvor behalten.

Was gestalt man sich nach denen Rechtssprüchen bey der Einführung wegen der Erbgründe, wie auch der Schulden halber, zu verhalten.

G. XI.

Wan einer ein Urtheil oder Erstandenes Recht erhelt, in Sachen ein Erb- und eigen Landgut betreffend, und es ihm laut der im Urtheil außgesetzten Zeit oder 14 Tag, nachdem das Erstandene Recht erhalten, nicht abgetretten und eingeantwortet würd: So mag derselbe sich in Person zu der Land-Tafel verfügen oder einen andern schicken, und von dem Starosta einen Cämmerling, die Umluwa zu thun oder das verlierende Theil wegen nicht abgetrettenen Guts besprechen zu lassen, begehren und außbitten.

Digitized by Google

G. XII.

Na to má starosta dotčenau úmluvu do register k tomu obzvláštně spravených zapsati a poznamenati, a komorníka na tauž úmluvu poslati. A nebude-li tomu, kterýž obdržel, podle té úmluvy statek neb dědictví ve dvau nedělích postaupeno, má zase ke dckám zemským přijíti nebo poslati, a tu od menších úředníkův desk zemských prvního zvodu, kterýmž se jen právo a ne tak držení a užívání povoluje, žádati. A dotčení úředníci mají jemu list na zvod dáti a komorníka k vyřízeni a k vykonání takového zvodu vypraviti. Kterýžto komorník má potomně přednesti a oznámiti, zdaliž on, na něhož se ten zvod vztahoval, za zvod přijal neb nepřijal, a takovau *relatí* při dckách zemských, vrátíc se, učiniti povinen jest.

G. XIII.

Jestližeby ten, na kohož se zvod vztahuje, od komorníka doma nalezen nebyl, tehdy nic méně má takový zvod buď úředníkům doma zůstávajícím, neb rychtáři a konšelům v známost uvesti, a toho přípis v statku jeho zanechati; a dotčení úřednici a konšelé budau povinni, jemu to neprodleně oznámiti. On pak, bude-li chtíti za zvod přijíti neb nepřijíti, má od toho dne, kdyžby komorník týž zvod v statku jeho oznámil, ve čtyrech nedělích ke dckám zemským se najíti dáti a že takový přijímá aneb nepřijímá, a co dále v té příčině učiniti aumyslu jest, oznámiti a se ohlásiti.

G. XIV.

Pakliby v těch čtyrech nedělích toho nevykonal a dotčeného statku, kteréhož jest odsauzen, tomu, jenž obdržel, postaupiti nechtěl, má zase ten, který vysaudil, ke dckám zemským přijíti, a listu obranního (kterýmž někdo z držení a z zpravy své vysazen bývá) žádati. Kterýžto list menší úředníci jemu dáti a do desk památných, kterého dne ten list vyšel, zapsati dáti mají.

A původ, vezma ten obranní list, má jej k úřadu nejvyššího purgkrabství Pražského dodati, a tu ještě druhého obranního listu při témž úřadu žádati. A purgkrabě hradu Pražského má s tím listem obranním poslati osobu dobře zachovalau a přísežnau, jenžby toho, kterýž tu při obdržel, v skutečné statku držení uvedl.

G. XV.

Pakliby vždy po tom obranním listu nejvyššího purgkrabství Pražského ten, jenž odsauzen, statku postaupiti nechtěl:

Digitized by Google

G. XII.

Hierauff sol der Starosta angeregte Úmluwa in das darzu Verordnete Register einschreiben und verzeichnen und den Cammerling vortschicken. Würd aber dem, so obgesigt, innerhalb 14 Tagen, nachdem er also besprochen, das Gut nicht abgetretten: Mag er widerumb zu der Land-Tafel kommen oder schicken und von denen Unter-Ambtleüten daselbst die erste Einführung (welche Zwod genant würd und nur ein Recht zu dem Gut und keine Possession gibet) begehren. Und sollen gemelte Ambtleüte ihm einen Einführungsbrieff ertheilen und einen Cämmerling zu solcher Verrichtung verleihen. Welcher Cämmerling nachmals referiren und anzeigen sol, ob der, gegen dem der Zwod oder Einführungsbrieff gerichtet, solches habe annehmen wollen oder nicht; und solche Relation sol er zu seiner Widerkunfft bey der Land-Tafel thun.

G. XIII.

Da aber die Person, auff die sich der Zwod oder Einführungsbrieff ziehet, von dem Cämmerling zu Hauß nicht angetroffen würde: So sol er nichts destoweniger jetztgedachten Zwod oder Einführungsbrieff entweder denen im Hauß hinterlassenen Ambtleüten, oder denen geschwornen Richter und Eltisten insinuiren und von dem Brieff in deß condemnirten Gut eine Abschrifft lassen, und gedachte Ambtleüte oder Geschworne sollen verpflicht seyn, ihm solches schleinig und unverlengert zu wissen zu thun. Es nehme nun derselbe solchen Zwod oder Einführungs-Recht an oder nicht: So sol er doch innerhalb 4 Wochen von dato der in seinem Gut angezeigter und insinuirter Einführung sich bey der Land-Tafel angeben, und wegen Annehm- oder nicht annehmung der Einführung, und was er dißfals zu thun gesinnet, erklären.

G. XIV.

Auff den Fall er aber in denselben 4 Wochen solches nicht thäte und das Gut, so ihm aberkant, dem obsigendem Theil nicht abtreten wolte: So sol dasselbige widerumb zur Land-Tafel kommen und einen Wehrloßbrieff (so Böhaimisch List obranný genant und dardurch einer seines Besitzes und Gewehr entsetzt würd) begehren; so ihm auch die Untern Ambtleüte ertheilen und in die Gedenck-Tafel einschreiben lassen sollen, welchen Tag solcher Brieff außgangen ist. Und der Kläger sol solchen Brieff dem Burgkgraf-Ambt übergeben und bey demselben noch umb einen andern Gewehrloßbrieff anhalten; und solle der Prager Burgkgraf mit demselben Brieff eine wolverhaltene und veraidete Gerichts-Person schicken, so die Parthey, welche die Sache gewonnen, in würcklichen Besitz deß Guts weise.

G. XV.

Wan aber nach ergangenem Gewehrloßbrieff deß Obristen Prägerischen Burgkgraf-Ambts der condemnirte das Gut nicht abtretten

Digitized by Google

tehdy takový za odbojníka, to jest za takového, jenž se právu protiví a na odpor postavuje, jmín a držán bude, a na poručení Naše nebo dědicův a budaucích králův Českých, nejvyšší purgkrabí, bude-li toho potřeba, brannau rukau a mocí svau na něho sáhnauti a k němu se tak, jakž vyměření v tomto Obnoveném Zřízení Zemském Našem o obhajování řádu a práva ukazuje, zachovati má.

G. XVI.

Jestližeby kdo obdržel při saudem nebo staným právem o kterau summu, a nebyla-liby mu v času saudem vyměřeném a po staném právě ve dvau nedělích dána a odvedena: má přijíti k tomu, kterýž komorníky vládne, totiž k starostovi komornickému, anebo na místě svém někoho jiného poslati a žádati, aby komorník straně odsauzené pro neplacení na úmluvu dán byl. A jestli původovi po té úmluvě ta summa ve dvau nedělích nebude dána a zaplacena: tehdy původ má při dckách zemských žádati, aby mu dáno bylo na zvod, a ten mu také dán, i komorník s tím listem zvodním od úřadu poslán bude. Kterýž potom, vrátíc se zase, *relatí* svau učiní, přijal-li je ten, na něhož se takový zvod vztahoval, za zvod aneb ne, a týž zvod při úřadu zapsán bude.

G. XVII.

A nebyl-liby ten, na kohož se ten zvod vztahuje, doma nalezen: má nic méně komorník v tom ve všem tak se zachovati, jakž v předešlém artikuli, kterakby se zvod na nepřítomného vykonati měl, zapsáno stojí.

G. XVIII.

Pakliby tomu, jenž obdržel, po tom zvodu ta jemu přisauzená summa i s náklady na to vzešlými, jakby se mu jich mnoho od úřadu povolilo, dána nebyla: tehdy má zase po zvodu ve čtyrech nedělích k starostovi buď sám přijíti aneb jiného poslati, a komorníka na první panování vzíti (kteréžto však rovně též žadné proměny v panování nečiní, jako i první zvod, o němž nahoře oznámeno, a v držení nevpauští). Jestliže by mu pak vždy summa po tom panování odvedena nebyla, tehdy má po dvauch nedělích zase k menším úředníkům ke dckám zemským

Digitized by Google

wolte: Solle er für einen Odbojnik (das ist, für einen solchen, der sich wider das Recht aufläinet) gehalten werden, und sol auff Unsern oder Unserer Erben, Nachkommenden Königen zu Böhaimb, Befehlich der Obriste Burgkgraf mit gewaffneter Hand, so es vonnöthen, die Execution thun und wider ihn nach Außweisung deß, so in dieser Unserer Verneuerten Landes-Ordnung von Schutz- und Handhabung deß Rechtens gesetzt, verfahren werden.

G. XVI.

Da aber einer eine Summa Geldes durch ein Urtheil oder Erstandenes Recht erhielte, und ihm dieselbe entweder in der im Urtheil gesetzten Zeit oder 14 Tag nachdem das Erstandene Recht ergangen, nicht richtig gemacht würde: Solle er zu dem Starosta oder Obristem Inspectorn der Cämmerling kommen oder an seiner Stelle einen andern schicken, und umb einen Cämmerling, wegen nicht gethaner Bezahlung den condemnirten zu besprechen oder ihm eine Umluwa und Warnung zu thun, anhalten. Und wan er darauff innerhalb 14 Tagen nach gethaner Umluwa oder Besprechung Klägern nicht Begnügen thete: So sol Kläger bey der Land-Tafel umb einem Zwod oder Einführungsbrieff bitten, welcher ihm auch gegeben und mit einem Cämmerling auß dem Ambt vortgeschickt werden sol. Und sol der Cämmerling zu seiner Widerkunfft bey dem Ambt Relation thun, ob der jenige, auff welchen das Einführungs-Recht gerichtet, dasselbe habe angenommen oder nicht, und solches alles bey dem Ambt einschreiben lassen.

G. XVII.

Da aber der, wider welchen der Zwod oder Einführung außgebracht, nicht zu Hauß angetroffen würde: Sol sich der Cämmerling allerdings dem jenigen gemeß verhalten, so in vorigen Artickuln von dem Einführungs-Proceß wider die Abwesende gesetzt ist.

G. XVIII.

So dan nach dieser Einführung die zuerkante Summa, neben denen auffgelauffenen Unkosten, so vil derselben beym Ambt paßirt werden, dem gewinnendem theil nit erlegt würde: Solle dasselbe innerhalb 4 Wochen nach der Einführung sich bey dem Starosta entweder in der Person oder durch einen andern angeben und einen Cämmerling zu der ersten Panowání oder Beherrschungs-Recht (so doch so wenig das dominium als die erste Einführung, von der hieroben gemeldet, die Possession verändert), außbringen.

Würde ihm aber alßdan auch einen Weg wie den andern die zuerkante Summ nicht entrichtet: So mag er 14 Tag hernach widerumb zu denen Unter-Ambtleüten kommen oder schicken, und von ihnen

Digitized by Google

přijíti nebo poslati a od nich žádati, aby mu list dán byl na odhádání, kterýžto list jemu od místokomorníka ke čtyrem nedělům dán bude.

G. XIX.

Bude-li pak ten chtíti, na čížž dědiny právo se vede, v těch čtyrech nedělích tomu odhádání, kteréž se na statku jeho státi a vykonati má, odpor učiniti, má prve nežliby místokomorník na ten statek (na kterýž den položen jest na odhádání) vyjel, k úřadu purgkrabství Pražského přijíti aneb s listem pod pečetí svau poslati, a při úřadu purgkrabském, též před místokomorníkem příčiny zejména proč na svém statku nechce odhadovati dáti dopustiti, přednesti a oznámiti, a přitom obeslání ke dvaum nedělím vyžádati. Nejvyšší pak purgkrabě Pražský aneb místo jeho držící má konečně v druhých dvauch nedělích tu věc rozeznati a místný konec oběma stranám o to učiniti; také žádných obran, kteréž již přednešené byly, nebo také, kteréby hned a ještě před projitím těch dvauch neděl prokázati se nemohly, nedopauštěti, nepřipauštěti a k nim nepovolovati.

G. XX.

Pokudžby ten, na kohož se to právo vede, těch příčin, pro kteréžby odhadovati nedal, neprovedl a neprokázal: tehdy tomu, kterýž na něm právo obdržel, pátý díl té summy jistinné, pro kterauž se rozsudek stal, v pokutě propadnauti; a ta pokuta propadená hned jemu při též summě, pro níž se právo vede, má odhádána býti.

G. XXI.

A jakož předešle s odhádáním tak se zachovávalo, že jsau se statkové mnohem laciněji nežli zač jsau stáli, odhadovali, a mezi svršky a nábytky mohovitými a nemohovitými statky, grunty neb dědinami žádný rozdíl činěn a držán nebyl; ale poněvadž nikdy žádný víceji od dlužníka svého mimo to, co mu dlužen jest, žádati a vzíti nemůže, a takovým odhadáním mnozí nevyhnutedlně k škodě a dokonalé záhubě přicházeli a zase sobě nijakž spomoci nemohli, jiných tuto, kterýmž nápodobně dlužni byli, mlčením pomíjejíc: protož My ustanovovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby takové odhádání na nic víceji se nevztahovalo, nežli aby ten tak mnoho dostal, co jeho prokázaná a provedená jistina a aurokové, též škody a autraty vynášejí; tak a na ten spůsob: Pokudžby dlužník věřitele svého po vzetí listu na odhad ve čtyrech nedělích nespokojil, aby věřiteli místokomorník (kterýž tam jíti má) skutečné dopomožení učinil,

Digitized by Google

einen Abschatzungsbrieff begehren, welcher ihm dan von dem Unter-Cammerer auff 4 Wochen ertheilt werden sol.

G. XIX.

Wo nun der jenige, auff dessen Erbgrund das Executions-Recht geführt würde, in denen 4 Wochen der Abschatzung, welche auff sein Gut geschehen sol, einen Widerspruch thun wolte: So sol er, ehe und zuvor der Vice-Land-Cammerer auff dasselbe Gut, auff welches er zur Abschatzung einen gewissen Tag angesetzt, verraisen möchte, zu dem Obristen Burgkgrafen-Ambt kommen oder einen Brieff unter seinem Insigl dahinschicken und dem Obristen Burgkgrafen-Ambt, wie nicht weniger auch dem Vice-Land-Cammerer, die Ursachen außtrücklichen vermelden und vorbringen, warumb er die Abschatzung in sein Gut nit verstatten könne, und darneben eine Beschickung innerhalb 14 Tagen außbringen. Und der Obriste Burgkgraf, oder der seine Stelle helt, sol endlich und gewiß in denen andern 14 Tagen beyde Partheyen deßwegen entscheiden und denen Sachen ein End machen, auch keine Exception, so für dem Urtheil albereit einkommen oder auch, so alßbald und vor Außgang der 14 Tage nicht erwisen werden könte, zulassen.

G. XX.

Solte aber derselbe, wider welchen der Executions-Process geführt, seine Ursachen, warumb er die Abschatzung nicht verstatten wolte, nicht darthun und erweisen: So würd er der andern Parthey, so das Recht erhalten, den fünfften Theil der Haubtsum, darumb das Urtheil ergangen, zur Strafe verfallen; und dieselbe Straff sol ihm alsobald neben der andern Schuld, darumb er das Recht führt, abgeschätzt werden.

G. XXI.

Ob nun wol solche Abschatzung vor diesem dahin gerichtet gewesen, daß die Gütter vil geringer als sie werth gewesen, geschätzt, auch zwischen der Fahrnuß und ligenden Gründen kein Unterschaid gemacht worden; Weil aber je niemand mehr von seinem Schuldner begehren oder nehmen kan als er ihm schuldig, durch solche Abschatzung auch nothwendig ihrer vil in Verderb und ruin gesetzt und sich nicht widerumb erholen können, Anderer, denen sie gleichermassen mit Schulden verhafft, zu geschweigen: So setzen, ordnen und wollen Wir, daß solche Abschatzung auff nichts anders gestelt und angesehen seyn sol, als daß der so vil erlange, als seine liquidirte Schuld an Haubtsum, Interesse, Schäden und Unkosten außträgt; Also und dergestalt, da innerhalb 4 Wochen nach erhaltenem Abschatzungsbrieff der Schuldner seinen Glaubiger nicht befridigte, daß derselbe alßdan durch den Vice-Land-Cammerer (welcher sich an denselben Ort verfügen sol) die würckliche

Digitized by Google

a přede všemi věcmi dlužník napomenut byl, aby svůj mohovitý statek pod vykonáním přísahy vykázal. A kdyžby se to stalo a dotčený mohovitý statek aneb svršky a nábytky na hotových penězích nebo obilí a takových věcech, kteréž každodenně na trhu se prodávají, před rukama byly a podle příležitosti téhož času věděti se mohlo, začby spravedlivě stály, anebo také věřitel a dlužník o cenu jich se porovnali: tehdy takové svršky a nábytky mají věřiteli, jakby dalece postačovaly, místo záplaty a dluhu dány a od místokomorníka jemu přivlastněné býti. A pokudžby místo záplaty věřitel za tu všecku summu svršky a nábytky přijal, nemůže nic dáleji žádati, ani jaké víceji žaloby vésti.

G. XXII.

Jestližeby pak dlužník takových svrškův a nábytkův jakýchkolivěk, jak dotčeno, vykázati nechtěl, anebo takové by byly, že by se podle jistého v zemi obyčejného šacuňku ceniti nemohly, anebo jmenovaný dlužník nejlepší svršky jinam pryč odeslal, vyšikoval a jiných chatrnějších na místě jejich zanechal: tehdy věřitel takových svrškův na místě záplaty nebo dluhu k sobě přijíti povinen není, ale však nic méně k gruntu neb nemohovitému statku hleděti a na tom se hojiti moci bude; tak aby místokomorník, přivezma k sobě některé jiné okolní sausedy, takový statek, kterýž věřitel jemu pořádně vykáže, podle slušné a obyčejné ceny, jakby v tom místě anebo kraji téhož času statkové platili, dle přísahy a svědomí svého (kteréž netoliko on sám, ale také i ti okolní sausedé, jenž je k sobě přivzal, na paměti míti mají) cenil a odhádal, a potomně věřitele podle velikosti dluhu v skutečné držení vpustil a jemu poddané v poddanost a člověčenství uvedl.

G. XXIII.

A kdyžby tak věřitel v skutečné držení vešel, tehdy dlužníku, kterýž vždycky k šacování a odhádání téhož statku se najíti dáti a k tomu povolán býti má, na vůli zůstávati bude, takový statek v osmi nedělích buď s tau jemu přisauzenau jistinau neb hlavní summau, též s škodami na to vzešlými, zase vyplatiti anebo šacovati, a tomu prodati, kdožby za něj v těch osmi nedělích víceji na hotových penězích dáti chtěl. Kdyžby pak po projití těch osmi neděl on takového statku zase nevyplatil ani žádného kupce najíti a dostati nemohl, kterýžby ten statek hotovými penězi zaplatil: tehdy se mu ještě dvě neděle až do posledního panování propůjčují. A jestližeby v těch dvauch nedělích svrchu psaným spůsobem věřitele nespokojil: tehdy věřitel od

Hilff erlange und vor allen Dingen der Schuldner vermahnt werde, seine mobilien vermittelst eines Cörperlichen Aids anzuzeigen und zu weisen. Und wan solches geschehen und gedachte mobilien oder fahrende Hab in parem Geld oder in Getraid oder solchen Sachen bestünde, so täglich auffm Marckt verkaufft, und man also der Zeit nach wissen könte, was sie gelten, oder aber sich der Glaubiger und Schuldner deß Werths halber verglichen: So sollen dieselbe dem Creditori, so weit sie zueraichen, in solutum und an stat seiner Schuld gegeben und durch den Vice-Cammerling zugeaignet werden. Und da der Glaubiger für die gantze Schuld die mobilien oder Fahrnuß in solutum und an stat der Bezahlung angenommen, hat er ferner nichts zu suchen oder aintzige Klage zu führen.

G. XXII.

Wan aber der Schuldner solche mobilien alle und jede, wie obberürt, nicht anzeigen wolte, oder dieselben nicht also beschaffen, daß sie eine gewisse und Landkündige Schatzung hetten, oder auch mehrerwehnter Schuldner die besten mobilien wegk geflehet und andere geringere an derselben Stelle gethan: So ist der Glaubiger solche mobilien an stat der Bezahlung oder in solutum anzunehmen nit schuldig, sondern würd sich nichts destoweniger an die ligende Gründe zu halten haben; Also daß der Unter-Cammerer mit Zuziehung etzlicher auß der Nachbarschafft das Gut, so er, Glaubiger, ordentlicher weise ihm anweisen würd, dem rechten und gemainen Werth nach, wie deß Orts oder in demselben Kraiß die Gütter auff die Zeit gültig, seinem Aid und Gewissen nach (dessen nicht allein er, sondern auch die jenigen zu erinnern, welche er auß der Nachbarschafft zu sich ziehen würd) schätze, darauff ihne, Glaubigern, nach der Höhe und Proportion seiner Schuld würcklichen darein führe, und die Unterthanen mit dem Gehorsamb und Leibaigenschafft an ihn weise.

G. XXIII.

Wan er nun also solch Gut in die Gewehr und Possess bekommen, Sol er innerhalb 8 Wochen dem Schuldner (der jederzeit bey der Taxirung deß Guts sich befinden und darzu erfordert werden sol) bevorstehen, solch Gut entweder mit Bezahlung der ihm zuerkanten Haubtsum und Schäden widerumb abzulösen oder failbieten zu lassen, und es dem jenigen zu verkauffen, so am maisten bey Zeit derselben Acht Wochen an parem Geld darfür geben wil. Wan aber die 8 Wochen vorüber und er es selbst nicht abgelöst, auch keinen Kauffman gefunden oder förgestelt, der mit parem Gelde solches bezahlen wolte: Sol ihm noch 14 Tag biß zu der letzten Panowáni gegeben werden. Und so in denenselben obberürter massen er noch keine Satisfaction thun könte: Sol der Glaubiger einen Cammerling bey dem Starosta außbringen,

Digitized by Google

starosty komorníka vyžádá a poslední panování a nakonec přidělení téhož statku učiniti dá. A když se to vykoná a vyřídí, tehdy věřiteli ten statek odhádaný dědičně zůstane.

G. XXIV.

Pakliby kdo oznámeným spůsobem odhádati nedal anebo po odhádání v skutečné držení nevpustil: tehdy místokomorník nemá odtud odjížděti, anobrž na tom statku zůstati má a k úřadu purgkrabství Pražského poslati a oznámiti, že ten, kterýž od práva odcrčen jest, odhádati nedá a po odhádání v skutečné držení vpustiti zbraňuje. Tu hned purgkrabě Pražský, aneb místo jeho držící, má se tam na ty dědiny vypraviti, a mocí úřadu svého v ten statek odhádaný toho, jenž obdržel, v skutečné držení vpustiti a s odhádáním i sice jináč tak, jakž nahoře oznámeno, se chovati. A pakliby se dlužník také purgkrabí Pražskému na odpor stavěl, tehdy má naň tím spůsobem hned bez prodlévání tak jako na rušitele dobrého pokoje a odbojníka práva, saženo býti.

G. XXV.

Jestližeby se trefilo, kdožby které dědiny listem obranním pro jistý dluh držel a pro jiný dluh dal sobě díl těch dědin nebo všecky, jak svrchu oznámeno, odhádati, a potomně chtělby ten, čížby dědiny byly, vyplatiti: tehdy povinen jest tu oboji summu, proč se uvázání s listem obranním, též odhad poslední stal, složiti a zaplatiti; jináče ten, kdožby takové dědiny listem obranním držel, nebude jich povinen žádnému, dokudžby v jedné i v druhé summě se všemi úroky a škodami na to vzešlými zcela a zauplna spokojen nebyl, postaupiti.

G. XXVI.

Jestližeby se komu přísudek stal o dluh, a ten by dědin svých svobodných neměl, než toliko zápisné: tehdy takové práva vedení má se státi na ty dědiny toho, jenž prosaudil, do té summy, jakž zápisové tomu, kterýž odsauzen jest, na též dědiny svědčí, a veyšeji nic; a to bez ujmy a škody gruntovnímu pánu týchž dědin i komužby ta veyplata spravedlivě příslušela. Též také pro nezpravu může se právo vésti na dědiny zápisné tím vším obyčejem, jak se svrchu píše, kdyby se dědictví neb dědin svobodných nedostávalo.

Digitized by Google

und die letzte Panowáni und endliche Ertheilung deß Aigenthumbs volziehen lassen. Und nach dem solches vollendet, sol das Gut dem Glaubiger der beschehenen Tax nach Erblichen verbleiben.

G. XXIV.

Da aber einer nicht wolte die Abschatzung obberürter massen thun lassen, oder nach derselben den würcklichen Besitz und Possess nicht einraumen: Sol der Unter-Cammerer von dannen nicht verrucken, sondern am selbigen Ort verbleiben, und zu dem Burgkgrafen-Ambt schicken und aldar anzeigen, daß das condemnirte Theil die Schatzung und Einführung nit zulassen, noch das Gut würcklichen abtreten wolle. Darauff sol gedachter Burgkgraf, oder der seine Stelle helt, sich dahin begeben und Krafft seines Ambts das gewinnende Theil in das Gut und desselben würcklichen Besitz einführen, und mit der Schatzung und sonsten, wie obberürt, verfahren lassen. Wolte aber auch der Schuldner sich dem Burgkgrafen widersetzen, So sol wider ihn ohne eintzigen Verzug als wider einen Fridbrüchigen und der sich wider das Recht aufläint, verfahren werden.

G. XXV.

Trüge sichs auch zu, daß einer durch einen Gewehrloßbrieff wegen einer gewissen Schuld ein Landgut in seine Gewehr und Besitz brächte, und liesse ihm wegen einer andern Schuld ein Theil an demselben Gut oder das gantze Gut, wie obgehört, schätzen, und nachmals der, dem das Gut gehörte, solch Gut ablösen wolte: So sol er beyde Summen, sowol die, derentwegen die Einführung mit dem Gewehrloßbrieff geschehen, als die andern, darauff die Schatzung ergangen, erlegen und richtig machen; sonsten würd der, so das Gut vermög deß Gewehrloßbrieffs hat, nicht schuldig seyn, dasselbe jemanden, biß er einer und der andern Summ mit allen Zinsen und darauff geloffenen Schäden gäntzlich befridiget worden, abzutreten.

G. XXVI.

Wan auch wider einen Urtheil und Recht wegen einer Schuld ergangen wäre, welcher kein aigene, sondern allein verschribene Gütter innen hette: So sol der Executions-Process höher nicht als auff die darauff verschribene Summ und so weit sich deß condemnirten Recht erstreckt, ergehen; und solches alles ohne Schaden und Abbruch deß Grundherren und deß, welchem die Ablösung deß Guts zustehet, geschehen. Ingleichem mag der Executions-Process wegen der nichtleistung der Gewehr auff solchen verschribenen Güttern auff obgeschribene maß und weise, wan die Erb- und aigene Gütter nicht zuraichen, geführt werden.

Digitized by Google

G. XXVII.

A poněvadž při odhadích často se měření potřebuje, protož při měření lesův, dříví a jiných gruntův má se užívati provazce zemského, kterýž drží 52 lokty Pražsky. A takového provazce ve všech krajích při měření gruntův, též i lesův, ode všech stavův se jednostejně užívati má.

O zatykačích.

G. XXVIII.

Kdožby nechtěl na statek právo vésti pro summu saudem přisauzenau anebo po právě staném, a nebyla-liby jemu taková summa v času saudem vyměřeném a po staném právě ve dvauch nedělích dána a zaplacena: tehdy bude moci od toho saudu, při kterémžby mu se přísudek stal aneb právo stané měl, list zatykací (jinak zatykač), nímžto jeden pod ztracením cti se zatyká a zavazuje, aby buď zaplatil aneb se do vězení dostavil, vyžádati a vzíti. A kdožby toho takovým listem zatykacím zatknauti anebo k němu hleděti chtěl, takto se zachovati má:

G. XXIX.

Byl-liby ten, na kohožby zatykací list vyšel, na hradech, tvrzích, v městech, v městečkách, ve vsech neb kdekoli jinde, buď na zboží a panstvích Našich, pánův, rytířstva, měšťanův neb na čímžkolivěk jiným zboží a gruntech, na silnici, na cestě, ulici, na voze, koni neb pěšky, v kterémkoli místě, krom kostelův, postižen: tehdy jedenkaždý heytman Náš, též také pán, rytířský člověk neb heytmané, úředníci neb správcové statkův jich, jako i rychtářové v městech, městečkách, vesnicích, kdyby na něm toho požádáno bylo, povinni jsau, takovau osobu, dadauc jí list zatykací, zatknauti, a toho, kohož zatknau, slibem, ctí a věrau zavázati, aby se ode dne zatčení ve dvauch nedělích nejvyššímu purgkrabímu Pražskému v moc na hrad Pražský postavil. A kdožby týmž zatykačem koho zatýkal, podle práva tomu každému má dáno býti 30 grošův českých.

G. XXX.

A pakliby někdo zatykacího listu přijiti nechtěl, u kteréhoby ten, na koho by ten zatykač vyšel, nalezen byl: tehdy má se o to k němu právně hleděti, kdož zatykače přijiti a ním druhého zatknauti nechtěl. Neb když jej zaváže ctí a věrau před tím, kdož jej zatyká, aby ve dvauch nedělích na hradě Praž-

Digitized by Google

G. XXVII.

Weil auch bey Schatzung der Gütter offt die Abmessung vonnöthen, So sol bey Messung der Wälder, Höltzer und anderer Gründe das Landmaß, welches 52 Prager Elen helt, gebraucht, und solches Maß in allen Kraisen in Abmessung der Gründ und Wälder von allen Ständen auff einerley Weise gehalten werden.

Von Steckbrieffen.

G. XXVIII.

Wer nicht wil einen Executions-Process wegen einer ihm bey Recht zugesprochenen oder durch das Erstandene Recht erhaltenen Summ Geldes auff ein Gut führen, und ihm dasselbe Geld nicht in der in dem Urtheil außgesetzten Zeit oder zwo Wochen nach dem Erstandenem Recht erlegt würd: Der mag vor dem Recht, bey welchem er das Urtheil oder Erstandene Recht erhalten, einen Steckbrieff (so Böhaimisch Zatykač genant und dardurch bey Verlust der Ehr einer gesteckt oder verbunden würd, entweder zu bezalen oder sich ins Gefängnuß zu stellen) außbringen. Wer nun einen andern mit einem solchem Brieff vornehmen oder stecken wil, der sol nachfolgender massen verfahren.

G. XXIX.

Wurde einer, wider welchen der Steckbrieff außbracht, in Schlössern, Märckten, Stäten, Flecken, Dörffern, oder etwan anderswo, es sey auff Unsern Herrschafften oder auff Herren-, Ritterstands-, Bürgerlichen oder andern Güttern und Gründen, zu Stege, zu Wege, zu Wagen, zu Roß, zu Fuß, und wo er auch immer (ausser der Kirchen) betreten: dan sollen Unsere Haubtleüte, wie auch die von dem Herrn- und Ritterstand und derselben Ambtleüte und Verwaltere, sowol die Richter in denen Dörffern und Flecken, wan sie darumb ersucht, schuldig seyn, solche Person mit Insinuirung der Steckbrieff zu stecken und den, der also gesteckt, durch Angelobung Treu und Glaubens zu verbünden, daß er sich von dato derselben Steckung innerhalb 2 Wochen auffs Prager Schloß in deß Burgkgrafen Gewalt stellen wolle. Und der einen mit dergleichen Steckbrieff steckt, dem sol, vermög der Recht, 30 Böhaimische Groschen gegeben werden.

G. XXX.

Und wan der jenige den Steckbrieff nicht annehmen wolte, bey dem der gefunden, auff welchen der Steckbrieff gerichtet: So sol der zu Recht vorgenommen werden, so den Steckbrieff nicht annemen und den andern nicht stecken wollen. Wan aber der, so die Steckung thut, in Beyseyn dessen, der ihm den Steckbrieff zustellet, den Gesteckten bey

Digitized by Google

ském před nejvyššího purgkrabím se postavil, a ten by po zatčení stavil: tehdy toho zatčení prázden nebude, lečby jej dotčený nejvyšší purgkrabí rukau dáním propustil. A kdyžby se on, jenž zatčen jest, postavil: tehdy nejvyšší purgkrabě hned jemu na černau věž jíti rozkáže, a dotud jej tam držeti má, dokudby tomu, proč jest zatčen, dosti neučinil. Také nejvyšší purgkrabě Pražský, aneb jeho místo držící, nemá ho propauštěti, ani roku neb termínu přidávati, lečby ten, kdož jej zatekl, k tomu své povolení dal. Pakliby nejvyšší purgkrabě Pražský roku k zaplacení jemu přidal bez vůle druhé strany, má to sám zaplatiti a tomu, proč se zatčení stalo, dosti učiniti. A jestližeby kdo chtěl do dvau neděl u nejvyššího purgkrabí Pražského aneb místo držícího jeho vyručiti, to může nejvyšší purgkrabí aneb místo držící jeho učiniti a jej na rukojmě dáti, kteříby však na svobodných dědinách zadosti (proč zatčení se stalo) měli. A pokudžby pak ten, na kohožby zatykač vzat byl, maje nějaký statek, v němžby se pokrýval, a ten, kdož jest zatykač naň vzal, k němu proto, že se mu v statku pokryvá, přijíti nemohl: tehdy bude moci, ač zdálo-liby mu se, zatykač k úřadu navrátiti a právo na statek jeho vésti.

G. XXXI.

Nápodobně zatčený, maje statek, aneb kdyby ho po zatčení nabyl, žeby sobě z toho zatčení pomáhati nechtěl a nic méně věřitele své spokojiti zanedbával: tehdy zatýkající nebo dědicové jich budau moci tomu zatčenému listem pod pečetí vědětí dáti, že téhož zatčení proti němu užíti nežádají, než že ve dvauch nedělích od dodání jemu téhož listu na jeho statek právo vésti chtějí. A takové upuštění od zatčení má se nejvyššímu purgkrabímu v známost uvésti, aby on je v obyčejná registra zapsati dal. A jakož již tudy zatčený svého zatčení i závazku svého zproštěn jest, tak také po vyjití těch dvau neděl, nebyla-liby mu summa dána, věřitel vezma *relatí* od jižjmenovaného purgkrabí z strany propuštění téhož zatčení, bude moci na statek jako po učiněném rozsudku právo vésti a dovesti.

G. XXXII.

Též také kdožby začal na statek právo vésti, může od toho práva vedení, kterémužby odporu se nestalo, pustiti a zatykač vezma, ním toho, na kohož přisudek neb stané právo

Digitized by Google

Treu und Ehren verbündet, daß er sich innerhalb 14 Tagen auffs Prager Schloß für den Burgkgrafen stellen wolle, und derselbe sich nachmals also gestellet: So sol er der Steckung nicht ledig seyn, es sey dan, daß ihm der Burgkgraf die Hand gibet und dardurch ledig und loß zehlet. Und sol ihn der Burgkgraf, wan der Gesteckte sich stellet, bald heissen in den Schwartzen Thurn gehen und ihn so lang darinnen behalten, biß er dem jenigen, warumb er gesteckt, ein Gnügen thue und dasselbe erstatte. Es sol auch der Obriste Burgkgraf, oder der seine Stell helt, ihn nicht loß lassen oder Frist und Termin geben, es sey dan, daß der ander Theil, welcher ihn stecken lassen, darein bewilliget. Da aber der Obriste Burgkgraf ihm Frist zur Bezahlung ohne Bewilligung deß andern theils gebe: So ist er das jenige, warumb die Steckung geschehen, selbst zu bezahlen und deßwegen gnug zu thun schuldig. Wolte aber einer sich innerhalb 14 Tagen beym Obristen Burgkgrafen, oder der seine Stelle helt, außbürgen: Das mag der Obriste Burgkgraf, oder der seine Stelle helt, wol thun und ihn auff Bürgschafft loß geben, wan nur die Bürgen so vil Erb- und eigene Landgütter haben, als die Sach, darumb der Steckbriff geschehen, außtregt. Und da der, auff den der Steckbriff lauttet, ein Gut hette und sich darinnen versteckte, also daß der, so den Steckbriff außbracht, zu ihm, indem er sich also in seinem Gut verborgen hielte, nicht kommen könte: So kan derselbe, wan es ihm gefelt, den Steckbriff beym Ambt wider einstellen und auff das Gut den Executions-Process führen.

G. XXXI.

Ingleichem wan der Gesteckte ein Gut hat, oder erst nach der Steckung dasselbe bekommen hette, und nichts destoweniger seine Glaubiger nit befridigen und sich der Steckung dardurch befreyen wolte: So sollen die, so ihn stecken lassen, oder ihre Erben, dem Gesteckten durch einen Briff unter ihrem Petschafft zu wissen thun, daß sie sich der Steckung gegen ihm nicht mehr begehren zu gebrauchen, sondern daß Sie innerhalb 14 Tagen von Zeit deß überreichten Schreibens das Recht auff seine Gütter vornehmen wollen. Und solche Erlassung sol auch dem Obristen Burgkgrafen zu erkennen gegeben werden, damit er dasselbe in die gewöhnlichen Register einschreiben lasse. Wie nun dardurch der Gesteckte seiner Stellung und Verbündnuß befreyet, Also sol nach Verlauff obbenantten Termins der 2 Wochen der Glaubiger, wan er in derselben Zeit nicht bezahlt würd, eine Relation von dem Burgkgrafen wegen der erlassenen Steckung nehmen und folgends den Executions-Process auff dem Gut, wie nach ergangenen Urtheiln gebreüchlich, außführen.

G. XXXII.

Ebenermassen mag der jenige, so den Executions-Process auff das Gut angefangen zu führen, von demselben, da kein Odpor oder

Digitized by Google

má, zatknauti. A kdyby svého vlastního statku neměl, než toliko v statku nájemním nebo v bytu propůjčeném zůstával, a v těch statcích nebo v příbytcích před zatykačem se pokrýval, tak žeby ten, jenž ho zatknauti chce, k němu přijíti nemohl: tehdy má jemu zatykač do toho nájemního statku nejméněji po dvauch hodnověrných osobách dodán býti, a na to on již tomu všemu, jakoby zatčen a zavázán byl, dosti činiti a zaplatiti povinnen jest.

G. XXXIII.

Jestližeby se žena v statku muže svého, a muž v statku ženy, též děti v statku otce neb mateře před těmi, jenžby je zatknauti dáti chtěli, pokreyvaly: tím vším spůsobem jako k těm, kteří v nájemném statku nebo domě byt sobě propůjčený mají, když kdo je zatknauti chce, k nim se zachovati má, a oni tomu skutečně dosti činiti a tak, jakž se svrchu píše, zaplatiti povinni jsau.

G. XXXIV.

Kdyby se měšťané v domích pokreyvali, tak žeby zatčeni býti nemohli: tehdy ten, kterýby je zatknauti chtěl, může purgkmistru a konšelům to oznámiti, a oni, purgkmistr a konšelé, mají jemu, původovi, na něm práva toho dopomoci, a jej buď sami neb skrze rychtáře oznámeným spůsobem zatknauti.

G. XXXV.

A co se stavu panského a rytířského, kteří domy v městech aneb městečkách šosovní neb k právu městskému náležející mají, a v nichby se před těmi, kdožby je zatknauti chtěl, pokrývali: tolikéž mohau v nich zatýkáni a na nich právo obyčejem svrchu psaným dopomáháno býti.

G. XXXVI.

Kdoby pak zatykače přijíti a slíbiti nechtěl, ale odtud předce preč ušel: ten každý aby již tím vším povinen byl, načby se ten zatykač vztahoval, jakoby zatčen a zavázán byl, a ode dne nepřijetí takového zatykače aby se na hrad Pražský v moc nejvyššímu purgkrabímu Pražskému nebo místo jeho držícímu ve dvauch nedělích pořád zběhlých postavil.

G. XXXVII.

A jestližeby se kdo zatknauti nedal a takového zatčení bránil, a toho nebo ti, kdožby jej zatýkati chtěli, bil: tehdy

Digitized by Google

Widerspruch vorhanden, ablassen und einen Steckbriff nehmen und dem, wider welchen er ein Urtheil oder Erstandenes Recht erhalten, damit stecken und verfassen. So aber einer kein eigen Gut hette, sondern auff einem vermütteten Gut wohnete, oder bey einem andern zu Hause wäre, und sich in demselben Gut oder Wohnung verbörge, also, daß der, so ihn stecken wolte, ihn nicht erlangen könte: So sol ihm der Steckbriff in solchem vermütteten Gut zum wenigsten durch 2 glaubwürdige Personen eingeantworttet werden. Darauff er nicht weniger, als wan er sonst auff andere Weise gesteckt worden, zu zahlen und gnug zu thun schuldig ist.

G. XXXIII.

Da sich auch eine Frau in ihres Mannes, oder ein Mann in seiner Frauen, oder Kinder in ihres Vater oder Mutter Güttern vor dem, so sie stecken wollen, verborgen hielten: Mit denen solle es eben auff die Weise, als wie von denen jenigen, so in gemütteten Haüsern wohnen oder bey andern zu Hause wären, so vil die Steckung anlangt, gehalten, und sie dardurch, wie hieroben gesetzt, würcklichen zur Bezahlung verbunden werden.

G. XXXIV.

Da sich Bürgersleüte in ihren Haüsern verborgen hielten, also daß man ihnen mit dem Steckbriff nicht zukommen könte: So mag der, so sie stecken wil, solches dem Burgermeister und Rathmannen anzeigen, welcher demselben wider sie verhelffen und sie entweder selbst oder aber durch den Richter stecken und angeregter massen verfassen sol lassen.

G. XXXV.

Was aber die Herren- und Ritterstands-Personen anlangt, so Häuser in Stäten oder Stätlein unter dem Schoß oder Burger-Recht haben und sich für denen, so sie stecken wolten, verbörgten: Mit denenselben sol auch auff maß und weise, wie hieroben gesetzt, mit der Steckung und Rechtsverhelffung verfahren werden.

G. XXXVI.

So einer den Steckbriff nicht annehmen oder die Handgelübde nicht von sich geben wolte, sondern sich, wie er könte, darvon machte: Derselbe sol einen weg wie den andern denen, auff welche sich der Steckbriff ziehet, nicht weniger als wan er gesteckt worden, verbunden, und sich von dato, da er den Steckbriff nicht annehmen wollen, innerhalb 2 Wochen auff das Prager Schloß in deß Obristen Burggrafen oder seines Stathalters Gewalt und Macht zu stellen schuldig seyn.

G. XXXVII.

Und wan sich einer nicht wolte stecken lassen, sondern gegen dem oder denen, so ihn stecken wolten, wöhrete und an den oder die Hand

Digitized by Google

ten za odbojníka práva a rušitele pokoje držán bude a k takovému tím vším svrchu jmenovaným spůsobem, jak na odbojníka práva, saženo býti má.

G. XXXVIII.

Kteráby osoba ženského pohlaví zatčena byla, tolikéž se v moc nejvyššího purgkrabství Pražského neb místo jeho držící postaviti má, a nejvyšší purgkrabě neb místodržící jeho ji bytnost v klášteře svatého Jiří (však ne v *conventu,* ale v obzvláštním pokoji) ukázati má, a ona aby tu tak dlauho, dokudžby tomu, proč jest zatčena, dosti neučinila, zůstávala.

A jestližeby která žena, jsauc s těžkým životem, zatčena byla a v tom čase slehla: tehdy od projití ode dne porodu jejího v šesti nedělích pořád zběhlých aby se, jakž veyš doloženo, postaviti povinna byla.

G. XXXIX.

Kdožby zatčen byl a chtěl z neřádného zatčení obsýlati: tehdy ten má takové obeslání vzíti při auřadě purgkrabském, nedada ode dne zatčení dvěma nedělům, právem vyměřeným, projíti, a do téhož obeslání zejména příčinu neb příčiny takového neřádného zatčení doložiti, aby obeslaný o tom věděti a zase s potřebami svými proti tomu hotov býti mohl. A purgkrabě aby v tom nic jiného nesaudil, než samé zatčení neřádné, a pod tím pře znovu slyšeti a sauditi nemá.

G. XL.

Než uznal-liby purgkrabě hodné a slušné příčiny: tehdy má buď v saudu zemském o to naučení vzíti aneb toho na ten saud, kdež jest ta pře prve slyšána a sauzena byla aneb odkud ten zatykač vyšel, podati. A pokudžby ta pře o neřádné zatčení rozsauzena nebyla, do téhož času, a dále nic, purgkrabě straně roku a odtahu k zaplacení přidati může.

G. XLI.

Kdožby z neřádného zatčení obeslal, a příčin takového neřádu neb neřádného zatčení neprokázal, anebo dokonce od takového obeslání upustil: ten má pátý díl summy, pro kterauž byl

Digitized by Google

anlegte: Derselbe sol dardurch für einen Odbojnik oder Rechts- und Fridbrüchigen gehalten und gegen ihm, als gegen einem solchen, auff maß und weise, wie hieroben gesetzt, verfahren werden.

G. XXXVIII.

Wan eine Weibs-Person gestecket würd, die sol sich gleichermassen in deß Obristen Burggrafens oder dessen, so seine Stelle halten thut, Macht und Gewalt stellen, welche ihr in S. Georgens-Closter (jedoch nicht unter denen Conventualen, sondern in einem absonderlichen Gemach) ihre Wohnung und Stelle, da sie bleiben sol, weisen werden, darinnen sie auch so lang, biß sie das jenige, deßwegen sie gesteckt worden, richtig machet, verharren sol.

Und da es sich zutrüge, daß dergleichen Weibs-Personen zu der Zeit, als sie schwäres Leibes, gesteckt und inmittelst ihrer Weiblichen Geburt entledigt würde: Die solle, nach dem sie auß denen 6 Wochen (so von Zeit der Geburt anzuraiten) gelanget, innerhalb 14 Tag sich angeregter massen zu stellen schuldig seyn.

G. XXXIX.

So auch einer, nachdem er gesteckt, wegen unordendlicher Steckung eine Klag oder Beschickung anstellen wolte: Der sol solche Beschickung bey dem Burgkgrafen-Ambt, eher die zu Recht außgesetzten 14 Tag von Zeit der Steckung vorüber, außbringen und in seiner Klag die Ursachen der angezogenen nichtigen und unordendlichen Steckung benäntlichen setzen und anzeigen, damit der Beklagte darumb wissen und sich mit seiner Notturfft hingegen gefast machen könte. Und sol der Burgkgraf alßdan über nichts anders richten und erkennen, als eintzig und allein über der unordendlichen Steckung, und darunter nicht die Haubtsach auffs neu hören oder Richterlichen vornehmen.

G. XL.

Wan aber der Burgkgraf etwan erhebliche und gnugsambe Ursachen befunde, Sol er entweder eine Belernung bey dem Land-Recht nehmen oder die Sach zu demselben Recht oder auch zu dem Recht, da sie zuvor anhängig gewesen und erkent worden, oder auch da der Steckbrieff außgangen, remittiren. Und mag der Burgkgraf so lang, biß die Sach wegen der unordendlichen Steckung entschieden, und weitter nicht, der Parthey die Zeit und den Termin zu der Bezahlung erstrecken.

G. XLI.

Wer wegen einer unordendlichen Steckung eine Beschickung oder Citation außbracht und die Ursachen solcher unordendlichen Steckung nicht erwiese oder auch die Beschickung gäntzlich fallen liesse und deserirte: Der solle den fünfften Theil der Summ, derentwegen er gesteckt,

Digitized by Google

zatčen, propadnauti, a z toho zatčení nemá propuštěn a víceji prázden býti, leč tu pokutu spolu s hlavní summau, proč je zatčen, zaplatí.

G. XLII.

A pakliby očkoli jiného zatčení se stalo, žeby se summy peněžité nedotýkalo: tehdy nad to, proč zatčen jest, má tomu, kterýžby ho zatknul, 10 kop grošův českých pokuty dáti. A také z toho zatčení nemá propuštěn býti, leč tu pokutu dá a zaplatí.

G. XLIII.

Kdožby se pak do zatčení aneb zápisu pod závazkem cti a víry učiněným nepostavil, ten má od úřadu purgkrabského k postavení napomenut býti, leč měl-liby hodné příčiny, že se pro nemoc, vodu, oheň, vězení stavěti nemohl; tehdy takové příčiny ve třech nedělích pořád zběhlých od času nepostavení svého má úřadu purgkrabskému sám oznámiti, a to na schválení úřadu purgkrabského provésti a prokázati povinen jest. Pakliby toho neučinil a příčin těch buď do konce neoznámil aneb v nich se nacházelo, žeby žádné slušné a k provedení hodné příčiny nebylo, nýbrž naproti tomu, že cti a víry své zdržeti nechtěl, se vyhledalo a našlo: tehdy po vyjití těch čtyr neděl má od úřadu purgkrabského na toho každého, jakého on koli stavu aneb povolání, list nepoctivý vydán býti, a již na čest a víru nemá se víceji takovému věřiti. A když v moc purgkrabímu takový k opatření dán bude, má se do vězení do Daliborky vsaditi a odtud nevycházeti, leč tomu, proč zatčen jest aneb jak zápis na sebe udělal, dosti učiní.

G. XLIV.

A jakož předešle takový list nepoctivý, i když již dluh zaplacený a zatčený z vězení propuštěn byl, tak dalece se vztahoval, že ten potomně proto dokudž živ, jako za nepoctivého zůstával, a jemu víceji žádné právo neslaužilo; ale poněvadž to poněkud přílišně přísné bylo: protož tomu milostivě chtíti ráčíme, aby budaucně takoví nepoctiví listové dáleji žádné platnosti neměli, než toliko dokudžby dlužník ve vězení zůstával a věřitele svého nespokojil; a kdyžby z vězení vyšel, zatčenému víceji na škodu nebyli.

G. XLV.

Co se těch, kteří po zatčení anebo zápisu cti a víry učiněném na věži ctí a věrau zavázáni bývají, dotýče: ty odtud

Digitized by Google

verfallen haben; auch nicht eher deß Gefängnuß loß seyn, biß er solche Straff sambt der Summ, darumb die Steckung geschehen, abgelegt und richtig gemacht.

G. XLII.

Wan aber derselbe umb etwas anders als gewisse Geldsummen und Posten gesteckt: So solle er überdiß, warumb er besteckt, noch 10 Schock Groschen dem, so ihn gesteckt, zur Straff geben; auch ebener massen nicht eher deß Gefängnuß entlassen werden, biß er die Straff erlegt.

G. XLIII.

Da einer nach der Steckung oder Verschreib- und Verpflichtung bey seinen Treu- und Ehren sich nicht stellete: Der sol von dem Burgkgrafen-Ambt sich zu stellen erinnert werden. Und da er erhebliche Ursachen seines nicht-erscheinens entweder wegen Leibes-Schwachheit, Wasser- oder Feuers-Gefahr oder Gefängnuß einwendete: Sol er solche Ursachen innerhalb Drey Wochen von Zeit seines nicht-erscheinens bey dem Burgkgrafen-Ambt vorbringen, dieselbe beweisen und solchen Beweiß auff Erkäntnuß deß Pragerischen Burgkgrafen-Ambts stellen. Wan er aber solches nicht thäte und entweder gar die Ursachen nicht anzeigete, oder aber dieselben also beschaffen befünden, daß nicht allein keine Erhebligkeit oder Beweiß, sondern vilmehr das Gegenspiel und daß er Trauen und Glauben nicht halten wollen, erschiene: So sol nach Außgang der Vier Wochen von dem Burgkgrafen-Ambt ein Unehrlicher Steckbriff wider denselben, weß Stands oder Wesens der auch sey, herauß gegeben und ihm ferner auff Trauen und Glauben nicht getrauet, Und wan er in deß Burgkgrafen Gewalt zur Verwahrung gebracht, in die Dalibork gesetzt und darauß nicht gelassen werden, es sey dan, daß das Gegentheil darein bewilliget, oder er das jenige, darumb er gesteckt worden oder zu dem er sich verschriben und verbündlich gemacht, entrichtet hette.

G. XLIV.

Und ob wol vor diesem solche Unehrliche Steckbriffe auch, nachdem albereit die Schuld erlegt und der Gesteckte der Gefängnuß erlassen, sich so weit erstrecket, daß derselbe daher die Zeit seines Lebens gleich für Unehrlich gehalten und ihm kein Recht dienen mögen, weil aber solches etwas hart: Als wollen Wir gnedigist, daß hinfüro mehrerwehnte Unehrliche Steckbriffe sich weiter nicht als so lang einer im Gefängnuß und biß er seinen Creditorem befridiget, ihre Würckung haben, nach der Erledigung aber wider den Gesteckten ferner nicht angezogen werden sollen.

G. XLV.

Betreffend die, so nach geschehener Steckung oder Verschreibung ihrer Ehren auff dem Thurn bey Angelobung Treu und Glaubens

Digitized by Google

nikterak z věže dolů scházeti a vězení toho prázdni býti nemají, ledby je rukau dáním aneb z ust v uši nejvyšší purgkrabí Pražský neb místo jeho držící propustil, anebo jim ke dckám nebo k saudu, kdež svau při měli, jíti povolil. A jestližeby jináče kdo proti témuž nařízení z věže sešel aneb z toho vězení bez vůle nejvyššího purgkrabí aneb místo jeho držícího, vyšel, takový do Daliborky vzat a tam držán býti má dotud, dokudžby tomu, proč jest zatčen aneb zavázán, dosti neučinil.

G. XLVI.

Než kdožby ve věži pro Židy seděl, ten bude moci choditi v domě úřadu nejvyššího purgkrabství Pražského až po vrata; však kteříby na věži seděli, z těch jeden den jeden, a druhý den druhý, a tak pořádkem, pro jídlo a pití budau moci do hradu a do domu v hradě odcházeti a zase hned, vezmauce sobě jídlo a pití, na věž jíti.

G. XLVII.

A nebyl-liby než toliko jediný na věži: tehdy každého dne pro jídlo a pití bude moci do hradu a do domu ve hradě scházeti, a vezma sobě jídlo a pití, zase hned na věž jíti, z hradu ven nevycházeje.

O vedení práva po zápisích, které se na „uvázání s komorníkem" od desk zemských vztahuje.

G. XLVIII.

A kdo chce místo pokuty, pro nezaplacení uvázání s komorníkem od desk zemských po jakémkoli zápisu, v kterémžby uvázání s komorníkem svědčilo, následovati: tehdy ten má sám přijíti neb poslati jiného na svém místě ke dckám zemským, a žádati úředníkův menších (ukážíc jemu z desk zemských právo a spravedlnost a v té věci opatření své), aby mu dán byl komorník na uvázání. A úředníci menší když komorníka vedle Zřízení Zemského zaručí, mají k tomu povoliti a starosta komorničí v registra svá zejména který jest komorník vydán a kdo ho žádal,

Digitized by Google

verstrickt werden: Die sollen auß dem Gefängnuß nicht herab gehen noch desselben anders befreyt werden, als wan sie der Burgkgraf, oder der seine Stelle vertrit, durch einen Handschlag oder mit Mündlicher Anzeigung auß eigenem Mund loß lest, oder wan sie zu der Land-Tafel, oder wo sonst ihr Recht anhängig ist, gelassen werden. Und da einer diesem zuwider auff andere weise auß dem Thurn gienge, oder auß dem Gefängnuß ohne gedachten Burgkgrafens oder seines Stathalters Willen sich gar wegk begebe: Der sol in die Dalibork gesetzt und darin so lang gehalten werden, biß er der jenigen Obligation, darumb er gesteckt oder verbündlich gemacht worden, gnug gethan.

G. XLVI.

Da aber einer etwan wegen der Juden im Thurn sesse, Der mag biß in deß Obristen Burgkgrafen Hauß und biß zum Thor gehen. Es mag auch auß denen, so im Thurn sitzen, jederzeit einer einen, der ander einen andern Tag, und also einer umb den andern, nach dem Essen und Trincken auff das Schloß oder in ein Hauß, so darinnen gelegen, gehen und hinwiderumb mit dem Essen und Trincken auff den Thurn kommen.

G. XLVII.

So aber nur einer allein auff dem Thurn sitzet, So mag er gleichermassen alle Tag in das Schloß und Hauß, so darinnen gelegen, der Speiß und Trancks halber gehen, und wan er sein Speiß und Tranck genommen, alßbalt sich widerumb hinauff verfügen und herab vom Schloß sich nicht begeben.

Von Führung deß Executions-Process vermög einer Verschreibung, so auff die Einführung mit dem Cämmerling von der Land-Tafel gerichtet ist.

G. XLVIII.

So sich einer der, an stat der Straff auff den fall der nichtbezahlung in einer Verschreibung gesetzten Einführung mit dem Cämmerling von der Land-Tafel gebrauchen wil, es sey in was Verschreibung es wolle, wan nur die Verschreibung die Einführung mit dem Cämmerling in sich helt: So sol er sich zu der Land-Tafel verfügen oder jemanden an seiner Stelle dahin abferttigen, und bey denen Untern Ambtleüten mit Vorleg- und Auffweisung seiner Gerechtigkeit, und wie er in dem fall versichert und versehen sey, begehren, daß ihm ein Cämmerling zu der Einführung gefolget werde. Darauff sollen die Untern Ambtleüte (wan er den Cämmerling vermög der Landes-Ordnung verbürget) darzu bewilligen, und der Starosta oder Inspector der Cämmerling sol solches in seine Register, mit Benennung, welche

Digitized by Google

aneb kdo s ním za původa vypraven, zapsati. Kterýžto komorník, když tu na těch dědinách, kdež ho původ povede, uvázání vykoná a zase se navrátí, o tom hned, zdali jest držitel těch dědin za uvázání přijal neb nepřijal, *relatí* ke dckám zemským učiniti má. A původovi, nebude-li mu summa od uvázání s komorníkem v šesti nedělích pořád zběhlých dána, anebo ten, komuž se v statek s komorníkem uvázání stalo, druhau stranu, která se uvésti dala, k jistému dni v těch šesti nedělích, od uvázání počítajíc, před úředníky menší desk zemských neobeslal, a před ním příčin neb obran proti témuž uvázání, a pročby dále list obranní vydán býti neměl, neukázal a neprovedl: tehdy úředníci menší po vyjití šesti neděl mají tomu, kdož se s komorníkem uvázal, list obranní vydati k úřadu nejvyššího purgkrabství Pražského. A nejvyšší purgkrabě aneb místo jeho držící má holomka od purgkrabského úřadu s původem na tyž dědiny v listu obranním jmenované poslati a vypraviti, a ty dědiny i lidi poddané v moc jemu uvésti.

G. XLIX.

Kdožby pak listu obrannímu překážku zaumyslně a zbytečně učinil, a toho, jenž uveden, před úředníky menšími obešlíc, před nimi příčin a obran proti takovému zvodu neprovedl a neprokázal: tehdy obviněný třetí díl té summy, pro kterauž jest uvázání, pakli pro jinau věc mimo peníze, tehdy 10 kop grošův českých nadto veyše pokuty propadne a jemu s placováním té hlavní summy aneb dostičinění zápisu povinen jest. A pokudžby nedal, nemá jemu těch dědin, v kteréž se uvázal, postaupiti.

G. L.

Kdyžby úředníci menší pro velikost pře o listy obranní nemohli stranám konec učiniti, mají při nejprvnějším saudu zemském, kterýžby držán byl, naučení bráti, aneb té pře na saud zemský podati, a nejvyšší úředníci a saudcové zemští menším úředníkům naučení dáti. Byla-li by pak ta pře na saud zemský podána, konec ji bez dalších odkladův a průtahův učiniti mají, aby se lidem v spravedlnosti jejich průtahové nedáli, a listy obranni zdržováni nejsauce, průchod svůj měly. A kdyžby

Digitized by Google

Cämmerling hierzu gefolgt und gegeben worden, auch wer solches begehrt, so dan wer dem Cämmerling zu einem Gelaitsman, daß er ihn führen solle, zugegeben worden, einschreiben. Und der Cämmerling, wan er die Einführung in denen Erbgründen, wohin ihn der Gelaitsman geführet, verrichtet und wider zuruck kombt: Sol er alsobald Relation und Bericht bey der Land-Tafel thun, ob der Inhaber der Erbgründ die Einführung angenommen und verstattet oder nicht. Und so alßdan dem Kläger in denen nechsten 6 Wochen nach der Einführung seine Schuld nicht richtig gemacht oder aber der jenige, gegen dem die Einführung mit dem Cämmerling beschehen, die andere Parthey, welche sich einführen lassen, nicht auff einen gewissen Tag als in 6 Wochen, von der Einführung anzuraitten, vor die Untern Ambtleüte zu der Land-Tafel beschickte oder citirte und aldar seinen Behelff und Schutzwehr wider die Einführung und warumb fernerer Executions-Process mit dem Gewehrloßbriff nicht erthailt werden solte, darthun und erweisen würde: So sollen die Untern Ambtleüte nach Verfliessung der 6 Wochen dem jenigen, der sich mit dem Cämmerling eingeführt, einen Wehrloßbriff zu dem Ambt deß Obristen Burgkgrafens zu Prag hinauß geben, und der Obriste Burgkgraf oder sein Stathalter sol den Ambtsdiener (Holomka genant) von dem Burgkgrafen-Ambt mit dem Gelaitsman auff dieselbigen Erbgründ, so im Gewehrloßbriff benant und begriffen, schicken oder abferttigen und denselbigen in die Gewehr und possess der Erbgründ, wie auch der Unterthanen, einweisen.

G. XLIX.

So sich aber einer dem Gewehrloßbriff vergeblich und ohne Ursach widersetzte, und ungeacht er den jenigen, so eingeführt worden, vor die Untern Ambtleüte beschickte, Jedoch aber die von ihm angezogene Ursachen und Exception wider die Einführung nit darthäte und erwise: So sol er dem Beschickten den dritten theil der jenigen Summ, derentwegen die Einführung mit dem Cämmerling von der Land-Tafel geschehen, oder aber, so die Einführung etwan wegen anderer Sachen (ausser Geldes) erfolget, über das, was die Haubtsach außträgt, noch 10 Schock Groschen zur Straff verfallen seyn, und solches bey Abzahl- und Erstattung der Haubtsumm, oder wan er sonst der Verschreibung ein Gnügen thun würd, erlegen und richtig machen. Und so lang dasselbe nicht richtig gemacht, sol er ihm die Erbgründe, darein die Einführung erfolgt, nicht wider abtreten.

G. L.

Und wan die Untern Ambtleüte zwischen denen Partheyen wegen Wichtig- und Weitleüfftigkeit der Rechtsferttigung, so zu Verhinderung der Gewehrloßbriff angestellet, der Sachen kein End machen könten: So sollen sie derentwegen bey dem nechstkommendem und vorstehendem Land-Recht eine Belernung nehmen oder die gantze Sach zu dem Land-Rechten remittiren; Darauff die Land-Officirer und Land-Rechts-

tak z uvážení list obranní vyšel, tehdy jeden každý povinen a zavázán jest, podle toho listu se chovati, a toho, kdož takový list obranní obdržel, beze všech odporů v skutečné držení vpustiti. Než jestližeby kdo po uvázání s komorníkem listu obranního na statek sirotkův těch, kteříby let ani poručníkův neměli, po jakémžkoli zápisu žádal: menší úředníci desk zemských nemají toho listu obranního vydati, až do saudu zemského nejprv příštího.

G. LI.

A při tom nejprv příštím saudu, budau-li chtíti úředníci a správcové statku sirotčího aneb přátelé jich o to na saud zemský vznešení učiniti, budau míti toho vůli. A pakliby nevznesli, neb vznesauce žádného opatření od saudcův zemských nedosáhli: tehdy hned po vyjití toho saudu má tomu, kterýž prvotně žádal, takový list obranní vydán býti. A on, kdyžby s tím listem obranním čího statku v skutečné držení vešel, nemá takového statku plundrovati a škody na něm žádné na záhubu toho, jehož statek jest, z aumysla činiti, než toho podle povahy téhož statku náležitě užívati. A pakliby přes to čeho se dopustil a nenáležitě statek plundroval a hubil: tehdy číž statek jest, bude jej moci z toho před saud zemský obeslati. A cožby toho, že jest jemu tím plundrováním škody zděláno, prokázal, bude povinen to podle uznání saudu nahraditi a napraviti. Jakož pak také budaucně, když zapsání na nic jiného se nevztahuje, dotčeni užitkové a důchodové na veyrážku hlavní summy a úrokův v zemi obyčejných počítati se mají. A když věřitel k zaplacení svému tudy přijde, víceji potom od dlužníka žádati nemá.

O vedení práva, kteréž po zápisích konáno býti má, v nichž se činže nebo platy obsahují a vedle práv Českých platy komorní se jmenují.

G. LII.

Jestližeby kdo měl jakýkoliv zápis ve dckách zemských buď »s komorníkem uvázání« neb s jakaukoli veyminkau, té

Digitized by Google

beysitzere denen Untern Ambtleüten eine Belernung geben, oder aber, da die Sache zu dem Land-Rechten verschoben, dieselbe ohne Weitleüfftigkeit erörtern, damit die Leüte mit der Execution und Gewehrloßbriffen nicht auffgehalten, sondern dieselbe schleinig vortgestellet werden. Und so dan nachmals, nach Berathschlagung der Sachen, ein Gewehrloßbriff außgienge: So ist ein jeder verpflicht, sich darnach also zu verhalten und ohne alle Waigerung den, so den Gewehrloßbriff erhatten, in die würckliche Possession einzulassen. Solte sich aber jemand nach der mit dem Cämmerling von der Land-Tafel geschehenen Einführung etwan in ein Waisen-Gut, so weder ihre Mündigen Jahr noch auch einige Fürmundere oder Gerhaben hetten, vermög habender Verschreibung mit dem Gewerloßbriff einzuführen begehren: So sollen die Untern Ambtleüte bey der Land-Tafel dergleichen Gewerloßbriff nicht hinauß geben, biß zu dem nechstkommendem Land-Recht.

G. LI.

Da nun bey demselben der Waisen oder Pupillen Ambtleüte und die, so ihre Verwaltere oder ihnen sonst befreündet seyn, derentwegen ichtes bey dem Land-Rechten anbringen wollen, das stünde ihnen frey. So sie aber an das Land-Recht nichts gelangen liessen, oder da solches beschehe, jedoch von denen Land-Rechtsbeysitzern keinen Schutz erhielten: So sol alßdan darauff und nach Außgang desselben Land-Rechtens dem jenigen, so es hiebevor begehrt, der Gewerloßbriff hinaußgefolget werden. Und derselbe, so mit dem Gewerloßbriff etwan in würckliche Possession eines Guts kombt, Sol dasselbe nicht blindern oder verwüsten, noch zum Nachtheil dessen, dem solch Gut zugehört, darinnen mutwilliger weise übel hausen, oder dem Gut aintzigen Schaden zufügen, sondern solches nach seiner Würdigkait, und wie es sich aignet und gebührt, geniessen. Und da einer diesem zuwider sich etwas anders unterstünde und solch Gut unbillicher weise blinderte und verderbte: So mag der jenige, dem das Gut zustendig, den andern für das Land-Recht beschicken und citiren. Und was er alßdan erweiset und darthut, daß ihm mit der Blinderung an seinem Gut geschadet worden: Dasselbe würd der ander, nach Rechtlicher Erkäntnuß, ihme zu erstatten billich angehalten. Inmassen dan auch hinfüro, da die Verschreibung nicht ein anders vermag, obberürte Nutzung und Einkommen in Abschlag der Haubtsumm und Landüblichen Zinsen geraitet, und wan sich der Glaubiger daran bezahlt gemacht, von ihm nichts mehrers begehrt oder gefordert werden sol.

Von der Execution, so auff die Verschreibungen, darinnen Zinsen oder Gülte (welche nach Böhaimischen Rechten Cammer-Zinsen genant werden) begriffen, ergehen sol.

G. LII.

Wan einer eine Verschreibung in der Land-Tafel hette, so entweder auff die Einführung mit dem Cämmerling lautet oder sonst

Digitized by Google

každé užiti má tak, jakž zápis svědčí. A úředníci menši maji jemu podle znění zápisu právo pustiti, však aby na to po budaucích zápisích co s strany odhádání a některých jiných puňktův v tomto Zřízení Zemském napraveno jest, bedlivý pozor dán byl a již dotčení budaucí zápisové tím se řídili a spravovali.

G. LIII.

Kdožby měl plat komorní zapsaný a takové zapsání na některé dědiny svědčilo, na ten spůsob, kdyby se úroky časně nedali, aby on místo vedení práva některé jisté věci z těch dědin vzíti a odvésti dáti mohl; kdyby se pak dotčení úrokové při svatém Jiří nebo svatém Havlu neodvedli: tehdy věřitel může bez rozdílu na těch dědinách, buď žeby úrokové na jedněch nebo víceji dědinách zapsaní byli (čehož se předešle šetřilo), takové braní s komorníkem k místu a konci přivésti.

G. LIV.

Pakliby na těch dědinách, kdež takové braní s komorníkem zapsané jest, nic nebylo: tehdy komorník, kterýž bráti měl, má hned na těch dědinách, na kterýchž plat komorní vedle zápisu ukazuje, první panování udělati, a potom právo má předce vésti až k odhádání, tím spůsobem, jakž svrchu o právu vedení v jedné i v druhé věci vyměřeno jest.

G. LV.

Kdožby podle takového zápisu komu dobytek s komorníkem pobral a zajal: tehdy ten dobytek k úřadu zemskému k starostovi komorničímu má hnán a tu týž dobytek za tři dni držán býti. A po třetím dni obešlí se tyž osoby přísežné, kteréž na to přísahy mají, a jsau vždyckny v Praze. Jestli dobytek zajat, voly, krávy neb kterýkoliv dobytek, tehdy jsau na to přísežní řezníci; pakli jsau koně zajati, tehdy jsau k tomu přísežní koníři. A ti tak obeslaní mají ten dobytek zač by stál, odhádati původovi podle jich přísahy do summy toho úroku, pro kterýž jest bral, i s útratami a škodami proto vzatými, a týž dobytek odhadaný tomu, kdož jest bral, má zůstati. Cožby pak po témž odhádání dobytka zajatého zůstalo, má tomu, komuž jest zajat, zase navrácen býti. A při tom odhadování má býti místokomorník a starosta komorničí, pod jehožto správu komorníci náležejí.

Digitized by Google

gewisse Außsatz und Beding in sich hielte: der hat sich derselben ihres Inhalts nach zu gebrauchen, und die Untern Ambtleüte bey der Land-Tafel sollen ihm, laut derselben Verschreibung, Rechtens verhelffen; Jedoch also und dergestalt, daß, was wegen der Abschatzung und etzlicher anderer Puncten in dieser Landes-Ordnung corrigirt, in könfftigen Schuldverschreibungen in acht genommen und jetztgedachte könfftige Verschreibungen darnach verstanden werden.

G. LIII.

So einer eine Gült- oder andere Zinß-Verschreibung hette und die Verschreibung auff etzliche Erbgründe gerichtet wäre, also, daß wan die Zinsen nicht zu rechter Zeit abgelegt, er an stat der Execution von demselben Gut gewisse Sachen abholen und nemen möchte, Und aber solche Zinsen auff S. Georgi und S. Galli nicht abgelegt würden: So mag der Glaubiger die Nem- oder Abholung auff demselben Gut mit dem Cämmerling, ohne Unterschaid, es seyn die Zinsen in singulari oder plurali verschriben (welches vor diesem in Acht genommen) zu Werck richten.

G. LIV.

Wan aber auff demselben Gut, darauff die Nem- und Abholung verschriben, nichts vorhanden: So sol der Cämmerling, welcher solche Abholung verrichten sollen, dem Executions-Proceß auff gedachtem Gut, darauff die Zinsen oder Gülten verschriben, mit Erthailung der Prwní Panowání oder ersten Beherrschung einen Anfang machen. Und mag solcher Executions-Process nachmals biß auff das höchste, allerdings, wie hiroben von demselben Executions-Processu, in ainem und dem andern gesetzet, volführet werden.

G. LV.

Und da einer auff eine solche Verschreibung einem Vieh mit dem Cämmerling neme und wegktreiben liesse: So sol man solch Vieh in das Ambt zu dem Starosta deß Landes treiben und aldar 3 Tage lang halten. Nach Verlauff der 3 Tag sol man die Personen erfordern lassen, welche darzu beaidet und stäts zu Prag seyn; und zwar wan es Ochsen, Kühe oder dergleichen Vieh betrifft, so seynd darzu geschworne Fleischhacker, seynd es aber Pferd, so seynd zu derselben Schatzung die Roß-Tauscher verordnet. Und dieselben geschworne Personen sollen das Vieh auff ihr Aid und Pflicht seinem rechten Werth nach schätzen und der Kläger darvon, so vil die Summa derselben Gült und Zinsen neben denen Schäden und Unkosten außtregt, nemen; das übrige aber sol dem Schuldner, welchem das Vieh genommen, widerumb zugestellet werden. Und bey dieser Schatzung sol der Unter-Cammerer und der Starosta oder Inspector über die Cämmerling gegenwerttig seyn.

Digitized by Google

G. LVI.

Pakliby ten, komuž jest dobytek zajat, v těch třech dnech k úřadu přijda, tu summu, pro kterauž jest bráno, s náklady, útratami, i to, což jest s tím dobytkem protráveno, zcela a zauplna položil: tehdy takový jemu dobytek má zase navrácen býti, a tomu žádný brániti ani odpírati nemůže.

G. LVII.

Jestližeby pak kdo na svých dědinách, na něž zápis pro plat komorní svědčí, komorníku dobytka pro plat komorní bráti a zajímati nedal: tehdy tu hned komorník má jemu jménem Naším i všech větších i menších úředníkův místo, kdy a k kterémuby saudu státi měl, pod pokutau 30 kop grošův českých pro nestání jmenovati. Nebo kdyby se tím vymlauvati a brániti chtěl, že takový zápis nesvědčí na statek, na kterémžby komorník dobytek bral a zajímal: však proto komorníku a jeho brání a zajímání na odpor se stavěti nemá, ale dobytek zajatý dobrým člověkem, kterýžby měl na svobodných dědinách, vyručiti, a ta summa, pro kterauž jest bráno, při dckách zemských položiti a odpor brání učiniti a vložiti má. Kdyby se pak potomně vynašlo a vyhledalo, že jest původ na jeho dědinách bráti neměl: tehdy ten, který jest tak nepořádně bral, povinen jest tomu všecky škody i náklady vynahraditi a zaplatiti, i ten základ, v čemž jest dobytek vyručen, bez odpornosti dáti.

G. LVIII.

Jestliby kdo měl plat komorní na jednom, druhém, třetím nebo více zboží aneb vsech, nemá na jednom bráti, než na všem zboží, což jemu zápis ukazuje.

G. LIX.

Pakliby toliko na jednom zboží pro všecken plat bral: tehdy slušně to, co jest víceji na tom statku přebral, zase k témuž statku navrátiti má, a což se jemu ještě nedostává, to sobě na druhých jemu zapsaných zbožích podle rovného z jednoho každého statku dílu postíhati bude.

G. LX.

Kdožby na statku svém zapsal dluh veyš než nad 100 kop grošův českých a z toho dluhu žeby měl každoročně plat komorní

Digitized by Google

G. LVI.

Da aber der, welchem das Vieh genommen und wegk getriben, sich innerhalb der hiebevor angeregten 3 Tagen bey dem Ambt einstellete und die versessenene Zinsen, darumb das Vieh genommen, neben denen Schäden und Unkosten, und was auff das Vieh gangen, völlig erlegte: Sol ihm sein Vieh widerumb ohne aintzige Beschwär oder Einrede gefolgt werden.

G. LVII.

Wan aber der, auff den die Verschreibung der Zinsen halber lautet, dem Cämmerling solche Nem- und Abholung deß Viehs wegen der Zinsen nicht verstatten wolte: So sol gedachter Cämmerling Jhme in Unserm Namen, auch der Obristen und Unter-Officirer, Ort und Stelle benennen, wan und wo er Gerichtlichen deßwegen stehen sol, und solches ihm bey Straff 10 Schock Groschen anfügen. Sintemaln da einer vorwenden wolte, daß die Verschreibung auff dasselbe Gut, darauff der Cämmerling das Vieh nemen wolte, nicht lauttete: sol er darumb dem Cämmerling und desselben vorhabenden Execution sich nit widersetzen, sondern das abgenommene Vieh mit einem Ehrlichen Man, der Landgütter besitzt, außbürgen und die Summa, derentwegen die Nem- und Abholung geschehen, bey der Land-Tafel niderlegen, und einen Widerspruch gegen solchem Executions-Process thun. Und wan es sich nachmals befünde, daß Kläger auff solchem Gut die Execution mit Nem- und Abholung deß Viehs vorzunemen nicht befugt gewesen: So sol er wegen solcher Nichtigen und unordendlichen Execution alle Schäden und Unkosten, auch was auff die Außbürgung gegangen, ohne aintzige Widerred erstatten.

G. LVIII.

So einer eine Gült- oder Cammer-Zinß-Verschreibung hat, welche nicht auff eine, sondern zwo, drey oder mehr Herrschafften oder Dörffer lautet: Sol er die Execution mit Nem- und Abholung deß Viehs, nicht auff ein Gut allein, sondern auff alle zugleich, vornemen.

G. LIX.

Hielte er aber sich an ein Gut allein wegen deß gantzen Zinses: Erstattet er billich, was er zu vil genommen, demselben Gut widerumb und erholet sich in dem übrigen an denen andern ihm verschribenen Güttern nach eines jeden Antheil.

G. LX.

Da einer auff sein Gut eine höhere Schuld als 100 Schock Groschen verschreibet und von derselbigen gantzen Summ ein Jähr-

Digitized by Google

dávati, aneb jestližeby kdo chtěl právo a spravedlnost svau komuž kolivěk dluhem zapsati v summě veyš nad 100 kop grošův českých: takový zápis má většími dekami zemskými učiniti.

O vyrukování komorníka na uvázání.

H. I.

Kdo se s komorníkem podle zápisu, anebo kšaftu, smluv, listův aneb podle čehokoliv jiného (ještoby ve dekách uvázání s komorníkem svědčilo) uvázati chtěl: ten má nejprv pod 50 kop grošův českých uručiti, že se nikdež jinde ani v více, než pokud mu zápis ukazuje, uvázati nemíní. Pakliby se jinde nebo v více uvázal, těch tehdy 50 kop grošův českých nejvyššímu komorníku království Českého propadne a zase svého zápisu se držeti a znovu pokudž jeho zápis ukazuje, uvésti se moci bude; však letům zemským, totiž třem letům a osmnácti nedělům, nedadauc projiti.

H. II.

Jestližeby kdy kdo list měl, ještoby jemu na některé jisté zboží s komorníkem uvázání svědčilo, má ve všem tak se zachovati a uručiti, jakž to veyš oznámeno jest, a ten list dříve, nežli by komorníka vedl, ve deky sobě vložiti.

H. III.

Komužby zápis svědčil dekami »s komorníkem braní« pro plat komorní nebo o dluhy na kterém zboží, aby k jistým věcem sáhnauti, je bráti a na nich sobě postíhati a se hojiti mohl: ten nápodobně pod 50 kop grošův českých uručiti má, že na nic více anebo jinde, než jak zápis jeho svědčí, bráti nechce. Pakliby něteo více aneb jinde, než jak jeho zápis ukazuje, bral: tehdy nejvyššímu komorníku království Českého v pokutě těch 50 kop grošův českých propadne; a dada je, zdaliby mu se chtělo, tehdy tím spůsobem, jakž dotčeno, nedada letům zemským projíti, znovu bráti může.

H. IV.

Nápodobně také co se rukojmův nebo pokuty dotýče, kdyžby zápis dekami zemskými pod pokutau »s komorníkem braní« pro

Digitized by Google

licher Cammer-Zinß gegeben werden sol, oder auch, da einer sein Recht oder Gerechtigkeit, es träfe an was es wolle, höher als auff 100 Schock Groschen verschriben: solche Verschreibung gehöret in die grössere Verschreibung- oder Pfand-Tafel.

Von Verbürgung deß Cämmerlings.

H. I.

Wer sich wil mit einem Cämmerling vermög und nach Inhalt der Verschreibung, deß Testaments, eines schrifftlichen Vertrags, oder aber in Krafft etwas anders, so bey der Land-Tafel auff die Einführung durch den Cämmerling versichert oder gerichtet ist, einführen lassen: Der sol zuforderst Bürgkschafft auff 50 Schock Groschen bestellen, daß er sich nirgends anderswo, auch nicht auff ein mehrers wil einführen lassen, als dieselbe Verschreibung lauttet; und so er darwider thäte und sich anders einführen liesse, So ist er solche 50 Schock Groschen dem Obristen Cammerer deß Königreichs verfallen. Und mag sich nachmals widerumb seiner Verschreibung halten, und wan er auffs neue Bürgschafft bestellet, sich vermög der Verschreibung einführen lassen; Jedoch daß er die Verjährung der 3 Jahr und 18 Wochen nicht vorüber streichen lasse.

H. II.

Wan auch einer einen Brieff hette, welcher auff die Einführung mit dem Cämmerling auff gewisse Gütter lauttete: Sol eben die Bürgschafft bestellet und es allerdings damit gehalten werden, wie oben gemelt. Jedoch daß er denselben Brieff eher und zuvor er sich mit dem Cämmerling einführen lest, in die Land-Tafel einlege.

H. III.

Hat auch jemand eine Verschreibung bey der Land-Tafel, daß er wegen Cammer-Zinßes oder Schulden auff ein Gut mit einem Cämmerling zu gewissen Sachen greiffen, dieselben nemen und sich daran erholen möge: Der solle gleichermassen auff 50 Schock Groschen sich verbürgen, daß er nicht ein mehrers als die Verschreibung vermag, nemen wolle. Wan er aber etwas mehrers oder an einem andern Ort neme: So ist er die Straff der 50 Schock Groschen, wie obverstanden, dem Obristem Cammerer deß Königsreichs verfallen. Und wan er die erlegt hat, Mag er, wie obberürt, den Proceß mit der Nemung auff demselben Gut, wan es ihm gefellig und die præscription oder Verjährungs-Zeit nicht vorüber ist, auffs neu anfangen.

H. IV.

Eben diese Meynung, so vil die Bürgschafft und Straff anlangt, hat es in allen denen Fällen, da die Verschreibung in der Land-Tafel

Digitized by Google

plat komorní svědčil a ten, když komorníka vyžádá, kolikrátby komorníka vedl na zmatek, tolikrát pokutu propadne a nejvyšší komorník zemský může se pro takovau pokutu v statek téhož rukojmi uvázati, jakož pak vždycky rukojmové, kteří slibuji, takoví býti mají, jenžby na svobodných dědinách měli a toliko pro ty nahoře psané věci se urukujíc a pro jiné žádné, když se komorník vede.

H. V.

Kdyby někdo, anebo jich více, na úředlníky desk zemských, nebo jich komorníky, nebo ty kteřiby s obesláním nebo pro jinau věc podle práva od úřadu vypraveni byli, moci sáhl a je bil, nebo zranil anebo zamordoval, anebo komorníky, kdyžby od úřadu jeli, bil anebo dokonce zabil: takový hrdlo i statek propadnauti a ztratiti má.

H. VI.

A kdyžby úředlníci menší od úřadu pro práva vedení aneb k nemocnému, kterýžby sám přijíti nemohl, přes pole jeli, a místa nebezpečná seznajíc, požádali buď z pánův, neb z rytířstva, z měst, z městeček, ze vsí, aby jim průvody dali: tehdy jedni k druhým jim v slušná místa průvody dáti mají.

O stavuňcích.

H. VII.

Když předešlc některý poddaný poddanému osobě panské, rytířské nebo k městu náležejícímu co dlužen byl, aneb se na rukojemství postavil, a ten věřitel jiné lidi, kromě jistce a rukojmě, stavovati chtěl: tehdy to tak opatřené bylo, že jsau páni jedni druhým, též městům, a zase proti tomu města pánům aneb rytířům, jmenujíc osobu zejména, za dopomožení žádali, a vysvětlíc příčiny, proč se to stalo, dále vyhledávali, aby od dodání ohradního psaní ve dvauch nedělích pořád zběhlých takové dopomožení jim se stalo. A když dlužník nebo rukojmě dluhu odpírati nemohli: tehdy pán na poddaném svém a v městě purgkmistr a konšelé na sausedu svém takového dluhu do dvau neděl pořád

Digitized by Google

bey Straff der Nem- oder Abholung mit dem Cämmerling der Cammer-Zinsen oder Gülten halber gerichtet ist; Und verfelt der, so darauff den Cämmerling außbringt, die Straff so offt, als er denselben vergeblichen führt; und der Obriste Land-Cammerer mag sich der Poen halber auff der Bürgen Gütter einführen, Inmassen dan jederzeit solche Bürgen zu bestellen, welche freye Landgütter haben. Und würd die Bürgschafft allein in obberürten, und keinen andern Sachen, darinnen die Einführung mit dem Cämmerling geschicht, erfordert.

H. V.

Wo einer oder mehr gegen denen Ambtleüten von der Land-Tafel, oder denen Cämmerlingen, oder denen, so von denen Ambtern mit Citation oder andern Gerichts- oder Rechtlichen Sachen abgeferttigt, Gewald brauchte, Hand anlegte, Sie verwundete oder gar umbrechte, oder die Cämmerling, wan sie von Ambtswegen außraisen, schliege oder gar umbrechte: Derselbige sol sein Leib und Gut verloren haben.

H. VI.

Wan auch die Untern Ambtleüte sich von Ambtswegen etwan wegen Führung der Executions-Process oder wegen eines, so Leibes Schwachheit halber nicht abkommen könte, über Feld begäben und befinden, daß derselbe Ort unsicher und dahero etwan von Herren- Ritter- oder Burgers-Personen, oder aber von einer Stat, Flecken oder Dorff Gelaitsleüte begehren: Sol einer umb den andern sie biß auff gebürliche Stelle beglaiten.

Vom Kummer und Arrest.

H. VII.

Wan vor diesem ein Unterthan eines vom Herren- oder Ritterstand oder einer Stat Unterthanen etwas schuldig gewesen oder sich in Bürgschafft eingelassen, und derselbe Glaubiger andere Leüte ausser deß Schuldners oder Bürgen auffhalten wollen, So ist es versehen gewesen, daß die Herren die Stäte, und hinwider die Stäte die Herren- oder Ritterstands-Personen umb die Hülff und Execution ersucht, mit Benennung deß Namens, wider den die Hülffe gesucht worden; Auch außführung der ursachen, warumb solches geschehen, und fernerm Begehren, daß innerhalb 14 Tagen von dato deß Ersuchung-Schreibens ihm solche Hülff ertheilt werde. Und da der Schuldner oder Bürge die Schuld nicht in Abrede seyn können, So ist der Herr wider seinen Unterthan oder der Rath in Stäten wider ihren Mitburger, innerhalb jetzterwehnter 14 Tag, zu verhelffen oder aber denselbigen Schuldner herauß zu geben schuldig gewesen. Wan aber in obgesetzter Zeit nicht

Digitized by Google

zběhlých buďto dopomoci anebo dlužníka toho věřiteli vydati povinni byli. A když v času již jmenovaném dopomožení se nestalo, aneb na psaní ohradní v těch dvauch nedělích odpověd dána nebyla, tehdy věřitel mohl a právo měl, jiné lidi poddané toho pána aneb toho města neb městečka měšťany (kdež dlužník byl) pro nedopomožení obstaviti. Že jest pak slušně na takový ohradní list dopomožení následovalo, čehož tolikéž přitom milostivě zanechati ráčíme. Než aby poddaný, saused aneb spoluměštěnín za druhého trpěti a jako druhého dluh na sebe bráti a bez všelijaké příčiny obstavován a v vězení zdržován býti měl, to My jakožto příliš přísné v tomto Našem dědičném království Českém vyzdvihovati a naproti tomu milostivě nařizovati ráčíme:

Jestližeby kdo z pánův v kraji, neb purgkmistr a konšelé v městech, na poddaných nebo spoluměšťanech svých po takovém ohradním listu práva dopomáhati a udíleti nechtěli, aby tudy ten dluh jako na sebe vztáhli a původovi nebo věřiteli proto, že jsau mu k spravedlnosti nedopomáhali, anobrž zbytečně zaneprázdnění činiti dopauštěli, jemu z toho odpovídati a právi býti povinni byli. Také kdyby se provedlo a prokázalo, že se žádného dopomožení k spravedlnosti nestalo, aby ten, komuž k spravedlnosti dopomáhati nechtěli, s náhradau škod a autrat dvojnásobně to, co nadepsaný poddaný dáti měl, složiti povinni byli. A kdyžby dlužník sám nebo statek jemu náležející, buďto dluhy nebo jiné mohovité věci, jinde, a ne tu, kdež usedlým jest, postižen byl: tehdy věřitel bude moci jej aneb dotčené jeho jmění a věci jemu přináležející obstaviti dáti; a jednokaždé právo takového stavuňku jako předešle dopustiti povinno jest. Však aby ten, kterýž obstavuňku žádá, příčiny, proč toho žádá, zejména vysvětlil, škody jemu nahraditi připověděl, a kdyby v Čechách usedlý nebyl, na náležité toho vyhledávání o škody dostatečně uručil. A kdyžby o ty příčiny, pro něž se takový stavuňk na čím statku stal, spor vzešel: tehdy se to v šesti nedělích pořád zběhlých při témž právě, kdež ten obstavuňk vykonán jest, rozeznati a tomu konec učiněn býti má. Pakliby táž vrchnost nebo to právo v již jmenovaném čase k spravedlnosti nedopomáhalo, dotčená vrchnost nebo právo z toho odpovídati povinno jest.

Až potud o saudech a k saudům příslušejících věcech, též co v starém Zřízení Zemském bylo, a kterak pod titulem saudu dvorského a manského věci lenní přináležejí, oznámeno jest. A poněvadž přitom i o dckách zemských začasté zmínka činěna byla, saudové

Digitized by Google

verholffen oder auff dergleichen Schreiben innerhalb derselben Zeit keine Antwort gegeben worden, So hat der Glaubiger gut Fug und Recht gehabt, andere desselben Herren oder derselben Stat (darunter der Schuldner gehörig) Unterthanen oder Mitburger wegen nicht gelaister Hülff zu arrestiren und zu bestricken.

Wie nun auff obberürtte Ersuchungsschreiben die Hülff nicht unbillich erfolgt ist, Also lassen Wir es auch nochmals darbey gnedigist verbleiben. Daß aber ein Unterthan, Nachbauer oder Mitburger für den andern leiden und gleich deß andern Schuld tragen und ohne eintzige Ursach gesteckt und gepflecht werden sol: solches, wie es gar zu hart, also wollen Wir es in Unserm Erb-Königreich Böhaimb hirmit abgeschafft und hingegen gnedigist verordnet haben, daß wan ein Herr auff dem Land oder ein Rath in denen Stäten wider seinen Unterthan oder ihren Mitburger auff dergleichen Ersuchungsschreiben die Hülff nicht erthailen oder Rechts verhelffen wolte, daß er dardurch die Sach gleich sein aigen mache, und Klägern oder Glaubigern wegen denegirter Justitz und verursachter Ungelegenheit zu Recht, Red und Antwort zu geben schuldig seyn sol, Also daß, wan die denegirte Justitz außgeführt und erwisen würde, derselbe, so also die Justitz verweigert, neben Erstattung der Unkosten und Schäden, in duplum dessen, so der Unterthan zu geben schuldig, condemnirt werde. Da auch der Schuldner selbst oder desselben zugehörige Hab, es seyn Schulden oder mobilien, an einem andern Ort, als da er gesessen, angetroffen würde: So sol der Glaubiger Macht haben, dieselben zu arrestiren, auch obberürte seine Hab und Zugehörung mit Kummer und Arrest zu belegen, und sol ein jedes Recht, wie auch vor diesem, solchen Kummer oder Arrest zu gestatten schuldig seyn. Jedoch sol der, welcher den Kummer begehret, die Ursach, warumb er denselben begehre, außtrücklich benennen und sich gegen demselben zu der Schadloßhaltung erbieten, auch da, er nicht im Königreich angesessen, auff Begehren gebührliche Caution laisten. Es sol auch, wan die Ursach, warumb der Arrest oder Kummer auff eines Gütter geschlagen, stritig, Die Erkäntnuß innerhalb 6 Wochen bey dem Recht, da der Kummer angelegt, ergehen und zum Ende gebracht werden. Und da dieselbe Obrigkeit oder dasselbe Recht in jetztgedachter Zeit die Justitz nicht administriret, sol gedachte Obrigkeit oder Recht darumb Red und Antwort zu geben schuldig seyn.

Bißhero ist von denen Judicialibus und denen Tribunalien, und was in der Alten Landes-Ordnung darzu, wie unter dem Titul vom Hof- und Lehen-Rechten die Lehenssachen gezogen, tractirt worden. Und dieweil darbey der Land-Tafel zum öfftern gedacht, auch die Judicia und

Digitized by Google

pak velice se spolu srovnávají: tehdy již následuje o dckách zemských jakožto (archívech) království Českého.

O řádu desk zemských.

I. I.

Dcky zemské na hradě Pražském tak, jakž za krále Vladislava ze dvora královského z Starého města Pražského přenešeny byly, chovati se mají. A kdoby koliv tu, kdež nyní dcky zemské jsau aneb potom budau, meč aneb nůž svůj, aneb jakau kolivěk jinau zbraň obnažil, chtěje někoho bíti, tomu pravá ruka ufata, pakliby také koho až do vylití krve zranil, hlava jemu sťata býti má.

I. II.

Jestližeby kdo úředníky menší všecky společně nařekl, neb některého z nich, co by se úředních věcí dotýkalo, anebo nevážně a všetečně o nich mluvil, žeby něco úkladného a nevěrně udělali neb udělal proti právu, a toho by na ně neprovedl a neprokázal: ten má hrdlo ztratiti. Pakliby na ně dovedl aneb na jednoho z nich, ten úředník má tauž pokutu podstaupiti. A žádný člověk nemůž přesvědčiti úředníkův menších o věci úřední; lečby měl k svědomí pánův z lavic nebo vládyk, kteříž v saudu zemském sedají.

O menších úřednících a jiných služebnících desk zemských.

I. III.

Úředníci menší aby byli hodní sazeni, dobře zachovalí a usedlí lidé; a tolikéž i přísežní a komorníci, kteříž při dckách jsau. S přísahau pak a osazováním jich předešlý řád zachovávati se má; avšak aby v přísaze jich to, což se těch slov dotýče, kdež obci se přisáhalo (takž jsme již o tom naříditi ráčili), změněno a opraveno bylo a přísaha na toto Naše Zřízení Zemské se vztahovala, kteráž k těmto úřadům vydávaná bude:

1. K místokomornictví
2. K místosudství
3. K místopísařství

} dědičného Našeho království Českého.

Digitized by Google

Archiven eine grosse Gemeinschafft haben: So folget numehr von der Land-Tafel als denen Archiven deß König-Reichs Böhaimb.

Von Ordnung der Land-Tafel.

I. I.

Die Land-Tafel sol auff dem Prager Schloß, Dahin Sy bey Zeiten König Ladislai auß dem Königlichen Hof in der Alten Stat Prag, alda sie zuvor gewesen, transferirt und gelegt worden, gehalten werden und verbleiben. Und so jemand an dem Ort, wo die Land-Tafel ist oder künfftig seyn würdet, sein Schwert, Messer oder sonst ain andere Wöhr entblößet oder außziehet, jemanden zu verletzen: Deme sol seine Rechte Hand abgehauen; so Er aber jemanden Blutrüstig machen würde, derselbe solle enthaubtet werden.

I. II.

So jemand die Unter-Ambtleüt alle gesambt oder ainen auß Ihnen antasten oder Iujuriren, in denen Sachen was Ihrem Ambt zustehet und anhengig, oder daß sie gefährlich oder untreulich wider das Recht gehandelt, boßhafftig und vorsetzlich außgeben wurde, Solches aber auff Sy nicht bringen und erweisen könte: der sol den Halß verlieren. Da Er aber solches auff Sy oder Einen auß Ihnen erwise: So solle der Ambtman in gleichmässige Straff fallen. Sy, die Unter-Ambtleüte, aber kan niemand überzeügen in Ihren Ambts-Sachen; Er hette dan derowegen zu Zeügnuß etliche auß denen Herren, der Ritterschafft und Adels, welche im Land-Recht sitzen.

Von denen Unter-Offizirern und andern Dienern bey der Land-Tafel.

I. III.

Die Unter-Officirer sollen angesessene, Tüchtige, wolverhaltene Leüte seyn, Ebenermassen wie auch die Schreiber und Cämmerling bey der Land-Tafel. Und sol mit Ihrem Aid, Wie auch derselben Ersetzung, wie vor diesem gehalten werden; Iedoch daß in Ihrem Aid, so vil die Wort, da der gemaine geschworen, anlangt (inmassen Wir alberait anbefohlen), corrigirt und geändert, auch das Jurament auff diese Unsere Landes-Ordnung gerichtet, und sol solcher Aid zu nachfolgenden Aembtern gelaistet werden:

1. Zum Vice-Land-Cammerer-	Ambt Unsers Erb-Königreichs Böhaimb.
2. Zum Vice-Land-Richter-	
3. Und Vice-Land-Schreiber-	

Digitized by Google

4. K úředlnictví králové Její Milosti.
5. K úředlnictví podkomořího.
6. K písařství menších desk zemských.
7. K starostovi.
8. K *ingrossator*ství větších desk zemských.
9. K *ingrossator*ství menších desk zemských.
10. K *declamator*ství zemskému.
11. K *registrator*ství desk zemských.
12. K komornictví desk zemských.
13. K měřictví zemskému.

O relacích, kteréž ke dekám vycházejí.

I. IV.

A jakož také pan děd Náš nejmilejší, slavné paměti Ferdinand První, jakožto král Český, ustanoviti a nařiditi ráčil, aby všecky *relací* listovní, kteréž se z milostivého Jeho Milosti Královské povolení ke dekám zemským nebo dvorským dodávají, nyní i budaucně z Naší české kancelláře dvorské neb komory české pod královskau pečetí vycházeli a v nich se zejména dokládalo, jací by to statkové byli, o nichž se relací činí, obzvláštně pak, byli-liby manští neb zápisní statkové; a jináče kdyby se táž *relací* podle dotčeného spůsobu nezhotovila, aby ani od větších ani od menších úředlníkův desk zemských nebo dvorských přijímaná nebyla; a zase proti tomu *ingrossator* větších desk zemských tak řádně podané a odeslané *relací*, v nichžby se žádný dotčený nedostatek nenacházel, do obzvláštního *quaternu relací* zapisoval: při kterémžto nařízení toho také milostivě zůstavovati ráčíme. Však nic méně úředlníci desk zemských neb dvorských také na to dobrý a bedlivý pozor dají, zdaliby *relator*, kterýž listovní *relací* tam odevzdává, Naší neb budaucích králův a dědicův tohoto království přísežnau královskau raddau byl.

I. V.

Nebo poněvadž od Nás a od Nich Naším královským přísežným raddám v království Českém milostivě poručeno bude, a žádnému jinému, aby oni o Naší nebo o Jejích milostivé vůli a mínění za příčinau vložení a vepsání Naších nebo Jich Milostí Královské statkův a spravedlnosti desk zemských povědomost měli a při dekách zemských a dvorských *relací* činili: protož Naši úředlníci desk zemských a dvorských takové listovní *relací*,

Digitized by Google

4. Zu dem Ambt der Königin.
5. Zu dem Ambt deß Unter-Cämmerlings.
6. Zu dem Schreiber-Ambt bey der kleinen Land-Tafel.
7. Zu dem Starosten-Ambt.
8. Zu dem Ingrossator-Ambt bey der grössern Land-Tafel.
9. Zu dem Ingrossator-Ambt bey der kleinern Land-Tafel.
10. Zu dem Declamator-Ambt.
11. Zu dem Registrator-Ambt bey der Land-Tafel.
12. Zu dem Ambt der Cämmerling bey der Land-Tafel.
13. Zu dem Ambt der Abmessung deß Landes.

Von Relationen, so zur Land- und Hof-Tafel gehören.

I. IV.

Nachdeme von Unserm geliebsten Herren Anherrn, Weiland Ferdinando dem Ersten, als Königen zu Böhaimb, Hochlöblichster Gedächtnuß, gesetzt und geordnet worden, daß alle und jede schrifftliche Relationes, so auß der Königlichen Maj. gnedigstem Befelch zur Land- oder Hof-Tafel geschehen und überantwortet worden, auß Unserer Böhaimischen Hof-Cantzley oder Unserer Böhaimbischen Cammer je und allwegen unter dem Königlichen Insigil außgehen und darinnen specifice und mit Namen vermeldet werden solle, was dises, darüber eine Relation geschicht, für Gütter, Insonderheit aber, ob es Lehen- oder Pfandgütter seyen, und daß sonsten, wo eine Relation berürtergestalt nicht beschaffen, dieselbe weder von den grössern noch kleinern Ambtleüten zur Land- oder Hof-Tafel angenommen; hingegen aber der Ingrossator bey der grössern Land-Tafel alle eingelifferte ordendliche Relationes, daran der angeregten Mängel keiner sich befindet, in ein sonderbar Quaternbuch einschreiben solle: So lassen Wir es nochmals bey solcher Ordnung gnedigist verbleiben. Jedoch werden die Ambtleüt bey der Land- oder Hof-Tafel auch darauff gute Achtung zu geben haben, ob der Relator, welcher eine schrifftliche Relation alda überantwortet, Unser und der Nachkommenden Könige und Erben zu disem Königreich geschworner Königlicher Rath seye.

I. V.

Da weiln von Uns und denselben jedesmal niemandes anderm als Unsern Königlichen Räthen in Böhaimb, die Uns mit Aydspflichten zugethan, gnedigist anbefohlen würdet, Unsern oder Ihren gnedigsten Willen und Mainung über die Einlegung und insinuation Unser oder Ihrer Königlichen Gütter und Gerechtigkeiten bey der Land- oder Hof-Tafel zu referiren: So sollen derowegen Unsere Ambtleüt bey der Land- oder Hof-Tafel, wan eine schrifftliche Relation Ihnen von einem andern

Digitized by Google

kterážby se jim od koho koliv jiného, anby raddau Naší přísežnau v království Českém nebyl, dodala, přijímati nemají. A kdyžby kdo z radd Našich takovau *relací* vykonal: tehdy jeho křtěné jméno a příjmí spolu i s auřadem na sobě majícím nyní i nápotom při dckách zemských neb dvorských pro budaucí se v tom spravení pilně zaznamenávati povinni budau. A to všeckno, což v předešlém artikuli nařízeno jest, tak dalece své místo má, že ani do desk zemských neb dvorských žádná královská buďto Naše nebo budaucích králův milost nebo dání k kostelům, oltářům, nebo k kaplanství, anebo k duchovenství, nebo obci, anebo také svobodníkům, dědinníkům, nápravníkům (to jest takovým země obyvatelům, kteříž pod žádný stav nenáležejí, avšak své dvory, grunty a pole pod Námi vlastní mají), vložiti a zapsati se nemůže; leč by to bylo, žeby na takovau královskau milost a dání pořádná *relací* (kteráž duchovním nebo jiným veyš oznámeným dědinníkům z královské Naší kancelláře dvorské vždyckny darmo vycházeti má) skrze jednoho od Nás nebo budaucích králův k tomu nařízeného *relatora* ke dckám zemským nebo dvorským tak a na ten všechen spůsob nebo formu, jakž svrchu oznámeno jest, učiněna byla.

Jak se vkladové do desk zemských činiti mají.

I. VI.

Ačkoliv předešle ustanoveno a nařízeno bylo a až posavad se tak zachovávalo, že všickni vkladové a zápisové, kteříž se buďto do větších nebo menších, jako také trhových, zápisných, půhonných nebo památných desk zemských zapisují, českau řeči kladeni a zapisováni byli: však to z mocnosti Naší královské, obzvláštně pak za těmi příčinami, poněvadž po udušení a zahlazení té vzniklé *rebelliæ* na větším díle cizozemci, obzvláštně pak národu německého, statkův pozemských v držení jsau, jímžto od Nás k takovému zakaupení pro jejich dobré chování a prokázání věrných služeb milostivě povoleno bylo, vyzdvihovati, rušiti a zase toto ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby jednomu každému na vůli bylo, smlauvy, trhy, kšafty anebo nětco jiného, kterau kolivěk by mu se líbilo, z těchto dvauch, české a německé řeči, vložiti a zapsati dáti.

I. VII.

Kdyžby menší úředníci Pražští desk zemských nětco do týchž desk vepsati dáti chtěli, mají takovým titulem, jakž od

Digitized by Google

eingelifert würd, der Unser geschworner Rath im Königreich Böhaimb nicht wäre, dieselbig nicht annemen. Da aber ainer auß Unsern Königlichen Räthen die Relation daselbsten verrichtet: Solle desselben Tauff- und Zunamen neben seinem Officio umb künfftiger Nachrichtung willen bey der Land- oder Hof-Tafel je und allwegen fleissig auffgezaichnet werden. Und solches alles, was im nechst vorhergehenden Gesetz geordnet, hat so weit stat, daß weder in die Land- noch Hof-Tafel auch einige Königliche Begnad- oder Schenckung eingelegt und insinuirt werden kan, welche von Uns oder den Nachkommenden Regierenden Königen, einer Kirchen, Altar, Capellen oder in andere Weg der Geistlichkeit, oder aber einer Communitet und Gemainde, oder auch denen Swobodnikům, Dědinníkům, Náprawníkům (das ist solchen deß Lands Inwohnern, welche unter keinem Stand begriffen, doch eigne und ohne Mittel unter Uns ligende Höf, Gründ und Feldgebäu' haben) gnedigist geschicht; Es sey dan Sach, daß über dise Königliche Begnad- und Schenckung ein ordendliche Relation (welche der Geistlichkeit und andern vorberürten Frey-Leüten umbsonst auß Unserer Königlichen Hof-Cantzley jedesmals mitgethailt werden solle) durch einen von Uns oder Unsern Nachkommen am Königreich hierzu deputirten Relatorn zur Land- oder Hof-Tafel eingeantwortet werde, nämblichen in solcher Form und mit disem außtrücklichem Inhalt, wie oben vermeldet.

Wie die Einverleibungen in die Land Tafel beschehen sollen.

I. VI.

Ob zwar hiebevor geordnet und gesetzet, auch bißhero also gehalten worden, daß alle Einverleibungen und Einschreibungen, welche entweder in die Grössere oder Kleinere, wie auch Kauff- Pfand- und Ladungs- oder Gedächtnuß-Land-Tafel eingeschriben werden, in der Böhaimischen Sprach einverleibt und eingeschriben worden: So thun Wir doch solches auß Königlicher Macht, fürnämlichen der Ursachen halber, weil nach gedempffter Rebellion der mehrere Theil der Landgütter mit Außländischen, insonderheit Teütschen, besetzt worden, Welchen Ihres wolverhaltens und erzaigter getreuer Dienst wegen sich einzukauffen von Uns allergnedigist vergönnet worden, auffheben und Cassiren, Sondern setzen, ordnen und wollen, daß einem jedwedern frey stehe, seine Conträct, Testament und anders, in was Sprachen unter disen beyden, als der Teütschen und Böhaimischen, es Ihme gefällig, einverleiben zu lassen.

I. VII.

Wan die Unter-Ambtleüt wollen etwas in die Land-Tafel einverschreiben lassen, so sollen Sy dasselbe mit solchen formalibus thun,

Digitized by Google

starodávna bývalo, zapisovati, totižto: »N. a N. přiznal se před úředlníky Pražskými N. a N.«

I. VIII.

Též komuby list od úřadu desk zemských vepsati chtěli, tehdy mají tak titul tolikéž psáti a hned z počátku položiti: »Úředlníci Pražští menších desk zemských N. a N.«, jako od starodávna bývalo. Kromě nejvyšších úředlníkův zemských nebo některé knížecí osoby, kterážby co toho do desk zemských klásti chtěla; tehdy titul nejvyššího úředlníka zemského napřed se položiti má, jakož se také podnes zachovává. Však tímto se úředlníci menší zavazují, aby na žádnau věc zemskau obecní *relatí* ke dckám zemským nepřijímali. Než co se *relatí* listovních, kteréž z kancelláře dvorské nebo komory české vycházejí, dotýče, takové *relatí*, co se až posavád při dckách zachovávalo, mají přijímati; však aby v nich zejména doloženo bylo, jací to statkové jsau, kteří se do desk vložiti mají, jakž šířeji o tom v nadepsaném artikuli vyměřeno jest.

I. IX.

A což tak s přiznáním, jakž dotčeno, před úředníky menšími ve dcky zemské vloženo a zapsáno bude, to tak bez všelikého odporu a auskoku zůstávati má, poněvadž desk zemských žádný přesvědčiti nemůže. Jakož pak jeden každý ten, kterýby se o to pokusiti směl a svědky proti dckám zemským vesti chtěl, dvě neděle v věži seděti má.

I. X.

Kdobykoliv z menších úředníkův co na svobodných dědinách kaupil nebo který zápis od koho k sobě přijal, kterýžby do desk zemských vložiti dáti chtěl: takový trh, kdyby mu ve dcky kladeno bylo, má před pány a vládykami na plném saudu na ten den a při tom čase, když suché dni přijdau, jakž on takový statek kaupil, zjevně přečísti dáti. Pakliby toho neučinil, tehdy vkladu a zápisu užiti nemá.

I. XI.

Kdožkoli v království jest a někomu nětco do desk klásti chce, každý tu musí sám osobně před úředlníky býti, a bez pří-

Digitized by Google

wie von Alters gehalten, Nämblichen: „Der N. und N. hat sich bekennet vor denen Pragerischen Unter-Ambtleüten N. und N.“

I. VIII.

Da Sy aber jemanden einen Briff vom Ambt der Land-Tafel einschreiben wolten, so sollen Sy sich zwar auch dergleichen formul gebrauchen und also im Anfang oder Eingang setzen: „Die Pragerische Unter-Ambtleüt bey der Land-Tafel N. und N.“, wie von Alters gebräuchig. Da aber der Ober-Land-Officirer einer oder ein Fürstliche Person etwas wolte der Land-Tafel einverleiben lassen: So solle der Obriste Land-Officirer Titul vorher und im Eingang deß Schreibens gesetzt werden, massen solches biß auff den heutigen Tag also üblich. Dises würdet aber Ihnen den Unter-Ambtleüten hiebey eingebunden, daß Sy einigerley Relationes auff gemaine Landsachen nicht annemmen sollen. Was aber andere schrifftliche Relationes von Unser Böhaimischen Cantzley oder der Böhaimischen Cammer Außfertigung betrifft: Sollen die Relationes, wie bißhero bey der Land-Tafel beschehen, angenommen werden; doch daß in demselben mit Namen und specifice gesetzt werde, was das vor Gütter seyn, so einverleibt werden sollen, massen davon in dem Artickul ferner außgemessen.

I. IX.

Und was also und solcher Gestalt auff dergleichen Bekantnuß, Wie obgemelt, vor den Pragerischen Unter-Ambtleüten in die Land-Tafel einverleibt und eingeschriben würde: bey demselben solle es ohne Widerred oder aintzige Außflucht verbleiben; Sintemal kein Mensch die Land-Tafel überzeugen kan. Wie dan ein jeder, so sich dessen unterstehen und wider die Land-Tafel Zeügnuß führen wolte, mit zweywochentlicher Gefängnuß gestrafft werden solle.

I. X.

Da ainer auß denen Unter-Ambtleüten etwas kauffte von Erblichen Gründen oder aine Verschreibung von jemanden an sich brächte, so Er der Land-Tafel wolte einverleiben lassen: solchen Kauff und darauff in die Land-Tafel volzogne Einverleibung solle Er von denen Herrn, Ritterschafft und Adel deß völligen Land-Rechtens an dem Tag und bey derselben Zeit, da das Quatember einfelt, Wie Er das Gut erkaufft, offentlich verlesen. Da Er aber solches nicht thätte, solle Er der Einschreib- oder Einverleibung nicht geniessen.

I. XI.

So jemand im Königreich anwesend ainem etwas in die Land-Tafel einzuverleiben vorhabens: der sol vor den Unter-Ambtleüten Persönlich erscheinen und gegenwerttig seyn, und ausser seiner Gegen-

Digitized by Google

tomnosti jeho nemá se klásti; než komu se klade, nechce-li sám býti, můž koho chce místo sebe poslati, aby na místě jeho vklad nebo zápis přijal.

I. XII.

Jestližeby kdo ven z země byl a jemu na tom záleželo, druhému nětco do desk vložiti dáti: tehdy za tau příčinau může svému známému země obyvateli nebo přísežnému *procuratoru* při saudu zemském napsati, a jemu plnomocenství pod pečetí a vysvědčením téhož města, panství nebo krajiny, kdež on zůstává, že toho obyvatele neb *procuratora* k takovému vkladu za plnomocníka nařizuje, odeslati. Kdež potom ti splnomocněni při dckách zemských připuštěni budau, a plnomocenství s tím psaním jim učiněným, též trhem, dáním nebo kšaftem, což se však vedle tohoto Našeho Zřízení Zemského v spis uvesti má, ve dcky zemské vložiti dáti mohau. A kdyby se ten, jenž takový vklad skrze plnomocníka vykonal, zase do země navrátil, má nicméně při dckách zemských sám osobně se postaviti a učině tomu vkladu a vůli v přítomnosti druhé strany anebo jejího plnomocníka své přiznání, takové plnomocenství i ten list, kterýž odeslal, zase vyzdvihnauti má.

A pakliby v některém království anebo na cestě, dříve nežliby do Prahy přijel, prostředkem smrti z tohoto světa sešel: tehdy takový skrze plnomocníka vykonaný vklad rovně tak mocný bude, jako by jej sám osobně vykonal.

I. XIII.

Však přitom zde také toho šetříno býti má, totižto jestli by ten, kdož klásti chce, sám osobně před úředlníky se postavil a *recogniti* od desk zemských vzal (kterauž úředlníci u přítomnosti jeho dáti psáti a přečísti ji jemu dříve mají), a potom ji někomu jinému odevzdal, a ten s ní ke dckám zemským přišel: tehdy potom na takovau *recogniti*, jakž ta ukazuje, tolikéž také jakau ten, kdož s tau *recognití* ke dckám přijde, širší zprávu učiní neb dá, vklad se stane, a jináče nic. A ta neb taková *recognití* nemá déleji trvati a platiti, než do suchých dní po dání té *recogniti* nejprv příštích aneb do nazejtří, a dokudž se saud nevzdá a dále nic. A chce-li potom jinau *recogniti* do druhého saudu vzíti, opět to může učiniti, a tak vždyckny. Než kdo chce dckami památnými zápisem komu na místě svém k kladeni na čežkoli moc dáti, taková moc tím zápisem daná trvati má dotud,

Digitized by Google

wart sol nichts einverleibt werden. Der jenige aber, welchem die Einverleibung in die Land-Tafel geschehen sol, So Er Persönlich darbey nicht seyn wolte, kan jemanden, wer ihme gefellig, an seiner Stelle dahin abfertigen, Solche Einschreibung oder Einverleibung an seiner stat anzunemmen.

I. XII.

Befunde sich aber jemand ausserhalb deß Königreichs und wäre Ihme daran gelegen, etwas einem andern der Land-Tafel einverleiben zu lassen: Mag Er deßwegen einem Ihme bekanten Landman oder geschwornen Procuratori beym Land-Recht zuschreiben und ihme sein Vollmacht unter dem Insigil und Zeügnuß der jenigen Stat, Herrschafft oder Gebiet, darinnen er sich befindet, daß Er denselben Landman oder Procurator zu solcher Einverleibung gevollmächtiget, übersenden. Worauff alßdan die Gevollmächtigte bey der Land-Tafel zugelassen, auch die Vollmacht neben dem Ersuchungs-Schreiben, dem Contract, Donation, Testament, so gleichwol diser Unserer Landes-Ordnung gemäß schrifftlich auffgericht und vollzogen werden sol, beygelegt werden. Käme aber derselbe wider zu Lande, der die Einverleibung durch ainen Gevollmächtigten thun lassen, solle derselbe nicht destoweniger bey der Land-Tafel erscheinen und nach Bezeügung seines Willens in Gegenwart deß andern Thails oder dessen Anwalts seinen Gewalt- und Ersuchungs-Schreiben wider zuruck nemmen. Gieng Er aber ausser deß Königreichs oder auff der Raiß, eher und zuvor Er nach Prag sich verfügen möchte, mit Todt ab: Sol solche Einverleibung durch den Gevollmächtigten eben so kräfftig seyn, als hette Er sie Persönlich verrichtet.

I. XIII.

Es würdet aber hiebey auch dises in Acht genommen, Nämblich: Wan der, so die Einverleibung thun wil, zur Land-Tafel Persönlich erscheint und eine Recognition von der Land-Tafel nimbt (so in seiner Gegenwart von den Ambtleüten geschriben und zuvor Ihme vorgelesen werden sol), hernach aber dieselbe einem andern zustellet, und der jenige darmit zur Land-Tafel kommet: so sol disem nach, auff ein solche Recognition, wie dieselbe besagt, auch der, welcher darmit zur Land-Tafel kombt, weittern Bericht in der Sachen thun würd, die Einverleibung geschehen, und anderer gestalt nicht. Und solche oder dergleichen Recognition sol nicht lenger wehren oder gelten, dan nur von dato derselben biß zu dem nechstkommenden Quatember oder den andern Tag hernach, und so lang das Land-Recht wehret, und weiter nicht. Und da hernach derselbe eine andern Recognition biß zu dem andern Land-Recht nehmen wolte, Solches kan Er abermals thun, und also fort an. Da aber einer einem andern wolte die Macht geben, daß Er an seiner stat jemanden, es seye was es wolle, in die Gedächtnuß-Land-Tafel einverschreiben lassen solte: Dergleichen verschribene und

Digitized by Google

dokudž se ta věc (jakž moc ta ukazuje) nevykoná; lečby ten, kdož takového zápisu skrze jiného vyhledával, sám dobrovolně od toho upustil.

I. XIV.

Jestližeby kdo co při dekách zemských vyříditi měl a pro nemoc nebo pro starost sám osobně ke dckám zemským jíti nebo jeti a se vésti dáti nemohl: v takové příčině kdyžby menších úředníkův požádal, tehdy dva z nich k němu se vypraviti a tu, jaká by vůle a žádost jeho byla, vyrozumějíce, sepsati, a navrátíc se zase ke dckám zemským, o tom všem *relatí* učiníce, jí do desk zemských vložiti a vepsati dáti mají.

I. XV.

Němý, poněvadž sice rozum zdravý má a v věcech svých s kýváním a ukazováním rozumně rozkázati umí, když chce, může dědiny své ve dcky zemské klásti a zapsati dáti.

I. XVI.

Jestližeby který zápis z desk propustiti a vymazati dáti chtěl, má jej sobě nejprve kázati čísti. A nechce-li ho sobě kázati čísti, nemají jemu toho zápisu úředlníci propustiti, proto že někteří zápisové a vkladové mohau se propustiti, a někteří nic, jakž o tom šířeji oznámeno jest.

I. XVII.

Bankhartům a zjevným kurvám, psancům, též nepoctivým lidem a osobám ve dcky zemské nic kladeno býti nemá; jakož pak také úředlníci menší žádných vkladův a zápisův takovým osobám svědčících, ke dckám zemským přijímati nemají.

I. XVIII.

Omyl ve dckách, jestližeby se stal beze lsti, takový nejvyšší úředlníci a saudcové zemští na žádost stran, pokudžby nějaký spor mezi nimi vzešel, žeby se porovnati nemohly, na plném saudu napraviti moci budau. Ale menší úředlníci desk zemských nemají ve dckách nic jinačiti a napravovati, pod po-

Digitized by Google

gegebne Macht solle nit lenger wehren, dan nur biß die Sachen (darauff sich die Macht erstreckt) volzogen würdet; es hette dan der jenige, so solche Einschreibung durch einen andern suchen lassen, selber gutwillig davon abgelassen.

I. XIV.

So jemand, der etwas bey der Land-Tafel zu verrichten hette, Kranckheit oder Alters halber Persönlich zur Land-Tafel nit gehen oder sich führen lassen könte: In solchem Fall, wan Er der Unter-Ambtleüt begehren wurde, so sollen Zwen auß denselben zu Ihme sich verfügen und daselbsten von deme, der Ihrer begehret, seinen Willen und Begehren vernemen, auch solches schrifftlich verfassen. Und so Sy von Ihme hinwiderumb zuruck und zur Land-Tafel kommen und von alle dem Relation thun: Sol dieselbe Relation in die Land-Tafel einverleibt und eingeschriben werden.

I. XV.

Ein Stummer Mensch, so sonsten gesunden Verstandes und von seinen sachen mit dem Deüten und Weisen verständiglich befehlen könte, kan sein Erbgründe, Wan Er wil, in die Land-Tafel einlegen und einverschreiben lassen.

I. XVI.

Da auch ainer etwa aine Verschreibung in der Land-Tafel auffheben und Cassiren wolte: sol er befehlen, Ihme dieselbe zuvor zu verlesen. Und so er nit wolte, daß Ihme solche zuvor solte vorgelesen werden, so sollen die Unter-Ambtleüte zu solcher Loßlass- oder Cassirung nicht bewilligen, von deßwegen, daß etzliche Verschreibung- und Einverleibungen auffgehoben und zuruck gefordert werden können, theils aber nicht, massen davon außführlicher angedeütet worden.

I. XVII.

Denen offentlichen Banckharten, Huren und verruchten Urgichtern und Unehrlichen Personen sol in die Land-Tafel nichts einverleibt werden; wie dan die Unter-Ambtleüt keine Einverleibung- und Verschreibung, auff dergleichen Personen lautend, zur Land-Tafel nicht annemmen sollen.

I. XVIII.

Wan etwan ein Irthumb ungefär und ohne Argelist in der Land-Tafel vorgangen wär, denselben sollen Unsere Obriste Landoffizierer und Land-Rechts-Beysitzere auff anhalten der Partheyen, da etwa dißfals unter Ihnen Strit vorfiele, darüber sie sich nicht könten vergleichen, bey völligem Land-Rechten Macht haben, wider zu Recht zu bringen. Aber die Unter-Ambtleüt bey der Land-Tafel können nichts ändern noch Corrigiren, bey Verlust Leib und Lebens. Was aber die Einver-

Digitized by Google

kutau ztracení hrdla. Než každý vklad trhův, věn a zápisův dlužních, též zpravních, tolikéž všelijaké smlauvy, ty mohau, kdy a jak se strany svolí, u přítomnosti úředlníkův menších napraveny a opraveny býti; však aby se toliko na ty, kteří se tak mezi sebau porovnali, a ne na jiné osoby vztahovalo; na čež menší úředlníci pilný pozor dáti mají.

A kdyžby se koliv takové změnění nebo opravování v které věci dálo: tehdy datum dne a léta přitom a v přítomnosti kterých úředlníkův to opravování se stalo, zejména doloženo býti má.

I. XIX.

Menší písař desk zemských má při vedení všech a všelijakých rozepří, kteréž tak úředlníci menší při dckách zemských slyší, buď obeslání ke dvěma, čtyrem a dvanácti nedělům, též také coby k jistému dni tam k slyšení podáno bylo, všeckno to, co se přednáší, pilně popsati a do obzvláštního *quaternu ingrossovati*, tak aby týchž pře vedení veypisové lidem k potřebám jich spečetěny vydávány býti mohly. Za kteraužto jeho práci stavové z peněz zemských obzvláštně každého roku 100 kop grošův českých jemu nařídíti mají. Jestližeby pak časem pro svau jinší práci a potřebu toho vykonati nemohl: tehdy bude jej moci jiná osoba při dckách zemských přísežná proti slušné od něho záplatě zastaupiti. A kdyby menší písař toho nevykonal aneb, jakž dotčeno, náležitě neopatřil, to místo aby jiným písařem menších desk zemských opatřeno bylo. A *declamator* také do svých register, co se k týmž přem ukazuje a svědčí, s pilností vyznamenávati a zapisovati má.

O odpořích.

I. XX.

Odpor nic jiného není nežli nářek právní zápisu, kšaftu a jiné které koli ve dckách zemských na ujmu cizí spravedlnosti vložené věci.

Protož kdoby co ve dckách zemských neb dvorských, buďto kšaft, smlauvu, trh neb jaký koliv zápis měl aneb právo vedl: tehdy o to na vznešení supplikací sauzen býti nemá, než má-li kdo jakau spravedlnost proti tomu, aby zase odpíral a

Digitized by Google

leibungen der Kauff, Leibgeding, Verschreibungen über Schulden oder wegen der Gewöhr, wie auch wegen allerley Verträg anlangt: Dieselben mögen und können, wie sich baiderseits Partheyen derowegen vergleichen werden, in Gegenwart der Unter-Ambtleüt gebessert und Corrigirt werden; doch daß solche Sach allein die jenige, so sich der gestalt vergleichen, und nicht andere Personen angehe und betreffe; Worauff dan die Unter-Ambtleüt fleissige Auffsicht haben sollen. Wan auch etwan eine dergleichen Enderung oder Corrigirung einer Sachen beschicht: So solle das Datum deß Jahrs und Tags, und in welcher Unter-Ambtleüt Gegenwart solches beschehen, mit Namen darbey gesetzt werden.

I. XIX.

Der Schreiber der Klainen Land-Tafel sol bey allen vorgefallenen Stritigkeiten, welche den Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel zu verhören gebüren (es seyen Citationes zu 14 Tagen oder zu 4 oder 12 Wochen und was sonsten zu einer gewissen Zeit dahin zur Verhör, in was Sachen es wäre, remittirt werden möchte), alles das jenige, so vorgebracht würd, fleissig beschreiben und in ein absonderlich Quaternbuch ingrossiren, damit derselbigen Handlungen Menniglich und sonderlich die jenigen, denen es vonnöthen, besigelte Abschrifften davon bekommen möchten. Für welche seine Mühe Ihme von den Ständen auß dem Landgelt 100 Schock Groschen Böhaimisch Jährlich angeordnet worden ist. Da Er aber zu Zeiten etwa anderer seiner Geschäfften halber solches nicht verrichten könte, sol Ihme in derselben Zeit eine andere geschworne Person von der Land-Tafel, doch daß Er sich mit derselben wegen seiner Mühe abfinde, vertreten. Und so der Schreiber der kleinern Land-Tafel solches nicht also verrichten wolte oder aber, wie gemeldet, der Gebür nach versehen thäte, sol an die Stelle das Schreiber-Ambt der kleinern Land-Tafel mit einer andern Person ersetzt werden. Und der Declamator sol gleichermassen in seine Register fleissig einschreiben und verzeichnen, was bey dergleichen Rechtsführungen für Beweiß und Zeügnussen geführt werden.

Von denen Widersprüchen, welche Böhaimisch Odpory genant werden.

I. XX.

Ein Odpor ist nichts anderst als ein Rechtlicher Widerspruch einer Verschreibung, oder eines Testaments, oder anderer Sachen, welche zu Schaden und Nachtheil eines andern in die Land-Tafel einverleibt worden.

Derentwegen wan jemand etwas in die Land- oder Hof-Tafel gelegt, es sey ein Testament, ein Vertrag, ein Kauff oder sonsten eine

Digitized by Google

pořádně podle práva a řádu žalobu učinil. Však ten nebo ti, jenž odpírati chtějí, mají po vložení nebo vepsání kšaftu, smlauvy, trhu, zápisu, uvázání s komorníkem, ... nedada třem letům a osmnácti nedělům projíti, před úředníky menšími při dckách zemských se ohlásiti, ten často jmenovaný odpor v spisu předložiti a žádati, aby přijat a ve dcky zemské naproti té věci, již se odpírá, vložen byl; a úředlníci menší k tomu povoliti povinni jsau.

I. XXI.

A ačkolivěk se prvotně k tomu nepovolovalo, aby jiný na místě druhého odpor klásti mohl, ale však nahoře, jakby se to s *procuratory* zachovávati mělo, dostatečné opatření učiněno jest, kteréž jak v této, tak i v jiných případnostech své místo má. Než příčiny, kteréž se k odporům vztahovati budau, od toho, kterýž odpor klade, v jistých a patrných slovích ke dckám zemským v spisu podávány a jmenovány býti mají, kdo, komu odpor, pro kterauž věc klade, a v čem na ublížení sobě tu kterau věc býti a jaké zase proti tomu právo a spravedlnost a odkud neb po kom míti pokládá, a proč by ten, jemužby k lepšímu kšaft aneb zápis do desk zemských vložen anebo jemuž co zapsáno jest, před ním toho užiti neměl.

I. XXII.

Jakož pak všecky odpory, kteréž se dckami zemskými dělají, ne jinde než na saudu zemském větším vedle práva vedeny a rozsauzeny býti mají, a ten, jenž odpor klade, v času právem vyměřeným, totižto ve třech letech a osmnácti nedělích, žalobu svau svrchovaným spůsobem sepsanau podati, a proti své odporné straně obeslání vyžádati, a potom příčiny v odporu doložené provesti a prokázati povinen jest. A kdyžby ten, odpor učině, potom s žalobau prodléval: tehdy onen, komuž se odpírá, může odporníka svého sám obeslati, aby odpor svůj provozoval.

I nestál-liby ten, kdož odpírá, k tomu obeslání, tehdy tu při, oč odpírá, i s odporem tratí, a více se již odporník na to navracovati nemá, lečby obmeškání svého příčiny, o nichž veyšeji oznámeno jest, dostatečně provedl a prokázal. Nápodobně

Digitized by Google

Verschreibung oder Schein deß geführten Rechtens und Executions-Process: So kan in dergleichen Sachen nicht auff Supplicationes und Schlechtes anbringen Urtheil und Recht ergehen, sondern so jemand ein Recht hingegen hat, sol er seinen Widerspruch oder Odpor einlegen, und darauff ordentlicher Weise seine Klag anstellen. Es sol aber der oder die, so sich solches Odpors gebrauchen wollen, nach Einleg- und insinuirung deß Testaments, Vertrags, Kauffs-Verschreibung, so auff Einführung mit dem Cämmerling gerichtet, oder Führung deß Rechtens und Executions-Process, vor Außgang drey Jahren und 18 Wochen für den Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel sich angeben, mehrgedachten Odpor ihnen in Schrifften vorlegen und begehren, daß derselbe angenommen und in die Land-Tafel denjenigen Handlungen, denen widersprochen würd, gegenüber einverleibt und gelegt werden möchte; Welches dan auch die Unter-Ambtleüt zu bewilligen schuldig.

I. XXI.

Ob auch wol hiebevor nicht verstattet, daß einer an stat deß andern einen Widerspruch einlegen mögen: So ist doch hieroben, wie es mit den Procuratorn zu halten, gnugsame Fürsehung geschehen, welches so wol in diesem als andern Fällen stat hat.

Es sollen aber die Ursachen, auff welche der Widerspruch sich ziehet und gründet, von dem jenigen, so den Widerspruch thut, mit lautern klaren Worten zu der Land-Tafel schrifftlich übergeben und benentlich gemacht werden, wer oder wem oder auff was für eine Sache er den Odpor einlege, und in was durch die eingelegte Handlung der, so sich deß Widerspruchs gebraucht, verkürtzt zu seyn, und was er hingegen für Recht und Gerechtigkeit und woher zu haben vermeint, und warumb der, welchem das Testament oder Verschreibung zum besten in die Land-Tafel gelegt oder deme etwas verschriben worden, es nicht vor ihme ungehindert geniessen sol.

I. XXII.

Wie nun alle Widersprüche, so in die Land-Tafel eingelegt, nirgends anderswo als vor dem Grössern Land-Recht Rechtlichen außgeführt und gerichtet werden sollen, und darzu in der zu Recht außgesetzten Zeit der 3 Jahr und 18 Wochen der, so den Widerspruch eingelegt, seine Klag auff maß und weise, wie hieroben gemeldet, einbringen, und gegen seinem Gegentheil Citation und Beschickung erhalten, und darauff seine in dem Widerspruch angezogene Ursachen außführen sol, Also wan der jenige, so den Odpor eingelegt, seine Klag darauff nicht einbrächte, sondern damit seumig wurde: So stehet seinem Gegentheil frey, Citation oder Beschickung wider ihn außzubringen, damit er seinen Odpor oder Widerspruch erweise und volführe.

Und wan er alßdan in der laut Citation gesetzten Zeit nit parirte und seine Rechtliche Notturfft befürderte: So sol er seine Sache

Digitized by Google

kdyžby druhá strana, jsauc obeslaná, se nepostavila: tehdy původovi bude dáno vedle jeho odporu stané právo. A s těmito rozepřemi o odpory, když se obeslání vyžádá, ve všem tak, jako při jiných věcech, o čemž nahoře větši opatření učiněno jest, zachovávati se bude.

I. XXIII.

Měl-liby kdo šuldtbriff neb zápis dluhu »s komorníkem uvázání v statek« dlužníka, může se v ten statek s komorníkem podle zápisu uvázati, bez rozdílu, buď žeby ten zápisní dluh byl velký nebo malý; a ten, kdož jest zapsal, nemá tomu uvázání odporu klásti. Než jiný chce-li k těm dědinám spravedlnost míti, ten odpor učiniti a jej do desk vložiti dáti může.

I. XXIV.

A ačkoli uvázání s komorníkem v statek podle zápisu předce v podstatě své zůstává, a ten statek tomu, jenž takový zápis měl, v šesti nedělích po uvázání s komorníkem postaupen, anebo jemu další vedení práva listem obranním uděleno býti má: však to uvázání v ten statek i uvedení nemá tomu, kdož odpor klade, k škodě býti; než když požene k tomu odporu a provede, tehdy toho, což jemu saudem přisauzeno bude, požije.

I. XXV.

Odporové pak, odkudby koli pocházeli, co nejkratčeji může býti, spisovati se mají a v nich kšaft nebo jiné věci, jimž se odpírá, nic dáleji se přivozovati a opakovati nemají, než toliko v čemby jich k prokázání a provedení těch věcí, pro něž se odpor klade a o které činiti jest, zapotřebí bylo, a proto se nepřednášeli, aby ti odporové nebo věci místa a průchodu svého míti nemohli. A pro neopakování týchž věcí saudové zdviháni býti nemají, ale toliko na samau věc a zdaliž odpor jest pořádný neb nepořádný, šetřiti se má Což netoliko při odpořích, kteří se ke dckám zemským kladau a k většímu saudu zemskému náležejí, postačuje, ale také i když se při jiných saudech (na překážku vedení práva neb obranního listu a odhadu) kladau; poněvadž jeden každý odpor tu, kdež se vloží, také prokázán, a což nahoře oznámeno, to na dobrém pozoru se míti má.

Digitized by Google

neben dem Odpor oder Widerspruch verloren und sich ferner darauff (es wäre dan, daß er, wie hieroben von Ehehafften gemeldet, sich wegen seines saumbsals gnugsamb außführte) nicht zu beruffen haben. Ingleichem, wan der ander Theil auff die Citation nicht parirte: Sol ein Erstanden Recht wider ihn ertheilt. Und es mit diesen Processen deß Odpors auff außgebrachte Citationes allerdings, wie in andern Sachen, und wie hieroben mit mehrerm Fürsehung geschehen, gehalten werden.

I. XXIII.

So einer einen Schuldbriff in Handen, welcher „auff die Einführung mit dem Cämmerling" in deß Schuldners Gut lautet, der mag sich der Einführung, vermög der Verschreibung, ohne Unterscheid gebrauchen, es sey die verschribene Schuldpost groß oder klein; und der, welcher die Verschreibung von sich geben, kan sich darwider keines Odpors anmassen. Wan aber ein ander ein Recht zu denselbigen Gut hat, der kan sich wol mit seinem Odpor angeben und denselben in die Land-Tafel einlegen.

I. XXIV.

Und ob wol die Einführung in das Gut vermög der Verschreibung fortgehet und dasselbe dem, so die Verschreibung gehabt, innerhalb 6 Wochen, nachdem er mit dem Cämmerling eingeführt, abgetreten oder demselben fernere Executions-Process vermittelst der Gewehrloßbriffs ertheilt werden: So kan doch solches dem, so den Odpor eingelegt, nit zu Schaden geraichen, sondern was demselben auff erlangte Beschickung und Außführung seines Odpors zugesprochen, dasselbe hat er billich zu geniessen.

I. XXV.

Es sollen aber alle Odpor, wo auch dieselbe herrüren mögen, auffs kürtziste als möglichen gestelt und darinnen das Testament oder andere Handlungen, denen widersprochen würd, nicht weiter eingeführt und widerholt werden, als allein so vil zu Behauptung der jenigen Ursachen dienet, darumb der Widerspruch geschicht und derentwegen prætendirt würd, daß die Widersprüche und Handlungen nicht ihren Vortgang haben können. Und sol wegen nicht widerholter Handlung der Process gar nit umbgestossen, sondern allein auff die Sache selbst und ob der Widerspruch Recht oder Unrecht geschehen, gesehen werden. Welches dan nicht allein stat hat in den jenigen Odporn, so in die Land-Tafel eingelegt und vor das Grössere Land-Recht gehören, Sondern auch, so bey andern Rechten (etwan die Executions-Process, Gewehrloßbriff-Abschatzungen zu hindern) eingelegt werden; Sintemal wo ein jeder Odpor eingelegt, aldar auch derselbe außgeführt, und was oben gemelt, darbey in acht genommen werden sol.

Digitized by Google

I. XXVI.

Poněvadž se také začasté přihházelo, když kšaftem dědicové zavázáni byli, nejbližším přátelům nebo služebníkům z světa zešlého jistau summu peněz anebo na svršcích nětco toho vydati, a když tak mnohým osobám jedním kšaftem co odkázáno bylo, a proti těm všechněm pro zrušení kšaftu odpor vložen, i také proto obsýláno bylo, že pro smrt jednoho z týchž odkazovníkův odporové a půhonové mijeli, a zase noví půhonové činěni bývali a dokonce znova pře se začínati musila, což i předešle za věc neslušnau se uznávalo: pročež jsme, považujíce těch a takových obtížných saudův a pocházejících neřádův, pro ujití jich netoliko v těch již oznámených, ale také i v jiných případnostech, jak by pro smrt jedné nebo druhé strany ten začatý saud předce svůj průchod míti mohl, milostivě se *resolvirovati* ráčili a takto ustanovovati a tomu chtíti ráčíme: Kdyžby se saud za jakau koliv příčinau pořádným obesláním, a co se odporův dotýče, vložením začal a zašel, a v tom jedna nebo druhá strana prostředkem smrti sešla — aby dědicové po smrti umrlého, prokážíce to, že praví dědicové jsau, k dotčenému saudu týmž spůsobem, jak od toho, jenž z světa vykročil, zanechán a jak po smrti jeho zastižen jest, bez všelijakých dalších obeslání a průtahův přistaupili a jej dovedli.

O vizách.

I. XXVII.

Ač pak předešle za obyčej se zachovávalo, když něco komu do desk zemských vloženo bylo, buďto zápisové, odpory, kšafty anebo nějaké jiné věci, že druhá strana, kteráž se domnívala, že by se ji tu také dotýkalo, vizu, to jest jistotu, proti tomu vložila, že jest takovau věc při dekách zemských viděla; ale poněvadž dotčená viza takovau moc a mocnost s sebau přinášela, že ta věc, pro níž se viza vložila a do desk zemských zapsala, byť se pak i s veymínkau stala, že ten, kterýž takovau věc do desk zemských vložiti dal, to sobě vyminil a na vůli zanechal, aby mohl tauž věc zase změniti anebo do konce z desk zemských propustiti, však po vložení vizy toho již potom změniti nemohl: protož ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby při věcech, které buďto z povahy a vlastnosti své, jako jsau kšaftové a pořízení, anebo podle patrné a zanechané veyminky změniti se mohau, takové vizy na ty již dotčené věci žádným spůsobem víceji se nekladli, jich dáleji po dnešní den nepoživali a mnohem méněji aby ty k nejmenší platnosti komu slaužiti v těch

Digitized by Google

I. XXVI.

Weil es sich auch offt begeben, wan in einem Testament den Erben auffgetragen, deß verstorbnen nechsten Freünden oder Dienern ein gewisse Summa Geldes oder sonst an mobilien etwas herauß zu geben, und also ihren vilen in einem Testament etwas verschafft und vermacht, und wider dieselbe alle, zu hintertreibung deß Testaments, ein Odpor eingelegt, und darauff Ladungen erhalten worden, daß etwan einer unter ihnen mit Tode abgangen, darauff alßbald die Ladung für erloschen gehalten, und man auffs Neu Laden und gar neue Proceß anstellen müssen, welches dan auch vor diesem für unbillich gehalten worden: Als haben Wir Uns, in Ansehung der auß dergleichen beschwärlichen Processen folgenden inconvenientien, zu Abwendung derselben nit allein in jetztberürten, sondern auch in allen andern Fällen, wie es mit reassumirung der Proceß nach Ableibung eines oder deß andern Theils gehalten werden sol, gnedigist resolviren wollen.

Setzen demnach, ordnen und wollen, wan ein Proceß, in was für einer Sach es auch sey, durch eine ordendliche Citation oder Beschickung, in Odpors-Handlungen aber durch einen Odpor angefangen und anhengig gemacht worden, und darüber ein oder die andere Parthey Todes verschiden — daß von derselben verstorbnen Parthey Erben, wan sie sich als Erben legitimirt, gedachter Proceß allerdings, wie er von den verstorbnen gelassen und zu Zeit seines Absterbens beschaffen gewesen, ohne eintzige fernere Ladung oder Weitleüfftigkeit angenommen und verfolgt werde.

Von denen Visen.

I. XXVII.

Ob auch wol vor diesem gebreüchlich gewesen, wan etwas in die Land-Tafel eingelegt, es seynd Verschreibungen, Widersprüche, Letzte Willen oder sonst andere Handlungen gewesen, daß von dem andern Theil, welches darunter Interessirt zu seyn vermeint, eine Visa, das ist ein Schein, daß es solche Handlung bey der Land-Tafel gesehen, hingegen eingelegt worden; Weil aber obberürte Visa und derselben Einlegung einen solchen Effect und Würckung mit sich bracht, daß die Handlung, dargegen die Visa gerichtet und der Land-Tafel einverleibt worden, ob sie gleich mit dem Beding geschehen, daß dem jenigen, der sie eingelegt, dieselbe zu ändern oder gar wider auß der Land-Tafel zu nemmen vorbehalten worden und frey gestanden, nach eingelegter Visa nit weiter geändert werden können: Als setzen, ordnen und wollen Wir, daß, so vil die jenige Handlungen anreicht, welche entweder ihrer Natur und Eigenschafft halber, als da seynd die Letzten Willen, oder auch wegen außtrucklichen Reservats und Vorbehalts geändert werden können, solche Visen ferner gäntzlichen abgeschafft und keineswegs gegen

Digitized by Google

věcech měly. Než co se takových věcí dotýče, které se mezi živými a to tak konají, že hnedky neproměnitedlný závazek s sebau přinášejí, proti takovým dotčeným věcem vizy ke dckám zemským vložiti se mohau, ale na ten spůsob: Kdoby koli na vizu kladl, bude povinen ihned od vložení té vizy v šesti nedělích pořád zběhlých tomu, komužby ta věc, na kterauž jest vizu vložil, náležela, oznámiti a jej z toho v těch šesti nedělích viniti buď obeslati, anebo sice jinak taková vložená viza minauti a do konce vymazána býti má, a ten již dále na túž věc podruhé vizy klásti moci nebude, a k tomu jemu od úředníkův menších desk zemských povoleno býti nemá.

Digitized by Google

obberürter Handlungen eingelegt, vilweniger eintzigen Effect oder Würckung bey denenselben haben sollen. Was aber sonst Sachen anlangt, welche inter vivos und also auffgerichtet werden, daß sie alßbald eine unwandelbare Obligation oder Verbündnuß mit sich bringen, gegen denenselben zwar mögen obberürte Visen in die Land-Tafel eingelegt werden, Jedoch also und dergestalt, daß der jenige, welcher sich solcher Visa gebrauchen wil, innerhalb Sechs Wochen von der Zeit der Einlegung an zu raiten, seine Action und Rechtsfertigung unfehlbar Rechtlichen anhengig machen und einführen, oder sonst die eingelegte Visa gäntzlichen auffgehaben und ihm in derselben Sach eine andere Visa einzulegen von denen Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel nicht zugelassen werden sol.

Digitized by Google

A jakož až posavad o právu obecném, jako i o saudech psáno jest, již nyní následuje **druhý díl** tohoto Našeho Zřízení Zemského, v němžto předně o smlauvách, věnách, poručenství, dědictví, promlčení práva, služebnostech i jiných rozdílných právích, a naposledy o útrpných věcech oznámeno bude. Kdež se však šetřiti má, poněvadž hned z prvopočátku o smlauvách praviti se bude a všecky smlauvy v tomto Zřízení Zemském obsažené nejsau, aby pro zdržení již často jmenovaného srovnání Zřízení Zemského s Právy Městskými, smlauvy ty, kterýchž se zde nedostává, z dotčených Práv Městských, jak by dalece s tímto Naším Zřízení Zemským se srovnávaly, zde doplněny a sem pojaty byly.

O smlauvách trhových a jich, též jiných smluv do desk zemských kladení.

K. I.

Smlauvau trhovau prodávají se všelijaká zboží, statkové neb jiné spravedlnosti, a takové smlauvy trhové k svému stvrzení přicházejí s dobrovolným obojí strany, kupujícího i prodávajijícího, o ten statek, jenž se prodává, a o ceně společným snešením. Při čemž mezi stranami vždycky snešení má se státi o summu neb placení jisté. Neb sice dokud strany při kaupi a prodaji jsau sobě na odporu neb rozdílu, buď o summu neb některau jinau věc, trh dokonalý není, než teprve když dobrovolným a celým stran snešením se stvrzuje. Trhové mohau i mezi nepřítomnými, totiž skrze psaní plnomocníkům zřízeným, se vykonati.

Digitized by Google

Weil bißhero von dem Jure publico, wie auch denen Judiciis und Archivis gehandelt, So folget numehr **der ander Theil** diser Unserer Landes-Ordnung, darinnen anfangs von Conträcten, nachmals von Leibgedingen, Fürmundschafften, Erbschafften, Verjährungen, Dienstbarkeiten und andern unterschidenen Rechten, und endlichen von denen Peinlichen Sachen tractirt würd. Darbey gleichwol in acht zu nehmen, Weil anfangs von denen Contractibus zu handlen und alle Contractus in diser Landes-Ordnung nicht begriffen, daß zu Erhaltung der offt angedeüteten Conformitet zwischen dem Land- und Stat-Rechten die Contractus, so alhir mangeln, auß mehrerwenten Stat-Rechten, so weit dasselbe diser Unserer Landes-Ordnung nicht zuwider, zu suppliren und alhero zu ziehen seyn.

Von den Kauffs-Conträcten und deren, auch anderer Conträcten, Einverleibung in die Land-Tafel.

K. I.

Durch Kauffs-Verträg und Conträct werden allerley Herrschafften, Gütter und andere Gerechtigkeiten hingelassen, und dergleichen Kauffs-Verträg kommen allererst in ihre würckliche Krafft und Volziehung, wan sich beide Partheyen, der Käuffer und Verkäuffer, der Sachen oder Guts halber, so verkaufft würd, und dan wegen deß Werths derselben sambtlich gutwillig vergleichen. Derowegen sol je und allezeit zwischen den Partheyen, es sey wegen der Kauff-Summa oder wie die Bezahlung erfolgen sol, eine Vergleichung geschehen. Dan sonsten, so lang die Partheyen in Kauffen und Verkauffen, es sey wegen der Kauff-Summa oder der Sachen, darüber der Contract Haubtsächlich auffgerichtet würd, nicht einig und verglichen, kan solches für kein Rechten Kauffs-Vertrag oder Contract gehalten werden, sondern allererst hernach, wan durch beider Partheyen gutwillige Vergleichung der Kauff bekräfftiget würd. Es mögen sonsten auch Kauff und Conträct auffgerichtet werden, wan gleich die jenigen Personen, die es betrifft und angehet, nicht gegenwertig seyn, wan sie nur jemanden durch Schreiben darzu verordnen und vollmächtigen.

Digitized by Google

K. II.

Při prodaji statku aneb jiných práv a spravedlností, byly-liby jaké na věci k trhu přišlé závady, ty prodávající kupujícímu prve nežliby se trh zavřel, povinen jest oznámiti. Všecky a všelijaké veyminky i pokuty, o kterékoliv strany při trhu se snesau, ty sobě, pokudž se s přirozeným obyčejům všech národův právem, též tímto Naším Zřízením a saudem zemským srovnávají, držeti povinni budau.

K. III.

Kdoby statek komu prodal s jistými platy, kurmi, vejci, robotami aneb s čímkoli a ve dcky zemské mu jej vložil, potom pak ten, kdož jej kaupil, některé ty věci na témž statku nenalezl, buď roboty neb některé jiné věci: tehdy má jemu ten, kdož jest prodával a ve dcky zemské vložil, to, co by se mu nedostávalo (jak dcky zemské ukazují) na summě zase sraziti, po čem jemu na trhu pokládal; a byla-liby summa již zaplacena, tehdy aby jemu jinším spůsobem to zase navrátil.

K. IV.

Jestližeby kdo jinému královské Naše dědiny, neb duchovní, též manské a cizí, sám k nim práva a jich ve dckách zemských nemaje, vědomě ve dcky kladl: takový jako i kterýž vklad neb zápis těch dědin do desk zemských vědomě přijímá, za falešníka jmín býti má a Nám i Naším budaucím, králům Českým, v trestání upadne. Než jestli obadva, jak ten, který kladl, tak ten, jenž přijímal, o tom nic nevěděli a nevědomost svau přísahau očistiti chtěli: tehdy pro ten vklad žádná pokuta následovati nemá.

K. V.

Jestližeby kdo komu dědiny které neb nějakau spravedlnost dckami zemskými nebo listem, jenž dobrá vůle slove, postaupil a dal, sám již k tomu více práva nemaje (odcizivši od sebe neb předkové jeho) a věda o tom: v tauž pokutu upadne, jako ten, kdož by cizí dědiny jinému do desk zemských kladl, jakž tuto svrchu o tom dotčeno.

Digitized by Google

K. II.

Da einer wegen eines Guts oder sonst einer andern Gerechtigkeit mit dem andern in Kauff stünde und auff denselben Gut oder der jenigen Sachen, darumben man im Kauff stehet, etwa Anspprüch vorhanden: So sol der Verkäuffer verpflichtet seyn, dem Käuffer von allen Ansprüchen zu vermelden und anzuzeigen, eher und zuvor der Kauff beschlossen würd. Sonsten aber, wie sich die Parthenen bey den Käuffen und Conträcten mit einander vergleichen, und was sie für Vorbehält oder auch Poen gegen einander auffrichten, dieselben sollen sie, wan solche den Natürlichen und aller Völcker Rechten, auch dieser Unserer Landes-Ordnung und dem Land-Recht nicht zuwider, einer dem andern zu halten verpflichtet seyn.

K. III.

So jemand einem ein Gut verkaufft mit gewissen Zinsen, von Eyren, Hünern, Roboten oder dergleichen Zugehör, und denselben Contract in die Land-Tafel einverleibte, hernach aber der Käuffer bey einem solchen Gut dieselben Stuck, es wären Fronen, Roboten oder sonst etwas anders, nicht befünde: So sol der Verkäuffer, so den Contract der Land-Tafel einverleiben lassen, das jenige, so abgehet und mangelt, dem Kaüffer an der Kauff-Summa, wie er ihme ein jedes im Kauff angeschlagen, nach besag der Land-Tafel widerumben abziehen; und im fall die Kauffsumma albereit für voll erlegt, solches in andere weg widerumben erstatten.

K. IV.

Im fall einer dem andern Unser Königl. Gut oder etwas, so einer Geistlichkeit zustendig, Wie auch frembde Mannschafft- oder Lehen-Gütter wissendlich in die Land-Tafel einverleiben liesse, Da er doch dieselben in der Land-Tafel selber nit hette, noch einicher Gerechtigkeit darzu befugt: Derselbe, wie auch der, so die Einverleib- oder Verschreibung solcher Gütter in die Land-Tafel wissendlich angenommen, sol für einen Verfälscher gehalten werden und in Unsere und Unserer Erben, Königen in Böhaimben, Straff fallen. Da sie aber beide, der die Einverleibung gethan und der dieselbe angenommen, darvon nichts gewust und ihre Unwissenheit durch einen Aid erhalten künten, sol die Einverleibung keine Straff haben.

K. V.

Da jemand einer dem andern Erbgründe oder sonst ein andere Gerechtigkeit mittels der Land-Tafel oder eines Brieffs, Dobrá wůle genant, abtreten und übergeben wurde, und selber kein Recht mehr darzu hette, sondern sich desselben er oder seine Vorfahren albereit hievor begeben und ihme solches bewust gewesen: derselbe falt in die Straff und Poen, gleich wie der jenige, der dem andern etwas von frembdem Gut in die Land-Tafel einverleiben lassen, massen hieroben davon Anzeigung beschehen.

Digitized by Google

K. VI.

Jestližeby kdo člověka mladého v to uvedl, kterýžby let 20 neměl, aby jinému statek svůj jakkoliv zapsal aneb ve deky zemské vložil: ten trh jako i vklad žádné moci nemá. Než jestližeby potom, dojda 20 let věku svého, ve třech letech a osmnácti nedělích proti takovému vkladu, kterýž jest, nemaje ještě let svých, učinil, nemluvil: tehdy ten trh má svau moc míti.

O zpravách.

K. VII.

Zprava jest povinnost pocházející z podstaty trhu a kaupě, tak že každý prodávající statek nebo jiné spravedlnosti své zpravau kupujícímu věc prodanau před závadami osvoboditi jest povinen. Ta pak zprava to v sobě obsahuje, jestližeby takový statek aneb věc prodaná v závadě byl neb byla aneb k tomu někdo spravedlnost se míti pokládal, aby prodávající kupujícího v tom, což jemu prodává, ve všem zastaupiti povinen byl.

Zprávy pak jsau rozdílné: Jedny slovau zemské; jiné listovní a prosté; aneb s rukojměmi; anebo o jaké se strany při trhu snesau.

O zpravě zemské.

K. VIII.

Když jeden druhému prodává dědictví své, a smlauvu trhovau mezi sebau učiní, a do té smlauvy položí, že to prodané dědictví prodávající zpraviti jest povinen kupujícímu tak, jakž země za právo má, že zpravuje, čímž má neb míti bude, třetinau veyš; i jestližeby ten, kdožby kaupil, znaje, že prodávající mimo ty prodané dědiny vícejí na dědinách nemá, jinší zpravau se neopatřil, a chtěl potom, aby mu prodávající po zavřené smlauvě jiného zpravce postavil: tehdy prodávající nebude povinen toho učiniti, než má každý na té zpravě, kterauž je v smlauvě přijal, přestati. Jestližeby pak prodávající jiné dědiny měl, tehdáž když

Digitized by Google

K. VI.

So jemand einen Minder-Jährigen, der noch nicht 20 Jahr alt wäre, beredete, daß Er einem andern sein Gut, was gestalt es wäre, verschribe und in die Land-Tafel einverleiben liesse: Dergleichen Kauff, wie auch die Einverleibung in die Land-Tafel sol unkräfftig seyn. Da er aber hernach, wan Er die 20 Jahr seines Alters erraicht, in drey Jahren und 18 Wochen der in seiner Minder-Jährigkeit beschehenen Einverleibung nicht widersprechen wurde: sol alßdan derselbe Kauff seine würckliche Krafft haben.

Von denen Gewöhren, Böhaimisch Zpravy genant.

K. VII.

Die Gewöhr ist eine Pflicht, so ihren Ursprung und fundament von den Kauffs-Verträgen und Conträcten her hat, also und dergestalt, daß ein jedweder, so sein Gut oder ein andere Gerechtigkeit einem andern mit der Gewöhr verkaufft, schuldig und verpflichtet ist, dem Verkaüffer von allen Ansprüchen solches zu befreien. Und eine solche Gewöhr begreiffet dieses in sich: Im fall ein Gut oder sonst ein andere verkauffte Sach ansprüchig wurde, oder daß jemand eine Gerechtigkeit zu dergleichen Gut oder der jenigen Sachen, so verkaufft, zu haben vermeint, daß der Verkaüffer verpflichtet ist, den Kaüffer in allem demselben, so er ihme verkaufft, zu vertreten.

Es seynd die Gewöhr unterschiedlich, als Erstlich: die Landgewöhr; auch andere verbriffte und schlechte Gewöhr; Item so durch Bürgschafft geschicht, wie sich die Partheyen bey den Kauffs-Verträgen und Contracten derowegen vergleichen und vereinigen.

Von der Landes Gewöhr.

K. VIII.

Wan einer dem andern sein Erbgut verkaufft, und würd zwischen ihnen beiderseits ein Kauffs-Vertrag auffgerichtet, und im selben Vertrag einverleibt, daß der Verkaüffer dem Kaüffer solch Erbgut gewöhren sol, Dergestalt wie deß Königreichs Recht vermag, Nämblich den dritten theil höher, mit dem, was er hat oder haben wurde; und aber der Käuffer, dem wohl bewust, daß der Verkaüffer, ausser der Erbgründ, so er albereit verkaufft, nichts mehr von freyen Erbgründen eignes hat, mit einer andern Gewöhr sich nicht versehe; und wolte hernach, daß der Verkaüffer ihme nach beschehenem und beschloßnem Kauffs-Vertrag ein andern Gewöhrsman vorstellen solte: würdet der Verkaüffer solches zu thun und zu leisten nicht verpflichtet seyn, sondern ein jeder sol sich an der Gewöhr, die er im Kauffs-Contract angenommen, benügen lassen. Wan aber der Verkaüffer andere Erbgründe gehabt,

Digitized by Google

zpravu zapsal, aneb co po tom trhu kaupil, aneb žeby mu odkud koli a jak koli statek dědicky připadl aneb trhem se dostal, a potom přišlyby na ty prodané dědiny ňáké právní nářky a závady, a kupující na témž statku obstáti nemohl: tehdy bude se moci na ty dědiny, jak dalece jeho zprava svědčí, pro nezpravu zvésti. A byť pak zpravce ty dědiny, kteréž měl aneb potom jich dostal, jich potom někomu jinému s podobnau zpravau zemskau prodal aneb jakkoli odbyl: tehdy to té starší zprávě k žádné škodě a ujmě býti nemá, poněvadž jest zpravoval, čímž má neb míti bude. To pak každý věděti má, kdyby dědiny prodané pro nezpravu prosauzené byly, že v čem a v které summě ty dědiny trhem komu zapsané jsau, do té summy má se na těch dědinách, v zpravě zavázaných, třetinau veyš nad tauž summu trhovau přišlau odhad konati, a dále nic.

K. IX.

Jestližeby kdo dědinami svými zpravoval a zejména jmenoval, a mimo to v též zpravě doložil, že zpravuje dědinami svými, kteréž má neb míti bude, a potom přišlyby na ty prodané dědiny jaké nářky: v takové a jí podobné případnosti má se jeden každý zvésti na ty dědiny, kteréž se v zpravě jmenují; a cožby se na těch dědinách nedostalo a sobě by dokonale náhrady učiniti nemohl, tehdy teprva má se vésti na jiné dědiny jeho, které jest mimo jmenované dědiny měl, když jest prodával aneb kterýchž potom dostal.

K. X.

Kdož by právo své, zápisné, věnní, dlužní neb plat komorní, někomu jinému postaupil, tak a v témž právě, jakž jemu zápis ve dckách zemských svědčí, a sáhl-liby jiný na ty dědiny pro starší zpravu a předešlé závady: tehdy postupující není povinen tomu, komu práva svého postaupil, té závady svozovati ani zpravovati, poněvadž jest postaupil tak jakž jemu samému dcky zemské svědčily. Než jestližeby co takového jeden druhému prodal trhem a zpravau se zavázal, neb jakkoli kupující před závadami cizími neb svými se opatřil, tehdy bude prodávající to povinen zpravovati.

Digitized by Google

damals wie er die Gewöhr verschriben, oder daß er nach dem Kauffs-Contract deren etwa anderwerts erkaufft hette, oder da sonsten auff ihn ein Gut Erblich gefallen oder durch einen Contract komen wäre, und hernach sich auff den verkaufften Erbgründen etwa ein Rechtliche Anzicht oder ein Anspruch befinden würde und der Kaüffer bey dem Gut nicht bleiben könte: So mag er sich alßdan in dieselbigen Erbgründe, so weit sich sein Gewöhr erstreckt, einführen lassen. Und man gleich der Gewöhrsman alle dieselben Erbgründe, so er gehabt oder hernach bekommen, einem andern mit dergleichen Landes-Gewöhr verkaufft hette oder anderer Gestalt derselben ledig geworden wäre: So sol dasselbe der Aeltern Gewöhr zu keinem Schaden noch Abbruch gereichen, Dieweiln er gewöhret mit deme, was er hat oder haben würde. Und sol beynebens auch Menniglich dieses bericht seyn, wan die verkauffte Erbgründe wegen der nit-Gewöhr mit Recht verloren wurden, daß man alßdan die Abschätzung wegen der jenigen Summa, so in der Gewöhr und auff denselben verkaufften Erbgründen hafftet, und über dieselbige Summa noch ein Drittheil höher als die Erbgründe im Kauff hingelassen und verschriben worden, volführen mag, und weiter nicht.

K. IX.

Im fall einer die Gewöhr mit seinen Erbgüttern thet, und dieselben in der Gewöhr mit Namen vermeldet, und noch über das sich dahin verbunden, daß er gewöhret mit deme, was er hat oder haben würde, und hernach auff dieselben verkaufften Erbgründe eine Anzicht oder ein Anspruch geschehe: in solchem und dergleichen fall sol sich ein jeder zuvor in die jenigen Erbgründe, so in der Gewöhr mit Namen begriffen, einführen lassen; und so etwas daran mangelte und man sich an denselben Erbgründen der Gewöhr vollkommenlich nicht zu erholen, alßdan allererst in die andern Erbgründe deß Verkaüffers, welche er damals und in derselben Zeit, als der Kauff zwischen ihnen gemacht worden, gehabt oder die hernacher bekommen, sich einführen lassen.

K. X.

Wan jemands sein Recht, es sey Pfand, Leibgeding, Schuld oder Cammerzinß, einem andern abtreten würde dergestalt und in dem Rechten, wie die Verschreibung in der Land-Tafel auff ihne lautet, und hernacher sich ein anderer derselben Erbgründe anmassen wolte wegen einer Aeltern Gewöhr: so ist der jenig, der die Gütter oder sein Recht einem andern abgetreten, demselbigen nicht verpflichtet, solche Gewöhr abzuführen oder die zu gewöhren, weiln er die Abtretung eben dergestalt, wie die Einverleibung in der Land-Tafel auff ihne gelautet, gethan. Da aber einer dem andern etwas Kauffweiß verließe und sich zur Gewöhr verbunden hette, oder daß der Kaüffer, es sey wegen einer frembden oder auch seiner selbst eignen Ansprüch sich verwahrete: Sol der Verkaüffer verpflichtet seyn, solches zu gewöhren.

Digitized by Google

K. XI.

A když se to časem trefuje, že na statek prodaný, zpravau opatřený, někdo pro věno nebo dluh a jistau summu peněz právem sáhne: pokudž pak se to stane, držitel těch dědin, dadauc časně na úmluvu, může se pro nezpravu vésti tím vším spůsobem, jako pro jinau nezpravu. Však poněvadž takové závady hotovými penězy ssauti se mohau: tehdy držitel statku, dokudž jest ještě čas, takovau závadu ssauti a potom své zpravy hleděti má. Pakliby kdo pro dluh nějaký díl statku odhádati dal k dědictví a po odhádání posledního neb jalového panování dopustil: tehdy již toho sseypati nemůže, protože po odhadu takového jalového panování dopustil, a tak ten držitel, kterýž závady dlužní na témž statku časně nessul, sebe sám o statek i o zpravu svau připraví, a již nebude moci dále pro nezpravu na svého zpravce nastupovati.

K. XII.

Kdožby pak listy obranními toliko z statku vyveden byl a kdyžby koliv, nedada třem letům a osmnácti nedělům projiti, tu závadu z téhož statku svedl: tehdy může na svého zpravce pro tauž summu právo vésti a dovesti.

K. XIII.

Jeden druhému když prodá dědictví své s plným panstvím a veyplatu sobě pozůstaví, tak aby mu dal půl leta neb rok napřed věděti, a při tom trhu žeby podobnau zpravu učinil, jakoby ten statek dědicky prodával, a potom přišla-liby jaká nepříležitost a překážka na ty veyplatné dědiny: tehdy držitel má se tak, jakoby dědicky kaupil, pro nezpravu vésti, jak zprava jeho ukazuje. A když k veyplatě přijde, tehdy kdož vyplacuje, může a vůli míti bude, od něho to zase jak chce přijiti. A bude-li chtíti, aby mu to zase trhem do desk zemských kladl, má jemu ten, kdož držel dědiny, trhem i panstvím ve dcky zemské klásti a zpravovati závadau svau toliko, a dále nic.

Digitized by Google

K. XI.

Nach dem sichs auch zutregt, daß zu Zeiten wegen eines Leibgedings oder einer Summa Geldes jemand auff ein verkaufftes Gut sein Recht suchet: Wo das geschicht, so mag sich der Inhaber der Erbgründe, wan er die Umluwa, das ist die Ankündigung, zuvor und zeitlich gethan, wegen der Ungewöhr allermassen und gestalt, wie sonsten einer andern Ungewöhr halber einführen lassen. Jedoch aber, weil dergleichen Ansprüch mit parem Gelt abgelegt werden können, so sol der Inhaber deß Guts beyzeiten wegen eines solchen Anspruchs die Ablösung thun und hernacher seiner Gewöhr nachgehen. So aber einer wegen etwa einer Schuld eins theils Gründ zur Erbschafft oder Erblich abschatzen und nach der Abschatzung zu der letzten Herrschung (k jalowému panowání) es kommen liesse: So würdet Er alßdan denselben mit dem Gelt nicht mehr abstatten können, auß Ursachen, daß er nach der Abschatzung (jalowé panowání), das ist die letzte Herrschung, verstatet, dahero auch der Inhaber, welcher den Anspruch oder Verfassung wegen deß auff dem Gut stehenden Geldes nicht zeitlich abgelegt, sich selber umb das Gut wie auch umb die Gewöhr bringt, und nicht mehr befugt ist, wegen der Ungewöhr seinen Gewöhrsman vorzunemen.

K. XII.

Wan aber einer mit dem Wöhrloßbriffen nur allein bloß auß dem Gut gefürt würde und die Ansprüche eher als 3 Jahr und 18 Wochen vorüber von dem Gut abfürte: So mag er alßdan auff seinen Gewöhrsman wegen derselben Summa das Recht vollfüren.

K. XIII.

So einer dem andern sein Erbgut verkaufft mit aller Herrlichkeit und behelt ihme die Ablösung bevor, dergestalt, daß er ein halbes oder gantzes Jahr zuvor ihme die Aufffundigung zu thun verbunden, und dan bey einem solchen Verkauff eben eine dergleichen Gewöhr thäte, als wan er das Gut Erblich verkaufft; hernach aber etwa ein Ungelegenheit und Verhinderung auff dem verpfentem Erbgut sich erzeigte: So mag sich der Inhaber wegen der Gewöhr allermassen und gestalt, als wan das Gut ihme Erblich verkaufft wäre, wegen der Ungewöhr einführen lassen, massen seine Gewöhr solches außweist und ihme zuläst. Da es aber zur Ablösung käme: So ist der, so die Ablösung thut, befugt und stehet in seinem Willen, die Ablösung widerumb anzunemmen nach seinem Gefallen. Und da er es auch begehret, daß ihme das Gut in forma eines Kauffs in die Land-Tafel einverleibt werden möchte: sol ihme der, so das Gut innen gehabt, solches leisten und das Gut Kauffsweiß mit sambt aller Herrlichkeit in die Land-Tafel einverleiben lassen; Beynebens aber sol er ihme nur sein eigen Obligation oder Verhafftung gewöhren, und weiter nicht.

Digitized by Google

K. XIV.

Kdožby komu statek svůj prodal bez zpravy a strana druhá chtělaby přijiti taková trh: též má ve deky trhové vložen býti, jako jiní.

K. XV.

Jestližeby jeden druhému dědin svých za zdravého života neb po smrti své při dckách zemských zápisem postaupil, a v tom zápisu ta *clausule* doložena byla, že jemu jich postupuje tak a v témž plném právě, jakž jemu předešle prodané byli a jakž deky zemské (doložíc jej ve dckách jménem, kdo jest ty dědiny prodával) plněji svědčí: tehdy ta zprava, kteráž svědčí tomu, komu se zápisem postupuje, všecka tak platna jest zápisníku, jako tomu, kdož zapisoval.

K. XVI.

A přijde-li nezprava, nemá se kupující na prodávajícího dědiny pro nezpravu vesti, ale na tu prvnější zpravu, kdo ty dědiny tomu zapisujícímu zpravuje, má se zvésti, jak táž zprava ukazuje.

K. XVII.

Kdyžby dva bratří nedílní statek prodávali a společně že by jej kupujícímu ve deky zemské kladli, a přitom zpravovali jej, čím mají neb míti budau, a potom se rozdělili: tehdy ten, komuž zpravuji, má se proto na obau bratří statek vésti, kdežby co měli. Pakli se povede na jednoho statek, tehdy můž mu ten jeden odpor klásti, a bude jemu to práva vedení zdviženo, proto že jest se vedle zpravního zápisu nezachoval a na všecky dědiny v zpravě zavřené práva nevedl. Nic méně po zdvižení toho práva vedení může se ten opraviti a na oba vésti pro nezpravu, nedá-li letům zemským projiti.

K. XVIII.

Též také jestližeby kdo dva zpravce měl a ti sobě nic nebyli, ani v jaké společnosti zůstávali a zpravovali jemu dvěma statky: tehdy se má též na obadva statky pro nezpravu vésti,

Digitized by Google

K. XIV.

Ob einer dem andern sein Gut verkauffen würde ohne die Gewöhr, und die ander Parthey liesse sich daran benügen und neme es also an: ein solcher Kauff mag ebenermassen in die Kauffs-Land-Tafel einverleibt werden als ein anderer Kauffs-Contract.

K. XV.

So auch einer dem andern bey seinem Leben oder nach seinem Absterben sein Gut durch eine Verschreibung bey der Land-Tafel abtreten würde, und in der Verschreibung diese Clausul stünde, daß er ihme dasselbe abtrete also und mit denen völligen Rechten, wie ihme solches hiebevor verkaufft (und daß derselbe Verkaüffer mit seinem Namen darein gesetzt wäre), auch solche Verschreibung der Land-Tafel einverleibt würde: in dergleichen Fällen ist die Gewöhr dem jenigen, deme das Gut abgetreten würd, eben so Nutzlich und Kräfftig, als es dem gewesen, so das Gut zuvor mit der Gewöhr besessen.

K. XVI.

Und so etwan ein Ungewöhr sich befinden möchte, so sol der Kaüffer sich wegen derselben Ungewöhr auff seines Verkauffers Gut, als welches ihme nicht obligirt, nicht einführen lassen; Sondern man sol sich auff die vorige Gewöhr, mit welcher dem jenigen, deme das Gut bey der Land-Tafel abgetreten, solches gewöhret worden, wie dieselbe Gewöhr solches außweiset, einweisen lassen.

K. XVII.

Wan zwen ungetheilte Brüder ein Gut verkauffen und dem Kaüffer samenlich in die Land-Tafel einverleiben liessen, auch darneben mit deme, das sie haben oder haben würden, solches gewöhrten, hernach aber miteinander theilten: So mag sich derselbe, deme die Gewöhr verschriben, derowegen auff ihr beyder Gut, wo sie Gütter hetten, einführen lassen. Im fall er aber nur auff deß einen Gut die Einführung vorneme, so kan derselbe der Einführung ein Widerspruch thun; darauff dieselbe Einführung auffgehoben würd, deßwegen daß er sich nach der Verschreibung seiner Gewöhr nicht verhalten und in alle Erbgründe, die in der Gewöhr begriffen, das Recht nicht geführt. Nichts destoweniger aber kan sich derselbe, dem seine Einführung auffgehoben, widerumb erholen und das Recht wegen der Ungewöhr, wo Er anderst die Verjährung nicht fürüber gehen lassen, gegen sie beide führen.

K. XVIII.

Wie ingleichem auch, wan einer zwen Gewöhrsmänner hette, Sy gehörten aber einer dem andern nicht zu, noch befünden sich in einiger Gemeinschafft, und die Gewöhr, so sie bestelleten, auff zwey Güttern hafftete: So sol man sich ebenermassen wegen der Ungewöhr auff ihr

Digitized by Google

aby mu na každého statku polovice té zpravy odhádáno bylo. Pakliby se na kterého statku polovice nedostalo, bude moci na druhého zpravce statku to všecko, což by mu se nedostávalo, odhádati. Pakliby se kupující pro nezpravu na jednoho statek toliko uvedl: tehdy bude moci ten jeden slušně odpor udělati, a jemu totiž právo vedení se zdvihá.

K. XIX.

Jestližeby kdo kterým statkem co zpravoval, a po té zpravě že by na tom statku věno nebo dluh zavadil, anebo někomu komorní plat na témž statku zapsal, anebo jakžkoli posledním zápisem statek zavadil, a takový potomně pro nezpravu k odhádání přišel: tehdy poslední zápisové moci míti nebudau proti té předtím učiněné zpravě. Než cožby ještě po odhádání té zpravy zůstalo: tehdy poslednější zápisník k tomu má hleděti, co jest po tom odhádání statku zůstalo. Nebo starší zápisové, co se zprav dotýče, před poslednějšími přednost míti mají.

K. XX.

Kteréby dědiny nebo dědictví připadly krevností neb přibuzenstvím na nejbližšího přítele: tehdy zpravcové také jsau povinni, zpravovati tomu příteli, na kteréhožby připadlo to dědictví, jako tomu předešlému držiteli, po komž jest naň přibuzenství připadlo.

Řád práva vedení pro nezpravu zemskau a jiné nezpravy.

K. XXI.

A jakož předešle v tomto Našem království Českém za příčinau smluv trhových, zpravau opatřených, tak se zachovávalo, že držitel, jemuž se statek s zpravau prodal, pokudž by kdo na týž statek právem sáhnauti chtěl, s odesláním úmluvy zpravce svého dotazovati se dal, chtěl-liby ho v té příčině před právem zastaupiti, a kdyžby k tomu svolil, tehdy již kupujícímu nebylo potřebí, dáleji v saud se vydávati; ale poněvadž by se tudy od Nás nahoře v spisích nařízený *process* poněkud obmeškal: protož

Digitized by Google

beyder Gütter einführen lassen, und auff einem jedwedern Gut der halbe theil der Gewöhr abgeschätzt werden. Solte sich aber etwa auff deß einen Gut die Helfft nicht erstrecken: So mag man alles das, so mangelt und abgehet, an deß andern Gewöhrsmans Gut abschatzen lassen. Da aber der Kauffer der Gewöhr halber nur auff deß einen Gewöhrsmans Gut das Recht führt, so mag derselbe der Einführung billich widersprechen, und dieselbe würd ihme alßdan auffgehoben.

K. XIX.

So auch einer dem andern mit seinem Gut ein Gewöhr versprochen, und alßdan nach solcher Gewöhr auff demselben Gut ein Leibgeding, Morgengab, Schuld oder Obligation machte, oder etwa jemanden einen Cammerzinß auff demselben Gut verschribe, oder wie sonsten solches beschehe, mit der letzten Verschreibung das Gut ansprüchig machte, und es alßdan wegen der Ungewöhr zur Abschatzung käme: so werden die letzten Verschreibungen gegen den Ersten wider die albereit hievor beschehene Gewöhr keine Krafft haben. Da aber über die Gewöhr nach volbrachter Abschatzung etwas überblibe, zu deme und was also von obgemelter Gewöhr überbliben, sol deme, welcher die letzte Verschreibung auff dem Gut hette, sein Recht zu suchen nicht benommen seyn. Dan die Eltiste Verschreibungen vor denen, so erst hernach beschehen, so vil die Gewöhr anlanget, den Vorgang und Vorzug haben.

K. XX.

Wan etwan ein Erbschafft oder Erbgründ der Blutfreundschafft oder der Sibschafft nach auff den negsten Freund fallen wurde: So seyn die Gewöhrsleut dem jenigen, an welchen das Gut gefallen, die Gewöhr ebenermassen zu volziehen verpflichtet, als sie dem vorigen Inhaber, von welchem das Gut auff den andern gestammet, verpflichtet gewesen.

Mit was Ordnung das Recht wegen deß Landes Ungewöhr und anderer Gewöhr geführt werden solle.

K. XXI.

Ob es zwar bißhero in Unserm Königreich Böhaimb deß Process halber wegen Kauff-Conträct, da die Gewöhr verschriben, also gehalten, daß der Inhaber, deme das Gut mit der Gewöhr verkaufft, wan solches Gut Rechtlich von einem andern angesprochen, neben Ubersendung der Ümluwa oder Ankündigung seinen Gewöhrsman befragen lassen, Ob er ihne bey dem Recht vertreten wolle, und da er solches auff sich genommen, der Käuffer weiter sich in den Proceß nicht einlassen dörffen; Demnach aber hierdurch der von Uns hieoben vorgestelte

Digitized by Google

nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby hned jakžby kupující jaké obeslání od druhého, jenž by ten statek naříkal, dostal, povinen byl, po přijetí žaloby v osmi dnech takovau žalobu zpravci svému v známost uvesti, aby on jemu v vedení té celé pře a při všech terminích za přítele se postavil a toho prodaného statku kupujícímu zastávati pomáhal. Nechtěl-liby pak zpravce po učiněném oznámení kupujícímu pomáhati nebo při jednom nebo druhém terminu obmeškával: to na škodu zpravci jest, a za tau příčinau kupující v saudu proti původovi svému zdržován býti nemůže. Pakliby kupující žalobu, kterauž dostal, zpravci svému neoznámil, ale bez něho v saud se dal, tudy se náhrady na svém zpravci zbavuje.

K. XXII.

A když se ten prodaný statek prosaudí, kupující, jemuž ten statek zpraven byl, bude moci právem škodu svau postihati a v ty statky, na nichž zpravu zapsanau má, zvésti se dáti, tím vším spůsobem, jakž nahoře šířeji o tom dotknuto, jakým řádem pro vzetí na úmluvu vedení práva až k skutečnému držení státi se má. Když pak odhad se stane, tehdy takové odhádání, pokudž zprava zemská jest zapsána, třetinau veyš nad summu trhovau vykonati se má, jako kdyby některý statek za 30.000 zlatých reynských prodán byl, uvázání do statku, jenž 40.000 fl. vynáší, vzíti se může. Jestližeby pak zprava zemská zapsána nebyla, tehdy zvod vedle zápisu státi se má.

Toto se pak znamenitě vyhražuje, že od úřadu desk zemských nemá žádnému žádná úmluva vydána býti, kdožby zpravy dckami zemskými zapsané aneb listu zpravního ve dckách zemských neměl.

O zpravách listovních.

K. XXIII.

Jestližeby kdo komu na statek zpravu zapsal, a zpravce kupujícímu listu zpravního do desk zemských, an by otevřené byly, nevložil, a rukojmě by v tom pomřeli i zpravce: tehdy ten, kdož takový list zpravní má, sám se o vklad téhož listu do desk zemských připraví, a ani děti zpravce, ani také rukojmové

Digitized by Google

schrifftliche Process etwas auffgehalten wurde: Als ordnen und wollen Wir, daß so bald dem Käuffer deß Guts eine Klag von einem andern, so das Gut anspricht, zukombt, derselbe schuldig seyn solle, seinen Gewöhrsman innerhalb acht Tagen nach empfangner Klag dieselbe zu notificiren, damit er bey der gantzen Rechtsführung und allen Terminen ihme Beystand leiste und das verkauffte Gut ihme, Käuffer, vertreten helffe. Wolte aber der Gewöhrsman auff beschehene Denunciation dem Käuffer nicht beystehen oder erzeigte sich bey einem oder anderm Termin seümig: gereicht solches zu deß Gewöhrmans Gefahr, und hat sich deßwegen der Käuffer gegen seinem Kläger im Process nicht auffzuhalten. Würde aber der Käuffer seinem Gewöhrsman die Klag, so ihme zukommen, nicht denunciren, sondern liesse sich ohne denselben in die Rechtsführung ein: hat er sich dardurch alles regress an seinen Gewöhrsman begeben.

K. XXII.

Da nun das verkauffte Gut mit Recht verloren wurde, mag der Käuffer, dem das Gut gewöhret worden, durch einen Executiv-Process sich seines Schadens erholen und auff die ihme zur Gewöhr verschribene Gütter einführen lassen, allermassen wie hieoben weitere Außführung beschehen, mit was Ordnung, auff erhaltene Umluwa oder Ankündigung, der Executiv-Process biß zu würcklicher immission anzustellen. Und wan die Abschätzung erfolgt, so sol dieselbe, da die Landes-Gewöhr verschriben ist, auff einen dritten Theil höher, als sich die Kauff-Summa erstreckt, beschehen, als nämblich, wan ein Gut umb Dreyssig Tausent fl. verkaufft würd, die Einführung auff Gütter, so Viertzig Tausent fl. werth seyn, vorgenommen. Da aber die Landes-Gewöhr nicht verschriben, sol die Einführung der Verschreibung und Obligation nach beschehen.

Wir wollen aber dises hiebey in acht genommen haben, daß vom Ambt der Land-Tafel niemandens keine Umluwa gefolgt werde, wo die Gewöhr mit der Land-Tafel nicht verschriben oder der Kauffbriff, darinnen die Gewöhr begriffen, in die Land-Tafel nicht einverleibt wäre.

Von denen jenigen Gewöhren, so mit Briffen zu geschehen pflegen.

K. XXIII.

Im fal jemandem über ein Gut die Gewöhr verschriben und der Gewöhrsman dem Kaüffer den Gewöhrsbriff in die Land-Tafel, wan dieselbe damals offen, nit einverleiben liesse, und die Bürgen unterdeß, wie auch der Gewöhrsman selber mit Tode abgiengen: Der, so den Gewöhrsbriff hat, würd sich selber umb die Einverleibung desselben Briffs in die Land-Tafel bringen, und weder die Kinder deß Gewöhrmans, noch auch die Bürgen oder derselben Kinder, werden

Digitized by Google

aneb jich děti nebudau kladením ani zpravau do desk zemských povinni, jakž ten list ukazuje.

K. XXIV.

Kdož statek prodá, a kupující koho za zpravce listem přijme, a ten list zpravní ke dekám zemským přinese: má mu takový list ve deky zemské vložen býti, kdyžby toho na úředlnících požádal; však s tauto výminkau, aby se to s Naším a budaucích Naších, králův Českých, aneb na místě Našem z plného saudu zemského povolením stalo a *relator* proto ke dekám zemským nařízen byl.

K. XXV.

Jestližeby kdo dekami zemskými zavázal na svém statku jakaužkoli pokutu proto, jestližeby koho z listu, kterýmž kdo zaň neb rukojmí neb podpůrci se postavil, nevyvadil, že jakáž koli pokuta ve dekách zemských proto jest, jí užiti má každý, a o takovau pokutu, kohož se dotýče, právně hleděti může. A pakliby ve dekách zemských stálo, když by ten, kdož se zapsal, ke dekám zemským přišel, a list ten, kterýmž zaplatiti připověděl, již vyvazený a protržený ke dekám zemským přinesl, že mu ten zápis z desk má propuštěn býti: tehdy zapsání takového zápisu při dekách zemských přetrhnauti a přemazati se má.

K. XXVI.

Měšťané, chtěli-liby pozemské statky míti, jich na zpravné listy proti nálezu obecnému dědicky držeti nemají. Než kaupililiby Pražané neb která jiná města co k obci, neb osoby v městech, na svobodných dědinách neb statcích, takové dědiny a statky tak kaupené s povolením Jeho Milosti Krále, aby sobě bez prodlení ve deky zemské klásti dali; však s tauto veyminkau, přišla-liby jaká berně nebo sbírka, aneb jaká jiná potřeba královská neb zemská nastala, že oni, nadepsaní purgkmistr a rada i všecka obec města N., tohoto nadepsaného dědictví sobě pod šos ani jinak, všeho ani na díle, osobovati ani přivlastňovati nemají. Tolikéž i městské osoby, kteříž by takové statky s povolením Jeho Milosti Královské kupovali a drželi, aby nic takového nečinili; a to pod pokutau Zřízením Naším Zemským vyměřenau (kdožby ve deky zemské kladl jinému

Digitized by Google

hinfüran nicht schuldig seyn, nach besag deß Briffs, die Einverleibung noch die Gewöhr in die Land-Tafel zu leisten.

K. XXIV.

So einer ein Gut verkaufft, und der Kaüffer nimbt einen Gewöhrsman an durch eine Briffliche Urkund, und brächte denselben Briff zur Land-Tafel: so sol ihme derselbe, wo er solches bey denen Unter-Ambtleüten begeren würd, in die Land-Tafel einverleibt werden; jedoch mit dieser Condition, daß solches mit Bewilligung Unser und Unserer Nachkommen am Königreich, oder von Unsertwegen von dem völligen Land-Recht beschehe und daß ein Relator derowegen zur Land-Tafel verordnet werde.

K. XXV.

Wurde sich einer mit der Land-Tafel bey einer Poen auff sein Gut verobligiren, wan er jemanden wegen einer Bürgschafft oder eines Vorstandes halber nicht vertrete oder Schadloß halte: Solcher und dergleichen Poen, wan sie mit der Land-Tafel verschriben, kan ein jedwederer, den es angehet, Gerichtlich suchen. So es aber in der Land-Tafel dabey versehen, wan derselbe, so sich verschriben, zu der Land-Tafel käm und den Briff, damit er die Zahlung zu leisten versprochen, so albereit cassirt zur Land-Tafel brächte, daß derowegen ihme sein Obligation in der Land-Tafel cassirt werden sol: so sol diesem nach darauff die Cassirung der Verschreibung in der Land-Tafel geschehen.

K. XXVI.

Betreffend die Burgersleüt, wo dieselben Landgütter halten wolten, die sollen wider den gemeinen Rechtspruch keine Erb- oder Landgütter mit Gewöhrsbriffen nicht besitzen, Sondern, im fall die Präger oder sonst eine andere Stat zu ihrer Gemein, oder auch eins theils Privat-Personen auß den Stäten, was von freyen Erbgründen oder Güttern kauffen wolten, So sollen sie solches mit Bewilligung thun, und dieselben sollen sie ihnen unverzüglich in die Land-Tafel einverschreiben lassen; Doch mit dieser Condition, im fall alßdan etwa eine Steür oder Contribution angelegt würde oder sonsten eine Königliche oder deß Landes Notturfft vorfiele, Daß obgemeltem Burgermeister und Rath und die gantze Gemein der Stat N. desselben Erbguts, es seye gantz und gar oder zum theil, zu ihren andern Geschoßgüttern nicht zueignen, noch mit denselben vermengen. Wie auch die jenigen Privat-Personen auß den Stäten, so, wie gemeldet, mit Bewilligung Ihrer Königlichen Maj. der gleichen Erbgütter kauffen und possediren möchten, solches ebenermassen nit thun sollen, bey Poen, so in Unserer Landes-Ordnung (wan einer dem andern etwas, es sey von Königlich- oder Geistlichen Güttern in die Land-Tafel einverleiben wolte und

Digitized by Google

dědiny královské neb duchovní, a sám jich ve dckách zemských nemaje); než mají a povinni budau se k králi Jeho Milosti a k zemi tak zachovati a to vše činiti, jakž jsau se předešlí držitelé nadepsaného dědictví chovali a z toho činili.

O zpravách statkův zápisných a manských.

K. XXVII.

Jestliže kdo prodá komu dědiny manské neb lenní, neb zástavní, dráže neb veyše než zápisové neb majestátové na ně ukazují, a ten, kdož kaupí, větší summu dá nad zápisy, aby summu věděl kde naleznauti, jestližeby k veyplatě přišlo: tehdy ten, kdož summu vezme, zápis v památných dckách bude moci učiniti, že při veyplatě jemu má dáti, což veyš nad zápisy přijal, a ten, kdož tu summu dal, aby se s komorníkem uvázal v dědiny zapisujícího a je držel tak dlauho, dokudž by jemu summy zase nenavrátil.

K. XXVIII.

Kdožbykoli prodal dědiny manské a kladl je ve dcky dvorské, a nemělby žádného více statku v týchž dckách dvorských, nimžby mohl zpravovati, bude moci zápis zpravní dckami zemskými památnými na dědictví své učiniti, na ten spůsob: Jestližeby ten, jemuž zprava zapsána jest, z těch dědin manských právem vyveden byl, že se bude moci na statek jeho dědičný neb zápisný vésti, jakž zprava jeho ukazuje.

O zápisích zástavních a veyplatních, na statky dědičné se vztahujících.

K. XXIX.

Jestližeby kdo komu svůj statek dědičný, nyní anebo potomně, dckami zemskými zastavil a zapsal, a přitom v jistém a uloženém čase odkaupení a veyplatu sobě pozůstavil, avšak potom držitel téhož statku, kdyžby čas veyplaty přišel, takové summy přijiti, statku postaupiti, ani také zápisu u desk zemských přemazati a propustiti nechtěl: tehdy ten, kdož jest zastavil, může peníze u desk zemských položiti zauplna všecky, a

Digitized by Google

ihme selbst daran bey der Land-Tafel nichts eingeschriben wäre) außgemessen ist; Sondern sie sollen schuldig und verpflichtet seyn, gegen Ihrer Kön. Maj. und dem Land sich also zu verhalten, allermassen und gestalt die vorigen Inhaber derselben Erbgütter solches gethan und geleistet.

Betreffend die Gewöhr wegen der Pfand- oder Lehen-Gütter.

K. XXVII.

So jemand einem andern seine Mans- oder Lehen-Gütter höher dan seine Majestat oder Verschreibung darüber außweisen, widerlößlich verkaufft oder verpfendet, und der Kaüffer ein grössere Summa darfür, dan die Verschreibungen vermögen, gegeben hette, damit derselbe wisse, wie er seiner Summa, wan es zur Ablösung kombt, bezahlt werden möge: Kan der, welcher die Summa empfehet, eine Verschreibung in der Gedächtnuß-Land-Tafel thun, Daß er ihme bey der Ablösung die Ubermaß, was sich über die Verschreibung befindet, erlegen wolle. Da nun derselbe bey der Ablösung solche Ubermaß nicht wolte entrichten, mag der Beschwärte theil mit einem Cämmerling von der Land-Tafel alle seine Gütter, die er hette oder haben würde, einnemen und dieselbigen halten, biß ihme die Summa erlegt würd.

K. XXVIII.

So jemand ein Man- oder Lehengut verkaufft und legt die ein in die Land-Tafel, und hette keine Gütter mehr in der Hof-Tafel, damit er mit denselben die Gewöhr thun möchte: So kan er eine Verschreibung wegen solcher Gewöhr in der Gedächtnuß-Land-Tafel auff seine Erbgütter auffrichten, dergestalt, wan der, deme die Gewöhr verschriben, auß den Mans- oder Lehen-Güttern mit Recht gesetzt würdet, daß er sich mag auff seine Erb- oder Pfandgütter einführen lassen, wie seine Gewöhr solches außweißt.

Von Verschreib- und Verpfendung der Erbgütter.

K. XXIX.

Im fall einer jemanden sein Erbgut mit der Land-Tafel jetzt oder ins künfftig versetzte und verschribe, Dabey aber ihme den Widerkauff und die Ablösung innerhalb bestimbter Zeit vorbehalten hette, und aber der Inhaber deß Guts, wan die Zeit der Ablösung herbey kommen, das Gelt nicht annemen, das Gut abtreten, noch auch die Verschreibung in der Land-Tafel Cassiren oder loß lassen wolte: So mag der, welcher die Verpfendung gethan, die gantze Summa zur Land-Tafel niderlegen und deponiren und darauff von denen Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel ein Citation an den jenigen, so das

Digitized by Google

potom od úředníkův menších desk zemských obeslání na držitele téhož statku vzíti, aby přišel a summu svau vyzdvihl. A neučinil-liby toho po dodání jemu dotčeného pořádného obeslání: tehdy ten, kdož vyplatiti chce, může peněz u desk zemských nechati a list obranní od úřadu desk zemských vzíti, a tím listem obranním v ten statek pořádem nejvyššího purgkrabství Pražského uveden býti. Než jestliže držitel statku všech důchodů jemu toho času, když se veyplata státi měla, půl leta napřed příslušejících a náležejících, od lidí poddaných nevyupomínal a nevybral, že ten, kdož vyplacuje a listem obranním by se uvázal, má jemu těch důchodův na svých lidech, kteréž jest v zástavě držel, hned dopomoci anebo sám dáti, a to konečně od uvázání listem obranním ve čtyrech nedělích pořád zběhlých, nejprv příštích. Pakliby kdo koho jiného v ten statek bez listu obranního uvesti dal: tehdy ten má všecky škody, náklady a útraty skrze to vzaté a proto vynaložené, což by jich koliv před úředlníky menšími desk zemských prokázal a provedl, zase navrátiti, od průvodu ve dvau nedělích pořád zběhlých.

K. XXX.

Zastavil-liby kdo dědiny své anebo zboží dluhem, a to by dekami zemskými zapsáno bylo, a potom by někdo jiný pro ten statek obsýlal toho, kdož jest zastavil: tehdy ten, kdož druhého obsýlal a na něm při obdržel, má na to dědictví právo vésti, tak dalece, aby měl listy vzíti na odhádání. A prve nežliby listy vzal, má tu summu neb dluh, druhému na tom statku dekami zapsaný, u desk zemských položiti a jej ssauti neb zaplatiti; a potom také toho hned, jemuž dluh dekami pojištěn byl, ke dekám zemským obeslati, aby peníze své bral; a po vykonání toho, listy na odhádání vzíti, a když se odhad stane, má v skutečné držení těch dědin vpuštěn býti. Pakliby druhý takových peněz vzíti, nebo také statku postaupiti nechtěl: tehdy ten, kdož peníze u desk zemských položil, chtě vyplatiti, má obranním listem od úřadu v ta zboží uveden býti, a ten, komuž statek zastaven byl, peníze své vyzdvihnauti a druhému svůj zápis do desk zemských s zpravau vložiti.

K. XXXI.

Též při zástavách věnních má se zachovávati, totižto že ten, komuž to v zástavě dáno anebo zapsáno jest, nemá odporu

Digitized by Google

Gut innenhaltet, nemen, Daß er komme und seine Summa Gelts erhebe. Thäte er solches nicht, nach ordendlicher ihme insinuirter Citation, So mag der, so die Ablösung thun wil, das Gelt bey der Land-Tafel ligen lassen und ein Wöhrloßbriff vom Ambt der Land-Tafel außnemen und mit demselben Wöhrloßbriff durch das Ambt deß Obristen Burgkgrafen zu Prag in solches Gut eingefürt werden. So aber derselbige, so das Gut hielte, alle Geföll und Einkommen, so ihme zu der Zeit, als die Ablösung ein halbes Jahr zuvor beschehen sollen, verfallen und zustendig gewest, nicht vollkomenlich von denen Unterthanen eingemahnet und eingebracht hette: So solle ihme der, so die Ablösung thut und sich mit einem Wöhrloßbriff einführen lassen, zu solchen Geföllen und Einkommen bey seinen Unterthanen, die er Pfandsweiß gehalten, schleünig und unverzüglich verhelffen, oder selber mit seinem Gelt abstaten, und solches von dato der Einführung mit dem Wöhrloßbriff in vier Wochen, schierist künfftig. So aber jemand einen andern in diß Gut ohne einen Wöhrloßbriff ließ einführen: Sol derselbig alle Schäden, Zehrung und Unkosten, so derowegen ervolgt und darauff gewendet worden, so vil der Kläger deren vor denen Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel darthun und erweisen möchte, hinwiderumb erstaten, von der Zeit an deß Beweises innerhalb 14 Tagen.

K. XXX.

Und so jemand ein Gut oder Erbgründ wegen eines Darlehens oder Schuld einem versetzt hette, und solches mit der Land-Tafel verschriben wäre, hernach aber ein anderer den jenigen, so das Gut versetzet, umb eben dasselbe Gut zu Recht ansprechen wurde: sol derselbe, welcher den andern geladen und das Recht über ihne erhalten, auff solch sein Erbgut das Recht führen, so weit biß es auff die Briff der Abschatzung kombt. Und zuvor er die Briff auff die Abschatzung außnimbt, sol er die Summa Geldes, so mit der Land-Tafel auff demselben Erbgut dem andern verschriben worden, bey der Land-Tafel niderlegen und denselben umb seine Summa befridigen; Darauff auch alßbald den jenigen, deme die Schuld mit der Land-Tafel versichert, zur Land-Tafel beschicken, daß er sein Gelt erhebe, und nach Verrichtung dessen die Briff auff die Abschatzung außnemen; und da die Abschatzung beschehen, soll er in die würckliche Possession desselben Erbguts gesetzt werden. So aber der ander das Gelt nicht nemen oder auch das Gut abtreten wolte: sol nach deme, so das Gelt zu der Land-Tafel deponirt und die Lösung thun wollen, mit einem Wöhrloßbriff vom Ambt in solch Gut einfüren, und der jenige, deme das Gut verpfendet gewesen, sol sein Gelt erheben und dem andern sein Verschreibung in die Land-Tafel einverleiben lassen mit der Gewöhr.

K. XXXI.

Eben also sol es auch gehalten werden, wo ein Morgengab oder Leibgeding verpfendet, Nämblich daß der jenig, dem solches Pfandsweiß

Digitized by Google

proti tomu vedení práva klásti, než kdyby se jemu u desk zemských summa složila, a byl od úřadu obeslán, aby peníze své vyzdvihl, má takovau summu po obeslání přijiti a vyzdvihnauti.

K. XXXII.

Dal-liby se kdo z jisté summy, jako držitel zastavy neb jakoby naň dědiny zapsané byly, před právo obsýlati obmyslně, anby však na ně nic nepůjčil, a to naň prokázáno bylo, že s takovým obmyslem zachází, aby druhému, jenž na tom statku závadu má, překážku činil a dlužníka při tom statku zdržel: takový má na hrdle ztrestán býti.

K. XXXIII.

Pokudžby kdo dědiny své zastavil dluhem dckami zemskými nebo listem, a veyplatu sobě pozůstavil, a v zápisu by stálo, aby ten, jenž půjčil, druhému o takové veyplatě půl leta napřed při úřadu desk zemských věděti dal: taková se zástava nemůž promlčeti. Než dal-liby půl leta napřed věděti a po tom dání žeby nevyplatil do tří let a osmnácti neděl: již se po tom dání ta veyplata promlčí. Než jestližeby zápis zástavy svědčil, kdyžby koli chtěl, aby to vyplatiti mohl: ta veyplata se nikdy nepromlčí.

K. XXXIV.

Pakliby v veyplatném zápisu neb listu stálo, do jmenovitého času že se má vyplatiti, jestližeby od toho času jmenovitého dal letům zemským nahoře dotčeným, totiž třem letům a osmnácti nedělím, projiti: ta se veyplata také promlčí.

K. XXXV.

A bylo-liby v zápisu nebo v listu zástavním doloženo, žeby se někdo zavázal, v jmenovitém čase ten statek vyplatiti, a dalby tomu času projiti, a nevyplatilby v tom toho statku, jakž zápis zní: tehdy potom k té veyplatě žádného práva nemá.

K. XXXVI.

Učinil-liby kdo zástavu, žeby sobě pozůstavil, za živobytu svého, kdyby se jemu koliv líbilo, vyplatiti: tehdy po smrti jeho k té veyplatě dědicové nebo nápadníci právo míti mají, jako

Digitized by Google

eingeantwortet oder verschriben, darwider kein Widerspruch einlegen mag, sondern wan ihme die Summa bey der Land=Tafel nidergelegt und er sein Gelt zu erheben vom Ambt, beschickt wurde, Sol er dieselbe Summa ohne Ladung nemen und erheben.

K. XXXII.

So jemand umb ein gewisse Summa als ein Pfands=Inhaber oder gleichsamb wären ihme die Gütter verschriben, für Gericht sich betrüglich laden lassen, da er doch darauff nichts gelihen, und solches auff ihne erwisen, daß er mit einem solchen Betrug umbgehet, einen andern, so zu solchem Gut ein Anspruch hette, zu verhindern und dem Schuldner bey dem Gut zu erhalten: der sol am Leib gestrafft werden.

K. XXXIII.

Wan einer sein Erbgründ mit der Land=Tafel oder mit Briffen umb Schuld verpfendet, und ihme die Ablösung vorbehalten, und in der Verschreibung stunde, daß der, so gelihen, dem andern die Ablösung ein halbes Jahr zuvor bey dem Ambt der Land=Tafel auffsagen solte: ein solche Verpfendung kan nicht verjähren. Wo aber nach beschehener auffkündigung die ablösung würcklich nicht ins Werck gesetzt würde, sondern 3 Jahr und 18 Wochen darüber verflossen wären: so würd sich alßdan nach Auffkündigung deß halben Jahrs die Ablösung verjähren. Stunde es aber in der Pfand=Verschreibung, daß er die Ablösung thun möge, wan er wil: dergleichen Verpfendung werden sich niemals verjähren.

K. XXXIV.

Wan aber ein Pfandsbriff lautet, daß in einer gewissen Zeit die Ablösung volnzogen werden sol, und man aber von der benenten Zeit an die Land=Jahr, das ist drey Jahr und 18 Wochen, wie gemeldet, vorüber gehen liesse: solche Ablösung würd sich gleichermassen verjähren.

K. XXXV.

Wan eine Pfands=Verschreibung dahin gestelt wäre, daß sich einer verobligirt, in einer gewissen Zeit das Gut abzulösen, und er ließ die Zeit fürüber gehen und löste das Gut nicht ab, wie solches die Verschreibung besagt: So solle ihme hernach zu der Ablösung kein Recht mehr verstattet werden.

K. XXXVI.

Da einer ein Pfand dermassen verschriben hette, daß er ihme vorbehalten, sein Lebzeit über, wan es ihme gefellig, die Ablösung zu thun: So sollen deß Abgestorbenen Erben und andere Anwartschaffter zu der Ablösung befugt seyn, gleichermassen wie der, so das Pfand

Digitized by Google

on sám, jenž tak zástavu zapsal. A ten, kdož zástavu drží, chtěl-liby komu takové právo prodati anebo komu zapsati, to bude moci učiniti. Pakliby toho práva žádnému nezapsal ani neprodal, a umřelby v tom: tehdy nápadníci, kdož po něm budau, k tomu zápisu budau míti právo.

A všecky takové svrchu oznámené zápisy nebo listy zástavní a spravedlnosti, mohau se odevzdávati, postupovati nebo prodávati, poněvadž jeden každý s spravedlností svau, a což jeho jest, podle libosti své může činiti a říditi.

O veyplatách statkův.

K. XXXVII.

Držel-liby kdo s povolením Naším nebo předkův Našich, králův Českých, jaký statek zástavný neb zápisný a k tomuby povolil, aby někdo jiný jej vyplatiti mohl: tehdy ten, jenž tu veyplatu obdržel, bude moci držitele před Náš saud zemský neb komorní obeslati a spravedlnost svau na takovau veyplatu provesti a prokázati. A jestli se držitel po obeslání k saudu buď sám osobně, nebo *procurator* jeho nepostavil: tehdy povinen jest, svau summu zástavní vzíti a proti tomu statek postaupiti, ničímž se nezastírajíc a nevymlauvajíc.

K. XXXVIII.

Komužby Jeho Milost Královská jakau veyplatu dáti ráčila, a on na to list nebo majestát ukázal, ten každý z té veyplaty sám držitele zboží ne Naším, než svým jménem aby obsýlal, a to proto, kdyby spravedlnosti své neprokázal a při svau ztratil, aby ten, jenž obdržel, mohl na něm škod a autrat svých postihati a dobývati.

K. XXXIX.

Pakliby ten žádné veyplaty sobě příslušející neukázal, tehdy má straně druhé škody a útraty (což by jich před úředníky menšími provedl) dáti a zaplatiti.

K. XL.

Obdržel-liby kdo jakau veyplatu saudem pro summu, nebo staným právem, nebo jináče: tehdy má vzíti *relati* ke dckám zemským od téhož úřadu, kdež táž věc rozeznána jest; však list obranní na zvedení dříve vydán býti nemá, dokudžby na veyplatu summa zauplna při dckách zemských složena nebyla.

Digitized by Google

dergestalt verschriben. Und so der jenige, welcher die Pfandschafft hielte, jemanden sein Pfand-Recht verkauffen oder verschreiben wolte, dessen ist er zu thun berechtiget. So er es aber niemand würde verkauffen oder verschreiben und unter dessen mit Tode abgienge: so sollen seine Nachkommen, die ein Anfall nach ihme haben, zu solcher Verschreibungen wol befugt seyn.

Und alle dergleichen, wie obvermeldet, Pfandsverschreibungen und Gerechtigkeiten können übergeben, abgetreten oder verkaufft werden, Dieweil ein jeder mit seiner Gerechtigkeit und deme, so ihme zustehet, thun kan und mag, wie es ihme gesellig.

Von Außlössung der Gütter.

K. XXXVII.

So jemand ein Pfand-Gut mit Unser oder Unserer Vorfahren, Königen in Böhaimb, Bewilligung innen hette, solches aber einem andern wider abzulösen verwilligte: so mag der, so die Ablösung erlanget, den Inhaber vor Unser Land- oder Cammer-Recht Citiren und seine Gerechtigkeit über die Ablösung darthun und erweisen. Und da der Inhaber, so Citirt worden, sich zum Rechten weder Persönlich noch durch seinen Procurator gestelt hette: Sol er seine Pfand-Summa zu nemen und das Pfand-Gut entgegen abzutreten schuldig seyn, und sollen ihme alle Einred hierwider benomen und abgestrickt werden.

K. XXXVIII.

So einer das Recht der Ablösung von einem König in Böhaimb erhalten und darüber Briflichen Schein hette vorzulegen: sol er deßwegen die Citationes an den Inhaber der Herrschafft nicht in Unserm, sondern in seinem Namen erheben, Damit wan er seine Gerechtigkeit nicht erwise und sonsten der Sach verlustig wurde, der obsigende Theil wegen deß Schaden und Unkosten sich bey ihme zu erholen haben.

K. XXXIX.

So einer sein Recht der Ablösung nicht erwise: sol er seinem Gegentheil die auffgewente Schäden und Unkösten auff vorgehende liquidation bey Unsern Unter-Ambtleüten zu erstaten schuldig seyn.

K. XL.

Da einer wegen einer Summa Geldes, oder durch ein Erstandnes Recht, oder in ander weg eine Ablösungs-Gerechtigkeit Rechtlichen erhalten hette: So sol er von dem jenigem Rechte, da die Sach erörtert worden, eine Relation zu der Land-Tafel nemen; doch solle vor Niderlegung deß völligen Pfandschillings zur Land-Tafel kein Wöhrloßbriff auff die Einführung herauß gegeben werden.

Digitized by Google

K. XLI.

Byl-liby při veyplatě mezi stranami jaký odpor o minci, to má ten saud, při kterémž ta věc sauzena byla, rozeznati.

O zápisích dlužních a rukojemstvích.

L. I.

Zápisy dlužní dělají se buďto dckami zemskými, nebo registry úřadu purgkrabského, anebo pod pečetí a podpisem ruky vlastní dlužníka.

Při dckách zemských činí se zapsáním neb zastavením dědičných statkův neb dědičných platův; a kdyžby o takové spor vznikl, o tom saud Náš zemský rozeznati má.

L. II.

Zápisové dlužní registry úřadu purgkrabského, mají od písaře úředního u přítomnosti dvau radd téhož saudu zapisováni býti.

L. III.

Zápisové, kteréž dlužníci na papíře činí, utvrzují se a vysvědčují podpisem vlastní ruky dlužníkův a pod jich pečetí, nebo vysvědčením dvau poctivých lidí, anebo rukojměmi.

L. IV.

Listy a zápisy v registrách při úřadě purgkrabském nikdež jinde než na saudu purgkrabském sauzeny a rozeznány býti mají; lečby list falší nařknut, nebo žeby již vyvazen a zaplacen byl, anebo žeby sice někdo podpisu svému a pečeti odpíral; to saud zemský sauditi a rozeznati má.

L. V.

Komuby zápis dckami zemskými »s uvázáním komorníkem« o jakau koliv věc svědčil, a ten, proti komužby se uvázati chtěl, tomu se na odpor stavěl: v takové příčině úředníci Naši k tomu, co právo s sebau přináší, povoliti mají.

L. VI.

Jestližeby kdo listem statek svůj dědičný »s uvázáním komorníkem« zastavil, a ten list byl by dvauch neb tří osob z vyš-

Digitized by Google

K. XLI.

Wan bey der Außlösung wegen der Müntz einiger Strit vorfiele: Solcher sol bey denen jenigen Rechten, da die Haubtsach erörtert worden, entschieden werden.

Von Schuld-Verschreibungen und Bürgschafften.

L. I.

Die Schuld-Verschreibungen geschehen entweder bey der Land-Tafel, oder bey denen Registern deß Burgkgrafen-Ambts, oder unter deß Schuldeners Handschrifft und Petschafft.

Bey der Land-Tafel geschehen sie mit Verpfändung der Land-Gütter oder Erb-Zinsen; und so deßwegen ein Strit vorfelt, sol bey Unserm Land-Recht darüber erkennet werden.

L. II.

Die Schuld-Verschreibungen bey denen Registern deß Burgkgrafen-Ambts sollen von einem Ambt-Schreiber geschehen in beyseyn zweyer Beysitzer desselben Rechtens.

L. III.

Die Verschreibungen, so die Schuldener auf Papir auffrichten lassen, werden entweder mit ihrer Handschrift und Petschaft allein, oder mit zweyer gutter Leüt Zeügnuß, oder auch mit Bürgen, bestetiget und bekrefftiget.

L. IV.

Uber Schuld-Briff und Verschreibungen bey denen Registern deß Burgkgrafen-Ambts kan nirgends als bey dem Burgkgrafen-Recht erkennet werden; Es wäre dan, daß ein Schuldbriff für falsch, oder daß er albereit außgelöst und bezahlet wäre, angesprochen würde, oder da sich sonsten einer zu seinem Insigl, Petschafft und Handschrifft nicht bekennen wolte; In welchen fall von Unserm Land-Recht eine Rechtliche Erkäntnuß ergehen sol.

L. V.

Da jemand eine Verschreibung bey der Land-Tafel „mit Einführung deß Cämmerlings“, in was Sachen es wäre, erlangt hette, und der jenige, wider welchen man die Einführung vorgenommen, wolte sich derselben widersetzen: In solchem fall sollen Unsere Ambtleüt dem Rechtlichen Process seinen Lauff lassen.

L. VI.

Da einer in einem Schuldbriff, so von zweyen oder dreyen höhers Standes Personen Zeügnuß und Insigl bekrefftiget wäre, sein Erbgut

Digitized by Google

šich stavův pečetmi na svědomí utvrzen, a v něm ta veyminka doložena byla, aby jeden každý, totiž který zápis učinil anebo kdož jej přijal, týž list bez přítomnosti druhé strany ve dcky zemské vložiti dáti mohl: tehdy úředníci menší takovému vkladu na žádost jedné nebo druhé strany povoliti mají. Však dokudžby takový list ve dcky zemské vložen nebyl, nemá komorník od desk zemských vydán býti. A to též o smlauvách oč koliv učiněných a tu veyminku v sobě obsahujících, rozuměti se má.

L. VII.

Zápis dckami zemskými učiněný nebo jiný list dlužní, buď pro plat komorní neb jiný dluh, svědčil-liby dvěma, třem nebo více osobám do jistého času, a po vyjití toho času k zaplacení uloženém, nedadauce třem letům a osmnácti nedělům projiti, jen někteří z věřitelův takového by se zápisu drželi: tehdy díl druhý věřitelův, kteří právo své v čase nadepsaném promlčeli, na ně připadne a jim přibude a statek dokonale zůstane; lečby ten statek sirotkům, nemajícím poručníkův, náležel; nebo oni do dojití let svých práva svého nepromlčí.

L. VIII.

Nařknutý z listu falešného, kdyžby se na něj ta faleš provedla, má po vyšetření případností s propadením statku na hrdle ztrestán býti. A kdožby listem vyvazeným, věda o tom dobře, že vyvazen jest, upomínal, a naň se to dostatečně prokázalo: takový za aukladníka a nepoctivého držán a k tomu ještě podle vyšetření případností obzvláštně ztrestán býti má.

L. IX.

Pokudžby kdo takový falešný a vyvazený list od koho přijal s dobrau volí, věda že jest vyvazený, a ním upomínal: ten v tauž pokutu upadne, jakož nahoře psáno stojí. A kdyžby kdo tak falešně nařknut jsa, naň se to provedlo: tehdy původ obviněnému to opraviti a odprositi, též škody a autraty zaplatiti má, tím spůsobem, jakž to právo s sebau o nářek cti přináši a ukazuje.

L. X.

Žádný v zápisu dlužním nebo v šuldtbrifu registry purgkrabskými, pokuty jakékoliv pro nezaplacení v času jmenovitém

Digitized by Google

„mit Einführung deß Cämmerlings" verpfendete und diese Clausul auch darinnen stünde, daß einem jeden, nämblich deme, der die Verschreibung gethan, oder deme, der sie angenommen, frey stünde, ohne Gegenwart deß andern solchen Briff in die Land-Tafel einverleiben zu lassen: In solchem Fall sollen Unsere Unter-Ambtleüt auff eines oder deß andern anhalten die Einverleibung geschehen lassen. Ehe und zuvor aber solches geschicht, sollen sie keinen Cämmerling von der Land-Tafel folgen lassen. Gleiche Meinung hat es mit denen Verträgen und Conträcten, wo in denenselben eine dergleiche Bedingung gefunden würd.

L. VII.

So eine Verschreibung bey der Land-Tafel oder sonsten ein Schuldbrif, es wäre wegen Cammer-Zinß oder andern Schulden, auf zwo, drey oder mehr Personen zu einer gewissen Zeit lautete, und nur etliche der Glaubiger gebraucheten sich solcher Verschreibung, eher und zuvor nach Verfliessung der bestimbten Zeit der Bezahlung 3 Jahr und 18 Wochen vorüber giengen: So sol ihnen der andern Glaubigern Theil, so ihr Recht in obgeschribener Zeit verschwigen und verjähren lassen, zukommen und zuwachsen und das Gut vollkömlich verbleiben; es wäre dan, daß es Waisen, so keine Fürmünder hetten, antreffe; dan solche verschweigen ihr Recht vor Erlangung ihrer Mündigen Jahr nicht.

L. VIII.

So einer wegen eines falschen gemachten Schuldbrieffs angeklaget und überwisen wäre: sol er nach Befindung der Umbständ neben confiscation der Gütter am Leib und Leben gestrafft werden. Welcher aber wegen eines albereit bezahlten Briffs widerumb auff ein neues mahnete, da er doch der geschehenen Bezahlung gute Wissenschafft trüge und dessen überwisen würde: sol für einen untichtigen und Ehrlosen Man erkant und nach Befindung der Umbständ auch noch absonderlich gestrafft werden.

L. IX.

Wan einer einen falschen oder außgelösten Brif durch eine Dobrá wůle wissendlich an sich brächte und Ladungen darauff erhielte: Dieser sol gleichmessiger Straff, wie obgedacht, gewertig seyn. Und da einer wegen dergleichen Verfälschungen angetastet und verklagt, aber solches auff ihn nicht erwisen würde: So sol dem Beklagten von dem Kläger ein Abtrag und Abbitung neben Erstatung aller Schäden und Unkosten geschehen, allerding solches die Rechte wegen Injurien und Antastung der Ehren mit sich bringen.

L. X.

Keiner sol in Schuldbriffen oder Schuldverschreibungen bey denen Registern deß Burggrafen-Ambts, da die Bezahlung in benenter Zeit

Digitized by Google

nezapisuj, ale jeden každý na pořádném práva na statek vedení přestaň. A byť i jaká pokuta zapsána byla, však to Našemu purgkrabskému saudu sauditi, ani v nejmenším té věci šetřiti nenáleží.

L. XI.

Dva nebo tři dlužníci, jestli že by se zavázali v jednom zápisu takto, aby jeden každý z nich za všecky platiti povinen byl: tehdy věřitel pro celé a zauplna zaplacení všecky nebo jednoho z nich obsílati a napomínati může. Pakliby ta veyminka v zápisu nestála, a dlužníci všickni zároveň celé summy zaplatiti se nezavázali: mohau zároveň nebo jeden každý obzvláštně obsíláni býti, ale však každý toliko jen z svého dílu, jakby mnoho zaplatiti měl. Též také o věřitelích se rozuměti má, jichžby víceji nežli jeden bylo, kterýmžby se nápodobně, jakž nyní oznámeno, od dlužníkův pro zaplacení věděti dalo. A to vše nejméněji šetříno býti má i při těch, kterýmž s dobrau volí jaké zápisy dlužní odevzdané a postaupené jsau.

L. XII.

Kdožbykoli jeden druhému dlužen byl zlaté, buď uherské neb reynské, ještoby v tom dluhu nestála tato veyminka, že jej nemá jinau mincí odbeyvati žádnau než zlatými uherskými nebo reynskými: každý dluhu toho bude moci odbeyvati jakau kolivěk jinau bernau mincí. Než byla-liby v tom dluhu taková veyminka doložena, že nemá žádnau jinau mincí než zlatau odbeyván býti, a dlužník by také takovau minci zlatau podle zapsání svého přijal: ten nemá žádnau jinau mincí než zlatými, podle té veyminky, odbeyván býti.

L. XIII.

Byl-liby při záplatě mezi stranami jaký spor o zlatau neb jakau jinau minci: přitom šetřiti se má, jak jest tehdáž mince vysoko šla, když se půjčka stala, a ne jak tehdáž, když k zaplacení přicházelo.

L. XIV.

Jestližeby věřiteli listy shořely aneb ztracené byly, a to se dostatečně před úřadem purgkrabským provedlo, že jest list nevyvazený a dluh nezaplacený: má proto jistec i rukojmě, pokudž které má, dosti učiniti a ten dluh zaplatiti. Též také

Digitized by Google

nicht beschehe, einige Geldstraff einzuverleiben oder zu setzen befugt seyn, sondern ein jeder sol sich mit dem ordendlichem executions-Process begnügen lassen. Und da gleich einige Straff mit verschriben würde, sol doch Unser Burggrafen-Recht darüber nicht erkennen, noch solches im geringsten in acht nemen.

L. XI.

Wan Zwene oder drey Schuldener in einer Verschreibung sich obligirten, daß nämlich ein jeder für alle zu zahlen schuldig seyn solte: So mag die Citation und Anmahnung der völligen Bezahlung von dem Glaubiger wider alle zugleich, oder nur wider einen allein, geschehen. Da aber solche Clausul nicht darinnen mit begriffen wäre, und also die Schuldner alle zugleich in solidum sich nicht verschriben hetten: mag zwar die Citation wider alle zugleich oder absonderlich geschehen, doch so weit eines jeden theil, so er zu zalen schuldig, sich erstrecket. Gleiche Meinung hat es auch mit denen Glaubigern, so ihrer mehr wären, denen die Ankündigung der Bezahlung ebener massen, wie jetzt gemeldet, von den Schuldnern geschehen mag. Und diß alles sol auch in acht genommen werden von denen jenigen, welchen durch Dobrau wåli einige Verschreibung übergeben und abgetreten worden.

L. XII.

Da einer dem andern eine Summa Geldes an Hungarischen Ducaten oder Reinischen Gold-Gulden schuldig worden, sich aber mit solcher Müntz an Gold in specie zu bezahlen nicht verschriben hette: So mag die Bezahlung auch mit anderer Müntz-Sorten geschehen. Da aber in der Verschreibung stünde, daß die Bezahlung mit keiner andern Müntz als nur mit Gold geschehen solte, er auch der Schuldener solche Guldene Müntz der Verschreibung nach empfangen hette: So sol auch die Bezahlung mit keiner andern Müntz als mit Gold geschehen.

L. XIII.

Da bey der Bezahlung wegen deß Goldes oder anderer Müntz-Sorten einiger Strit vorfiele: Sol hierinnen der Valor und Werth, so damals als die Gelder gelihen worden, gewesen, und nicht, wie er bey der Abstatung und Bezahlung ist, in acht genommen werden.

L. XIV.

Da dem Glaubiger seine Schuldbriffe verbrunnen wären oder er sie anderwerts verloren hette, und daß solche Verschreibungen nicht gelöst, noch die Schuld bezahlt, vor dem Burggrafen-Ambt gnugsam dargethan und erwisen worden: So sol derselb Schuldner mit sampt seinen Bürgen, so einige vorhanden, die Bezahlung nichts destoweniger zu thun schuldig und verbunden seyn. Gleiche Meinung hat es auch

Digitized by Google

rozuměti se má o nevyvazených listech nebo dluzích, u nichž by se pečeti zlámaly anebo jináče k porušení přišly.

L. XV.

Každý list dlužní nebo šuldtbrif může věřitel se vším právem a spravedlností jemu v něm náležející, při dckách zemských, nebo při auřadu purgkrabském, anebo dobrau volí jinému odevzdati a postaupiti. Než dobrá vůle má na pargaméně psána a vedle pečeti věřitele ještě dvauch osob, svědkův k tomu listovně neb osobně prošených, pečetmi visutými utvrzena býti.

L. XVI.

Svědčil-liby komu list dckami zemskými, nebo registry purgkrabskými, anebo sice jaký šuldtbrif, do jmenovaného času a věřitel by ním neupomínal od toho času, jak plnění v listu svědčí, a dalby třem letům a osmnácti nedělům projiti: takový list se promlčí; lečby práva zastavena byla pro mor anebo válku, anebo žeby se sirotkův, ještoby let ani poručníkův neměli, dotýkalo. Než sirotek, dojda let, má ve třech letech a osmnácti nedělích práva svého následovati, a pokudžby toho zanedbal, tehdy nicméně list svůj promlčí.

Než jestližeby ten, jemuž statek ve dckách zemských »s uvázáním s komorníkem« do jmenovaného času zapsán jest, dříveji jakým koliv spůsobem v držení statku vešel a tři léta a osmnácte neděl pořád zběhlých pokojně bez naříkání vydržel: není mu již víceji potřebí s komorníkem se uvesti dáti.

L. XVII.

Jestližeby věřitel podle znění zápisu peněz svých půjčených na rukojmovi míti chtěl, a jemu napřed půl leta, nebo jakby zapsáno bylo, pořádně věděti dal: ten má to jiným rukojmím také dáti znáti i tomu, za kohož slíbil. Pakliby nedal znáti a jistec nebo rukojmě ten list by mezi tím nevyvadil: tehdy on jim všecky škody, kterýchž jest s zamlčením té polauletní veypovědi příčinau byl, nahraditi povinen jest.

L. XVIII.

Byl-liby který rukojmě pro rukojemství obeslán a ztratil-liby tu při nestáním: tehdy jistec není povinovat, jemu to, což on nestáním svým ztratil, zaplatiti.

Digitized by Google

mit denen jenigen unaußgelösten Schulden, derer Insigel oder Petschafft zerbrochen oder sonsten versehret worden.

L. XV.

Ein jede Schuldverschreibung oder Schuld-Briff mag der Glaubiger, sampt seinen darauff habenden Rechten und Zusprüchen, bey der Land-Tafel, Burgkgrafen-Recht, oder durch Dobrau wůli einem andern übergeben und abtreten. Ein Dobrá wůle aber, oder guter Will, muß auff Pergament geschriben und neben deß Glaubigers Insigl noch mit zweyer schrifftlich oder mündlich darzu erbetener Zeügen anhangenden Insigln bekrefftiget werden.

L. XVI.

So jemand eine Schuldverschreibung bey der Land-Tafel, oder denen Registern deß Burgkgrafen-Ambts, oder sonsten einen Schuldbriff hette, und in demselben würde eine gewisse Zeit der Bezahlung benennet, und der Glaubiger liesse nach Verfliessung solcher bestimbter Zeit noch drey Jahr und 18 Wochen vorüber gehen: Solche Verschreibungen und Schuldbriffe werden verschwigen; Es wären dan die Recht wegen eines Land-Sterben oder Krieges damals gespert, oder aber es trefe einen Waysen an, der keinen Fürmünd hette. Doch sol ein solcher Wayß, nach dem er vogtbar worden, innerhalb 3 Jahr und 18 Wochen sich seines Rechten gebrauchen; In Verbleibung dessen würd sich sein Schuldbriff ebener massen verjähren.

Da aber der jenige, deme ein Gut „mit Einführung deß Cämmerlings“ bey der Land-Tafel auff eine gewisse Zeit verschriben wäre, anderweges zuvor in possess solches Guts käme und es ohne Ansprüch drey Jahr und 18 Wochen gehalten: So ist ihme nicht mehr vonnöthen, durch einen Cämmerling sich einführen zu lassen.

L. XVII.

Da ein Glaubiger seine außstehende Gelder an einen Bürgen Krafft habender Verschreibung begehrete, und ihme solches ein halbes Jahr zuvor oder wie es sonsten verschriben wäre, ordendlich auffkündigte: Solcher Bürg sol dergleichen Auffkündigung seinem Mitbürgen und dem Selbschuldner fürderlichst zu wissen thun. Da er aber solches unterliesse, und der Selbschuldener oder die andern Mitbürgen hetten den Schuldbriff unter dessen nicht außgelöst: So ist er ihnen allen Schaden, so er mit Verschweigung solcher geschehener Auffkündigung verursacht, zu erstaten schuldig.

L. XVIII.

Wan ein Bürg vor das Recht geladen würd, und verlieret die Sach darumb, daß er zum Recht nicht gestanden: So ist der Selbschuldner dem Bürgen den jenigen Verlust, so er durch sein nicht-erscheinen verursachet, zu erstaten nicht schuldig.

Digitized by Google

L. XIX.

Jedenkaždý dlužník povinen jest rukojmí svého, když toho žádá, z rukojemství vyvaditi. A pokudžby toho nevyvadil, může ho rukojmě proto obeslati, prve nežliby od svého věřitele obeslán byl, a to před úřad purgkrabský, jestli že jest věc listovní; pakli jest jiná věc, tehdy před Náš saud zemský neb komorní. .Krom kdo slibuje podle poručníka za statek sirotčí, ten z vyvazení téhož rukojemství poručníka obsýlati nemá.

L. XX.

Dlužník, dada od sebe šuldtbrif, nepřijal-liby naň žádných peněz, nebo věřitel, maje jeho šuldtbrif, zase by mu jej navrátil, anebo naň kvitanci dal, ale žádných peněz proti tomu by nedostal: tehdy jak dlužník, tak i věřitel, mohau jistých obran a veyminek požívati, jakž nahoře při pořádu práva obšírněji a dostatečněji vyměřeno jest.

L. XXI.

Chtěl-liby věřitel list nebo zápis svůj s úroky v zemi obyčejnými obnoviti: tehdy podle sečtení nebo aučtu pořádného, když se jemu a dlužníku jeho líbiti bude, to učiniti a jistotu neb zápis na celau summu znova zhotoviti dáti může.

O placení dluhův, kteří větší jsau, nežli dlužník svého statku neb jmění má.

L. XXII.

Zdlužil-liby se kdo v víceji nežliby statku svého měl, a někteří z rukojmův chtěliby před jinými svého právem dobeyvati a z toho obsýlati: takové obeslání druhým rukojmům na škodu a ujmu nebude a býti nemá; než mají se o ten statek všickni děliti, jak mnoho neb málo jeden každý slíbil. Však ti, kteříby obsýlali, mají napřed z toho statku vzíti, což na obeslání naloží anebo pro tu při utratí.

L. XXIII.

Pakliby dlužník sám kterému rukojmí statek svůj zapsal dckami zemskými, a jiní zaň slibujíce, své dali: ti s tím nebo

Digitized by Google

L. XIX.

Ein jeder Schuldner ist dem Bürgen auff sein begehren zu entheben schuldig. Und so er sich dessen waigert, mag ihn der Bürg vor das Burgkgrafen-Ambt, doch eher und zuvor der Glaubiger deßwegen eine Ladung erhaben hette, laden. Da aber die Entlassung der Bürgkschafft nicht in Brifflichen Schulden, Sondern andern Sachen gesucht würde: Sol solches vor Unserm Land- oder Cammer-Recht angebracht werden. Doch kan kein Bürg, der sich wegen Waysen-Gütter in Bürgkschafft eingelassen, den Fürmund wegen Entledigung seiner Bürgkschafft laden.

L. XX.

Da auch ein Schuldener auf seinem von handen gegebenem Schuldbriff kein Geld empfangen hette, oder da der Glaubiger seinen gehabten Schuldbriff dem Schuldner wider eingehendiget, oder sonsten Quittung darüber geben, aber keine Bezahlung darauff erfolget wäre: Kan sich so wol der Schuldner als der Glaubiger gewisser Exceptionen und Einreden gebrauchen, Wie oben in dem Process deßwegen außführlichen verordnet worden.

L. XXI.

Da ein Glaubiger seine Schuld-Verschreibung neben denen Landüblichen interesse wider verneüern lassen wolte: Solches mag er auff vorgehende ordendliche Abraitung, wan und zu welcher Zeit es ihme und seinem Schuldner gefellig, wol thun, Und kan alßdan über die gantze Summa widerumb eine neüe Schuld-Verschreibung auffgerichtet werden.

Von Bezahlung der jenigen Schulden, die sich höher als der Schuldner Vermögen, erstrecken.

L. XXII.

Da einer mehr Schulden, als sich sein Vermögen erstreckt, gemacht hette und von etlichen seinen Bürgen, damit sie vor denen andern ihren Mitbürgen zu dem ihrigen desto eher gelangen möchten, zum Recht geladen würde: Dergleichen Ladungen sollen denen andern Mitbürgen nicht nachtheilig seyn, Sondern die Bürgen sollen sich sämbtlich in deß selb Schuldners Gütter, nach dem sich ein jeder vil oder wenig in Bürgkschafft eingelassen, theilen. Doch sollen gedachte Bürgen, so geladen, ihre Ladungs-Unkosten voran auß den Güttern nehmen.

L. XXIII.

Da der Selbschuldner einem seiner Bürgen sein Gut mit der Land-Tafel verschriben hette, die andern Mitbürgen aber vor ihn, Selb-

Digitized by Google

s těmi, kdož zápis mají, rovný díl záplaty míti mají. A ten, kdožby svévolně v víceji se zdlužil nežli by statku měl, a tudyby rukojmě své zavedl, má vězením, i také po vyšetření připadností, na hrdle ztrestán býti.

L. XXIV.

Než jestližeby kupci z měst a městeček panských neb rytířských, kteříž handle své ven z země aneb zase do země vedau, větší dluhy zdělali, nežliby jmění jich postačovalo: tehdy mají všickni věřitelé, domácí i cizozemci, kteříby dluh spravedlivý ukázali, v tom rovnost nésti, a sobě podle malosti a velikosti z téhož statku, pokudž toho stává, platiti; k čemuž také každá vrchnost náležitě dopomáhati má.

L. XXV.

Ujel-liby kdo pro dluhy z tohoto království, anebo po smrti své víceji dluhův nežli statku po sobě zanechal, v příčině takových dluhův a statkův lidí zadlužilých, při předešlém spůsobu zůstavovati ráčíme; však s tímto dalším opatřením: Jestližeby od Nás kommissaři zřízení v půl letě pořád zběhlém od nařízení komissí, statkův takových zadlužených a závadných prodati nemohli: tehdy věřitelové, kteříby své dluhy před pořádným právem provedli a prokázali, budau míti tu moc a právo, buď všickni aneb někteří z nich, jakžby se mezi sebau snesli o to, s komorníkem v statek z světa sešlého aneb z království ušlého dlužníka, bez všelijaké překážky a odporu, ku právu dědickému se uvázati a důchody k svému užitku přijímati. A kdyby jej prodati chtěli, nápodobně též kupujícímu ten statek do desk zemských k dědictví s zpravau (do summy jednoho každého věřitele) obyčejnau klásti budau moci. Než byl-liby kdo toho statku pro dluh svůj listem obranním, neb odhadem, bez jalového panování v držení: ten při tom zůstane, však témuž prodaji toho statku překážky činiti nemá. A když tak statek prodán bude, tehdy držitel toho statku nemá jeho žádnému postupovati, lečby summa jeho se všemi úroky a s škodami na to vzešlými prve dána a zaplacena byla. A cožby zbylo, o tu summu jiní věřitelové podle velikosti a malosti mají se všickni rozděliti. Pakliby

Digitized by Google

schuldener, hernach etwas hetten bezahlen müssen: So sol nichts desto weniger der jenige Bürg, deme das Gut verschriben, mit seinen andern Mitbürgen gleichen Theil der geleisten Bezahlung ertragen. Der jenige aber, so muthwilliger weiß sich in Schulden vertiefft und also seine Bürgen verführet und angesetzet, Sol mit Gefengknüß, auch nach Befindung der Umbständ an Leib und Leben gestrafft werden.

L. XXIV.

Im fall die Kauff- oder Handels-Leüt, so in Unserer Stände Stäten und Marckflecken wohnen und ausser Landes handlen, mehr Schulden macheten, als sie in Vermögen hetten: So mögen sich die Glaubiger, sie seyen Einheimisch oder Außländisch, wan nur die Anforderung Rechtmessig erwisen, auß ihrer, der Schuldner, Gütter, so weit sich dieselben erstrecken und nach dem ein Glaubiger vil oder wenig dargelihen, bezahlt machen; Darzu dan auch alle Obrigkeit gebürlichen verhelffen solle.

L. XXV.

Da einer Schulden halber auß Unserm Königreich gewichen wäre, oder da sonsten einer nach seinem Tode mehr Schulden als er in Vermögen hette, verliesse: mit dergleichen Schuldner Gütter lassen Wir es dißfals bey dem vorigen Gebrauch, wie es bißhero gehalten worden, bewenden; doch mit dieser fernern Fürsehung: Zum fall Wir Commissarien verordnen würden und dieselben innerhalb eines halben Jahrs, von dato der angeordneten Commission an zu rechnen, die mit Schulden behaffte Gütter nicht verkauffen könten: So mögen sich die Glaubiger, welche ihre Schulden bey denen ordendlichen Rechten dargethan und erhalten, sämbtlich oder etliche derselben, wie sie sich deßwegen unter einander vergleichen würden, durch einen Cämmerling in deß verstorbenen oder auß dem Königreich entwichenen Schuldners Gütter ohn menniglicheS Verhindernüß einführen lassen, dieselbe Erblich nutzen und gebrauchen. Und da sie es verkauffen wolten, Sollen sie gleicher Gestalt solches zu thun Macht haben, auch die Gütter dem Kaüffer in die Land-Tafel Erblichen einzuverleiben und mit deß Landes-Breüchigen Gewöhr, so hoch sich eines jeden Glaubigers Schuld erstreckt, zu gewöhren befugt seyn. Da aber ein Glaubiger durch einen Wöhrloßbriff oder gar durch die Abschatzung den Possess der Gütter albereit erlangt hette, ihme aber, vermög deß Executions-Process, solche noch nicht vollkömlich Erb- und Eigenthumlich zugeeignet wären: Sol er zwar in seiner Possess ungehindert verbleiben, Jedoch kan er dem vorhabendem Verkauff keine Verhindernüß thun. Und da gleich die Gütter verkaufft würden, sol er sich dennoch seiner Possess gebrauchen, biß so lang er seine Summa Geldes, deßwegen die Einführung geschehen, sambt den Zinsen und Unkosten erlangen würde. Was nun alßdan darüber verbleiben möchte, das sol unter die andern Glaubiger, nach dem einer

Digitized by Google

věřitelé o placení, kdoby jeden druhého předčíti měl, mezi sebau nedorozumění měli, aby úředníci menší, vyslyšíce strany, veypovědí je podělili.

L. XXVI.

Kdožbykoliv z cizozemcův osobám kteréhokoliv stavu do království tohoto jakých peněz půjčil a ujištění toho dluhu podle pořádku tohoto království k sobě přijal: tolikéž k záplatě své přijiti a v tom jednostejně rovnosti a práva, cizí s domácími, pokudžby statku toho jistce stačovalo, užiti má.

O dlužení se sirotkův a těch, jichž rodičové ještě živi zůstávají.

L. XXVII.

Zdlužil-liby se sirotek bez vůle poručníka, nebo syn léta mající mimo vůli otce svého, a na to pojištění a zapsání učinil: takové zapsání nižádným vymyšleným spůsobem mocné a platné býti nemá, a ani sirotek, ani poručník, ani otec, ani syn, ani žádný jiný rukojmě, byť se pak i sám za dlužníka zapsal, takových dluhů platiti povinen není. Jakož pak také žádný saud, buď hořejší neb dolejší, týchž dluhův přisuzovati nemá.

L. XXVIII.

Než byl-liby syn nebo sirotek od otce neb od poručníka ven z země na učení anebo za jinau příčinau vyslán a vypraven, a v cizí zemi v peníze se vzdlužiti musel: to otec nebo poručník, jakby se mnoho na slušné vyživení své, též útraty na cestě vzdlužil, zaplatiti povinen jest. Však vyššího stavu osoba víceji přes tisíc zlatých vzdlužiti se nemá, a rodičové nebo poručníci víceji mimo to zaplatiti zavázáni nejsau.

L. XXIX.

Kdyžby otec synu svému zletilému jaký statek dědičně dal a postaupil, aneb sice syn sám ho nabyl, anebo jináče nějakého statku, jenžby od otce nepocházel, v držení zůstával: ten syn může se v peníze vzdlužiti a zapsati; ale však otec není víceji povinen věřitelům za syna svého platiti, než oni mohau záplaty na statku jemu postaupeném postíhati.

Digitized by Google

vil oder wenig gelihen, getheilet werden. Da auch zwischen den Glaubigern, welcher dem andern vorzuziehen, einiger Strit vorfiele: darüber sollen Unsere Unter-Ambtleüt bey der Land-Tafel einen Rechtlichen Spruch ergehen lassen.

L. XXVI.

Ein Außländer, so einem von den Ständen Unsers Erb-Königreichs Gelt gelihen und eine Landsgebreüchige Verschreibung darüber erlangt hette: sol ebener massen befridiget werden. Und sol zwischen den frembden und Einheimischen Glaubigern, so weit sich deß Schuldners Gütter erstrecken, in der Bezahlung kein Unterschid gehalten werden.

Von Einschuldigung der Waysen und derjenigen, derer Vätter noch im Leben seyn.

L. XXVII.

So ein Wayse ohne Vorwissen seiner Fürmünder, oder ein Sohn, ob er schon Mündig und Vogtbar wäre, ohne Vorwissen seines Vatters Geld entlehnen und Verschreibung darüber auffrichten thäte: Dergleichen Verschreibungen sollen in keinerley erdichter Weiß noch weg krefftig seyn, und sol weder der Wayß noch der Fürmund, weder der Vatter noch der Sohn, noch einiger Bürg, ob sich gleich solcher Bürg zu einem Selbschuldner verschriben hette, solche Schulden zu bezahlen verbunden und verpflicht seyn. Wie dan auch bey keinen hohen oder nidern Rechten zu dergleichen Schulden kan verholffen werden.

L. XXVIII.

Da aber ein Sohn oder ein Wayse von seinem Vatter zum studiren oder anderer Ursachen halben verschickt würde, und er in der Frembde Geld entlehnen müste: solches ist der Vatter oder Fürmünd, so weit sich die gebürliche Unterhaltung und Rayse-Unkosten erstrecken, zu bezahlen schuldig. Doch daß einem auß deß höhern Standes Personen weiter als 1000 fl. Schulden zu machen nicht verstatet, auch die Eltern oder Fürmünder weiters zu bezahlen nicht schuldig seyn sollen.

L. XXIX.

Wan ein Vatter seinem Vogtbarem Sohne ein Gut Eigenthümlich eingeraumbt und abgetreten hette, oder da etwan ein Sohn sonsten Gütter, die er selber erworben oder die ihme anderwerts her als vom Vatter zukommen wären, besesse: Ein solcher Sohn kan wol Geld entlehnen und sich verbündlich machen; aber gleichwol ist der Vatter seines Sohns Glaubigern nicht weiter verpflicht, und mögen die Glaubiger sich mit denen vom Vatter eingereümbten Güttern bezahlt machen.

Digitized by Google

L. XXX.

Bylo-liby za živobytu otce synu zletilému nětco zastaveno, nebo k věrným rukám k schování dáno, anebo jiné věci mimo peníze k užívání vypůjčené: takovau smlauvu syn zdržeti povinen jest; krom toho, kdyby se pod spůsobem takové smlauvy obmyslně jednalo, aby se toliko peníze na něm vymluviti mohli.

L. XXXI.

Vypůjčil-liby syn peněz a je k potřebám otce vynaložil, a to prokázáno býti mohlo: tehdy otec tak mnoho zaplatiti má, jak mnoho jest jich užil.

L. XXXII.

Choval-liby se otec k synu svému zletilému přílišnau skaupostí tak tvrdě, žeby mu na vyživení jeho, moha to dobře učiniti, nic dáti nechtěl, a syn chovaje se dobře a nikdež jinde žádného vychování svého nemaje, to na Nás nebo na saud Náš zemský vznesl: tehdy v tom slušně a náležitě opatřen býti má.

L. XXXIII.

Sirotek, syn nebo dcera, jestliby se v jaké peníze proti tomuto Zřízení Našemu vzdlužiti opovážili, a tudy by věřitele, zatajíc svůj stav, obmyslně ke škodě přivedli: takoví po vyšetření případností náležitě ztrestáni býti mají.

O dluzích ze hry pocházejících.

L. XXXIV.

Kdožby list nebo zápis jakýmkoliv spůsobem pro dluh ze hry karetní pocházející na sebe učinil: ten zápis dokonce v ničemž ho nezavazuje, ani jemu k žádné škodě nebo dobré jeho pověsti býti nemá. A takových zápisův ze hry pocházejících žádné právo, buď hořejší neb dolejší, v dědičném Našem království Českém sauditi nemá.

O lichevních a jiných zapověděných smlauvách.

L. XXXV.

Poněvadž se až posavad v tomto Našem dědičném království Českém proti Bohu a právu nekřesťanským spůsobem všelijaké zapověděné a lichevní smlauvy, půjčky a zápisy činili,

Digitized by Google

L. XXX.

Da einem vogtbarem Sohn bey Lebzeiten seines Vatters etwas versetzt, oder zu treüen handen zugestelt, oder andere Sachen ausser Gelt zu gebrauchen außgelihen wäre worden: dergleichen Conträct und Händel ist der Sohn zu halten verbunden; Es wäre dan, daß unter dem Schein eines solchen Contracts-Geld zu leihen oder zu entlehnen arglistiger weiß gesucht würde.

L. XXXI.

Wan ein Sohn hette Geld entlehnet und es zu deß Vattern Nutz auffgewendet, solches auch zu erweisen wäre: In solchem fall ist der Vatter so weit verbunden, so vil er desselben Geldes genossen.

L. XXXII.

Da ein Vater seinen Vogtbaren Sohn auß übermessiger Karchheit so streng hielte, daß er ihme zu seiner Unterhaltung, da er es doch wol thun könte, nichts geben wolte, und der Sohn, so sich sonsten wol verhielte, noch anderwerts einige Unterhaltung hette, sich dessen bey Uns oder Unserm Land-Recht beschwärete: Sol darauff die gebührende Versehung und Anordnung geschehen.

L. XXXIII.

Wan ein Wayse, Sohn oder Tochter, dieser Unser Ordnung zu wider Gelt zu entlehnen sich unterstünden, und also die Glaubiger mit Verschweigung ihres Standes arglistiger weiß zu Schaden brechten: Diese sollen nach Befindung der Umbständ gebürlichen abgestrafft werden.

Von denen Spil-Geldern.

L. XXXIV.

Welcher eine Schuldverschreibung, auff was weise es immer seyn mag, wegen einer Schuld, so da von Kartenspil herkeme, von sich gebe: Solche Verschreibung sol ihme in geringsten nicht verbündlich machen, noch ihme zu einigen Schaden gereichen, oder an seiner Ehr und gutem Namen nachtheilig seyn. Es sol auch bey keinen hohen oder nidern Rechten Unsers Erb-Königreichs über dergleichen Verschreibungen, so von Spilgeldern herrüren, geurtheilet und gesprochen werden.

Von Wucherlichen und andern verbotenen Conträcten.

L. XXXV.

Nach dem mannigfeltige verbotene und Wucherliche Conträct und Verschreibungen gantz Unchristlich wider Gott und Recht in Unserm Erb-Königreich bißhero geübt und aufgerichtet worden, Wir aber der-

Digitized by Google

takových pak již více podnes trpěti nechtíce: protož jsme za potřebné milostivě uznati ráčili, pro vědomost jednoho každého i všech vůbec, aby se žádný nevědomostí vymlauvati nemohl, takové zápisy a půjčky zapověděné a lichevní zde níže dostaviti a položiti dáti, totiž tyto následující:

M. I.

Dal-liby kdo jaký zápis neb list napsati, jakoby druhému hotových peněz půjčil, a toho, jenž vypůjčuje, k tomu přivedl, žeby místo zapsaných hotových peněz buď na díle, nebo zauplna a za celau summu všelijaké svršky, nábytky a jiné věci od něho přijiti musel, pokudžby se o všecku půjčku připraviti nechtěl, buď že by se ta veyminka před učiněným nebo po vykonaném zápisu stala: taková půjčka jest neřádná a lichevní.

M. II.

Item, kdyby kdo druhému jakau summu peněz půjčil, a proti tomu na větší summu nežli mu sám odvedl, pojištění žádal, chtíc potom podle zapsání z celé summy upomínati: taková jest proti přirození a vlastnosti půjček, i za lichevní a zapověděnau půjčku držána býti má.

M. III.

Item, kdyžby kdo komu list na dluh postaupil a odvedl, věda o tom dobře, žeby na list nebo zapsání nic, anebo také zauplna půjčeno nebylo, a přes to k sobě tomu, jemuž ten list dlužní postaupil, nový zápis, jakoby hotové peníze půjčil, učiniti dal.

M. IV.

Item, kdyžby kdo druhému místo hotových peněz jakau jistotu postaupil a odevzdal, o tom dobře věda, že by ta osoba, kteráž tu jistotu učinila, ten čas, když se to postaupení stalo, neměla čím zaplatiti, ale pro dluhy své v zatčení zůstávala, však nicméně on sobě, jakoby hotových peněz půjčil, dostatečně pojišťovati dal.

M. V.

Item, kdožby komu stříbro, obilí, omastek, seyry, ovce, koně, a jiné takové zboží tak draho nadsadil, žeby za to sotva polovici peněz užiti mohl.

Digitized by Google

gleichen hinfüro zu verstaten nicht gemaint: Als haben Wir zu jedermenniglichens Wissenschafft, damit sich niemand deßwegen entschuldigen könte, die jenige Verschreibungen und Conträct, welche vornemlich für verbotene und Wucherliche zu achten und zu halten, hierunter zu setzen für nothwendig befunden, Nämblich:

M. I.

Da einer eine Verschreibung auffrichten ließ, als het er einem andern pares Geld vorgestreckt, bringe aber den Entlehner dahin, daß er an stat deß paren verschribenen Geldes, zum theil oder für die völlige Summa, allerhand Fahrnüß und Waren annehmen müste, wolte er anders deß gantzen darleihens nicht entrathen, Es beschehe solche Bedingung vor oder nach der auffgerichten Verschreibung: ist ein solcher Contract ungültig und Wucherlich.

M. II.

Item, Wan einer jemanden eine Summa Geldes darleihete, ihme sich aber entgegen eine grössere Summa, als er würcklich erlegt, verschreiben ließ, damit er nachmaln in Krafft der Verschreibung solche einfodere: Solches ist der Natur und Eigenschafft deß darleihens zuwider und für einen Wucherlichen verbotenen Contract zu halten.

M. III.

Item, Da einer dem andern eine Schuldverschreibung cedirte und übergebe und darneben gute Wissenschafft trüge, daß auff solche Verschreibung kein Geld, oder doch nicht die völlige Summa gelihen worden wäre, und liesse nichts destoweniger einen weg als den andern von dem jenigen, deme er die Schuldverschreibung cediret, eine neue Verschreibung auffrichten, als hette er par Gelt außgelihen.

M. IV.

Item, Da einer dem andern an stat paren Geldes eine Schuldverschreibung cedirte und übergebe, da er doch gutte Wissenschafft trüge, daß die jenige Person, von welcher die Obligation herrüret, damals als die cession geschehen, zu bezahlen deß Vermögens nicht gewesen wäre, Sondern wegen Schulden albereit gesteckt und in der Steckung verbleiben müste, und nichts desto weniger, als wan er pares Geld dargelihen, eine gnugsame Verschreibung auff sich hette auffrichten lassen.

M. V.

Item, Da einer Silber, Getraid, Schmaltz, Käß, Schaf, Roß und dergleichen Waren einem andern im Kauff so hoch anschliege, daß er kaum die Helffte deß Geldes darauß lösen könte.

Digitized by Google

M. VI.

Item, kdožby komu, jenžby za půjčku žádal, místo hotových peněz všelijaké svršky a nábytky v dosti drahé summě nadsadil, dobře věda, že ten, komuž půjčil, z veliké potřeby ty svršky s škodau svau zase prodati musí, a potom takové svršky skrze jiného v menší summě zase ujal a kaupil.

M. VII.

Půjčil-liby kdo summy peněz darmo, bez aurokův, a proti tomu vypůjčující, chtíc od něho takových peněz dostati, musel by mu do jistého času nějaké zboží dosti lacino místo záplaty odevzdati, tak žeby ten, jenž půjčil, tehdáž veliký a snad dvojnásobný neb trojnásobný zisk a užitek míti mohl, nežli jak jemu to zboží jmíno a šacováno bylo.

M. VIII.

Poněvadž pak takové a jim podobné půjčky a handle ve všech právích velice se zapovídají: protož ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby ty a takové neslušné a nenáležité jednání, půjčky a veyminky, jakby se koliv vymysleti a jmenovati mohly, již jednou a dokonce minuly a jich žádný, jakéhokoliv důstojenství a stavu, v dědičném Našem království neužíval.

M. IX.

A byť se pak i takoví zapověděni zápisové a neřádni lichevní půjčky staly: však žádné platnosti míti nemají, a k vykonání a dostičinění jich žádné dopomožení činiti se nemá. K tomu, buď on z mužského nebo z ženského pohlaví, kdožby se takové nepořádné půjčky a zapověděného zápisu dopustil, netoliko tu celau summu, oč předně činiti bylo, propadne, ale také třetí díl svého statku a jmění, mohovitého i nemohovitého, kterékoli a na čemkoli má, ztratí, a dva díly z toho třetího dílu do Naši královské komory připadnau, třetí pak díl tomu, kdožby *partitu* pronesl, dán bude. A toho, kdož nepořádnau půjčku a handl činil, netoliko Náš královský *prokurator*, ale i jedenkaždý, byť se pak i osoby jeho nedotýkalo, před Nás nebo před saud zemský obsýlati může.

M. X.

Sama zkušenost to také s sebau přináši, žeby mnohé takové nepořádné půjčky a handle se zanedbaly, kdyby se v tom

Digitized by Google

M. VI.

Item, Da einer jemanden, so bey ihme eine Darleihung gesucht, an stat paren Geldes allerhand Fahrnüß und Waren in einem hohen Werth anschliege, wol wissend, daß er, der Entlehner, seiner Notturfft halben solche Fahrnüß mit Verlust widerumb zu verkauffen getrungen werde, und deßwegen dieselbe in einem geringern Werth, etwa durch einen andern, widerumb an sich brechte.

M. VII.

Item, Da einer eine Summa Geldes ohne Interesse vergeblichen darlihe, dargegen aber müste ihme der Entlehner, wolte er anders das Gelt von ihm erlangen, etwa eine War gantz in einem geringen Werth, zu einer gewissen Zeit an stat der Bezahlung zustellen, Also und der gestalt, daß der jenige, der die Gelder außgelihen, an der War damals einen grossen Genieß, wol doppelt oder dreyfach mehr als ihme die War angeschlagen worden, haben könte.

M. VIII.

Dieweil nun solche und dergleichen Conträct in allen Rechten höchlichen verboten: Als setzen, ordnen und wollen Wir, daß dieselbe und alle dergleichen unzimliche pacta, Geding und Händl, wie die erdacht und genennet werden mögen, gäntzlich und zumahl vermieden und durch niemandes, was Würden oder Standes der in Unserm Erb-Königreich sey, fürgenommen oder gebraucht werden sollen.

M. IX.

Und da auch solche verbotene Verschreibungen und Wucherliche Conträct verbracht würden: sollen dieselben für unwürdig, Krafftloß und unbündig erkennet und declarirt werden, Und sol auch auff solche Conträct keine Execution oder Volziehung geschehen oder darauff verholffen werden. Zu deme sol derjenige, er sey Mänliches oder Weibliches Geschlechts, der solche Wucherliche Conträct verübt und dergleichen verbotene Verschreibungen auffrichten lassen, nicht allein der gantzen Summa, warumb es zuföderst zu thun, verlustig seyn, Sondern auch den dritten theil aller seiner Hab und Gütter, fahrend und ligend, wie und woran dieselbe gelegen, verlieren, und zwene Theil desselben dritten theils Unserm Königlichem Fisco, der dritte theil aber deme, der solchen verbotenen und Wucherlichen Contract offenbar gemacht, zuerkant werden. Und mag nicht allein Unser Königlicher Procurator, Sondern ein jeder, wan ihne gleich solches darleihen nicht betreffe, die jenigen, so dergleichen verbotene Conträct verübet, vor Uns oder Unser Land-Recht citiren und beklagen.

M. X.

Und nachdem die Erfahrung bezeüget, daß vil dergleichen verbotene Conträct und Händl gäntzlich verbliben, wan nicht die Unter-

Digitized by Google

jednatelé a prostřednici potřebovati a užívati nedali; protož ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby takoví jednatelé a řiditelé čtvrtý díl svého celého statku a jmění, na čemž by to koliv záleželo, propadli, a dva díly toho čtvrtého dílu do Naší královské komory, třetí pak díl tomu, kdožby tu *partitu* pronesl, dán a obrácen byl.

M. XI.

Neměl-liby řiditel nebo prostředník nepořádné půjčky a zapověděného handle, žádného statku neb jakéhokoliv jmění, aneb maje, žeby ho na mále bylo: ten aby půl leta v Daliborce seděl; ženské pak pohlaví v obzvláštním pokoji, kterýby od Nás nebo od saudu Našeho zemského při úřadu purgkrabském jí vykázán byl, zůstávala. Pakliby Žid jednatelem a prostředníkem té nepořádné a zapověděné půjčce se nalezl, ten netoliko všecken statek a jmění své propadne, ale také podle vyšetření a uznání případností, a jakby se často v takových půjčkách potřebovati dal, i na hrdle ztrestán býti má.

M. XII.

Jestližeby se kdo z vyšších stavův osob takových zapověděných půjček a handlův dočinil, má proto před Nás nebo Náš saud zemský, z čtvrtého pak stavu, totiž měšťan, dopustil-liby se co toho, má na svém pořádném právě městském obsýlán a viněn býti. A takové věci spěšně a summovně přede všemi jinými slyšeti se mají.

M. XIII.

Přijal-liby kdo na sebe pořádným postaupením a odevzdáním takovau dotčenau zapověděnau jistotu, o té nepořádné půjčce nic nevěda, a dlužníka by obsýlal a napomínal: tehdy ne k němu, poněvadž žádné viny na tom nemá, ale k tomu, kdo jest se té nepořádné půjčky dopustil, právně se hleděti bude.

M. XIV.

A kdyžby koho z partití vinil, a toho na něj neprovedl: ten tomu netoliko škody a útraty proto vzaté a od něho ukázané a provedené, nahraditi povinen jest, ale k tomu Černau věži na hradě Pražském celý rok pořád vězením ztrestán býti má.

Digitized by Google

händler und Mittels-Personen sich dazu gebrauchen liessen: Als setzen, ordnen und wollen Wir, daß solche Unterhändler den vierten Theil ihres gantzen Vermögens, woran das seyn mag, sollen verfallen haben, und zwene Theil solches vierten theils Unserm Königlichem Fisco, der dritte Theil aber deme, der es offenbar gemacht, zuerkant werden.

M. XI.

Da ein Unterhändler oder Mitler dergleichen verbotenen Contracts und unrechtmessigen darleihens kein Gut hette, oder daß sonsten sein Vermögen gar schlecht und geringe wäre: der sol ein halbes Jahr in Gefengknüß der Daliburgk verbleiben; Ein Weibes-Person aber sol in einem absonderlichem Zimmer, so bey dem Obristen Burgkgrafen-Ambt von Uns oder Unserm Land-Recht dazu verordnet würde, gehalten werden. Da aber ein Jud in dergleichen verbotenen Händeln ein Unterhändler wäre, der sol nicht allein sein Hab und Gut verlohren haben, Sondern er sol auch nach Befindung der Umbständ und nach dem er sich offt und vil in dergleichen Händlen gebrauchen lassen, gar an Leib und Leben gestrafft werden.

M. XII.

Wan einer von denen höhern Standes Personen wegen dergleichen verbotenen Conträcten und Händeln beschuldiget würde: sol er deßwegen vor Uns oder Unserm Land-Recht, der Beschuldigte aber auß dem Viertem Stand, nämlich ein Burgersman, vor seiner ordendlichen Stat-Obrigkeit citirt und angeklaget, und in dergleichen Process gantz schleünig Summariter und vor allen andern Sachen verfahren werden.

M. XIII.

So einer etwa eine dergleichen obgedachte verbotene Verschreibung durch eine ordendliche Ubergab und Abtretung an sich brächte, und sonsten deß vorgeloffenen Wuchers keine Wissenschafft trüge, und also Ladungen zum Recht wider den Schuldner erhoben hette: Wider solchen sol kein Process, weil er keine Schuld daran hat, sondern wider den, der solch unordendlich darleihen gethan, geführet werden.

M. XIV.

So einer den andern wegen verübten Wucherlichen Contracts und verbotenen darleihens anklagen thäte, Solches aber nicht erweisen könte: Ein solcher Kläger sol nicht allein alle Schäden und Unkosten, so der Beklagte deßwegen geführet und erwisen, erstaten, Sondern er sol auch mit dem Schwartzen Thurn auf dem Präger Schloß ein gantzes Jahr lang abgestrafft werden.

Digitized by Google

M. XV.

Pokudžby kdo, jakéhoby koliv stavu neb povolání byl, z summy půjčené víceji úrokův, mimo šest kop ze sta kop, buďto pod spůsobem jakého domnělého daru anebo podle smlauvy tajně učiněné bral, anebo zlato a jiné mince veyšeji, nežli toho času platily neb šly, nadsazujíce, půjčoval, a to naň uznáno bylo: ten túž summu propadne a ztratí, a dva díly do Naší královské komory, třetí pak tomu, kdož o takové půjčce oznámil, dán a obrácen bude.

M. XVI.

Kdožbykoliv z stavův dědičného Našeho království mezi Židy peníze své na lichvu židovskau půjčil, a Židé takových peněz pod lichvu židovskau křesťanům zase půjčili: ten, byť pak jen polovici anebo díl té lichvy přijímal, nebo jiným spůsobem dary bral, má tu celau půjčenau summu propadnauti, a ta do Naší královské komory obrácena bude. . . . .

. . . .

O propůjčení a svěření rozličných věcí, krom peněz.

M. XVII.

Kdožby druhému svůj vlastní statek bez záplaty dopřál k užívání, ten sobě panství a moci nad věcí propůjčenau pozůstavuje, a není-li určitého času, propůjčující za navrácení své věci žádati může, kdy se mu líbí.

M. XVIII.

Půjčené věci, jako koně, zbroje, stříbro aneb které koliv jiné věci, ty od vypůjčujícího mají zauplna tak, jakž půjčené jsau, navráceny býti; pakliby se jaká škoda na těch věcech stala, jest povinen ten, komu půjčeno bylo, půjčujícímu vynahraditi.

M. XIX.

Však stala-liby se škoda na věci vypůjčené bezelstně, z dopuštění Božího, jako ohněm, povodní nebo jináče: tehdy navrácením té věci ten, jenž vypůjčil, osvobozen jest; lečby ta-

Digitized by Google

M. XV.

Wan einer, weß Standes oder Wesens der sey, von einer außgelihenen Summa Geldes mehrer Zinß als Sechs von Hundert, es wäre gleich unterm Schein einer vermeinten Verehrung oder anderer heimlicher Conträcten genommen, oder Guldene und andere Müntz in höherm Werth, als sie damals gangbar, außgelihen und dessen überwisen wäre: dieser sol die gantze Summa verlohren haben, und zwene Theil Unserm Königlichen Fisco, der dritte Theil aber dem jenigen, der solches angezeiget, zugesprochen werden.

M. XVI.

Welcher auß denen Ständen Unsers Erb-Königreichs seine Gelder unter die Juden auff einen Jüdischen Wucher außgelihen hette und solches Geld von Juden hinwiderumb den Christen unter dem Jüdischen Wucher wäre vorgestreckt worden: Solcher, ob er gleich nur die Helfft oder einen Theil deß Wuchers genossen, oder ander gestalt deßwegen Verehrung und Geschenck eingenommen hette, Sol dannoch der völligen außgelihenen Summa verlustig seyn und solche Unserm Königlichen Fisco obverstandener massen zuerkennet werden. Es soll auch in denen Contracten niemanden sein dolus, oder gefährlicher Betrug, vil weniger was er einem andern abgezwungen, zu statten kommen.

Von denen jenigen Sachen, so, ausser Gelt, zu gebrauchen außgelihen werden.

M. XVII.

Welcher einem andern sein selbst eigen sachen, ohn Entgelt zu gebrauchen, vertraut, der behelt daran das Eigenthumb und Dominium, und mag auch solche Sachen, da er sonsten kein gewissen termin benent, wan es ihme gefelt, wider abfodern.

M. XVIII.

Eine entlehnete Sache, als Roß, Rüstung, Harnisch, Silber und was dergleichen seyn mag, sol widerumb so gut und solcher gestalt, wie dieselbe empfangen worden, zugestelt, und da ein Schad daran beschehen, derselbe erstattet werden.

M. XIX.

Da der außgelihenen Sach ohne Arglist und Schuld dessen, deme sie gelihen worden, durch Feüers-Brunst, Wassers-Noth oder andern casum fatalem einiger Schad geschehen wäre: Ist man zu keiner Erstattung verbunden; es wäre dan, daß der jenige, deme die Sach gelihen worden, sie anderwerts und zu einem andern

Digitized by Google

kovau věc půjčenau jináče a k jinému cíli, nežli mu svěřeno jest, užíval. A byl-liby o to jaký spor, sám Náš komorní saud to rozeznati má.

O věcech k věrné ruce a k ostříhání daných a poručených.

M. XX.

Komuž by co k věrné ruce a k ostříhání dáno bylo, tehdy on takovau s důvěrností půjčenau věc má beze vši škody svěřujícímu zase, kdyžby koliv ji od něho požádal, navrátiti.

M. XXI.

Pakliby ten, komuž k věrně ruce cokoliv dáno bylo, toho navrátiti nechtěl, aneb je zapíral: bude-li to naň provedeno, má k navrácení té věci saudem komorním přidržán býti a škody zaplatiti.

M. XXII.

Kdožby věc z potřeby, jako pro oheň, ssutí a obořeni domův, polámání neb potopení šifův, nebo pro nějakau rozbroj, sobě k věrnému opatrování danau zapíral: ten s nahražením škod a útrat ještě k dvojnásobnímu vynahražení přidržeti se má.

M. XXIII.

Umřel-liby ten, komuž co svěřeno aneb k schování dáno jest, a potom mezi dědici neb nápadníky toho mrtvého, a tím, kdož svěřil neb schovati dal, spor byl, kdežby dědicové o tom svěřeném statku nebo věci nic věděti nechtěli, a proti tomu, kdož svěřil, pravilby, že o tom jim dobře vědomé jest, a jedna nebo druhá strana pro nedostatek průvodu přísahau to zpraviti chtěla: to saudu Našemu komornímu náležeti bude, kteréby straně, vyšetříc a uznajíc případnosti, přísahu takovau přisauditi měli. A cožby tak jednau která strana přísahau svau stvrdila, to při tom zůstane, a k žádné jiné přísaze dopuštěno býti nemá.

M. XXIV.

Žádný měštěnín a obyvatel v městě od poddaného cizího pána peněz, stříbra nebo jiných věcí sobě k svěření přijímati nemá. A jestližeby přes to kdo se toho dopustil, a poddaný, ležíc

Digitized by Google

End, als sie ihme anvertrauet worden, gebraucht hette. Und so deßwegen einiger Strit vorfiele: Sol hierüber die Rechtliche Erkentnuß von Unserm Cammer-Recht ergehen.

Von denen jenigen Sachen, so zu treüen Händen in eines Verwahrung gegeben werden.

M. XX.

Welcher eine Sache in seine Verwahrung zu treüen Händen angenommen: solcher ist sie auff begehren deß jenigen, welcher die Sach also auß sonderbarem Vertrauen bey ihme deponirt, ohn allen Schaden zu restituiren verbunden.

M. XXI.

So einer die bey ihme deponirte Sach verlaugnen oder zu restituiren sich waigern wolte, solches auch auff ihn erwisen und dargethan würde: Dieser sol von Unserm Cammer-Recht zur Restitution, neben Erstattung der Schäden und Unkosten, condemnirt werden.

M. XXII.

Wan einer ein depositum, so auß Noth, als wegen entstandener Feüers-Brunst, Ruin und Eingang eines Hauses, Schiffbruchs oder eines Tumults ihme zu verwahren anvertrauet worden, verlaugnen thäte: Ein solcher sol, neben Erstatung der Schäden und Unkosten, noch ad restitutionem dupli verurtheilet werden.

M. XXIII.

So der jenige, bey welchem eine Sach deponiret worden, mit Tod abgieng, und hernach zwischen seinen Erben und deme, der es deponirt, ein Strit vorfiele, in dem die Erben von dergleichen anvertrautem Gut nichts wissen wolten, entgegen der, so es deponirt, vorgebe, daß sie dessen gutte Wissenschafft hetten, und ein oder der ander Theil, auß Mangl beyderseits genugsamen Beweiß, ad juramentum sich offeriren wolte: Sol es bey Unserm Cammer-Recht stehen, welchem Theil nach Befindung der Umbständ sie das Jurament deferiren wolten. Und was also einmal von einem Theil geschworen, dabey sol es verbleiben, und kein ander Jurament weiter zugelassen werden.

M. XXIV.

Kein Burger oder Inwohner einer Stat sol von eines frembden Herren Unterthan Geld, Silber oder andere Sachen in seine Verwahrung annehmen. Solte aber etwas dergleichen geschehen und der Unter-

Digitized by Google

na smrtedlné posteli, o tom oznámil a seznal, měštěnín pak zapírati chtěl: tehdy měštěnín má to přísahau, totiž že nic k sobě nepřijal a za sebau nemá, k tomu také že o ničemž neví, zpraviti. Paklíby zpraviti nechtěl, tehdy navrácením té věci, o níž poddaný, leže na smrtedlné posteli, seznal, povinen bude. Jestliby pak měštěnín předce odpíral, že jest žádných věcí cizího pána poddaného k sobě nepřijal, a potom zjevně v tom přesvědčen byl: ten což mu k schování dáno a svěřeno, též i naň prokázáno jest, to dvojnásobně navrátiti, a k tomu jedna každá vrchnost v šesti nedělích pořád zběhlých dopomáhati má.

O handfeštích.

M. XXV.

Kdyžby který pán na svém gruntu k budaucímu užívání někomu vsi, dvoru, mleynu, lauky, lesu, buď pod plat neb jinau služebnost postaupiti a osvoboditi chtěl, může to dobře učiniti a na to list, jenž se handfešt jmenuje, na pargameně neb papíře s přivěšením k němu aneb přitištěním pečeti své, nebo připrosíc k tomu svědkův, aby tolikéž pečeti své na svědomí přitiskli, zhotoviti dáti. A jaké koliv svobody pán gruntu handfeštníku tím listem vysadí, a zase jakými koli platy, povinnostmi handfeštník vrchnímu pánu gruntu se zapíše, tak se k sobě s obojí strany jsau povinni zachovati.

M. XXVI.

Držel-liby kdo bez handfeštu jaký grunt, z něhož předešlí držitelové plat gruntovní neb jakékoliv jiné služebné povinnosti pánu gruntu vykonávali, a to se vyhledati a ukázati mohlo, on pak držitel gruntu jich více vykonávati nechtěl: tehdy pán vrchní gruntu, nebo ten, jemuž předešle ten plat vycházel nebo povinnost se vykonávala, může poplatníka k odvedení takového platu a vykonání služebností napomenauti. A kdyžby po učiněném napomenutí ve třech letech a osmnácti nedělích platu dáti aneb povinnosti starobylé vykonávati zanedbával: tu pán vrchní gruntu, po přejití dotčeného času, bude se moci v ten grunt z své vlastní moci zvésti, jej k své rucc ujiti a užívati. A kdyby ten poplatník měl co na odporu, může jej, pána gruntu, buď před Náš saud zemský nebo komorní obeslati a právního rozeznání očekávati.

Digitized by Google

than solches auff dem Todbete außsagte, der Bürger aber es verneinen wolte: So ist solcher Bürgersman verpflichtet, sich mit einem Ayd zu purgiren, daß er nämlich nichts zu sich genommen, nichts hinder sich habe, noch ihme etwas darvon bewust sey. Wo er aber solchen Ayd nit leisten wolte: So sol er schuldig seyn, die jenige Sachen, so der Unterthan auff seinem Todbete also außgesagt, herauß zu geben. Da aber ein Bürgersman nicht gestendig seyn wolte, daß er eines frembden Herrn Unterthans Gut in seine Verwahrung genommen hette, hernach aber dessen öffentlich überwisen würde: Ein solcher sol das erwisene depositum in duplo zu restituiren verurtheilet werden; dazu dan ein jede Stat-Obrigkeit innerhalb sechs Wochen verhelffen sol.

Von denen Handfesten.

M. XXV.

Wan ein Herr auf seinem Grund und Boden einem andern ein Dorff, einen Mayerhof, eine Mühl, oder aber Wälder und Wiesen unter einem gewissen Zinß oder anderer Dienstpflicht zugemessen und zu gebrauchen befreyen wolte: das mag er wol thun und darüber einen Brieff außfertigen lassen. Und solcher Briff würd ein Handfest genant, welche der Grundherr auff Pergament oder Papier unter seinem angehencktem oder aufgetrucktem Insigl allein, oder auch mit Zeügen, außfertigen mag. Und wie der Grundherr und der jenige, so solche Befreyung erlangt, sich in der Handfest gegen einander vereiniget und verglichen: Also seynd sie denselben nachzukommen beyderseits schuldig.

M. XXVI.

Da jemand einen Grund ohne Handfesten und Brifliche Urkunden besesse, von welchem die vorigen Inhaber einen Grund-Zinß oder andere Dienstpflicht dem Obern Grundherrn geleistet hetten, auch solches zu erweisen wäre, Er aber, Inhaber deß Grundes, solches weiter zu præstiren sich verwaigern wolte: So mag der Ober-Grundherr oder der jenige, deme solche Zinß oder Dienst hiebevor gereicht und geleistet worden, den Zinßman zu ferner Abführung solcher Zinß und Leistung der Dienst ermahnen. Und so er hierinnen seümig wäre, und von geschehener Erinnerung innerhalb 3 Jahr und 18 Wochen seine Zinse oder andere alt hergebrachte schuldige Dienste nicht erlegen oder verrichten wolte: So kan der Ober-Grundherr, nach Verfliessung obbenenter Zeit, den Grund auß eigner Macht und Gewalt einziehen, denselben zu seinen Handen behalten und geniessen. Und so sich der Zinßman deßwegen beschwären wolte, mag er den Grundherrn vor Unser Land- oder Cammer-Recht citiren lassen und die Rechtliche Erkäntnüß erwarten.

Digitized by Google

Poněvadž až posavad o smlauvách oznámeno jest, následuje již o věnech, poručenství, dědictví, dílích, práva promlčení a jiných rozdílných právních věcech.

O věnách a jiných právních věcech, manželství se dotýkajících.

M. XXVII.

Syn maje otce živého, kdyžby se bez vůle jeho k manželství zamluvil, a otec by to na Nás neb na saud zemský vznášel, toho vyhledávajíc, aby pro tu příčinu syna svého dokonce dědictví zbaviti mohl: tehdy od Nás nebo od saudu Našeho zemského, po bedlivém toho uvážení, co za právo uznáno bude, vyrčeno býti má. Pakliby dcera bez vědomí a vůle otce svého k manželství se zamluvila a vdala, a otec, kladauc dotčené příčiny, proto by jí dědictví zbavil: to Nám nebo saudu Našemu zemskému, zdaliby se takové příčiny prokázati mohly aneb k zbavení dědictví dostatečné a hodné byly, rozeznati náležeti bude.

M. XXVIII.

Rodičové, poručníci nebo přátelé dětí svých mocí aneb pohrůžkami bezděčně k manželství nutiti nemají, pod uvarování skutečného Našeho trestání.

M. XXIX.

Panna osiřelá bez vědomí a vůle poručníkův, a neměla-liby poručníkův, tehdy bratří nebo nejbližších streycův a přátel svých nemá se žádnému k manželství zamlauvati. A pokudžby co proti tomu učinila, a poručníci a přátelé to by na Nás anebo Náš saud to vznesli, na to ráčíme, i Náš saud zemský náležitý pozor chtíti míti, a taková neslušná přestaupení, vyšetříc případnosti, ztrestati dáti.

M. XXX.

Kdyžby bratří, streycové a poručníci panně osiřalé, v manželství ji potkávajícím, bez příčiny nějakau překážku činili, anebo žeby ji několik k manželství chtělo míti, a přátelé nebo poručníci s pannau, nebo mezi sebau, kteréhoby vzíti chtěla, snésti se nemohli: tehdy panna nebo poručníci a přátelé její budau moci to na Nás neb saud Náš zemský vznésti, a ten sirotek s vyšetřením nejprvé a rozeznáním případností před Nás

Digitized by Google

Demnach bißhero von Contrácten gehandlet, so folget nunmehr von Leibgedingen, Fürmundschafften, Erbschafften, Theilungen, Verjährungen und andern unterschiedenen Rechten.

Von Leibgedingen und andern Rechten, so die Heürathen angehen.

M. XXVII.

Da ein Sohn ohne Vorwissen und Willen seines Vatters sich in Ehestand begebe, und der Vatter sich bey Uns oder Unserm Land-Recht beschwärete, auch damit er seinen Sohn dieser Ursach halben gantz enterben mochte, anhielte: Sol von Uns oder Unserm Land-Recht darauff ergehen, was auff vorgehende reiffe Berathschlagung Recht zu seyn befunden würd. Da aber eine Tochter ohne Vorwissen ihres Vatters und, wider desselben Willen sich in Ehestand begebe, und der Vatter sie deßwegen, mit Anziehung angeregter Umbstände, enterbte: sol von Uns oder Unserm Land-Recht, ob dieselbe nemblich beweißlich, erheblich und zu der Enterbung gnugsamb, erkent werden.

M. XXVIII.

Die Eltern, Fürmündere oder Verwante sollen ihre Kinder mit Gewalt oder Bedrohung zum Ehestand nicht zwingen, und solches bey Vermeidung Unserer ernstlichen Straff.

M. XXIX.

Eine Waisin sol ohne Vorwissen und Willen ihrer Fürmünder oder, da sie keine Fürmünder hette, Brüder, oder nechsten Vettern und Verwanten, keinem die Ehe versprechen. Im Fall aber solches geschehe, und die Fürmünder und Befreünde solches an Uns oder Unser Land-Recht gelangen liessen: Wollen Wir oder Unser Land-Recht gebührendes Einsehen haben, und sollen, nach Befindung der Umbständ, dergleichen unordendliche Beginnen gestrafft werden.

M. XXX.

Da auch die Brüder, Vettern und Fürmünder ihrer Pfleg-Tochter in vorhabender Heürath ohn Ursach Verhindernüß zuziehen wolten, oder da sie von mehrern Personen zum Ehestand ersucht würde, und die Fürmünder und Befreünde mit der Waisin, oder sie selbsten unter einander, weme sie zu versprechen, sich nicht vergleichen könten: In solchen Fällen mag die Pfleg-Tochter, oder ihre Fürmünder und Befreünde, solches an Uns oder Unser Land-Recht gelangen lassen, und sol alßdan solche Waysin, nach Befindung der Umbständ, vor Uns oder

Digitized by Google

nebo saud Náš zemský se obešlic, komubychom jej z milostivého povolení Našeho dáti chtíti ráčili, to při tom zůstávati má.

M. XXXI.

Jestliby kdo sirotka bez vědomí a vůle poručníkův neb přátel mocí odjal a vzal: takovým a tím spůsobem ztrestán má býti, jako ten, kterýž jest moc provedl.

M. XXXII.

Smlauvy svatební stávají se buď mezi ženichem aneb nevěstau toliko samými, aneb mezi rodiči, poručníky a přátely ženichovými aneb nevěstinými.

M. XXXIII.

Každý ženich, což v věně přijímá, má proti tomu třetinau veyš obvěniti; jako když se mu věnuje 1000 kop grošův českých, tehdy proti tomu má on zase obvěniti 1500 kop grošův českých. Což obojího, jak věna, tak obvěnění v jedné summě spolu učiní 2500 kop grošův českých.

Aby pak za příčinau smluv svadebních žádné nevole a spory nepovstaly a vdova pozůstalá po smrti muže svého, tím snázeji k svému bez práce a zaneprázdnění přijíti mohla: protož jak ženich a nevěsta sami, tak i rodičové, poručníci a přátelé jich k tomu se všelijak přičiniti mají, aby smlauvy svatební před veselím spisovány a tvrzeny byly.

M. XXXIV.

A jakož v dědičném Našem království Českém až posavad tak se zachovávalo, když kdo příteli svému dobře činiti a jej oženiti chtěl a z obzvláštního přátelství přínos nevěsty do obytu udělal, že tudy nevěstě, nebyla-li jest při smluvách svatebních věnem opatřena, věnem povinen byl; jako také když kdo kterau pannu vdával a rukojmě za věno k své ruce přijímal, že tudy se zavazoval, to, což rukojmové dáti nemohli, sám nahraditi a z statku svého dodati; avšak poněvadž to na velikém rozmyšlení jest: protož ustanovovati, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby podnes žádný takovau náhradau a plněním věna povinen nebyl, lečby se v tom sám světle a patrně pronesl a podvolil. Též také ti, jenž svatební smlauvy s podpisem ruky vlastní a pod pečetí svau stvrzují, jestliže se světle a patrně za rukojmě nepostaví a nezapíší, vdově pozůstalé ničímž povinni nebudau.

Digitized by Google

Unser Land-Recht erfordert werden; Und weme sie, mit Unser gnedigsten Bewilligung, die Ehe versprechen würde, dabey sol es allerdings gelassen werden.

M. XXXI.

Da auch jemand eine Pfleg-Tochter, ohne ihrer Fürmünder und Befreünter Wissen und Willen, mit Gewalt entführete: solcher sol als ein Raptor und Gewalt-Thäter abgestrafft werden.

M. XXXII.

Die Heüraths-Verträg werden entweder von dem Bräutigamb und der Braut selbsten, oder dero Eltern, Fürmünden und Befreünten auffgericht und verfertiget.

M. XXXIII.

Und damit wegen Heüraths-Verträg aller weitleüfftiger Strit verhüttet, und die hinderlassene Wittib ohne grosse Mühe und Hindernüß, desto leichter zu dem ihrigen gelangen möge: Als sollen, so wohl Bräutigamb und Braut selbsten, als auch dero Eltern, Befreünte und Fürmündere, sich dahin bestes bemühen, auff daß dergleichen Heüraths-Abred vor der Hochzeit schrifftlich verfasset und bekräfftiget werden.

M. XXXIV.

Und nachdem in Unserm Erb-Königreich Böhaimb es biß dato also gehalten worden, daß der jenige, so seinen guten Freünd verheürathen wollen und der Braut Einführung in seiner Behausung zur sonderbaren Freündschafft beschehen lassen, hiedurch gegen der Braut wegen deß Heürath-Guts, da sie deßwegen anderwerts nicht versichert gewesen, verbündlich worden ist; Wie dan auch, da einer eine Jungfrau hette außgeheürath und wegen deß Heürath-Guts Bürgen an- und auffgenommen, Er hiedurch schuldig worden, das jenige, was von den Bürgen wegen deß Heürath-Guts nicht hat können eingebracht werden, gut zu machen und von seinen Güttern zu erstaten, und aber solches allerley bedencken hat: Als setzen, ordnen und wollen Wir, daß hinfüro keiner zu Einbringung und Erstatung solches Heürath-Gelds oder Leibgedings verbunden seyn sol, Er habe sich dan außtrücklich dazu verobligirt oder verpflichtet. Gleicher gestalt sollen auch die jenigen, so die Heürathsbriff mit ihrer Handschrifft und Petschafft bestätigen, der hinderlassenen Wittib in nichten verbunden seyn; sie haben sich dan zu Bürgen außtrücklich verbunden und verschriben.

Digitized by Google

M. XXXV.

Každý muž ženě své bude moci, nad věno své aneb její, větší vychování, dckami zemskými nebo kšaftem, až do stavu jejího změnění anebo do smrti podle vůle své dáti, anebo sice jistau summu peněz v věně na celém dědictví anebo díle nadepsaným spůsobem vykázati a pojistiti, a nemaje žádných dětí, všecken statek svůj zcela a zauplna zapsati a odevzdati. Pakliby měl dětí a ženě své všecko zapsal, tehdy takové jeho zapsání tomu, což dětem tímto Naším Obnoveným Zřízením Zemským od rodičův zanechati vyměřeno jest, na ujmu a škodu býti nemá. Protož jednomu každému muži pilně toho šetřiti náležeti bude, jakby dalece ženě své nadepsaným spůsobem co pojišťovati, nebo šuldtbrify vzdělávati, nebo jiné své jistoty s dobrau vůlí postupovati, anebo sice jí co dárovati právo měl, tak aby děti po smrti jeho před Námi nebo saudem Naším zemským sobě stěžovati a takovému přílišnému zapsání a dání na odpor se stavěti příčiny neměly.

M. XXXVI.

Jestližeby muž ženě své některé svršky zápisem nebo kšaftem dáti chtěl, má ty všecky zejména jmenovati; a kterýchžby zejména nejmenoval, těch žena bráti a na se táhnauti nemá; krom cožby jejího vlastního bylo, to pobrati může, aneb což by jí muž za zdravého života dal.

M. XXXVII.

Žádný nemůže ženě své věna na statku bratří svých nezletilých zapsati, ale toliko na svém dílu, kterýž má neb ještě míti bude. Pakliby kdo s nezletilými neb již léta svá majícími bratry anebo jinými v nedílném statku zůstával, a věno by na všecky společným jich povolením patrně zapsáno bylo: tehdy vdova bude se moci svého prvního pojištění a zapsání držeti.

M. XXXVIII.

Kdyby na kterém statku věno pojištěné předešlo, a potomby na tom statku zprava zavazena byla: tehdy přišlo-liby budaucně pro nezpravu toho statku kdy právo vésti, že na to předešlé věno se vésti nemůže. A jakož muži ženě své podle libosti věna

Digitized by Google

M. XXXV.

Ein jeder Eheman kan seinem Eheweib über ihr Leibgeding noch eine grössere Unterhaltung für ihr Lebzeit, oder so lang sie im Wittib-Stand verbleiben würde, seinem belieben nach, bey der Land-Tafel oder in einem Testament verschreiben und geben, oder auch sonsten eine gewisse Summa Geldes zum Leibgeding auff alle seine Gütter, oder einen Theil derselben, obgedachter massen versichern, auch da er keine Kinder hette, seine Gütter gantz und ger verschreiben und übergeben. Da aber ein Eheman Kinder hette, sollen dergleichen denen Weibern gethane Verschreibungen denen Kindern an dem jenigen, was ihnen vermög dieser Unserer Vernewerten Landes-Ordnung von ihren Eltern gelassen werden sol, unabbrüchig und unnachtheilig sein. Dannenhero ein jeder Eheman wol in acht nehmen sol, wie weit er sein Eheweib obgedachter massen zu versichern, oder ihr sonsten Schuldbrife zu machen, oder andere habende Schuldbrife mit gutem Willen zu übergeben oder ihr sonsten zu schencken, von Rechts wegen befugt sey, damit nach seinem Tödlichen Abgang die Kinder bey Uns oder Unserm Land-Recht sich zu beschwären und dergleichen übermässige Verschreibungen und Gaben zu widersprechen nicht Ursach gewinnen.

M. XXXVI.

Da ein Eheman seinem Weib etwas an fahrender Hab in einer Verschreibung oder Testament verschaffen wolte, solle er dasselbe alles mit Nahmen umbständlich vermelden und setzen; Dan was nicht mit Nahmen bemelt würd, dessen kan sich das Weib hernach nicht anmassen, außgenommen was ihr eigenthümlich zugehörig, oder das jenige, was ihr der Man bey seinem Leben gegeben, dan dasselbe mag sie wol für sich behalten.

M. XXXVII.

Keiner kan seines Weibes Leibgeding auff seiner unmündigen Brüder Gütter, Sondern nur auff seinen Theil, den er albereit damals hette oder hernach bekommen möchte, versichern. Solte aber einer mit seinen Mündigen und Vogtbaren Brüdern oder sonsten mit andern in ungetheilten Güttern seyn, und das Leibgeding würde auff alle mit ihrer sämptlicher Bewilligung außtrücklich verschriben: In solchem Fall mag sich die Wittib ihrer ersten Versicherung gebrauchen.

M. XXXVIII.

So auff einem Gut ein Heürathß-Gut oder Leibgeding versichert wäre, und auff demselben hernach erst auch eine Gewöhr verschriben würde: In solchem Fall kan man sich auff das Gut wegen der Ungewöhr dem Leibgeding, so zuvor darauff versichert, zu Schaden nicht einführen lassen. Und obzwar ein Eheman seinem Eheweib wegen deß Leib-

Digitized by Google

dckami zemskými pojistiti se nezbraňuje, však uvázání s komorníkem v to pojato býti má, než jednakaždá vdova po smrti muže bude moci ve čtyrech nedělích držitele statku před úředníky menší desk zemských obeslati. A když on v dotčeném času věna složiti nebo statku postaupiti by nechtěl, ani příčin hodných, pročby se toho učiniti zpečoval, neukázal: tehdy jí list obranní vydán býti má.

M. XXXIX.

Která by koliv vdova, mající věno na statku muže svého ujištěné, po smrti jeho v něj by se do třech let a osmnácti neděl neuvázala: tehdy to věno, ač nebyla-liby v tom od Nás neb saudem Naším zemským časně opatřena, promlčí. Též jednostejné právo má ten, kterémuž vdova na dotčený statek pořádné zapsání a postaupení učinila.

M. XL.

Jestližeby dcky zemské muži a ženě spolu na jaký statek svědčily: tehdy muž jejího dílu nemůže zavaditi ani prodati. Pakliby jí věno na tom statku zapsati chtěl: tehdy žena napřed toho statku polovici vzíti a druhau polovici v svém věně držeti má, jestliže jest za její dosti vedle práva věnného. Pakliby nebylo zadosti, můž toho podle svadebních smluv tu, kdež náleží, vyhledávati.

M. XLI.

Kdyžby žena za muže statkem svým zpravovati anebo jemu k vůli nětco učiniti neb dáti přiřekla a připověděla, pokudžby se k tomu v nepřítomnosti muže svého před menšími úředníky desk zemských a před dvaumi nebo třemi z přátel svých zjevně nepřiznala, a menším úředníkům tomu všemu, místo přísahy, rukau dáním dosti činiti nepřipověděla: tehdy to její zakázání a připověď ničímž jest. Kdež však nicméně menší úředníci ji z strany práva jejího pilné napomenutí učiniti i tolikéž dotazovati mají, zdaliby to z své dobré a svobodné vůle a ne z přinucení činila.

M. XLII.

Kdyžby na kterau ženu po příbuzenství poručenství připadlo jako na nejbližšího přítele, a ta žeby uručila: nemá muž

Digitized by Google

gedings, seinem belieben nach, bey der Land-Tafel Versicherung thun kan: so mag doch die Einführung mit dem Cämmerling nicht mit verschriben werden, Sondern ein jede Wittib sol nach dem Tod ihres Ehemannes, den Besitzer deß Guts vor Unser Unter-Ambtleüte bey der Land-Tafel innerhalb 4 Wochen beschicken. Und so er der Wittib, in obgemelter Zeit, ihr Leibgeding nicht erlegete, oder das Gut abtrete, noch erhebliche Ursachen seiner Waigerung erwise: sol ihr alßdan ein Wehrloßbriff gefolgt werden.

M. XXXIX.

So eine Wittib nach Tödlichem Abgang ihres Ehemannes innerhalb 3 Jahr und 18 Wochen in das, ihres Heürath-Guts oder Leibgedings halber verschribene Gut sich nicht liesse einführen: so verschweiget sie ihre habende Gerechtigkeit; sie wäre dan etwa von Uns oder Unserm Land-Recht in ander weg deßwegen Zeitlichen versichert. Gleiche Mainung hat es auch mit dem jenigen, welchem solche Verschreibung auff das Gut von der Wittib ordendlicher weise übergeben wäre.

M. XL.

So ein Gut einem Man und seinem Eheweib bey der Land-Tafel zugleich verschriben wäre: so kan der Man seines Weibes Antheil weder verkauffen, noch einige Verhafftung darauff machen. Da er aber das Leibgeding darauff verschreiben wolte, So sol das Weib zuföderst ihren halben Theil deß Guts haben und die ander Helffte vermög der Verschreibung wegen ihres Leibgedings künfftig halten. Und im fall solcher halbe Theil zu Erstatung deß Leibgedings nicht gnugsam und erklecklich, mag sie das übrige, vermög habender Heüraths-Berednüß, an gehörigem Orth suchen.

M. XLI.

Wan ein Weib wegen ihres Ehemannes mit ihrem Gut eine Gewöhr leisten oder sonsten ihrem Manne zu Gefallen einem andern etwas zu geben oder zu thun versprechen wolte: Solches sol nicht eher Krafft haben, sie hette sich dan zuvor in Abwesenheit ihres Ehemannes vor Unsern Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel in beyseyn zweyer oder dreyer ihrer Befreünten außtrücklich dazu bekennet, und denen Unter-Ambtleüten, solchem in allen nachzukommen, mit der Hand an Aides stat versprochen. Dabey gleichwol die Unter-Ambtleüte Sy ihres Weiblichen Rechtens fleissig erindern und beweglich fragen sollen, ob sie solches auß gutem Muth, freywillig und ungezwungen thue.

M. XLII.

Da etwan auff ein Weib als die neheste Befreüntin, eine Fürmündschafft käme und sie verbürgete dieselbe: So sol ihr in solcher

Digitized by Google

v to poručenství ji sahati, ani v ten statek vkráčeti. Pakliby sáhl, anebo ona jej dobrovolně jemu k spravování odevzdala: tehdy povinen bude muž jej uručiti. A když uručí, proti tomu rukojmě její propuštěni býti, ale muž a dědicové jeho počet učiniti mají. Než kdyby ona ovdověla, a ten statek poručenstvím předce držeti chtěla: z toho svého spravování a opatrování počet sirotkům učiniti jí náležeti bude.

M. XLIII.

Žádný muž nemá ženy své podle sebe v poručenství přijímati, aby vedle něho urukovala, dokudžby se to před úředníky menšími desk zemských nadepsaným spůsobem nestalo.

M. XLIV.

Muž, zavadil-liby vedle sebe ženu svau v poručenství, a statek sirotčí vedle něho by urukovala: tehdy svým věnem ona toho poručenství platiti nemá, jestliže se takového poručenství hned po smrti muže svého zbaví. Než jestližeby po smrti muže svého se sama nebo spolu s dětmi v to poručenství uvázala: tehdy má také spolu s nimi z toho počet učiniti. A kdyby se při posledním jejím spravování na počtu nětco nedostávalo, to z věna svého zaplatiti povinna bude.

M. XLV.

Kteráby žena muži svému anebo někomu jinému statek svůj prodala a o něj se smluvila, nemůž potom takovému trhu (tím se zastíraje, že jest tehdáž pod mocí a spravou muže svého zůstávala) odvolávati, ale vezmauc summu podle prodaje na ní přestati. Však k takovým trhovým smlauvám od Nás nebo Našeho saudu zemského jisté osoby nařízeny býti mají, kteřížby v to nahlédli a vyrozuměli, zdali ten statek v mírné a náležité summě podle spravedlnosti prodán jest. Když by pak takovým spůsobem statek do desk zemských vložen byl: tehdy zaň peníze u desk zemských kladeny budau. A chtěl-liby je muž s vůlí ženy své od desk zemských vyzdvihnauti: má je zase prve jí u desk zemských dostatečně ujistiti, aby věděla, přebudauc živobytím muže svého, kde své peníze potom naleznauti.

M. XLVI.

Umřel-liby muž, maje sobě statek od ženy zapsaný: tehdy ten statek zase na ženu připadne. Pakliby žena umřela: tehdy tak, jakby zápis svědčil, ten statek při muži zůstane.

Digitized by Google

Fürmündschafft von ihrem Eheman kein Eintrag noch Eingriff geschehen. Solte aber der Eheman sich dergleichen Fürmündschaffts-Gütter anmassen oder das Eheweib die Verwaltung der Gütter ihme gutwillig anvertrauen: So ist der Eheman solche Gütter zu verbürgen schuldig. Und so er sie verbürget, so werden deß Weibes Bürgen hiedurch der Bürgschafft frey und ledig, und der Eheman und seine Erben seynd alßdan die Raittung zu thun verbunden. Dafern aber das Eheweib nach absterben ihres Ehemans die Waysen-Gütter ferner halten wolte: so ist sie bey wehrender solcher ihrer Inhabung die übrige Raittung zu thun schuldig.

M. XLIII.

Kein Man mag eine Fürmündschafft mit seinem Eheweibe verbürgen, es geschehe dan bey denen Unter-Ambtleüten obverstandner massen.

M. XLIV.

Da aber ein Man sein Eheweib mit in eine Fürmündschafft zugleich brächte, und daß sie deß Waysen Gut neben ihme mit ihrem Gut verbürgete: so sol sie, im fall sie nach ihres Mannes Tod der Fürmündschafft sich enthielte und begebe, an ihren Leibgeding deßwegen nicht gefährt werden. Solte sie sich aber derselben weiter Alleine oder neben ihres Mannes Erben anmassen: so muß sie neben ihres gewesenen Ehemannes Kindern und Erben die Raittung thun, und da bey wehrender dieser ihrer letztern Anmassung etwas in der Raittung mangeln würde, mit ihrem Heürath-Gut und Leibgeding bezahlen.

M. XLV.

Ein Weib, so ihrem Man oder einem andern ihr Gut verkaufft und sich deßwegen verglichen hette, Kan hernach den Kauff (unter dem Schein, als wäre sie damals in ihres Mannes macht und Gewalt gewesen), nicht widerruffen, Sondern sie muß sich mit dem Kauffschilling begnügen lassen. Doch sollen in dergleichen Kauff-Berednüssen von Uns oder Unserm Land-Recht gewisse Personen abgeordnet werden, die sich zuvor ersehen und erkündigen, ob das Gut der Billigkeit nach und Rechtmessig verkaufft sey. Und so der Kauff also in die Land-Tafel einverleibt worden: so sol die Außzehlung der Gelder jederzeit bey der Land-Tafel geschehen. Und da etwan der Eheman solche Gelder mit wissen und bewilligung seines Weibes von der Land-Tafel erheben wolte: sol er zuvor deßwegen sein Weib mit der Land-Tafel widerumb gnugsam versichern, damit sie ins künfftig, wan sie den Man überlebete, wissen möchte, wo sie ihre Gelder suchen möchte.

M. XLVI.

So ein Weib ihrem Man ihr Gut verschribe und der Man stürbe vor dem Weib: so würd solch Gut wider an sie fallen. Wo aber das Weib eher Todes verschiede: So sol das Gut, Krafft habender Verschreibung und nach Inhalt derselben, bey dem Manne verbleiben.

Digitized by Google

O poručenství.

N. I.

Poručenství jest moc a právo nad osobami svobodnými, k obhajování samých sebe a statku jim náležitého pro mladost věku aneb jinau slušnau příčinau nespůsobnými. A podle práva českého žádného rozdílu mezi poručníky a opatrovníky není, a poručenství jak na statky tak i na osoby se vztahuje.

Poručníci pak trojí se nacházejí:

1. Kteří sirotkům krevností a příbuzenstvím nejblížeji spojeni jsau;
2. Kteří se pořádným kšaftem nařizují;
3. Jenž od Nás, nebo místodržících Našich, nebo od saudu zemského nařízeni bývají.

N. II.

Všickni veyš dotčení poručníci mají poručenství, buď žeby ono na statcích pozemských, hotových penězích, dluzích anebo jiných věcech záleželo, dckami zemskými podle práva dostatečně uručiti a nikterakž v spravování jeho nevstupovati, dokudžby s komorníkem k tomu vyžádaným, vezmauc k sobě dva sausedy z stavu panského neb rytířského, tomu statku nejblížeji přísedící, kterýmžby bylo od úředníkův menších o to psáno, v ten statek uvedeni nebyli. A má jeden každý ten poručník hned u přítomnosti dotčených dvauch sausedův, lidí dobrých, skrze komorníka té vší pozůstalosti pořádný *inventář* sepsati, a dva jednostejné přípisy toho učiniti dáti; tak aby jeden jemu, poručníku, zanechán, druhý pak skrze téhož komorníka ke dckám zemským složen, a potom sirotku, kdyžby let svých dospělých došel, odveden byl. Však aby v tom, což nahoře oznámeno, nic podezřelého se státi nemohlo: komorník na tu cestu dříve se vydávati povinen není, dokudžby jemu úředníci menší desk zemských, kterakby se v tom uvazování a spisování zachovati měl, zprávy sepsané nedali.

N. III.

Pakliby kdo takového poručenství, nic nedadauc na toto milostivé nařízení Naše, se ujal: ten má před Nás a v nepřítomnosti Naší před Naše místodržící nebo saud zemský obeslán býti. A kdyžby se uznalo, žeby takové předsevzetí jeho neslušné bylo, anebo že jest statku pozůstalého skrze komorníka popsati dáti nechtěl: tehdy tudy netoliko svého nápadu, ku kterémužby právo měl, se zbaví, ale také nicméně sám sebe i sta-

Digitized by Google

Von der Fürmündschafft.

N. I.

Die Fürmündschafft ist ein Recht und Gewalt zu Beschützung der jenigen freyen Leüt und deroselben Gütter, welche wegen ihrer Jugend oder anderer Ursachen halber sich und ihren Güttern selbsten nit fürstehen können. Und würd nach Böhaimbischen Rechten kein Unterscheid gemacht zwischen denen Tutoren und Curatoren, auch die Fürmündschafft so wol auff die Gütter als die Person gezogen.

Es seynd aber der Fürmünden Dreyerley:

Die Ersten seynd die jenigen, welche denen Minderjährigen mit Geblüt und Verwandnüß am nähisten befreündet;

Die Andern, welche in einem ordendlichen Testament benent seyn;

Die Dritten, so von Uns, oder von Unsern Stathaltern, oder von Unserm Land-Recht verordnet werden.

N. II.

Alle obbenente Fürmündere sollen die Fürmündschafft, sie bestehe an ligenden Güttern, Parschafften, Schulden oder andern Sachen, bey der Land-Tafel gnugsam und dem Rechten gemeß verbürgen, sich auch derselben würcklichen nicht anmassen, sie haben dan den possess durch einen hierzu außgebetenen Cämmerling mit Zuziehung zweyer Personen, Herren- oder Ritterstandes, welche der Verlassenschafft am nähisten angesessen und von denen Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel dazu beschriben, ordendlich erlangt. Und sol der Fürmünd durch den Cämmerling alsobald in beysein obgedachter zweyer Benachbarten ein Richtiges Inventarium der gantzen Verlassenschafft beschreiben und in zwey gleichlautende Exemplar verfassen lassen. Und sol das eine bey ihme verbleiben, das ander aber durch den Cämmerling bey der Land-Tafel nidergeleget, und dem Waysen, wan er zu seinen Vogtbaren Jahren gelanget, zugestelt werden. Und damit in dem jenigen, was hiebevor gemeldet, nichts verfengliches vorlauffen möcht: sol sich der Cämmerling auff solche Raiß nicht begeben, Es sey ihme dan zuvor eine schrifftliche Instruction seiner Verrichtung halber von denen Unter-Ambtleüten zugestellet worden.

N. III.

Dafern sich einer der Fürmündschafft mit hindansetzung solcher Unser gnedigsten Verordnung unterfangen würde: sol er vor Uns oder in Abwesen Unser, Unsere Stathalter oder Land-Recht citiret werden. Und da seine Anmassung für unbillich erkennet würde oder er die Verlassenschafft durch den Cämmerling nit hette beschreiben lassen: sol er nit allein seines Erb-Anfals, dessen er sonsten berechtiget wär, hiedurch verlustig werden, Sondern er sol auch wegen solcher angemassten Fürmündschafft nicht weniger mit seinen Güttern in allen und jeden verhafftet

Digitized by Google

tek svůj, jakoby statek sirotčí dckami zemskými uručil, zavadí. Jakož pak ti, jenžby poručenství pořádně na sebe vzali, vždycky na svobodných dědinách míti mají, aby sirotci, dojdauce let svých, věděli kde svého právně dobývati.

N. IV.

Poručník, byl-liby kšaftem od uručení, statku popsání a počtu činění světle a patrně osvobozen, má to sice při nařízení kšaftujícího tak dalece zůstaveno býti, aby ten poručník uručiti povinen nebyl; a může také statek pozůstalý toliko u přítomnosti dvauch stavu panského neb rytířského, blízko přisedících osob, bez vyžádání komornika popsati dáti, a přípis téhož popisu ke dckám zemským odeslati; však při postupování nebo skládání s sebe poručenství nic méně pořádný počet učiniti povinen jest a bude. A to vše, jak o otcovských poručnících, jenž se tak jmenují, tak i o jiných, žádného v tom rozdílu nečiníce, rozuměti se má, než nebylo-liby zjevně v kšaftu od uručení a *inventování* upuštěno, nic méně od jednoho jako i druhého poručníka všecko se vykonati; a pakliby upuštěno bylo, tehdy dle oznámeného spůsobu jak otcovští tak i jiní poručníci se zachovati mají.

N. V.

Žádnému poručníku v kšaftu zejména postavenému, nemá se od jiného pod titulem tím, žeby sirotka podle krevnosti bližší přítel byl, v jeho poručenství žádná překážka díti. Též také poručníci těch, kteříž pro nedostatek rozumu sebe ani statkův svých řídití a spravovati nemohau, jak v svém poručenství *procedi*rovati mají, jest o tom pod titulem »o kšaftích« vyměřeno.

N. VI.

Kdožby maje k statku sirotka nápad a právo, poručenství na sebe přijiti nechtěl: ten takového nápadu a práva se zbaví, a poručenství i s nápadem na nejbližšího přítele spadne A pokudžby žádný z přátel téhož poručenství nepřijal, tehdy rovně též všickni o nápad se připraví, a potom od Nás nebo saudu Našeho zemského sirotci poručníky náležitě opatření budau; vzložením pak na ně takového poručenství práva k nápadům míti

Digitized by Google

seyn, als wan er deß Waysen Gut bey der Land-Tafel verbürget hette; Wie er dan von denen jenigen, welche die Fürmündschafft hernach ordendlich antretten würden oder künfftig von den Waysen selbsten, so sie zu ihren Vogtbaren Jahren gelanget, Gerichtlich mag besprochen werden.

N. IV.

Wan ein Fürmünd im Testament wegen der Bürgschafft, Auffrichtung eines Inventarii und der Fürmündschaffts-Raittung außtrücklich befreyet, sol es zwar bey deß Testatoris Verordnung so weit verbleiben, daß ein solcher Fürmünd keine Bürgschafft zu leisten verbunden sey; auch mag er die Verlassenschafft nur in beysehn zweyer Benachbarter Herren- oder Ritterstandes ohne Außbittung eines Cämmerlings beschreiben lassen und ein Exemplar zur Land-Tafel uberschicken; doch sol er einen weg als den andern bey Abtrettung der Fürmündschafft richtige Raitung zu thun schuldig seyn. Und sol dises alles so wol von denen Vätterlichen, wie sie genennet werden, als andern Fürmündern verstanden und dißfals hinfüro kein Unterschied gehalten, Sondern da nicht außtrücklich im Testamento die Bürgschafft und Auffrichtung deß Inventarii nachgelassen, von einem Fürmünd nicht weniger als dem andern solches alles vollzogen; da es aber nachgelassen, Es, wie obgemelt, so wol mit den Vätterlichen als andern Fürmündern gehalten werden.

N. V.

Keinem Fürmünder, so im Testament benent worden, sol von einem andern unter dem schein, daß er dem Waysen mit Blutsfreündschafft näher verwant, in seiner Fürmündschafft einige Hindernüß geschehen. Wie auch die Fürmündere der jenigen, so wegen Gebrechlichkeit und Abgang der Vernunfft ihnen und ihren Güttern selbsten nicht vorstehen können, sich in ihrer Fürmündschafft verhalten sollen, Ist deßwegen unter dem Titul „von Testamenten“ verordnet worden.

N. VI.

So der jenige, welcher zu deß Waisen Gut Erb- und Anfall berechtiget, die Fürmündschafft nicht annehmen wolte: sol er solcher seiner habender Gerechtigkeit verlustig seyn und die Fürmündschafft mit sampt dem Anfall auff den näheſten Freund fallen. Und dafern deren keiner sich solcher Fürmündschafft unterfangen wolte, sollen sie alle gleicher gestalt deß Anfals verlustig seyn, und sollen alßdan die Waisen von Uns oder Unserm Land-Recht mit Fürmündern gebürlich versehen werden; Gleichwol sollen sie durch solche ihnen auffgetragene Fürmündschafft keine Anfals-Gerechtigkeit erlangen. Und ob zwar solche von Uns oder Unserm Land-Rechten Verordnete Fürmünder zu keiner Bürgschafft können gezwungen werden: sollen doch ihre Gütter nichts destoweniger denen Waisen verhafftet seyn, biß die Dancksagung

Digitized by Google

nemají. A jakož ti tak od Nás nebo saudu Našeho zemského nařízení poručníci k žádnému urukování přidržeti se nemohau: však nic méně statkové jich, dokudžby se jim od sirotkův děkování z poručenství dckami zemskými nestalo, zavadní zůstanau; a poručenství skrze komorníka ujiti, a statek pozůstalý všecken, tak jakž oznámeno, popsati dáti mají. Chtěl-liby pak nejbližší přítel poručenství sice na se vzíti, ale uručiti by nemohl: to při Nás a saudu Našem zemském zůstávati bude, zdalibychme takové poručenství na přísahu jemu toliko samému, anebo přidadauc k němu víceji poručníkův, svěřiti chtěli. A pokudžbychom My neb saud Náš zemský takové poručenství na něj vložiti za věc neužitečnau býti seznali: to jemu v ničemž nejmenším na škodu a ujmu spravedlnosti a nápadu jeho nebude. Nejbližší pak přátelé (pokudž by nic obzvláštního nařízeno nebylo) zde se ti rozumí, kteří nápadu očekávají. A kdyžby se trefilo, žeby vlastní matka s sestrami nezletilého bratra, a proti tomu svého syna nápadu zároveň očekávaly: tehdy matka, ohlásíce, že se zase vdáti nemíní, sestru poručenstvím předejde. A jakby se vdala, učině pořádný počet, poručenství postaupiti a k tomu se přičiniti má, aby děti nezletilí jinými poručníky opatřeny byly. Nestalo-liby se co toho, tehdy netoliko její, ale i muže jejího statkové sirotkům jako v zástavě zavadní budau.

N. VII.

A poručník přistaupě dotčeným spůsobem k poručenství, povinen jest sirotky i statek jich věrně a upřímně k sobě přijíti, je opatrovati, a netoliko již při saudech zašlé rozepře k místu a konci přivésti, ale i spravedlnosti sirotčí jim k ruce dobývati, a ukáže-li se toho potřeba, z nova obsýlati i obeslání přijímati, nejinač než jakoby sám otec ještě živ zůstával. A cožby tak poručník sám vysaudil nebo prosaudil, to vše k zisku a k ztrátě sirotkům býti má; lečby to bylo, žeby poručník nestáním, nedbanlivostí a neopatrností svau při ztratil, aneb sice sirotkům na spravedlnosti jich jakau škodu svévolně učinil; tehdy poručník z statkův svých tu škodu vynahraditi povinen bude.

N. VIII.

Nechal-liby kdo po sobě tak zadlužilého statku, žeby poručníci jej všecken, nebo na díle, uznávajíc to s dobrým sirotka býti, prodati museli: tehdy má se to vše s Naším aneb saudu

Digitized by Google

wegen der Fürmündschafft von denen Waisen bey der Land-Tafel beschehe; Auch sollen sie die Fürmündschafft durch einen Cämmerling antretten und die Verlassenschafft beschreiben lassen, allerdings wie obgemeldet. Im fall aber der nähiste Freund sich mit der Fürmündschafft zwar beladen wolte, mit der Bürgschafft aber nicht aufkommen könte: sol es bey Uns und Unserm Land-Recht stehen, ob Wir ihme solche Fürmündschafft gegen Leistung eines Juraments allein oder mit Ziehung anderer mehrer Fürmünder anvertrauen wolten. Und dafern Wir oder Unser Land-Recht ihn damit zu beladen für unrathsam befinden würden: sol ihme solches an seiner habenden Erb-Anfals-Gerechtigkeit im geringsten nicht nachtheilig oder præjudicirlich seyn. Es werden aber allhier die nechste Freunde (wan nicht etwas anders in specie disponirt) für die jenige verstanden, welche den Anfall zu gewarten. Und wan sich zutrüge, daß die Leibliche Mutter mit denen Schwestern deß unmündigen Bruders oder respective Sohnes den Anfall zugleich zu erwarten hette: So sol die Mutter, wan sie sich erklärt, daß sie nicht widerumb zu Heürathen gesonnen, in der Fürmündschafft der Schwester vorgezogen werden. Alßbald sie aber Heürathet, sol sie die Fürmündschafft abtretten und ordentliche Raitung thun, auch darob seyn, damit die Minder-Jährige Kinder anderwerts befürmündet werden. Auff den widrigen fall und so solches nit geschehe, sollen nit allein ihre, sondern auch ihres Mannes Gütter denen Unmündigen gleich für ein Unterpfandt verhafftet stehen.

N. VII.

Wan nun ein Fürmünd seine Fürmündschafft obverstandner massen antrit, sol er sich der Waisen und derer Gütter treülich und auffrichtig annemen und dieselbe versorgen, und nicht allein die albereit bey denen Rechten hangende Process volführen, sondern auch zu Handhabung seiner Pupillen-Gerechtigkeit neüe Ladungen zum Rechten, wan es vonnöthen, außbringen oder dergleichen annemen, nit anders, als wan der Vatter selbsten noch bey Leben wäre. Und was er also mit Recht erhelt oder verliert, sol alles mit Gewin und Verlust der Waisen geschehen; Es wäre dan, daß der Fürmünd zu rechter Zeit bey denen Rechten nit gestanden, oder durch seine Verwahrlosung das Recht verloren, oder sonsten denen Waisen an ihrer Gerechtigkeit etwas nachtheiliges und schädliches vorsetzlicher weiß zugezogen oder vergeben hette; auff welchen fall er, der Fürmünd, den Verlust und Schaden mit seinem Gut erstatten sol.

N. VIII.

Dafern eine Verlassenschafft also mit Schulden behafft wäre, daß die Fürmünder die Gütter gantz oder zum theil verkauffen müsten, oder sonsten solches deß Waisen Nutz erfoderte: sol solches alles mit

Digitized by Google

Našeho zemského vědomím a povolením, učiníc o to dostatečnau zprávu, státi a vykonati; jestližeby pak přes to nětco statku sirotčího, jakžby se ten koliv jmenovati mohl, rozmrhalo neb odcizilo, to ničímž býti nemá. Což tolikéž aby i o otcovských poručnících, jakž svrchu dotčeno, se rozumělo, tomu milostivě chtíti ráčíme.

N. IX.

A kdyžby statek sirotčí tím spůsobem k prodaji přišel, přitom při všem zůstaveno býti má; a cožby po splacení dluhův peněz zůstalo, takové mají poručníci na nějaký užitek půjčiti a k dobrému sirotčímu obrátiti.

N. X.

Než jestližeby na zůstalém statku buď ohněm, neb vodau, neb smrtí, neb jakkoli jináče, cožby bezelstně nějakému zaumyslnému neopatrování aneb zanedbání poručníkův přičteno býti nemohlo, škoda nějaká se stala: takovau škodu sirotci, a ne poručníci, nésti mají.

N. XI.

Sirotci, jestližeby od přátel, bratří neb poručníkův zle opatrováni a chováni byli, budau moci oni sami aneb přítel jich na Nás nebo saud Naš zemský tu věc vznésti, aby to, pokudž se za slušné a spravedlivé uzná, opatřeno býti mohlo.

N. XII.

Jestližeby také který poručník týmž sirotkům v ženění nebo vdání, anby poctivé bylo, překážeti chtěl: jak se v tom přátelé nebo sirotci zachovati mají, to nahoře při tituli »manželstva« se dotýkajícím, položeno jest.

N. XIII.

Sirotek, přijda k letům svým dvacíti, anebo žeby mu od Nás z milosti (léta) dána a doplněna byla, má postaupení statku svého, též pořádného počtu učinění předně na poručnících žádati. A jestližeby se k tomu poručníci neměli: tehdy může žádati úředníkův menších za list, aby poručníkům čas ke dvaum nedělím ku postaupení statku, a ke čtyrem nedělím k učinění pořádného počtu jmenovali.

Digitized by Google

Unserm oder Unsers Land-Rechts Vorwissen und Einwilligung auff gnugsamen deßwegen eingebrachten Bericht geschehen; Im widrigen fall sollen alle Veräuserungen der Waisen ligender Güter, wie die auch Namen haben mögen, für ungültig und Krafftloß erkant werden. Welches alles Wir gleichermassen, wie obberürt, auch auff die Vätterlichen Fürmünder verstanden haben wollen.

N. IX.

Da der Waisen Gütter obgemelter massen wären verkaufft worden, sol es allerdings dabey verbleiben; und so von dem Kauffschilling, nach Abziehung der Schulden, denen Waisen etwas verblibe, sol solches Geld von den Fürmündern außgelihen oder sonsten zu deß Waisen Nutzen angewendet werden.

N. X.

Solte der Verlassenschafft durch Feuer, Wasser, wie auch Sterbens wegen, oder wie solches sonsten durch unglückhaffte unversehne Zufälle geschehen möchte, einiger Schaden ohne Arglist oder muthwillige Verwahrlosung der Fürmünder zugefüget werden, Und sie solches gnugsam erwisen: solchen Schaden sollen die Waisen, und nicht die Fürmünder, leiden.

N. XI.

Wan die Waisen von ihren Befreunten, Brüdern oder Fürmündern ubel gehalten und versorget würden: mögen sie solches selbsten oder einer auß ihren Befreünden an Uns oder Unser Land-Recht gelangen lassen, Damit demselben nach billicher und Rechtmessiger Erkentnuß remedirt werde.

N. XII.

Im fall auch ein Fürmünd seinem Pfleg-Sohn oder Tochter in Ehrlichen Heürathssachen verhinderlich seyn würde: In dergleichen fällen werden sich die Befreünden so wol auch die Waisen zu halten wissen, Wie hievon im Titul von „Heürath- und Eheberedungen“ versehen ist.

N. XIII.

So ein Pfleg-Sohn oder Minder-Jähriger seine Zwaintzig Jahr volkömlich erreicht oder Wir ihn für Vogtbar auß Gnaden erkent hetten: Sol er die Abtrettung seines Guttes und ordentliche Raittung anfangs bey denen Fürmündern suchen. Und so sie sich dessen in einem und andern verwaigern, So mag er bey denen Unter-Ambt-Leüten umb einen Brieff anhalten, in welchem sie denen Fürmündern einen termin von 14 Tagen zu Abtrettung deß Guts und Vier Wochen zu ordentlicher Raittungs-Leistung benennen sollen.

Digitized by Google

N. XIV.

A jestližeby v tom jmenovaném čase od poručníkův dosti učiněno nebylo: tehdy ten sirotek, vezma komorníka, bude se moci jak v statky poručníka, tak i rukojmě uvesti dáti, a ty statky tak dlauho držeti a užívati, dokud by se jedné nebo druhé věci zadosti nestalo.

N. XV.

Sirotek mužského pohlaví, přijda k letům svým dospělým, maje statek postaupený a počet pořádně učiněný, má od sebe i na místě bratří a sester svých nezletilých, pokudžby které měl, z poručenství dckami zemskými děkovati. Po kterémžto děkování poručník i rukojmě jeho poručenství prázdní budau. Však bratr, maje léta svá, v poručenství nad bratřími a sestrami prve vstaupiti nemůže, dokudžby dostatečně, jakž dotčeno, nezaručil, a *inventáře* vší pozůstalosti, co se jest po učiněném od poručníkův počtu našlo, nezhotovil, a jeho přípis, v jednostejných slovích psaný, ke dckám zemským nesložil.' A kdyžby kšaftující kšaftem svým to zjevně a patrně opatřil, aby nic méně poručníci od něho nařízení, byť pak i nejstarší syn let svých dosáhl, druhých pozůstalých a nezletilých dětí dáleji poručníci zůstávali: tehdy to vše při poslední vůli kšaftujícího se zanechá, a v tom od nejstaršího zletilého syna poručníkům žádná překážka se činiti nemá. A nejstarší bratr bude moci buď dílu dědictví svého žádati, anebo v dílu a v společnosti bratří svých let nemajících zůstávati.

N. XVI.

Pakliby všickni sirotci ženského pohlaví byly, a jedna z nich k letům svým, totižto patnácti, přišla, nebo předtím v stav manželský vstaupila: tehdy bude moci tolikéž postaupení statku od poručníkův žádati, a v tom ve všem tak, jakž výš oznámeno jest, se chovati. Byli-liby pak ještě bratří nezletilí: tehdy sestra nevdaná, léta svá mající, nic méně pod mocí poručníkův zůstávati má dotud, dokudžby bratr nejstarší let svých dospělých nedošel.

N. XVII.

Žádný poručník, dokud poručníkem zůstává, nemá od žádného sirotka nižádných darův, anebo aby mu co sirotci zapsali, pod jakýmkoliv spůsobem a barvami to by se stalo, přijímati; a pokudžby co přijal, tehdy to zase navrátiti povinen bude a jest.

Digitized by Google

N. XIV.

Da nun solcher Anordnung von denen Fürmündern keine Gnüge beschehe, So mag derselbe durch einen Cämmerling sich so wol in deß Fürmündes als dessen Bürgen Gütter einführen lassen und dieselbe so lang besitzen, biß in einem und anderm die Würckliche Volziehung geschehe.

N. XV.

Wan ein Pfleg-Sohn seine Vogtbare Jahr erreicht und die Abtrettung der Gütter und Raittung richtig erlangt: sol er für sich und im Namen seiner Minder-Jährigen Brüder und Schwestern, so deren vorhanden, wegen gehabter Fürmündschafft bey der Land-Tafel sich bedancken. Nach welcher Dancksagung kein Fürmünd noch seine Bürgen deßwegen weiter verbunden seyn sollen. Doch sol der Vogtbare Bruder seiner andern Geschwister Fürmündschafft würcklich ehe und zuvor nit antreten, er habe dan solche, wie oben gedacht, verbürgt und ein Inventarium, wie sich die gantze Verlassenschafft nach geschehener der Fürmünder Raittung befunden, auffgerichtet und dessen ein gleichlautendes Exemplar bey der Land-Tafel deponirt. Im fall aber der Testator außtrücklich in seinem Testament versehen hette, daß die von ihme Verordnete Fürmünder, unangesehen sein Eltister Sohn seine Mündige Jahr erraichen würde, nichts destoweniger seiner anderer hinderlassener Minder-Jähriger Kinder noch ferner Fürmündere verbleiben solten: sol es allerdings bey deß Testatoris letztem Willen verbleiben und dißfals von dem Eltisten Vogtbarem Bruder kein Eintrag denen Fürmündern geschehen. Und mag alßdan der Eltiste Bruder entweder die Abtheilung seines Erbtheils begehren oder in Gemeinschafft seiner Minder-Jährigen Geschwister verbleiben.

N. XVI.

Im fal die Waisen alle Weibliches Geschlechts wären und eine derselbigen ihre Mündige, nämblich 15 Jahr, erreicht, oder aber sich zuvor in Ehe-Stand begeben hette: so mag sie gleicher gestalt die Abtretung der Güter von denen Fürmündern begehren und sich allerdings, wie obgemelt, verhalten. Wären aber auch Minder-Jährige Brüder vorhanden, so solle die Mündige unverheürathe Schwester nichts destoweniger unter der Fürmündschafft biß zu deß Eltisten Bruders Vogtbaren Jahren verbleiben.

N. XVII.

Kein Fürmünd sol von keinem Waisen eintzige Verehrung oder daß ihme die Waisen etwas verschreiben, unter was schein und prætext es seyn mag, so lang er in der Fürmündschafft ist, annehmen; und da er etwas angenommen hette, sol er es widerumb zu restituiren verbunden seyn.

Digitized by Google

N. XVIII.

Kterýby poručník, žádného nevymiňujíc, statku sirotčího věrně a upřímně neopatroval: tehdy My nebo saud Náš zemský na to bedlivý pozor dáti, a po vyšetření a uznání té věci jej buď toho poručenství zbaviti, nebo jiného nařiditi chtíti ráčíme.

N. XIX.

Kdyby který poručník co proti Nám provinil, to provinění statku sirotčímu a spravedlnosti jich ke škodě býti nemá.

N. XX.

Následuje přísaha, kterau jedenkaždý poručník učiniti povinen bude:

»Já N. slibuji a přísahám Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii i všem svatým, též Jeho Milosti jakožto králi Českému, že sobě svěřené sirotky k katolickému náboženství a rytířským ctnostem vésti a míti, jejich statky tak jako své vlastní upřímně a věrně opatrovati, jejich dobrého a užitečného vyhledávati, před škodami vystříhati, a všecko to, což věrnému poručníku náleží, bez obmyslu činiti chci. K tomu mi dopomáhej Pán Bůh, matka Boží i všickni svatí!«

O nápadích a dědictví, a předně o nápadích z posledního pořízení neb kšaftu pocházejících.

O. I.

Kšaft nic jiného není nežli vysvědčení a vyjevení poslední vůle lidské, jakby kdo chtěl, aby po smrti jeho s statkem a s věcmi jemu vlastně náležejícími a v moci jeho zůstávajícími zachováno býti mělo. A jakož každému o statku svém pořádně kšaftovati náleží, tak také a mnohem víceji s pilností na to pozor dáti sluší, aby kšaftujícího poslední vůle k změnění nepřicházela, ale v celosti a moci své zůstala a náležitě naplněna byla.

O. II.

Ačkolivěk se předešle ten obyčej zachovával, že dědictví pod titulem dluhův zapisovány, i také některé nepořádné ošemetné smlauvy pod fochem činěny a pod tím aumyslem statky a dědictví jinému postupovány a odevzdávány bývaly; ale poněvadž slušné a náležité jest, rozdíl míti mezi zápisy dlužními a mezi kšafty, kterýmž vlastní dědictví z jedněch na druhé se přenášejí, a pod spůsobem těch již oznámených smluv mnozí podvodové se

Digitized by Google

N. XVIII.

So ein Fürmünd, keiner außgenommen, der Waisen Gütter nicht würde treülich vorstehen wollen, Wir oder Unser Land=Recht gebührendes Einsehen haben und nach Befindung der Sachen ihn entweder der Fürmündschafft entsetzen oder andere verordnen.

N. XIX.

Da auch ein Fürmünd wider Uns etwas verwürcket hette, sol solches denen Waisen an ihren Güttern und Zusprüchen unnachtheilig seyn.

N. XX.

Folget das Jurament, so ein jeder Fürmünd laisten sol:

„Ich N. gelobe und schwöre Gott dem Allmächtigen und allen Heiligen, wie auch Ihrer Maj. als König in Böhaimb, daß Ich die mir anvertraute Waisen zur Catholischen Religion und Adelichen Tugenden ziehen und halten, ihren Güttern gleich als denen meinigen treülich vorstehen wil, derselben Nutz befördern und Schaden wenden und alles das jenige thun, was einem treüem Fürmünd gebüret, ohne alle Gefährde. So wahr mir Gott helffe und alle Heiligen!"

Von denen Successionen und Erbschafften, und erstlich von denen jenigen Successionen, so auß einem Testament geschehen.

O. I.

Ein Testament ist nichts anders dan eine Eröffnung und an Tag gebung deß Menschen letzten Willens, wie er es nach seinem Tode wegen seiner Gütter und Sachen, so ihme eygenthümblich zugehörig und in seiner Macht stehen, gehalten haben wil. Und gleich wie einem frey und bevor stehet, von seinem Gut ordendlich zu testiren, Also auch und vilmehr wil sich gebühren, mit allem fleiß darob zu seyn, damit deß Testatoris letzter Wille nit verändert, sondern in seinen Würden und Kräfften verbleiben, auch gebührlich exequirt werden möge.

O. II.

Ob auch wol vor diesem gebräuchlich gewesen, die Erbschafften in Form einer Schuld zu verschreiben, auch wohl simulirte Contractus auffgerichtet und unter derselben Schein die Erbschafften verlassen worden; Weil aber nicht unbillich ein Unterscheid zwischen denen Schuld=Verschreibungen und Testamenten, dardurch eygendlich die Erbschafften transferirt werden, zu halten und unter obberürten Mitteln vil Unterschleiff gebraucht und andere dardurch gefährt werden können, und

Digitized by Google

požívali a jiní skrze to podvozováni býti mohau; My pak obzvláštně takových obmyslných a ošemetných smluv nijakž trpěti chtíti neráčíme: protož milostivě nařizujeme, aby podnes takové smlauvy žádné moci a platnosti neměly, ale pokudžby kdo dědictví své někomu odkázati chtěl, to aby kšaftem pořádným učiniti mohl.

O. III.

Jestližeby kdo z stavův o statku svém dědičném kšaft dělati chtěl, ten má při rozumu zdravém býti. A jakož prvotně když kdo dckami zemskými kšaftovati nechtěl, tehdy musel sobě list mocný královský vyjednati, aby o statku svém a věcech jemu náležejících říditi a kšaftovati mohl, a krom toho listu žádného kšaftu leč dckami zemskými činiti moci neměl; ale poněvadž to proti vlastní vůli a svobodě jest a v žádných věcech lidských víceji svobod požívati potřebí není, jako při kšaftích: protož Jsme věrným a poslušným stavům Našim dědičného Našeho království Českého tuto obzvláštní milost učiniti ráčili, aby oni i potomci jich budaucně a na věčné časy od vyjednávání takového mocného listu, na kterýžby o statku svém dědičném a zpupném a jiných věcech jim vlastně náležejících, kšaftovati měli, dokonce osvobozeni byli. Protož to, což o mocných královských listech nařízeno a obyčejně užíváno bylo, tímto nařízením Naším dokonce vyzdvihovati, rušiti a v nic obraceti, a naproti tomu toto zase ustanoviti, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby jeden každý z stavův o statku svém dědičném a věcech jemu vlastně náležejících dle vůle a libosti své říditi a kšaftovati mohl. Však se v tom podle tohoto nařízení chovaje, totižto, pokudžby kdo psáti uměl a sobě to zhotoviti chtěl, tehdy bude moci vůli svau a pořízení poslední sám také sobě sepsati; pakliby nechtěl nebo nemohl sám toho vykonati, může kšaft svůj buď na pargameně neb na papíře komu koli dáti sobě sepsati. A vedle pečeti kšaftujícího mají tři nebo čtyry osoby z pánův a rytířstva, kterýchž se kšaftující buď austně nebo skrze psaní a pod pečeti svau k tomu dožádati má, spolu zároveň u přítomnosti kšaftujícího na svědomí kšaftu pečeti své přitisknauti. A kdožby již tak zhotovený kšaft měl, může jej ještě za živobytu svého ke dckám zemským složiti aneb jej jinému svěřiti.

O. IV.

Že pak také pro uvarování všelijakých ošemetností milostivě tomu chtíti ráčíme, aby jedenkaždý, jakžby se mu to libilo a zdálo, buďto před těmi svědky nebo dříveji a bez nich pořízení své sepsati mohl; však aby potomně svědkové spolu zá-

Digitized by Google

Wir insonderheit die Contractus simulatos nicht zugelassen haben wollen: So ordnen Wir gnedigist, daß solches hinfüro nicht kräfftig seyn, sondern wan einer einem andern seine Erbschafft verschaffen wil, er solches durch ein ordentliches Testament thun sol.

ó. III.

So nun einer auß denen Stands-Personen von seinem Erb- und Eigenthümblichem Gut testiren wolte: Derselbe sol bey gutem Verstand seyn. Und ob wol vor diesem, da einer mit der Land-Tafel nicht testiren wolte, derselbe einen Königlichen Machts-Briff, daß er von seinen Güttern und andern ihm zustehenden Sachen ein Testament ordnen möchte, außbringen müssen und ausser desselben kein Testament ausserhalb bey der Land-Tafel auffrichten können; Weil aber solches der Libertet und Freyheit zuwider scheinet und in keinem Dinge mehr als in dem letzten Willen sich der Mensch solcher Freyheit billich gebrauchen sol: Als haben Wir Unsern getreuen und gehorsamen Ständen Unsers Erb-Königreichs Böhaimb diese sonderbahre Gnad gethan, daß sie und ihre Posteritet hinfüro und zu ewigen Zeiten von Außbringung eines Machtsbriffs über ihre Erbeigenthümbliche Gütter und Sachen zu testiren gäntzlich befreyet seyn sollen. Thun derowegen, was hiebevor von denen Königlichen Machts-Brieffen dißfals geordnet und üblichs hergebracht worden, hirmit gäntzlich auffheben, cassiren und vernichtigen. Setzen, ordnen und wollen gnedigist, daß eine jede Stands-Person hinfüro seinen letzten Willen seines guten Gefallens von seinen Erbeigenthümblichen Güttern und Sachen auffrichten möge; Jedoch hierinnen nachfolgender Ordnung sich verhalten solle: Als nämblich, daß, im fall einer selber schreiben und solches verrichten wolte, So mag er (ihm) seinen letzten Willen und Testament selbst verfassen und schreiben. Wo er aber solches selbst nicht thun wolte oder könte, Stehet ihm frey, solch ein Testament und letzten Willen durch einen andern, es sey auff Pergament oder Papir, schreiben zu lassen. Und es sollen neben ihm, dem Testatore, drey oder vier Herren- und Ritter-Stands-Personen, welche der Testator deßwegen entweder Mündlich oder durch sein Schreiben und Insigl bitten und ersuchen sol, ihre Insigel zugleich und auff einmal in beyseyn deß Testatoris zum Zeügnuß auff das Testament aufftrucken. Und so nun einer ein solch Testament also verferttigt, kan er solches noch bey seinem Leben bey der Land-Tafel oder bey einem andern zum Vertrauen deponiren und hinterlegen.

O. IV.

Und demnach Wir zu Verhüttung allerhand Unterschliefſs gnedigist wollen, daß zwar ein jeder sein Testament seines Gefallens entweder vor denen Zeügen oder auch zuvor und ohne dieselben verfassen möge, Jedoch daß die Zeügen nachmals zugleich ihre Petschafft auff-

Digitized by Google

roveň pečeti přitiskli a na kšaftujícím, byla-liby taková jeho poslední vůle, vyzvěděli. A kdyby se přihodilo, žeby kdo tolik osob z pánův neb rytířstva míti nemohl: tehdy milostivě ustanovovati a nařizovati ráčíme, kdyby se z pánův nebo z rytířstva nedostávalo, aby se mohl jiných pěti osob nepodezřelých z mužského pohlaví na svědomí své poslední vůle dožádati, a s tím svědomím kšaft svůj utvrditi. Než v takové příčině všech těch pět svědkův v kšaftu psaném vedle kšaftujícího podepsati se má, a neuměl-li který z nich psáti, tehdy jinému se podepsati dáti může. Což také postačuje, byť se pak jeden v něm nebo dva z pánův neb rytířův mezi těmi svědky nacházeli, a tak ten počet pánův neb rytířův zauplna nebyl.

O. V.

Pakliby kdo z stavův Našich královskými Našími dckami zemskými kšaft učinil: tehdy ustanovovati, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby takový kšaft za mocný, dostatečný a dokonalý držán byl, byť se pak v něm žádní svědkové nejmenovali, anebo k němu požádáni nebyli. Pokudž také někteří z menších úředníkův dle povinnosti jich od desk zemských k někomu nemocnému do jeho obydlí na žádost jeho odesláni budau, a onby před nimi poslední vůli svau zřídil a učinil: tehdy má to pořízení takovau moc a platnost míti, jakoby při úřadu a dckami zemskými učiněno bylo.

O. VI.

Jakož také až posavad jedenkaždý peníze své hotové, klénoty a jiné svršky bez pořádného kšaftu listem pod pečetí svau odkázati a podle libosti své pro smrt zanechati mohl; tudy se pak nápodobně všelijakým obmyslnostem příčina dávati může, a časem svrškové mnohem víceji nežli grunty vynášely: protož podnes nemají se dotčené svršky pro smrt listy, ale kšaftem odkazovati. Však kdyby někdo druhému chtěl pro smrt nětco odevzdati a darovati, což by přes 500 kop míšenských nepřebíhalo, může to dobře učiniti, a buď austně nebo listem v přítomnosti dvau svědkův, na cti zachovalých, takové darování k místu přivesti.

Pakliby ten dar víceji než 500 kop míšenských vynášel, má jej do desk zemských vepsati a vložiti dáti, a cožby víceji přes 500 kop míšenských přebíhalo, to žádné platnosti míti nebude, ale dědicům k lepšímu přibude a zůstane.

Digitized by Google

trucken und von dem Testatore, daß solches sein letzter Wille sey, vernehmen sollen. Und sich aber zutragen möchte, daß einer so vil Herren- oder Ritter-Stands-Personen nit erlangen könte: So setzen und ordnen Wir gnedigist, daß einer in Mangel der Herren- oder Ritterstands-Personen fünff andere unverdächtige Mans-Personen zu Zeügen seines letzten Willens erbitten und mit demselben Zeügnuß sein Testament bestättigen möge. Es sollen aber auff solchen Fall die fünff Zeügen das geschriebene Testament neben ihm unterschreiben, oder welche nicht schreiben können, durch einen andern unterschreiben lassen. Welches auch statt hat, ob gleich ein oder zwey Herren- oder Ritterstands-Personen unter denenselben Zeügen sich befinden, und also die Zahl der Herren oder Ritterstands-Personen nicht für voll wäre.

O. V.

Wurde aber eine Stands-Person vor Unserer Königlichen Land-Tafel ein Testament auffrichten: So setzen, ordnen und wollen Wir gnedigist, daß solches Testament kräfftig und für bestendig erkent werden solle, ob gleich keine andere Zeügen darinnen benent oder darzu gebeten werden.

Wo auch etzliche Unter-Ambt-Leüte von Gerichts wegen von der Land-Tafel zu einem, der da kranck ist, in seine Behausung auff seine Erforderung geschickt und er vor ihnen sein Testament macht: So sol dasselbe, als wäre es coram actis vor Gerichte und der Land-Tafel geschehen, gehalten werden.

O. VI.

Weil auch bißhero ein jeder sein pares Geld, Cleinodien und Farnuß ohne ordendliches Testament mit einem Brieff unter seinem Insigel verschaffen und nach seinem Gefallen auff den Todesfall verlassen mögen, und aber solches gleichermassen zu allerhand Unterschlieff Ursach geben kan, auch öffters die Farnuß vil ein mehrers als die ligende Gründe außtragen: So sol hinfüro jetztgedachte Farnuß auff den Todesfal nicht durch schlechte Briffe, sondern durch Testamenta verschafft werden. Jedoch wan einer dem andern auff den Todesfall etwas übergeben und schencken wolte und der Werth deß Geschencks sich über 500 Schock Meißnisch nicht erstreckte: Mag er solches wol thun, und entweder Münd- oder Schrifftlich in beyseyn zweyer Zeügen, so an ihren Ehren untadelhafftig, solche donation volziehen.

Wan aber der Werth deß Geschencks sich höher als auff 500 Schock Meißnisch erstreckte: sol er solche donation in die Land-Tafel einverleiben lassen. Auff den widrigen fall würde das jenige, so das Geschencke über 500 Schock Meißnisch außtrüge, unkräfftig seyn und denen Erben zum besten kommen.

Digitized by Google

O. VII.

Kdyžby svědčily dcky zemské otci a synu jeho neb dětem spolu na které zboží buď trhem, zápisem neb kšaftem, a to zboží že bychom My nebo dědicové Naši, budaucí králové Čeští, poručiti ráčili pro neposlušnost otce vzíti: tehdy dotčené statku vzetí nemůže synu neb dětem jeho ke škodě dílu jejich a spravedlnosti býti, než oni při svých zápisích ve dckách zemských anebo při kšaftu zůstaveni a náležitě, co se jejich dílův dotýče, opatřeni budau, pokudžby otci toho neposlušenství a svévolnosti nenapomáhali.

O. VIII.

Komužby kšaftem buď statek neb cokoliv po smrti nětči dáno bylo, a ten, dočkaje takového zřízeného dání, žeby pro jakékoliv příčiny statku odkázaného v držení vjíti nemohl a z tohoto světa sešel: tehdy k té spravedlnosti jemu tak náležité, právo míti budau přátelé jeho krevní nejbližší, rovně jako on sám měl, i ten každý, komužby to buď kšaftem nebo jinak pořádně odkázal.

O. IX.

Jestližeby kdo kšaft učinil, a potom by na to jiný podle tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského udělal: tehdy poslední kšaft v své moci zůstane a první zruší, byť pak kšaftující té veyminky v prvním kšaftu sobě nepozůstavil, jestliby druhý kšaft učinil, aby první žádné moci neměl. Což tak dalece postačovati, a poslední kšaft náležitě, jakž dotčeno, učiněný první rušiti má, byť pak i od kšaftujícího v posledním pořízení první zrušeno a zkaženo nebylo; jakož pak to předešlé Zřízení Zemské tuto tak milostivě obnovovati a vysvětlovati ráčíme. Kšaftové pak, když se svědky utvrdí a vysvětlí, ode dne smrti kšaftujícího nejdéle v šesti nedělích pořád zběhlých, od poručníkův aneb těch, jenž kšaftem nápadníci učiněni jsau, aneb od těch, komužby kšaft svěřen byl, ve dcky zemské kladeni býti mají.

O. X.

Pakliby ten toho kšaftu, kterýž jemu svěřen a do rukau dán byl, v tom jmenovaném čase, jak se nadpisuje, zaumyslně,

Digitized by Google

O. VII.

Wan eine Verschreibung eines Guts in der Land-Tafel auff den Vatter und seinen Sohn oder auff seine Kinder zugleich lautet, es wäre in Form eines Kauffs oder Testaments, und wir oder Unsere Erben, die Nachkommende Könige zu Böhaimb, möchten etwan befehlen, wegen deß Vatters Ungehorsamb und Widersetzligkeit das Gut einzuziehen: Solche deß Guts Einziehung kan dem Sohn oder denen Kindern an ihrem Anthail nicht præjudicirlich seyn, sondern dieselbe sollen bey ihren Verschreibungen in der Land-Tafel oder bey dem Testament, so vil ihr Antheil anlangt, gelassen und gebührlich geschützt werden; doch wofern sie dem Vatter in seinem Ungehorsamb und Halßstarrigkeit nicht Hülff oder Vorschub gethan.

O. VIII.

Wurde jemanden durch ein Testament etwan auff einem Gut oder sonst etwas anders nach jemands Tode übergeben, und der jenig, dem die Vermachung durch das Testament geschehen, solches erlebte, aber in die Possession deß vertestirten Guts, auß was Ursachen solches beschehen möchte, nicht kommen könte, und unter dessen er auch selber mit Tode abgienge: derselbe vererbet solche seine gehabte und ihm verschaffte Gerechtigkait auff seine nechste Blutsfreunde, die sich derselben zu halten befugt seyn; Wie ingleichem auch der jenige, dem er solches, es sey mit einem Testament oder sonst ordendlicher Weise, übergeben und verschafft hette.

O. IX.

Da auch einer ein Testament machte, richtete aber nach demselben ein anders auff, wie es sich dieser Unserer neuen reformirten Landes-Ordnung nach gebühret: So sol das letzte Testament seine Krafft haben und das erste auffheben, wan gleich der Testator im ersten Testament ihm nicht vorbehalten hette, daß, da er über diß Testament ein anders machen würde, das erst keine Krafft haben solte. Welches dan auch so weit stat haben und das letzte Testament, so, wie gedacht, gebührlich auffgerichtet, das erste auffheben sol, wan gleich vom Testatore in seinem letzten Testament das erste nicht cassirt und auffgehaben würde; Gestalt Wir dan die vorige Landes-Ordnung also dißfals gnedigist reformiren und erleüttern thun. Es sollen aber die Testamenta, so mit Zeügen volzogen werden, von dem Tag und Absterben deß Testatoris auffs lengist in sechs Wochen nacheinander folgend durch die Fürmündere oder durch die, welchen der Anfall testirt, oder durch die jenigen, welchen das Testament vertrauet, in die Land-Tafel einverleibt werden.

O. X.

Da aber einer ein solch Testament, welches ihm vertrauet und zu seinen Händen eingelifert, in der benanten Zeit, wie obgemelt, mut-

Digitized by Google

nemaje žádných tak nevyhnutedlných zaneprázdnění (krom kdyby dcky zemské zavržené byly, anebo žeby pro slušné příčiny k tomu dostačiti nemohl, kteréž se tuto patrně vymiňují) neodvedl: ten podle uznání té věci buďto o svau spravedlnost, cožby mu tím kšaftem svědčilo, přijde, aneb jinau pokutau vedle povahy té věci neproměnitedlně ztrestán bude. Jakož pak ten, komužby na tom kšaftu co záleželo, může toho, jenž kšaft svěřený za sebau má, pokudžby ho v času uloženém v šesti nedělích, jakž dotknuto, od sebe nedal, před úředníky menší ke dvaum nedělím obsýlati, aby kšaft položil, což on bez všelijaké odpornosti učiniti jest povinen.

O. XI.

A pokudžby pak kdo kšaft zatajil, chtě tudy ty, jimž na kšaftu záleží a v něm nětco sobě odkázáno mají, o spravedlnost jich připraviti: to má na Nás, a v nepřítomnosti Naší na Naše královské místodržící nebo na saud zemský, vzněšeno býti, a My, anebo v nepřítomnosti Nás místodržící Naší nebo saud zemský, ráčíme a mají jej obeslati, aby osobně stál. A bude-li to naň prokázáno, žc kšaft zatajiti a ututlati chtěl: tehdy k tomu aby jej ke dckám zemským složil, přidržán a pro takovau zaumyslnost ošemetnau vedle Našeho, aneb v nepřítomnosti Nás, místodržících Naších královských uznání ztrestán býti, a k tomu i škody straně druhé proto vzaté zaplatiti má. Pakliby se našlo, že kšaft zkazil a zrušil, za tau příčinau jako aukladník, kterýž lidi o spravedlnosti lehkomyslně strojiti chtěl, ztrestán bude. A ten každý, kdožby buď pro zkažení neb zrušení kšaftu oč připraven byl a škodu vzal, může jej proto viniti a k statku jeho hleděti. Pakliby on za to statku svého neměl: tehdy od Nás nebo od saudu Našeho Zemského kšaftovníku, cožby provedl, že mu tím kšaftem odkázáno jest, na statku kšaftujícího k tomu dopomoženo bude.

O. XII.

A kdyby kšaft, jakž oznámeno, do desk zemských vložen byl: od takového kšaftu do desk zemských vložení držitel statku kšaftujícího z statku toho zaplatiti má. Pakliby držitele statku tu tehdáž při dckách zemských přítomného nebylo: tehdy ten, komuž jest kšaft svěřen, má u desk zemských zanechati, aby se tu naleznauti a potom, jak svrchu dotknuto, náležitě čísti dáti mohl.

Digitized by Google

williger weise und ohne erhebliche Ehehafften (wie dan dieselbe, als wan etwan die Land-Tafel gesperret wäre, oder er sonst auß redlichen Ursachen hierzu nicht gelangen könte, hiermit außtrücklich außgenommen seyn sollen) nicht einantwortete: Der sol, nach Befindung der sachen, entweder mit der straff deß Verlusts dessen, so ihm in solchem Testament verschafft, oder sonst mit anderer straff, gestalten sachen nach, unnachläßlich gestrafft werden. Wie dan der jenige, deme an dem Testament etwas gelegen, denselben, so innerhalb obbestimbter Zeit der sechs Wochen das ihm anvertraute und bey sich habende Testament obberürter massen nicht von sich stellen würd, vor die Unter-Ambt-Leüte zu 14 Tagen beschicken mag, darmit er das Testament niderlege, welches er dan ohne alle Verwaigerung zu thun verpflichtet ist.

O. XI.

Wurde aber jemand ein Testament verschweigen, in Mainung, dardurch die jenigen, welche solch Testament angehet und denen darinnen was verordnet und verschafft worden, umb ihre Gerechtigkeit zu bringen: So sol solches an Uns, in Unserm Abwesen an Unsere Königliche Stathalter oder das Land-Recht, gebracht werden, und Wir, oder in Unserm Abwesen Unsere Stathalter oder aber Unser Land-Recht, wollen denselben citiren und erfordern lassen, daß er sich Persönlich gestelle. Und da solches auff ihn dargethan, daß er das Testament verschweigen und vertuschen wollen: sol er dahin angehalten werden, daß er solches zur Land-Tafel niderlege, und wegen dieses seines betrüglichen Vorhabens nach Unser, oder in Unserm Abwesen Unsers Königlichen Stathalters, Erkäntnuß gestrafft werden und darzu dem interessirten Theil die derentwegen erlidene Schäden bezahlen. Da es sich aber befinde, daß er das Testament cassirt und zu nichte gemacht: sol er als ein Ehrloser Man (Böhaimb. Aukladnik), als welcher die Leüte umb ire Gerechtigkeit leichtfertiger weise bringen wollen, deßwegen gestrafft werden. Und der jenige, welcher wegen eines solchen cassirten und untertruckten Testaments etwas verloren und zu Schaden kommen, Mag ihn darumb vornehmen und solches bey seinen Güttern suchen. Da aber der Werth seines Guts sich so weit nit erstreckte, alßdan, was er beweiset, daß ihm durch solch Testament geordnet ist, sol von Uns oder den Land-Rechten ihm hierzu auß deß Testatoris Gut verholffen werden.

O. XII.

Wan auch das Testament, wie obgedacht, zur Land-Tafel eingelegt würd: sol der jenige, der deß Testatoris Gut possedirt, auß demselben Gut die Bezahlung thun. Und so der Possessor oder Inhaber deß Guts damals bey der Land-Tafel nicht gegenwerttig: so würd der, dem das Testament vertraut gewesen, dasselbe bey der Land-Tafel ligen lassen, darmit solches aldar gefunden und darnach, wie oben angedeütet, gebührlich publicirt werden möge.

Digitized by Google

O. XIII.

Kdyby se to z dopuštění Božího buď od přirození neb jakkoliv jinak trefilo, žeby kdo měl syna nemaudrého, o takovém synu bude moci otec kšaftem náležitě zříditi, i poručníky nad ním a nad statkem jemu náležitým vzdělati; a komužby jej koli s dílem mu zanechaným k opatrování poručil, nemají mu v to jiní bratří jeho vkračovati, ani žádné překážky činiti. Než jestližeby kdo zase k rozumu přišel a od Nás nebo saudu zemského za maudrého uznán byl: tehdy hned bude moci s dílem svým činiti, což by se mu líbilo. I jestližeby ti nařízení poručníci statek toho nemaudrého utráceti a mrhati chtěli: tehdy ráčíme to, neb v nepřítomnosti Naší saud zemský, jinými poručníky opatřiti dáti. A pokudž by ten tak v tom nerozumu umřel, tu nápad dílu jeho na ty přijde, kterýmž sice bez pořízení náleží. Než jestližeby otec o nemaudrém synu svém nic nezřídil, tu má při bratru nejstarším i s nápadem zůstávati; však aby bratr starší díl jeho dostatečně zaručil a jej nerozmrhával a neutrácel.

O. XIV.

Jestližeby kdo čím dětem statek svůj dal a odkázal, a ty děti žeby let neměly: tehdy ten, kdož statek dětem odkázal, může nad tím statkem těm dětem poručníky zříditi, kteříž by mu se koliv užitečni viděli a zdáli. A kdyžby k letům který z těch dětí přišel: tehdy může ten léta mající sám od sebe i na místě jiných, pokudž kšaftující o tom jináče nenařídil, zaruče jim dostatečně, k poručníkům o postaupení statku hleděti, a otec jim v to se vkládati a žádné překážky činiti nemá.

O. XV.

Než nezdělal-liby ten, kterýž statek dětem odkazuje, žádných poručníkův, a otec, maje děti nezletilé, chtěl-liby rád v držení toho statku svým dětem odkázaného vjíti: tehdy má jej nejprve zaručiti. A kdyžby který z synů let svých došel aneb dcera na vdání byla: otec má každému dílu jeho postaupiti.

Digitized by Google

O. XIII.

Wan einer einen Blödsinnigen und seines Verstands beraubten Sohn hette, welcher auß Verhängnuß Gottes entweder von Natur Blödsinnig geboren oder durch andere Zufälle in Blödsinnigkeit und Unverstand gerathen wäre: wegen eines solchen Blödsinnigen Sohns kan der Vatter im Testament gebührliche Verordnung machen und so wol wegen seiner Person als auch wegen seines Guts Fürmünder verordnen; und wohin oder wem ihn der Vatter sambt seinem Antheil in seine Fürsorge und Administration befehlen würde, demselben sollen seine andere Brüder keinen Eintrag oder Verhindernuß zufügen. Solte er aber ins künfftig wider zu seinem Verstand kommen und von Uns oder von dem Land-Recht für einen, der seinen Verstand hette, erkant werden: So würde derselbe alßdan mit seinem Antheil zu thun und zu lassen haben, wie es ihme gefällig. Im fall aber die Verordneten Fürmündere dem Blödsinnigen seine Gütter verzehren oder verschwenden wolten: So werden Wir, oder in Unserm Abwesen Unser Königlicher Stathalter oder das Land-Recht, ihme einen andern Fürmünd verordnen. Würde aber der Blödsinnige in seiner Blödsinnigkeit und Unverstand mit Tod abgehen: So sol der Anfall seines Theils auff den jenigen kommen, dem es sonst ab intestato gebühret. So aber der Vatter wegen seines Blödsinnigen Sohns keine Verordnung machte: So sol er bey dem Eltisten Bruder sambt seinem Anfal verbleiben; Jedoch daß der Eltere Bruder seinen Antheil gnugsamb verbürge und denselben nicht verschwende.

O. XIV.

Im fall einer sein Gut eines andern Kindern vertestirte, und die Kinder hetten damals ihre vogtbare oder Mündige Jahr noch nicht erreicht: So mag der, welcher den Kindern das Gut verschafft, über solch Gut denen Kindern zum besten Fürmünder bestellen, die ihm gefällig und er hierzu für nutzlich erachten würd. Und so alßdan einer auß denenselben Kindern seine Mündige und Vogtbare Jahr erreicht: so kan derselbe für sich und an stat der andern, da der Testator nicht etwan ein anders dißfals verordnet hette, auff vorgehende gnugsambe Verbürgnuß die Fürmünder wegen Abtretung deß Guts vornemen, und ihr Vatter sol ihnen derowegen keinen Eintrag noch Hindernuß zufügen.

O. XV.

So aber der, welcher denen Kindern das Gut vertestirt, keine Fürmünder bestelte, und der Vatter, dessen Kindern das Gut verschafft, da sie noch Unmündig, gern wolte in die Possess deß Guts kommen: So sol er dasselbe zuvor verbürgen. Und wo einer auß denen Söhnen seine Mündige Jahr erreicht, oder daß eine Tochter zu verheürathen wäre: So sol der Vatter einem jeden derselbigen seinen Theil abtreten.

Digitized by Google

Pakliby to učiniti prodléval, nebylo-liby v kšaftu pokuty uvázání s komorníkem: tehdy úředníci menší mají tomu nejstaršímu, nebo druhému léta majícímu, list obranní vydati. Než otec toho statku utráceti, ani zavaditi v ničemž nemůže, však co užije, z toho dětem počtu činiti povinen není.

O. XVI.

Kšaft a jiné pořádné o statek zřízení tau příčinau, žeby kšaftující za živnosti své sliboval, přiříkal aneb připovídal někomu statek svůj zcela neb na díle dáti, odkázati neb zapsati, a potom by toho pominul, nýbrž jej jinému kšaftem neb jinak pořádně dal, k zrušení nepřichází; neb takoví austní slibové, rčení a připovídání bez skutečného a naležitého jich utvrzení s připovídajícím pomíjejí a umírají. Než kdežby jeden druhému co slíbil, řekl neb připověděl dáti, jeden každý ten takový slib, rčení, připověd neb dání statku i jiné kterékoliv věci hleď sobě k místu a konci za živobytí jeho přivésti. Než kdyby ten, kdožby takový slib, rčení, připověd učinil, toho vykonati nechtěl, a naň to ukázáno bylo: má právem k pojištění a utvrzení připovědi své přidržán býti.

O. XVII.

Učinil-liby kdo kšaft, a ním by dědictví své komu odkázal, potomně pak děti zplodil: tehdy tudy ten kšaft k zrušení přichází, byť pak i děti před smrti kšaftujícího zemřeli. Což také své místo míti má, když by se po smrti jeho dítě na sirobu narodilo.

O. XVIII.

Kdožby jsa z dopuštění Božího morovau ranau navštíven, aneb žeby v obydlí jeho morové nakažení bylo, v přítomnosti dvau hodnověrných, buď mužského neb ženského pohlaví, osob poslední pořízení učinil: tehdy ustanovovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby takový kšaft, co se slavnosti svědkův dotýče, před právem postačoval a v moci a v celosti své zůstával. Pakliby žádných svědkův míti nemohl: tehdy jakbykoliv a jakým spůsobem poslední vůli svau sepsati nebo poznamenati mohl, to rovně též za dostatečný a mocný kšaft drženo a uznáno bude. A což tu o kšaftu, kterýby se v čas rány morové učinil, nařizo-

Digitized by Google

Wo er sich aber dessen zu thun verwaigerte und in dem Testament die Poen der Einführung mit dem Cämmerling nicht begriffen wäre: So sollen die Unter-Ambt-Leüt dem Eltisten auß ihnen oder dem andern, der seine Mündige Jahr hette, einen Wöhrloß-Briff hinauß geben. Und der Vatter sol das Gut weder mit Schulden noch anderwerts beschwären, sondern nur den usum fructum daran haben, denen Kindern aber derowegen keine Raittung zu thun schuldig seyn.

O. XVI.

Ein ordendliches Testament würd von deßwegen nicht cassirt oder zu nichte gemacht, wan der Testator bey seinem Leben zugesagt, angelobt und versprochen, jemanden sein Gut, es wäre gar oder nur zum theil, zu geben, zu verschaffen oder zu verschreiben und hernach solches nicht thäte, sondern einem andern dasselbe vertestirte oder anderer Gestalt ordendlicher weise hinwegk gebe: Sintemaln dergleichen Mündliche Zusagungen, Vertröstungen und Wort ohne würcklichen Effect und Volziehung mit dem Zusager erleschen und absterben. Aber da einer dem andern verlobt, zugesagt und versprochen, was zu geben: So würd ein jeder, deme also etwas verlobt, zugesagt und versprochen worden, es sey ein Gut oder andere Sachen, solches, vermög der Rechte und bey Zeiten, weil der, so es zugesagt, noch im Leben ist, an Ort und Ende zu bringen wissen. Dan auff den fall der Zusager solches, was er versprochen, nicht leisten wolte und die Zusage auff ihn dargethan werden möchte: So kan er zu bekrefftigung und volziehung seiner zusage mit Recht angehalten werden.

O. XVII.

Wan einer ein Testament machte und darinnen einem seine Erbschafft verliesse, Nachmals aber Eheliche Kinder erzeugte: So sol solches Testament dardurch zu nicht gemacht werden, ob gleich die Kinder vor deß Testatoris Tode verstürben; welches auch stat hat, da er nach seinem Tode einen Posthumum verliesse.

O. XVIII.

Wan einer, so an der Pest liget oder in dessen Behausung solche Seuche regiret, ein Testament vor zweyen glaubwürdigen Zeügen, sie seyn Mans- oder Weibs-Personen, machte: So setzen, ordnen und wollen Wir gnedigist, daß solches Testament, so vil die Solenniteten der Zeügen anlangt, zu Recht für bestendig erkent werden solle. Da er aber keine Zeügen haben könte, wie und was gestalt derselbe seinen letzten Willen würd verfassen oder verzeichnen können: Solches sol gleichermassen vor ein bestendig Testament gehalten und erkent werden. Und was Wir also wegen eines Testaments, welches zur Zeit der Pest gemacht, verordnen, solches wollen Wir auch auff die jenigen, so in Feldzügen

Digitized by Google

vati, to tolikéž na ty, kteříby na polním tažení a pod *regimenty* dle obyčeje vojenského, jako i na vězně, jenžby v moci cizí zůstávali, o činění kšaftu jich, jak se mnoho dotčených slavností dotýče, vztahovati a rozuměti chtíti ráčíme.

O. XIX.

Umřel-liby kšaftující v takovém nebezpečenství: tehdy kdoby listovní kšaft neb zřízení za sebau měl, aby po smrti kšaftujícího, jakby nejprve mohl, jej ke dckám zemským, jakž oznámeno, do *depo*siti složil. Pakliby toliko austní kšaftování bylo: tehdy ti, před nimiž kšaftující pořízení učinil a k němu se přiznal, mají to hned v spis uvésti, pečetmi svými stvrditi a po uloženém času, totiž v šesti nedělích, pokudžby pro slušné a hodné příčiny v tom čase toho učiniti žádné překážky neměli, ke dckám zemským složiti, i také dckami zemskými pro smrt vysvědčiti. A záleželo-liby na něm komu co, může to každý dáti sobě při dckách zemských přečísti a toho se držeti. Vzešel-liby pak o takový kšaft jaký spor: tehdy ten, kdožby na škodu svau jej býti pokládal, bude moci to na Nás, a v nepřítomnosti Naší na místodržící Naše vznésti, a My nebo místodržící Naší ráčíme chtíti a mají je do saudu zemského sročiti, a tu, má-li takový kšaft neb pořízení průchod svůj míti nebo ne, spravedlivé rozeznání učiniti. A ti takoví kšaftové, nebyli-liby od žádného ve třech letech a osmnácti nedělích naříkáni, dáleji již se naříkati nemohau, lečby kdo, jehožby se dotýkalo, v zemi nebyl, anebo let ani poručníka neměl. Nebo ti, navrátě se do země aneb přijda k letům, mohau spravedlnosti své náležitě přednášeti a zastávati.

O. XX.

Kdyžby kdo po učinění takového kšaftu, kterýž jest v čas morové rány, nebo v polním tažení, neb u vězení pod cizí mocí jsa vykonal, a nicméně při zdraví a životu zůstal: tehdy ten kšaft nemá dáleji, nežli do roka pořád zběhlého platiti; totiž kdyžby buďto mor přestal, anebo ten, jenž pod regimentem zůstával, obdaňkován byl, a spolu s tím v zajetí zůstávajícím zase domů se navrátil; po vyjití pak toho roku moc svau ztratí. A kdožby z nich potom kšaftovati chtěl, tehdy povinen jest, jako jiní stavové v království Českém, kteří v takovém nebezpečenství nejsau, kšaft učiniti.

Digitized by Google

und unter denen Kriegs-Regimentern seyn, dem Kriegs-Brauch nach, wie auch auff Gefangene, so in eines andern und frembden Macht und Gewalt seyn, wegen derselben Testamenten, so vil vorangeregte Solennitates anlangt, gnedigist verstanden haben.

O. XIX.

So nun der Testator in einer solchen Gefahr mit Tod abgienge: So sol der jenige, welcher das schrifftliche Testament hinter sich hat, nach deß Testatoris Absterben bey der Land-Tafel obverordneter massen dasselbe, so bald es immer seyn kan, hinterlegen. So aber einer Mündlich testirte: sollen die, in deren Gegenwart der Testator das Testament gemacht und sich darzu bekennet, solches alsobald schrifftlich verfassen, mit ihren Insigiln bekrefftigen und innerhalb obbestimbter Zeit der sechs Wochen, wofern sie durch erhebliche und gnugsame Ursachen dasselbe innerhalb einer solchen Zeit zu thun nit verhindert würden, zur Land-Tafel deponiren, so wol auch mit der Land-Tafel den Todesfal bezeügen und außsagen. Und so jemand etwas daran gelegen: So mag derselbe ihm bey der Land-Tafel solches verlesen lassen und sich desselben halten und gebrauchen. Solte sich aber wegen eines solchen Testaments ein strit erregen: So mag derselbe, welcher vermeint, daß ihm solches Testament etwan zu Nachtheil gereiche, dasselbe an Uns, oder in Unserm Abwesen an Unsere Stathalter, gelangen lassen, und Wir, oder Unsere Statthalter, wollen die Partheyen vor das Land-Recht bescheiden und daselbsten Rechtmessig erkennen lassen, ob es bey dem Testament verbleiben solle oder nicht. Sonsten sollen dergleichen, wie auch alle andere Testamenta, wan sie in dreyen Jahren und achtzehn Wochen von niemanden angefochten oder ansprüchig gemacht, auch weitter nicht in Anspruch genommen werden; Es wäre dan sach, daß der dißfals interessirte ausserhalb Landes wäre, oder seine Mündige Jahr nicht hette, oder hette auch keinen Fürmünd gehabt Dan, wan dieselben wider ins Land kommen oder ihre Mündige Jahr erreichen, werden sie alßdan ihre Gerechtigkeit gebührlich anzubringen und zu verthaidigen wissen.

O. XX.

Da einer nach Volziehung eines solchen von ihm zur Zeit der Pest, und da er in dem Feldzug und unter einem Kriegs-Regiment oder im Gefängnuß und eines andern Gewalt gewesen, auffgerichten Testaments beym Leben verbliben: So sol solch Testament lenger nicht als auff ein Jahr lang, wan die Pest auffgehört, der jenige, so unter dem Regiment gewesen, abgedanckt und derselbe wie auch der Gefangene widerumb zu Hause gelanget, gültig seyn, Nach Verfliessung aber eines solchen Jahrs seine Krafft verlieren. Und da ein solcher ein Testament hiernechst machen wolte, dasselbe sol er wie ein ander Stand deß Königreichs Böhaimb, so in solcher Gefahr nicht begriffen, zu machen schuldig seyn.

Digitized by Google

Co rodičové, otec neb matka, dětem svým ženatým neb vdaným kšaftem zanechati jsau povinni, a o zbavení dědictví dětí jich.

O. XXI.

Jakož také předešle otec gruntův a statkův pozemských synům svým po smrti zanechati povinen byl a od nich kšaftem neb pořízením odcizovati nemohl, při čemž se až posavad zanechává; však na ten spůsob: Kdyžby otec o dotčeném svém statku kšaftoval, aby jej na dva díly rozdělil, a jeden díl synům svým v rovnosti, jakožto jim z přirození vlastně náležející nebo povinovatý díl, dal a zanechal; druhý pak díl aby tolikéž synům zůstal, však aby při vůli otce bylo, chtěl-liby druhý díl mezi syny na rovný díl rozděliti, aneb jednomu z nich nětco víceji nechati, anebo toliko dokonce všecek jednomu samému jej přivlastniti.

O. XXII.

Kdožby chtěl budaucně mezi dětmi svými právo prvorozené vyzdvihnauti, ten má nejprve od Nás nebo od dědicův Našich, budaucích králův, potvrzení sobě na to vyžádati.

O. XXIII.

Co se pak hotových peněz, klenotův a jiných svrškův dotýče, ačkoliv prve otec s nimi svobodně vládnauti a komužkoli chtěl, odkázati mohl: protož tomu milostivě chtíti ráčime, kdyžby otec kšaft učinil, nemaje žádného nemohovitého statku, než toliko na svršcích, aby ty svršky na dvé rozdělil, a jeden díl, vše tím rozdílem o statku nemohovitém oznámeným, pro zachování rodu synům zanechal, druhau pak polovici svrškův, komu by koliv chtěl, odkázati mohl.

O. XXIV.

A kdyby otec statek nemohovitý tak chatrný měl, žeby se k svrškům daleko vrovnati nemohl: tehdy v kšaftu svém všecko dědictví své na dvé rozděliti, a jeden díl synům, učině v tom již oznámený rozdíl, druhý pak díl, komuby chtěl, odkázati může; však aby nápadníci dluhy na tom statku zavedené zaplatili, anebo každý na dílu svém sobě sraziti dáti povinni byli.

Digitized by Google

Was ein Vatter oder Mutter Ihren Ehelichen Kindern im Testament zu lassen schuldig, und von der Exhereditation und Enterbung der Kinder.

O. XXI.

Demnach auch vor disem der Vatter seinen Söhnen die ligende Gründe und Land-Gütter nach seinem Tod zu lassen schuldig gewesen, und dieselben durch seinen letzten Willen ihnen nicht entziehen können, Als sol es auch noch darbey verbleiben; Jedoch nachfolgender gestalt: daß obberürte Landgütter von dem Vatter, wan er von seinen Güttern testirt, in zwey Theil getheilt, und zwar das eine Theil denen Söhnen sambtlichen gleich als eine Legitima oder Natürliches Pflicht-Theil gelassen werden, die andere Helffte aber zwar auch denen Söhnen verbleibe, Jedoch daß es bey deß Vatters Willen stehe, ob er solchen halben Theil zwischen denen Söhnen gleich theilen, oder einem für dem andern etwas lassen, oder solches auch wol einem allein zuaignen wolle.

O. XXII.

Wan aber jemands eine Primogenitur unter seinen Kindern hinfüro auffrichten wolte: derselbe sol darüber von Uns oder Unsern Erben, Nachfolgenden Königen, zuforderst eine Confirmation erhalten.

O. XXIII.

Was aber das pare Geld, Cleinodien und andere Fahrnuß anlangt, Ob wol zuvor der Vatter davon frey disponiren und dasselbe verschaffen mögen, wem er gewolt: So wollen Wir doch gnedigist, wan hinfüro ein Vatter nichts an ligenden Gründen, sondern alles an Farnuß besesse und ein Testament auffrichtete, daß er alßdan solche Farnuß in zwey Theil theilen und die eine Helffte zu Erhaltung deß Geschlechts, allerdings mit dem Unterschaid, wie hiebevor von denen ligenden Gründen gemeldet, denen Söhnen verlassen, die andere Helffte der Farnuß aber verschaffen möge, wem er wolle.

O. XXIV.

Wan auch der Vatter ligende Gründe besesse, dieselben aber so gering, daß sie der Farnuß bei weitem nicht gleich: So sol er im Testament seine gantze Erbschafft in zwey Theil theilen, und das erste Theil denen Söhnen mit obberürtem Unterschaid, das ander Theil aber wem er wolle verschaffen; Jedoch daß die jenigen, so Erbe nemen, auch die Schulden, so etwan auff dem Gut hafften möchten, zu bezahlen, oder es ihnen an ihrem Theil abraiten zu lassen schuldig seyn sollen.

Digitized by Google

O. XXV.

Nechal-liby otec po sobě gruntův nemohovitých a dcerám by žádného jistého věna nenařídil: tehdy synové, pokudž někteří jsau, mají po sestrách svých, jako předešle, náležité věno vydati.

O. XXVI.

Co se matky dotýče, ačkolivěk až podnes ona, cožkoliv svého měla, komu se jí koliv vidělo, odkázati mohla, ale poněvadž slušné jest, aby také od ní, jako od otce, nětco dětem jako povinný a přirozený díl zanecháno bylo: protož milostivě chtíti ráčíme, aby jedna každá mátě dětem svým pořádným v manželství pořádném splozeným půl dílu jmění svého odkázala, druhý pak díl, komu by se jí dobře líbilo, kšaftovala. A jakož otec pro zachování svého rodu, jak podle toho Obnoveného Našeho Zřízení Zemského, tak také i předešlého, nemohovité statky synům před dcerami zanechati má: ale poněvadž v tom s strany matky žádného rozmyšlení není, může ona tu polovici, místo náležitého přirozeného dílu jmenovanau, mezi nimi podle libosti rozděliti.

O. XXVII.

Měl-liby otec slušné příčiny, syna nebo dceru všeho práva dědického odkšaftovati: má příčiny do kšaftu, pročby jeho nebo jí dědictví zbaviti chtěl, zejména doložiti. A když takové příčiny buď před Námi neb saudem Naším zemským, od dědicův kšaftem otcovským nařízených, dostatečně provedené a prokázané, též za slušné a za hodné uznané budau: tehdy při tom se zanechá. Pakliby příčiny dědictví zbavení buďto v kšaftu nedoložené, anebo jsauce doložené, od dědicův však dostatečně by odvedené, nebo od saudcův za dosti hodné uznány nebyly: tehdy dítě odkšaftované, když při svau tak vyvede, díl svůj dostati, a nic méně kšaft v moci a plnosti své zůstávati má. A aby zemského Našeho i jiných saudů saudcové jako za pravidlo míti mohli, pro kteréby se příčiny zbavení dědictví dálo: protož milostivě sobě oblibovati ráčíme, poněvadž v Právích Městských dědičného Našeho království Českého takové příčiny na díle jmenované jsau, aby se nimi, jak by co případnosti jedné každé věci neb příhody s sebau přinášely, řídilo a spravovalo.

O. XXVIII.

A poněvadž až potud množstvíkráte o mohovitých věcech a svršcích dotknuto bylo, ale však předešle dlužní listy, jistoty,

Digitized by Google

O. XXV.

Anlangend aber die Töchter, auff den fall, da allein ligende Gründe vom Testatore verlassen oder ihnen von dem Vatter nicht etwas gewisses zum Heürathgut außgesetzt: denenselben sol, wie auch vor diesem geschehen, ein gezimendes Heürathgut oder congrua dos, wan Söhne vorhanden, herauß gegeben werden.

O. XXVI.

So vil aber die Mütter anreicht, ob wol dieselbe bißhero das ihrige vertestiren mögen, wem sie gewolt; Weil aber nicht unbillich, daß so wol von ihr als dem Vattern denen Kindern etwas gleich an stat einer Legitima oder Natürlich Pflicht-Theil gelassen werde: So wollen Wir gnedigist, daß eine jede Mutter ihren Ehelichen Kindern das halbe Theil ihres Vermögens verschaffen, das andere halbe Theil aber vermachen möge, wem sie wil. Und gleich wie der Vatter zu Erhaltung seines Stammens und Geschlechts so wol nach dieser Unserer Verneuerten Landes-Ordnung, als vermög voriger Satzungen die ligende Gründe denen Söhnen vor denen Töchtern lassen sol: Also weil dieses Bedencken auff der Mutter Seiten sich nicht befindet, Mag dieselbe den zu der Legitima bestimbten halben Theil zwischen ihnen nach ihrem Gefallen außtheilen.

O. XXVII.

Wan ein Vatter erhebliche Ursachen hette, einen Sohn oder Tochter zu enterben: Sol er in dem Testament gedachte Ursachen, warumb er ihn oder sie enterben wolle, außtrücklichen setzen. Und wan solche Ursachen entweder für Uns oder Unserm Land-Rechten von denen, so in dem Vätterlichen Testament zu Erben eingesetzt, gnugsamb verführt und für erheblich befunden würden: sol es darbey verbleiben. Wan aber die Ursachen der Enterbung entweder im Testament nicht gesetzt, oder da sie gesetzt, von denen Erben nicht erwisen, oder aber nicht für erheblich befunden worden: So sol das enterbte Kind seinen Antheil, wan es die Action also außgeführt, bekommen, Im übrigen aber das Testament in seinen Kräfften verbleiben. Und damit Unsere Land- und andere Rechts-Beysitzere gleich eine Wegweisung haben mögen, auff was für Ursachen der Enterbung sie dißfals zu gehen: So lassen Wir Uns gnedigist gefallen, daß, weil in denen Stad-Rechten Unsers Erb-König-Reichs Böhaimb solche Ursachen theils benent, man sich nach denenselben, so vil die Umbstände und circumstantien eines jeden fals leiden werden, richte.

O. XXVIII.

Und demnach bißhero zum öfftern der mobilien und Farnuß gedacht, Und aber vor diesem die verbriffte Schulden unter die mobi-

Digitized by Google

mezi mohovité věci se nepočítaly, což se ještě při tom zanechává, a dotčení dluhové mezi mohovité věci, o kterýchž se říditi může, se nepotahují.

Až potud o nápadích statkův kšaftem řízených oznámeno jest; již následuje o nápadích statkův lidí bez pořízení z světa seslých.

O. XXIX.

Nápad jest vstaupení aneb vkročení do statku, jmění neb práva a spravedlnosti jiného, kterýby bez pořízení statku svého z tohoto světa vykročil, a hned jeho statek připadá na druhého, totiž na toho, na kohož nápad statku svědčí. A ti se rozumí, že jsau bez pořádného kšaftu z tohoto světa sešli: Kteří o statku svém dokonce nic nekšaftovali; aneb žeby někdo kšaft učině, ten nepořádně a proti právu udělal; jako také kdyby kšaft z příčin hodných vedle práva k zrušení a k zdvižení přišel; aneb byť pak i pořádně a podle práva kšaft učiněn byl, dědictví však a statku žeby podle znění téhož kšaftu ujato nebylo.

O. XXX.

A jakož před časy slavné paměti krále Vladislava nápad z vyšších stavův v dědičném Našem království Českém toliko na liniji dolů sstupující, a též na ty bratry a streyce, kteříž dckami dílní nebyli, přecházel; avšak potom od krále Vladislava takový nápad hned summau na všecky přátelé, dokud který toho rodu na živě byl, se vztahoval; a poněvadž to poněkud zatměle se býti vidělo, v tom od slavné paměti císaře Ferdinanda další vysvětlení učiněno jest; My pak Naším poslušným stavům milostivě a rádi přejíce, aby statkové jim náležející na dědice jich připadali: protož pro dokázání k nim Naší milostivé otcovské náchylnosti vyzdvihujíce mocné královské listy, jím Jsme ještě větší svobodu z strany kšaftův a poslední jich vůle dáti a učiniti ráčili. Však nicméně od práva, do komory Naší královské náležejícího, dokonce upustiti a toho, což sice jednomu každému králi v království jeho přísluší, poněvadž Jsme dědičné Naše království České s nemalými náklady a nástroji válečnými zase dostali, sobě odníti dáti neráčíme; protož nápady dědičné, jakž nejvýš možné bylo, dle přirozeného práva zřídivše, nadepsané někdy krále Vladislava *privilegium* na tento následující spůsob vysvětlovati a vztahovati, a tak již

Digitized by Google

lien nicht gerechnet worden: So sol es auch nochmals darbey verbleiben und gedachte Schulden unter der disposition, so von denen mobilien gemacht, nicht verstanden werden.

Bißhero ist kürtzlich von denen Successionen, so vermög eines Testaments geschehen, gehandelt worden; Nun aber folget von denen Successionen oder Anfällen der jenigen Gütter, welche ohne Testament mit Tode abgehen.

O. XXIX.

Ein Anfal oder Successio ab intestato ist ein Zutrit in eines andern Gut, Recht und Gerechtigkeit oder andere seine Verlassenschafft, welcher ohne ordendliche Vermechtnuß seiner Gütter halber von dieser Welt abscheidet, und alßdan verfelt derselbe sein Gut auff einen andern, nämblich auff den, auff welchen der Anfall deß Guts gerichtet ist. Die jenigen aber werden darfür gehalten, daß sie ohne ordendliche Vermöchtnuß von dieser Welt abgeschieden seyen, welche von ihrem Gut gar nicht testiret haben; Oder aber, wan einer ein Testament machte, und solches unordendlicher Weise und dem Rechten nicht gemeß geschehe; wie auch wan das Testament auß erheblichen Ursachen vermög der Recht cassirt und auffgehaben würde; oder aber wan gleich das Testament ordendlicher weise und nach Erforderung der Rechten auffgerichtet wäre, die Erbschafft aber vermög desselben nicht angetreten würde.

O. XXX.

Wie nun vor Weiland König Vladislai Zeiten die Succession der höhern Stände in Unserm Erb-König-Reich Böhaimb fast allein auff der absteigenden oder Nidersteigenden Linea und denen jenigen Brüdern und Vettern, so nicht mit der Land-Tafel getheilt gewesen, bestanden; Also und dieweil nachmals von gedachtem König Vladislao solche Succession fast in infinitum extendiret, und weil sie etwas tunckel, von Weiland Kayser Ferdinando ferner erklärt; und aber Wir Unsern gehorsamen Ständen gnedigist gerne gönnen, daß sie ihre Gütter auff ihre Erben bringen; Dahero Wir dan ihnen zu Erzeigung Unserer gnedigisten Vätterlichen Affection die Freyheit zu testiren mit Auffhebung der Machtsbriff desto mehr erweitert; Gleichwol aber Unsere Jura Fiscalia nicht gäntzlich übergeben, auch nachdem Wir Unser Erb-Königreich Böhaimb mit sehr kostbaren Kriegs-Rüstungen erobert, daß, was einem jeden König sonst in seinem Königreich gebüret, Uns nicht entziehen lassen können: So haben Wir, zu dem Wir die Erbfälle so vil möglich auff die Natürliche Billigkeit gerichtet, vilgedachtes Weiland König Vladislai Privilegium nachfolgender massen erklärt und restringirt. Und sollen diesem nach deren, auff

Digitized by Google

budaucně, na kteréby nápad těch statkův, jenžby, jakž dotčeno, bez pořízení neb učinění kšaftu z světa sešli, jíti měl, pět rozdílných počtův milostivě nařizovati ráčíme.

O. XXXI.

První počet jest těch, kteří na liniji dolů sstupující jsau.

Druhý jest těch, kteří se na liniji nahoru vstupující nacházejí.

Třetí jest krevních přátel, kteréž z světa sešlému poboční linijí spřízněni jsau a latině *collaterales* se jmenují.

Čtvrtý jest manželův mezi sebau.

Pátý jest Naší královské komory.

O. XXXII.

Co se pak prvního počtu dotýče, a to těch, kteří se na liniji dolů sstupující nacházejí: Kdyby otec, nechaje po sobě jednoho nebo více synů, bez pořízení, jak dotčeno, umřel, tehdy statek otcovský přichází na syna neb na syny jeho. Pakliby žádného syna po sobě nezanechal, než toliko dcery: tehdy dotčené dcery nejbližší dědičky statku otce svého jsau; a to bez rozdílu, buď žeby vdané a odbyté byly neb nebyly. A ačkolivěk předešle tak se zachovávalo, když otec bratra nebo streyce nedílného po sobě pozůstavil, že ten statek jemu před dcerami náležel a dcery toliko na samém vybytí (kteréž jim ten nedílný bratr nebo streyc učinil) přestati musely, ale poněvadž to proti přirozenému právu jest, aby dětí přátelé poboční předčiti měli, zvláště poněvadž dílní streycové nedílných dcer nepřipauštěli a také nemnoho se tu krevnosti šetřilo: protož ustanovovati, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby nevybyté a nevdané dcery (buď žeby nedílní bratří otce jich neb streycové na živě zůstávali) statek otce svého dědily. A kdyžby po otci nedílní bratří nebo streycové zůstali, aby oni po smrti otce svého v jeho právo vkročili a statky s nedílnými otce svého bratry nebo streyci společně v nedílu, jako předešle otec jich, drželi, a kdyby kdo z nich v takovém nedílu a společenství státi nechtěl, statku rozdělení a dílu svého žádati mohl. V čemž ve všem tak se chovati náleží, jak níženji o tom obšírněji nařízeno jest.

O. XXXIII.

Otec kdyby umřel a po sobě syna, a vedle něho vnukův, nebo jen všech samých vnukův zanechal: tehdy ti právo otce

Digitized by Google

welche der Anfall der jenigen Gütter, welche, wie gemeldet, ohne Verordnung eines Testaments mit Tode abgehen, gerichtet ist, hinfüro fünff unterschiedene Ordines seyn.

O. XXXI.

Der Erste Ordo ist der jenigen, welche in der absteigenden Linien seyn.

Der Ander Ordo ist der jenigen, welche sich in der auffsteigenden Linien befinden.

Der Dritte Ordo ist der Blutsfreünde, so dem Verstorbenen auff der Seiten-Lini verwant seyn, und zu Latein Collaterales genent werden.

Der Virte Ordo ist der Ehe-Leüte unter sich selbsten.

Der Fünffte Ordo ist Unsers Königlichen Fisci.

O. XXXII.

So vil nun dem Ersten Ordinem der jenigen, welche in der absteigenden Lini befunden werden, anlangt, wan der Vatter, welcher, wie gemeldet, ohne Testament Todes verblichen, einen oder mehr Söhne hinter ihm verläst: So kombt und fallet sein Gut auff seinen Sohn, einen oder mehr. So aber der Vatter keinen Sohn verläst, sondern nur Töchter: So seynd bemelte Tochter die nechsten Erben zu ihres Vattern Gut; und solches ohne Unterschaid, sie seynd verheürath und abgestattet oder nicht. Dan ob wol vor disem hergebracht, daß, wan der Vatter einen unabgetheilten Bruder oder Vettern verlassen, das Gut demselben vor denen Töchtern zugehört hat und die Töchter nur allein mit der blossen Abstattung (welche ihnen ein solcher unabgetheilter Bruder oder Vetter gethan) sich haben müssen begnügen lassen; Weil aber der Natürlichen Billigkeit zuwider, daß die Kinder denen Collateralen nachgesetzt werden sollen, Insonderheit weil sonsten die unabgetheilte Töchter die abgetheilte Vettern außgeschlossen und also nicht schlecht auff den favorem agnationis gegangen worden: So setzen, ordnen und wollen Wir gnedigist, daß die unaußgestattete und unverheürathe Töchter (es seyn unabgetheilte Vatters-Brüder oder Vettern vorhanden oder nicht) ihres Vattern Gut erben, und wan unabgetheilte Vatters-Brüder oder Vettern vorhanden, nach ihres Vattern Tödlichem Abgang in desselben Recht treten und die Gütter mit denen unabgetheilten Vatters-Brüdern oder Vettern pro indiviso, wie zuvor der Vatter, possediren, und da es eines oder deß andern gelegenheit nicht seyn wolte, in solcher Communion und Gemeinschafft lenger zu verharren, dasselbe ad divisionem provociren und die Theilung begehren möge. Darinnen dan allenthalben procediret und verfahren werden sol, wie drunten deßwegen außführlich verordnet.

O. XXXIII.

Solte auch ein Vatter mit Tode abgehen und verliesse einen Sohn und neben demselben Nepotes oder Ennenckle, oder verliesse

Digitized by Google

svého ujiti, v nápadu vnučky předčiti, však náležitým věnem jako předešle opatřiti a vybyti je mají. A to právo, jenž *jus repræsentationis* slove, totižto: že děti práva rodičův svých se ujmau, na liniji dolů sstupující vždycky postačuje.

Toto se pak rozumí toliko o dětech z pořádného manželstva zplozených; ale s nepořádnými dětmi má v tom prvotní řád a spůsob zachován býti.

O. XXXIV.

Kdyžby matka věno měla, to po smrti její, jako jiní statkové, kteří po ní zůstanau, na děti její připadnauti má.

O. XXXV.

Za druhé, kdyžby žádný z linie dolů sstupující na živě nebyl: tehdy v předešlém Zřízení Zemském se nenachází, aby z linie nahoru vstupující jaký nápad míti měli; ale poněvadž slušné jest, aby při nejmenším vlastní otec a vlastní matka od takového nápadu dokonce nebyli odcizeni: protož tomu milostivě chtíti ráčíme, když syn umře, aby otec s umrlého bratrem a bratra syny zároveň k nápadu právo měli. Co se pak matky dotýče, milostivě nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby sice dědiční statkové toliko na nejbližšího přítele z mužského pohlaví s jedním dílem svrškův připadli, ostatní pak dva díly svrškův při mateři zůstali. Což vše své místo má tak dobře, když otec s bratry a bratra syny, nebo po smrti jich sám, nebo také po smrti otce bratří a bratra synové toliko statkův v rodu zůstávajících nápadníci jsau. Kdyžby pak po smrti otce jenom sestry a matka zůstala: tehdy dědictví z světa sešlého bratra mezi nimi na rovný díl rozděleno býti má. Což tolikéž zachováno bude, kdyby bratr umřel a žádných statkův k rodu a dědictví náležejících, než toliko mohovitých věcí a svrškův zanechal; nebo v takové příčině matka by zároveň s otcem a bratřími dědila. A kdyby toliko dcery byly a bez dětí zemřely: tehdy otec i mátě (jestli obadva živi jsau) zároveň dědí, krom toho, což muži, o čemž nížeji více dotknuto, přináleží. Jsau-li pak bratří i sestry před rukama, tehdy zároveň s otcem i s matkau dědí. A když otec nebo mátě sami, anebo také bratří a sestry toliko jsau, mají po dceři anebo po sestře toliko sami děditi.

O. XXXVI.

Jakož také syn, dokud otec živ jest, od něho dílu svého z statku otcovského žádati nemůže, však jestližeby se s radau otce

Digitized by Google

lautere Nepotes oder Ennenckle: So sollen dieselbige Jure repræsentationis in ihres Vatters Recht treten und denen Neptibus oder Ennencklinnen in der Succession vorgezogen, dieselbe aber mit einer dote oder gezimendem Heürath=Gut, wie vor disem, abgestattet werden. Und solch jus repræsentationis, daß nämblich die Kinder in der Eltern Recht treten, hat in der absteigenden Lini jederzeit stat. Jedoch würd solches von Ehelichen Kindern verstanden; mit denen unehelichen aber sol es gehalten werden, wie vor diesem.

O. XXXIV.

Wan die Mutter ein Leibgeding hat, dasselbe sol nach ihrem Tödlichen Abgang, wie auch andere Gütter, so nach ihr verbleiben werden, auff ihre Kinder kommen und fallen.

O. XXXV.

Wan aber, fürs Ander, von der Absteigenden Lini niemand vorhanden: So ist zwar in voriger Landes=Ordnung nicht zu finden, daß die aufffsteigende Lini zur Succession zugelassen; Weil aber billich, daß zum wenigsten der Leibliche Vatter und die Leibliche Mutter von solcher Succession nicht gantz außgeschlossen werden: So wollen Wir gnedigist, daß, wan ein Sohn stürbet, der Vatter mit deß Verstorbenen Bruder und Bruders Söhnen zugleich zu der Succession gelassen werden sollen. Die Mutter aber betreffend, Setzen, ordnen und wollen Wir gnedigist, daß zwar die Erbgründe dem nechsten deß Mänlichen Stammens allein neben einem Theil der Farnuß, die übrige zwey Theil aber der Farnuß der Mutter verbleiben sollen. Welches alles stat hat, so wol wan ein Vatter neben Brüdern und Brüders=Söhnen, oder nach deroselben Abgang allein, oder auch wan nach Abgang deß Vattern die Brüder und Brüders=Söhne allein in Stamgüttern succediren. Wan aber nach Abgang deß Vatters allein Schwestern und eine Mutter vorhanden wären: So sol die Erbschafft deß verstorbenen Bruders zu gleich zwischen ihnen getheilt werden. Welches auch also gehalten werden sol, wan ein Bruder stürbe und keine Stam= und Erbgütter, sondern allein mobilien und Farnuß verliesse; dan auff disen Fall gienge die Mutter mit denen Brüdern und dem Vattern zu gleich. Wan aber allein Töchter vorhanden und dieselben ohne Kinder abstürben: erbet der Vatter und die Mutter (wan sie beyde bey dem Leben) zu gleich, Jedoch ausser deß jenigen, was dem Eheman (davon hierunten mit mehrerm) gehört. Seynd aber Brüder oder Schwestern vorhanden, gehen sie mit dem Vatter und der Mutter zu gleich. Und wan der Vatter oder die Mutter allein, oder auch Brüder und Schwestern allein seyn, Erben sie ihre Tochter und respective Schwester allein.

O. XXXVI.

Wiewol auch ein Sohn von seinem Vatter bey desselben Lebzeiten seinen Antheil deß Vätterlichen Guts nicht begehren mag, So er sich

Digitized by Google

svého a přátel svých oženil: tehdy otec má jej, jak na stav jeho náleží, slušně živností opatřiti. Pakliby ho chtěl od sebe a jiných synův svých odděliti, to v moci a vůli jeho zůstávati bude. Však kdyby již tak oddělen byl, a otec po tom oddělení víceji statkův dostal: tehdy díl, jemu v polovici statku nemohovitého náležející, kteréhož otec po oddělení dosáhl a po smrti své zanechal, nemůže jemu odňat, ale jakž svrchu nařízení učiněno jest, vydán býti má.

A tak mnoho o liniji nahoru vstupující; protož již následuje o třetím počtu těch, kteříž na pobočni liniji zpřízněni jsau a latině *collaterales* se jmenuji.

O. XXXVII.

Jestližeby kdo umřel bez kšaftu a bez dědicův mužského a ženského pohlaví, jakž nahoře oznámeno, a měl bratra po otci vlastního: tehdy statek umrlého napřed na něho připadnauti má. Pakliby bratra neměl, než byli by od otce vlastního bratra umrlého synové, jako také vlastního otce sestra: tehdy dotčeného bratra synové mají tu sestru vše tak, jakž otec učiniti povinen byl, náležitě vybyti; nebo synové na té pobočni liniji, když se s otce svého bratrem nebo sestrau spolu trefí, vstupují na právo otce svého, a tak mají synové bratra vlastního po otci s umrlým bratrem jako na jednu ratolest, totiž: že všickni toliko jeden díl, kterýž otci náležel, vezmau, děditi. Pakliby žádných bratří nebo synův od bratra nebylo, než toliko sestry: tehdy mají ony buďto samy nebo zároveň s matkau, jestližeby ještě po smrti otce na živě zůstávala, jak nahoře oznámeno, nápad míti.

O. XXXVIII.

Dáleji milostivě ustanovovati, nařizovati a chtíti ráčíme: Kdyby kdo umřel a nechal po sobě toliko synův po rozdílných odemřelých bratřích, aby dotčení synové, byť pak v rovném počtu nebyli, jako ku příkladu kdyby jeden bratr, kterýž umřel, jen jednoho syna, druhý pak též umrlý třech po sobě zanechal, v dílu umrlého bratra otce, jich, co se jeho dílu dotýče, na hlavy, a ne na ratolesti, nápad měli. Do těch pak dílův, kteréž otcům jich náleželi a v nedílnosti zůstávali, synové od bratří vstaupí v právo otcův svých, a dostanau tak mnoho, co by na otce jich přibyti mělo.

Digitized by Google

aber mit Rath deß Vatters und seiner Befreunden verheürathen möchte: So sol ihn der Vatter nach Stands-Gebühr mit einer billichen Nahrung versehen. Und da er denselben von sich und denen andern seinen Söhnen abtheilen wolte: So stehet solches in seiner macht und gefallen. Jedoch wan er also abgetheilet und der Vatter nach der Abtheilung mehr Gütter an sich brächte: So kan ihm sein Antheil an dem halben Theil derselben ligenden Gründen, so der Vatter nach der Theilung erworben und bey seinem Absterben verläst, nicht entzogen, sondern sol ihm dasselbe, hieroben gesetzter Ordnung nach, gefolget werden.

Und so vil auch von der Aufffsteigenden Lini; Folget derowegen nun der dritte Ordo deren, so auff der Seiten-Lini verwant seyn und zu Latein Collaterales genant werden.

O. XXXVII.

Im fall nun einer mit Tode ohne Testament abgehet und verläst keinen Erben Mänlichen und Weiblichen Geschlechts, wie oben gesetzt, verläst aber einen rechten Natürlichen Eheleiblichen Bruder vom Vatter: So sol deß verstorbenen Gut zuforderst auff denselben fallen. Wo aber ein solcher Bruder nicht vorhanden, es wären aber eines vom Vattern Rechten Bruders verbliebene Söhne, wie auch eine Eheleibliche von deß Vattern Seiten verwante Schwester vorhanden: So sollen ermeltes Bruders Söhne dieselbe Schwester, allermassen der Vatter zu thun schuldig gewesen, gezimender massen außstatten; dan die Söhne in dieser Lini der Collateralen, wan sie mit ihres Vatters Brüdern oder Schwestern concurriren, treten in ihres Vatters Recht, und also sollen die Söhne eines vom Vattern Rechten Bruders mit dem verstorbenen Bruder in die Stämme succediren. Wären aber keine Brüder oder Brüders-Söhne, sondern allein Schwestern vorhanden: So sollen dieselben succediren, entweder allein oder zugleich mit der Mutter, wan dieselben nach Absterben deß Vatters vorhanden, wie hieroben gesetzt.

O. XXXVIII.

Ferner setzen, ordnen und wollen Wir gnedigist, daß, wan einer verstürbe, verliesse aber nur allein unterschiedener verstorbener Brüder Söhne, jetztberürte Söhne, wan sie schon in ungleicher Anzahl sich befinden, als Exempels weise, wan ein verstorbener Bruder einen eintzigen Sohn, ein anderer aber drey Söhne nach sich im Leben verlassen, ihres verstorbenen Vatters Brudern, so vil seinen Antheil anlanget, in die Häubter, und nit in die Stämme, succediren sollen. In denen Antheilen aber, so ihren Vättern zugestanden und biß dahin ungetheilet verbliben, treten die Bruders-Söhne in ihrer Vätter Recht und bekommen so vil, als ihre Vätter bekommen hetten.

Digitized by Google

O. XXXIX.

Pakli kdo umře a nezanechá žádného bratra, ani synův od bratra, ani také sester, anebo někoho z těch osob na hořejší linii vstupujících, jakž svrchu dotčeno: tehdy na nejbližšího přítele krevního po meči mužského pohlaví ten nápad připadnauti má.

O. XL.

A pokudž by žádných přátel nebo streycův po meči mužského pohlaví se nenacházelo: tehdy nápad toho statku na ženské pohlaví příbuzné, též po meči, nejbližší jíti má.

O. XLI.

Jestližeby pak žádných přátel, buď z mužského neb z ženského pohlaví, po meči nebylo: nápad statku na nejbližší krevní přátely mužského pohlaví po přeslici půjde. A nebylo-liby také žádných ujcův a přátel mužského pohlaví po přeslici: tehdy teprva nápad připadnauti má na ženské pohlaví po přeslici. Však vždycky na ty, kteříby na nejbližším stupni byli, a to vše tím spůsobem, jakž o tom od slavné paměti krále Vladislava vyměřeno a od císaře a krále Ferdinanda vysvětleno jest.

O. XLII.

Ačkolivěk My krom toho, což nahoře zmíněno a oznámeno jest, při prvnějším od slavné paměti krále Vladislava vyzdvihnutém, od císaře Ferdinanda vysvětleném o nápadích nařízení zůstavovati ráčíme: však mimo obyčej jiných království a zemí, nemůžeme k takovému nápadu bez jistého a nesčíslného počtu povoliti, anobrž tímto následujícím spůsobem to obnovovati, vysvětlovati, též nařizovati a tomu milostivě chtítí ráčíme, aby budaucně poboční přátelé, buďto oni po meči neb po přeslici, nic dáleji než do desátého stupně, ten však v to tolikéž pojmauce, nápad měli, ale takoví statkové, jako k kterýmžto žádný víceji práva nemá, do Naší královské komory připadali.

O. XLIII.

Jakož pak také až podnes nápadové jen toliko na obyvatele dědičného Našeho království Českého a zemí k němu vtělených, totiž margkrabství Moravského, knížetství hořejšího a dolejšího Slezska a margkrabství hořejších a dolejších Lužic, na žádné pak cizozemce se nevztahovali a k nim připauštěni nebývali: avšak

Digitized by Google

O. XXXIX.

Wan aber einer verstürbt und verlest hinter sich keine Brüder und Brüders-Söhne, auch keine Schwestern oder jemanden auß denen Personen der auffsteigenden Lini, wie hieroben gemeldet: So sol der Anfall auff den nechsten Bluts-Freund deß Mänlichen Geschlechts dem Schwerd nach, kommen und fallen.

O. XL.

Da aber keine Agnaten oder Vettern Mänlichen Geschlechts dem Schwerd nach sich befinden: So sol der Anfal deß Guts gehen auff die Nächsten deß Weiblichen Geschlechts, so von der Schwerd-Lini herrüren.

O. XLI.

Da aber dem Schwerd nach keine Agnaten weder Mänlichen noch Weiblichen Geschlechts vorhanden wären: So sol der Anfall deß Guts gehen auff die nächste Bluts-Freünde deß Mänlichen Geschlechts der Spindel nach. Und so auch keine Ohaimen und Befreünde Mänlichen Geschlechts der Spindel nach vorhanden wären: So sol alßdan allererst der Anfall kommen auff das Weibliche Geschlecht der Spindel nach. Jedoch jederzeit auff die, so die nächste im Grad seyn, allerdings wie solches von Weiland König Vladislao außgesetzt und von Kaiser und König Ferdinando erklärt worden.

O. XLII.

Ob Wir es nun wol, ausser der jenigen Veränderungen, so hieroben gesetzt, bey solcher von weiland König Vladislao eingefürten und von Kaiser Ferdinando erklärten Successions-Ordnung verbleiben lassen: Jedoch können Wir solche Succession, so wenig als in andern Königreich und Ländern gebreuchlich, nicht in infinitum extendiren lassen, sondern thun solches nachfolgender gestalt dahin reformiren, erklären und erleüttern, Setzen, ordnen und wollen gnedigist: Daß hinfüro die Collaterales, sie rüren von dem Schwerd oder der Spindel her, über den Zehenden grad, doch denselben mit eingeschlossen, nicht succediren mögen, sondern solche bona als vacantia Unserm Königlichen Fisco anhaimb fallen sollen.

O. XLIII.

Ob auch wol bißhero die Anfälle nur allein auff die Einwohner Unsers Erb-Königreichs und desselben incorporirte Länder, als deß Marggraff-Thumbs Mähreren, Hertzogthumbs Ober- und Nider-Schlesien und der beyden Marggraffthümber Ober- und Nider-Laußitz, nicht aber auff die Außländer verstanden und zugelassen worden: So thun

Digitized by Google

nyní to tak vysvětlovati, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby nápadové na cizozemce, považujíce těch Našich věrných poddaných, kteří se v tomto nynějším příběhu v dědičném Našem království Českém osadili, rovně též jako na dotčené obyvatele království Českého a zemí k němu přivtělených, šli a připadali. Však předně, spůsobě oni sobě to, aby podle tohoto Zřízení Zemského do země náležitě přijati byli, a všecko to činili a vykonávali, co vyměření Našeho dědičného království Českého a v tomto Zřízení Našem obsažená práva ukazují a s sebau přinášejí; nebo krom toho, jakožto nespůsobní, nápadův neužijí a k nim připuštěni nebudau.

O. XLIV.

Nemají také z často jmenovaného dědičného království Našeho Českého od nemohovitých statků, kteréž zdědí, nic odcizovati, ale když k dědictví připuštěni budau, s dědictvím ve všem podle předešlého spůsobu se chovati.

O. XLV.

A při všem tom tolikéž právo odměnné, jenž *jus retorsionis* slove, tuto se vymiňuje a vyhražuje, že kdeby se koli v kterých koliv místech poddaní Naši dědičného Našeho království Českého a zemí k němu vtělených, k nápadu dědičnému nepřipauštěli, a byť i připuštěni jsauce, jim však z toho desátý aneb nějaký jiný díl se srážel, aby nápodobně i v dědičném království Našem Českém zachováváno bylo, a jiným ven z země tolikéž takové dědictví aneb se nepropauštělo, aneb také z něho tak mnoho pro Nás a do komory Naší královské, jak mnoho oni poddaným Našim, když tam v zemi jejich neb u nich dědictví svého vyhledávají, zdržují, tolikéž zdržáno bylo.

O. XLVI.

Dáleji pak, jakož v předešlém Zřízení Zemském vyměřeno jest, když která dcera nebo sestra by byla, jenž se do kláštera dostala a zákon neb řád přijala, aby na ni žádný nápad nešel; ale My to nyní dokonce rušiti, vyzdvihovati a takto zase nařizujíce, tomu milostivě chtíti ráčíme: Kdyžby se syn nebo dcera za živobytu otce svého v řád duchovní odevzdal neb odevzdala, aby potom otec povinen byl, kdyžby kšaft učinil, témuž synu nebo dceři, jenž řád duchovní přijal neb přijala, to, což by mu sice podle tohoto Obnoveného Zřízení Zemského, když by se na duchovenství neoddal neb neoddala, náleželo, zanechati; a chtělliby ještě nětco více témuž synu neb dceři své přidati, to se

Digitized by Google

Wir aber doch solches dahin reformiren, erklären und erleüttern, Setzen, ordnen und wollen gnedigist, daß die Anfälle auff die Außländer, in Betrachtung der jenigen Unserer treuen Unterthanen, so sich bey jetziger occasion in Unserm Erb-Königreich Böhaimb nidergelassen, eben so wol als auff obernante Einwohner deß Königreichs Böhaimb und incorporirter Länder kommen und fallen sollen; Jedoch daß sie sich zuvor hierzu also habilitiren, damit sie vermöge dieser Unserer Landes-Ordnung in Land gebürlich angenommen werden können, und alles das jenige præstiren und laisten, was die Verfassung Unsers Erb-König-Reichs Böhaimb und die in dieser Unserer Landes-Ordnung begriffene Gesätze erfordern und mit sich bringen; dan ausser desselben sie als unfähig zur Succession nicht verstattet, noch zugelassen werden sollen.

O. XLIV.

So sollen sie auch auß mehrerwehntem Unserm Erb-Königreich Böhaimb von denen ligenden Erbgründen, so sie ererben, nichts alieniren noch vereüssern, sondern wan sie zur Erbschafft gelassen, es mit denen ererbten Güttern allerdings, wie vor diesem, gehalten werden.

O. XLV.

Bey welchem allem auch gleichwol das Jus Retorsionis zuvorbehalten würd, also daß es mit dem Einwohner der jenigen Oerter, da man Unsere in Unserm Erb-Königreich Böhaimb und dessen incorporirter Länder Unterthanen zu der Erbschafft oder Succession nicht zuläst, oder sie zwar zuläst, nichts destoweniger mit Abzihung deß Zehenden oder sonst eines gewissen Theils beschwärt, ebener massen in Unserm Erb-Königreich Böhaimb gehalten, und entweder ihnen die Erbschafft nicht gefolget, oder von denen, so erben wollen, Uns eben das jenige, was gedachte Unsere Unterthanen, wan in ihrem Vatter-Land Erbschafft gesucht würd, zu erlegen schuldig, erstattet werde.

O. XLVI.

Ferner, ob wol in voriger Landes-Ordnung versehen gewesen, daß, wan eine Tochter oder Schwester vorhanden ist, die sich in ein Kloster begeben und den Orden angenommen, auff dieselbe kein Anfall gehen sol: So thun Wir aber doch solches hiermit gäntzlich cassiren und auffheben. Setzen, ordnen und wollen gnedigist, daß, wan sich etwan ein Sohn oder Tochter bey Lebzeiten deß Vatters in einen Geistlichen Orden begeben würde, Alßdan der Vatter schuldig seyn sol, wan er ein Testament auffrichten würd, demselben Sohn oder Tochter, so den Geistlichen Orden angenommen, das jenige was ihm oder ihr sonst vermöge dieser Unserer reformirten Landes-Ordnung, wan sie nicht Geistlich worden, gebürete, zu lassen; jedoch noch ein mehrers

Digitized by Google

mu nezbraňuje. Pakliby otec žádného kšaftu neučinil: tehdy ten syn nebo dcera nicméně bez pořízení k nápadu otcovské pozůstalosti, nebo sami, anebo jest-li jich více, s druhými nápad míti a k němu připuštěni budau. A poněvadž toto mínění Naše pro zachování duchovní svobody, jako také pro vzdělání Božích služeb slauží: tehdy podle tohoto vyměření Našeho kráčeti a jiné všecko, cožby proti tomu čelilo, a sobě někdo v tom něco, jak předešle bývalo, za obranu bráti chtěl, dokonce se vyzdvihnauti a zastaviti má.

O. XLVII.

Komužby dědictvím, neb nápadem, nebo jakým odkázáním statek jakýkoliv přišel, jest povinen, všecky dluhy a závady toho, po komž mu statek připadl, svésti a dluhy jeho vyvaditi, dokudž statku stačí, a víceji nic.

A tak mnoho tolikéž o nápadích poboční linie rozuměti se má.

O. XLVIII.

Umřel-liby kdo z mužského neb ženského pohlaví, nemaje žádného nahoru ani dolů sstupující linie, ani v poboční linii v dotčeném vyměřeném desátém stupni, a byl ženatý: tehdy v té a ve všech jiných případnostech zanechá se při těch manželských smluvách a porovnáních, kteréž jsau manželé mezi sebau u přítomnosti dvau nebo tří počestných z stavu panského neb rytířského osob učinili, jenž takové smlauvy rukami svými podepsali a pečetmi utvrdili anebo sice dckami zemskými ujistili.

O. XLIX.

Pakliby takové smlauvy před rukami nebyly, a ten jeden kdyžby z manželův umřel dosti bohatý, druhý pak z manželův dosti chudý se nacházel: tehdy ten z manželův, kterýž druhého přečkal, buď žeby děti byli před rukami neb nebyli, čtvrtý díl statku po odemřelém míti má; ostatek pak při všem se při tom nařízení, kteréž se pod titulem »o věnách« nachází, zanechává.

O. L.

Jestližeby pak kdo umřel a žádného by ani nahoru ani dolů sstupujícího, ani z poboční linie až do desátého stupně, jakž nahoře nařízeno a vyměřeno jest, nezůstalo, a jsauce v manželství, dotčená smlauva se nestala, ano také oznámené případnosti

Digitized by Google

einem solchem Sohn oder Tochter zuzuwenden, hierdurch unbenommen seyn. Würde aber der Vatter kein Testament machen, so sol ein solcher Sohn oder Tochter nichts weniger ab intestato zur Succession der Vätterlichen Verlassenschafft entweder allein, oder aber, da ihrer mehr seyn, neben denen andern verstattet und zugelassen werden. Und weil diese Mainung zu Erhaltung der Geistlichen Freyheit, wie auch zu Fortpflantzung deß Gottesdienst gereichen thut: So sol derselben im Urtheil-sprechen strack nachgegangen und alles widrige, so dagegen etwan vor diesem eingeführet oder gehalten seyn möchte, hiermit gäntzlichen ab- und eingestelt seyn.

O. XLVII.

Wan ein Gut durch einen Erb- oder Anfal oder sonst durch eine Testirung auff jemanden kombt: derselbe ist schuldig, alle Verhafftungen und Schulden dessen, von dem das Gut auff ihn kommen, abzuführen, so wol die Schulden, so weit sich deß Verstorbenen Gut erstreckt, und weiter nicht, abzutragen.

Und so vil auch von der Succession auff der Seitwarts-Lini oder in collaterali linea.

O. XLVIII.

Wan aber einer oder eine verstürbt und verläst niemanden, weder in der ab- noch auffsteigenden Linien, noch auff der Seitwarts-Lini in obangeregtem determinirten Zehendem Grad, und derselbe ist verheürath: So bleibt es zwar in diesem, wie in allen andern Fällen, bey denen pactis und Eheberednussen, so beyde Ehe-Leüthe miteinander in beyseyn drey oder vier Ehrlicher Herren- und Ritterstands-Personen, so solches mit ihren unterzeichneten Handen und Insigiln bekräfftigen, auffgerichtet oder sonst mit der Land-Tafel bestättigen lassen.

O. XLIX.

Da aber dergleichen pacta nicht vorhanden, es wäre aber der verstorbene Ehegatte gutes vermögens gewesen, der überlebende Theil aber befinde sich in Armut: So sol das überlebende Theil, es seyn Kinder oder keine vorhanden, den Virten Theil auß ihres verstorbenen Ehegatten Güttern haben; Im übrigen verbleibt es allerdings bey der Disposition, so unter dem Titul von „Leibgedingen" zu finden.

O. L.

Verstürbt aber einer, und ist niemand weder von der ab- noch auffsteigenden Lini noch von der Seitwarts-Linien oder collateral-Lini biß auff den Zehenden Grad, wie droben verordnet und außgesetzt, vorhanden, und da sie verheürath, obberürte Vergleichung nicht

Digitized by Google

se nenacházely: tehdy byť se pak i čtvrtý díl, pokudž by žádných dětí před rukami nebylo, tomu, jenž umrlého přečká, odevzdal, však nic méně všelijaké odemřelého manžela jmění (jinak) pozůstalé do Naší královské komory připadne. Což tak dalece postačovati a místo své míti má, byť pak i umrlý krevních přátel po sobě zanechal, a oni by k nápadu nepřináleželi a žádného práva neměli.

O nedílných statcích a o společnících.

P. I.

Společenství přichází buď z přirozeného práva dědického a podle příležitosti připaditých věcí, obzvláštně v těch statcích, kteréž na několik spolu zároveň podle kšaftu neb bez kšaftu dědicky připadají; aneb když některé osoby samy mezi sebau patrnými smlauvami a snešením společenství vyzdvihnau a nařídí.

P. II.

A poněvadž společenství a nedílnost těch, kteří jakožto nedílní synové, vnukové, bratří nebo streycové dědictví zároveň dostávali, podle předešlého práva českého tak mnoho působilo, že, dokudž jsau se dckami zemskými nerozdělili, netoliko jeden po druhém dědil, a ti, jenž dílní byli, byť pak v rovném nebo bližším stupni krevnosti zůstávali, všeho dědictví dokonce zbaveni býti museli; ale také když který z nich, zůstávaje v společenství (nic nevyminujíc, krom což s ženau dostal), něco sám od sebe zeyskal, to tolikéž druhým přibývalo; také k tomu žádný, jenž v nedílu trval, žádného kšaftu činiti nemohl; však poněvadž ta moc toho společenství dokonce žádného gruntu a podstaty nemá, a dílný bratr neb streyc k zkrácení tudy přichází, za tau jen samau příčinau, že on toliko otce svého dílu dostal, a proto že se s bratrem svým rozdělil, potomně od druhého bratra, jenž mu v krevnosti rovný byl, odstrčen býti měl; mnohem pak hůřeji nedílný bratr k tomu přichází, že, což jemu kromě z nedílného statku odněkud jako kšaftem dáno jest, neb jakau smlauvau (mimo dotčené věno) přibude anebo sice zeyskal, o to potom s nedílnými bratry se děliti musel, a ani kšaftu učiniti nemohl: protož dotčenau moc takových společenství, jenž v nedílných statcích zůstávají, tímto Naším Zřízením dokonce vyzdvihovati,

Digitized by Google

geschehen, noch obangeregte Umbstände vorhanden: So sol, wan gleich der Virte Theil, im fall wan keine Kinder vorhanden, dem überlebenden gefolget werden, alles und jedes deß verstorbenen Ehegatten übriges Vermögen Unserm Königlichen Fisco anheimb fallen. Welches auch so weit procediren und stat haben sol, wan gleich der Verstorbene Blutsverwanden hinter sich verlassen hette, dieselbe wären aber zur Succession untüchtig.

Von ungetheilten Güttern, und denen, so in einer Gemainschafft stehen.

P. I.

Die Gemainschafften begeben sich entweder ex natura negotii und nach Gelegenheit der fürfallenden Sachen, insonderheit in denen Güttern, so auff etzliche zugleich vermittelst einen letzten Willens oder ohne denselben Erblichen fallen; oder aber, wan etzliche Personen selbsten miteinander durch einen außtrücklichen Pact oder Contract ein Gemainschafft auffrichten.

P. II.

Weil aber die Communion und Gemeinschafft der jenigen, welche als ungetheilte Söhne, Ennenckeln, Brüder oder Vettern ꝛc. eine Erbschafft zu gleich bekommen, nach vorigen Böhaimbischen Rechten so vil gewürckt, daß so lange sie nicht mit der Land-Tafel getheilet, nicht allein einer dem andern succediret, und die so getheilet, ob sie schon in gleichem oder näherm Grad der Bluts-Freundschafft gewesen, von aller Erbschafft gäntzlichen außgeschlossen haben, sondern auch, was einer bey wehrender Gemainschafft (nichts, ausser deß jenigen was er mit seinem Eheweib erheürathet, außgenommen) aquiriret und für sich bracht, denen andern auch zugewachsen ist; zu dem keiner, so in ungetheilten Güttern gesessen, eintziges Testament nit machen können; und aber solche Effectus der Communion oder Gemeinschafft gantz ungegründet, auch der getheilte Bruder oder Vetter übel darzu kombt, daß er allein darumb, daß er seines Vatters Antheil bekommen und eo respectu mit seinem Bruder getheilt hat, hernachmals von der Brüderlichen Erbschafft durch den andern Bruder, so ihm in Blutsfreundschafft gleich, sol außgeschlossen seyn; vil übler aber der ungetheilte Bruder darzu kombt, daß, was ihm nicht auß denen ungetheilten Güttern, sondern anders woher als etwan auß einem Testament geschenckt oder anderm Contract (ausser vorerwehntem Heürathguts) zuwächst oder er sonsten erworben, er hernachmals mit seinen ungetheilten Brüdern theilen müssen, ja auch kein Testament machen können: So wollen Wir obberürte Effectus der Communion und Gemeinschafft der jenigen, so in ungetheilten Güttern sitzen, hiermit gäntzlich auffgehaben und cassiret haben; Setzen aber,

Digitized by Google

rušiti a zase naproti nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, co se dědictví dotýče, aby se v tom veyš oznámeného o nápadích řádu a v takovém společenství jako ňáké obzvláštni k nápadu příčiny šetřilo; tak aby jeden každý, což jest (krom statku dílného) zeyskal, toho sobě zanechal a do dílu klásti povinen nebyl, ale podle libosti a vůle své o tom jako i o dílu svém, v statku nedílném jemu náležejícím, říditi a kšaftovati mohl.

P. III.

Co se pak společností statkův dotýče, kteréž z jistých smluv a námluv začátek svůj braly, poněvadž rovně ty dotčené nespůsobné věci, obzvláštně pak to odkud pocházelo, že, což někdo z společníkův mimo ty statky, kteréž tehdáž měl, když společnost mezi nimi se vyzdvihla (krom věna), dostal a zeyskal, to všecko jiným druhým společníkům bez všelijakého přičinění, práce, autrat a nákladu jich ještě za živobytí jeho přibývalo, a tak svoboda kšaftovati skoro dokonce zamezena a zastavena byla, ano takoví společníci, by pak i cizí byli, před krevními přátely v poručenství a dědictví přednost měli: protož tomu milostivě chtíti ráčíme, aby tolikéž takové společenství statkův, nebo jak se česky spolek jmenuje, na budaucí časy vyzdviženo a zastaveno bylo. A aby sobě žádný stěžovati příčiny neměl, jakoby se skrze vyzdvižení dotčených společenství smlauvy ty v příčině nápadův z jednoho na druhého, a zase z něho na prvního, neb erbanunkové, kteréž takové společenství s sebau přinášely, dokonce vyzdvihovaly: protož tomu milostivě chtíti ráčíme, kdyžby budaucně kdo s někým takovau smlauvu o jednostejném společném mezi sebau rovném nápadu učiniti chtěl, což se sice nezapovídá, však aby se nic jináče než s Naším a dědicův Našich, budaucích králův Českých, patrným povolením stalo, a Nám vždycky všecky ty veyminky, s kterýmižby takové erbanunkové vyzdvižené býti měli, a kdoby sic dědicové neb ti, jichž se dotýče, byli, podle případnosti přednesli, aby se to všecko uvážiti a jakby se dalece k těm dědičným spolkům povoliti mělo, na to od Nás místná resolutí vyjiti mohla. A podle toho nemají spolkové žádné jiné moci míti, než jak v tomto Zřízení Našem při jednom každém artikuli vysvětleno jest, a to slovo společenství, kdež se v tomto Zřízení Zemském najde, podle dotčeného vysvětlení, a nic jináč rozuměti, mnohem méně pro uvedení předešlého neřadu užívati se má. Co se pak tovaryšstva dotýče, poněvadž to sem vlastně nepřináleží, to při tom se zanechává, co o tom v Právích Městských vyměřeno jest, kdež jsme na to při artikuli »o smluvách« ukazovati ráčili.

Digitized by Google

ordnen und wollen gnedigist, daß, so vil die Erbschafften anlangt, auff die Succession-Ordnung, so hieroben gesetzt, und nicht auff dergleichen Gemeinschafften als eine sonderbare causam successionis gegangen werde; auch ein jeder, was er, ausser der ungetheilten Gütter, acquiriret und erworben, für sich behalten und in die Theilung nicht bringen, auch seines Gefallens darvon, wie auch von seinem Antheil, welches er in denen ungetheilten Güttern hat, disponiren und testiren möge.

P. III.

Was aber die Gemainschafften der Gütter anlangt, welche auß gewissem Contract oder Vergleichung hergerürt, weil eben obberürte ungereumbte Effectus, insonderheit aber solches hierauß entstanden, daß alles dieses, was einer auß denen Gemainschafften über die jenigen Gütter, so er gehabt, als die Gemainschafft auffgerichtet (ausser deß Heüratguts), erworben und acquirirt, solches denen andern Mitvereinigten ohne eintziges Zuthun, Bemühung oder Unkosten gleich bey seinen Lebtagen zugewachsen, und also die Freyheit zu testiren fast gäntzlich gesperret worden; ja solche Geselschaffter, wan sie gleich frembde gewesen, denen Befreunden in der Fürmündschafft und Erbschafft vorgegangen: Als wollen Wir gnedigist, daß auch solche Gemeinschafften der Gütter, oder wie sie Böhaimbisch Spolek genant, hinfüro eingestelt werden. Und damit man sich nicht zu beschwären, daß durch Auffhebung vorangeregter Gemeinschafften die pacta de reciproca successione oder Erbvereinigungen, welche solche Gemeinschafften mit sich gebracht, gäntzlichen auffgehaben werden: So wollen Wir gnedigist, daß, wan hinfüro einer ein pactum de reciproca successione mit einem andern auffrichten wolte, dasselbe zwar nicht verboten, jedoch anderst nicht als mit Unserm und Unserer Erben, Nachkommender Königen zu Böhaimb, außtrücklichem Consens und Bewilligung geschehen, Uns auch jederzeit alle die conditiones, mit welchen etwan dergleichen Erb-Vereinigungen auffgerichtet werden sollen, auch was sonst für Erben oder Interessenten vorhanden seyn möchten, umbständlich vorbracht werde, darmit solches alles erwogen, und wie weit solche Erbvereinigungen in einem jeden Fall zuzulassen, von Uns resolviret werden möge. Und sollen diesem nach die Gemeinschafften keinen andern Effect haben, als wie es in dieser Unserer Landes-Ordnung bey einem jeden Articul erklärt; sol auch das Wort der Gesel- oder Gemainschafft, wo es in dieser Unserer Landes-Ordnung befunden, nach obgedachter Erklärung und anders nicht verstanden, vilweniger zu Einführung der vorigen Confusion angezogen werden. Was aber sonst den Contractum societatis anlanget, weil solcher anhero eigentlich nicht gehöret, bleibt es bey dem, was in denen Stad-Rechten, darauff Wir Uns in der Materi de contractibus beruffen, darvon versehen.

Digitized by Google

O rozdílích jak se činiti mají.

P. IV.

Ačkoliv dotčená v společenství a v nedílnosti statkův mocnost vyzdvižena jest, a co se nápadu dotýče, v tom se ve všem na svrchu jmenované nařízení pozor dáti má: ale však dílové předešlým spůsobem klásti se mají.

P. V.

A když se již podle toho dělení činí, má takové s přiznáním obojí strany se dělící utvrzeno býti; a chtěli-liby kteří společníci neb nedílní bratří a streycové mezi sebau cedulemi neb smlauvami se děliti, to učiniti budau moci. Však aby mezi sebau cedule dílčí neb smlauvy zpečetili, též také dckami zemskými utvrdili na tento spůsob, že se v těch dílčích cedulích přiznávají, že jeden každý svůj díl přijal a že druhého dědiny pro nic víceji naříkati nebude.

P. VI.

Kdyby po smrti otce syn zletilý nebo jiní nápadníci, na kteréby nápad šel, na živě zůstali, a ti žeby nedílní byli: tehdy nejstarší bratr nebo streyc má se, jakž nahoře »o poručnících« oznámeno, statku ujiti. A chtěl-liby který z nich díl svůj vzíti a dotčený statku toho držitel žeby mu ho dáti prodléval: tehdy ten, kdožby díl míti chtěl, má jíti k úředníkům menším desk zemských a žádati za list, aby mu dán byl k bratru jeho, že ho žádá, aby mu díl dal ve dvanácti nedělích pořád zběhlých. A nechtěl-liby mu v tom jmenovaném čase dílu dáti, ani cedule dílčí (jsa tak napomenut listem od úřadu desk zemských) u desk zemských položiti: tehdy má jemu od úřadu desk zemských list obranní dán býti, a tím listem bude se moci v statek bratra svého uvázati dáti a jej držeti, dotud a tak dlauho, dokudžby jemu díl jeho spravedlivý a náležitý dán nebyl. Však vejda tím listem obranním toho statku v skutečné držení, nemá ho plundrovati a škody na něm žádné na záhubu druhého bratra

Digitized by Google

Von denen Theilungen, wie dieselbe geschehen sollen.

P. IV.

Ob nun wol obberürte Effectus der Gemeinschafften und ungetheilten Gütter auffgehaben, auch so vil die Succession anlanget, allerdings auff die obgesetzte Ordnung zu sehen: So sollen doch die Theilungen auff maß und weise, wie vor diesem, geschehen.

P. V.

Wan nun disemnach eine Theilung beschicht, sol solches volbracht und bekräfftigt werden mit beiderseits-Bekäntnuß der jenigen, so sich theilen wollen; und im fall etzliche Gesellschafften, oder auch die ungetheilten Brüder und Vettern, zwischen einander eine Theilung fürnemen, es sey durch Zettel oder Verträge, solches können sie wol thun. Jedoch daß sie die Theilungs-Zettel oder Verträge untereinander besiglen, so wol auch solches mit der Land-Tafel bekräfftigen lassen, solcher gestalt, daß sie in solchen Theilungs-Zetteln bekennen, daß ein jeder seinen Theil bekommen habe und derowegen deß andern Erbgrund ferner umb nichts mehrers ansprechen wolte.

P. VI.

Wan sichs begebe, daß nach Absterben deß Vatters ein Vogtbar und Mündiger Sohn oder andere Anwartschaffter, auff welche der Anfall gerichtet ist, im Leben verbleiben, und die wären unabgetheilt: So sol sich der Eltiste Bruder oder Vetter deß Guts allerdings, wie hieroben von der Fürmündschafft gemeldet, anmassen. Und da einer seinen Antheil haben wolte, und vorbemelter Inhaber deß Guts ihme solchen zu geben sich verwaigerte: So sol der, so sein Theil begehret, zu denen Unter-Ambt-Leüten bey der Land-Tafel gehen und einen Brieff an seinen Bruder begehren, darinnen er ihn ersuche, daß er ihm seinen Antheil in Zwölff Wochen den nechsten folgen lassen wolle. Und so er ihme in der benanten Zeit, sintemaln er derowegen vom Ambt der Land-Tafel schrifftlich ermahnt worden, solchen seinen Antheil nicht folgen oder auch die Theilungs-Zettel zur Land-Tafel nicht niderlegen lassen wolte: So sol ihm darauff ein Wöhrlos-Brieff vom Ambt der Land-Tafel gefolget werden. Mit welchem er sich in seines Brudern Gut kan einführen lassen, und solches so lang geniessen, biß ihme sein Rechtmessiger und gebürender Antheil gegeben werde. Jedoch aber, wan er mit dem Wöhrloßbriff in würckliche Possession deß Guts kombt: So sol er dasselbe nicht plündern und darauff keinen Schaden zu nachtheil deß andern Brudern verüben, sondern desselben Einkommen, es sey steigend oder fallend, so damals gefallen und zu geniessen seyn möchte, der Billigkeit nach geniessen, aber von desselben Grund sol er

Digitized by Google

činiti, než důchodův, buď stálých neb běžných, kteréžby tehdáž byli a užívati se mohli, těch užívati povinně má a moci bude; ale lidi z gruntův aby nepropauštěl. A jestližeby bratří statku společného neměli na dědinách, než toliko na listech, klenotech, svršcích nebo na hotových penězích, a byl-liby jeden bratr od druhého, kterýž dílu žádá, nahoře dotčeným listem od úřadu desk zemských napomenut, aby mu díl jeho dal, tak jakž se svrchu píše, a on přes to ceduli dílčí u desk zemských nepoložil a dílu nedal: tehdy můž naň list zatykací vzíti a jej zatknauti, a v tom zatčení má státi a držán býti dotud, dokudžby jemu dílu spravedlivého nedal, jakž o tom v jiných případnostech o zatykačích nahoře obšírněji vyměřeno jest. Též také streyci nedílní neb jacíkoli společníci tím vším spůsobem, co se dělení doteyče, k sobě se společně chovati mají, jakž svrchu nařízeno jest.

P. VII.

Než kdyžby starší bratr mladšímu bratru ceduli dílčí dal aneb ke dckám zemským položil: tehdy mladší bratr hned ve čtyrech nedělích pořád zběhlých od dodání jemu aneb vyzdvihnutí cedulí od desk zemských má jednu ceduli (aby se věděti mohlo, jakey díl sobě vyvolí) vzíti a za sebau nechati; jiné pak cedule staršímu bratru bez odpornosti vrátiti a statku, krom toho, coby sobě žádal a vzal, postaupiti. Pakliby toho neučinil, tehdy starší bratr bude moci se také listem obranním v ten všecken statek zase uvázati, tak jakž nahoře o tom oznámeno jest.

P. VIII.

Pakliby mezi bratřími jaká různice o cedule dílčí, žeby nepořádné byly, vznikla: tehdy úředníci menši, nemohli-liby sami toho rozeznati, mají o to naučení z plného saudu zemského vzíti, nedada tomu nejprve příštímu saudu zemskému projiti, strany o to bez odtahův veypovědí poděliti. A chtěl-liby se starší bratr od mladšího odděliti: tehdy má podobným spůsobem cedule dílčí klásti, a on bratr mladší je má přijiti a svůj díl bráti. Pakliby bráti nechtěl: tehdy může ke čtyrem nedělím od vyzdvižení cedulí dílčích a brání dílu obeslán býti. A tím vším spůsobem tak se k sobě, jakž veyš oznámeno jest, jako kdyby

Digitized by Google

keinen Unterthanen hinweg lassen. So aber die Brüder kein gesambt-Gut an Erbgrüenden hetten, sondern nur an Briffen, an Cleinodien, fahrender Hab oder anderer Parschafft, und der eine Bruder würde von dem andern, der die Theilung begehret, mit dem obgemelten Briff vom Ambt der Land-Tafel ermahnet, daß er ihme seinen Antheil dergestalt, wie oben darvon gemeldet worden, folgen lassen solle; und er aber uber dieses die Theilungs-Zettel zur Land-Tafel nicht niderlegen oder den Antheil geben wolte: So kan er derowegen einen Steckbriff außbringen und ihn mit demselben stecken lassen, und er sol in der Steckung so lang verbleiben und gehalten werden, biß er ihm seinen gebürenden Antheil einantworte; Wie solches in andern Fällen wegen der Steckbriff droben außführlich verordnet ist. Ebener massen und wie oben disponirt und gesetzt worden, Sollen sich die ungetheilten Vettern oder was für Gesellschaffter die seyn möchten, der Theilung halber gegen einander verhalten.

P. VII.

Wan aber der Eltiste Bruder dem jüngstem Bruder die Theilungs-Zettel zustellen oder zur Land-Tafel niderlegen möchte: So sol der jüngste Bruder alsobald und in vier Wochen den nechsten von der Zeit an, als ihme die Theilungs-Zettel zugestelt oder er dieselben von der Land-Tafel erhaben, einen Theilungs-Zettel auß denselben, damit man wisse, was er für einen Theil ihm erwöhle, nemen und bey seinen Handen behalten, die andere aber dem Eltisten Bruder ohne Verwaigerung widerumb zustellen, und das Gut ausser dessen, was er ihme zu seinem Antheil erwöhlet, abtreten. Wo er aber solches nicht thäte: So mag der Eltiste Bruder ebenermassen hinwiderumb sich in das gantze Gut mit einem Wöhrloßbriff einführen lassen, Allergestalt wie droben darvon gemeldet.

P. VIII.

Solte aber zwischen denen Gebrüdern wegen der Theilungs-Zettel, daß man darmit etwan unordendlich umbgangen wäre, ein strit fürfallen: So sollen die Untern-Ambtleüte, im fall sie selber die Sachen zwischen ihnen nicht schlichten könten, deßwegen von dem völligem Land-Recht eine Belernung nemen, auch ehe und zuvor das nechstkommende Land-Recht fürüberlaufft, die Partheyen hierinnen ohne Auffschub mit einem Außspruch entscheiden. Und so sich auch der Eltiste Bruder von dem jüngsten abtheilen wolte: So sol er ebenermassen die Theilungs-Zettel niderlegen, und der jüngste Bruder sol dieselben auch erheben und seinen Theil nemen. Wolte er aber solches nicht thun: So kan er zu vier Wochen wegen Erhebung der Theilungs-Zettel und Nennung seines Antheils beschicket werden; und sollen sich in disem falle allermassen gegen einander verhalten, wie solches hieroben versehen, wan der jüngste Brüder seinen Theil von dem Eltisten begehret und er

Digitized by Google

mladší bratr od staršího bratra díl míti chtěl a on by mu ho dáti zanedbával, pod těmi pokutami na list obranní a s komorníkem v statek se uvázání, zachovati mají.

P. IX.

Kdyby cedule dílčí již podle práva rozeznané nebyly: tehdy poněvadž za právo jest, že každý rozdíl má býti dckami zemskými, tehdy má jeden každý bratr a strcyc nebo společník takové dělení, kdež jsau se mezi sebau rozdělili, dckami zemskými stvrditi. Pakliby toho učiniti nechtěli, má na žádost toho, kdož díly stvrzené míti chce, druhý od úředníkův desk zemských ke čtyrem nedělím obeslán a k tomu, aby díly dckami zemskými stvrdil, napomenut býti. A pokudžby po takovém napomenutí v těch čtyr nedělích nestvrdil: tehdy ten, kdož stvrzení míti žádá, bude se moci listem obranním v statek v díl jeho uvázati. A nebyl-liby ten díl, kteréhož žádá, na statku, než na penězích a hotové summě: tehdy to na něm listem zatykacím obdržeti může.

P. X.

Jestližeby otec, maje syny zletilé i nezletilé, s světa sešel a o mladších synech neb dílích jich pořízení neučinil: tehdy syn nejstarší má hned po smrti otce svého všecky svršky a nábytky pozůstalé, pod uvarováním pokuty Naší, kterauž sobě zanechávati ráčíme, skrze komorníka od desk zemských popsati a inventovati dáti, statek pozůstalý rozděliti, cedule dílčí ke dckám zemským položiti, a tu od Nás, neb v nepřítomnosti Naší od místodržících Našich anebo od saudu zemského, kommissaře k vybrání dílův mladším bratřím vyžádati. A kdyžby dílové od kommissařův vzati byli, tehdy cedule dílčí při dckách zemských složeny býti mají. A chtěl-liby starší bratr díly mladších bratří, kteréžby do společnosti náležely, za sebau míti, má je nejprve dostatečně dckami zemskými zaručiti a potom při postupování takových dílův z důchodův počet učiniti, tím vším spůsobem, jakž o poručnících jest vyměřeno. A přišlo-liby k tomu, žeby bratr starší od mladších odděliti se chtěl: to též s vůlí Naší, a v nepřítomnosti Naší místodržících Našich anebo saudu zemského, učiniti moci bude.

P. XI.

A nechtěl-liby jiných bratří dílův zaručiti, tehdy My, a v nepřítomnosti Naší místodržící Naší nebo saud zemský, bratřím jeho

Digitized by Google

ihme denselben nicht gegeben; Und solches alles bey denen Poenen deß Wöhrloßbriffs und der Einführung mit dem Cämmerling in das ungetheilte Gut.

P. IX.

Da nun die Theilungs-Zettel vermög und nach Besag der Rechte genommen wären, und aber die Rechte dieses in sich halten, daß ein jede Theilung mit der Land-Tafel beschehen sol: So sol ein jeder Bruder und Vetter oder Gesellschaffter solche ihre Theilung, damit sie sich von einander abgetheilet, mit der Land-Tafel bekräfftigen lassen. So sie aber solches nicht thun wolten: sol auff anbringen deß jenigen, so die Theilung mit der Land-Tafel bekräfftigt zu haben begehret, der andere durch die Unter-Ambtleüte bey der Land-Tafel zu Vier Wochen erfordert und ermahnet werden, daß er die Theilung mit der Land-Tafel bekräfftigen lasse. Und so er dieses nach solcher Ermahnung in denen Vier Wochen nicht bekräfftigen liesse: So kan der jenige, so darumb angehalten, mit einem Wöhrloßbriff sich in das Gut auff seinen Antheil einführen lassen. So aber der Theil, so begehret würd, nicht am Gut, sondern am Geld und der Barschafft wäre: So mag er solches von ihm mit einem Steckbriff erhalten.

P. X.

Da ein Vatter mit Tode abgienge und verliesse hinter sich zugleich Mündige und unmündige Söhne, und es sich begebe, daß er von denen jüngsten Söhnen oder ihren Theilen nichts geordnet: So sol der Eltiste Sohn alßbald nach Töblichem Abgang deß Vatters alle fahrende Hab, so nach seinem Absterben verbliben, bey Vermeidung Unserer Straff, so Wir Uns dißfals vorbehalten, durch einen Cämmerling bey der Land-Tafel beschreiben und inventiren lassen, das Gut theilen und die Theilungs-Zettel zur Land-Tafel niderlegen; darauff von Uns, oder in Unserm Abwesen Unserm Stathalter oder dem Land-Rechten, Commissarien begehren, welche an stat der jüngsten Brüder ihre Theilungs-Zettel nemen sollen. Und wan solches von denen Commissarien geschicht: So sollen die Theilungs-Zettel von ihnen zur Land-Tafel nidergeleget werden. Und wan der Eltiste Bruder der jüngsten Brüder Theile, so in die Communion gehören, an sich behalten wolte: Sol er dieselben zuforderst mit der Land-Tafel gnugsamblich verbürgen, und hernach bey Abtretung derselben von dero Einkommen Raittung thun, allermassen solches von denen Fürmündern verordnet. Und da es sich begebe, daß sich der Eltere Bruder von dem jüngsten abtheilen wolte: solches mag er mit Unserer, oder in Unserm Abwesen mit Unsers Stathalters oder Unsers Land-Rechtens, Bewilligung thun.

P. XI.

So er aber denen andern Brüdern ihre Antheil nicht verbürgen wolte: So werden Wir, in Unserm Abwesen Unser Stathalter oder

Digitized by Google

let nemajícím i s díly jejich, hodné poručníky opatřiti ráčíme a moci budau.

P. XII.

Kdyby se bratří mezi sebau děliti chtěli: tehdy nejstarší bratr má nyní i potom budaucně dílčí cedule klásti a mladší volení míti, a tak vždyckny jedni po druhých po mladších letech aby díly brali. Než jestližeby kteří mezi nimi byli, ještoby let neměli, tu ráčíme, nebo v nepřítomnosti Naší místodržící Naší nebo saud zemský, mají z prostředku svého nebo přátel těch bratří, let nemajících, jisté osoby k tomu obrati a zvoliti, aby na místě jejich díly braly. A když se to vykoná, bratří let nemající mají s díly svými při nejstarším bratru zůstati; však když bratr, jakž nahoře dotčeno, díly dostatečně zaručí.

P. XIII.

A byly-liby sestry, tehdy též nápodobně s svými díly a s tím, což k vybytí jejich přísluší, při nejstarším bratru zůstati mají.

P. XIV.

Chtěl-liby se nejstarší bratr od jiných bratří svých odděliti: tehdy také díly klásti, mladší bratří díly bráti, a všecken ten pořádek při brání dílův, jakž svrchu dotčeno, se zachovati má. A když mladší rozberau díly své, který díl jemu nechají, ten při něm zůstane; a dále bratří mladší, kteřížby let neměli, mají s svými díly při jiných bratřích neoddělených zůstati, pod zaručením.

P. XV.

Kterýby bratr léta mající od jiných bratří nezletilých se odděliti a díly dckami zemskými stvrzené míti chtěl, a dílové již by tím veyš psaným spůsobem nezletilými rozebráni byli: tehdy může ten starší bratr od Nás, nebo v nepřítomnosti Naší od místodržících Našich nebo od saudu zemského, povolení vyžádati, aby ti bratří nezletilí spolu s ním k takovým rozdílům vedle řádu desk zemských přiznati se povinni byli.

Digitized by Google

Unser Land-Recht, denenselben unmündigen Brüdern taugliche Personen zu Fürmündern verordnen, welche ermelten unmündigen und derselben Antheilen zum besten vorstehen sollen.

P. XII.

Wan sich die Brüder unter einander theilen wolten: So sollen je und allezeit der Eltiste die Theilungs-Zettel legen und die jüngsten dieselben zu nemen die Wahl haben, daß also allezeit die jüngsten nach dem Alter, einer nach dem andern, ihre Antheile nemen sollen. So aber etzliche von denenselben noch unmündig wären: So sollen Wir, oder in Unserm Abwesen Unser Stathalter oder Unser Land-Recht und dessen Beysitzere, auß ihrem Mittel oder von der Unmündigen Brüder Befreunden, gewisse Personen darzu fürnemen und erkiesen, die an stat ihrer solche ihre Antheil erheben mögen. Wan solches geschehen, sollen die Unmündigen Brüder sambt ihren Theilen bey dem Eltisten Bruder verbleiben; doch wan derselbe, wie droben vermeldet, berürter Antheil ihnen gnugsamb verbürgen würd.

P. XIII.

So aber auch Schwestern vorhanden, so sollen sie ebenermassen mit dem, was zu deren Außstattung gehörig, bey ihme gelassen werden.

P. XIV.

Wo sich aber der Eltiste Bruder wolte von denen andern seinen Brüdern abtheilen: So sol er auch die Theil legen und die jüngsten Brüder die Wahl haben, und darbey allerdings der modus, wie oben gemelt, gehalten werden. Und so nun die jüngsten Brüder ihre Antheil genommen, was zu letzt uberbleibet, derselbe Theil sol dem Eltisten gebüren; und die andern jüngsten Brüder, so noch nicht ihre Mündige Jahr hetten, sollen mit deroselben Antheilen bey denen andern ihren unabgetheilten Brüdern verbleiben; jedoch gegen der Verbürgung.

P. XV.

Sofern aber ein Bruder, so seine Mündige Jahr erreicht, von denen andern unabgetheilten Brüdern sich abtheilen, und solche Theilung mit der Land-Tafel bekräfftiget haben wolte, und dan dieselbigen Theil, obvermelter massen, von denen Unmündigen genommen wären: So kan der Eltiste Bruder von Uns, oder in Unserm Abwesen von Unserm Stathalter oder Unserm Land-Rechten, eine Bewilligung außbringen, daß die unmündigen Brüder die Abtheilung mit ihm vorzunemen und sich hierzu zu bekennen schuldig seyn sollen, allermassen wie die Form bey der Land-Tafel solches vermag.

Digitized by Google

P. XVI.

A nebylo-liby žádných bratří, než toliko sestry: tehdy též při dělení a dílův brání tím spůsobem, jakž veyš o bratřích vyměřeno a položeno jest, mezi sebau se zachovati mají. Při tom pak všem rovně také toho, co svrchu o linijí nahoru vstupující dotknuto jest, šetříno býti má.

P. XVII.

Jestližeby sestra nevybytá u bratra zůstávala a otec by jaké zřízení o dcerách učinil, buďto žeby syny měl neb neměl: dcery při takovém zřízení zůstaveny býti a na tom přestati mají. Aneb kteříby rodové s Naším nebo předkův Našich milostivým povolením mezi sebau z strany vybytí dcer ňáké zřízení a narovnání měli, vedle toho dcery nebo sestry mají se chovati.

P. XVIII.

Pakliby která sestra aneb streyna o díl svůj s bratrem, nebo s bratřími, aneb streycem svým se dobrovolně smluvila: taková smlauva místo míti a platna býti má; však tak a na tento spůsob, kdyžby to sestra ta nebo streyna nevybytá před Námi neb před saudem zemským vyznala, že tu smlauvu s bratrem neb streyci svými s dobrau a svobodnau vůlí svau, beze všeho přinucení, učinila.

P. XIX.

Měl-liby kdo sestru aneb streynu nevybytau a s ní se o spravedlnost její smluviti aumyslu byl, ona by pak na slušném podání přestati nechtěla: tehdy bude moci to na Nás, anebo v nepřítomnosti Naší na místodržící Naše aneb saud zemský, vznésti, a což bychom tak za slušné uznati ráčili a uznali, při tom každá sestra nebo streyna zůstavena a na tom přestati povinna bude.

P. XX.

Bratří a streycové s sestrami svými rovnost zachovati mají; a cožby po jedné s nimi nedílné věna dali, tolikéž i po druhé tak mnoho dáti povinni jsau

Digitized by Google

P. XVI.

Und so keine Brüder, sondern nur Schwestern verbleiben: sollen sich dieselben wegen der Theilung ebenermassen gegen einander verhalten, wie oben von denen Brüdern darvon gesetzt und geordnet ist. Bey welchem allem gleichwol das jenige, was von der aufssteigenden Linea hieroben gesetzt, auch in acht zu nemen.

P. XVII.

So ein Bruder eine unabgestattete Schwester bey sich hat, und der Vatter (es wären Söhne vorhanden oder nicht) wegen der Töchter eine Ordnung gemacht: bey derselben Ordnung sollen die Töchter verbleiben und sich am selben begnügen lassen. Wan auch etwan eine familia oder Geschlecht untereinander mit Unserer oder Unserer Vorfahren gnedigisten Bewilligung wegen Abstatung der Töchter eine Vergleichung oder Verainigung auffgerichtet: derselben nach sollen sich die Töchter oder Schwestern verhalten.

P. XVIII.

Wo sich aber eine Schwester oder Muhm ihres Antheils halber mit deroselben Bruder, oder denen Brüdern, so wol auch dem Vettern gutwillig verglichen: Solche Vergleichung sol vor kräfftig gehalten und erkent werden; Jedoch mit dieser Condition und der gestalt, wan sich dieselbe Schwester oder Muhm, so noch unaußgestattet vor Uns oder Unserm Land-Rechten darzu bekennen und außsagen würde, daß sie einen solchen Vertrag und Vergleich mit dero Bruder oder Vettern gutwillig auß ihrem freyen Willen gemacht und daß solches auß keiner Zunöthigung beschehen sey.

P. XIX.

Und da auch einer eine unaußgestatete Schwester oder Muhm hette und wolte sich ihrer Gerechtigkeit halber mit ihr vergleichen, Sie sich aber an einem billichen anerbieten nicht begnügen lassen wolte: So mag der jenige solches an Uns, oder in Unserm Abwesen an Unsern Stathalter oder Unser Land-Recht, gelangen lassen; Und was alßdan darinnen für billich erkent würd, darbey sol es eine jede Schwester oder Muhm bewenden zu lassen verpflichtet seyn.

P. XX.

Die Brüder und Vettern sollen wegen ihrer Schwestern eine Gleichheit halten, und was sie einer, so mit ihnen unabgetheilet, zum Heürath-Geld geben möchten, so vil sollen sie der andern auch zu geben schuldig seyn.

Digitized by Google

O promlčení práva.

P. XXI.

Kdožby jaké dědictví neb zboží, kteréžby Naše královské anebo duchovní nebo manské nebylo, v dědičném Našem království Českém v pokojném držení za tři léta a osmnácti nedělí bez nářkův držel, za to maje, že mu takové zboží podle práva náleží: ten při tom slušně zůstati má a jako svého vlastního statku užívati může.

P. XXII.

Kdožbykoliv buď zápisem, neb kšaftem, neb listem dluhu, neb jinak co sobě dáno a zapsáno měl, pod pokutau buď uvázání neb brání s komorníkem i téhož dluhu upomínání, a žeby času právem vyměřenému projiti dal, a summy v tom čase, totižto ve třech letech a osmnácti nedělích nedobýval, ani těch pokut svých neužíval, anebo k straně své, maje k tomu přístup, právně nehleděl: že ten po projití let na to se navracovati a práva svého dáleji následovati nemůže, poněvadž jest svévolně právo své promlčel.

P. XXIII.

Kdyžby pro ránu Boží, mor, aneb pro válku právo nešlo a tudy právo staveno bylo, žeby ho lidé užiti nemohli, neb se důležité příčiny nětčí nepřítomnosti a nebytnosti prokázati mohli: tehdy takové promlčení neb projití těch třech let a osmnácte neděl žádnému ke škodě býti nemá.

P. XXIV.

Kdožbykolivěk statek sirotčí, nemaje k němu žádného práva, dckami zemskými zapsati dal anebo jej jinak odcizil, a potom sirotek, přijda k letům spravedlivým, žeby odporu tomu zápisu dckami zemskými nevložil, anebo dotýkalo-li by se statku, a on právem toho nehleděl v těch třech letech a osmnácti nedělích, od toho času počítaje, jak k letům svým přišel: tehdy by své právo na tom promlčel.

P. XXV.

Kterábykoliv duchovenství měly platy komorní, neb vsi a jiné statky sobě od kohokoli nadané neb kaupené, a v tom trhu nebo smlauvě žeby byly jisté pokuty uložené, a duchovenství by

Digitized by Google

Von Præscriptionen und Verjährungen.

P. XXI.

Wan einer ein Gut, so nicht Uns oder der Geistlichkeit gehöret oder aber ein Lehen ist, in diesem Unserm Erb-Königreich Böhaimb geruhiglich und ohne allen Anspruch drey Jahr und achtzehen Wochen, in Mainung, daß ihm solch Gut von Rechtswegen zustehe, besessen: der bleibt billich darbey und mag dasselbe als sein aigen Gut geniessen.

P. XXII.

Wan einem durch eine Verschreibung, oder ein Testament, eine Schuld oder sonst etwas gegeben oder verschriben worden bey Straff, daß auff den fall der nichthalt- oder Bezahlung man sich deß Cämmerlings entweder zu Einführung in das Gut oder zu Nem- und Abholung der mobilien gebrauchen und solche Schuld kräfftiglichen mahnen möge, und die zu Recht außgesetzte Zeit fürüber streichen liesse, und zu Erlangung solcher seiner Schuld in obgedachter Zeit der drey Jahr und 18 Wochen sich der ihm zugelassenen Executions-Mitteln nicht gebrauchte, oder das Gegentheil mit Recht, wan er darzu gelangen könte, nit fürneme: derselbe kan nach verflossener der also zu Recht verwehrten Zeit solche Action und Anspruch ferner nicht einwenden, noch sich seines Rechtens weiter gebrauchen, weil er dasselbe mutwilliger weise verschwigen.

P. XXIII.

Wan wegen Kriegs- oder Sterbens-Zeitten die Recht ihren Lauff nicht haben und also gesperret seyn, daß man sich derselben nicht gebrauchen möge, oder wäre etwan eine nothwendige Abwesenheit zu beweisen: So kan die Verjährung oder Verstreichung der drey Jahr und 18 Wochen niemands zu Schaden gereichen.

P. XXIV.

Wan einer eines Waisen Gut, zu welchem er kein Recht hat, in die Land-Tafel einschreiben liesse oder sonst alienirte, und derselbe Waise, wan er seine Jahr erreicht, nicht einen Widerspruch bey der Land-Tafel wider solche Verschreibung einlegte, oder wan es ein Gut betreffe, dasselbe mit Recht anspreche, ehe und zuvor die drey Jahr und 18 Wochen, von der Zeit an zu raiten, als er Mündig worden, fürüber: So hette derselbe Waise sein Recht daran verschwigen.

P. XXV.

Wan die Geistligkeit Gültten- oder Cammer-Zinß oder Dörffer und andere Gütter von jemanden durch Kauff, Geschenck oder sonsten anderer Gestalt erlangete, und in demselben Kauff- oder anderm Contract ge-

Digitized by Google

jich neužívaly, dadauc letům zemským v času právem vyměřeným, totiž třem letům a osmnácti nedělům, projiti: tehdy tudy práva svého (byť jich pak v skutečném držení nebyly) nepromlčí, neb proti nim žádné jiné promlčení krom 40 let, jakž v právích duchovních vyměřeno jest, se nepropůjčuje. Ale proti Nám a Naši komoře v dědičném Našem království Českém předešlého obyčejného práva promlčení užívati se má.

P. XXVI.

Kdož drží věnným právem neb zástavau věnnau kterékoliv dědictví: že proti dědici a nápadníku těch dědin nikdy se vyplata nepromlčí.

P. XXVII.

Kdožbykoli, an jeho zprava přišla a pro tu nezpravu nevedl-liby práva do třech let a osmnácti nedělí: tehdy své právo promlčí. A ten řád ve všech přech, kde se zprav dotýče, držeti se má.

P. XXVIII.

Kdyby která panna mocí vzata nebo odňata byla, a měla jaké právo k čemu při dckách zemských aneb jinde: svého práva nepromlčí.

P. XXIX.

Jestližeby který poddaný jaký grunt držel, nemaje na něj žádného zápisu: ten toho gruntu vydržením let proti pánu těch gruntův užiti nemá. Než kdyby to jakýmikoliv průvody, jakž ku právu postačují, provésti a prokázati mohl, žeby s vůlí a vědomím pána gruntu ten statek buď pod plat neb jinak kaupil: tehdy toho bez překážky jednoho každého užiti má.

Poněvadž až potud o právu věnním, poručenství, dědictví, rozdílích, promlčení práva oznámeno jest: následuje již o jiných rozdílných právích a spravedlnostech.

Digitized by Google

wisse Straff oder andere Executions-Mittel gesetzt, und sich die Geistligkeit derselben in der zu Recht außgesetzten Zeit der 3 Jahr und 18 Wochen nicht gebraucht: So sollen sie dardurch ihr Recht (ob sie gleich noch nit im würcklichem Besitz oder Possess wären) nit verschwigen haben, sondern sol wider sie keine andere als die 40-Jährige præscription, wie dieselbe in denen Canonischen Rechten außgesetzt, zugelassen; mit der præscription aber wider Uns und Unsern Fiscum, wie es vor diesem in Unserm Erb-Königreich Böhaimb, gehalten werden.

P. XXVI.

Wer ein Gut als ein Leibgeding oder einen pfand-Schilling innen hat: Der kan sich der Verjährungen wider die Aigenthumbs-Herren (wan sie es ablösen wollen) nicht gebrauchen.

P. XXVII.

Wer wegen einer Gewöhr oder Eviction, wan es darzu kombt, nit innerhalb drey Jahr und Achtzehen Wochen seine Action einführet: der hat sein Recht verschwigen. Und sol solche Zeit in allen Actionen, so die Gewöhr angehen, gehalten werden.

P. XXVIII.

Wan eine Jungfrau mit Macht entführet würde, und etwan ein Recht bey der Land-Tafel oder anderswo hette: Kan sie dasselbe nicht verschweigen.

P. XXIX.

Wan ein Unterthan einen ligenden Grund hielte und darauff keine Versicherung hette: der kan solchen ligenden Grund, wan er denselben gleich über Rechts verwehrte Zeit inhält, wider den Grund-Herren nicht verjähren oder præscribiren. Wan er aber, wie zu Recht gnugsamb, darthun und beweisen kan, daß er mit Vorwissen und Willen deß Grund-Herren solch Gut entweder als einen Erbzinß oder sonsten erkaufft: So mag er sich desselben von menniglichen ungehindert gebrauchen.

Weil bißhero von dem Recht der Leibgeding, Fürmündschafften, Erbschafften, Theilungen, Verjährungen gehandelt worden: So folget nunmehr von andern unterschiedenen Rechten und Gerechtigkeiten.

Digitized by Google

O nepřechovávání lidí cizích poddaných a právu pánův nad svými poddanými, též služebníky a úředníky.

Q. I.

Žádný ze všech stavův a obyvatelův dědičného království Našeho Českého, duchovních i světských, neb držitelův statkův svobodných a dědičných, nebo též manů, neb lidí sedlských, nemá bez listu fedrovního a povolení vrchnosti dědičné cizího poddaného do služby přijímati, u sebe nepřechovávati, nefedrovati a nezdržovati, a to pod pokutau 25 kop grošův českých, není-li ten, kdož ho zdržuje, poddaný; pakli jest poddaný, tehdy 10 kop grošův českých. Ta pak pokuta takto se dobývati má: Předně může dědičný pán zběhlého poddaného pánu gruntu, kdež se takový poddaný zdržuje, o ujištění se jím a dopomožení pokuty na něm psaní učiniti. Jestližeby sám pán doma nebyl: tehdy úředník povinen bude, na to psaní odpověd dáti. A kdyby dědičný pán propuštěného (sic!) poddaného od pokuty upustiti nechtěl, může pána gruntu, kdež se ten poddaný zdržoval, buď před Náš menší saud zemský nebo před hejtmana krajského z ní viniti a obsýlati, a hejtman krajský má té věci v šesti nedělích konec učiniti, a dadauc o tom relací k úřadu nejvyššího purgkrabství Pražského, odtud potom tomu, kdož tu pokutu obdržel, list zatykací na toho, kdož v takovau pokutu propadl, vydán býti má. A kdyžby tu pokutu dostal: tehdy polovici jí sobě nechati a druhau polovici tomu, kdo o tom zběhlém čeledínu jemu oznámil, dáti povinen bude.

Q. II.

Kdo se v dědičném Našem království Českém za svobodného aneb poddanosti osvobozeného vydává: ten listem veyhostním, že od vrchnosti své propuštěn jest, ukázati má.

Q. III.

Jedenkaždý z stavův dědičného Našeho království Českého může cizozemce, kterýby dobrovolně a bez přinucení to učiniti chtěl, za poddaného svého přijímati.

Q. IV.

Pražané pak a jiná města, kdyžby kdo před nimi spolusauseda jich obvinil za příčinau zdržování a přechovávání poddaného svého, povinni jsau v šesti nedělích strany spravedlivau

Digitized by Google

Von Nicht-Auffenthaltung frembder Herren Unterthanen, und dem Recht der Herren gegen ihren Unterthanen, auch derselben Dienern und Beambten.

Q. I.

Es sol keiner auß denen Ständen und Inwohnern Unsers Erb-Königreichs Böhaimb, er sey Geistlich oder Weltlich, ein Frey- und Erbsaß oder Lehenman, wie auch kein Bauer, eines frembden Herrn Unterthan ohne Beförderungs-Briff und Bewilligung deß Erbherrn zu Diensten nicht auffnemen, denselben beherbergen, befördern, noch auffhalten, bey Poen und Straff 25 Schock Groschen Böhaimbisch, wan der, so ihn auffhaltet, kein Unterthan; Ist er aber ein Unterthan, so sol er 10 Schock Groschen Böhaimbisch verfallen haben. Und solcher Straff kan man sich nachfolgender massen habhafft machen: Erstlich mag der Erbherr deß entlauffenen Unterthanes den Grund-Herrn, da sich solcher Unterthan befindet, schriftlichen ersuchen, daß er sich mit ihme vergwissen und ihm zu obgedachter Straff verhelffen wolle. Und so der Grundherr nicht anheims wäre, so sol sein Ambtman solch Schreiben zu beantworten schuldig seyn. Da nun der Erbherr deß entlauffenen Unterthans von der Straff nicht ablassen wolte, so mag er den Grund-Herrn, da sich solcher Unterthan auffgehalten, entweder vor Unser klein Land-Recht oder vor den Craiß-Haubtman citiren lassen, und der Craiß-Haubtman sol solche Sache innerhalb sechs Wochen erörtern und deßwegen an das Obriste Burgkgraf-Ambt eine Relation thun; Und von dannen auß würd dem jenigem, so die Straff und Poen erhalten, ein Steckbriff auff den Beklagten ertheilet. Und so er die Straff bekommen, so sol er die Helfft für sich behalten, die ander Helfft aber dem jenigen, so ihme seinen entloffenen Unterthan geoffenbaret und entdecket, zu geben verbunden seyn.

Q. II.

Welcher in Unserm Erb-Königreich vorgibt, daß er von seiner Obrigkeit der Unterthänigkeit entlassen worden: der sol solches mit einem Weglaßbriff beweisen.

Q. III.

Ein jede Stands-Person Unsers Erb-Königreichs kan einen Außländer, so er es freywillig und ungezwungen thun wil, für seinen Unterthanen auff- und annemen.

Q. IV.

Die Präger und andere Stäte, da ihrer Mitbürger einer oberürter Ursachen halben vor ihnen verklaget würde, sollen innerhalb sechs Wochen durch einen Rechtlichen Außspruch die Partheien ent-

Digitized by Google

veypovědí poděliti. Od kteréžto veypovědi sama toliko appellací se připauští, ale odtud na revisí se nebere. A jestližeby purgkmistr a rada v tom obžalovanému svému spolusausedu folkovati chtěli, budau povinni sami tu pokutu dáti.

Q. V.

Kdyžby pak zběhlý poddaný na horách do dolův a šacht lezl, pro takového z té oznámené pokuty viněno býti nemůže. Než zběhl-liby který poddaný do města nebo do městečka, kde hory jsau: tehdy může dědičný pán purgkmistru anebožto komoře Naší české psaní učiniti, aby z poručení jich takový zběhlý poddaný vrchnosti své bez prodlení a beze všeho folku vydán byl.

Q. VI.

Jestližeby kdo k komu poslal a jeho žádal, aby mu čeledína, človčka poddaného, služebníka nebo sirotka vydal, a ten, komužby posláno bylo, nevydal, ažby ho obeslání došlo: tehdy ten, kdož jej obeslal, má vůli míti, buď poddaného svého zase přijiti anebo obeslání se držeti.

Q. VII.

Žádná kmetična, kdyžby za kterým pánem ovdověla, nemá se na jiné grunty bez vědomí a vůle pána svého dědičného vdávati. A o to před menší saud zemský, jakž svrchu dotčeno, obsýláno bude.

Q. VIII.

Kdožby čí dědiny držel, práva a spravedlnosti k nim nemaje . . . .
to úředníkům menším desk zemských sauditi a rozeznati náleží.

Q. IX.

Jestližeby který cizozemec komu člověčenství dobrovolně slíbil, a potomby k někomu jinému v dědičném království Našem ušel: tehdy má on takového zběhlého poddaného, kterémuž již prve poddanost slíbil, na žádost jeho nic jináč než jakoby tu na těch gruntech zrozen byl, vydati, a nemá sobě naň z cizí země propustního listu jednati. A byť pak zjednal, nemůže se ním proti tomu, komuž jest prvé člověčenství slíbil, zastírati. Pakliby se

Digitized by Google

scheiden. Von welchem Außspruch zwar die Appellation zulässig, aber von dannen kein Revision sol gestatet werden. Und da Burgermeister und Rath ihrem beklagtem Mitbürger den Rücken hielten: so sollen sie die Straff selber zu erlegen schuldig seyn.

Q. V.

Da ein verloffner Unterthan bey denen Bergwercken in denen Gruben und Schachten einfähret: wegen eines solchen kan man auf obbenente Straf nicht klagen. Da aber ein Unterthan in eine Bergkstat oder Bergkflecken entlieffe: so kan sein Erbherr der Obrigkeit daselbst oder Unser Böhaimbischen Cammer zuschreiben, daß ihme sein Unterthan ohne Verzug und Auffenhalt gefolget werde.

Q. VI.

Wurde einer zu dem andern schicken und an ihn begehren, daß er ihme seinen Dienstboten, Unterthan, Diener oder Waisen heraußgeben und folgen lassen solle, Und der jenige, an welchen solches begehrt würd, hette denselbigen nicht folgen lassen, biß ihme erst deßwegen die Ladung zukommen wäre: so stehet es in deß Klägers Wilkühr und Gefallen, entweder seinen Unterthan anzunemen oder sich seiner Ladung zu gebrauchen.

Q. VII.

Eine Unterthanin, so sich auff ihres Erbherrn Grund und Boden verwittibet, kan sich auff eines andern Herrn Grund und Boden ohne wissen und Bewilligung ihres Erbherrn nicht verheürathen. Und wegen dergleichen Sachen sollen vor das kleiner Land-Recht, wie obgemelt, die Citationes ergehen.

Q. VIII.

So jemand eines andern Erbgründe innen hielte und hette darzu kein Recht noch Gerechtigkeit, und er liesse nichts destoweniger etliche Unterthanen ihrer Unterthänigkeit loß: solche Loßzehlung sol keine Krafft haben; und die Ambtleüt bey der Land-Tafel sollen darüber erkennen.

Q. IX.

Da ein Außländer einem die Unterthänigkeit gutwillig angelobet hette, und würde hernach zu einem andern in Unsern Erb-Königreich flüchtig: so sol derselbe solchen flüchtigen Unterthan dem jenigen, deme er albereit die Unterthänigkeit angelobet, auff sein begehren nicht anders als wan er auff dessen Gründen geboren wäre, folgen lassen, und sol ihme nicht einen Loß- oder Abschiedsbriff ausser Lands außbringen. Und da er gleich einen erlangete, so kan er sich doch dessen, deme er die Unterthänigkeit angelobet, zuwider nicht gebrauchen. Und wan dar-

Digitized by Google

tak v tom nezachoval, bude moci k němu o pokutu pro nevydání člověka cizího poddaného zřízenau, jakž nahoře doloženo jest, hleděti.

Q. X.

Žádal-liby kdo koho, aby mu se čeledínem ujistil, a on jej do vazby vsaditi dadauc, z ní by jemu podtím se dobyl a mimo naději pryč ušel, a ten pán, jemužby dotčený poddaný z vazby ušel, byl-liby pro nevydání téhož poddaného právně vinen a obžalován: tehdy nebude tau pokutau povinen, jestliže jest ten poddaný z vazby vyšel beze lsti a mimo vůli toho, kdo se ním ujistil.

Q. XI.

Kdyžby kdo měl pod kým poddaného svého, a on z něho podle Zřízení Zemského k němu by neposlal a nevinil, a tak žeby o něho k tomu, pod kýmž sedí, právně nehleděl, nýbrž tomu poddanému navrhl a návěští dal, aby se nočního času z těch gruntů odebral, aneb jináče žeby ho jako svého poddaného jinde na grunty své přijal: ten upadne v tu pokutu, kteráž o nevydání lidí poddaných vyměřena jest. Jakož ten, z jehož gruntu se poddaný vystěhoval a vykradl, může poslati ku pánu jeho dědičnému a jeho žádati, aby mu poddaného jeho, který se mu z gruntův vystěhoval a vykradl, vydal. A nechtěl-liby ho vydati, tehdy bude moci jej proto z pokuty o nevydání poddaného vyměřené viniti.

Q. XII.

Než když bude zase ten poddaný i s statkem, s kterýmž se tejně vystěhoval, navrácen: tehdy pán jeho dědičný bude moci zase vedle práva o něho jako člověka dědičného hleděti.

Q. XIII.

Jestližeby kdo svého poddaného dědičného rukau dáním, austně neb listem, někomu jinému propustil, a to dostatečně provedeno bylo: ten poddaný toho tak užiti má, jakoby na něj list veyhostní měl. Tolikéž města Naše královská i také měšťané i jiné osoby, kteréž svobodné grunty mají v dědičném Našem krá-

Digitized by Google

wider gethan würde, so kan auff die Poen, welche auff die jenige, so frembde Unterthanen auffhalten, wie oben gesetzt, eine Klage angestelt werden.

Q. X.

Da einer an den andern begehrete, sich mit seinen Dienstboten zu vergwissern, und derselbe liesse darauff solchen seinen Dienstboten in Verhafft nemen, der Dienstbot aber macht sich der gefängknüß loß und würde ohne gefähr flüchtig, und der jenige, deme der Unterthan auß der Verhafft kommen, würde wegen nicht-hinaußgebung desselben mit Recht vorgenommen und beklaget: so sol ein solcher die oben gesetzte Poen und Straff, wofern anders der Unterthan ohne Gefährde und wider seinen Willen sich loß gemacht, zu geben nicht schuldig seyn.

Q. XI.

Wan einer einen Unterthan unter einem andern Herrn hette und wolte nach demselben vermög der Landes-Ordnung nicht schicken, und also sich deß Rechtens gegen dem, unter welchem der Unterthan gesessen, nicht gebrauchen, sondern gebe dem Unterthan Anlaß oder Anleitung, daß er sich bey Nächtlicher Weil von denselben Gründen wegk begebe, oder daß er ihn als seinen Unterthan sonsten anderer gestalt auff seinen Grund und Boden brächte: Derselbige fällt deßwegen in die jenige Straff und Poen, so wegen nicht heraußgebung der Unterthanen gesetzt und geordnet ist. Inmassen dan der jenige, von dessen Grund und Boden der Unterthan sich wegk begeben, zu seinem Erbherrn schicken und begehren kan, daß er ihm den Unterthan, welcher sich von seinen Gründen also heimblich hinwegk begeben, widerumb stelle. Und so er solches nicht thäte, kan er ihn wegen der Straff und Poen, welche auff die herausgebung deß Unterthans gesetzt, vornemen.

Q. XII.

Da nun ein solcher Unterthan, welcher also heimblich entwichen, sambt seinem Hab und Vermögen wider gestellet worden: So mag sich alßdan hinwiderumb sein Erbherr seines Rechtens gebrauchen, nicht weniger als wegen eines andern seines Erb-Unterthans.

Q. XIII.

So einer seinen Erb-Unterthan durch einen Handschlag, Münd- oder schrifftlich einem andern loß gebe, und solches gnugsamb erwisen würde: Diser kan sich eines solchen Unterthans gebrauchen, nicht anders als wan er einen Weglaßbriff über ihn hette. Es sollen auch Unserer Königlichen Stät Bürger und andere Personen, so da freye Gütter in Unserm Erb-Königreich Böhaimb besitzen, die entwichene Unterthanen

Digitized by Google

lovství Českém, z těch povinni jsau vydávati lidi zběhlé, sirotky i čeleď nejinak než jako z vyššího stavu osoby jedni druhým vydávají.

Q. XIV.

Kdožby cizího poddaného neb čeledína na rukojmě propustil, a ten pán, číž jest, žádalby toho, aby jemu jej vydal, a on, jenž tak toho poddaného propustil, pravilby, když mu jen rukojmě postaví, že jej chce rád vydati, ale pán nechtě na takovém zakázání přestati, předce by z dotčené pokuty vinil: ten slušně ty pokuty neobdrží. Než ten obviněný, když ten poddaný jemu postaven bude, má jej tomu, kdož jest oň k němu psal, vydati. Pakliby se poddaný nestavěl: tehdy ten, jenž ho propustil, vyupomínaje ten základ na rukojmích, má jej tomu pánu dáti, číž jest člověk poddaný neb čeledín byl.

Q. XV.

Kdyžby čeledín přístavní (byť pak i rukojmě měl, že do času chce slaužiti) podtím z služby ušel, a pán hledělby k němu pro toho čeledína, aby mu jej vydal, a pro nevydání potom ho vinil, nedrže se rukojmí: ten pokuty neobdrží, poněvadž čeledínu bez rukojmí věřiti nechtěl.

Q. XVI.

Jestližeby kdo cizí čeládku nebo zběhlé poddané přechovával a mocí je za sebau držel, glejtem se zastíraje: ten bez omluvy všelijaké má takové vydati. Pakliby jich nevydal nebo je preč vyslal: tehdy by pak jakéhokoliv stavu a důstojenství byl, může ze sta (sic!) kop grošův českých obviněn býti.

Q. XVII.

Kdožbykoli čeledínu jednau preč kázal, nemá naň víceji sáhati, ani koho jiného z něho viniti neb obsýlati.

Q. XVIII.

Kdožby člověka poddaného svého vypověděl a kázal mu se vyprodati, nechtíc ho déleji na gruntech svých trpěti, a on poddaný osadilby ten grunt člověkem hodným: tehdy pán má

Digitized by Google

wie auch die außgetretene Waisen und Dienstboten von ihren Gründen ihrem Erbherren herauß zu geben schuldig seyn, allermassen wie die andern höhere Stands-Personen gegen einander thun.

Q. XIV.

Da einer eines andern Herren Unterthan oder Dienstboten auff Bürgschafft los liesse, und der Herr, deme der Dienstbot zustünde, begehret solchen ihme zu stellen; Entgegen der, so den Unterthan also loß gelassen, sich erbieten thäte, denselben, so bald er nur von den Bürgen gestelt würde, folgen zu lassen; der Herr aber wolte mit solchem seinem anerbieten nicht zufriden seyn, sondern klagte auff die obernente Straff: einem solchem würde die Straff billich aberkent; Doch sol der Beklagte den Unterthan, wan er gestelt würd, dem, der darumb geschriben, herauß geben. Da sich aber der Unterthan nicht stellen wolte: so sol der, so ihn loß gelassen, die Summa, so hoch er verbürget, von denen Bürgen einfordern und dem Herren, welchem der Unterthan und Dienstbote gehöret, zustellen.

Q. XV.

Da ein Dienstbot, ohngeacht er sich verbürget hette, seine Zeit außzudienen, auß dem Dienst trete und der Herr von dem, bey welchem sich sein Dienstbot auffhielte, solchen herauß zu geben begehrete, ihne auch hernach wegen Vorenthaltung seines Dienstbotens verklagete und sich an den Bürgen nicht halten wolte: einem solchem würd die Straff, weil er seinen Dienstboten ohne Bürgschafft nicht trauen wollen, aberkent und auffgehaben.

Q. XVI.

Da einer frembde Dienstboten oder entloffene Unterthanen beherbergete und gewaltsamb, mit vorgeben, daß er ein Glait hette, bey sich hielte: der sol nichts destoweniger ohne alle Außred solche herauß geben. Da er sie aber nicht wolte herauß geben oder sie sonsten verschickte: so kan er, was Stand und Würden er auch sey, auff die 20 Schock Groschen Böhaimbisch verklagt werden.

Q. XVII.

Wan einer einen Dienstboten einmal wegkgeschafft: so kan er sich alßdan seiner ferner nicht anmassen, noch jemand seinet wegen laden oder vornemen.

Q. XVIII.

Da einer seinen Unterthan außgebieten und sich von seinen Gründen, darauff er ihn weiter nit haben wolte, außzukauffen befelhen thät, und der Unterthan versehe den Grund mit einem andern taug-

Digitized by Google

takového poddaného svého propustiti a naň se víceji nepotahovati, ani z něho viniti, aby jeho člověk byl. A měl-liby ten člověk děti obojího pohlaví, kteřížby let devět nedošli a neměli, a při otci svém bytné byli, ti mají tolikéž s otcem svým po takovém vyprodání a gruntu opuštění poddanosti svobodni býti. Než kteřížby již devět let došli nebo již leta svá majíce, pod pánem svým se zosazovali: ti při svém pánu za dědičné lidi zůstanau. A pakliby pán jedno nebo více z těch dětí dříve, nežliby těch devíti let došli, k jakékoliv potřebě potřeboval, anebo je na služby a řemesla rozdal, nebo jinam k vychování dal: ti tolikéž v poddanosti budau a otce svého svobody užiti nemohau.

Q. XIX.

Kterážby poddaná, pod dědičným pánem svým osedlá neb neosedlá, na cizích gruntech děti zplodila: tehdy ty děti tomu pánu, na čichž gruntech zplozeni a zrozeni jsau, v poddanosti jeho zůstati mají.

Q. XX.

Kdožbykoliv poddaného nebo čeledína svého u jiného pána poddaného nalezl: má toho druhého pána člověka poddaného žádati, aby se ním ujistil, a potom to při samém pánu vyhledávati, aby mu jej vydal. Pakliby toho člověka hospodáře, u kteréhož dotčeného poddaného svého nalezl, tu tehdáž nebylo: tehdy, můž-li, má jej sám dodržeti a tím právem dáti se jím tu ujistiti, anebo má na rychtáři aneb konšelích toho práva požádati, aby se jím ujistili, a oni to učiniti povinni jsau.

Q. XXI.

Pakliby ten, u kteréhožby takový poddaný neb čeledín postižen byl, aneb rychtář a konšelé, jsauce za ujištění žádaní, se jím neujistil neb neujistili: tehdy tomu pánu, kterýž tak za ujištění nadarmo žádal, má neb mají 10 kopy grošův českých pokuty propadnauti a ve dvau nedělích pořád zběhlých dáti. Pakliby dáti nemohli, ani pán jejich za ně té pokuty složiti nechtěl: tehdy má ten pán poddané své, rychtáře a konšely, tomu pánu, jenž za ujištění poddaného svého nadarmo žádal, vydati, a ten pán, komuž tak vydáni budau, má jej anebo je za osm neděl u vězení držeti; lečby se s ním v tom čase o takovau pokutu umluvili. Však zůstávaje tak v vazbě, aby zaumyslně

Digitized by Google

lichem Man: so sol der Herr solchen seinen Unterthan loß lassen, auch sich ferners Zuspruchs der Unterthänigkeit nicht anmassen oder einen andern deßwegen beschicken und verklagen. Und da der Unterthan Kinder Mänlichs oder Weiblichs Geschlechts, so unter 9 Jahr wären, hette, welche sich bey ihme, dem Vatter, auffgehalten: solche sollen gleicher gestalt der Unterthänigkeit frey und loß seyn. Die jenige aber, die damals albereit im Neüntem Jahr wären oder sonsten Vogtbar und sich unter ihrem Herrn eingekaufft, sollen bey ihrem Herren als Erb-Unterthanen verbleiben. Und da auch ein Herr ein oder mehr von denen jenigen Kindern, so unter Neün Jahr, zu seinen Diensten gebrauchen oder auff ein Handwerck geben oder sonsten auffziehen lassen wolte: solche sollen in der Unterthänigkeit verbleiben und können ihres Vatters erlangete Freyheit nicht geniessen.

Q. XIX.

Da eine Unterthanin, sie wäre unter ihrem Erbherrn angesessen oder nicht, auff eines andern Herrn Gründen Kinder erzeüget: solche Kinder sollen in deß Herrn Unterthänigkeit, auff dessen Grund sie geboren seyn, verbleiben.

Q. XX.

Da einer seinen Unterthan oder Diener bey eines andern Herrn Unterthan finden thäte: so mag er an deß andern Herrn Unterthan begehren, sich mit seinem Unterthan zu vergewissern, und alßdan den Herrn selbsten ersuchen, solchen seinen Unterthan ihme folgen zu lassen. Da aber der jenige, bey welchem er seinen Unterthan angetroffen, nicht zur stelle wäre: so mag er selbsten seinen Unterthan, wan er anders solches thun kan, durch das Gericht verwahren lassen oder aber von dem Richter und Geschwornen sich mit seinem Unterthan zu vergwissern begehren, welches sie dan zu thun schuldig und verpflicht seyn.

Q. XXI.

Da aber weder der jenige, bey welchem der Unterthan gewesen, noch der Richter und Geschworne die gebotene Vergwisserung hätten volziehen wollen: So sol er oder sie dem Herrn, der also umb die Vergwisserung vergeblichen angehalten, 10 Schock Groschen Böhaimbisch zur Straff verfallen haben, und innerhalb 14 Tagen bezahlen. Da sie aber solche Straff nicht erlegen könten, noch ihr Herr solche für sie außzehlen wolle: so sol der Herr seine Unterthanen, Richter oder Geschworne dem jenigem Herrn, der also vergeblichen umb Vergwisserung seines Unterthans angehalten, herauß geben, und derselbe Herr kan ihn oder sie Acht Wochen im Gefängknüß verwahren; Es wäre dan, daß sie wegen solcher Straff sich unter dessen verglichen. Doch sol ihnen bey wehrender Verhafftung an ihrem Leben und Gesundheit kein Schad vorsetzlicher

zdraví ani hrdlu jich uškozeno nebylo. A po vyjití těch osmi neděl mají ti poddaní, rychtář a konšelé zase z takového vězení na rukojmě dostatečně pod základ 50 kop grošův českých propuštěni býti, a pakli by rukojmí neměli, tehdy na zápis dostatečný, pod ztracením hrdla, že se ku pánu, kterýž je u vězení držel, i ke všem poddaným jeho všelijak řečí i skutkem pokojně zachovati chtějí. Pakliby rukojmí neměli, ani se oznámeným spůsobem zapsati nechtěli: budau moci předce déleji u vězení držáni býti. Jestližeby pak pán poddaných svých, rychtáře nebo konšelův nevydal ani pokuty za ně dáti nechtěl: ten a takový má původovi 20 kop grošův českých propadnauti, a on bude moci z té pokuty před Našími hejtmany krajskými aneb před Našími auředlníky menšími desk zemských o to k němu hleděti. Než jestližeby poddaní, rychtař a konšelé tomu odpírali, že tau pokutau povinni nejsau, volaje se k slyšení: tehdy mají od svého pána na žádost původa před Naše hejtmany krajské nebo před saud Náš menší zemský postaveni býti, kdež se rozeznati má, zdaliž ti obvinění v pokutu nahoře psanau upadli neb ne. Pakliby ten poddaný neb rychtář a konšelé, jsauc také za ujištění žádáni, tím zběhlým poddaným se ujistili: do týhodne pořád zběhlého budau ho povinni dodržeti a dále nic; a pán, na kteréhoby se to gruntech ujištění stalo, má toho čeledína pánu jeho, kdyžby toho v témž témdni na něm požádal, vydati; a nevydal-liby, bude moci pro zdržování toho poddaného ze 20 kop grošův českých obviněn býti. A na panstvích Našich nemají se tolikéž cizí poddaní proti tomuto nařízení Našemu přechovávati. Pakliby se co naproti tomu stalo: tehdy o to k hejtmanům a purgkrabím Naším jako k jiným hledíno, a na těch dotčená pokuta dobývána býti má. A zase též hejtmané a purgkrabové Naší mohau tolikéž jiné pro zdržování a přechovávání poddaných, pod správu jejich náležejících, viniti a k dosažení pokuty přisauzené zatykač vyžádati nebo na statek obviněného právo vésti.

O dlužení se lidí poddaných.

Q. XXII.

Žádný poddaný bez povolení pána svého aneb úředníka jeho vyšeji tří kop grošův českých se dlužiti, a nadto veyš v žádné rukojemství se dávati nemá. Pakliby se toho dopustil: tehdy pán nebo úředník víceji nad summau již oznámenau dopomáhati povinen nebude, ani proto dále viněn býti nemůže.

Digitized by Google

Weise zugefüget werden. Nach Außgang aber der Acht Wochen sollen solche Unterthanen, Richter oder Geschworne widerum gegen gnugsamer Bürgschafft auf 50 Schock Groschen Böhaimbisch, oder da sie keine Bürgschafft haben könten, gegen einer gnugsamben Verschreibung, daß nämblich er oder sie bey Verlust Leibes und Lebens mit Worten und Wercken sich gegen dem Herrn, der ihn oder sie also im Gefängknüß gehabt, nit vergreiffen, auch gegen ihm und seine Unterthanen fridlich verhalten wollen, loß gelassen werden. Da sie aber keine Bürgen hetten, noch sich obgedachter massen verschreiben wolten: So können sie noch weiter im Gefängknüß gehalten werden. Wo aber der Herr seine Unterthane, Richter oder Geschworne nicht hinauß geben, noch die Straff für sie erlegen wolte: so verfelt er dem Kläger 20 Schock Groschen Böhaimbisch, und kan deßwegen vor Unsere Craiß-Haubtleüte oder Unter-Ambtleüte bey der Land-Tafel citirt werden. Würden aber der Unterthan, Richter und Geschworne widersprechen und in Abred seyn, daß sie sich hetten der Straff theilhafftig gemacht, und begehreten darüber gehört zu werden: so sollen sie von ihrem Herrn auff Anhaltung deß Klägers vor Unsere Craiß-Haubtleüte oder das kleinere Land-Recht gestelt werden, da dan erkent werden sol, ob die Beklagten in obgeschribene Straff gefallen oder nicht. Da aber der Unterthan oder der Richter und Geschworne die begehrte Vergwisserung mit dem entwichenen Unterthan gethan: so seynd sie auch solche 8 Tage zu continuiren verbunden, und weiter nicht; und der Grundherr sol den Gefangenen auff seines Herrn begehren, welches aber innerhalb 8 Tagen geschehen sol, herauß geben. Und so er solches nicht thätte, Kan er alßdan wegen vor-Enthaltung eines frembden Unterthans auff 20 Schock Groschen Böhaimbisch beklaget werden. Es sollen auch auff Unsern Herrschafften frembde Unterthanen diser Unserer Ordnung zuwider nicht auffgehalten werden. Da aber etwas dergleichen geschehe: so mögen Unsere Haubtleüte und Burggrafen deßwegen, wie andere, vorgenommen, auch allerdinges, wie oben gemeldet, die Straff von ihnen eingebracht werden. Gleicher gestalt können auch Unsere Haubtleüte und Burggrafen andere wegen Vorenthaltung ihrer Ambts-Unterthanen vornemen, auch zu Erlangung der zuerkanten Straff umb einen Steckbriff oder Einführung in deß Beklageten Landgut anhalten.

Von Einschuldigung der Unterthanen.

Q. XXII.

Kein Unterthan sol ohne Vorwissen seines Herrn oder desselben Ambtmans uber drey Schock Groschen Böhaimbisch entlehnen noch sich in Bürgschafft höher einlassen. Da aber ein Unterthan deme zuwider thäte: so ist der Herr oder sein Ambtman dem Kläger uber obgedachte Summa weiter zu verhelffen nicht schuldig, kan auch deßwegen ferner nicht beklagt werden.

Digitized by Google

O úředlnících a služebnících.

Q. XXIII.

Jestližeby se kdo z stavův dědičného Našeho království Českého k kterému pánu na službu dal: tehdy jak pán, tak i úředník neb služebník, jedni k druhým tak se zachovati mají, jakž od starodávna bývalo. Pakliby který pán kterého služebníka z týchž stavův bez viny do vězení vsadil, jej v vazbě držeti poručil a pustiti nechtěl, ale jej sobě slibem zavázal anebo zapsati přinutil, chtě, aby u něho přes čas svůj doslaužený déle slaužil aneb jemu se poddal: tehdy přátelé toho služebníka mohau pána neb pány před Nás, a v nepřítomnosti Naší před místodržící Naše obeslati. A což se tomu pánu, jakby se až do místného rozeznání té věci k úředlníku neb služebníku s strany vězení zachovati měl, rozkáže: tak se zachovati a dále z toho odpovídati a prav býti povinen bude.

Q. XXIV.

Než jestližeby pán kterého služebníka z stavův o hrdlo bez viny připravil: tehdy mohau přátelé toho umořeného k němu tím vším spůsobem, jak o mordech vyměřeno jest, hleděti.

Q. XXV.

Každý služebník, doslauže roku nebo času svého, můž od pána austně nebo listem odpuštění vzíti a dále slaužiti povinen není. Než úředník ten nemá než austní odpuštění vzíti a pořádný počet napřed učiniti a ze všeho prav býti.

Q. XXVI.

Kdyžby který služebník, pro potřebu pána svého jeda, jat byl, nemá se bez vůle pána svého šacovati, než má to svému pánu v známost uvésti. A pokudžby se pán jeho ujiti a jeho vyvaditi chtěl, anby to dobře učiniti mohl: tehdy služebník mezi tím z strany veyplaty své v nic se podvolovati a v žádné porovnání dávati nemá. Než jestližeby který pán toho svévolně zanedbal a služebníka svého, moha to dobře učiniti, nevyvadil, a služebník žeby pro zachování zdraví a života svého se šacoval: tehdy pán jeho jemu ten šacuňk zase navrátiti povinen jest.

Digitized by Google

Von denen Ambtleüten und Dienern.

Q. XXIII.

Da einer auß denen Ständen Unsers Erb-Königreichs Böhaimb sich bey einem Herrn in Dienst einliesse: sollen so wol der Herr als der Ambtman oder Diener sich gegen einander, wie vor Alters hero gebreüchlich gewesen, verhalten. Da aber ein Herr einen Diener, der eine Stands-Person wäre, unschuldiger weiß ins Gefängknüß setzen ließ, denselben in Verhafft behielte und nicht ledig lassen wolte, sondern zwinge ihn dahin, daß er zusagen oder sich verschreiben müste, uber seine versprochene und außgediente Zeit lenger in Diensten zu verbleiben oder sich gar unterthänig zu machen: In solchem fall mögen deß Dieners Befreünde den oder die Herren vor Uns, oder in Unserm Abwesen vor Unsere Stathalter, citiren lassen. Was nun solchem Herrn, wie er sich biß zu endlicher Erkantnüß der Sachen gegen dem Ambtman oder Diener der Gefängknüß halber verhalten solle, anbefohlen würdet: Deme sol er nachkommen und ferner deßwegen Red und Antwort geben und zu Recht stehen.

Q. XXIV.

Da ein Herr einen Diener auß denen Stands-Personen ohne Ursach umbs Leben brächte: so können deß entleibten Befreünde sich gegen dem Thäter allerdings, wie deßwegen von denen Mord-Thaten versehen, verhalten.

Q. XXV.

Ein jeder Diener, wan er seine Jahr und Zeit außgedienet, sol von seinem Herrn seinen Abschied Münd- oder schrifftlich begehren und darauff ferner zu dienen nicht verbunden seyn. Ein Ambtman aber kan seinen Urlaub nicht anders als Mündlich nemen; auch sol er zuvor ordendliche Raitung thun, von allem Red und Antwort geben und alles richtig machen.

Q. XXVI.

Da ein Diener in seines Herrn Geschäfften verraisete und darüber gefangen würde: so sol er ohne Vorwissen und Willen seines Herrn sich nicht schätzen oder ranzioniren, sondern sol solches seinem Herrn zu wissen thun. Und dafern der Herr sich seiner annemen und ihn ledig machen wolte, Solches auch wol thun könte: So sol der Diener inmittels sich seines Ranzions halber in keinen Vergleich einlassen. Da aber ein Herr vorsetzlicher weiß den Diener, ohngeacht er solches wol thun könte, loß zu machen unterliesse, und der Diener hierauff zu Erhaltung seiner Gesundheit, Leibes und Lebens sich schätzete: So ist der Herr solche Schatzung dem Diener wider zu erstatten schuldig.

Digitized by Google

Q. XXVII.

Ale však kdyžby jel bez vědomí a vůle pána svého neb úředníka jeho, a v tom jat byl: pán jeho není povinen zaň šacuňk dáti.

Q. XXVIII.

Jestližeby který úředník, služebník nebo člověk poddaný učinil co komu: tehdy ku pánu jeho má o to posláno a na něm toho dotazováno býti, stalo-li jest se to s jeho vůlí. A ten pán, ujistíc se tím úředníkem, služebníkem neb poddaným, má ode dne poselství ve dvauch nedělích pořád zběhlých odpověd světlau dáti, že jest se to s jeho vůlí stalo neb nestalo. Pakliby odpovědi světlé nedal, anebo se k tomu neznal, aneb odepřel, a ten, kdož poselství činí, to by naň, že se to s vůlí a vědomím jeho stalo, prokázati mohl: tehdy ku pánu má o to hleděno býti. Pakli by tím sám od sebe ten úředník neb poddaný vinen byl, to se také na nich postíhati bude.

Q. XXIX.

Pokudžby odemřelého úředníka bratr, syn, streyc, společník nebo nějaký jiný přítel, zůstávající toho úředníka službu anebo sice coby úředníku náležitého na zámku od pána zůstávalo, míti chtěl: není povinen pán ani jednoho ani druhého vydávati, leč mu počet na místě umrlého úředníka učiněn bude.

O zápovědi gruntův.

Q. XXX.

Kdyžby jeden druhému chtěl grunty zapovídati, má to jemu listem pod pečetí svau aneb dvěma hodnověrnými lidmi dáti věděti, že předně jemu, potom poddaným, služebníkům a čeládce jeho náchlebné, též také myslivcům a ovčákům (kromě cest a stezek svobodných) chozením, jezděním, pasením, myslivosti provozováním grunty své zapovídá. Však v té zápovědi každý má vůli zapověditi jedno neb druhé, jak se komu vidí.

Digitized by Google

Q. XXVII.

Da aber ein Diener ohn Vorwissen und Willen seines Herrn oder desselben Ambtmans verraisete und darüber gefangen würde: ist der Herr für ihn einige Schatzung zu geben nicht verbunden.

Q. XXVIII.

Da ein Ambtman, Diener oder sonsten ein Unterthan jemand etwas zu wider thäte: So sol man deßwegen zu dem Herrn schicken und ihn fragen lassen, ob solches mit seinem Willen geschehen wäre. Und der Herr sol sich hierauff mit seinem Diener, Ambtman oder Unterthan vergwißigen, und von dato der ergangenen Abschickung in 14 Tagen eine klare Antwort geben, ob solches mit seinem Willen geschehen sey oder nicht. Da er aber keine klare endliche Antwort geben, noch sich entweder darzu bekennen oder es verlaugnen wolte, der jenige aber, der die Abschickung gethan, könte, daß solches alles mit deß Herrn Wissen, Connivenz und Willen geschehen wäre, erweisen: So mag er deßwegen den Herrn beklagen. Hetten aber solches der Diener, Ambtman oder Unterthan für sich selbsten gethan: so mag man sich deßwegen an ihnen erholen.

Q. XXIX.

Da einer, deß verstorbenen Ambtmans Bruder, Sohn, Vetter, Gesellschaffter oder sonst ein Befreünder, die außständige Besoldung oder was sonsten auff eines Herren Schloß dem Ambtman zuständig verblieben wäre, begehren thäte: So ist der Herr weder eines noch das ander zu geben schuldig, Es wäre Ihm dan anstat deß Verstorbenen Ambtmans die Raitung zuvor gethan.

Von dem Recht, einem andern seinen Grund und Boden zu verbieten.

Q. XXX.

Solte einer dem andern sein Grund und Boden verbieten: so sol er ihme solches durch ein Schreiben unter seinem Insigil oder durch zwey glaubwürdige Männer notificiren und anzeigen lassen, daß er zuforderst ihme und dan seinen Unterthanen, Dienern und Gesindel, so an seinem Brod, so wol auch den Wildschützen und den Schäffern sein Grund und Boden (ausser der freyen Weg und Steg) verbieten thue, daß sie alle derselben Gründ mit gehen, reiten und fahren, wie auch der Hutwaid und Trifft, so wol deß Waidwercks müssig gehen sollen. Und bey solchem Verbot stehet einem jeden frey, eines oder das ander obberürter Stücke, wie es ihme gefällig, dem andern zu verbieten.

Digitized by Google

Q. XXXI.

Kdež dva nebo tři páni v jedné vsi lidi poddané mají: tehdy budau moci pásti zespolka jedni druhým na týchž gruntech; neb takoví společní držitelé jedni druhým grunty zapovídati nemohau. A kdoby přes takovau zápověd co komu přečinil, ten v pokutu o pychu vyměřenau upadne, kteréž nahoře psaným pořádem práva buď na pánu neb lidech poddaných dobývati může.

O zájmu dobytkův.

Q. XXXII.

Kdyžby jeden druhému bez zápovědi na jakékoli škodě na gruntech svých dobytek zajal: tehdy má tu škodu ihned svými aneb cizími hodnověrnými přísežnými lidmi očitě dáti spatřiti a obvésti. A což by ti lidé spravedlivě rozeznali, jakáby tím dobytkem škoda se stala: ten, číž dobytek jest, zaplatiti povinen bude. A jestliby škody ty i toho také, což s tím dobytkem protráveno jest, od zajetí dobytka v týmdni pořád zběhlém počítaje, nevyplatil: tehdy ten, kdož dobytek zajal, bude moci jej lidem přísežným dáti prošacovati, a jakby mnoho škoda vynášela a dobytkem protráveno bylo, to sobě odhádati dáti, a cožby přes to ještě zůstalo, tomu, číž dobytek jest, vydati, a jemu, aby jej sobě vzal, věděti dáti. A pokudžby také po zajetí v tom týmdni pořád zběhlém bezelstně co toho dobytka zhynulo, ten toho, kdož jej zajal, nahražovati povinen nebude; lečby se to, že ten, kdož dobytek zajal, zaumyslně jej zhubil aneb zmořil, dostatečně prokázalo. V té takové příčině tomu, číž dobytek zajal, podle slušnosti zaplatiti má.

Q. XXXIII.

Kdyžby jeden druhému bez zápovědi na jaké koli škodě na gruntech svých dobytek zajal: tehdy ten, komužby se škoda stala, bude moci hned, chce-li, škodu tu dáti obvésti, a ten jistý, čímž se dobytkem škoda stala, vedle rozeznání těch lidí, jakž nahoře dotčeno, škodu tu zaplatiti a jemu z toho prav povinen býti má. A pokudžby škody obvésti nechtěl: tehdy ten jistý, jehož dobytek jest, z každého kusu dobytka jeden groš bíley (sic!) český dáti má.

Digitized by Google

Q. XXXI.

Wo zwo oder drey Obrigkeiten in einem Dorff wären und hetten darinnen Unterthanen: dieselben sollen sich sämptlich der Hutwaid oder Trifft auff desselben Dorffs Gründen gebrauchen; dan dergleichen gesambte Inhaber können einer dem andern solche Gründ und Boden nicht verbieten. Welcher wider dergleichen Gebot etwas handlen wurde, derselbe fallet in die Straff und Poen, so wegen deß Hochmuths verordnet. Und zu Einbringung solcher Straff und Poen sol man sich dem obgeschribenem Process nach, es sey wider den Herrn oder den Unterthan, verhalten.

Von Eintreibung und Pfändung deß Viehes.

Q. XXXII.

So einer, ohn vorgehendes Verbot, eines andern Vieh, welches ihme auff seinen Gründen etwan einen Schaden gethan, eintreibt: so sol er solchen Schaden alßbald mit seinen oder andern glaubwürdigen geschwornen Leüten in Augenschein nemen lassen. Und wie hoch sie den zugefügten Schaden bey ihrem Gewissen schätzen werden: Solches sol der jenige, denn das Vieh zustehet, bezahlen. Würd er aber in acht Tagen, von der Eintreibung an zu raiten, solchen Schaden sampt allen deme, was auff das Vieh gegangen, nicht bezahlen: So mag der, so das Vieh eingetrieben, solch Vieh durch geschworne Leüte schätzen lassen, und so vil der zugefügte Schaden und das Futter, so auff das Vieh gegangen, außtragen, solches ihm zu schätzen lassen, und was uber dieses noch uberbleibet, deme, so das Vieh zuständig, folgen lassen, auch ihme solches abzuholen anzeigen. Und so er das Vieh nicht nemen wolte, So ist dieser nicht schuldig es weiter zu versehen. Und da sichs begebe, daß, nachdem das Vieh eingetrieben, innerhalb acht Tagen ein Theil davon stürbe, solchen Schaden ist der, welcher das Vieh eingetrieben, zu erstatten nicht schuldig; Es wäre dan Sach, daß er das Vieh muthwillig hette erhungern lassen, und solches auff ihn erwiesen würde. In solchem fall würd er schuldig seyn, das abgangene Vieh deme, so es zugehöret, der Billigkeit nach zu bezahlen.

Q. XXXIII.

Da einer deß andern Vieh auff seinen Grund und Boden nach geschehenem Verbot, indem es ihm Schaden thäte, ergriffe: so mag er alßbald, so es ihm gefällig, den Schaden besichtigen lassen, und der, dem das Vieh zuständig, ist schuldig, obgedachter Erkäntnüß nach, den Schaden zu gelten und ihme deßwegen Recht zu werden. So er aber den Schaden nicht wil lassen besichtigen, so ist der jenige, deß das Vieh ist, von jedem Stuck Viehes ihme einen Groschen Böhaimbisch zu geben schuldig.

Digitized by Google

Q. XXXIV.

Kdožby svévolně záplaty za škody, což hodnověrnými lidmi rozeznáno bylo, přijiti, anebo z jednohokaždého kusu dobytka bílého groše českého vzíti, nýbrž dobytka za sebau zanechávaje, ani na rukojmě téhož dobytka od sebe vydati nechtěl: tehdy ten, číž dobytek jest, může toho jistého, kterýž dobytek vydati nechce, jak z pycha obyčej jest, viniti. A ten, kdož takového pychu se dočinil, má pokutu i s škodami i autraty od rozsudku ve dvauch nedělích pořád zběhlých složiti a zaplatiti.

Q. XXXV.

Žádný druhému dobytka na cizích gruntech nezajímej. Pakliby zajal, tehdy nicméně aby zarožné z každého jednoho kusu dáno, též autraty a náklady proto vzešlé a vynaložené zaplacené byly. A ten, kdož tak dobytek svůj vyplatil, bude moci toho, jenž dobytek na cizích gruntech zajal, z takového nepořádného zajetí před Náš saud zemský aneb komorní obeslati. A provede-li žalobu svau, tehdy má obviněný netoliko zárožné z každého kusu, anebo peníze za příčinau autrat předešle přijaté, zase navrátiti, ale nadto pokuty 50 kop grošův českých složiti, též škody pro tu při vynaložené vynahraditi. Než jestližeby původ na gruntech zájmu neprokázal: tolikéž podobným spůsobem obeslanému škody a autraty vynaložené dáti povinen jest.

Q. XXXVI.

Než jestližeby se komu bez zápovědi jaká od dobytka škoda stala: tehdy ten jistý, kterýžby dobytek zajiti chtěl, tu škodu svrchu psaným spůsobem obvésti, a ten, komuž dobytek náleží, takovau škodu zaplatiti povinen jest. A nezaplatil-liby ihned: tehdy ten, komuž se škoda stala, nechce-li, jakž oznámeno, dobytkem sobě zaplatiti, bude moci tomu, číž dobytek jest, jiné věci jeho až do té summy, jakby se vysoce ta škoda rozeznaná vztahovala, právem obstaviti.

Q. XXXVII.

Kdožby po učiněné zápovědi na škodě na svých gruntech dobytka zajiti nemohl, proto žeby mu z jeho gruntův na cizí ušel: tehdy má zárožné z jednoho každého kusu dobytka, coby

Digitized by Google

Q. XXXIV.

Welcher die Bezahlung dessen durch glaubwürdige Leüte zuerkanten Schadens oder von einem jeden Stuck Viehes einen Groschen Böhaimbisch nicht annehmen, sondern das Vieh hinder sich behalten, noch von sich auff Bürgschafft geben wolte: Dieser kan von dem jenigen, dessen das Vieh ist, wie in Sachen, so den Hochmuth betreffen, gebräuchlich, citirt werden. Und der also solchen Hochmuth verübt, würdet die Straff sampt dem Schaden und Unkosten von dato deß Rechtlichen Erkäntnüß in 14 Tagen zu bezahlen schuldig seyn.

Q. XXXV.

Keiner sol eines andern Vieh von frembden Gründen zu sich eintreiben. Da er aber solches thäte, sol ihme zwar nichts destoweniger das Gelt von einem jeden Stück Vieh oder die taxirte Unkosten bezahlt werden. Der jenige aber, der sein Vieh also außgelöst, mag den, der es von frembden Gründen eingetriben, wegen solcher verübter unzulässiger Eintreibung vor Unser Land- oder Cammer-Recht citiren lassen. Und so er seine Klag beweist, sol der Beklagte nicht allein das von jedem Stück Vieh oder wegen der Unkosten zuvor empfangenes Gelt wider restituiren, sondern er sol auch noch darüber 50 Schock Groschen Böhaimbisch Poenfal, neben Erstattung aller auffgewenter erwisener Unkosten, zu erlegen schuldig seyn. Da aber der Kläger solche unordendliche, von frembden Gründen geschehene Eintreibung nicht erwise: so sol er dem Beklagten die Schäden und Unkosten zu bezahlen ebenermassen verbunden seyn.

Q. XXXVI.

So einem ein Schad durch deß andern Vieh, ausserhalb deß fals, da Grund und Boden verboten, geschicht: so sol der jenige, so das Vieh eintreiben wolte, den Schaden obbeschribener massen besichtigen lassen, und der Herr deß Viehes sol solchen Schaden bezahlen. So er es aber nicht alßbald bezahlen wolte: so mag der, so den Schaden erlitten, sich aber, wie vorgemelt, mit dem Vieh nicht wolte bezahlt machen, dem andern, dessen das Vieh ist, andere seine Sachen, so weit sich die zuerkante Summa deß Schadens erstreckt, kümmern und verarrestiren lassen.

Q. XXXVII.

So jemand nach geschehenem Verbot das Vieh, welches ihme auff seinen Gründen einen Schaden gethan, nicht eintreiben kan, darumb daß es sich von seinen Gründen wegk und auff frembde Gründe begeben: so sol er dannoch von jedem Stück Vieh einen Groschen Böhaimb., so vil er beweist, daß deß Viehes auff seinen Gründen ge-

Digitized by Google

osvědčil, že jest na gruntech jeho byl, po jednom groši bílým českým, upomínati. A nedal-liby mu ho, komuž dobytek náleží, může o to k němu hleděti a jeho z pychu viniti.

O meznících a právu jich, též i o hranicích zemských.

Q. XXXVIII.

Kdožbykolivěk komu mezník aneb mezní dřevo vykopal, přesekal, buďto jinam přesadil a zakopal, aneb jakkoliv by jinak se to státi mohlo, bez vůle a vědomí toho, s kýmž ty mezníky spolu má, předělal: ten druhému z jednoho každého tak změněného mezníka aneb mezního dřeva, též z jiného mezního znamení 20 kop grošův českých propadne. A ten, kdož se toho dopustil, může z dotčené pokuty před Naším saudem větším zemským obviněn býti. Než udělal-liby to čí člověk poddaný aneb služebník bez vůle a vědomí pána svého: ten 10 kop grošův českých propadnauti, a pro neodvedení té pokuty před saud Náš větší zemský obeslán býti má. A kdyžby se to na toho poddaného provedlo: tehdy na něm ta pokuta se prosaudí. Pakliby tak mnoho statku, co ta pokuta vynáší, neměl: tehdy jej pán jeho tomu, komuž mezníky vymetal neb přesekal, neb jinam přesadil, vydá, a on jemu té pokuty rukami svými oddělati neb odslaužiti povinen bude.

Q. XXXIX.

Žádný z obyvatelův království tohoto Českého nemá na hranicích zemských žádných lesův nebo dříví na štokramu k dokonalému takového dříví vymeycení bez Našeho neb Našich dědicův, budaucích králův Českých, patrného povolení a vůle odprodávati, aby tudy hranice království tohoto v žádnau škodlivau pochybnost a nejistotu uvozovány nebyly.

O plavení dříví, a jak se v tom zachovávati má.

Q. XL.

Jedenkaždý může dříví své, kde mu se líbí, po Labi a jiných řekách plaviti, však aby tím pánu gruntu na jezích žádné škody neučinil. A Pražané na čas takové plavby vrat na jezích nemají zavírati dáti. A jedenkaždý z stavův může dříví

Digitized by Google

wesen, zu fordern haben. Und so sich der Herr deß Viehes waigert, das Geld zu erlegen: So kan er deßwegen mit Recht vorgenommen und eines Hochmuths beschuldiget werden.

Von denen Gräntz- und Rainstainen und derselben Recht, wie auch denen Land-Gränitzen.

Q. XXXVIII.

Wan einer dem andern ein Rainstain oder ein Gräntzbaum außgrübe, abhackte oder denselben anderswohin versetzte, vergrübe oder auch sonsten ander gestalt, wie solches geschehen möcht, mit demselben ohne Wissen und Willen deß andern, mit dem er die Rain- und Gränitz hette, einige Veränderung vorneme: der verfält dem andern wegen eines jeden also veränderten Rainstains oder Gräntzbaums oder andern Marckzeichens 20 Schock Groschen Böhaimbisch. Und kan der jenige der solches verübt, wegen obgedachter Straff vor Unserm grössern Land-Recht beklagt werden. So aber solches etwan eines Herren Unterthan oder Diener ohne deß Herrn Wissenschafft thäte: derselbe sol verfallen zehen Schock Groschen, und wegen Einbringung derselben Straff sol auch vor dem grössern Land-Recht geklaget werden. Und wan solches über den Unterthan dargethan und erwisen, sol die Straff und Poen wider denselben erkant werden. Und so er nicht so viel in Vermögen hette, als die Straff außtrüge: so sol ihn sein Herr dem jenigen, deme er die Rainstain außgegraben und anderswohin versetzt, hinaußgeben und folgen lassen, und er sol ihme solche Straff mit seiner Hand-Arbeit abarbeiten oder abdienen.

Q. XXXIX.

Es sol keiner auß denen Inwohnern dieses Königreichs an den Landgränitzen eintzigen Wald oder Stuck Holtzes auff einen Stockraum zu gäntzlicher Abtreibung desselben Holtzes ohne Unsern oder Unserer Erben, Nachkommender Könige, außtrücklichem Consens und Bewilligung nicht verkauffen, damit die Gränitzen dieses Königreichs nicht etwan dardurch in Zweiffel und Ungewißheit gerathen möchten.

Von Flösung deß Holtzes, und wie es damit gehalten werden sol.

Q. XL.

Ein jeder kan sein Holtz auff der Elbe und andern Flüssen hinflössen, wo es ihm gefällig, doch daß er dem Grundherrn an der Wühr keinen Schaden zufüge. Auch sollen die Präger die Durchläß in denen Wühren zu Zeit der Holtzflösung nicht verschliessen. Und mag

Digitized by Google

své po svých poddaných plaviti a jim je k opatrování dáti, a za tau příčinau k tomu pražských plavcův potřebovati zavázán není.

Q. XLI.

Nemá žádný při svých jezích na Labi nebo jiných tekutých vodách a řekách na překážku, aby lososy neb jiné ryby nahoru nešly, hradbu vyšší přes půl lokte dělati, pod pokutau 25 kop grošův českých. A z té pokuty jeden druhého před Náš saud zemský větší obsýlati může. A ten řád, co se jezů dotýče, aby se podobným spůsobem na panstvích Našich zachoval, milostivě chtíti ráčíme.

Q. XLII.

Paušraibr Náš v skupování dříví k potřebám Našim přede všemi jinými napřed ať skupuje; však splaveného dříví, kteréž ku potřebě Naší kaupiti chce, mimo osm dní obstavovati, ani toho, od něhož dříví kaupil, s záplatau přes osm dní od ztržení a vyznamenání dříví zdržovati nemá. A nebylo-liby v tom čase zaplaceno: tehdy potom prodávající bude moci své dříví, komuby chtěl, prodati a odbyti. Tolikéž nemá paušrayber Náš sám v skupování dříví handlovati, ani pod jménem Našim kaupeného dříví zase buď pro zisk svůj, neb pro přátelství jinému přepauštěti; a to pod propadením pokuty 10 kop grošův českých. Z kteréžto pokuty před saud Náš komorní bude moci obeslán býti a k tomu to dříví nebo vrátiti nebo hotovými penězi zaplatiti.

Q. XLIII.

Tolikéž stavy dědičného Našeho království Českého podle starobylého obyčeje a obdarování královských při plavení dříví ve všem dokonce zůstavovati a nad tím milostivě ruku držeti ráčíme, tak aby od nižádného plavení dříví stavům bráněno nebylo, a jedenkaždý k potřebě své dříví kupovati toho vůli měl. Jakož pak paušraybr Náš, též i jiní překupníci, dříví nadsazovati, ani také zbraňovati nemají, aby stavové, tolikéž i poddaní jích, dříví své jak nejlépe odbyti a prodávati moci neměli.

Q. XLIV.

Pražané na ta dříví, kteráž se k stavení neb k palivu, buď drobná neb velká, po vodě plaví nebo po zemi vezau, žádných cel ukládati nemají.

Digitized by Google

ein jede Stands-Person sein Holtz durch seine Unterthaner flössen und verwahren lassen, und sol deßwegen Prägerische Flösser zu gebrauchen nicht verbunden seyn.

Q. XLI.

Keiner sol auch bey seinen Wühren an der Elb oder andern fliessenden Wassern die Zeüne, zu Verhinderung, daß die Lax und andere Fische nicht hinauff gehen, höher als eine halbe Eln, bey Straff 25 Schock Groschen Böhaimbisch, erheben. Und wegen solcher Straff kan einer den andern vor Unser klein Land-Recht citiren. Auch wollen Wir obberürte Ordnung mit den Wühren auff Unsern Herrschafften gleicher gestalt zu halten gnedigist anbefehlen.

Q. XLII.

Unser Bauschreiber sol in Erkauffung deß Holtzes zu Unsern Notturfften vor allen andern den Vorkauff haben; Jedoch sol er das ankommende Holtz, so er zu Unser Notturfft erkauffen wil, uber acht Tag in Verbot nicht halten, noch dem jenigen, von welchem er das Holtz erkaufft, mit der Bezahlung uber acht Tag von dato an, da der Kauff geschlossen und das Holtz außgezeichnet, auffhalten. So er aber in benanter Zeit die Bezahlung nicht thäte, so mag der Verkauffer das Holtz einem andern seines Gefallens verkauffen. Es sol auch Unser Bauschreiber bey Straff 10 Schock Groschen Böhaimbisch mit Einkauffung deß Holtzes keinen Handl treiben, noch das in Unserm Namen erkauffte Holtz einem andern, es geschehe gleich umb Gewin oder umb Freündschafft, überlassen. Und wegen solcher Straff kan er vor Unser Cammer-Recht citirt werden, und sol darneben solches Holtz entweder wider zu geben oder par zu bezahlen verbunden seyn.

Q. XLIII.

Wir wollen auch die Stände Unsers Erb-Königreichs bey den Holtzflössen und habenden freyen Strassen an den Wasserströmen, ihrem alten Gebrauch und Königlichen Begnadungen nach, allerdinges verbleiben lassen und darüber gnedigist handhaben, also daß ihnen die Holßflösung von niemanden verwöhret werden solle. Auch mag ein jeder zu seiner Notturfft Holtz einkauffen; wie dan Unser Bauschreiber, so wol andere, welche sich deß Verkauffs gebrauchen, das Holtz nicht übersetzen, noch auch wöhren sollen, daß die Standes-Personen, so wohl ihre Unterthanen, ihr Holtz auffs best als sie können, zu verkauffen nicht Macht haben sollen.

Q. XLIV.

Es sollen auch Unser Präger Stäte weder auff das Bau- oder Brennholtz, es sey klein oder groß, so zu Wasser oder Land ankombet, einigen Zoll zu legen nicht befugt seyn.

Digitized by Google

Q. XLV.

Jestližeby se přihodilo, žeby někomu dříví skrze povodní neb jináče uplynulo a na cizího pána grunt se dostalo: tehdy pán toho gruntu tomu, komuž to dříví buď na mále neb na mnoze náleží, beze všeho jeho vyplacování má zcela a zauplna navrátiti a propustiti. A pakliby pán gruntu toho dříví navrátiti nechtěl: tehdy jej bude moci za tau příčinau do saudu Našeho komorního obeslati a ta pře hbitě bez odkladův a před jinými vyslyšána a rozeznána býti má. Pakliby pán gruntův, maje k tomu lidi své poddané, takového uplynutí dříví zastavil a dále mu plynauti nedal: tehdy ten, čížby to dříví bylo, má se s ním za jeho práci podle mírnosti narovnati.

O toku vody a řekách.

Q. XLVI.

Každý vodu, kteráž nápadně na grunty jeho přichází, můž pojíti a k své potřebě vésti, jak se mu líbí. Však kdyžby ji tak po gruntech svých vedl, aby ji zase tu, kdež jest prve na gruntu jeho odpad svůj měla, uvedl, a tak do prvního a starého toku vpustil. Pakliby toho neučinil a sausedům svým potoky náležející osúšel, anebo vody zauplna, jako od starodávna beyvalo, nepauštěl, nýbrž díl neb všecku jinudy obrátil a vedl, a po takovém svém přečinění, jsauc skrze ceduli řezanau napomenut, toho nenapravil a všeho k prvnějšímu spůsobu nepřivedl: tehdy má druhému, kterémuž to učinil, 100 kop grošův českých pokutau propadnauti. Z kteréžto před saud zemský jeden druhého obsýlati může. A My nebo Náš saud zemský, kdyby strana původní jakého zatím v příčině toku vody opatření vyhledávala, ráčíme a mají moc vyměření učiniti, jakby se strany do skonání té pře k sobě chovati měly.

Q. XLVII.

Žádný nemá rybníkův svých tak napauštěti, aby tudy sausedu svému grunty zatopoval anebo schválním upuštěním vody na polích, laukách neb lesích sausedu svému jakau škodu učinil. Pakliby se co takového dopustil, a jsa od sauseda svého napomenut, od toho nepřestal: tehdy sausedu svému 100 kopy grošův českých propadne.

Digitized by Google

Q. XLV.

Da durch Ungestüm deß Wassers oder anderweg sich zutrüge, daß einem sein Holtz auff eines andern Herrn Grund verschwämmet und geführet würde: so sol solcher Grundherr dem jenigen, deme solches Holtz zuständig, es sey vil oder wenig, ohne alle Entgelt für voll widerumb folgen lassen. Und so sich der Grundherr das Holtz wider zu geben waigern wolte: So mag er deßwegen vor Unser Cammer-Recht citirt, und dergleichen Sachen sollen schleünig und vor andern erörtert werden. Da aber der Grundherr mit Zuthuung seiner Leüte solches abgeschwembtes Holtz hette auffgehalten und also verhüttet, daß es nicht weiter geschwommen: So sol der Herr, dem das Holtz zustehet, sich wegen gehabter Müh der Billigkeit nach mit ihme abfinden.

Von denen Wasserflüssen.

Q. XLVI.

Ein jeder mag das durch seine Gründe und Boden fliessende Wasser fassen und dasselbe zu seiner Notturfft, wie es ihm gefällig, führen und laiten. Doch wan es also über seine Gründe geführet, so sol er es widerumb dahin, wo es zuvor von seinem Grund und Boden den Außfall gehabt, führen und wenden, und also in den alten und vorigen Gang bringen. Wo er es aber nicht thäte und die seinem Nachbar zugehörige Bäch trucken machte, oder den Fluß nicht für voll, wie vor Alters gewesen, lauffen liesse, sondern eines theils desselben, oder gantz und gar anders wohin wendete und führete, noch solches sein beginnen, unangesehen er durch außgeschnittene Zettel ermahnet worden, ändern und alles in vorigen Stand bringen wolte: so sol er dem andern, deme er solches gethan, 100 Schock Groschen Böhaimbisch zur Straff verfallen. Und wegen dergleichen Straff mag einer den andern vor das grösser Land-Recht citiren. Da auch der Kläger wegen dergleichen Wasserflüß umb eine interims-Verseh- und Anordnung anhielte: so kan von Uns oder Unserm grösserm Land-Recht eine Gerichtliche Verordnung geschehen, wie die Partheyen biß zu Erörterung der Haubtsach gegen einander sich verhalten sollen.

Q. XLVII.

Keiner sol seine Teüch und Weyher mit Wasser also anfüllen, daß er hiedurch seines Nachbarn Grund und Boden überschwemme- und ertrenckete oder sonsten deß Nachbarn Aeckern, Wiesen oder Wäldern durch gählinge und starcke Ablassung deß Wassers einigen Schaden zufüge. Da er aber etwas dergleichen thäte, und auff seines Nachbarn geschehene Abmahnung davon nicht abstünde: so sol er seinem Nachbar 100 Schock Groschen Böhaimbisch verfallen haben.

Digitized by Google

O myslivosti.

Q. XLVIII.

Na gruntech Našich a kteréhožkoli stavu žádný, buď sám nebo skrze služebníky své, žádné myslivosti s chrty, lihavými psi, krahulci, jestřáby, rarohy, s ručnicemi, tenaty, sítěmi aneb jakáby se koliv myslivost vymysliti a užívati mohla, ani na poli, ani v lesích, na týchž gruntech Našich bez vůle a vědomí Našeho, aneb těch, číž gruntové jsau, provozovati nemá. A to pod propadením 100 kop grošův českých, kolikrátby se a jak často toho dopustil.

Q. XLIX.

Jestližeby kdo dotčeným spůsobem na gruntech Našich myslivost provozoval: tehdy hejtman Náš, kterýžby takové grunty Naše spravoval, má jej hned před menší saud zemský obeslati. Nápodobně stavové mohau se v příčině myslivosti jedni k druhým tolikéž tak chovati. A takové pře hbitě a summovně přede všemi jinými věcmi vyřizovati a fedrovati se mají. A jestližeby kdo za příčinau provedené myslivosti cizích služebníkův neb poddaných k svědomí užiti chtěl: může toho pána, jehožto služebníka neb poddaného k svědomí potřebuje, bez obeslání skrze psaní pod pečetí svau se dožádati, aby jemu služebníka nebo poddaného pod pokutau v tom listu doloženau postavil. Kdežto pán téhož služebníka neb poddaného svého pod uvarováním již jmenované pokuty postaviti povinen jest. Pakliby kdo koho z stavův k témuž svědomí potřeboval: může toho týmž spůsobem skrze psaní žádati, a ta osoba z stavů svědomí své bez odpornosti vydati má. Pro nevydání pak takového svědomí v pokutu v psaní doloženau propadne.

Q. L.

Jestližeby kdo pak při provozování myslivosti, vtíraje se na cizí grunty, někoho z poddaných, s kterýmžby ho usvědčiti mohli a chtěli, bil neb pohrůžky činil, a po nich se sháněl, neb samého se jmenovati nechtěl, a to se při též rozepři provedlo: ten podle uvážení saudcův strestati se má; a to jedenkaždý podniknauti povinen bude. Však to se přitom vymiňuje a vyhražuje, jestližeby který pán poddaného svého, aby na gruntech jeho myslivost provozovati mohl, osvoboditi chtěl: to bude moci

Digitized by Google

Von der Jagts-Gerechtigkeit und dem Waidwerck.

Q. XLVIII.

Keiner sol weder für sich, noch durch seine Diener, auff Unsern, noch eintzigen Standes-Person Grund und Boden, Waidwerck treiben, es sey mit Windspilen oder verlegenen Hunden, oder mit Baitzen, Spärbern und Habichten, oder mit Büxen und Netzen, oder wie das Waidwerck sonsten mag erdacht und geübt werden, weder auff dem Feld noch in Wäldern, ohne Unser, wan es auff Unsern Gründen und Boden, oder der jenigen, denen der Grund sonst zuständig, wissen und Willen. Und solches alles bey Poen und Straff 100 Schock Groschen Böhaimbisch, so offt und vil es geschicht.

Q. XLIX.

Da einer auff Unsern Gründen obberürter massen Waidwerck getrieben: So sol ihn Unser Haubtman, welcher denenselben Uns zugehörigen Gründen fürstehet, also bald vor dem kleinern Land-Recht vornemen. Gleicher gestalt mögen auch die Standes-Personen einer gegen dem andern wegen deß Waidwercks sich verhalten. Und sollen dergleichen actiones gantz schleünig, Summarisch und vor allen andern Sachen expedirt werden. Und da einer eines andern Dieners oder Unterthans Zeügnüß, in Sachen dergleichen Waidwerck betreffend, bedürfftig wäre: mag er an den jenigen Herrn, dessen Dieners oder Unterthans Zeügnüß er also bedarff, ohne vorgehende Ladung nur durch ein Schreiben unter seinem Insigil begehren, solchen seinen Diener oder Unterthan bey der in solchem Schreiben benenten Straff zu stellen. Darauff der Herr solchen seinen Diener oder Unterthan bey Vermeidung benenter Straff zu stellen verpflicht ist. Da auch einer eines Stands-Persons-Zeügnüß von nöthen hette: mag er solches gleicher gestalt durch ein Schreiben begehren, und eine solche Stands-Person sol sein Zeügnüß zu geben schuldig seyn. In Verbleibung dessen fält er in die Straff, so im Schreiben gesetzt worden.

Q. L.

Solte etwan einer, so sich deß Waidwercks auff eines andern Grund und Boden anmassen würde, anderer Herrn Unterthan, mit deme man ihn deß verübten Waidwercks überzeugen könte oder wolte, schlagen, ihme drohen, nachjagen, oder sich selber, wer er sey, nicht namhafft machen, und solches bey gemelter action auff ihn dargethan und erwiesen würde: derselbe sol nach Erkäntnüß der Rechtssitzer gestrafft werden, welcher dan ein jeder nachzukommen schuldig seyn sol. Jedoch wird hiebey dieses außgenommen und vorbehalten, In fall ein Herr seinen Unterthan einen dahin befreyen wolte, daß er auff seinem Grund

Digitized by Google

jedenkaždý pán (však toliko na gruntech svých) učiniti. Než kterýbykoliv na cizích gruntech postižen anebo usvědčen byl: toho každého aby každý mohl vzíti a vyzdvihnauti. A on od Nás, a v nepřítomnosti Naší od místodržících Našich, podle povahy přečinění svého má strestán býti.

Q. LI.

Než jestližeby kdo s chrty na gruntech svých poštval, aneb s jestřábem honil, a potom žeby po svém traudu z gruntův svých na cizí grunty ne zaumyslna, než z té příčiny a potřeby jel, a to dostatečně ukázal: na takového pokuta vztahovati se nemá.

Q. LII.

A jestližeby kdo jaké řádné veysady a královské obdarování k provozování myslivosti na gruntech Našich od Našich slavných předkův dostal a ty sobě od Nás potvrzené měl: ten té myslivosti vedle svých veysad a obdarování užiti má a může.

Q. LIII.

Žádný z stavův, ani kdo jiný, aby žádných jam na zvěř černau neb červenau, velkau neb malau, na pomezí a při pomezích dědičného Našeho království Českého a lesích německých, buď na gruntech Našich nebo svých vlastních, kdebykoliv byly, nedělal, a ty, které jsau zdělané, aby zametali a zadělali; pod pokutau 25 kop grošův českých, polovici do Naší komory královské a polovici tomu, kdožby o tom oznámil propadení. Než jámy na vlky a lišky, ty se vymiňují, a takové každý na svých gruntech bude moci dáti udělati.

Q. LIV.

Aby žádný sedlák zaječích ani jiných mysliveckých tenat k užitku svému neměl, ani na gruntech pána svého bez vůle jeho nehonil; lečby na to veysady, obdarování a handfešty pořádné měl a jich užíval. Pakliby který sedlák, obžalován jsa před pánem svým, proto žeby takové tenata měl a to naň usvědčeno bylo, a na to by žádných handfeštů, veysad ani povolení neukázal: tehdy pán toho sedláka má rozkázati ta tenata tomu, který sedláka obžaloval, vydati. Pakliby pán nerozkázal: tehdy původ bude moci téhož obžalovaného sedláka před Náš saud komorní ze 100 kop grošův českých obeslati. A provede-li to naň, tehdy takové peníze jemu přisauditi se mají.

Digitized by Google

und Boden Waidwerck treiben möchte: Solches sol ein jeder Herr, doch nur auff seinen Gründen, zu thun befugt seyn. Solte aber einer auff eines andern Gründen ergriffen und daselbst uberzeugt werden: denselben sol jederman Macht haben, verfassen und auffzuheben. Und so sol derselbe von Uns, oder in Abwesen Unser von Unserm Stathalter, nach Gelegenheit deß Verbrechens gestrafft werden.

Q. LI.

Wan einer auff seinen Gründen hetzet oder baitzete, und hernacher der Spür nachsetzte, und also auff andere und frembde Gründ, doch nicht fürsetzlich, sondern auß obgemelter massen kommen, und solches gnugsam erweisen möchte: auff denselben sol sich obgedachte Poen und Straff nicht erstrecken.

Q. LII.

So etwan einer eine Königliche Befreyung, Waidwerck auff Unsern Gründen zu üben, von Unsern vorigen Hochgeehrten Vorfahren erlangt, auch von Uns confirmirt wäre: Derselbe kan sich solchen Waidwercks Krafft habender Befreyung gebrauchen.

Q. LIII.

Keine Stands-Person, noch sonsten jemand, sol an und bey den Gräntzen Unsers Erb-Königreichs an den Teütschen Wäldern, auff Unsern noch ihren eigenen Gründen, wo auch die gelegen seyn mögen, einige Gruben auff schwartz und roth, klein oder groß Wilprät machen; auch die jenigen Gruben, so albereit gemacht wären, wider verschütten und gleich machen; und solches alles bey Straff 25 Schock Groschen Böhaimbisch, halb für Unsern Königlichen Fisco und halb für den, der solches anzeigen würde. Doch sollen die Wolffs- und Fuchß-Gruben außgenommen seyn; dergleichen mag ein jeder auff seinen Gründen machen lassen.

Q. LIV.

Kein Bauersman sol Hasengarn noch andere Waidwercks-Netz für sich selbsten haben, noch auff seines Herrn Grund ohne seine bewilligung sich einigen Waidwercks anmassen; Er hette dan deßwegen ordendliche Befreyung und Handfest und daß er sich derselben gebrauchen möchte. Würde nun ein Bauersman bey seinem Herrn, daß er dergleichen Netz hette, angeklaget, auch solches über ihn erwisen, und er keine Befreyung und Handfest, noch Erlaubnuß deßwegen auffzuweisen hette: So sol der Herr, deme der Bauersman zustehet, solch Netz dem Kläger herauß zu geben befehlen. Und so solches nicht anbefohlen würde, so mag der Kläger den Herrn deß beklagten Bauersmans vor Unser Cammer-Recht wegen Straff 100 Schock Groschen Böhaimbisch citiren lassen. Und so er seine Klage erweist, sollen ihme solche Gelder zuerkänt werden.

Digitized by Google

Q. LV.

Jestližeby kdo na shony nočně nebo na posad buď malau nebo velikau zvěř, anebo i tenaty ve dne nebo v noci na cizím gruntu honil, a byl zastížen anebo potom naň to bylo usvědčeno: ten tomu, na čích jest gruntech honil, 100 kop grošův českých aby propadl. K tomu pán gruntu budu moci jemu tenata pobrati a lidi, kteřížby napomáhali a stavu rytířského nebyli, do závazku vzíti, a jich nepropauštěti, dokavadžby každý z nich 10 kop grošův českých nesložil.

Q. LVI.

Jedenkaždý z stavův, jako i města, na gruntech svých myslivost podle libosti a jak právo mají, provozovati a užívati mohau. Než sedlák nemá žádné myslivosti na gruntech svých ani cizích, s ručnicemi, kušemi, tenaty, jamami, ani jiným vymyšleným spůsobem provozovati a užívati. Pakliby se toho co dočinil a to naň provedeno bylo: má dvě neděle u vězení seděti. Ale myslivosti na ptáky, na číhadlech nebo jináče, s volí a vědomím pána toho gruntu, čí jsau, provozovati může.

Q. LVII.

Kdožby koho navozoval nebo navedl, aby na cizí grunty s myslivostí jel neb šel, a to naň uznáno a provedeno bylo: tehdy ten, kdož ho navedl, v tauž pokutu upadnauti má, jakž nahoře oznámeno jest. A jestližeby kdo komu grunty své s myslivostí zapověděti chtěl: aby tu zápověď tak a tím spůsobem a pořádem učinil, jako kdoby komu grunty své pastvami zapověděl.

O ručnicích a právu jich nošení a užívání.

Q. LVIII.

Všecky osoby z vyšších stavův dědičného Našeho království Českého ručnic krátkých, i služebníci jich na cestách pro ochranu svau a osob svých mohau užívati; než ručnic mysliveckých nikdež jinde než toliko na gruntech svých užívati nemají. Však jedenkaždý druhému na gruntech svých dovoliti toho může, a ten, komuž se to dovolí, toho užije.

Digitized by Google

Q. LV.

So jemand auff eines andern Grund und Boden, auff einer Nachjagt oder Stallung, es wäre auff ein groß oder klein Wildprät, oder sonsten, bey Tag oder Nacht, mit Waidwercksſachen betreten oder dessen hernach uberzeügt würde: so sol er dem jenigen, auff dessen Grund er solches verübt, 100 Schock Groschen Böhaimbisch verfallen haben. Auch mag der Grundherr ihme die Netz abnemen und die Leüt, so sich dabey befinden und nicht Adeliches Stands wären, in Verhafft ziehen, und sie so lang halten, biß er von einem jeden 10 Schock Groschen Böhaimbisch bekommen.

Q. LVI.

Ein jede Stands-Person, wie auch die Stäte, mögen auff ihren Gründen sich alles Waidwercks nach ihrem gefallen und wie sie befugt seyn, gebrauchen. Ein Bauersman aber sol sich keines Waidwercks, weder auff seinen noch andern Gründen, mit Büxen, Armbrusten, Netzen, Gruben, noch wie das erdacht werden mag, unterfangen. Da er aber solches thät und dessen uberwiesen würde, sol er 14 Tag mit Gefängnüß gestrafft werden. Deß Vogel-stellens aber, es sey auff dem Vogel-Herd oder auff andere weiß, mag sich ein Bauersman gebrauchen; doch mit Vorwissen und Einwilligung deß jenigen, dem solche Gründ zustehen.

Q. LVII.

Wan einer den andern anführen und verleiten thäte, daß er auff eines frembden Herrn Grund und Boden Waidwerck zu treiben, gehen oder reiten solte, und der jenige, der also angeführet worden, uberwisen würde: so sol der, so den andern also verleitet, die Straff, wie oben gemeldet, gleicher gestalt verfallen haben. Und da einer den andern auff seinem Grund und Boden das Waidwerck verbieten wolte: Sol er solches also und dergestalt thun, wie man die Viehwaid zu verbieten pfleget.

Von Büxen und Röhren, und dem Recht dieselbe zu tragen und zu führen.

Q. LVIII.

Ein jeder auß denen höhern Ständen Unsers Erb-Königreichs Böhaimb kan für sich und seine Diener die kurtzen Büxen und Röhr im Raysen zu seiner Defension, zum Waidewerck aber keines Pürsch-Rohrs anders als auff seinen Gründen, gebrauchen. Doch kan ein jeder einem andern solches auff seinen Gründen erlauben, und solcher Erlaubnüß mag sich der jenige, so sie erlangt, gebrauchen.

Digitized by Google

Q. LIX.

A kdožby z města nebo městeček Našich, kteréž pod čtvrtý stav nenáležejí, k potřebě a živnosti své odjezd anebo obchod mající, ručnice užívati chtěl: má od purgkmistra a konšelův toho města neb městečka list věřicí míti. A oni purgkmistr a konšelé, rozváže bedlivě všeliké případnosti, k tomu nic jináče než s povolením hejtmana Našeho do jistého času povoliti mají. Též také jiných pánův z vyšších stavův poddaní, jestliby za oznámenau příčinau ručnic užívati chtěli, mají od pánův svých aneb auředníkův jich toho listy věřicí míti.

Q. LX.

Co se pak měst, kteří čtvrtého stavu užívají, dotýče, měšťané v úřadech a povinnostech svých městských zůstávající, mohau tak dobře jako osoby z vyššího stavu tolikéž na gruntech svých ručnic užívati. Však ti, kteřížby na sobě žádných auřadův městských neměli a také osoby přísežné nebyli, též i služebníci kupečtí neusedlí, dobře zachovalí, chtěli-liby s ručnicemi po potřebách, živnostech a obchodech svých jezditi: ty listy a jistoty od purgkmistra a konšelův na to, že po živnosti a potřebách jich neb pánův svých a k žádnému jinému cíli nebo jinam na cesty se nevydávají a proto s ručnicemi jedau neb jdau, míti mají. A purgkmistr a konšelé prve bedlivě případnosti uváží, komuby a do kterého času takové listy dány býti měly.

Q. LXI.

Než jestližeby kdo z stavu městského, majice list fedrovní, jej ztratil aneb jakkoli jinak zmařil a o něj přišel, a v tom s ručnicí postižen byl: tehdy má potom od purgkmistra a konšelův vysvědčení vyjednati, že jest prve list takový měl, a jiného zase tak naspěch dostati nemohl; kdež potomně pokuty, Zřízením Zemským vyměřené, dáti povinen nebude. Jiní pak obyvatelé neosedlí v městech Našich, též také řemeslníci, nádenníci, čeledínové a jacíbykoli lidé obecní byli, ti s ručnicemi dlauhými ani krátkými choditi, ani jich užívati nemají v nižádném místě. A kdoby z takových lidí s ručnicí postižen aneb usvědčen byl, má tomu původovi, kdož ho provedl, 10 kop grošův českých propadnauti. A ten, kdožby tak druhého s ručnicí postihl a s něho býti mohl, může jej vzíti a k nejbližšímu právu do vě-

Digitized by Google

Q. LIX.

Da jemand auß Unsern Stäten und Flecken, so nicht unter die vier Stände gehören, seinem Handel und Notturfft nach im Raysen Büxen gebrauchen wolte: So sol er vom Burgermeister und Rath daselbst dessen Kundschafft haben. Und sol Burgermeister und Rath, auff vorgehende reiffe Berathschlagung aller Umbstände, solches nicht anders als mit Einwilligung Unsers Haübtmans auff eine gewisse Zeit erlauben. Gleicher gestalt sollen anderer Herren auß den höhern Ständen Unterthaner, so sie obverstandener massen Büxen gebrauchen wolten, von ihren Herren oder derselben Ambt-Leüten dessen Briffliche Kundschafft haben.

Q. LX.

Anlangend aber die Stäte, so auß dem vierten Stand seyn, mögen ihre Bürger, so Stat-Aembter bedienen, auff ihren Gründen, so wol als andere Personen auß den höhern Ständen, sich der Büxen gebrauchen. Die jenigen Bürger aber, so keine veraydete Ambts-Personen seyn, noch einiges Stat-Ambt bedienen, wie dan auch die unangesessene Kauffmans-Diener, welche sich wol verhalten, dieselben, wan sie ihren Gewerb und Geschäfften nach uber Feld verraisen und Büxen führen wollen: sollen vom Burgermeister und Rath Brifliche Urkund haben, daß sie in ihren selbsten oder ihrer Herren Geschäfften und Diensten, und nicht zu einem andern End oder anders wohin sich auff den Weg begeben und zu dem End die Büxen führen. Und sol Burgermeister und Rath fleissig und umbständlich erwegen, weme und auff wie lange Zeit sie solches erlauben und Brifliche Kundschafft darüber ertheilen.

Q. LXI.

Da aber ein Bürgersman seine Brifliche Kundschafft verloren hette oder sonsten darumb kommen wäre, unter dessen aber mit einer Büxen betreten würde: So mag er nachmals vom Burgermeister und Rath ein Kundschafft erheben, daß er zuvor einen Erlaubnuß-Briff gehabt, und einen andern widerum so geschwind nicht erlangen können; In welchem fall er dan die in Unser Landes-Ordnung benente Poen zu erlegen nicht schuldig seyn sol. Andere aber unangesessene Inwohner in Unsern Stäten, wie auch die Handwercks-Leüt, Taglöhner, Dienstboten oder sonsten andere gemeine Leüte, sollen sich weder mit langen noch mit kurtzen Röhren an keinem Ort finden lassen. Da aber ein solcher darmit betreten oder dessen uberwisen würde, so sol er seinem Angeber und Kläger 10 Schock Groschen Böhaimbisch verfallen haben. Auch mag der jenige, der einen andern also mit einem Rohr angetroffen und seiner mächtig worden, ihn in das näheste Gericht gefänglich setzen lassen und ihn darinnen so lang halten, biß er die obbenente Poen richtig mache. Da er ihn aber nicht also bald gefänglich haben

Digitized by Google

zení dáti, a v tom vězení držeti dotud, dokudžby té pokuty jemu nedal. Pakliby ho tak spěšně vzíti nemohl: tehdy kdežkoliv při kterémkoli právě potom by od původa postižen byl, bude jej moci (uruče původ prve o škody) do vězení vzíti dáti, a jej tak, jakž veyš dotčeno, u vězení až do dosažení té pokuty držeti. Jestližeby pak ten obžalovaný tomu, že jest s ručnicí postižen byl, odpíral, odvolávaje se k slyšení, též zaručiti by mohl, že se k tomu právu, kdež do vězení vzat jest, postaviti a právo své proti původovi náležitě vésti chce: tehdy má z vězení vypuštěn a při tom právě, kdež ta věc právně zašla, ve čtyrech nedělích s veyhradau vyššího práva rozsauzen býti.

Q. LXII.

Dědinníci, svobodníci a nápravníci, kteří by od starodávna myslivost provozovati a s ručnicemi choditi právo neměli, tolikéž lidé poddaní ve vesnicích, čeleď jich neb obecní, s ručnicemi jezditi, choditi, ani jich v nižádných místech užívati nemají. Pakliby který z nich s ní postižen anebo potom usvědčen byl: takového ten, kdož ho s ručnicí postihl, může hned do vězení vzíti; a nechtěl-liby ho vzíti neb nemohl, má k jeho pánu poslati a žádati, aby se jím ujistil a k složení takových 10 kop grošův českých pokuty přidržel. Pakliby ten s ručnicí postižený jich neměl, ani také pán zaň dáti chtěl: tehdy ten pán, u něhož to obžalování se stalo, původovi toho obžalovaného, buď žeby jeho nebo číkoliv jiný byl, vydati má. Jestližeby pak pán ode dne poselství ve dvauch nedělích té pokuty nedopomohl, ani jeho nevydal, ani té pokuty sám za něj nesložil: tehdy ten a takový pán má 50 kop grošův českých původovi propadnauti, a týž původ bude moci z těch 50 kop grošův českých toho pána před saud Náš komorní obeslati. Než jestližeby ten poddaný zapíral, že jest s ručnicí nešel, anebo nětco jiného toho za výmluvu míti chtěl: původ bude moci toho pána pro nepostavení toho člověka před saud Náš komorní obeslati. A provede-li svau žalobu, tehdy poddaný, který toho skutku zapíral, 20 kop grošův českých bude povinen dáti a k tomu škody útratní a nákladní, kteréžby původ před úředníky menšími desk zemských provedl, zaplatiti.

Q. LXIII.

Jestližeby kdo z Našich, nebo z stavův měst a městeček, z obyvatelův neosedlých, řemeslníkův, nádenníkův, též lidí sedl-

Digitized by Google

wolte oder könte, so mag er ihn hernach bey einem jeden Gericht, da er ihn antrifft, doch daß er zuvor wegen der Schäden und Unkosten Bürgschafft leiste, einziehen lassen und ihn so lang gefänglich halten, biß er der Poen ob verstandener massen habhafft werde. Da aber der Beklagte, daß er mit einer Büxen betreten worden wäre, laugnete oder sonsten sich dessen außreden oder entschuldigen wolte, und begehrete darüber gehoret zu werden, könte sich auch verbürgen, daß er bey dem jenigem Gericht, da er in Verhafft genommen worden, sich stellen und das Recht gegen seinem Kläger gebürlichen außführen wolte: so sol er deß Gefängnüß entlassen werden. Das jenige Gericht aber, bey welchem solche Sach Gerichtlich anhängig worden, sol darüber innerhalb vier Wochen mit Vorbehalt der Appellation erkennen.

Q. LXII.

Die Königliche Erb-Zinßleüte, welche nit von ur-Altershero der Jagten und Büxen-Gebrauchs berechtigt gewesen, so wol andere angesessene und unangesessene Unterthaner in denen Dörffern und deroselben Dienstboten, oder sonsten gemeine Leüt, sollen mit keiner Büxen reiten oder gehen, noch sich derselben in einigem Ort gebrauchen. Da sich aber ein solcher damit finden liesse oder dessen hernach überzeügt würde: so mag ihme der jenige, der ihn also mit der Büxen angetroffen, also bald gefänglich nemen, oder da er solches nicht thun wolte oder könte, an dessen Obrigkeit gelangen lassen und begehren, daß er sich mit ihme vergewissige, und ihn zu Erlegung der 10 Schock Groschen Straffgelder anhalte. Da aber der jenige, der also mit einer Büxen betreten worden, die Straff zu erlegen nit vermöchte, noch der Herr solche für ihn geben wolte: so ist der Herr, bey welchem solche Klag anbracht worden, dem Kläger den Beklagten, er gehörete nun ihme oder einem andern Herrn zu, herauß zu geben schuldig. Solte aber der Herr dem Kläger von dato der geschehenen Abschickung innerhalb 14 Tagen zu obbenenter Straff nicht verhelffen, noch den Beklagten herauß geben, oder aber die Straff für ihn selber erlegen: so sol er dem Kläger 50 Schock Groschen Böhaimbisch verfallen haben, und kan deßwegen vor Unser Cammer-Recht beklagt und citirt werden. Da aber der Unterthan, daß er mit der Büxen gangen wäre, laugnete oder aber sonsten eine Entschuldigung darüber einwendete: so mag der Kläger den Herrn, daß er solchen Beklagten nicht hat stellen wollen, vor Unser Cammer-Recht citiren. Und so er seine Klag erwise, so sol der Unterthan, der solche That verlaugnet, dem Kläger 20 Schock Groschen Böhaimbisch neben Erstattung aller Schäden und Unkosten, die der Kläger vor den Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel liquidirt hette, zu erlegen schuldig seyn.

Q. LXIII.

So auß Unsern, oder auch der Stände, Stät und Flecken, jemand von denen unangesessenen Inwohnern, Handwercksleüten, Taglöhnern

Digitized by Google

ských, osedlých i neosedlých, a čeledí jich, s ručnicí postižen jsa, statku svého za to, aby pokutu vyměřenau dal, neměl, a žádný ji zaň dáti nechtěl: takový na hrad Náš Pražský do vězení vzat, tu půl léta seděti, a bez vůle a vědomí původa nemá puštěn býti; ledby se s původem umluvil. A po vyjití toho polauletí má se ten u vězení zůstávající člověk z vězení propustiti, však na takový spůsob, aby prve pod jistau pokutau uručil, že se chce k tomu pánu, kterýž prvé ho u vězení držel, i k poddaným jeho, i také k tomu, kdož jest jej s ručnicí postihl a k takové pokutě připravil, všelijak řečí i skutkem pokojně zachovati. Pakliby rukojmí neměl, tehdy má týž člověk při prvním vězení zůstaven býti; ledby jej druhá strana z něho na zápis propustiti chtěla.

Q. LXIV.

Jestližeby pak kde pokřik vzšel, honiti nepřítele zemského neb jiné jakékoliv zhaubce, aneb žeby který pán neb město kde na zločince, zhaubce nebo laupežníka vyslati chtěli, anebo kdo sám osobně za takovými zlými lidmi se honil: k takovým potřebám mohau ručnic užívati; však jakby toho potřeba minula, buď zhaubce honění, aneb na zločince vysílaní, aby hned zase v místa svá ručnice položeny a schovány byly.

Q. LXV.

Kdožby se, z kteréhokoli stavu, tak nezachoval, a přes toto Naše Zřízení Zemské jinak ručnic užíval: ten má tomu, od kohožby postižen neb usvědčen byl, 100 kop grošův českých propadnauti, a tauž pokutau, kdyžby k němu ten původ o to poslal, ode dne poselství ve dvauch nedělích pořád zběhlých dáti. Pakliby nedal, bude moci jej z toho před Náš saud komorní obeslati. Než jestližeby kdo z poddaných neb služebníkův koho, jakž dotčeno, s ručnicí postihl: tehdy má na pána svého vznésti, kterýž o takovau pokutu toho, jenž obžalován jest, právně viniti moci bude.

O právu a spůsobu krčem a hospod.

O. LXVI.

Všecky krčmy a hospody, kterýchžby užívání od třiceti let buď živými svědky anebo i jinými listovními průvody provedeno býti mohlo, v dědičném Našem království Českém mají v pod-

Digitized by Google

oder Bauersgesind, sie seyen gleich angesessen, oder auch denen Dienstboten mit der Büxen ergriffen würde und vermöchte nicht obgemelte Straff zu erlegen, fünde sich auch niemand, solche für ihn zu geben: Ein solcher sol auff Unser Präger Schloß in das Gefängknüß geführet und vor Außgang eines halben Jahrs ohne Vorwissen deß Klägers nicht entlassen werden; Es wäre dan, daß er sich mit dem Kläger verglichen hette. Nach Außgang aber deß halben Jahres kan der Gefangene der Gefängknüß entlassen werden, doch der gestalt, daß er zuvor bey einer gewissen Poen verbürge, daß er sich gegen dem Herrn, der ihn zuvor gefänglich gehalten, und seinen Unterthanen, so wol auch gegen dem jenigem, der ihn mit Büxen ergriffen und zu solcher Straff gebracht, allenthalben mit Worten und Wercken fridlich verhalten wolle. Da aber der Gefangene keine Bürgen haben könte, so sol er in der Gefängknüß ferner verbleiben; Es wäre dan, daß der Kläger ihn gegen einem Revers ledig lassen wolte.

Q. LXIV.

Da etwan ein Geschrey außkäme, daß man einem Landes-Beschädiger und Verderber nacheylen solte, oder aber, da sonsten ein Herr oder eine Stat einem Mörder oder Strassen-Rauber nachschicken thäten, oder da einer selbsten dergleichen bösen Leüten nacheylete: In solchen Fällen mag man sich der Büxen gebrauchen; doch daß die Büxen, so bald die Folge verricht, widerumb an ihr gehörig Ort gelegt und verwahrt werden.

Q. LXV.

Welcher, auß was Stand auch der wäre, anderer Gestalt als in diser Unserer Landes-Ordnung versehen worden, sich der Büxen gebrauchen würde: der sol dem jenigen, der ihn also darüber ergriffen oder dessen uberzeügt hette, 100 Schock Groschen Böhaimbisch verfallen haben; auch innerhalb, 14 Tagen von dato an, da deßwegen zu ihme geschickt worden, dieselbe zu erlegen schuldig seyn. Und so er es nicht thun wolte, mag er vor Unser Cammer-Recht deßwegen citirt werden. Da aber ein Unterthan oder Diener einen, wie obberürt, mit Büxen antreffe: so sol er solches seinem Herrn anzeigen, welcher dan den jenigen, der also angeben worden, wegen obbenenter Straff mit Recht vornemen kan.

Von dem Recht, Krätschmar und Wirthshäuser zu halten.

Q. LXVI.

Alle Krätschmar und Wirthshäuser in Unserm Erb-Königreich Böhaimb, so man vor 30 Jahren gebraucht, auch solches durch lebendige Zeügen oder mit andern schrifftlichen Documenten erweisen kan,

Digitized by Google

statě své státi. A jestližeby která krčma, kteréž se od třiceti let užívalo, potom svedena byla: takovau krčmu může pán té vsi buď zase v té vsi, nebo ven ze vsi, na gruntech té vsi, a ne jinde, vystavěti a jí užívati. Než jestližeby kdo chtěl krčmu, kteréž před třidceti lety nebylo, tak bezpravně držeti: tehdy saused jeho, jemuž na škodu jest, má čtyry neděle předtím za zastavení takové krčmy žádati. Pakliby ji nezastavil, bude jej moci ze 20 kop grošův českých viniti. A provedl-liby původ, že se tu krčma od třiceti let neužívala: tehdy obviněný původovi 20 kop grošův českých, též i škody, kteréžby proto vzal, dáti povinen bude.

Q. LXVII.

Pakliby kdo pustau ves měl, v kteréž od starodávna prve krčma aneb krčmy bývaly: ten může v té vsi jednu nebo více krčem vystavěti a jich, jakož od starodávna bylo, užívati.

O Židech, a jak dalece právo mají v království Českém handlovati.

Q. LXVIII.

Kdožby se kolivěk které své věci, jemu ukradené, v Židech u kterého Žida uptal: že ten Žid beze všeho auplatku, buď žeby ji kaupil nebo peněz na ni půjčil, tomu, jemuž náleží a toby hodnověrně provedeno bylo, zase navrátiti a dáti má. Pakliby ten Žid navrátiti nechtěl, a ten, komužby ta věc byla ukradena, musil se s ním o to sauditi: tehdy ten Žid, s navrácením zase kradené věci ještě k tomu všecky škody a náklady, kteréž původ při témž trvajícím saudu vzal a naložiti musel, když to pořádně provede, zaplatiti má. Pakliby Žid takové veypovědi zadosti neučinil: tehdy ten, komuž ukradeno jest, k hrdlu i statku jeho bude moci hleděti. A takové vinění a saud nikdež jinde než v komoře Naší české, aneb tu, kdežbychom to milostivě podati a o tom zříditi ráčili, se státi a rozeznati (ne)má.

Q. LXIX.

Žid na základy peněz půjčovati může, ale na listy a registra a jiné právní zápisy nic. Žádnému také Židu v Našich

Digitized by Google

sollen in ihrem Esse verbleiben. Und da ein Wirthshauß, dessen man sich vor 30 Jahren gebraucht hette, hernach in Abgang kommen wäre: mag der Herr deß Dorffs solch Wirthshauß entweder im Dorff selbsten oder aber ausserhalb, doch auff denen zum Dorff gehörigen Gründen, und nicht anderswo, widerumb auffrichten lassen und sich desselben gebrauchen. Da aber einer sich eines Wirthshauses, so vor 30 Jahren nicht gewesen wäre, also unrechtmessiger weise gebrauchen wolte: so mag ihn sein Nachbar, deme es zu Schaden gereichen thät, vier Wochen zuvor umb Einstellung desselben Wirthshauses ersuchen. Und da er solchem nicht nachkommen würde, kan er wegen 20 Schock Groschen Böhaimbisch zu Recht vorgenommen werden. Und so der Kläger, daß solches Wirthshauß vor 30 Jahren nicht im Brauch gewesen, gnugsam erwise: so würd der Beklagte dem Kläger obgedachte 20 Schock Groschen Böhaimbisch, neben denen erlitenen Schäden, zu erlegen schuldig seyn.

Q. LXVII.

Da einer ein ödes Dorff hette, in welchem von Alters hero ein oder mehr Wirthshäuser gewesen wären: Derselbe mag in solchem Dorff ein oder mehr Wirthshäuser auffrichten und sich derselben, wie von Alters hero, gebrauchen.

Von denen Juden, und wie weit sie berechtiget, in dem Königreich Böhaimb zu contrahiren.

Q. LXVIII.

Da jemand sein Gut, das ihme wäre gestolen worden, bey einem Juden erfragete: Solch gestolenes oder geraubtes Gut sol der Jud ohne alle Entgeltnüß, er habe es gleich erkaufft oder sonsten Geld darauff gelihen, deme es zuständig und dasselbe glaublich darthun würde, widerumb zustellen und folgen lassen. Da sich aber der Jud dessen waigerte, und der Herr deß Guts mit ihme deßwegen zu Recht stehen müste: so sol der Jud neben Restitution deß gestolenen Gutes noch darzu alle Schäden und Unkosten, so der Kläger bey wehrenden Process deßwegen erliten und auffwenden müssen, auff vorgehende ordendliche Liquidation zu erlegen schuldig seyn. Und da der Jud solchem Gerichtlichem Außspruch nicht ein Gnügen thäte: so mag derjenige, deme die gestolene Sach zuständig, den Juden auff sein Hab und Gut, Leib und Leben anklagen. Und dergleichen Klage sol nirgends als vor Unserer Böhaimbischen Cammer oder wo Wir es sonst gnedigist hin remittiren würden, vorbracht und erörtet werden.

Q. LXIX.

Ein Jud mag auff Pfänder wol Geld leyhen, aber auff Schuldbriff oder andere Gerichtliche Verschreibungen gantz nicht. Es sol auch

Digitized by Google

královských a jiných stavův Našich městech a městečkách pod žádným vymyšleným spůsobem povolováno býti nemá, aby se mu při Naší kancelláři české, nebo jinde, nebo při knihách městských co zapisovalo a pojišťovalo. Pakliby Žid od některé osoby z stavův anebo poddaného jich co sobě oznámeným spůsobem zapověděným zapsati dal: taková zapsaná summa do Naší královské komory připadne.

Poněvadž až potud o smlauvách, jako také o věnách, poručenstvích, nápadích a jiných rozdílných právích oznámeno jest: následuje již o autrpném právu.

O pokutách na čest, hrdlo a statek se vztahujících, a kterakby se hejtmané krajští a páni gruntův v příčině ujišťování těch osob při útrpném právu chovati měli.

R. I.

A jakož hejtmanům Naším krajským dle povinnosti jich na všeckno to, cožby tak kde v krajích proti Nám neb řádu a právu před se bráti a zdvihati se chtělo, bedlivý pozor dáti, to časně předcházeti a přetrhovati, i k náležitému trestání přivozovati přísluší, čímž oni také povinni jsau: pročež mají předně na ty, jenž proti Nám a proti Vyveyšenosti Naší nětco toho, což tímto Zřízením Naším Zemským obsaženo jest, i v jiných také příčinách na aurážku nejvyššího důstojenství Našeho předse berau a činiti neosteychají neb pokaušejí, tak i na zjevné rúhače a zlolajce, zhaubce zemské a odpovědníky, jich fedrovníky, pomocníky a pomocníkův pomocníky, mordéře, mincíře a falešníky, i jiné všecky, kteřížby se zjevných nějakých zlých a nešlechetných účinkův a neřádův dopauštěli, bedlivě šetřiti; a jakby se co takového v kraji zběhlo, k tomu se přičiniti, aby časně přetrhováno a ne do konce zatajeno a ututláno bylo. A jestližeby škůdce ten při skutku postižen byl, mají hejtmané Naši krajští k tomu vésti, aby se s tím zločincem nebo škůdcím, tak jakž nížeji o mordech šíř oznámeno jest, ujistili. A pokudžby se s prodléváním té věci nětco nebezpečného obávati bylo: tehdy hejtmané krajští Naši mají to ihned, užije k tomu všelijakých prostředkův, skutečně spokojiti.

R. II.

Jestližeby o někom zjevně mluveno bylo, žeby nějaký ý účinek spáchal, a to by buďto od těch osob, jenž Nám za

Digitized by Google

keinem Juden weder in Unsern Königlichen noch in andern Unserer Stand Stäte und Flecken, unter was schein das immer erdacht werden möchte, verstattet werden, ihme bey Unserer Böhaimbischen Cantzley, oder anderswo, oder bey denen Statbüchern etwas verschreiben und versichern zu lassen. Da aber ein Jud von einer Stands-Person oder aber einem Unterthan sich ob verstandener verbotener massen etwas hette versichern lassen: Solche verschribene Summa sol Unserem Königlichem Fisco verfallen seyn.

Demnach bißhero von denen Conträcten, wie dan auch von denen Leibgedingen, Fürmündschafften, Successionen und andern unterschiedenen Rechten gehandelt: So folget nunmehr von denen Peinlichen Sachen.

Von Criminal-Sachen, und wie sich darinnen die Kraiß-Haubtleüte und Grund-Herren wegen Vergwißigung der Personen und deß Erforschlichen Gerichts zu verhalten.

R. I.

Demnach Unsere Kraiß-Haubtleüte, vermög Ihrer Pflicht, alles, was in denen Kraisen wider Uns oder das Recht vorgehet, in fleissige Obacht zu nemen und dasselbige abzuwenden, zu dempffen und zur Straff zu bringen schuldig: Als sollen sie zuforderst auff die, so wider Uns oder Unsere Hochheit in denen, in dieser Unserer Landes-Ordnung begriffenen oder auch anderen Fällen der belaidigten höchsten Majestät etwas zu machiniren sich unterstünden, wie auch die offenliche Gotts-Lästerer, Landes-Beschädigere und Absager, dero Beförderer, Helffer und Helffers-Helffer, Todtschläger, falsche Müntzer und alle andere, so publica delicta und offenliche Ubelthaten begehen, ein wachendes Auge haben; und so bald sich dergleichen etwas in dem Kraiß eraignet, darob seyn, damit demselben zeitlich gesteüret und es zumahl nicht untergetruckt, sondern zur gebührlichen Straff gebracht werden. Und zwar da der Thäter auff Handhaffter That ergriffen oder sonst kund und offenbar wär: Sollen es Unsere Kraiß-Haubtleüte dahin richten, damit man jederzeit sich der delinquenten und Verbrecher, auff maß und weise wie von denen „Todschlägern" hierunten mit mehrerm gesetzt würd, vergwißige. Auch da die Gefahr an dem Verzug hafftete, sollen Unsere Kraiß-Haubtleüte alle Notturfft, dieselbe abzuwenden, vor die Hand nemen.

R. II.

Wan man aber von einem offendlich redete und ein gemaines Geschrey wäre, daß er etwas böses gethan, oder solches etwan von denen,

Digitized by Google

příčinau některých služeb přísahau zavázáni jsau, aneb také od některých jiných hejtmanům krajským znáti se dalo, aneb žeby kdy takový účinek již na jevě a patrný se nacházel, však od kohoby spáchán byl, tomuby se nijakž ani z jiných toho nešlechetného účinku případností vyrozuměti nemohlo: tehdy hejtmané Naši krajští mají všudy od těch osob, kteřížby nětco o tom věděti mohli, vysvědčení jich s učiněním k tomu náležité přísahy vzíti, to vysvědčení potomně Nám, aneb v nebytnosti Naší místodržícímu Našemu, odeslati, tak aby v tom dáleji to, cožby potřeba ukazovala, nařízeno a propůjčeno býti mohlo.

R. III.

Má také jedenkaždý na gruntech svých i to na pozoru míti, pokudžby někdo mord neb jiný nějaký nešlechetný účinek zjevně spáchal, a tu na gruntech jeho postižen byl, aby se osobau takového škůdce, jakž svrchu dotknuto a pod titulem »o mordech« šířeji oznámeno jest, ujistil.

R. IV.

Nebyl-liby pak mordéř hned při skutku postižen, nicméně by však vůbec mluveno a praveno bylo, žeby někdo na jiného pána gruntech takový zlý účinek spáchal, a to žeby buď od těch osob, jenžby Nám přísahau zavázáni byli, aneb také od toho, kterýž nad takovým spáchaným mordem autrpnost a lítost měl, aneb také od něho cizího a neznámého pánu gruntu toho oznámeno bylo, a že se taková nešťastná a lítostivá příhoda na gruntech jeho stala, jemuby to k srdci připauštěl, a ačkoliby již skutek patrný před rukama byl, však kdoby ho spáchal, o tom by se ještě zajista věděti nemohlo: tehdy má ten jistý gruntu toho držitel o všech případnostech a příležitostech, totiž od koho jest takový vůbec nejprve pokřik vzešel, kteréby osoby na gruntech jeho o takovém zlém aučinku aneb mordu vědomost míti mohli, s pilností vyzvěděti, ty osoby s vykonáním k tomu náležité přísahy vyslyšeti a takovau potom zprávu hejtmanům krajským odeslati, s tím dalším přitom oznámením, pokudžby z toho kraje ještě další o tom zpravu učiniti a jakau vědomost míti mohl, aby dotčený krajský hejtman ještě dáleji se na to bedlivě vyptati vzkázal, a tauž o tom zpravu buďto Nám, aneb v nebytnosti Naší místodržícímu Našemu, odeslal, tak aby, pokudžby se žádný původ proti dotčenému škůdci nenacházel, to jinším spůsobem opatřeno a skrze *procuratora* Našeho královského aneb jiným jakýmkoliv spůsobem právně předsevzato a vyhledáno bylo, takové pak zlo bez náležitého trestání nezůstávalo.

Digitized by Google

so Uns ihrer Aembter halber geschworen und verpflichtet seyn, oder auch von andern, denen Kraiß-Haubtleüten angezaigt, oder wan zwar die That kundbar, von dem Thäter aber, oder auch an denen Umbständen der That gezweifelt würde: So sollen Unsere Kraiß-Haubtleüte allenthalben von denen jenigen Personen, so etwas darvon wissen können, Aidlichen Bericht einziehen, und denselben Uns, oder in Unserm Abwesen Unserm Stathalter, überschicken, damit darauf die Notturfft fortgestellet und angeordnet werde.

R. III.

Es sol auch ein jeder auff seinem Grund und Boden ihm lassen angelegen seyn, daß, wan irgends einer auff einem Todschlag oder anderm delicto publico aldar ergriffen, er sich deß Thäters Person, wie obberürt und unter dem Titul von „Mord- und Todschlägern" mit mehrerm gesetzt, vergwißige.

R. IV.

Wan aber der Thäter auff Handhaffter That nicht ergriffen, Nichts desto weniger ein gemaines Geschrey wäre, daß einer auff eines andern Grund und Boden dergleichen publicum delictum begangen, oder solches etwan von Personen, so Uns mit Pflichten verwant, oder auch von dem, welcher sich durch die begangene That verletzt befinde, oder auch einem frembden an den Grund-Herren gebracht, und daß dergleichen Sachen auff seinem Grund und Boden vorgegangen, ihm zu Gemüth geführet, oder aber, daß zwar die That kundbar, von dem Thäter aber gezweifelt würde: So sol derselbe alle Umbstände, von wem das gemaine Geschrey herkomme, was für Personen auff seinem Grund und Boden von der That oder dem Thäter Wissenschafft haben möchten, erkundigen, dieselbe Personen darüber Aidlichen vernemen, und solche Information dem Kraiß-Haubtman zuschicken, Mit Andeüttung, wer etwan sonst in demselben Kraiß Nachricht davon haben und Kundschafft geben könne, damit gedachter Kraiß-Haubtman ferner inquiriren, und entweder Uns, oder in Unserm Abwesen Unserm Stathalter, den Informations-Process zuschicken möge, auff daß, wan kein Kläger vorhanden, die Notturfft durch Unsern Königlichen Procurator oder in andere Wege fortgestelt werden und das böse nicht ungestrafft verbleiben möge.

Digitized by Google

R. V.

A pokudžby se takto v té věci kdo za původa postavil, mají jemu tak dobře od hejtmana krajského, jako i od pána a držitele těch gruntů všecky ty zavedené zprávy a jiné kundšafty, jako i svědomí, kterýchžby k tomu pro samé toliko pravdy vyhledání potřeboval, propůjčeny, a v tom i jiný všelijaký náležitý fedruňk prokázán a učiněn býti.

O právu útrpném, a zvláště o trápení.

R. VI.

Kdožbykoli kterého zločince jal nebo vzal, nemajíc svého vězení, má jej hejtmanům toho kraje, anebo k nejbližší popravě, anebo do některého města královského dáti, a ten, kdož jest jej jal a do vězení dal, na svůj vlastní náklad, ve dvauch nedělích pořád zběhlých po dodání jeho, z hlavy jej obžalovati a konec jemu dáti učiniti. Pakliby ho v těch dvauch nedělích neobvinil, tehdy předešle tak se zachovávalo, že právo toho vězně dále u vězení držeti povinno nebylo. Ale poněvadž tudy mnoho zlého k trestání nepřicházelo, i také časem bez slušných a hodných příčin někdo jako zločinec ku právu dán býti mohl: protož tomu milostivě chtíti ráčíme, aby jedenkaždý, kdožby takového zločince k kterémukoli právu dodal, přitom také gruntovní svau zprávu učinil, proč a z jakých příčin on jej jakožto zločince do vězení dává, a jaké potahy a průvody proti němu má, a to pod svau pečetí, rychtáři neb toho práva saudcům podal. Pokudžby pak původ ve dvauch nedělích pořád zběhlých vězně z hlavy neobvinil, avšak mnoho potahův proto naň i průvodové proti němu podáni byli, i účinek vedle nich se tak stal: tehdy právo to při appellacích Našich naučení vzíti, a po přijetí takového naučení vězně buď propustiti, anebo z povinnosti své proti němu kráčeti má. Ale však původ, neb ten, jenž ho do vězení vpravil, pánu toho práva netoliko všecky autraty na to vzešlé vynahraditi má, ale také i proto, jakožto ten, kterýž z práva útrpného jako nějaký žert měl a po něm nekráčel, v pokutu Naši upadne.

A najde-li se, že vězeň bez viny jest, při vůli jeho bude, k tomu, jenž jej do vězení bez příčiny vsaditi dal, právně o to hleděti.

R. VII.

Žádný z lidí poddaných kterýchžkoli vrchností, ani čeledín jich, kterýžby v patrném zločinství shledán anebo při skutku po-

Digitized by Google

R. V.

Da sich aber ein Kläger angebe, Sol ihm so wol von dem Kraiß-Haubtman als dem Grund-Herrn in dem, was zu Einziehung der Kundschafften und Urkunden der Wahrheit vonnöthen, alle Beförderung geschehen.

Von dem Peinlichen Gericht, und insonderhait von denen scharffen Fragen.

R. VI.

Wan einer einen Ubelthäter gefangen näme und kein eigene Gefängknüß hette: So sol er einen solchen Ubelthäter denen Kraiß-Haubtleüten desselben Kraisses, oder zu dem nechst gelegenem Halßgericht, oder in eine Königliche Stat, uberlifern; und sol der jenige, so ihn in das Gefängknüß uberantwortet, auff seinen aigenen Unkosten, innerhalb 14 Tagen den nechsten nach der Einantworttung, ihn Peinlichen anklagen und ihm sein Recht thun lassen. Wan er ihn aber innerhalb solcher 14 Tagen umb nichts anklagte und beschuldigte, So ist zwar vor diesem versehen gewesen, daß das Gericht nicht schuldig gewesen, den Gefangenen zu halten, sondern ihn ledig zu lassen. Weil aber dardurch vil böses ungestrafft verbliben, auch wol ohne gnugsambe Ursachen einer als eine Malefiz-Person also in ein Gericht gelifert werden können: So wollen Wir gnedigist, daß ein jeder, welcher dergleichen Ubelthäter zu einem Gericht gibet, darbey auch gründliche information eingeben sol, warumb und auß was Ursachen er denselben als einen Ubelthäter in das Gefängknüß einlifere, auch was er wider ihn für Anzeigung oder Beweiß habe, und solches unter seinem Petschafft dem Gerichtsherrn einantworten. Wan nun der Kläger innerhalb 14 Tagen den Gefangenen nicht Peinlichen anklagte und gleichwol zimbliche Indicia oder Beweiß wider ihn eingegeben worden, auch die Missethat darnach beschaffen wäre: So sol der Gerichts-Herr sich ferner bey Unserer Königlichen Appellation Raths belernen und auff derselben Befund den Gefangenen entweder loß lassen oder ex officio wider ihn procediren. Der angegebene Kläger aber sol auff diesen fall nicht allein dem Gerichts-Herrn alle darauff auffgeloffene Unkosten erstatten, sondern auch Uns in Unsere Straff, als der so mit Peinlichem Recht gescherzt und dasselbe deferiret, gefallen seyn.

Da auch deß Gefangenen Unschuld befunden würde, sol ihm bevor stehen, den jenigen, welcher ihn also ohne Ursach gefänglichen einziehen lassen, zu Recht vorzunemen.

R. VII.

Es sol auch niemand keine Unterthanen, die seynd unter welcher Obrigkeit sie wollen, wie auch keinen Dienstboten, so nicht stracks auff

Digitized by Google

stižen nebyl, k slyšení se však volal, bez pořádného vyslyšení k autrpnému právu odsuzován býti nemá. A kdyby pak předce při kterýmkoliv právu odsauzen byl, může se on v příčině té na Nás neb appellací Naší odvolávati.

R. VIII.

Aby pak v takových útrpných věcech tím mírněji a opatrněji kráčeno bylo, máť na všecky příležitosti a případnosti, kteréžby v pochybnosti zůstávaly, buďto z strany trápení zločince, aneb dotázek, kteréby se naň při trápení činiti měly, aneb z strany ortele a trestání jeho, anebo jiných k trápení náležejících věcí od auřadu appellací Našich naučení vzíti. Což sice také žádnému k žádné ujmě hrdla neb hlavy jeho býti nemá a nebude.

R. IX.

Pakliby kdo bez pořádného slyšení a odsauzení tázán nebo zmučen byl: tehdy to vyznání jeho za žádný průvod, ani žádnému na ublížení poctivosti jeho býti a postačovati nemá; a žádný proto k veyvodu mimo to Naše vyměření Zřízení Zemského státi povinen nebude.

R. X.

Jestližeby se kde na které popravě trefilo, žeby který zločinec vyznal nětco na pána neb na rytířského člověka, že by o tom věděl anebo toho příčinau byl: tehdy má toho práva pán, kterýž ho trápiti dal, vyznání jeho, i jak a jakým způsobem dotázky naň činěny byly, k úřadu appellací Našich královských odeslati, a tu za naučení žádati, zdaliby to jeho vyznání s sebau přinášelo, a takoví potahové toho byli, žeby za potřebné bylo, osobu zločinci představiti. A když by to v appellací Naší se vynašlo, tehdy zločinec nemá utracen býti, než má skrze hejtmany krajské aneb toho, kdož jej u vězení měl, nejvyššímu purgkrabí Pražskému na hrad Pražský v jeho moc dán býti, i s vyrozuměním zcela a zauplna, jak jest při autrpném právu učinil (neb se zachoval). Tu purgkrabí nejvyšší má tu osobu z stavu panského neb rytířského k veyvodu obeslati. A ačkoliv předešle se takový obyčej zachovával, že ten obeslaný při mučení býti, pod řebříkem státi, a potomně i při popravě, když zločinec ten konec svůj bráti měl, osobně tu přítomen býti, jestližeby ho pak neodvolal, tehdy před saudem zemským nejprve příštím, beze vší naň učiněné žaloby z toho se vyvesti musel; a pokudžby se ta panská neb rytířská osoba dostatečně nevyvedla, tehdy za psance zůstávala, a žádný s ní buď při právě nic činiti, ani

Digitized by Google

handhafter That im Diebstal oder sonst in einem andern offentlichem Verbrechen ergriffen, und sich auff Verhör beruffete, zu der Tortur oder scharffen Frage verurtheilen. Geschehe es aber, daß einer gleichwol bey einem Halß-Gericht darzu verurtheilt würde, kan er sich vor Uns oder Unsere Königliche Appellation beruffen.

R. VIII.

Damit aber in Peinlichen Sachen desto behutsamber gegangen, sol man in allen denen jenigen Fällen, so zweifelhafftig, es sey zu thun wegen der Tortur und scharffen Fragen, oder der Peinlichen Straff, oder anderer zu dem Peinlichen Process gehöriger Sachen halber, sich bey Unserer Königlichen Appellation Rechtens belernen. Und sol solches sonst einem jeden an seinem habendem Halßgericht unnachtheilig und unpræjudicirlich seyn.

R. IX.

Wo aber je einer ohne ordendliche Erkäntnuß und gnugsambe indicien und Anzeigungen mit der scharffen Frage angegriffen und torquirt würde: dessen Außsag sol niemanden zu einem Rechtlichem Beweiß dienen, noch auch jemanden an seinen Ehren Schaden bringen. Es sol auch keiner schuldig seyn, wegen einer Außsag oder Urgicht sich zu Rechtlicher Außführung, nach Besag dieser Unserer Landes-Ordnung, zu gestellen.

R. X.

So es sich aber begebe, daß ein Ubelthäter bey einem Halßgericht auff einen auß dem Herren- oder Ritterstand, daß derselbe von der Ubelthat Wissenschafft hette oder dessen ein Ursacher wäre, bekennete: So sol der Gerichtsherr, so ihn torquiren lassen, seine Außsage, auch wie und welcher Gestalt er gefragt, zu Unserer Königlichen Appellation schicken und sich aldar belernen, ob die Außsage also beschaffen und dahero solche Anzeigungen sich ereignet, daß es einer Confrontation mit der besagten Person bedörffe. Und wan solches von Unserer Königlichen Appellation befunden würde, Sol der Ubelthäter nicht gerichtet, sondern dem Obristem Burggrafen zu Prag auff das Prager Schloß von denen Haubtleüten desselben Kraises, oder deme, welcher ihn in seiner Gefängknüß hette, uberlifert und beynebens außführlich und volkomblich berichtet werden, was bey dem Peinlichen Rechten vorgangen. Nach demselben sol der Obriste Burggraf die besagte Herren- oder Ritterstands-Person citiren. Und ob wol vor diesem breüchlich gewesen, daß dieselbe bey der Tortur sich befinden, unter der Laiter stehen, auch folgends der Execution, wan der Ubelthäter gerichtet, Persönlich beywohnen, und wan kein Widerruff von demselben geschehen, bey dem nechstem Land-Recht, ohne eintzige vorgehende Klage, sich außführen müssen, und da sich gedachte Herren- oder Ritterstands-Person nicht

Digitized by Google

také mezi jinými dobrými a poctivými lidmi žádného tovaryšstva neb společenství míti nechtěl; poněvadž pak to jest příliš příkré: pročež nařizovati, ustanovovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby takové osobě, když by toho sama nežádala, při trápení přítomnu býti aneb tu státi, potřebí nebylo, ale na tom dosti býti má a bude, když již jmenovaná osoba na takové obeslání se postaví, a jí zločinec ten, prve nežliby trápen byl, před oči se představí. A jsa tak představen, na svém by předešlém vyznání předce stál: tehdy má nejvyšší purgkrabě osobau tau, jakž níženji pod titulem »o mordech« z strany ujištění z stavu panského neb rytířského osob dotknuto jest, tak se ujistiti. A pokudžby zločinec ten při trápení i potom, kdyžby odpraven býti měl, při smrti na vyznání svém předce stál, a tak je smrtí svau ztvrdil: má tu dotčenau osobu buďto prokurator Náš královský, aneb někdo jiný, za původa se proti ní postavíc, z toho právně viniti, k ní přístup míti a ji sobě ku právu připraviti. Jakož pak kdyby se žádný ve dvauch nedělích po utracení dotčeného zločince za původa nepostavil: tehdy královský Náš prokurator, který každého času na takové potahy, vezmauc o tom o všem dostatečnau zprávu, bedlivý pozor na to dadauc, pokudžby ještě jaká jiná toho znamení neb potahové, buď také průvodové vynalezeni býti mohli, toho se ujíti, též právně obviniti, i toho příčinau býti, aby zlé trestáno, a promíjeno nebylo.

R. XI.

Kdyby pak královský Náš prokurator v pochybnosti zůstával, zdaliby processem útrpného práva k osobě té již jmenované přikročiti, aneb v tom nějaké jiné rozmyšlení měl: tehdy má to na kancellář Naší českau královskau dvorskau vznésti a za naučení a radu žádati, zdaliby tu při vésti měl neb neměl.

R. XII.

Ačkoliv předešle, jakž svrchu dotčeno, ta často jmenovaná osoba na saudu zemském, byť pak žádné odporné strany proti sobě neměla, z toho se vyvesti musela; ale poněvadž to nyní na rozeznání té věci a na tom pozůstává, že tak dotčené osobě není potřebí jináče se z toho vyvozovati, lečby pro ty a takové potahy neb znamení buďto od prokuratora Našeho, aneb od někoho jiného, jehož by se tu dotýkalo, ku právu připravena byla: tehdy má před Nás nebo před saud Náš zemský přijíti.

R. XIII.

Pakliby v šesti nedělích po smrti a po odpravení zločince ani prokurator Náš, ani žádný jiný, na takové domnění neb po-

Digitized by Google

gnugsamb außgeführt, vor einen berüchtigten Urgichter gehalten und von aller Gemeinschafft der Rechten, wie auch aller Ehrlichen Geselschafften außgeschlossen worden; Weil aber solches etwas hart: So setzen, ordnen und wollen Wir gnedigist, daß die besagte Person, wan sie es nit selbst begehrte, bey der Tortur nicht gegenwerttig seyn oder darbey stehen dörffe, sondern daß es genug sey, daß, wan mehrgedachte Person auff die Citation erscheinet, dieselbe mit dem Ubelthäter vor der Tortur confrontirt werde. Und wan alßdan bey solcher Confrontation der Ubelthäter auff seiner vorigen Außsage beständig verblibe: sol der Burgkgraf sich derselben Person auff maß und weise, wie hierunten unter dem Titul von „Mord- und Todschlägern" wegen Vergwissigung der Herren- und Ritterstands-Personen gemeldet, also versichern, damit, wan der Ubelthäter auff solcher Außsage in der Tortur, wie auch folgends, wan er gerichtet würd, beharrete, und darauff entweder Unser Königlicher Procurator oder etwan ein interessirte Parthey die indicirte Person zu Recht vornemen wolte, wan derselben mächtig seyn und sie unfählbar zum Rechtsstand bringen könte. Inmassen dan, wan sie innerhalb 14 Tagen, nachdem der Ubelthäter gerichtet, kein Kläger finde, Unser Königlicher Procurator, welcher jederzeit auff dergleichen indicia fleissig acht geben und information einziehen sol, was etwan darneben sonsten für Anzeigungen oder Beweiß vorhanden, sich der Sachen unterfangen, den besagten zu Recht vornemen und darob seyn sol, damit das böse nicht untergetruckt werde und ungestrafft verbleibe.

R. XI.

Da auch gedachter Unser Königlicher Procurator zweifelte, ob mit dem Peinlichen Process gegen der indicirten Person fortzukommen oder sonst dißfals bedencken vorfielen: Sol er sich bey Unserer Königlichen Böhaimbischen Hoff-Cantzley belernen, und ob er agiren sol oder nicht, Raths erholen.

R. XII.

Und ob wol vor diesem, wie obberürt, die Außführung von der besagten Person, ob sie gleich keine Widerpart gehabt, bey dem Land-Rechten geschehen müssen; Weil aber anjetzo diese Sache auff Erkäntnüß und dahin gerichtet, daß der besagte sich anders nicht außführen darff, er werde dan wegen solches indicii entweder von Unserm Procurator oder einer in der Sache interessirten Parthey zu Recht vorgenommen: So sol hinfüro solches bey Uns oder Unserm Land-Rechten anhängig gemacht werden.

R. XIII.

Wan aber innerhalb 6 Wochen, nachdem der Ubelthäter gerichtet, sich weder Unser Procurator, noch andere, wegen gedachter indicien

Digitized by Google

tahy proti dotčené osobě při právě nenastupoval: tehdy na tu z stavu panského neb rytířského osobu za příčinau takového domnění, (pokudž by žádného nového průvodu proti ní nebylo), po vyjití těch šesti nedělí nemá víceji nastupováno býti, nýbrž ona toho prázdna a svobodna bude.

R. XIV.

Co se pak prvního processu dotýče, prokurator Náš aneb ten, kdožby z takového domnění viniti chtěl, potřebu svau buďto do kanceláře Naši české dvorské, anebo Naším auředlníkům zemským, jakž svrchu »o témž processu« při saudech zemských oznámeno jest, v spisu přednese. Což se dotčené osobě podá, aby na to tolikéž v šesti nedělích potřebu svau přednesla. A když on tak svého proti tomu odvodu a jiné potřeby své přednese, i na to proti ní vzaté důmnění, a poněkud podle toho někteří jiní potahové a průvodové a vedle příležitosti osob a spáchaného skutku žaloba se učiní: při vůli původa zůstane, bude-li se ihned chtíti ku právu podati a za rozeznání té věci žádati, anebo také repliky své tím vším spůsobem, jak svrchu »o processu« dotknuto jest, proti tomu podati a dáleji kráčeti.

R. XV.

A aby se žádný nevědomostí vymlauvati příčiny neměl, ani nadepsanému času těm šesti nedělím projiti nedal: tehdy má Náš nejvyšší purgkrabě jednoho každého takového zločince vyznání prokuratorovi Našemu královskému, i tomu každému, kohoby se dotýkalo, veypis, jakž slovo od slova v sobě zní, pod pečetí svau poručiti vydati.

R. XVI.

A jestližeby se trefilo, a který zločinec, maje smrt bráti, toho odvolal, na něhož prve vyznával: nemá zase k trápení proto veden, než předce utracen býti. A ten každý téhož odvolání užije, byť pak ten zločinec zase k trápení z jakýchkoli příčin byl veden; a má jej purgkrabě z toho závazku tu hned propustiti.

R. XVII.

Pakliby ten jistý, na koho ten zločinec pravil, jsa od purgkrabě obeslán, k veyvodu nestál a státi nechtěl: tehdy ten zločinec bude moci utracen býti. A ten, kdožby, jsa tak obeslán k veyvodu, aneb jsa zavázán, před saudem nestál a se nevyvedl, za psance zůstati má.

Digitized by Google

wider die bezüchtigte Person zu Recht angeben: So sol dieselbe Herren- oder Ritterstands-Person wegen solches indicii (da sich nicht etwan neuer Beweiß wider sie eraignete) nach Verfliessung solcher 6 Wochen unbesprochen bleiben und davon ledig und loß seyn.

R. XIV.

Was aber den Process anlangt, Würd Unser Procurator oder der sonst auff das indicium klagen wil, seine Notturfft schrifftlich, entweder bey Unserer Königlichen Böhaimbischen Hoff-Cantzley, oder denen Unter-Land-Officirern, wie hieroben „von dem Proceß" bey dem Land-Rechten gemeldet, eingeben. Welches der besagten Person, innerhalb 6 Wochen ihre gegen-Notturfft darauff zu befördern, zugestelt werden sol. Und wan dieselbe mit ihrer Außführung und Gegennotturfft auff das wider sie angezogene indicium und etwan darneben andere Anzeigungen oder Beweiß und nach Gelegenheit der Person und deß Verbrechens darauff gestelte Klage einkombt: Stehet es bey dem Kläger, ob er alßbald submittiren und darauff Erkäntnüß begehren, oder mit seiner Replica, allerdings wie hieroben von „Processen" gesetzt, weiter einkommen und verfahren wil.

R. XV.

Und damit sich niemand der Unwissenheit halber zu entschuldigen und vorangeregte Zeit der 6 Wochen nicht verstreichen lasse: So sol der Obriste Burgkgraf einer jeden solchen Außsag oder Urgicht Unserm Procuratori und menniglich, den es betrifft und angehet, eine Abschrifft, wie solche von Wort zu Wort lautet, unter seinem Insigl geben und zukomben lassen.

R. XVI.

Und da sichs zutrüge, daß der Ubelthäter, wan er gerichtet werden sol, zuvor einen Widerruff deß jenigen, so er vorhero wider einen bekennet, thäte: sol er derentwegen nicht widerumb zur Tortur geführt, sondern ihm einen weg wie den andern sein Recht gethan werden. Und kombt der Widerruff dem, auff welchen er bekennet, zu statten, obgleich ein solcher Ubelthäter, auß was Ursachen es auch wäre, hinwiderumb zur Tortur geführet würde. Und der Burgkgraf sol alsobald darauff den Verstrickten seiner Anglob- und Verstrickung loß zehlen.

R. XVII.

Wan aber der jenige, auff welchen der Ubelthäter außsagte, als er von dem Burgkgrafen beschickt worden, sich nicht gestellete: So mag der Ubelthäter einen weg wie den andern hingericht werden. Der jenige aber, welcher dem Burgkgrafen also citirt oder verstrickt gewesen und nicht erschiene, sondern das Recht fliehe, sol für einen berüchtigten Urgichter gehalten werden.

Digitized by Google

R. XVIII.

Jestližeby pak na kterém trápení který zločinec na některého měštěnína z měst Pražských nebo z jiných královských měst nětco vyznal, že by on příčinau toho zlého byl aneb o tom vědomost měl: má do toho města, kde ten usedlý měštěnín jest, dáno býti znáti purgkmistru a konšelům, aby se jím ujistili, a mají mu den jmenovati, v kterémby mu ten zločinec představen býti měl. A pokudžby on, jsa tak jemu představen, to tehdáž jemu z aust v uší mluvil, i potom na trápení, až i při smrti to předce seznával a na tom umřel: tehdy má ten již tak zmazaný v šesti nedělích při tom městském právě od těch, jichž se tu dotýče, aneb od Našeho královského rychtáře, pokudž by se žádný žalobník ve dvau nedělích, jakž toho nahoře o osobách stavu panského a rytířského dotknuto jest, nenalezl, právně obviněn býti. A kdyžby on na ten od původa předestřený potah a domnění, aneb jiné také při tom průvody a dokázání odpověd svau dal, a nic víceji čím by dáleji se hájiti a zastávati mohl, neměl: aby buďto ihned na žádost původa rozeznání se stalo, anebo také dáleji skrze replikování a duplikování jeho, v spisích neb austně, jak se toho při tom právě v ten čas užiti může, po právě kráčeno, a to co za právo jest, vyměřeno bylo. A přitom města šetřiti toho mají, pokudž by kdy, obzvláštně pak za příčinau mučení, na nějaké pochybnosti zůstávali, aby proto od úřadu appellací Našich naučení brali.

R. XIX.

A kdyžby ta již dotknutá osoba v těch šesti nedělích před právem městským z ničehož viněna nebyla: tehdy má takového důmnění, pokudž by se nic nového proti němu nenacházelo, dokonce prost a osvobozen býti. A kdyžby, jsa obeslán, k tomu se nestavěl, a tak se před právem ukrýval: má ten, jakž nahoře o osobách z stavů vyšších psáno, zjevně za psance jmín a držán býti.

R. XX.

Jestližeby bylo na koho vyznáno od kterého zločince, coby se obecného neřádu zemského dotýkalo a zjevného všeho zlého: v takové příčině nemá žádný s psancem, byť byl on kdokoliv, tajně nebo zjevně, nižádné smlauvy (coby se toho narčení od zločince dotýkalo), s kým kolivěk činiti neb se rovnati, než jednakaždá z stavu panského neb rytířského osoba má se z toho po zašlém napřed obvinění, jakž svrchu dotčeno, pořádem práva na schválení saudu ze všeho vyměřiti a nevinu svau ukázati.

Digitized by Google

R. XVIII.

So in einer Peinlichen Frag ein Ubelthäter etwas auf einen Burger auß Unsern Präger Stäten oder einer andern Königlichen Stat, daß er nämblich von der Missethat Wissenschafft habe oder dessen eine Ursach wäre, bekennete: So sol man solches in dieselbe Stat, wo der Burger gesessen, dem Burgermeister und Rath zu wissen thun, auff daß man sich mit demselben vergwisse, und einen Tag benennen, darauff er mit dem Ubelthäter confrontirt. Und wan derselbe so wol bey der Confrontation, als auch der Tortur, endlichen auch wan er gerichtet würd, auff solcher Außsage beständig verbleibet: Sol der besagte innerhalb 6 Wochen bey demselben Stat-Rechten entweder von der Interessirten Parthey oder Unserm Kaiserlichem Richter, wan sich innerhalb 14 Tagen kein Kläger, wie hieroben von denen Herren- und Ritterstands-Personen gemeldet, nicht findet, vorgenommen, und nach dem er auff das von Klägern angezogene indicium oder auch andere Neben-Anzeigungen oder Beweiß geantwortet und nichts mehrers zu seiner Defension vorzubringen hat, entweder alßbald auff Klägers Begehren ein Bescheid erfolgen, oder ferner replicando, duplicando, schrifft- oder Mündlich, wie es in demselben Gericht herkommen, verfahren werden, und darauff ergehen, was Recht ist. Darbey gleichwol die Stäte, wan etwan, insonderheit der Tortur halber, Zweifel vorfiele, sich bey Unserer Königlichen Appellation belernen sollen.

R. XIX.

Wan aber der besagte innerhalb derselben 6 Wochen bey dem Stad-Rechten nicht vorgenommen würde: Sol er von solchem indicio, wan sich nichts neues wider ihn befinde, loß und ledig seyn. Da er sich aber auff vorgangene Beschickung nicht gestellete und also das Recht fliehe: sol er, wie hieroben von höhern Ständen gemeldet, vor einen offendlichen berichtigten Urgichter gehalten werden.

R. XX.

So auch ein Ubelthäter auff einen etwas bekennet, und solches treffe eine gemeine Unthat an, darunter Unser und deß gemeinen Wesens interesse versirte: in solchem fall sol sich mit dem Urgichter niemand, er sey wer da wolle, weder heimblich noch offendlich, der Außsag oder Urgicht halber vergleichen oder vertragen, sondern ein jeder auß dem Herrenstand oder vom Adel sollen sich dessen auff vorgangene Klage, wie obberürt, mit offendlichem Recht außführen.

Digitized by Google

R. XXI.

Když by pak k tomu pro samau práva neposlušnost přijíti mělo, žeby někdo za psance jmín, a jakž předešle beyvalo, vůbec zjevně za takového vyhlášen býti měl: nicméně však k tomu ještě zapotřebí bude, aby pokudž tu jednom o nepostavení se, když byl obeslán, činiti jest, ještě jedno naň, kdyžby již zločinec na jeho proti němu vyznání usmrcen byl, od nejvyššího purgkrabího obeslání vyšlo. I ačkoliv toho, co se osoby jeho dotýče, při předešlém způsobu se zůstavuje, a právo mu žádné slaužiti nemá: však prokurator Náš královský, pokudžby dostatečné proti němu znamení a průvody míti mohl, může pořád práva s ním začíti, a je až na vrch neboližto do *executí* dovesti. A kdyžby také ten domnělý v roce a dni pořád zběhlém před Naší osobu neb saud Náš zemský se dostavil, a hodné, též slušné příčiny toho, proč se na obeslání postaviti nemohl, přednesl a ukázal: tehdy má zase k prvnější své poctivosti navrácen býti, jakoby ho v tom čase v těch šesti nedělích žádný z takového domnění v ničemž při právě byl nevinil, toho všeho prázden a osvobozen beyti. Kdyby ho pak kdo obvinil, na to on, jakž svrchu dotčeno, ze všeho odpovídati povinen jest.

R. XXII.

Při tázání zločincův na hradě Pražském má býti purgkrabě hradu Pražského s raddami svými, kteří s ním v saudu jeho sedají, a kohobychom My k tomu víceji, aneb saud Náš zemský, nařiditi ráčili a nařídili. A poznal-liby toho menší purgkrabě jakau potřebu, můž i jiným povoliti, aby při témž trápení býti mohli. Týž pak purgkrabě menší s právem býti při témž tázání má. A chce-li se tu kdo po svých věcech neb škodách ptáti, ten má k tomu trápení připuštěn býti a dotčenému purgkrabímu to, nač by zločinec tázán býti měl, na ceduli napsáno dáti, a on má se na něm doptávati; jako ku příkladu, kdyby o kradené a odňaté věci činiti bylo, kam jest je nosil, anebo ví-li kdo o tom? Pakliby vyznal na koho z panského neb rytířského stavu, též z městského řádu: ten jsa obeslán, má tam k němu do vězení, sám třetí s přátely svými, puštěn býti, aby jemu to vůči seznal a pravil. A on aby také měl vůli (na kohož ten zločinec vyznává) k tomu zločinci buď sám neb skrze přítele svého mluviti, cožby jemu koli potřebí bylo; a v tom purgkrabě žádnému překážky činiti nemá.

Digitized by Google

R. XXI.

Wan es aber wegen deß Ungehorsambs darzu käme, daß einer vor einen Berichtigten Urgichter erklärt und wie vor diesem publicirt würde, darzu gleichwol vonnöthen seyn sol, daß, wan es allein wegen deß nicht-erscheinens zu thun, er noch zum andernmal von dem Burggrafen, nach dem nämblich der Ubelthäter auff seiner Außsage wider ihn gestorben, citirt werde: So bleibt es zwar, so vil seine Person anlangt, bey dem vorigen Herkommen, und sol ihm kein Recht dienen. Jedoch sol Unserm Königlichen Procurator, wan er mit gnugsamben Indicien und Beweiß wider ihn auffkommen könte, das Recht wider ihn vorzunemen und biß zum End-Urtheil zu verführen bevor stehen. Wan auch der indicirte sich innerhalb Jahr und Tag vor Uns oder Unserm Land-Rechten gestelte und gnugsambe Ehehafften, warumb er nicht erscheinen können, außführte: So sol er widerumb also und dergestalt restituirt werden, daß, wan Ihn von Zeit der restitution innerhalb 6 Wochen niemand wegen deß indicii zu Recht vornimbt, er von demselben gantz ledig und loß; wan er aber vorgenommen würd, darauff, wie obgehört, zu verfahren schuldig seyn sol.

R. XXII.

Und so dan ein Ubelthäter auff dem Prager Schloß Peinlich befragt würde, sol sich darbey befinden und gegenwertig seyn: Der Burggraf deß Prager Schlosses mit seinen Räthen und Rechts-Beysitzern, und wen Wir oder Unsern Land-Recht sonst darzu verordnen wollen. Und da der Unter-Burggraf es eine Notturfft zu seyn erachtete, Mag er auch andere Leüte zu solcher Peinlichen Frage lassen. Er, der Unter-Burggraf, aber sol von Rechtswegen bey einer jedwedern dergleichen Peinlichen Frag und Tortur gegenwertig seyn. Und so jemand wegen seiner Sachen oder ihm zugefügten Schaden halber Frage anstellen wolte: dem sol es verstattet und derselbe sol zu solcher Peinlichen Tortur zugelassen werden; und der so fragen wil, sol dem Burggrafen das jenige, darumb der Ubelthäter zu fragen, auff einem Zettel verzeichnet geben, und mag ihn deßwegen befragen, als zum Exempel: wan es umb gestolene und entwante Sachen zu thun, wo er solches hingetragen, oder ob jemand davon wüste? Da er auch auff jemanden auß denen Herren-, Ritter- oder Burgersstands-Personen bekennete: So sol der, so darzu citirt, mit seinen Befreunden selbst dritter zu dem Gefangenen in das Gefängknüß, daß er ihm solches in das Gesicht sage, gelassen werden. Und dem, auff welchen der Ubelthäter außsagt, sol bevorstehen, den Ubelthäter entweder selber oder durch seinen Freünd anzureden und ihm, was seine Notturfft erheischt und ihm vonnöthen seyn würd, vorzuhalten; darinnen ihm von dem Burggrafen kein Eintrag geschehen sol.

Digitized by Google

R. XXIII.

Na žádné popravě u hejtmanův krajských po krajích, na zámcích, na tvrzích, v městech, v městečkách, ani při auřadu purgkrabským žádný se nemá ptáti, jmenujíc kterého z panského řádu neb z rytířstva, aneb osobu z stavu městského. . . . .
. . . . ten od toho, kohož jest jmenoval, můž obeslán býti z nářku cti, a on to jemu napraviti a pokutu tímto Zřízením Naším Obnoveným »o nářku cti« vyměřenau trpěti má. Než na psance odsauzeného aneb nevyvedeného každý se bude moci zejména ptáti, buď na panského neb na rytířského i městského člověka.

R. XXIV.

A týmž řádem a spůsobem, jakž svrchu doteykáno, každý se zachovej při popravě své. A nemá také žádný jiný k útrpnému tázání připuštěn býti, leč osoby k tomu přísežné a pána toho, číž poprava jest, úředlníci. Kteříž nápodobně k takovému útrpnému tázání přísahu vykonati povinni jsau, jestliže při tom býti a na místě pána neb vrchnosti své saudce místo zastaupiti chtějí. Taková pak přísaha na to se vztahovati má, že v těch útrpných věcech nejináč, než co za spravedlivé uznají, sauditi, i ortel, jakž za právo jest, vynésti chtějí, a to pro nižádnau přízeň, buďto lítost, neb dary, neb jiné jakékoliv věci. A přísahu tu každý saudce, kterýby k takovým útrpným věcem potřebován byl, vykonati povinen bude. To pak útrpné tázání tak se konati má, jakž by ti, kteří k tomu obráni a nařízeni jsau, podle příčin a případností a vedle zřejmých znamení a patrných domnění za slušné a spravedlivé uvážili, svědomím svým jisti byli a z toho Bohu a vrchnosti své nejvyšší odpovídati mohli. V věcech však ještě u pochybnosti zůstávajících má tím spůsobem, jakž svrchu dotčeno, kráčeno býti.

R. XXV.

Písaři, kteřížby při tázání zločincův vyznání jich zločinná zapisovali, mají tolikéž k tomu obzvláštní přísahu míti, totiž že v těch útrpných věcech žalobu, i odpověd na ní, potahy, znamení, důmnění i průvody a zločinná vězně vyznání, i což by se tu koli jiného dálo, všecko upřímně a věrně zapisovati chtějí, žádné v tom nejmenší lsti neb obmyslnosti nepožívajíce. A takové zločinné spisování žádnému k ujmě jich poctivosti býti nemá. A kdožby kterého písaře tím na jeho poctivosti dotýkal,

Digitized by Google

R. XXIII.

Es sol aber bey keinem dergleichen Criminal-Process, es werde derselbe in denen Kraißen von denen Kraiß-Haubt-Leüten, oder in denen Stäten, oder auff denen Schlössern, Rittersitzen, Märckten oder bey dem Burgkgrafen-Ambt gehalten, offendlich und mit Namen auff eine Person, so auß denen Ständen, zu derselben Schand und Spot gefragt werden. Da aber jemand auff eine Stands-Person mit Namen fragen würde: derselbe, so gefragt, kan von dem andern auff maß und weise, wie es in Injurien- und Ehrnsachen gebreüchlich, beschickt und auff die Straff, so wegen Injurien und Ehrnhändel mit dieser Unserer Verneuerten Landes-Ordnung außgesetzt, beklagt werden. Auff einen unaußgeführten Urgichter aber kan ein jeder mit Namen fragen, die Person sey gleich Herrn-, Ritter- oder Burgerstands.

R. XXIV.

Und obbeschribener Ordnung gemäß sol sich ein jeder bey seinen Halßgerichten verhalten. Wie dan zu Anstellung dergleichen Peinlichen Frag niemand zugelassen werden sol, dan allein veraidete und geschworne Personen und deß Herrn, deme das Halßgericht zustehet, Beambte. Welche gleichermassen zu dem Peinlichem Gericht einen Cörperlichen Aid ablegen sollen, wan sie darbey seyn und an stat ihrer Herren die Richterstelle vertreten wollen. Es sol aber der Aid dahin gerichtet seyn, daß sie in Peinlichen Sachen richten und urtheilen wollen, was Recht, und solches nit lassen wollen weder durch Lieb, Laid, Gab, noch keiner andern Sachen wegen. Und einen solchen Aid sol ein jeder Richter thun, so zu einem Peinlichem Gericht gebraucht würd. Und sol man bey einer solchen Peinlichen Frag dergestalt prodediren, wie es die jenigen, so darzu verordnet und gegenwertig seyn, nach Gelegenheit der Umbstände und einkommenen Anzeigungen, auch Beschaffenheit deß Verbrechens für billich und Rechtmessig erkennen und in ihren Gewissen gegen Gott und der höchsten Obrigkeit zu verantworten gedencken. In zweifelhafftigen Fällen aber sol es, wie hieroben gesetzt, gehalten werden.

R. XXV.

Die Schreiber aber, so die Außsag oder Urgicht deß Ubelthäters auffschreiben und notiren, sollen in gleichem veraidet seyn, daß sie in denen Sachen, das Peinliche Gericht betreffend, die Klag und Antwort, Anzeigungen, Verdacht oder Beweisung, auch die Urgicht deß Gefangenen und was gehandelt würd, getreülich auffschreiben und daran keine Gefährde suchen oder brauchen wollen. Es sol auch ihnen an ihren Ehren unnachtheilig seyn. Wie dan, wan jemand einen dergleichen Schreiber derowegen an seinen Ehren angriffe, und solches auff ihn dargethan

Digitized by Google

a naň to provedeno bylo, aby v pokutu v artikuli vyměřenau, kdožby koho »pro honění a jímání zločince« dotýkal, upadl.

R. XXVI.

Jestližeby se kdo chtěl po své škodě ptáti a proto také útrpnému tázání přítomen býti: má se k tomu, jakž svrchu dotčeno, bez odpornosti připustiti.

R. XXVII.

Kdyžby již vězeň neb zločinec měl konec svůj bráti, a žádalby prve správy křesťanské: toho mu netoliko dopříno, anobrž byť toho i nežádal, má k tomu jak od duchovních, tak i od světských napomínán býti, a žádného dokonce prostředku neopauštěti, což by mu k spasení duše jeho slaužiti moblo. A kdyžby na popravu veden býti měl, opojín býti, ani nic jiného zbytečného při něm se užívati nemá.

A poněvadž při útrpných věcech začasté také i o glejtích jednáno bývá, již nyní o týchž glejtích následuje.

R. XXVIII.

Žádný, jakéhoby ten koli důstojenství, stavu neb povolání byl, nemá té moci míti, toho, komubychom gleit Náš královský dáti ráčili a on se naň odvolával, byť ho třebas toho času při sobě neměl, mečem anebo jinak jakau koli smrtí odpraviti dáti. Než kdožby tak, nemaje glejtu při sobě, postižen byl, ten do vězení vzat, a to Nám neb místodržícím Našim oznámeno, a potomně jemu poručeno býti má, kdy by a kde ten gleit ukázati měl. Než kdoby chtěl takové těžkosti pro neukázání glejtu ujiti, má glejt vždycky při sobě nositi a jeho v skutku užívati. Krom lidí poddaných, jednoho i druhého kteréhokoliv stavu, ti proti pánům svým glejtováni býti nemají. Pakliby kdo, nedada nic na královský glejt, komu smrt učiniti dal, ten má hrdlo propadnauti.

R. XXIX.

Kdožbykoliv od Nás a Našich dědicův, budaucích králův Českých, glejt měl a podle něho se glejtovně nechoval: ten toho glejtu víceji užiti nemá, ale od jednohokaždého do vězení vzat býti může. Než zapíral-liby, že jest proti tomu glejtu nic neučinil a to odvesti chtěl, k tomu připuštěn býti má. A kdožby tomu, jenž by glejt měl a jej prokázal, co naproti glejtu vědomě učinil: ten v pokutu Naší upadá.

Digitized by Google

würde, Derselbe in die Straff und Poen, so in dem fall, wan einer an seinen Ehren wegen Fah- und Einziehung der Ubelthäter angegriffen, außgesetzt, fallen sol.

R. XXVI.

Da aber einer nach seinem Schaden zu fragen und derentwegen der Tortur beyzuwohnen begehrte: Der sol darzu, wie obberürt, gelassen werden.

R. XXVII.

Und da nun dergleichen Ubelthäter gerichtet werden solte, und begehrte zuvor zu beichten und zu communiciren: sol ihm solches nicht allein zugelassen, sondern auch, da er es gleich nit begehrte, darzu von Geist- und Weldlichen vermahnet und alle Mittel, so ihn zu seiner Seelen Seligkeit führen möchten, vorgenommen, das Gegenspiel aber und alle Mißbräuche dißfals abgeschafft werden.

Und weil bey dem Peinlichen Gericht auch offters von denen Glaiten gehandelt würd, So folget nunmehr von denen Glaiten.

R. XXVIII.

Es sol niemand, weß Würden, Stands oder Wesens der sey, Macht haben, den jenigen, dem Wir Unser Königliches Glait gegeben und der sich darauff berufft, ob er es gleich zu derselben Zeit nit bey sich hette, mit dem Schwerd oder sonsten richten zu lassen. Sondern wer also betreten und das Glait nicht bey sich hette, derselbe sol gefänglich angenommen und solches Uns oder Unsern Stathaltern zu wissen gethan, und darauff ihm anbefohlen werden, wan und wo er das Glait auffweisen sol. Der nun dergleichen Ungelegenheit wegen Auffweisung deß Glaits nicht außstehen wil: sol das Glait stets bey sich haben und desselben kräfftiglichen geniessen. Ausser was Leibeigene Unterthanen eines und deß andern Stands seyn, die sollen wider ihre Herrschafft nicht Glait haben. Da aber einer einen andern, deß Königlichen Glaits ungeachtet, richten liesse: der sol an Leib und Leben gestrafft werden.

R. XXIX.

Wan einer ein Glait von Uns und Unsern Erben, Nachkommenden Königen zu Böhaimb, hette und sich nicht Glaitlichen hielte, sondern solches Glait selbst breche: Der kan sich desselben ferner nicht gebrauchen, sondern mag von einem jeden in gefängkliche Hafft genommen werden. So er aber laugnete, daß er dem Glait zuwider gehandlet und sich mit Recht außführen wolte: Sol er darzu gelassen werden. Und wer den jenigen, welcher ein Glait hat und dasselbe vorweißt, dem Glait zuwider wissendlich beleidiget: der fält in Unsere Straff.

Digitized by Google

R. XXX.

Jestližeby Náš nebo budaucích králův českých auhlavní nepřítel nebo zhaubce zemský glejt sobě spůsobil a dostal: takového, neboližto jeho pomocníky a pomocníků pomocníky, když se to vyjeví, nemá žádný pod spůsobem glejtu koňmi, vozy, ani zbraněmi, ani penězi, nebo sice jakým koliv jiným spůsobem, buď jídlem neb pitím nebo přechováváním, jakby se koliv vymysliti mohlo, fedrovati, než všickni k tomu, aby ztrestán byl, nápomocni býti mají; a to propadením cti, hrdla a statku.

Až potud o právu útrpném a co k němu přináleží, oznameno jest; již následuje o veystupcích některých a o přečinění.

R. XXXI.

Poněvadž v prvnějším Zřízení Zemském všech těch přečinění a veystupkův spůsob a vlastnost zejména položena není, a ti na větším díle v Právích Městských se nacházejí: protož milostivě tomu chtíti ráčíme, aby takové věci z dotčených Práv Městských sem jako přinešeny, a co by se nedostávalo, odonud zde doplněno bylo. Však aby ty věci, kteréž v tomto Zřízení Našem rozeznané a rozsauzené jsau, tudy nižádným spůsobem v nějakau pochybnost se neuvozovaly, a pokuty podle povah osob a jiných případností se ukládaly.

R. XXXII.

A poněvadž až posavad *de crimine læsæ majestatis*, to jest o aurážce nejvyššího důstojenství Našeho, v Zřízeni tomto Našem Zemském Obnoveném začasté zminka se dála: tehdy přede všemi věcmi nad tím, co tak v rozdílných Zřízení tohoto Našeho případnostech o takovém veystupku neb přečinění od Nás nařízeno jest, jak po krajích, tak i jinde všudy po městech ruka ochranná skutečně držána býti má. A dále My pod tím *crimine læsæ majestatis* titulem, aneb pod tau aurážkau nejvyššího důstojenství, všecko to, aneb všecky ty a jiné věci neb případnosti míniti a rozuměti ráčíme, coby se jakkoli a kdekoli proti Nám jakožto králi Českému, dědicům Našim, budaucím králům Českým, aneb proti královskému Našemu kmenu a krvi nětco nebezpečného před se bráti, zdvihati, jednati neb počínati chtělo.

R. XXXIII.

Co se pak pokut, jako i rozdílných stupňův toho tak ohavného veystupku aurážky nejvyššího důstojenství dotýče: s těmi tak držáno a zachováno býti má, jakž Práva Naše Císařská vyměřují.

Digitized by Google

R. XXX.

So Unser oder Nachkommender Könige abgesagter Feind oder ein Landes-Beschädiger ein Glait außwürckte: den oder dessen Helffer und Helffers-Helffer sol niemand, wan solches offenbar, unter dem Schein deß Glaits weder mit Pferden, Wagen, noch Waffen, noch Geld oder sonst mit eintzigem anderm Mittel, es sey mit Essen und Trincken oder anderm Auffendhalt, wie es immer erdacht werden könte, befördern oder auffhalten, sondern mennigklich behülfflichen seyn, damit er zur Straff gebracht werde; alles bey Verlust Leib, Ehr und Guts.

Bißhero ist von dem Peinlichen Gericht und was demselben anhängig, gehandelt worden; Folget nunmehr von denen Delictis und Verbrechen.

R. XXXI.

Weil aber alle species Delictorum in voriger Landes-Ordnung nit begriffen, dieselben aber mehrern thails in denen Stad-Rechten zu finden: So wollen Wir gnädigist, daß solche auß gedachten Stad-Rechten gleich alhero gezogen, und was alhier mangelt, dannenhero gleich erfüllet und ersetzt werde. Jedoch daß die jenigen Sachen, so in dieser Unserer Landes-Ordnung decidirt und erörtert, darburch keines Wegs in Zweifel gezogen, die Straffen auch nach Gelegenheit der Personen und derselben Umbstände gerichtet werden.

R. XXXII.

Und demnach bißhero von dem Crimine Læsæ Majestatis in diser Unserer Verneuerten Landes-Ordnung Meldung geschehen: So sol zuförderst über dem jenigen, so in unterschiedenen Fällen in dieser Unserer Landes-Ordnung von solchem Laster gesetzt, steiff und fest, so wol auff dem Land als in Stäten, gehalten werden. Wir wollen aber ferner unter obgedachtem Crimine Læsæ Majestatis alle die jenige Fälle verstanden haben, da wider Uns als König zu Böhaimb, Unsere Erben, Nachkommende Könige, oder Unsern Königlichen Stand etwas gefährliches machinirt würd.

R. XXXIII.

Was aber die Straffen, auch die unterschiedenen gradus dieses abscheülichen Lasters der Belaidigten Höchsten Majestät anlangt: mit denenselben sol es, wie es Unsere Kaiserliche Rechte vermögen, gehalten werden.

Digitized by Google

Již následuje, co se na díle v předešlém Zřízení Zemském o veystupcích a přečinění nachází: O moci a co moc jest, a o propadení cti, hrdla a statku.

O moci zjevné.

S. I.

Poněvadž v předešlém Zřízení Zemském jisti artikulové položeni jsau, z nichž patrno jest, co se za moc zjevnau drží a pokládá, protož takoví artikulové jsau tito: Kdoby se mocí a brannau rukau v hrady, tvrze, města, městečka, buďto dědičná, manská neb zápisná, druhému náležející, anby jich ten v držení byl, uvázal; nebo jestližeby kdo druhého, odpovědě neb neodpovědě jemu, proti řádu tohoto Zřízení Zemského jako nepřítele jal; aneb žeby kdo v zemi zjevně ohněm škodu činil a pálil.

Když by pak toho statkové vzati byli, ti na Nás připadnauti mají, a My s nimi vedle libosti činiti moci ráčíme. Však z těch statkův tomu, nad nímž moc provedena jest, škody vzaté, když je nejprve prokáže, nahražené býti mají, a k dotčenému škůdci jako k zjevnému nepříteli a zhaubci zemskému s trestáním, a sice ve všem jiném, jak se předešle zachovávalo, přikročeno bude.

O odpovědnících a těch, kteří poddanosti v dědičném Našem království Českém zhoštěni jsauce, práva a spravedlností svých ne právem, ale mocí vyhledávají a míti chtějí.

S. II.

Kterýby obyvatel království Českého, jakéhokoliv stavu, jeden druhému na hrdlo neb na statek zjevně odpověděl, jej pod tau odpovědí jal neb statek jeho jakkoliv odňal: tehdy ten, komuž by tak odpovědíno bylo, má to hned hejtmanům toho kraje v známost uvésti. A hejtmané krajští mají toho odpovědníka před sebe obeslati, a našlo-liby se co toho při něm, ním se ujistiti a na hrad Pražský dodati.

S. III.

Kdyžby okolním knížatům, kteříž s Námi nebo s Našimi budaucími, králi Českými, dědičné smlauvy mají a podle nich

Digitized by Google

Folget nunmehr, was theils in voriger Landes-Ordnung von denen delictis zu befinden: Von Gewald und was Gewald ist, und von Verlust Leibes, Ehr und Gutes.

Von offendlicher Gewald.

S. I.

Demnach in voriger Landes-Ordnung gewisse Articul gesetzt, darauß erscheinet, was für offendlichen Gewald angezogen worden; So lauten dieselbe Articul wie folget, als nemblich: Wan einer mit Gewald und gewaffeneter Hand eines andern Schloß, Sitz, Stät, Märckt, es seyen Erb-, Hof-, Lehen- oder Pfand-Gütter, so derselbe besesse und in Possession hette, einnimbt; oder so einer den andern mit oder ohne Absage mit Gewald und dieser Landes-Ordnung zuwider, als ein Feind gefangen näme; oder etwan einer im Land offendlich mit Feuer und Brand Schaden thäte.

Wan nun eines solchen Gütter eingenommen, Sollen dieselbe auff Uns fallen, und Wir haben darmit zu thun und zu lassen. Jedoch sollen darauß dem jenigen, welchem die Gewald zugefüget, die erlittene Schäden auff vorgehende Liquidation erstattet, auch sonst gegen dem Thäter als einem offendlichem Feind und Landes-Beschädiger mit denen Straffen und sonsten allerdings, wie vor diesem, verfahren werden.

Von denen Absagern und denen jenigen, welche, nachdem sie der Unterthänigkeit in Unserm Erb-Königreich Böhaimb loßgezehlet, ihre Zu- und Ansprüche nicht mit Recht, sondern Gewald suchen und außüben wollen.

S. II.

So etwan ein Inwohner dieses Königreichs Böhaimb, auß welchem Stand derselbe auch wäre, einen andern auff Leib und Leben oder auch auff Hab und Gut offendlich absagen und auff die Absag denselben gefangen nemen, oder ihm ein Gut, was gestalt es wäre, entziehen würde: sol der, deme abgesagt, solches alßbald bey dem Kraiß-Haubtman anbringen. Und die Kraiß-Haubt-Leüte sollen den Absager vor sich erfordern, und wan er also befunden, So sollen die Kraiß-Haubt-Leüte sich mit ihm vergwißigen und ihn auff das Prager Schloß überlifern lassen.

S. III.

Da auch einer denen umbligenden Fürsten, welche mit Uns oder Unsern Erben, Nachkommenden Königen, Erb-Verbündnuß und Ver-

Digitized by Google

se chovají, odpověděl: ten a takový žádného bytu v zemi míti, od žádného se přechovávati ani fedrovati nemá, než kdyžby byl doptán, jako jiní Naši země nepřátelé vyzdvižen a do vězení dán býti má.

S. IV.

A kdyby se takový zjevný odpovědník a zemský škůdce vyjevil: tehdy ten, kdožby o takových lidech nešlechetných nejprve přezvěděl, a ti, jimž by se předně a obzvláštně škoda nebo odpověd stala, to hejtmanu toho kraje v známost uvésti povinni budau, oznámíce, co se kde komu a od koho násilně ublížilo. A hejtmané krajští, kdyžby se to na ně vzneslo, to Nám nebo místodržícím Našim přednesti, a dále proti takovým lidem nefádným, jak by toho potřeba ukazovala, tím vším spůsobem, jako proti zjevným nepřátelům, chovati se mají.

S. V.

Jedenkaždý takový, kdož by se které koli nahoře psané zjevné moci dopustil, aneb zjevným odpovědníkem byl, čest a hrdlo ztratiti, a statek jeho na Nás, jakožto krále Českého, připadnauti má. Kdyby pak ujel a v zemi nalezen a postižen býti nemohl: ten již žádného práva neužije, statek svůj Nám propadne a psaucem zůstávati bude.

S. VI.

Kdyžby kdo v dotčenau pokutu upadl, a statku odsauzen jsa, Nám takový přisauzen byl: tehdy My nebo Naši budaucí, králové Čeští, ráčíme moci v ten statek se uvázati dáti. A bylyliby na tom statku jaké závady anebo dluhy spravedlivé, anebo žeby kdo za toho, kdož by v pokutu upadl, spravedlivě slíbil a v rukojemství se postavil: tehdy má jemu k tomu, což by tak před saudem zemským anebo na saudu škodním před menšími auředníky provedl a prokázal, právně dopomoženo, a po rozsudku na ten statek do té summy, což jí provedeno jest, právo vše tak, jako se po právu staném zachovává, puštěno býti. Lečby to bylo, že bychom My neb Naši dědicové a budaucí králové Čeští, jakožto statku toho držitelé, je v summě jim přisauzené již spokojiti a jim ji dáti a odvésti ráčili.

S. VII.

Pakliby se kdo fortelně a obmyslně pod jakýmkoliv spůsobem a zástěrau statku, na Nás pro kterékoliv příčiny připa-

Digitized by Google

ainigungen haben und sich derselben halten, absagte: demselben sol kein Auffendhalt im Land zu Böhaimb gestattet, auch von keinem auff-gehalten noch befördert, sondern da er erfragt und außgeforscht, als wie andere Unsere und deß Landes Feinde auffgehaben und zur Hafft gebracht werden.

S. IV.

Und da auch dergleichen offendlicher Absager oder Landes-Beschädiger außkundschafft: sol der jenige, so dergleichen böse und leichtfertige Leüte am ersten erfahren, und die, welchen zuforderst und fürnemblich der Schad oder die Absag geschehen, solches dem Haubtman desselben Kraises anmelden, mit Anzaigung, gegen wem, wo und von wem dergleichen Thätligkeit begangen. Und die Kraiß-Haubt-Leüte, nach dem solches an sie gebracht, Sollen es bey Uns oder Unserm Stathalter anbringen, und alßdan ferner wider solche leichtfertige Leüte, wie es die Notturfft erheischt, allermassen wie gegen einem andern offendlichem Feind procedirt und verfahren werden.

S. V.

Ein jeder, so eine offendliche Gewald, wie obgeschriben, begehen würde, oder ein offendlicher Absager wäre, sol sein Leib und Ehr verlieren, und sein Gut sol auff Uns als Königen zu Böhaimb fallen. Und so er flüchtig würde und im Land nicht zu finden und zu bekommen wäre: sol sein Gut auff Uns fallen, er aber für einen Ehrnichtigen Urgichter gehalten werden, und sol keines Rechten geniessen.

S. VI.

Und da nun einer in obvermelte Straff und Poen fallen und ihm sein Gut abgesprochen und Uns dasselbe zuerkant würde: So mögen Wir oder Unsere Nachkommende Könige zu Böhaimb Uns in solch Gut einführen lassen. So aber auff demselben Gut etwan Ansprüch oder auch Rechtmässige Schulden hafften, oder da einer für den, so in dergleichen Straff gefallen, sich auffrichtig in Bürgschafft eingelassen: demselben sol auff das, was er also vor dem Land-Rechten oder vor denen Unter-Ambt-Leüten bey dem Schaden-Rechten darthun und erweisen würd, Rechtens verholffen und auff beschehene Erkäntnüß der Executions-Process auff solch Gut wegen der jenigen Summ, so liquidirt und erwisen worden, zugelassen werden, allermassen wie man es nach Erlangung eines Stand-Rechtens zu halten pfleget. Es wäre dan, daß Wir oder Unsere Erben, Nachkommende Könige zu Böhaimb, als Inhabere deß Guts, sie alberait contentirt und ihnen die zuerkante Summ erstattet hetten.

S. VII.

Würde sich aber einer vortheilhafftiger weise unter etwan einem gesuchtem schein eines Guts, welches Uns, umb was Verbrechen willen

Digitized by Google

dnutého, ujiti, a na se přijiti dopustiti směl: k němu má tak, jako k tomu, kterýž jest v pokutu »o moci« vyměřenau a položenau propadl, hledíno býti.

S. VIII.

Žádný také ze všech stavův a obyvatelův království Českého nemá v žádné takové příčině auhlavních nepřátelův a zhaubcův zemských nebo těch, kteří se právem a řádem nespravují a proti němu živi jsau, jejich přečinění velebiti, líčiti, ani žádným spůsobem ani proti Nám, ani od Nás jim představené vrchnosti zastávati, mnohem méně lid obecní tudy zjevně nebo tejně rozpakovati. A jestližeby kdo v tom uznán a shledán byl a od toho se nevyměřil a nevyvedl: ten celý rok v vězení seděti bude. A My a Naši dědicové, budaucí králové Čeští, nijakž k tomu dovolovati neráčíme, aby takoví zjevní nepřátelé a odpovědníci přečinění své jakau peněžitau pokutau odbeyvali a upláceli.

S. IX.

Jestližeby se kdo z tohoto království vyprodati a od Nás a Našich dědicův, budaucích králův v království, odpuštění z poddanosti .... aumyslu byl: ten má se při dckách zemských ohlásiti a přiznati, pokudžby z čeho jednoho nebo druhého v tomto království viniti chtěl, že toho podle dotčeného obyčeje a práva Našeho království zemského obviniti chce. Pakliby jináče učinil, a nekráčeje podle práva, mocí k druhému přistaupil: ten upadne v pokutu těch, kteříby, nevyhoštěni jsauce, zemi opověděli. A My a Naši dědicové, budaucí králové tohoto království Českého, žádného takového z poddanosti propauštěti chtíti neráčíme, dokudž by se tím spůsobem, jak nahoře oznámeno, při dckách zemských nepřiznal a nezavázal. A dokavadž by toho, co komu v dědičném Našem království Českém povinovat a dlužen jest, nezaplatil: tehdy menší auředlníci desk zemských, aby takové jeho přiznáni do desk zemských vloženo a vepsáno býti mělo, k tomu povoliti nemají.

O těch, kteří se proti Nám nebo Našim dědicům, budaucím králům, v službách vojenských potřebovati dají.

S. X.

Žádný z stavův a obyvatelův tohoto království Českého ven z země v službách vojenských a v žoldech proti Nám nebo Našim

Digitized by Google

es auch geschehe, haimgefallen wäre, annemen und dasselbe zu sich ziehen: wider denselben sol verfahren werden, wie wider den, so die Straff, welche der Macht und Gewalds halber gesetzt und geordnet, verwürckt hat.

§. VIII.

Es sol sich auch niemand auß denen Ständen und Inwohnern deß Königreichs Böhaimb umb aintziger Ursach willen der abgesagten Feinde und Landes-Beschädiger oder anderer, die sich an gleich und Recht nicht begnügen lassen und demselben zuwider leben, nicht annemen, ihr Thun und Wesen nicht loben noch beschönen, auch in kainerley weise noch wege dieselben wider Uns oder Unsere nachgesetzte Obrigkeiten vertaidigen, vil weniger das gemaine Volck weder haimblich noch offendlich auffwiglen. Und da jemand darüber betreten würde, und sich dessen nicht purgirte und außführte: Der sol ein gantzes Jahr lang im Gefängknüß sitzen. Und Wir und Unsere Erben, Nachkommende Könige, sollen nicht zugeben noch gestatten, daß die jenigen, so dergleichen offendliche Feind und Absagere seynd, ihre Verbrechen mit Geldstraff büssen und abtragen mögen.

§. IX.

So einer auß diesem Königreich sich außkauffen und von Uns und Unsern Erben, Nachkommenden Königen zum Königreich, der Unterthänigkeit halber Urlaub nemen wolte: Der sol sich bey der Land-Tafel angeben und bekennen, daß, so fern er etwas zu einem und dem andern in diesem Königreich zu sprechen hette, er denselben nach gedachten Unsers Erb-Königreichs Rechten und Gewohnheiten ordendlicher weise vornemen; Im widrigen fall, und da er ohne Recht mit Gewald gegen demselben procediren wolte, sol er in die Straff und Poen der jenigen, so noch nicht loß gezehlt worden und dem Land abgesagt hetten, gefallen seyn. Und Wir und Unsere Erben, Nachkommende Könige dieses Königreichs, sollen einen solchen ehe und zuvor der Unterthänigkeit nit loß zehlen, so lang er sich der gestalt, wie obgeschriben, bey der Land-Tafel nicht verobligirt und bekennet. Es sollen auch die Unter-Ambtleüte bey der Land-Tafel nicht gestatten, solch sein Bekäntnüß in die Land-Tafel einschreiben zu lassen; er sey dan zuvor dem jenigen, dem er etwas in diesem Unserm Erb-Königreich zu thun schuldig, Recht worden.

Von denen, die sich wider Uns oder Unsere Erben, Nachkommende Könige, in Kriegs-Bestallung einlassen.

§. X.

Es sol sich niemand auß denen Ständen und Inwohnern dieses Königreichs Böhaimb ausser Landes in Dienst und Bestallung wider

Digitized by Google

dědicům, budaucím králům Českým, pod ztracením cti, hrdla i statku potřebovati se dáti nemá. A jestližeby kdo ven z země na vojnu jeti mínil nebo se psáti dal, má hned u toho pána, jemužby slaužiti chtěl, to sobě vyminiti a vyhraditi, pokudžby co pán ten proti Nám nebo Našim dědicům a budaucím králům Českým počínati a před se bráti aumyslu byl, aby on v té příčině služby své vojenské osvobozen a propuštěn býti a bez ublížení cti a víry své, každého času volně a svobodně zase odjíti nebo odjeti mohl.

S. XI.

Pakliby kdo komu cizímu slaužil, a potom se to vyhledalo, žeby ta vojna proti Nám se začínala, a on hned, jak by se to vyzvědělo, služby se nezbavil: ten má, když to naň dostatečně provedeno bude, dědictví a všecky nápady své, kteréžbykoliv v České koruně měl a míti mohl, ztratiti a statek jeho na Nás připadnauti a o poctivost svau jako zrádce přijíti. A takový, který by se v zjevné a otevřené válce v službách proti Nám nebo Našim dědicům, budaucím králům Českým, potřebovati dal nebo vědomě tam se zdržoval, v zemi zjevně prohlášen a oznámen bude.

S. XII.

A kdyžby se přihodilo, žeby se kdo vně z země osadil a pod jiným pánem na jiných gruntech bydlel, a pán jeho, pod kterýmž by seděl, s Námi neb s Našimi dědici, budaucími králi, spolu by v ňáké nedorozumění vešel, a takový poddaný od Nás nebo budaucích Našich obeslán, do země by nepřijel: ten statek svůj, kterýžby jemu v zemi náležel, jako i nápady své ztratí a propadne.

O zprotivilých lidech poddaných.

S. XIII.

Kteříby se lidé poddaní, buďto dědiční, zástavní neb zápisní, pánu svému, chtíce jemu nětco zlého aneb jakaužkoli škodu učiniti, pozdvihli a zprotivili, a nadto všecken statek jemu odňali aneb zlaupili a vyplundrovali: takoví podle zaslaužení a provinění svého i s těmi, kteříby jim skutkem a radau k tomu nápomocni byli a s nimi srozumění měli, anebo věci jejich se ujali, skutečně trestáni býti mají. Také jestližeby kdo takové poddané v ochranu přijal, k nim přistaupil a je zastával a po-

Digitized by Google

Uns oder Unsere Erben, Nachkommende Könige, zu Böhaimb nicht gebrauchen lassen, bey Verlust Leib, Ehr und Guts. Und da jemand auß dem Land sich in Kriegs-Dienst begebe oder bestellen lassen wolte: Der sol es bey dem jenigen, bey dem er dienen wil, stracks anmelden und ihme vorbehalten, Im fall derselbe etwas wider Uns oder Unsere Erben, Nachkommende Könige, zu Böhaimb vornemen wolte, daß er auff diesen fall seiner Kriegspflicht frey und ledig und ohne Verletzung seiner Ehr jederzeit einen freyen Abzug haben wolle.

S. XI.

Wan aber einer sich in frembde Dienst eingelassen und es sich nachmals befinde, daß derselbe Krieg wider Uns angesehen, und er sich nicht, alßbald solches außschliege und an Tag käme, von denenselben Diensten entbreche: Der sol, wan solches auff ihn gnugsamb erwisen, sein Erbthail und noch darzu alle seine Anfäll, so er in der Kron Böhaimb zu gewartten hette oder haben könte, verlieren, zu dem auch sein Gut auff Uns fallen und seiner Ehr als ein perduell verlustig seyn. Und sol ein solcher, welcher sich in offendliche Kriegs-Bestallung wider Uns oder Unsere Erben, Nachkommende Könige, eingelassen oder wissendlich darinnen beharrete, im Land angezeigt und publicirt werden.

S. XII.

Trüge es sich aber zu, daß sich einer ausser Landes niderliesse und unter eines andern Herrn Gebiet wohnete, sein Herr aber, unter dem er gesessen, mit Uns oder Unsern Erben, Nachkommen zum Königreich, hernachmals in ein Strit geriethe, und ein solcher Unterthan von Uns oder Unsern Nachkommen erfordert würde, und in das Land nicht kommen wolte: Der sol seines Guts, so ihme im Land zuständig, wie auch der Anfäll und Anwartschafften verlustigt seyn.

Von Widerwerttigen und Rebellischen Unterthanen.

S. XIII.

So einem Herrn seine Unterthanen, sie wären gleich Erblich, verpfendet oder verschriben, auffrührisch würden, sich demselben in Mainung, ihme böses zu thun oder einen Schaden zuzufügen, widersetzten, und über dieses ihm sein Gut, es sey gar oder zum theil, entzieheten oder ihn spolirten: Dieselben sollen ihrem Verdienst und Verbrechen nach neben denen, so ihnen Rath und That darzu gegeben und mit ihnen aintzigen Verstand gehabt oder sich ihrer Sachen angenommen, würcklichen gestrafft werden. Also daß, wan einer solche Unterthanen in seinen Schutz näme, sich zu ihnen gesellete, sie vertrete, auffwigelte

Digitized by Google

sazoval, nebo s nimi poddanými vojensky proti pánům jich táhl, a buďto tím a takovým neb jiným spůsobem jim k pozdvižení pomáhal a původem byl, anebo statek pánu odjatý k sobě přijal a jej sobě osoboval: ten Nám nebo budaucím králům a dědicům tohoto království statek svůj i hrdlo propadne. Však aby se předně z statku a jmění jeho, na čem by to koli záleželo, tomu, jenž tak zlaupen a obrán jest, škody a autraty učiněné podle slušnosti nahradili, jako i nápodobně statek ten odňatý jemu, nebo po smrti dědicům a budaucím jeho zase postaupen a navrácen byl.

S. XIV.

Jestližeby také kdo z toho království bez Našeho neb Našich dědicův, budaucích králův Českých, povolení od cizozemce jakau při aneb právo jeho ven z země kaupil, aneb sice jakkoli jinak na sebe převedl, a potomně o ně z České koruny jakýmkoliv neprávným spůsobem hleděti chtěl: to od Nás a budaucích králův trpíno býti nemá; ale jako jiní všeteční, podezřelí a takoví lidé, kteří bezpotřebně pro své neslušné zisky v zemi nepříležitosti, nesnáze a neřády činí a působí, k náležitému ztrestání přijdau. Také žádný nemá při a práv svých jakýchkoli cizozemcům ke škodě země pod pokutau svrchu psanau prodávati.

O moci, která se za zjevnau nepokládala a proto až posavád „druhau mocí“ se jmenovala.

S. XV.

Tito následující artikulové za moc druhau (která se zjevné moci, rovně jako v Našich císařských právích *vis publica vi privatæ*, to jest zjevná moc moci obzvláštní . . . . .) se pokládaji, totižto:

Kdyžby kdo druhému rybníky, buďto dědičné, manské neb zápisné, nejsa jich v držení sám, zkopával.

Item, kdožby lidi cizí zjímaje je, šacoval a bez auplatku nebo složení jisté summy peněz z vězení propustiti nechtěl.

Item, kdožby na koho v stráži stával neb na něho číhal, chtě jej jíti, nebo mu škodu učiniti, anebo dokonce zamordovati; též také kdož by zaumyslně na koho druhého šel nebo jel, chtě jej zamordovati, a v tom jej zranil, toby se pak naň dostatečně podle saudu na schválení práva provedlo.

Digitized by Google

oder mit ihnen denen Unterthanen als ein Kriegsman wider ihren Herrn auffziege und auff diese oder andere maß zu dem Auffruhr verhülfflich und dessen Ursach wäre, oder das dem Herrn entzogene Gut zu sich näme und ihm selbst zuaignete: Derselbe sol Uns oder Nachkommenden Königen, Erben dieses Königreichs, sein Gut, auch Leib und Leben verfallen haben; Jedoch daß zuforderst auß seinem Gut und Vermögen, waran auch solches bestünde, die dem spolirten zugefügte Schäden und Unkosten, der Billigkeit nach, erstattet, wie in gleichem das Gut dem jenigen, dem es entzogen, oder nach desselben Absterben seinen Erben und Nachkommen widerumb eingeraumbt und abgetreten werde.

S. XIV.

Da auch jemand auß diesem Königreich, ohne Unsere oder Unserer Erben, Nachkommender Könige, Bewilligung, etwan von einem Außländer eine Anforderung oder Gerechtigkeit ausser Landes an sich kauffte oder sonst anderer gestalt an sich brächte, und hernacher dieselbe auß diesem Unserm Erb-Königreich durch Repressalien oder andere unrechtmessige oder unordendliche Processus erzwingen und suchen wolte: Solches sol von Uns und Nachkommenden Königen nicht gestattet werden; sondern man sol dieselben straffen als wie verdächtige und solche Leüte, welche unnöthigerweise ihres unbillichen Nutzes halber im Land eine Ungelegenheit und Unruhe anrichten und anspinnen wollen. Ingleichem sol auch keiner befugt seyn, sein Recht und Anforderung einigem Außländer, dem Land zu Schaden, zu verkauffen, bey obvermelter Poen und Straff.

Von den Gewalt, so nicht für offendliche Gewalt gehalten, und dahero die „andere Gewalt" bißhero genennet worden.

S. XV.

Diese nachfolgende Artickul werden für die andere Gewalt (welche der offendlichen Gewalt, gleich wie in Unsern Käyserlichen Rechten die vis privata der vi publicæ, entgegen gesetzt) angezogen, als nämblich:

Wan einer dem andern seinen Teich oder Weiher, in dessen Possess und Besitz er nicht ist, sie seynd gleich Erblich, Lehen oder Pfandschilling, abgrübe.

Item, wan jemand eines andern Leüte gefangen näme, dieselben schätzte und ohne Außlösung oder Erlegung einer gewissen Summa Geldes der Gefängknüß nit ledig lassen wolte.

Item, So einer auff den andern in einem Halt stünde oder auff ihn laurete und ihn gefangen nemen oder sonst einen Schaden zufügen oder gar ermorden wolte, Wie auch, wan einer muthwilliger weise auff den andern zugienge oder ritte in Mainung, denselben umbzubringen, und ihn darüber beschädigte, und solches auff ihn wie zu Recht gnugsamb erwisen und von dem Richter also befunden würde.

Digitized by Google

Item, kdožby komu pohrůžku činil, pravě, že ho bíti nebo se nad ním pomstiti chce, a ten, komuž jest on to mluvil, pošlíc dvě osoby z kteréhokoliv stavu, dobře zachovalé, dal se ho tázati, zná-li se k tomu a nezapírá-li, že mu odpověděl: tehdy k němu tak se jako k jinému odpovědníku chovati náleží. Pakliby se vymlauval, že jest to mluvil z hněvu: tehdy druhý za žádné odpovědění toho sobě pokládati nemá. Lečby to bylo, žeby přes tu řeč skutek učinil, tehdy tudy moci se dopustí.

S. XVI.

A kdožbykoliv, buď on kdo buď, takové, jakž nahoře dotknuto a v těch již jmenovaných artikulích obsaženo jest, moci se dočinil: ten třetí díl statku a jmění svého propadnauti, i také podle příležitosti a případnosti na hrdle ztrestán býti má.

S. XVII.

Jestližeby kdo druhého z moci obeslal: tehdy obviněný ke všem saudům osobně státi povinen jest. Nestál-liby pak obeslaný, a cožby veypověd a právo přineslo, tohoby podniknauti a podstaupiti nechtěl: na takového vše tak a tím spůsobem jako na odbojníka práva sáhnuto bude.

S. XVIII.

Též kdoby druhého z moci obeslal, a při veypovědi sám by osobně nestál: tehdy ten k nejprve příštímu saudu zemskému nebo podle příležitosti do Naší kancelláře obeslán, a pokudžby se také nepostavil a tomu, cožby veypovědí vynešeno a naleznuto bylo, dosti činiti nechtěl, jako na odbojníka práva přikročeno býti má.

S. XIX.

Pakliby kdo koho z dotčené moci obeslal a té moci, z níž jest obžaloval, neprovedl: ten má dvě neděle v věži seděti a z ní se až teprve po projití toho času nepropauštěti, lečby obeslaný z té pokuty jej propustiti chtěl. Však nicméně aby obeslaného neb obviněného tím spůsobem, jak toto Naše Zřízení Zemské »o nářku cti« ukazuje a vyměřuje, odprosil a k tomu 50 kop grošův českých pokuty dal, i také všecky škody a autraty, kteréž tudy obeslaný vzal a cožby jich po obeslání před menšími úředníky desk zemských provedl, zaplatil a nahradil.

Digitized by Google

Item, wan einer dem andern drohet, daß er ihn schlagen oder sich an ihm rächen wolte, und der jenige, zu dem er solches geredet, ihn durch zwo wolverhaltene Personen, auß welchem Stand sie auch wären, beschicken und befragen liesse, ob er bekente und zustünde, daß er ihm abgesagt hette: da er sich nun zu der Absag bekennete, So sol man sich gegen ihm verhalten als einem Absager. Wo er aber vorwendete, er hette solches auß Zorn geredet, so darff es der ander für keine Absage halten, Es wäre dan, daß er über diese Antwort Thätlichen verführe; alßdan so hette er dardurch eine Gewalt begangen.

S. XVI.

Wan nun einer, wer der auch wäre, dergleichen Macht oder Gewald, wie oberzehlt und in denen angeregten Artickuln begriffen ist, begienge: So sol derselbe umb das dritte Theil seines Vermögens, oder auch wol, nach Gelegenheit der Umbstände, an Leib und Leben gestrafft werden.

S. XVII.

Da einer den andern wegen verübten Gewalds zum Rechten beschickte und citirte, sol der Beklagte zu allen Gerichtshandlungen in der Person erscheinen. So aber der Beklagte sich nicht stellete und also, was Urtheil und Recht geben würde, nit leiden wolte: sol auff denselben gegriffen werden, allermassen und gestalt als auff einen, der sich dem Rechten widersetzt.

S. XVIII.

Gleichermassen, so einer wegen verübter Gewalt einen andern beschickte und bey Außsprechung deß Urtheils nicht selbst in Person gestünde: So sol er auff das nechste Land-Recht oder nach Gelegenheit vor Unsere Cantzley erfordert; und da er alßdan auch nicht erschiene und dem jenigen, was das Urtheil mit sich brächte, folge laisten wolte: sol man gegen ihm als einem, so sich dem Rechten widersetzt, verfahren.

S. XIX.

Und zwar wan einer wegen dergleichen Gewalts einen andern beschickte und die geklagte Gewald nicht darthäte und erwise: Derselbe sol 14 Tage im Thurn sitzen und nicht loß gelassen werden, biß nach Außgang derselben Zeit; Es wolte dan der Beklagte ihme solcher Straff erlassen. Nichts desto weniger aber würd er dem Beschicktem oder beklagtem einen Abtrag auff maß und weise thun, wie es diese Unsere Landes-Ordnung, betreffend die Ehrensachen und Injurien, vermag, und sol darzu 50 Schock Groschen Böhaimbisch erlegen, zu dem auch alle Schäden und Unkosten, so beklagtem deßwegen verursacht, so vil er deren nach der Beschickung vor denen Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel erweisen würd, bezahlen.

Digitized by Google

S. XX.

Kdyžby kdo bez vědomí a povolení Našeho nebo Našich dědicův, budaucích králův, koho na svůj zámek aneb do svého domu a obydlí vězně přijal, jej šacoval, a ten by k koruně České nebo zemi k koruně České příslušející náležel: tehdy ten, kdož tak v vězení držán byl, má toho, na jehožto zámku, tvrzi neb obydlí šacován jest, před Nás nebo saud Náš zemský obeslati. A ten, kterýž ho šacoval, jemu ten šacuňk, kterýž od něho přijal, se všemi škodami a útratami zase navrátiti, a cožbychom My nebo saud Náš zemský jemu dáleji naleznauti ráčili a nalezli, to podniknauti a tomu dosti činiti povinen bude.

O mordech.

T. I.

Mord, když jeden druhého života zbaví, stává se rozličným spůsobem.

Jestližeby která stavu panského neb rytířského osoba někoho na kterýchkoli gruntech zamordovala, a tenby mordéř při skutku postižen byl: tehdy v královských Našich městech Náš královský rychtář nebo primas, na jiných pak gruntech pán nebo správce těch gruntův, má takového mordéře (však pokudž osoba dobře zachovalá a usedlá jest, o níž se předešle nic zlého a podezřelého neslyšelo, a těm také, na čích gruntech ten mord se vykonal, vědomé bylo, a tak žádné domnění proti ní se nenacházelo) ctí a věrau zavázati, na ten spůsob, aby se na hrad Pražský postavil, potom před nejvyšším purgkrabím Pražským a v nepřítomnosti jeho před nejvyšším hofmistrem, a jestližeby také jeho nebylo, před nejvyšším úředníkem zemským, kterýžby přítomen byl, ohlásil, a nadto další oznámení očekával. Pakliby ta osoba podezřelá byla: tehdy má dostatečně zjištěna, na hrad Pražský v moc nejvyššího purgkrabí nebo místodržícího jeho dodána býti. A nejvyšší purgkrabí Pražský aneb nejvyšší hofmistr, obešlíc některé z radd Našich, mají z strany toho mordu, jako i povahu osoby, kteráž ten mord učinila, potom život i obcování její a všecky jiné přitom její případnosti povážiti. A bude-li uznáno, že osoba podezřelá není, a aby ujíti měla, toho se obávati potřebí nebylo: tehdy budau ji moci na závazek cti a víry poznovu vzíti aneb ji proti jistému základu

Digitized by Google

S. XX.

Wan einer ohne Vorwissen und Bewilligung Unserer oder Unserer Erben, Nachkommender Könige, einen auff seinem Schloß oder sonst in seinem Hauß und Wohnung gefangen anneme, denselben schätzte oder ranzionirte, und der Gefangene wäre etwan auß der Kron Böhaimb oder einem Land, so zu der Kron Böhaimb gehörig: So sol, der also gefänglich gehalten worden, den jenigen, auff dessen Schloß, Sitz oder Wohnung er ranzionirt und geschätzt worden, vor Uns oder Unser Land-Recht beschicken, und der, so ihn geschätzt, sol die Ranzion oder Schatzung, so er von ihm genommen, sambt allen Schäden und Unkosten wider erstatten und dem jenigen, was ihm sonst von Uns oder Unserm Land-Recht ferner zuerkant, nachkommen und stat thun.

Von Mord und Todschlägen.

T. I.

Ein Mord oder ein Todschlag, dardurch ein Mensch dem andern sein Leben benimmt, würd durch unterschiedene Mittel und wege ins Werck gerichtet.

Würde etwan eine Herrn- oder Ritterstands-Person, auff was Gründen es auch wäre, jemanden Todschlagen und der Thäter auff Handhaffter That und im Werck ergriffen: So sol in Unsern Königlichen Stäten Unser Königlicher Richter oder der Primas, auff andern Gründen aber der Grundherr oder Verwalter derselben Gründe, den Thäter (doch im fall es eine wolverhaltene und wolangesessene Person, von welcher zuvor nichts ubels oder verdächtiges gehört worden, solches auch denen, auff dessen Gründen der Mord begangen, selbst bewust, und also keine Vermuttung wider ihn wäre) auff Treu und Ehr verstricken, der gestalt, daß er sich auff das Prager Schloß gestellen, alßdan bey dem Obristem Burgkgrafen zu Prag und in seiner Abwesenheit bey dem Obristem Landhofmeister, und wo derselbe auch nicht vorhanden, bey dem jenigem Obristem Land-Officirer, welcher gegenwertig und zur Stelle wäre, anmelden, und darauff fernern Bescheid erwarten solle. Würde aber derselbige eine verdächtige Person seyn: So sol man sich mit ihm gnugsamb versichern und denselben auff das Prager Schloß in deß Obristen Burgkgrafens oder deß Unter-Burgkgrafens Gewald überlifern. Und der Obriste Burgkgraf zu Prag oder der Obriste Landhofmeister sollen etzliche Unserer Räthe zu sich erfordern und solche Mord-That, wie auch die qualität derselben Person, so die That begangen, so dan sein Leben, Handel und Wandel, auch alle Umbstände darbey mit Fleiß erwegen. Und wo sie befinden, daß es eine unverdächtige Person, und daß keine Gefahr seiner Flucht halber wäre: So mag man ihn von neuem auff seine Ehr, Trau und Glauben verstricken, oder gegen einem gewissen Pfand oder gnugsamber Bürg-

Digitized by Google

aneb na dostatečné rukojmí propustiti, takto, aby se pro ten vykonaný mord hned a kolikrátbykoli obeslána byla, před saudem postavila, a buďto té straně, kteráby na ni žalobu činiti chtěla, pokudž jaká před rukama jest, anebo Našemu královskému prokuratoru, kterýž, kdyžby žádného původa nebylo, takovau žalobu vésti povinen jest, z toho mordu práva byla. A pakli to uznají, aby mordéř vězením ku právu dodržán byl: tehdy purgkrabě nejvyšší Pražský anebo jeho místodržící (což on tolikéž učiniti povinen jest) má takového mordéře vězením opatřiti dáti.

T. II.

A trefilo-liby se, žeby ten mordéř při skutku postižen nebyl, než od toho utekl: tehdy co nejspěšněji možné jest, má honěn a nejvyššímu purgkrabí Pražskému aneb místo jeho držícímu na hrad Pražský dodán býti, aniž se má již víceji v té věci, pro níž jest utekl, na závazek cti a víry věřiti. A kdyžby tak utíkaje, uhoniti se nemohl: tehdy na vznešení přátel zamordovaného, neb toho, kohožby se to dotýkalo, aneb jestližeby se žádný za původa nestavil, nejvyšší purgkrabí Pražský, nebo nejvyšší hofmistr, anebo nejpřednější úředník zemský po nich, jakby o takovém mordu zvěděl, má z povinnosti toho mordéře obeslati, aby se ihned po dodání jemu takového obeslání před Náš saud zemský, byl-liby toho času držán, pakliby nebyl držán, do Naší královské kancelláře české dvorské postavil. A kdyby se nepostavil: tehdy v příčině zjištění se osobau jeho má se k němu tím vším spůsobem, jako nahoře oznámeno jest o tom, zachovati.

T. III.

Pakliby se mordéř, jsa tak obeslán, nepostavil: tehdy k hrdlu i statku jeho hledíno býti má. Však aby dědicům téhož zabitého, nebo pokudžby žadných nebylo, nejbližším krevním jeho přátelům nebo příbuzným, jestližeby se žaloby ujali a smrt krevního přítele mstíti chtěli, třetí díl jeho statku přivlastněn a dán byl. Pakliby se neujali a nežalovali a o téhož zabitého přítele, chtíc jeho smrt mstíti, ve třidcíti dnech po spáchaném skutku se neohlásili: tehdy Náš královský prokurator z toho viniti, dotčeného pak statku třetí díl Naší královské komoře přivlastněn a obrácen býti má.

Digitized by Google

schafft loß lassen, der gestalt, daß er wegen deß begangenen Todschlags so bald und offt, als es begehret würde, zu Recht sich stellen und entweder der jenigen Parthey, so ihn derowegen vornemen und anklagen möchte, da einige vorhanden, oder aber Unserm Königl. Procurator, welcher in Mangel deß Klägers solche Klage führen sol, darumb gerecht werden solle. Würden sie aber in fleissiger der Sachen Erwegung befinden, daß der Thäter mit Gefängknuß, zum Rechten zu gestehen, angehalten werden solte: So sol der Obriste Burgkgraf oder der Unter-Burgkgraf (massen er dan auch solches zu thun verpflichtet ist) dergleichen Todschläger in gefängkliche Hafft nemen.

T. II.

Begebe sichs dan, daß ein solcher Todschläger auff frischer That nicht ergriffen, sondern flüchtig worden wäre: so sol man ihm auff das stärckste als möglich nacheilen. Und wan er zur Hafft bracht, sol er eingezogen und dem Obristem Burgkgrafen zu Prag oder dem Unter-Burgkgrafen auff das Prager Schloß überlifert, ihm auch in dieser Sach, darumb er flüchtig worden, auff Trau und Glauben mehr nicht getraut werden. In fall man auch einen solchen, der flüchtigen Fuß gesetzt, in der Nachfolge nicht bekommen könte: So sol auff Anbringen deß Abgeleibten Befreünden, oder dessen, welchen sonst die Sache angienge, oder auff den fall sich niemand vor einen Kläger angegeben, ex Officio und von Ambtswegen der Obriste Burgkgraf zu Prag, oder der Obriste Landhofmeister, oder sonsten der nechste Obriste Land-Officirer, so bald von einem solchen Todschlag etwas erfahren, denselbigen Todschläger beschicken, daß er sich nach Einhendigung solcher Beschickung für Unser Königliches Land-Recht, im fall solches derselben Zeit gehalten würde, wo aber nicht, in Unsere Königliche Böhaimbische Hof-Cantzley gestellen solle. Und so er sich also gestelt, So sol man sich gegen ihm wegen Vergwißigung seiner Person verhalten, allermassen wie hieroben davon gemeldet.

T. III.

Da sich aber der Thäter nach solcher Beschickung nicht gestellet: So sol ihm auff Leib und Leben nachgestanden, auch zu seinem Gut gegriffen werden. Es sol aber deß Abgeleibten Erben, oder wo deren keine vorhanden, dessen nechstem Blutsfreündem oder Befreünden, wo sie sich der Klage unterfangen und ihres Bluts-Verwanten Tode rächnen wollen, der dritte Theil desselben Guts zugeaignet und ihnen darzu verholffen werden. Wo nicht, und deß Entleibten Befreünde sich, desselben Tode zu rächnen, innerhalb 30 Tagen nach begangener That, nicht angeben: Sol von Unserm Königlichem Procuratore die Klage verführt, obberürtes dritte Theil aber Unserm Fisco zugeaignet werden.

Digitized by Google

T. IV.

A byl-liby statek téhož mordéře na dědinách pozemských: tehdy dědicové nebo přátelé toho zamordovaného, nebo královská Naše komora, v třetí díl téhož statku s jedním komorníkem od desk zemských (byl-liby statek dědičný a spupný, a pakliby byl manský, tehdy od desk dvorských) uvázati se mají. A jestližeby jmění jeho na hotových penězích zůstávalo: tehdy listem zatykacím takového třetího dílu dobývati se může. A měl-liby ten mordéř dědice: tehdy ty dva díly jim podle nařízení nahoře »o nápadích« učiněného, zůstati mají; však aby se napřed všeckny dluhy a závady spravedlivé, jakby se jich mnoho našlo, zároveň ze třech dílův téhož statku zaplatili a vydali.

T. V.

Jestližeby kdo z stavův mord spáchal a po vykonaném skutku k někomu na zámek, tvrz, nebo do města, městečka aneb na nětčí obydlí přišel, a hospodář téhož příbytku o takovém mordu věděl, a moha téhož mordéře vzíti, toho však neučinil a ním se neujistil: takový na žádost zamordovaného přátele, a nebylo-liby z nich žádného, na vznešení Našeho královského prokuratora může proto, že jest se mordéřem neopatřil a neujistil, s přiložením žaloby, jak nahoře »o obesláních« obšírněji o tom nařízeno a vyměřeno jest, obeslán býti. A jestliby toho dostatečně neodvedl a se neočistil: tehdy při té pokutě, kteráž na rozeznání saudu Našeho se stane, zůstaveno bude.

T. VI.

A jestližeby toho mordéře dosáhl, a prve nežliby se na něho samého rozsudek k konci stal, toho mordéře postavil: tehdy toho, oč jest obeslán, slušně a spravedlivě před saudem prázen a osvobozen, však původovi škody a útraty pro též obeslání nalezené, cožby jich před úředníky menšími provedl, dáti a zaplatiti povinen bude.

T. VII.

Co se pak nejbližších přátel, jak otce, synův, bratří nebo strejcův dotýče, jestližeby kdo k druhému v takových příčinách se nahodil, a ten, k němužby mordéř přišel, dotčeným spůsobem, moha to dobře učiniti, ním se neujistil: ačkoliv ta již ozná-

Digitized by Google

T. IV.

Und zwar so deß Todschlägers Gut auff ligenden Gründen bestünde: So werden sich deß Abgeleibten Erben oder Befreünde oder Unser Fiscus in den dritten Theil desselben, wie gemeldet, mit einem Cämmerling von der Land-Tafel (wo es ein Erb- und eigen Gut, wo es aber ein Lehen-Gut, von der Hof-Tafel) einführen lassen. So aber sein Vermögen am Geld und Parschafft wäre: Kan angeregtes dritte Theil mit einem Steckbriff erhalten werden. Und wo der Todschläger Erben hette: denenselbigen sollen die übrigen zwey Theil der Ordnung nach, wie hieroben „von denen Successionen" disponirt, zustehen; Jedoch daß alle richtige und Rechtmessige Schulden, wie auch die Ansprüch, so vil sich deren etwan befinden möchten, zugleich von denen dreyen Theilen desselbigen Guts zuvor bezahlt und richtig gemacht werden.

T. V.

So aber jemand auß denen Ständen einen Todschlag begienge und nach vollbrachter That zu einem auff sein Schloß, Sitz oder in eine Stat, Marckt oder sonst in eines Behausung käme, und der Herr oder Wirth desselbigen Hauses wüste zwar von solcher vollbrachten Mord-That und könte denselben Mörder gefänglich einziehen, solches aber unterliesse und sich mit demselben nicht vergwissigete: Derselbe kan auff Anhalten deß Abgeleibten Befreunden, oder in Mangel derselben Unsers Königl. Procurators, der Ursachen halber, daß er sich mit dem Todschläger nicht versichert noch vergwissiget, mit Beylegung der Klage, wie hieroben von denen „Citationen" mit mehrerm disponirt, citirt und beschickt werden. Und wan er solches von sich nicht abführen und sich dessen gnugsamb purgiren würde: So sol es bey der Straff, so auff Unsers Land-Rechtens Erkäntnuß ergehet, verbleiben.

T. VI.

Würde aber der Beklagte den Todschläger bekommen und denselben, ehe und zuvor ein endlicher Außspruch oder Erkäntnuß derowegen über ihn ergienge, darstellen: So würd er dessen, warumben er beschickt und citirt worden, billich loß und ledig gesprochen; Jedoch dem Kläger seine Schäden und Unkosten, so er wegen der Beschickung und Citation thun müssen und so er vor denen Unter-Ambtleüten erweisen würd, zu erlegen und zu bezahlen schuldig seyn.

T. VII.

So vil aber die nechsten Bluts-Verwanten, als Vatter, Söhne, Brüder oder Vettern anlanget, wan einer zu dem andern in dergleichen Fällen käm, und der, zu dem der Thäter käme, sich desselben obberürter massen nicht vergwissigte, unangesehen er solches wol thun könte: So sol zwar dieselbige Poen und Straff auff obgesetzte Bluts-Verwanten

Digitized by Google

mená pokuta na veyš jmenované krevní přátele se nevztahuje, však žádný u sebe druhého déleji přes jeden den a noc trpěti a víceji zdržovati a fedrovati nemá, nýbrž jej z domu svého vybyti. A pakliby ho přes to déleji přechovával nebo fedroval a ním se neujistil: tehdy ten jako jiný, který o mordu vědauce, jím se však, moha to učiniti, neujistí, v tauž pokutu upadne.

T. VIII.

Jestliby se pak přihodilo, žeby mordéř stavu panského neb rytířského na svůj zámek nebo tvrz ujel neb ušel: ten na žádost krevních přátel toho zamordovaného, a nebylo-liby žádných, tehdy na vznešení Našeho královského prokuratora anebo z povinnosti má před Náš saud zemský, jestližeby tehdáž držán byl, pakliby tehdáž držán nebyl, před Nás aneb místodržící Naše obeslán; a kdyžby se postavil a ním se dotčeným spůsobem na závazek cti a víry aneb sic jinak ujistilo, jemu ihned žaloba odevzdána beyti, aby Nám vše tím nahoře jmenovaným processem právním svau odpověd dal, a potomně veypovědi buď od Nás anebo podle příležitosti a případnosti od Našeho saudu zemského sám tu osobně stoje očekával. Pakliby po témž obeslání nestál: tehdy má k hrdlu i statku jeho saženo a k němu o to tím vším spůsobem, jakž nahoře dotčeno jest, hledíno býti.

T. IX.

Co se pak mordu, který na stav městský se vztahuje, dotýče, jestližeby se kdy přihodilo, žeby měštěnín dobře zachovalý a usedlý osobu stavu panského neb rytířského, na kterýchkoli gruntech by se to státi mohlo, krom města zamordoval: takovým měštěnínem má se ujistiti ten, jenž by ho dosáhl, tak a na ten spůsob, aby na svém právě městským ku právu stál a dostál, a tu o hrdlo sauzen byl, též veypověd na sebe slyšel a trpěl. A byl-liby ten mordéř při skutku a k tomu na právě svém, pod kteréž náleží, postižen: tehdy má se ním na tom právo ujistiti a na žádost druhé strany, a nebylo-liby žádného původa, tehdy na vznešení Našeho královského v tom městě rychtáře, saud na témž právě proti němu osazen, a konečný konec rozsudkem spravedlivým o hrdlo téhož mordéře ve třech měsících po spáchaném mordu pořád zběhlých učiněn býti.

T. X.

A bylo-liby pak to kde za právo, žeby toliko pro všetečně spáchaný mord pokuta peněžitá uložena byla: poněvadž proti

Digitized by Google

sich nicht erstrecken; Jedoch sol keiner den andern bey sich nicht länger als einen Tag und eine Nacht dulden, und innerhalb derselben Zeit ihme seine Wohnung zu raumen anbefehlen, und ihn weiter nicht auffhalten noch befördern. Würde er ihn aber über dieses weiter auffhalten oder befördern und sich mit ihm nit vergwissigen: So sol derselbe eben in die Poen und Straff, wie andere, welche von dem Todschläger gewust und sich mit dem Thäter wol versichern können, es aber nicht gethan, fallen.

T. VIII.

Trüge sichs aber zu, daß der Todschläger, so Herrn- oder Ritterstands wäre, sich auff sein aigen Schloß oder Sitz reterirte: So sol derselbe, auff Begehren deß entleibten Bluts-Verwanten, oder in Mangel deren Unsers Königl. Procurators, oder auch ex Officio, vor das Land-Recht, wan damals ein Land-Recht wäre, oder wan kein Land-Recht wäre, vor Uns oder Unsere Stathalter citirt werden; und wan er also erschinen und man sich obgedachter massen seiner auff Trau und Glauben oder sonst versichert, ihm die Klage darauff, allermassen wie von dem „Proceß" gemeldet, zu antworten, und deß Urtheils nachmals entweder vor Uns oder gestalten Sachen nach vor Unserm Land-Rechten zu erwarten und darbey Persönlich zu stehen, zugestelt werden. Und so er sich nach solcher Beschickung oder Citation nicht gestellet: So sol nach seinem Leib und Gut gegriffen und ihm allermassen, wie hieroben gesetzt, nachgestelt werden.

T. IX.

So vil aber, in Sachen die Todschläge betreffend, den Burgerstand anlanget, Wan sichs zutrüge, daß ein wolverhaltener und angesessener Burgersman eine Person vom Herrn- oder Ritterstand, auff was Gründen ausserhalb der Stad solches geschehen möchte, umbrächte: mit einem solchen Burgersman sol sich der jenige, so ihn bekommen könte, versichern, also und dergestalt, daß er zu seinen Burgerlichen Rechten stehen und daselbst dem Peinlichen Proceß abwarten und Urtheil und Recht leyden wolle. Und so der Todschläger auff frischer That, und darzu auff seinem Rechten und unter dem Gerichtszwang, darzu er gehört, ergriffen wäre: So sol man sich bey demselben Rechten mit ihme vergwissigen, und sol auff deß andern Parts, oder da kein Kläger wäre, Unsers Königlichen Richters daselbst Anhalten, das Gericht bey demselbigen Rechten besetzt und dem Peinlichen Proceß durch endliche Erkäntnuß in drey Monaten, den nechsten nach begangener Mord-That, endlich und gewiß ein Ende gemacht werden.

T. X.

Wan auch ainziges Statutum vorhanden, so auff einen muthwilligen Todschlag eine blosse Geldstraff setzte: solches, weil es denen

Digitized by Google

Božským právům čelí, to se od Nás dokonce zdvihá, kazí a v nic obracuje.

T. XI.

Jestližeby osoba stavu městského kterau osobu stavu panského neb rytířského zamordovala a při tom skutku postižena nebyla, anebo také honěním dosažena býti nemohla, a v tom na právo své, kde usedlá jest, ušla: tehdy na právě svém, tak jakž nahoře oznámeno jest, o hrdlo sauzena býti a konec svůj vzíti má.

T. XII.

A co se ujištění osoby z stavu městského dotýče, aneb žeby jsa obeslán, ku právu nestál, nýbrž od práva utekl a statku po sobě zanechal: tehdy s osobau městskau ve všem tak zachováno býti má, jakž o stavu panském neb rytířském nahoře oznámeno jest.

T. XIII.

Mají také ti, kterýmž podobně v těch příčinách, jakž dotčeno, viniti a žalovati náleží, pro ujištění osoby buď při Našem nejvyšším purgkrabím, nebo nejvyššími úředníky zemskými, nebo saudem zemským, kdyžby toho času držán byl, anebo kdyby co toho do kancelláře Naší podáno bylo, potřeby své fedrovati a jich až teprva do rozeznání hlavní pře neodkládati; než kdyžby se obviněný buď sám podle závazku své cti a víry nebo na obeslání postavil, nebo od jiného postaven byl, má z strany ujištění osoby své se ohlásiti. A pokudžby druzí, jichž se doteyče, tak pojednau se dostaviti nemohli, nicméně královský Náš prokurator, kterýž každého času přítomen býti má, (má) tak dobře před dotčenými úředníky zemskými, jako při saudu zemském a kancelláři podle povahy těch případností se ohlásiti, a aby právo o hrdlo jako za nic nebylo položeno, nýbrž zlé se trestalo, na ujištění té osoby nastupovati.

T. XIV.

A ačkolivěk obviněnému zase odpovídati a sebe samého zastávati se nezbraňuje, anobrž on uvoluje s sebe nevinu svau svésti, žalobu, kterau původ neb žalobník, aneb také prokurator Náš královský, proti němu, jakž svrchu dotčeno, v spisu podal, má od sebe buďto skrze svědky aneb jinak odvésti, a v své na túž žalobu odpovědi neb odporu tím vším nahoře oznámeným právním processem učiniti, i také těch hojemství neb příročí, jakž svrchu dotknuto, ve všem užiti: avšak netoliko k vyslyšení veypovědi, anobrž pokudžby také které svědky

Digitized by Google

Göttlichen Rechten zuwider, sol hiermit gäntzlich auffgehaben und cassirt seyn.

T. XI.

Wan auch ein Burgersman einen auß dem Herrn= oder Ritter=stand umbrächte, und auff handhaffter That nicht ergriffen oder auch in der Nachfolge zur Hafft nicht gebracht werden könte, und sich unter dessen zu seinem Rechten, darunter er gesessen, salvirte: So sol wider denselben dergestalt, wie obgemeldet, bey seinem Rechten der Peinliche Process verführt und geendet werden.

T. XII.

Belangend ferner die Vergwißigung der Burgersleüte zum Rechten und den fall, wan einer beschickt und sich zum Rechten nicht gestelte, sondern flüchtig würde und ein Gut hinter sich verliesse: in gedachten fällen sol man sich gegen Burgerstandes=Personen auch allermassen und gestalt verhalten, wie von denen Herrn= oder Ritterstands=Personen hieroben gesetzt.

T. XIII.

Es sollen aber die jenigen, denen die Klage in dergleichen Fällen, wie obangedeütet, zustehet, alßbald wegen Vergwißigung der Person entweder vor Unserm Obristem Burggrafen, oder Land=Officirern, oder auch dem Land=Rechten, wan dasselbe auff dieselbe Zeit gehalten würde, oder auch wan Unserer Cantzley etwas vorkombt, ihre Notturfft befördern und es nicht erst biß zum Erkäntnuß der Haubtsache verschieben; sondern wan sich entweder der Beklagte selbst auff Trau und Glauben oder Beschickung gestellet oder von andern gestellet würd, sich wegen Vergwissigung der Person anmelden, und da die andern Interessenten so bald nicht erscheinen möchten, nichts destoweniger Unser Königl. Procurator, welcher jederzeit zur Stelle, so wol bey denen obgedachten Land=Officirern als Land=Rechten und Cantzley, nach Gelegenheit der Umbstände, sich angeben und auff Assecuration der Person, damit das Judicium Criminale nit eludirt werde und das böse ungestrafft verbleibe, tringe.

T. XIV.

Und obwol beklagtem seine Defension nicht abzustricken, sondern wan er seine Unschuld außzuführen sich angibet, und die Klage, welche Kläger oder Unser Procurator ihm schrifftlich, wie davon hieroben gemeldet, einantworten lassen sol, etwan durch Zeügnuß oder sonsten ablainen wolte, er solches in seiner Exceptionschrifft allerdings obgesetztem Proceß nach thun, auch darzu eben die Dilationes erhalten kan, wie in dem Proceß gemeldet: So sol er doch nicht allein zu Anhörung deß Urtheils, sondern auch wan etwan eine Confrontirung

Digitized by Google

spatřiti zapotřebí bylo, aneb některé jiné hrdelní věci se dotýkati chtělo, tu sám každého času osobně má přítomen býti. Co se pak těch zjevných a patrných, aneb také jiných k nim podobných věcí doteyče, kteréžby na summovním neb krátkém a bez všelijakého processu právního rozeznání záležely, tak dobře v městských, jako i na hrdlo se vztahujících věcech, jak by v tom kráčeno býti mělo, o tom nahoře pod titulem »o kancelláři« obšírně oznámeno jest.

T. XV.

Jestližeby kdo proti duchovní, panské, rytířské nebo městské osobě svývolně a zlým aumyslem z ručnice stiskl a ji postřelil, by pak i nezabil: tehdy ten, jenž střelil, poněvadž druhého zabiti aumysl měl, předce jako mordéř svrchu psaným spůsobem a pořádem práva obeslán a obžalován býti má.

T. XVI.

Co se pak těch mordův, kteří se tejně trávením jedem neb jakkoliv aukladně stávají, dotýče: jestližeby z stavův kdo v tom postižen, a to naň usvědčeno a provedeno bylo, ten beze vší milosti hrdlo ztratiti, s statkem pak jeho jako i s ohlášením královského Našeho prokuratora ve všem tak, jako nahoře o jiných mordech položeno a vyměřeno jest, zachováno beyti má.

T. XVII.

Jestližeby osoba která buď z panského neb rytířského stavu aneb měštěnín člověka sedlského zamordoval, a mordéř by při skutku postižen byl: tehdy pán těch gruntův, jemuž poddaný náležel, má mordéře, pokudž dosti usedlý a bez podezření jest, pode ctí a věrau zavázati na ten spůsob, aby na obvinění jeho z toho vykonaného a spáchaného mordu práv byl a sám osobně k slyšení veypovědi a jiných právních věcí, kteréž při témž saudu o hrdlo se přednášeti budau, postavil. Pakliby slíbiti nechtěl: tehdy teprva aby ku právu stál, vězením přidržán býti má.

T. XVIII.

A co se služebníkův panských, buď osob z stavu panského neb rytířského, doteyče, kteří osedlí nejsau: s těmi v takových případnostech nápodobně, jakž nahoře oznámeno, ujištění se státi má. Pakliby ten mordéř osoba z stavu městského a usedlý byl: tehdy má, jakž oznámeno, tak ujištěn býti, aby před svým právem městským stál, a z toho mordu původovi odpovídal a práv byl.

Digitized by Google

mit denen Zeügen oder ein anderer Actus deß Peinlichen Gerichts vorgienge, jederzeit in der Person gestehen. Wie es aber in notorischen und andern dergleichen Sachen, welche auff Summarischem und Extraordinari-Erkäntnuß bestehen, sowol in Civilibus als Criminalibus zu halten, Ist hieroben unter dem Titul „Von der Cantzley" gnugsamb verordnet.

T. XV.

So etwan jemand gegen einer Geistlichen, Herren-, Ritter- oder auch Burgerstands-Person fürsätz- und boßhafftiger weise eine Büxen loßbränte und dieselbe mit dem Schuß beschädigte, gleichwol aber ihn nicht umb das Leben brächte: So sol doch der, so geschossen, einen weg wie den andern, weil er den Fürsatz, ihn zu erschiessen, gehabt, als ein Todschläger obgeschribenem modo und Process nach beschickt und vorgenommen werden.

T. XVI.

Belangend die jenigen Mord-Thaten und Todschläge, so haimblicher weise mit Gifft oder sonst anderer Gestalt bößlichen zu geschehen pflegen, Im fall einer auß denen Stands-Personen auff dergleichen That betreten oder solches auff ihn dargethan würde: der sol ohne alle Gnad sein Leib und Leben verlieren; Mit seinem Gut aber wie auch Unsers Königlichen Procurators Intervention es gehalten werden, allerdings wie hieroben von andern Todschlägen gesetzt und versehen.

T. XVII.

Wan etwan einer auß dem Herren- oder Ritterstand oder auch ein Burgersman einen Bauersman umbrächte, und der Todschläger würde auf handhaffter That ergriffen: So sol der Grundherr, dessen Unterthan der Bauersman gewesen, den Todschläger, wo derselbe ohne Verdacht und gnugsamb angesessen wäre, auff sein Treu und Ehr verstricken, dergestalt, daß er auff seine Anklage wegen eines solchen vollbrachten oder verübten Mords gerecht werden, auch in Person zu Anhörung deß Urtheils und anderer Gerichtshändel, so bey solcher Peinlichen Action vorlauffen würden, sich gestellen solle. Wo er aber nicht angloben wolte, so sol alßdan allererst derselbe zum Rechten zu gestehen, mit der Gefängknuß angehalten werden.

T. XVIII.

Betreffend aber der Herren Diener, so Herren- oder Ritterstands und doch nicht angesessen wären: mit denenselbigen sol man sich in dergleichen fällen ebenermassen, wie obvermelt, vergwissigen. Wo aber der Todschläger ein Burgersman und angesessen: so sol man sich mit ihm, daß er vor seinem Burgerlichen Rechten gestehen und wegen deß Todschlags Klägern gerecht werden solle, wie obgedacht, versichern.

Digitized by Google

T. XIX.

Jestližeby kdo z pánův neb rytířův na cizích gruntech cizího poddaného zamordoval, a pán by poddaného svého zamordovaného nebo přátelé jeho pána gruntův, na kterýchž se mord spáchal, za ujištění a opatření mordéře žádali: tehdy on i jeden každý tím spůsobem svrchu psaným se ujistiti povinen jest. Pakliby takový mordéř při skutku postižen nebyl, nýbrž spáchajíce ten mord žeby preč ušel: má na žádost pána toho zabitého poddaného obeslán býti, aby se předkem osobně buď před Náš saud zemský, kdyžby držán byl, anebo do Naší kancelláře postavil. A kdyžby se postavil, má s ním také dobře, co se ujištění osoby jeho, jako i žaloby doteyče, ve všem, jakž nahoře v jiných případnostech oznámeno jest, zachováno býti. Pakliby se po obeslání nepostavil: tehdy k němu rovně tím spůsobem, jakž nahoře o těch, jenž se po obeslání nestavějí, vyměřeno a nařízeno jest, hledíno bude. A kdyby se pán svého poddaného neujal a Náš prokurator o tom přezvěděl: nemá toho bez pomsty nechati, nýbrž toho mordéře obešlíc, o hrdlo s ním saud míti. Jestliby se pak osoby městské usedlé doteykalo, ten od toho práva, k kterémuž náleží a přísluší, obeslán býti má, tak aby před týmž právem ve čtyrech nedělích po obeslání pořád zběhlých stál a dostál, a tomu, kdožby jej z mordu vinil, z toho práv byl. A úřad téhož města té při ve třech měsících od datum obeslání konec učiniti má. A pakliby se pán toho zamordovaného nebo přátelé jeho žaloby ujiti nechtěli: tehdy právo to, pod kterým mordéř usedlý jest, z povinnosti k němu hleděti a Náš královský rychtář vždyckny na to pozor dáti a všelijak takové věci fedrovati má. Pakliby kdo preč ujel neb ušel a žádného pozemského statku po sobě nezanechal: takový, postižen jsa kdekoli, po založení na něj práva, jat, a aby ku právu svému stál, do vazby dán býti má.

T. XX.

Kdožby z mordu obeslán byl a nevinu svau dostatečně neodvedl, nežli jen na díle, a to tak, žeby se sice nevyhledalo, že jest to zaumyslně a zlým aumyslem učinil, nýbrž takové příčiny se nacházely a dostatečné nebyly, pro kteréby tu pokutu mordéřům vyměřenau nésti měl: ten podle uznání saudcův a podle povahy a případností těch věcí ztrestán býti má. Však

Digitized by Google

T. XIX.

Würde etwan einer auß dem Herrn- oder Ritterstand auff eines andern Grund und Boden einen frembden Unterthan ermorden, und der Herr, dessen Unterthan der Entleibte gewesen, oder seine Befreünde, den Grundherren, da die Mordthat begangen, ersuchten und begerten, daß er sich deß Thäters vergwissigen und ihn verwahren lassen wolte: So ist er und ein jedweder solches obbeschribener massen zu thun schuldig und verpflicht. So aber der Thäter auff frischer That nicht ergriffen, sondern nach Volziehung derselben sich hinwegk machte: sol auff Anhalten deß Entleibten Herrn wider ihn eine Citation oder Beschickung ergehen, daß er sich zuförderst in Person entweder vor Unser Land-Recht, wan alßdan ein Land-Recht seyn würde, oder vor Unsere Cantzley stelle. Wan er sich nun also stellet, sol es mit ihm, sowol was die Vergwissigung seiner Person als die Klage anlangt, allerdings, wie hieroben, auch in andern fällen gesetzt, gehalten werden. Stellete er sich aber auff die Beschickung nicht, So würde ebenermassen wider ihn auff maß und weise, wie hieroben von denen, so auff dergleichen Beschickung sich nicht stellen, gesetzt, verfahren werden. Da auch der Herr sich seines Unterthanens nicht anneme und Unser Procurator solches in Erfahrung brächte: sol er den Todschlag nicht ungerochen hingehen lassen, sondern die Citation wider den Todschläger und die Peinliche Action wider ihn verführen. Würde es aber einen Burgersman, so angesessen, betreffen: Derselbe sol von dem jenigen Rechten, dahin er gehörig, beschickt werden, also daß er sich zum selbigen Rechten in vier Wochen, den nechsten nach außgangener Beschickung, gestellen, daselbst gestehen und dem jenigen, so ihn wegen der Mord-That anklagen wolte, derwegen gerecht werden. Und der Rath derselbigen Stat sol der Sachen von dato der Beschickung in drey Monaten endlich und gewiß ein Ende machen. Auch da deß Entleibten Herr oder Befreünde sich der Klag nicht unterfangen wolte: sol der Rath, darunter der Todschläger gesessen, ex Officio wider ihn inquiriren und verfahren, Und sol Unser Königlicher Richter jederzeit darauff acht geben und die Notturfft befördern. Wan aber einer wegen dergleichen Citation flüchtig würde, und hette kein Landgut: der sol, wo er angetroffen und man Recht auff ihn begert, eingezogen, und damit er bey seinem Rechten gestehe, zur Hafft gebracht werden.

T. XX.

Wan einer wegen eines solchen Todschlags beschickt oder citirt wäre, und würde seine Unschuld nicht gäntzlich, jedoch zum theil und also außführen, daß es sich gleichwol nicht befinde, daß er solches fürsätzlich und boßhafftiger weise gethan, sondern etwan solche Umbstände vorliessen, die ihn von der ordendlichen Straff der Todschläger entschuldigen könten: Der sol extraordinarie nach Gelegenheit der Sachen

Digitized by Google

aby nejméně 300 kop grošův českých složil; a z té sumy ženě a dětem toho zamordovaného dva díly, a třetí díl pánu, jemuž poddaný náležel, jestliže jest při dovedl, (aby) dán byl. Pakliby Náš královský prokurator neb rychtář v městě již dotčenau při o hrdlo vésti a dovésti musel, to sobě zanechávati ráčíme, jakby se takový ztrestati měl; však nicméně aby ženě a dětem zamordovaného při nejmenším 200 kop grošův českých z té pokuty dáno bylo. Pakliby zamordovaný ani manželky ani dětí neměl: tehdy nejbližším jeho přátelům má polovice těch 300 kop grošův českých náležeti; což se však o těch přátelích rozuměti má, kteřížby na gruntech toho pána, jenž tu při k konci přivedl, zůstávali. Pakliby pán tu sumu u sebe zdržoval a svrchu psaným spůsobem manželce a dětem toho zamordovaného neb přátelům jeho dílu jich nedal: tehdy ten v pokutu Naší upadne a k tomu prostředky náležitými, aby ženě a dětem nebo přátelům toho zamordovaného, což jim přísluší a přináleží, vydal, přidržán bude.

T. XXI.

Pakliby mord lehkomyslně vykonán byl a při rozsudku se vynašlo, žeby ten mordéř pro něj na hrdle ztrestání zasloužil: tehdy saudcové Naší k tomu se přičiní, aby krev nevinná bez pomsty nezůstávala, ale což za právo jest, vykonáno bylo.

T. XXII.

Jestližeby pak mordéř z stavu panského neb rytířského ani usedlý nebyl a před listem obsýlacím se ukrýval, tak žeby se ho s týmž listem dojiti nemohlo: tehdy má na něho od úřadu desk zemských list zatykací dán býti, a kdežby s týmž listem postižen byl a dosažen, má se ním jedenkaždý a povinen jest, podle téhož listu zatykacího ku právu ujistiti.

T. XXIII.

Co se lidí sedlských, kdež sami jedni druhé mordují, dotýče, kdyžby sedlák jiného pána poddaného zamordoval a při skutku, na čích koli gruntech toby se státi mohlo, postižen byl: ten má jat a dostatečně ujištěn býti. A kdyžby pán toho zamordovaného na mordéře práva žádal, a mordéř by žádné slušné veymluvy neměl, ani k odvodu žádné neviny své se neodvedl, pán pak ten, u něhož dotčený mordéř u vězení zůstává, žádné

Digitized by Google

und denen angezogenen Umbständen gestrafft werden. Jedoch daß er zum wenigsten 300 Schock Groschen Böhaimbisch erlege, und deß Entleibten Weib und Kindern von der obgemelten Summa zwey theil, und der dritte theil dem Herren, dessen der Unterthan gewesen, wo er die Action volführt, gegeben werde. Wo aber Unser Königl. Procurator oder Richter in Stäten jetztangeregte Peinliche Action außführen müssen: Sol es bey Uns stehen, wie ein solcher zu straffen; Jedoch daß deß Entleibten Weib und Kindern zum wenigsten 200 Schock von solcher Straff zukommen. Wo aber der Entleibte weder Weib noch Kinder gehabt: So sol seinen nechsten Befreünden der halbe theil von denenselben 300 Schocken zustehen und gebühren; welches gleichwol, wan der Herr die Action außgeführt, von denen Befreünden, welche unter ihm gesessen, zu verstehen ist. Würde aber derselbe Herr solche Summa Geldes hinter sich behalten und obvermelter massen deß Entleibten Weib und Kindern oder denen Befreünden ihr Antheil nicht geben: So sol derselbe Uns in Unsere Straff gefallen seyn und durch gebührende Mittel deß Entleibten Weib und Kindern, oder denen Befreünden, das ihrige zu geben angehalten werden.

T. XXI.

Wo es sich aber begebe, daß der Todschlag fürsetzlicher weise geschehen, und also sich bey dem Erkäntnuß befinde, daß der Todschläger derowegen an Leib und Leben zu straffen wäre: So werden Unsere Rechts-Beysitzere im Versprechen darob seyn, damit das unschuldige Blut nicht ungerochen verbleibe, sondern was Recht ergehen möge.

T. XXII.

So aber der Mörder nicht auß dem Herren- oder Ritterstand, auch nicht angesessen wäre, und vor der Beschickung flüchtig würde und sich nicht finden liesse, und man ihn solcher gestalt mit der Beschickung oder Citation nicht erlangen könte: So sol auff ihn vom Ambt der Land-Tafel ein Steckbriff außgehen, und wo er mit demselbigen ergriffen und angetroffen, sol ein jeder schuldig und verpflichtet seyn, Krafft deß Steckbriffs sich mit demselben zum Rechten zu vergwissigen und zu versichern.

T. XXIII.

Betreffend das Bauers-Volck und die zwischen ihnen sich zutragende Todschläge, Wan ein Bauersman eines anderen Herren Unterthan erschliege und auff Handhaffter That, auff wessen Grund und Boden solches auch geschehen möchte, ergriffen würde: Derselbe sol zur Hafft gebracht werden, und man sol sich seiner Person gnugsamb vergwissigen. Und so der Herr, dessen Unterthan der Entleibte gewesen, über den Mörder ein Peinlich Recht begehrt, und der Todschläger keine erhebliche Ursachen einwendete, noch sich seine Unschuld außzuführen

Digitized by Google

své pořádné popravy neměl: tehdy má a jest povinen, toho mordéře k nejbližší popravě, aby tu naň právo puštěno a jemu konec učiněn byl, podati. Pakliby se k odvodu neviny své volal: tehdy k tomu povoleno, a při nejbližší popravě, anebo měl-liby ten pán, na číž gruntech ten mordéř byl postižen, svau pořádnau popravu, tehdy tu na tom právě k odvedení neviny své připuštěn býti má. Pokudžby pak mordéř při skutku, jakž svrchu oznámeno, postižen nebyl: tehdy pán mordéřem poddaným svým povinen jest se ujistiti, a přezvěda o tom mordu, mohl-liby ho na svých gruntech dostati anebo na cizích doptati, jej do vězení poručiti vzíti.

T. XXIV.

A též pán gruntu tak se zachovati má, kdyžby se mord na gruntech jeho stal, a on o tom nic nevěděl, než potom teprva od pána toho zamordovaného napomenut a požádán byl, aby se mordéřem ujistil; tehdy má podle toho na takového mordéře od jednoho každého oznámeným spůsobem právo puštěno býti.

T. XXV.

Pakliby ten pán, na jehožto gruntech mord se vykonal, svého práva, při kterémžby popravy užívati mohl, neměl: tehdy takový mordéř v nejbližší místo, kdež poprava jest, dodati se moci bude.

T. XXVI.

A žádný sobě sám popravy vysazovati a jí užívati nemá, lečbychom My nebo dědicové Naši a budaucí králové Čeští toho pořádně propůjčiti ráčili. Prokázal-liby pak mordéř nevinu svau, však mordu by zapírati nemohl, ale i to provedl, že jest násilí a nepříteli svému brániti se musel: má toho užiti. Pakliby ten mordéř utekl a před právem se pokreyval, tak žeby pán jeho jím se ujistiti a právně k němu hleděti nemohl: tehdy každý bude moci toho mordéře, obzvláštně pak pán toho zamordovaného, honiti, jej bíti, a kdyžby ho postihl, na hrdle ztrestati dáti.

T. XXVII.

Jestližeby se na gruntech kterého z pánův neb rytířův mord stal, a pán věda o tom, též také kdeby poddaný byl neb se

Digitized by Google

angebe, der Herr aber, da der Todschläger eingezogen, kein ordendlich Halßgericht hette: So ist er schuldig, denselben Todschläger in das nechst darbey gelegene Halßgericht zu überlifern; und bey demselben Gericht sol das Recht über ihn ergehen und er vom Leben zum Tod gerichtet werden. Würde er sich aber auff Außführung seiner Unschuld beruffen: So sol er darzu gelassen und ihm bey dem nechstgelegenem Halßgericht, oder wo der Herr, auff dessen Gründen der Thäter ergriffen, sein ordendlich Halß-Gericht hette, bey demselben seine Unschuld außzuführen verstattet werden. Wan aber der Todschläger, wie obgesetzt, auff der That nicht ergriffen würde: So ist der Herr schuldig, sich mit seinem Unterthan, so den Mord begangen, zu vergwissigen, und wan er solche Mord-That in Erfahrung bracht und ihn entweder auff seinem Grund und Boden bekommen oder anderswo erfragen könte, zur Hafft zu bringen.

T. XXIV.

Ebenermassen sol sich der Grundherr verhalten, wan eine Mord-That auff seinem Grund und Boden begangen würd und er nichts davon wüste, sondern erst von deß Entleibten Herrn dessen erinnert und ersucht würde, daß er sich mit dem Thäter vergwissigen wolte; und sol diesem nach wider einen solchen Todschläger menniglich das Recht obberürter massen erthailt werden.

T. XXV.

So aber der Herr, auff dessen Grund und Boden die That geschehen, kein eigen Halßgericht hette: So sol der Todschläger zu dem nechstgelegenem Halßgericht, da man sich der Execution und deß Gerichts gebrauchen könne, gelifert werden.

T. XXVI.

Es sol sich aber keiner der Obergerichte (sic!) anmassen und gebrauchen, es sey ihm dan solches zuvor von Uns oder Nachkommenden Königen und Erben zum Königreich ordendlicher weise verlihen. Da auch der Thäter seine Unschuld darthäte, und zwar den Todschlag nicht verlaugnen könte, Jedoch darbey erwise, daß er seine Nothwehr thun und sich seines Widersachers wöhren müssen: So sol ihm solches zu statten kommen. Würde aber der Todschläger etwan entlauffen und das Gericht fliehen, also daß sein Herr sich mit ihm nicht vergwissigen und wider ihn, wie obvermeldet, procediren könte: So würd alßdan menniglich vergönt seyn, sonderlich aber dem Herrn deß Abgeleibten Unterthanens, den Todschläger zu verfolgen, denselben zu fahen, und wo er ihn ergreifft, an Leib und Leben straffen zu lassen.

T. XXVII.

Im fall einer auff eines Herrn- oder Ritterstands Grund und Boden einen Todschlag begangen und demselben Herrn solches, auch

Digitized by Google

zdržoval, i nechtěl-by se s ním, obzvláštně moha ho na gruntech svých dostati, ujistiti, aneb naň právo, jakž se svrchu píše, pustiti a dopomoci: tehdy má a můž ten, jehož poddaným zamordovaný jest, na Nás, kdybychom v zemi byli, anebo na místodržící Naše, nebo nejvyššího purgkrabí Pražského, vznésti a sobě stěžovati, že jest se pán mordéřem ujistiti, ani jeho k nejbližší popravě dodati, a tak práva na něho pustiti nechtěl. Tu My, nebo místodržící Naši, nebo také nejvyšší purgkrabě Pražský, poručiti ráčíme a poručí, aby ten pán toho mordéře poddaného svého v jistém čase k popravě, kteráž by v tom kraji byla nebo se jmenovati mohla, postavil; podle čehož on se tak zachovati a mordéře na svůj náklad k tomu právu dodati má. A to právo, strany bez prodlévání vyslyšíc, o takový mord konec učiniti povinno bude.

T. XXVIII.

Pakliby ten pán, jehož poddaný jiného zabil, podle toho poručení tak se nezachoval a mordéře v času uloženém na místo jmenované nepostavil: tehdy původovi 100 kop grošův českých propadne, a My, nebo místodržící Naši, nebo nejvyšší purgkrabí Pražský, ráčíme chtíti a budau moci k úřadu saudu komorního to nařiditi a oznámiti, aby původovi pro takovau propadenau pokutu list zatykací dán byl. S kterýmžto listem zatykacím původ takovau pokutu vše tím spůsobem jako jiného přisauzeného dluhu, dobývati moci bude.

T. XXIX.

Nicméně také podle příležitosti těch věcí pro takovau neposlušnost pokutu sobě zanechávati ráčíme; avšak proto předce k tomu mordéři podle vyměření tohoto Našeho Zřízení Zemského, co se mordu mezi lidmi sedlskými doteyče, hledíno býti má.

T. XXX.

Kdožby kterého poddaného v vězení měl, a jeho v něm hladem, zimau, neb jakkoli umořil: k takovému tak jako jinde v tomto Našem Zřízení Zemském vyměřeno a opatřeno jest, přikročeno a hledíno býti má.

Digitized by Google

wo der Unterthan wäre oder sich auffhielte, bewust, und sich demselben nach mit ihm, sonderlich da er auff seinem Grund und Boden anzutreffen, nicht vergwissigte, oder das Recht solcher gestalt, wie obgemelt, nicht ergehen liesse: So mag der jenige, dessen Unterthan umbracht worden, solches an Uns, wo Wir im Lande, oder an Unsere Stathaltere oder den Obristen Burgkgrafen zu Prag gelangen lassen und sich beschwären, daß sich der Herr mit dem Thäter nicht vergwissigen, noch denselben zu dem nechsten Halßgericht überlifern und also das Recht über ihn nicht ergehen lassen wolte. Darauff würd von Uns, oder Unsern Stathaltern oder auch dem Obristem Burgkgrafen zu Prag, anbefohlen werden, daß derselbe Herr seinen Unterthan, welcher die That begangen, in einer gewissen Zeit zu einem Halßgericht, wo solches im selbigen Kraiß seyn und benänt werden möchte, stelle; deme er also nachkommen und den Todschläger auff seinen aigenen Unkosten zu demselben Halßgericht überlifern solle. Und das Recht sol mit Verhörung der Partheyen und sonsten ohne aintzige Verzügerung geheget und der Sachen ein End gemacht werden.

T. XXVIII.

Solte sich aber der Herr, dessen Unterthan den andern entleibt, sich dem Befelch gemäß nit verhalten und den Todschläger in der ihm angesetzten Zeit an das benante Ort nicht stellen: So würd er dem Actori oder Klägern 100 Schock Groschen Böhaimbisch verfallen seyn, und Wir, oder Unsere Stathaltere, oder auch der Obriste Burgkgraf zu Prag mögen alßdan bey dem Cammer-Recht die Verordnung thun, daß ihm, Klägern oder Actori, wegen dergleichen verfallenen Buß und Poen ein Steckbriff ertheilet werde. Mit welchem Steckbriff der Kläger solche Straff allermassen und gestalt, wie solches nach zuerkanten Schulden gebreüchlich und zu geschehen pflegt, einbringen möge.

T. XXIX.

Wir wollen Uns aber auch nichts desto weniger nach Gelegenheit der Sachen wegen solchen Ungehorsambs Unsere Straffe vorbehalten haben; und sol einen weg wie den andern wider den Todschläger nach Außweisung diser Unserer Landes-Ordnung, so vil die Mord-Thaten zwischen denen Bauers-Leüten und Unterthanen anlangt, verfahren werden.

T. XXX.

Wan etwan einer einen Unterthan gefangen hielte und brächte denselben in der Gefängknüß durch Hunger, Kälte oder anderer gestalt umb: Wider denselben sol verfahren werden, wie anderswo in diser Unserer Landes-Ordnung versehen.

Digitized by Google

O nákeřnících a zlodějích.

T. XXXI.

Na kterých silnicích pro laupeže a mordy nebezpečno jest, v těch místech mají se, kdyžby toho potřeba ukázala, lesy a porostliny z obau stran s jedněch honův zšíří vymeytiti; a to držitelové těch gruntův beze všech odporností a odtahův vykonati povinni jsau. Pakliby kdo, napomenut jsa, toho učiniti a meytiti nechtěl: tehdy má to na Nás, nebo v nepřítomnosti Naší na místodržícího Našeho, od heytmanův krajských anebo od kohokoliv jiného vznešeno býti, abychom tu věc potomně napraviti poručiti ráčili.

T. XXXII.

U kohoby koliv a na čích gruntech takoví laupežníci a zloději přezvěděni byli: mohau je hejtmané krajští, i ten každý, komužby se od nich jaká škoda stala, neb kdokoliv jiný z obyvatelův země, dáti pobrati, a žádný jich brániti nebo se jich ujímati nemá. Pakliby jich kdo bránil a zločincům tudy by pomáhal, žeby mezi tím utekli: toho My nebo budanci Naší podle uznání skutečně a náležitě ztrestati dáti chtíti ráčíme.

T. XXXIII.

Chtěl-liby pak kdo takového zločince na některém jiném zámku, ve vsi neb krčmě sebrati aneb vyzdvihnauti: má prvé nežliby se to stalo a on toho zločince z téhož práva vyzdvihl a preč vzal, pánu neb úředníku, a nebylo-liby tu kde blízko pána, rychtáři neb konšelům téhož místa proto se opověditi, a potom k zločinci podle provinění jeho se zachovati. A pokudžby pak ten pán neb úředník, nebo také rychtář a konšelé, takového zločince z gruntův a práva toho, kdežby byl postižen, vzíti dopustiti nechtěli: tehdy tau osobau dostatečně se ujistiti mají a povinni jsau.

T. XXXIV.

A kdyžby takový zločinec na Našich, nebo na duchovních nebo světského stavu gruntech, městech, městečkách nebo vesnicích od kohokoliv poznán a postižen byl: tehdy ten má to v městech a městečkách purgkmistrům a ve vsích auředníku neb rychtáři oznámiti a místo, kdež se ten zločinec nachází, ukázati. A purgkmistři v městech, úředníci pak a rychtáři ve vsech mají

Digitized by Google

Von denen Strassenraubern und Dieben.

T. XXXI.

Belangend die Landstrassen, so wegen der Mörder und Rauber unsicher, sol an denen Orten und der jenigen Gegend, wo es von nöthen, daß Holtz und Gestreüch zu beyderseits der Landstrassen, eines Gewend wegs breit, abgehauen oder abgetriben werden; und sollen solches die Inhabere derselben Gründ ohne Widerred und allen Verzug zu volzihen schuldig seyn. So aber jemand nach beschehener Ermahnung solches nicht thun wolte, sol dasselbe an Uns, oder in Unserm Abwesen an Unsern Stathalter, von denen Kraiß-Haubtleüten oder auch andern gebracht werden, damit die Notturfft von Uns darauff anbefohlen werde.

T. XXXII.

Da auch von jemanden erforschet würde, wo und auff weß Gründen sich dergleichen Strassen-Rauber auffhilten: Die mögen durch die Kraiß-Haubtleüte, wie auch einen jedwedern, denen etwan von ihnen Schaden erfolget, oder auch andere Inwohnere deß Landes auffgehaben werden, und keiner sol dieselbigen schützen oder sich ihrer annemen. So sie aber jemand schützte und solchen Mißthätern außhülffe, also daß sie darüber außrissen und sich in die Flucht geben: Den selben wollen Wir oder Unsere Nachkommen auff vorgehende Erkäntnüß gebührlichen straffen.

T. XXXIII.

Solte aber jemand dergleichen Mißthäter in eines andern Schloß, Dorff, Kretscham ꝛc. auffheben: sol er sich derhalben, ehe und zuvor solches beschicht und er den Ubelthäter von dem Gericht auffgehaben und hinwegk genommen, bey dem Herrn oder dessen Ambtman, und wo der Herr in der nahe nicht vorhanden wäre, dem Richter und Geschwornen desselben Orts derowegen anmelden, und gegen dem Ubelthäter alßdan seinem Verbrechen nach verfahren. Im fall aber der Herr oder sein Ambtman, oder auch der Richter und Geschworne, einen solchen Ubelthäter von dem Ort, da er ergriffen, nicht wegknemen lassen wolten: Sollen sie verpflicht und schuldig seyn, sich mit derselbigen Person gnugsamb zu vergwissigen und zu versichern.

T. XXXIV.

Da auch dergleichen Ubelthäter in Unserm oder eines Geist- oder Weldlichen Stands Gebiet, Stäten, Märckten oder Dörffern von wem es wolle außgeforscht oder ergriffen würde: Sol dasselbe in denen Stäten und Märckten denen Burgermeistern, und in Dörffern dem Ambtman oder Richter angemeldet und der Ort, da sich der Ubelthäter befindet, angezaigt werden. Und die Burgermeister in denen Stäten, die Ambtleüte aber und Richter in denen Dörffern sollen dieselben un-

Digitized by Google

takového konečně jímati a podle nejvyšší možnosti pomáhati obecného řádu a pokoje zastávati, aby před takovými škůdci a zloději lidé dobří na silnicích i v domích svých ssebau bezpečni býti mohli.

T. XXXV.

A poněvadž se začasté přihází, že se rybnikáři na takové nešlechetné věci, jakž oznámeno, oddávají: pročež za tau příčinau mají listy fedrovní a zachovací, rovně jako jiní obecní lidé, při sobě míti a nositi. Pakliby který rybníkář k někomu bez takového listu přišel, toho žádný k službě a dílu přijímati nemá. A jeden každý pán, kterýž na svých gruntech pro vzdělání neb opravení rybníkův neb hrází dotčené rybníkáře chová, to tak opatřiti povinen jest, aby před nimi na cestách a silnicích bezpečno bylo a od nich žádné laupeže a mordy se nedály. Pakliby se to stalo: tehdy bude se moci jeden každý ku pánu, u něhož dělají, a k nim tolikéž tak, jakž veyš o tom psáno stojí, zachovati.

O cedulích zrádných.

T. XXXVI.

Kdožby na lehkost Naší nebo budaucích králův a dědicův království, nebo k potupě a hanbě nejvyšších úředníkův a saudcův zemských, neb kohokoliv z stavův tohoto dědičného království Našeho Českého, cedule zrádné, nešlechetné neb hanlivé spisoval, neb pokautně lípal, metal, kladl, nebo takových cedulí zrádných jakaukoliv příčinau byl: ten, když to naň provedeno bude, má utracen býti.

T. XXXVII.

A kdožby pak, najda takovau zrádnau ceduli, hned ji neroztrhal, ale někomu jinému k čtení neb ohledání podal nebo poslal, a to by se naň v skutku, že jest to učinil, vyhledalo: ten má rok pořád zběhlý v vězení seděti. A v tom roce bylo-liby naň shledáno a usvědčeno, že jest on sám tu ceduli spisoval a někde v některé místo sám položil neb přilepil: tehdy takový má svrchu dotčenau pokutu trpěti, to jest hrdla odsauzen býti.

T. XXXVIII.

Pakliby ji ten, kterýž čísti neumí, našel: tehdy má ji jinému, kterýž čísti umí, ukázati, a přečtauc a vyrozumějíc té věci, potom ji ztrhati.

Digitized by Google

fehlbar einzihen und ihnen, ihrem besten Vermögen nach, angelegen seyn lassen, daß der gemaine Frid und Wolstand im Land vor dergleichen bösen Leüten erhalten und ein jeder so wol auff der Landstrassen als in seinem Hauß sicher seyn könte.

T. XXXV.

Und dieweiln sich offt zugetragen, daß sich die Teichgräber auff solche böse Thaten, wie obberürt, begeben: Als sollen sie von deßwegen ihre Fürdernuß und Geburtsbriff, gleich wie andere gemeine Leüte, bey und mit sich tragen. Und so ein Teichgräber zu jemanden käme und einen dergleichen Briff nicht hette: solchen sol niemand zu seinem Dienst oder Arbeit gebrauchen. Und ein jeder Herr, so auff seinen Gründen solche Teichgräber zu Erbau- oder Besserung der Teiche oder Thäm helt, sol es also anstellen, damit man von ihnen auff dem Wege und der Landstrassen sicher seyn und durch sie keine Rauberey noch Mord geschehen möge. So aber dergleichen etwas von ihnen geschehe, sol sich ein jeder gegen dem Herrn, bey dem sie in der Arbeit, wie auch gegen ihnen selbsten also verhalten, wie oben davon geschriben stehet.

Von Famos-Libellen oder Schmähschriften.

T. XXXVI.

So jemand zu Verkleinerung Unserer oder Nachkommender Könige und Erben deß König-Reichs, oder zu Schmach und Unehr der Obristen Land-Officirer und Land-Rechts-Beysitzer, oder jemanden anderns auß denen Ständen dises Unsers Erb-König-Reichs Böhaimb, Famos-Libellos oder Schänd- und Ehrnrührige Briff schribe, anklebte, hin und wider legte oder würffe, oder darzu einige Ursach gebe: Derselbe sol, wan es auff ihn erwisen, gerichtet werden.

T. XXXVII.

Und so dan jemand einen solchen Famos-Libell fünde, und dasselbe alsobald nicht zerrisse, sondern es einem andern zu lesen oder zu ersehen gäbe oder überschickte, und sich im Werck, daß er solches gethan, befünde: Der sol ein Jahr lang in der Gefängknuß sitzen. Würde es sich nun in der Jahrszeit befünden und auff ihn erwisen werden, daß er den Zettel selbst geschriben und etwan an einen Ort gelegt oder angeklebt: So sol derselbe obgemelte Straff leyden, das ist, er sol vom Leben zum Tod gebracht werden.

T. XXXVIII.

Da aber einer, der nicht lesen könte, einen solchen Zettel fünde: Sol er denselben einem andern, so lesen kan, zeigen und ihn nach Uberlesung desselben und Befund der Sachen zerreissen.

Digitized by Google

O nářku cti a hanění.

V. I.

Jestližeby kdo koho z nářku cti obeslati chtěl: tehdy má původ nebo principál světle a patrně nářek, z kteréhož viní a obviněného obsýlá, do žaloby své zejména položiti, aby obeslaný zase proti tomu s potřebami svými zhotoviti se mohl. A při rozsudku a veypovědi té věci obadva, jak původ tak i obžalovaný, osobně státi mají. Pakliby jeden nebo druhý z nich nestál: tehdy se předce veypověd státi má a naň stané právo, jakž svrchu obšírně oznámeno, dáno bude.

V. II.

Tyto pak následující věci za nářek cti se považují: Totižto, kdoby jeden druhému zrádcův nadával; anebo mu vyčítal, že jest proti své cti učinil, aneb čeho se aukladně aneb podvodně zlého dopustil; též také kdožby koho zjevně z kurvy synem neb pankhartem, anebo ženské pohlaví kurvau; nicméně také kdyžby jeden druhého zjevným zlodějem nebo falešníkem, to jest tím, že jest nětco zfalšoval a falše se dopustil, nařikal. A kdož by takovými nářky a haněním druhého nařekl, a toho naň neprovedl: tehdy má narčeného pro Boha a jeho milau Matku, že jest mu tak dotčeným spůsobem křivdu učinil a ublížil, odprositi, k tomu dvě neděle v věži seděti a nadto všecky škody a útraty, pro tu při vzešlé, cožby se jich provedlo, zaplatiti.

V. III.

Než co se mimo tyto dotčené nářky, jiných hanlivých slov dotýče: o to může jeden druhého buďto do saudu zemského neb komorního viniti a obeslati, a původ má do žaloby své ta slova, co sobě za hanění pokládá, zejména položiti.

V. IV.

A když původ na obviněného provede a prokáže, že jest ta slova o něm mluvil, a proti tomu obviněný prokázati by nemohl, že jest nic neslušného, než pravdu pravil: tehdy původ od zemského neb komorního saudu má na poctivosti své opatřen býti, a obviněný jemu mimo vzešlé a učiněné náklady a útraty, ještě k tomu 50 kop grošův českých pokuty dáti, a nadto škody, které jest proto vzal a podle práva provésti a prokázati se mohau, zaplatiti. Pakliby obviněný nevinu svau odvedl, a že jest

Digitized by Google

Von Injurien, Ehrensachen und Schmähworten.

V. I.

So jemand den andern wegen Injurien und Ehrensachen beschicken wolte: So sol der Kläger oder Principal außtrücklich und klar die Injurien, derendwegen er die Klage anstellet und Beklagten citiren läst, in die Klage mit Namen setzen, damit der jenige, so citirt, sich mit seiner Gegennotturfft gefast machen könne. Und sollen zu Erkäntnuß und Außspruch der Sachen sie beyderseits, Kläger und Beklagter, Persönlich erscheinen. Wan aber einer oder der ander nicht erschine, So würd doch das Urtheil ergehen, es auch sonst mit dem Erstandenem Recht, wie hieroben davon mit mehrerm gemeldet, gehalten werden.

V. II.

Es werden aber nachfolgende Sachen für Injurien und Ehrenhändel angezogen: Nämblich, wan einer den andern einen Verräther hieß; oder ihm vorwürffe, daß er wider seine Ehr gehandelt und etwas Schelm- und boßhafftiger weise begangen hette; wie in gleichem auch, wan einer den andern offendlich für einen Huren-Sohn oder Banckhart, oder ein Weibes-Bild für eine Hur; Nichts weniger wan einer den andern offendlich für einen Dieb, oder für einen, so etwas verfälscht und ein Crimen falsi begangen hette, schelten thäte. Wan nun einer mit dergleichen Injurien den andern an seinen Ehren angetastet, dasselbe aber auff ihn nicht erwisen: So sol derselbe es dem Injurirten umb Gottes und seiner Lieben Mutter willen, daß er ihm also obberürtter massen unrecht und zuvil gethan, abbitten, zu dem 14 Tag im Thurn sitzen, und über das alle Schäden und Unkosten, so wegen derselben Action auffgangen und erwisen werden möchten, bezahlen.

V. III.

Was aber andere Schmähwort außer obvermelten Injurien anlangt: derowegen mag auch einer den andern entweder bey dem Land- oder Cammer-Rechten vornemen und beschicken, und sol Kläger in der Klage die jenige Wort setzen, dardurch er injurirt zu seyn vermainet.

V. IV.

Wan nun Kläger auff den Beklagten darthut und erweiset, daß er dergleichen Wort von ihm geredet, und hingegen Beklagter nicht erweisen könte, daß er daran nichts unrechtes, sondern die Wahrheit geredet: So sol Kläger von dem Land- oder Cammer-Rechten an seinen Ehren verwahrt werden, und der Beklagte sol ihm über die auffgewente Zehrung und Unkosten noch darzu 50 Schock Groschen Böhaimbisch zur Straff erlegen, und zu dem die Schäden, so er deßwegen erlitten und so vermög der Recht dargethan und erweißlich gemacht werden können, bezahlen. Würde aber der Beklagte seine Un-

Digitized by Google

těch slov hanlivých nemluvil a jeho tak neznaříkal a nezhaněl, prokázal: tehdy nápodobně původ škody, kteréby obviněný provesti mohl, zaplatiti povinen jest.

V. V.

Jestližeby kdo komu vzkázal a oznámil, že ho tento a tento na poctivosti jeho nařekl a dotýkal a toto nebo ono o něm mluvil a psal: tehdy ten, maje sobě to austně nebo psaním oznámeno, má k tomu, kterýžby tak o něm mluvil a psal, ceduli řezanau poslati, a na něm se následujícím spůsobem dotazovati: Poněvadž jemu oznámeno jest, žeby toto aneb ono o něm mluviti měl, (jakož pak v ceduli řezané ta slova zejména doložena býti mají), tehdy aby se k tomu přiznal, zná-li se k takovým řečem a stojí-li na tom, že jest o něm mluvil nebo psal.

V. VI.

A pokudžby jeden druhého v nepřítomnosti lidí z aust v uši aneb psaním svým nařekl neb zhaněl, tak žeby se naň žádných svědkův neb původův míti nemohlo: tehdy ten narčený neb zhaněný tolikéž má k tomu druhému poselství s cedulí řezanau učiniti. A ten, komužby tak posláno a na něm dotazováno bylo, má a povinen jest, ve 20 dnech od toho poselství pořád zběhlých zase skrze poselství neb ceduli řezanau, kterauž též po poslích svých odešle, světlau a patrnau odpověd dáti, zdaliž jest co toho mluvil nebo psal. A jestližeby se k tomu seznal: tehdy bude moci jeho z nářku cti aneb z hanlivých slov před saudem viniti. Pakliby v těch 20 dnech odpověd, jakž veyš psáno stojí, nedal, aneb žeby ta odpověd zatmělá a ukrytá byla, a obviněný by k tomu vlastně a právně, že jest to mluvil, ani se nepřiznal ani nezapíral: tehdy narčený bude moci toho, kdoby té patrné a světlé odpovědi dáti nechtěl, z nářku cti aneb z slov hanlivých patrně obeslati, a jeho proto bez dalších průvodův nejináč než jakoby naň, že jest to mluvil nebo psal, svědky měl, viniti.

V. VII.

Než jestližeby kdo koho z aust v uši v přítomnosti lidí naříkal nebo zhaněl, a to naň provesti by se mohlo: tehdy nebude potřebí k němu s cedulí řezanau poselství učiniti, ale ten, jenž naříkal, bude moci hned proto obeslán býti.

Digitized by Google

schuld abführen, und daß er die Schmähwort nicht geredet, und ihme also unrecht und zu vil geschehen, bescheinigen: So ist ihm der Kläger ebener massen die Schäden, so der Beklagte erweisen möchte, zu bezahlen schuldig.

V. V.

Da einer dem andern vermeldet und anzeiget, daß diser oder jener ihn an seinen Ehren angetastet oder geschmähet und diß oder jenes von ihm geredet und geschriben: So sol der, deme solches angemeldet oder schrifftlich notificirt worden, dem, welcher also von ihme geredet oder geschriben haben solte, einen außgeschnittenen Zettel schicken und denselben folgender gestalt befragen: Nach dem ihm vorbracht worden, daß er diß oder jenes von ihm geredet habe, (wie dan die Verba formalia in dem außgeschnittenem Zettel außtrücklich zu setzen), So sol er sich erklären, ob er sich zu dergleichen Reden bekenne und geständig sey, daß er solches von ihme geredet oder geschriben habe.

V. VI.

So auch einer den andern in Gegenwart (sic!) Münd- oder Schrifftlich injuriren und schmähen möchte und man keinen Zeügen oder Beweiß über ihn haben könte: So sol der, so injurirt oder geschmächt, ebener massen mit einem außgeschnittenem Zettel eine Absendung zu dem andern thun. Und der jenige, zu dem solcher gestalt geschickt und der also befragt würd, ist schuldig, in zwaintzig Tagen, denen nechsten nach gethaner Beschickung, hinwiderumb mit einem außgeschnittenem Zettel, so er ebener massen durch seine Abgeordnete überschickt, eine klare und lautere Antwort zu geben, ob er dergleichen geredet oder geschriben. Und so er sich darzu bekennet, So kan man ihn wegen der Injurien und Ehrenhändel zu Recht vornemen. Würde er aber in zwaintzig Tagen, wie obgeschriben, keine Antwort darauff geben, oder aber dieselbe Antwort dunckel und nicht lauter und klar wäre, und Becklagter sich darzu aigendlich und rund, daß er dergleichen geredet, weder bekente noch vernainte: So mag der Injurirte den andern, welcher die von ihm begehrte klare und runde Antwort nit geben wollen, wegen der Injurien oder Schmähwort Rechtlichen beschicken und ihn derhalben ohne weittern und fernern Beweiß anklagen, nicht anders als wan er Zeügen hette, daß er solches geredet und geschriben.

V. VII.

Wo aber einer den andern ins Angesicht oder in Gegenwart anderer Leüte injurirte und schmähete, und solches auff denselben zu erweisen wäre: Ist nicht vonnöthen, zu demselben eine Absendung oder Botschafft mit einem außgeschnitenem Zettel zu thun, sondern der Injuriant mag alsobald derowegen citirt werden.

Digitized by Google

V. VIII.

Kdožby na takové poselství odpověd dáti chtěl: tehdy má tu odpověd tomu, od kohož se k němu poselství stalo, do obydlí jeho, nedada 20 dnům projiti, dáti a odeslati. A pakliby ho na ten čas doma nebylo: tehdy ta řezaná cedule od poslův v pokoji neb obydlí jeho se zanechati, a od těch, kdož v tom obydlí jsau, bez odpornosti přijata býti má.

V. IX.

Chtěl-liby pak kdo z neosedlých lidí, kteréhožkoliv stavu, komu poselství o nářek, nebo hanění, nebo také o jiné věci učiniti: tehdy ten má v řezané ceduli zejména, kde a na které místo jemu odpověd dána a poslána býti má, položiti a oznámiti, tak aby jemu dotčená odpověd nebo poselství v to již jmenované místo odeslati a dodati se mohla.

Jakauby pak řeči cedule řezané psáti se měli, v tom se tak, jakž nahoře »o processu právním« oznámeno jest, zachovávati má.

V. X.

Mluvil-liby kdo komu nebo psal, že se na poctivosti naříká nebo jistým spůsobem haní, a žádného by nejmenoval: tehdy ten, komužby tak mluveno bylo, může toho, kdož jest jemu mluvil, právně viniti a obeslati. Pakliby hned saukupa svého a od koho jest to slyšel, oznámil: tehdy ten narčený má k tomu, kterýž za saukupa jmenován a oznámen jest, ceduli řezanau poslati a na něm se toho dotazovati, zná-li se k těm slovům (kteréž se do ceduli slovo od slova položiti mají) a nezapírá-li, že jest taková slova hanlivá mluvil nebo psal. Na to saukup světlau a zjevnau odpověd dáti povinen jest, to jest, aby se přiznal nebo odepřel. A sezná-li se, tehdy bude moci o to k saukupu hleděti; pakliby odepřel a se nepřiznal, že jest to mluvil nebo psal: tehdy k tomu, kdož saukupa jmenoval, o to hleděti může. A bude-li obviněný chtíti, aby ho saukup, od něhož on to slyšel, zastaupil: tehdy může jej k zastaupení obeslati. A odpíral-liby vždy saukup a na svém předce stál, a ten kdožby jej obsýlal, na něj by to dostatečně provedl a ukázal: tehdy saudu toho prázden a saukup jej zastaupiti a tu při sám vésti povinen bude. A jestliby saukup nezastaupil, a to na něho dostatečně neprokázal, že jest to od něho slyšel, aneb že je to saukup psal

Digitized by Google

V. VIII.

Und wan einer auff dergleichen Absendung und Botschafft den andern beantworten wolte: So sol er die Antwort dem jenigen, von welchem ihm die Botschafft geschehen, vor Außgang der zwaintzig Tag in seine Wohnung überschicken und zustellen lassen. Wäre aber derselbe alßdan zu Hause nicht anzutreffen: So sol der außgeschnittene Zettel von denen Abgesanten in seinem Losument oder Wohnung gelassen werden; und die jenigen, so in seiner Wohnung sich befinden, sollen solchen ohne Waigerung annemen.

V. IX.

Wolte dan etwan einer, der nicht angesessen, weß Stands der auch wäre, zu einem andern wegen solcher Injurien oder Schmähwort oder auch anderer Sachen halber eine Beschick- oder Absendung thun: So sol derselbe in dem Außgeschnittenem Zettel mit Namen setzen und vermelden, an was für Ort und Ende ihm die Antwort geschickt werden solte, damit ihm jetztgedachte Antwort oder Botschafft aldar an dem benantem Ort zukommen möge.

Es sol aber, was die Sprache anlangt, mit denen Außgeschnittenen Zetteln, wie hieroben vom „Proceß“ gemeldet, gehalten werden.

V. X.

So einer gegen dem andern schrifft- oder Mündlich vermeldete, daß man ihn an seinen Ehren antastete oder auff gewisse maß und weise schmähte, und meldete niemanden mit Namen: darauff kan der jenige, gegen welchem solches gesagt, den, der das geredet, zu Recht vornemen und beschicken. So aber derselbe alsobald seinen Gewöhrsman und von wem er es gehört, benennet: So sol der, welcher also geschmähet ist, zu dem, welcher für einen Gewöhrsman angegeben worden, einen außgeschnittenen Zettel schicken und ihn befragen, ob er sich zu denen Worten (die in dem Zettel von Wort zu Wort zu setzen) bekenne und geständig sey, daß er die fürgegebene Injurien geredet oder geschriben habe. Hierauff sol der Gewöhrsman klare und richtige Antwort geben, das ist, daß er darzu Ja oder Nein sage rc. Sagt er nun Ja, so kan er darumb den Gewöhrsman vornemen; sagt er aber Nein und laugnet, daß er solches geredet oder geschriben, so sol er den jenigen darumb vornemen, der ihm den Gewöhrsman genennet hat. Und so der Beklagte wil, daß ihn der Gewöhrsman, von welchem er dasselbe gehört, vertreten sol: So kan er ihn zu solcher Vertretung citiren. Und so der Gewöhrsman auff seiner negativ oder Vernainung beharrete, und der ihn beschicket, solches gnugsamb auff ihn beweisete: So würd er der Sachen ledig, und der Gewöhrsman ist schuldig, ihn zu vertreten und die Sache selbst zu führen. So ihn aber der Gewöhrsman nicht vertrete, und er auff ihn nicht gnugsamb beweisete, daß er das von ihm gehöret, oder daß er Gewöhrsman solches geschriben

Digitized by Google

nebo mluvil: tehdy sám ten, kdož jest nejprve mluvil a v tom se ohlásil, z toho odpovídati a práv býti musí. Než pravil-liby to, že jest to od toho, kterýž již umřel, slyšel: tehdy z toho nářku a hanění má sám za toho umrlého odpovídati a práv býti.

V. XI.

Jednomu každému na vůli bude, z takových nářků a hanění před Námi, bylibychom v zemi, a nebylibychom v zemi, před Naším saudem zemským process právní začíti. Nýbrž svědky a průvody v té věci tak se vésti mají, jakž nahoře obšírněji »o svědcích« oznámeno jest.

V. XII.

Nařekl-liby aneb zhaněl-liby kdo druhého, kterýž ho nejprvé nařekl nebo zhaněl, a obsýlalby ho z nářku cti aneb z slov hanlivých, a nářek cti aneb zhanění naň by se neprovedlo: tehdy slušně při saudu na poctivosti své opatřen bude. Však druhý není povinen, jeho odprošovati, poněvadž zase sám haněl a své neviny haněním bránil a zase se odměniti chtěl. A v takové příčině škody a autraty na saud vzešlé se vyzdvihnauti a porovnané býti mají. A jestliby se pak obadva nevinně haněním dotýkali, a jak z jedné tak i z druhé strany žádných by s gruntem průvodův nebylo: tehdy mají obadva zároveň na poctivosti opatřeni a pro takovau zbytečnost podle uznání a rozvážení ztrestáni býti; však pokutau aneb náhradau škod sobě povinni nebudau.

V. XIII.

Než kdožby koho zase nehaněl aneb nenaříkal, a toliko jediné jemu odpíral a pravil, že to, což jemu vyčítá, křivě a nepravě mluví: tehdy to, když se z toho při saudu vyměří, za žádné odhanění počteno býti nemá.

V. XIV.

Kdožby s kým smlauvu měl, a on mu jí nezdržel, a druhý žeby jej pro nezdržení té smlauvy na cti nařekl a zhaněl: tehdy ten pro takový nářek slušně ztrestán býti a pokutu na to uloženau, poněvadž práva svého neužíval a sám svým saudcem býti chtěl, trpěti bude. Než chce-li potom jeho pro nezdržení smlauvy viniti, to při vůli jeho zůstává.

Digitized by Google

oder geredet: So muß der, so es anfangs fürgegeben und sich dessen vernemen lassen, derhalben antworten und darumb gerecht werden. Da er aber sagete, daß er es von einem gehört hette, so albereit gestorben wäre: So sol er wegen solcher Injurien und Schmähwort an stat deß Verstorbenen selber Red und Antwort geben.

V. XI.

Es sol aber jederman frey seyn, in dergleichen Injurien und Ehrenhändeln derhalben vor Uns, so Wir im Lande, oder so Wir nicht im Lande, vor Unser Land-Recht den Proceß anzustellen. Die Zeügnuß aber und Beweiß sol man in diser Sache führen, wie von denen „Zeügnussen" hieroben mit mehrerm gemeldet.

V. XII.

Hat einer den andern an seinen Ehren geschmähet, welcher ihn zuvor Injurirt und geschmähet hat, und er beschickt denselben wegen der Injurien oder der Schmähwort halber, und die Injuria oder Schmähung würd auff ihn nicht erwisen: So würd er billich bey Gericht an seiner Ehr verwahrt. Jedoch ist der ander nicht schuldig, ihm einige Abbitt oder Abtrag zu thun, weil er widerumb geschmähet und seine Unschuld mit der Schmähung vertaidigen und gleich compensiren wollen. Es sollen auch auff disen fall die Gerichtskosten auffgehaben und verglichen werden. So aber alle baide, einer so wol als der ander, unschuldig und also die Injurien auff eines und deß andern seitten ungegründet wären: Sollen alle baide zugleich an ihren Ehren verwahrt und nach Erkäntnuß der Unbeschaidenheit halber gestrafft werden; und sol keiner dem andern zu aintziger Poen oder auch Erstattung der Expens verbunden seyn.

V. XIII.

Wan aber einer den andern hinwiderumb nicht schilt oder schmähet, sondern das ihm allein widerspricht und saget, er rede in dem, was er ihm vorgeworffen, nicht wahr: solches, wan er sich zu Recht außführet, daß er unschuldig, sol man für keine Gegenschmähung halten.

V. XIV.

So einer mit dem andern einen Vertrag hette und ihm denselben nicht hielte, und der ander ihn wegen nicht-haltung deß Vertrags an seinen Ehren angriffe und schmähete: So würde derselbe wegen der Injurien billich gestrafft und in die Poen, so darauff gesetzt, verurthailt, weil er sich deß Rechtens nicht gebraucht und sein aigen Richter seyn wollen. So er aber den andern nachmals wegen nicht-haltung deß Vertrags fürnemen wil, solches stehet ihm bevor.

Digitized by Google

V. XV.

Aby žádný druhého neřádným haněním pro neplacení dluhův neb peněz nehaněl; než jestližeby kdo komu platiti nechtěl, tehdy pořádem práva k němu hleděti má.

O pychu, a co se tím provinněním rozumí.

W. I.

Co se pychu dotýče, jestližeby jej kdo buď z panského, rytířského aneb městského stavu jeden druhému učinil, totižto, kdyžby někdo jinému jeho lesy neb lauky přesekal, neb v řekách, potocích, struhách, haltýřích, tůních nebo poltrubích ryby neb raky lovil, anebo grunty své (bez myslivosti) zapověděl, a ten, jemužby grunty zapověděné byly, takových gruntův (krom cest a stezek svobodných) prázden býti nechtěl: tehdy ten, číž jsau gruntové, má k tomu, jenž pych učinil, dvě osoby dobře zachovalé nebo list pod pečetí svau poslati, a jeho žádati, aby mu z toho provedeného pychu práv byl. Pakliby on původovi toho pychu ve dvau nedělích od učinění k němu poselství pořád zběhlých nenapravil: tehdy ten, komuž se pych stal, bude moci jej z toho pychu viniti a obeslati. A provede-li původ ten pych před saudem: tehdy obviněný má jemu 20 kop grošův českých dáti. Pakliby se mu vidělo, že se tím pychem mnohem větší škoda než za 20 kop grošův českých stala: tehdy může jeho z jakékoliv summy chce, pohnati. A kdyby pych provedl a ukázal: tehdy původovi nejprv těch 20 kop grošův českých přisauditi, a potom i strany před menší úředníky desk zemských poslati se mají. A cožby původ té summy, kterauž do obeslání položil, podle práva provedl a prokázal, toho užiti a přitom zůstaven býti má.

O veytržnosti, a které věci k tomu přečinění přináležejí.

W. II.

Tito následující artikulové za veytržnost se pokládají:

Kdožby na cizí grunty přišel neb přijel aneb na místě svém někoho vyslal, a na tom gruntu, ješto by ho v držení nebyl, jakau škodu učinil.

Digitized by Google

V. XV.

Es sol auch einer den andern mit ungebührlicher Schmähung wegen nit-Bezahlung in Schuldsachen nicht angreiffen, sondern wan einer dem andern die Bezahlung nicht leistet, sol er sich gegen ihm deß ordendlichen Rechtens gebrauchen.

Von dem Hochmuth, und was unter diesem Verbrechen verstanden.

W. I.

Betreffend den Hochmuth: Im fall ein Herr oder Ritterstands-Person oder ein Burgersman einen Hochmuth gegen einem andern begienge, als da ist: Wan einer dem andern seine Wälde abhauen, die Wisen abmähen, oder in fliessenden Wässern und Fisch-Bächen oder unter denen Teichthamen oder denen Fischhältern Fisch fahen und Krebsen liesse, oder auch wan einer dem andern seine Gründ (doch ausser der Jagten und deß Weidewercks) verbieten thäte und derselbe, deme die Gründ verboten wären, solcher seiner Gründ (ausser freyer Steig und Weg) nit müssig gehen wolte: So sol der, welchem der Grund und Boden zugehört, zu dem Verbrecher zwo wolverhaltene Personen oder einen Briff unter seinem Insigil schicken und begehren, daß er ihm deß verübten Hochmuths halber gerecht werden solte. Und so er den Kläger hierauff und wegen deß begangenen Hochmuths von dato der an ihn ergangenen Absendung in denen nechstfolgenden 14 Tagen nicht befridigen würde: So mag der jenige, an dem der Hochmuth begangen, ihn deß Hochmuths halber mit Recht vornemen und derowegen citiren und beschicken lassen. Und so der begangene Hochmuth von dem Kläger Rechtlichen dargethan und erwisen: So sol ihm der Beklagte 20 Schock Groschen Böhaimbisch erlegen. Und da er vermaint, daß ihme durch solchen Hochmuth mehr und grösserer Schaden beschehen, als die 20 Schock Groschen Böhaimbisch außtragen: So mag er ihn derowegen umb was für eine Summa es ihm gefällig beschicken. Und so der Hochmuth dargethan und erwisen: So sollen dem Kläger erstlich und zu voran die 20 Schock Groschen Böhaimbisch zuerkant, und alßdan die Partheyen vor die Unter-Ambtleüte bey der Land-Tafel remittirt werden. Und was also der Kläger wegen der jenigen Summa, so er in die Beschickung setzen lassen, vermög der Recht darthun und erweisen möchte, bey dem sol es verbleiben.

Von dem Fräwel, und was für Fälle zu diesem Verbrechen gehören.

W. II.

Nachfolgende Artickul sollen für Frävel gehalten und angezogen werden:

So einer auff deß andern Grund und Boden zu Roß oder zu Fuß käme oder jemanden an seiner stat dahin schickte, und auff demselben Grund, den er nicht in Besitz hette, etwan einen Schaden thäte.

Digitized by Google

Item, jestliby kdo buď sám od sebe nebo s pomocníky svými na kterémkoli místě zaumyslně na koho druhého zbraň svau obnažil, na něho bodl a sekl, chtěje ho raniti, aneb kdyžby někoho bil, byť ho pak neokrvavil.

Též také, kdožby koho bez hodné příčiny zranil a zsekal, za ním se s dobytau zbraní honil.

Též kdožby čího posla, ještoby k němu v poselství nešel, zbil, anebo listy mu odňal a je bez hodné a slušné příčiny otevřel.

Item, kdožby koho zaumyslně s koně strhl anebo srazil.

Item, kdyžby se dva saudili aneb na sroku stáli, a jeden pod obesláním a tak při trvajícím saudu na druhého půtku učinil (sáhl), jej bil nebo zbíti chtěl.

Toto všecko, jakž veyš oznámeno jest, za veytržnost se pokládá, a z takové veytržnosti může jeden každý před tím saudem, od kteréhožby obeslání vyšlo, druhého viniti a obžalovati.

W. III.

Kdyžby se jeden druhému v řeky, potoky, též také dědiny, lauky a lesy svévolně, bez vědomí a vůle toho, čížgrunty jsau, uvázal a jich se ujal, anebo jemu jich užívati nedal a tudy v držení jemu překážku činil, to vše k veytržnosti přináleží, kromě těch artikulův, kdež pod titulem »o moci« položeny jsau. A nejvyšší hoffmistr zemský s raddami svými má v takových věcech samé toliko veytržnosti sauditi a porovnávati, než o grunty žádného rozsudku nečiniti, ale toho při pořádku práva zůstaviti. A jestližeby kdo koho z svrchu psaných veytržností obeslal: tehdy taková obeslání jménem Naším, kdyžbychom v zemi býti ráčili, a v nepřítomnosti Naší jménem Našich místodržících vycházeti mají.

W. IV.

Pakliby kdo chtěl z takových veytržností před saud zemský obsýlati: tehdy obviněný k slyšení veypovědi sám osobně státi povinen jest. Než co se jiných příhod, mimo tyto nahoře položené dotýče, ve všech takových věcech jeden k druhému tak se zachovati má, jak toto Naše Zřízení Zemské »o pychu« šířeji vyměřuje. A kdožby koho z které nahoře psané veytržnosti obsýlal, a toho naň nedovedl a neprokázal: ten obeslanému

Digitized by Google

Item, Wan jemand, entweder allein oder mit seinen Gehülffen, an was Ort es wäre, über den andern muthwilliger weise seine Wöhr außziehen und auff denselben einen Streich oder Stich führen würde, in Mainung ihn zu beschädigen; oder wan er einen andern schlüge, ob er ihn gleich nicht Blutrünstig gemacht.

Deßgleichen, wan einer den andern ohne billiche Ursach verwundet und beschädiget, oder ihn mit einer blosen Wöhr verfolget.

So einer eines andern Boten, ob er gleich nicht zu ihme abgeferttigt wäre, schlüge oder ihm die Briff abnäme und dieselbigen ohne billiche und erhebliche Ursach auffbreche und eröffnete.

Item, So einer den andern muthwilliger weise vom Pferd herab reissen oder stossen würde.

Item, Wan ihrer Zwen mit einander im Rechten stünden, und der eine nach außgangener Citation oder Beschickung, und also bey wehrendem Rechte, den andern antastete, schlüge oder schlagen wolte.

Solches alles, wie oberzehlt, würd für Frävel gehalten, und kan wegen dergleichen Frävel ein jeder bey dem Rechte, wo die Beschickung außgangen, den andern vornemen und beklagen.

W. III.

Da auch einer deß andern Wasserflüß oder Bäche, wie auch der Aecker, Wisen und Wälder eigenmächtiger weise, ohne Wissen und Willen deß jenigen, dem die Gründe und Boden zuständig, sich anmassen und in dieselbigen einführen würde, oder da er demselben nicht verstatten wolte, solche seine Gründe zu geniessen und ihn also in seiner Possession und Besitz turbirte und hinderte: Solches alles gehört zum Frävel, außgenommen die Artickul, so unter dem Titul „von der Gewalt“ gesetzt werden. Und sol der Obriste Landhofmeister mit seinen Beysitzern in dergleichen Sachen nur bloß die frävendliche Thaten richten und schlichten, wegen Grund und Bodens aber nichts zu erkennen haben, sondern solches bey dem ordendlichen Rechten verbleiben lassen. Und da wegen diser obbeschribenen frävendlichen Thaten einer den andern citiren oder beschicken würde: So sollen dergleichen Beschickungen in Unserm Namen, wan Wir im Land, oder in Unserm Abwesen im Namen Unserer Stathalter, außgehen und geferttigt werden.

W. IV.

Es stehet aber auch einem jeden frey, ob er einen andern wegen dergleichen Frävles vor das Land-Recht beschicken und citiren wolle, und sol der Beklagte zu Anhörung deß Urtheils Persönlich gestehen. Was aber sonsten andere zutragende Fälle, ausser derer, so obgesetzt, anlanget: In allen denenselben Fällen sol sich einer gegen dem andern verhalten, wie diese Unsere Landes-Ordnung wegen deß Hochmuths weiter außweiset. Und so einer den andern wegen obangezogenen Frävels beschickte und solches auff ihn nicht darthäte und erwise: Derselbe sol

Digitized by Google

neb obviněnému má předně škody, cožby jich pro tu při vzal a před úředníky menšími dovedl, zaplatiti, a k tomu ještě nadto 10 kop grošův českých pokuty dáti.

O uvazování se v statky bezpravně.

W. V.

A jakož již kolikráte se to stalo, že jeden druhému v statky ty, když jemu jako dědictvím připadly neb jináče na něho přišly, proti pořádnému kšaftu neb nápadu, též také právu, svévolně a o své ujmě uvázati a jich v držení zůstávati se opovážil; s kterýmžto nepořádným uvázáním těm lidem, jimž ten statek podle práva a spravedlnosti nápadem náležel a přišel, znamenitau překážku a průtahy činili, tak že jsau k spravedlnostem svým přijíti nemohli, nýbrž v takové průtahy uvedeni jsauce, jim se teprva od druhé strany na pořád práva ukazovalo; i aby takovým neslušným věcem budaucně se zpomoci a k přetržení svému přijíti mohly, protož ustanovovati, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme: Kdyžby se kdo v takový statek, k kterémužby někdo jiný nápad měl, nebo žeby jinému dckami zemskými zapsán nebo kšaftován byl, nebo v statek, jenžby tomu, kdož se v něj uvazuje, nenáležel, proti řádu a právu tak svévolně a nepořádně uvázal a držení jeho se zmocnil, aby jeden každý, kohožby se dotýkalo, to na Nás, ráčilibychom v zemi býti, anebo v nepřítomnosti Naší na místodržící Naše, vznesl, kdežto bez všelijakých průtahův buď na Naší kancelláři české dvorské, o čemž nahoře víceji oznámeno jest, to rozeznáno, anebo také ta věc na saud Náš zemský k summovnímu vyslyšení podána býti má.

W. VI.

A kdyžby se to při obviněném shledalo a našlo, že jest se sám proti řádu a právu tak o své ujmě v statek jinému náležející uvázal a v držení jeho vešel, nebo také původ žeby žaloby své provésti nemohl a tak Nás, nebo místodržící Naše, anebo saud zemský, kdyby k němu podán byl, zbytečně zaneprazdňoval: ten podle uvážení saudu a podle povahy přečinění a provinění buďto na závazek cti a víry vzat, anebo v vězení na hradě Pražském do čtyr neděl pořád zběhlých trestán býti má; a k tomu ještě všeckny škody a náklady pro tu při vzešlé a vzaté druhé straně zaplatiti a nahraditi povinen jest.

Digitized by Google

dem Beschickten oder Beklagten zuforderst die Schäden, so vil er wegen solcher Action auffgewendet und darthun und erweisen möchte, bezahlen und über das noch zehen Schock Groschen Böhaimbisch Poen und Straff erlegen.

Von Eigenmächtiger Unrechtmessiger Einführung in die Gütter.

W. V.

Nach dem sich offt zugetragen, daß sich einer in die jenigen Gütter, so etwan auff einen andern als eine Erbschafft gefallen oder sonst anderer gestalt an ihn kommen seyn, dem ordendlichem Testament oder Erbfall, wie auch dem Rechten zuwider, sich eigenmächtiger weise einzuführen und in dieselben Gütter zu setzen unterstanden; und aber durch solche unordendliche Einführung die jenigen Leüt, denen an solchem Gut die Anwartschafft von Rechts- und Billigkeit- wegen zugestanden und gebührt, dardurch mercklich verhindert und auffgezogen worden, daß sie also zu ihrer Gerechtigkait nicht gelangen können, sondern in Weitleüfftigkeit geführt und von der andern Part erst an das ordendliche Recht gewisen worden; Diesem allem nach und damit dergleichem unbillichen Beginnen hinfüro gesteüert und solches abgestelt werden möchte, Als setzen, ordnen und wollen Wir: Wan sich jemand in ein solch Gut, daran einem andern der Anfall gebühret, oder so einem andern mit der Land-Tafel verschriben oder durch ein Testament gelassen, oder sonst in ein Gut, so dem, welcher sich einführet, nicht gehörte, wider Ordnung und Recht, und also aigenmächtiger weise, eingeführet und deß Besitzes bemächtiget, daß ein jeder, den es betreffen möchte, solches an Uns, da Wir im Lande wären, oder in Unserm Abwesen an Unsern Stathalter bringen sol, darauff dan ohne eintzige Weitleüfftigkeit entweder in Unserer Böhaimbischen Hof-Cantzley, davon hieroben mit mehrerm, verfahren, oder die Sache an Unser Land-Recht zu Summarischer Verhör remittirt werden sol.

W. VI.

Und so wider den Beklagten beygebracht und dargethan, daß er sich selber und wider Ordnung und Recht eigenmächtig dem andern in sein Gut eingeführet und den Possess genommen, oder auch Kläger seine Klage nicht darthun und erweisen möchte, und also Uns, oder Unsere Stathalter, oder auch das Land-Recht, wan es dahin remittirt würde, derowegen vergeblicher weise bemühete und molestirte: Derselbe sol auff vorgehende Erkäntnuß nach Gelegenheit der Sach und deß Verbrechens entweder auff Treu und Ehr verstrickt oder mit gefänglicher Hafft auff dem Prager Schloß Vier Wochen lang gestrafft werden, und noch darzu verpflichtet seyn, der andern Parthey alle wegen derselben Action auffgewante Expens und Schäden zu bezahlen und zu erstatten.

Digitized by Google

W. VII.

Kolikrátbykoli pro takové nepořádné v statek se uvazování na Nás, nebo v nepřítomnosti Naši na místodržící Naše, vzneseno bylo: tehdy od Nás nebo místodržících Našich po bedlivém té věci uvážení obviněnému ten statek z rukau vyňat a zatím až do rozeznání té pře do sequestru vzat a jiným v opatrování dán, a tolikéž tomu, kdož tak ten statek sequestrovaný v opatrování míti bude, za práci jeho podle uznání Našeho nebo místodržících Našich, kdyžby nejprvé z důchodův a užitkův, v čas spravování svého zběhlých, tomu komuž statek přisauzen bude, pořádný počet učinil, náležitě zaplaceno býti má. A ten, kdož jest tak nepořádně jinému v statek se uvázal a vetřel, zase jemu netoliko, což jest správci téhož statku za ten čas služby dal, navrátiti, ale také všeckny škody a útraty proto vzešlé, jak mnoho by jich původ před úředníky menšími desk zemských provésti a prokázati mohl, rovně týž zaplatiti povinen jest.

O neřádném a rozpustilém obcování a životu.

X. I.

A jakož se mnozí lidé v tomto království nacházejí, kteříž proti přikázaním Božským a proti všem dobrým mravům na veselích, křtinách a pohřbích i jiných těm podobných shledáních mnohé různice a nepříležitosti působí a přitom sobě nevážně počínají, tak že, nešanujíce fraucimeru a nepamatujíce na vzáctnost přátel a starožitnost rodův svých, všem vůbec k pohoršení a sobě samým k zlehčení a potupě, vády, hadruňky a rvačky (z čehož začasté i mordy pocházely) začínají; což se však předešle mnohými rozdílnými prostředky zapovídalo a přetrhovalo, ale zhola nic se na to nedbalo: pročež ačkoliv jsme z těchto a jiných hodných příčin z strany vypobídnutí a rvaček přísné patenty publikovati dáti ráčili, nad kterýmižto patenty Našími, jenž již vyhlášeny jsau aneb ještě vyhlášeny býti mohau, ruku ochrannau a skutečnau držeti chtíti ráčíme; však aby taková svévolnost tím lépeji k zastavení a k přetržení svému přijíti mohla, tomu milostivě chtíti ráčíme, aby se budaucně v dotčených připadnostech podle následujícího řádu a nařízení zachovávalo.

X. II.

Kdožby se koliv, v kterémkoliv místě, u kohokoliv a při kterém koli sjezdu aneb shledání, co takového dopustil, a jsa od pána

Digitized by Google

W. VII.

So offt auch wegen einer solchen unordendlichen eigenmächtigen Einführung etwas an Uns, oder in Unserer Abwesenheit an Unsere Stathalter, gebracht werden möchte: So sol von Uns oder Unsern Stathaltern auff vorhergehende Erwegung der Sachen dem Beklagtem solch Gut auß denen Händen genommen und inmittelst biß zur Rechtmessigen Erkäntnuß sequestrirt werden. Und dem jenigen, welcher es also Sequesters-weise verwaltet, sol für seine Mühewaltung nach Unserer oder Unsers Stathalters Erkäntnuß, wan er zuvor von desselben Guts Einkommen, so vil er deren bey Zeit seiner Verwaltung eingenommen, dem jenigen, welchem das Gut zugesprochen worden, ordendliche Raitung gethan, eine gebührliche Besoldung gegeben werden. Und der so sich also unordendlicher weise einem andern in sein Gut eingeführet und eingesetzt, ist schuldig, demselbigen nicht allein das, so er dem Verwalter desselbigen Guts die Zeit über zur Besoldung gegeben, widerumb zu erstatten, sondern auch alle Schäden und Expens, so derowegen ergangen und so vil deren der Kläger vor denen Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel darthun und erweisen möchte, zu bezahlen.

Von dem Unordentlichem Wandel und Leben.

X. I.

Und nachdem sich in disem Königreich Leüte finden, welche wider die Gebot Gottes und gutte Sitten bey denen Hochzeitten, Kinds-Taufen und Begräbnussen, auch andern dergleichen Zusammenkunfften vil Unruhe und Ungelegenhait anrichten und sich darbey gantz leichtfertig erzaigen, also daß sie unverschont deß Frauen-Zimmers, auch ohne Bedacht ihrer ansehendlichen Ehrlichen Freündschafft und uralten Geschlechter, Mennigklich zur Abscheu und ihnen selbst zur Verkleinerung und Verachtung, Zanck, Hader und Rauff-Händel (darauß zum öfftern Mord- und Todschläg erfolgen) anfangen, und zwar solches vor disem durch unterschidene Mittel eingestelt und verboten worden, solches aber weniger dan nichts verfangen wollen: So haben Wir zwar auß disen und andern beweglichen Ursachen scharffe Patent wegen der Duell- und Rauffhändel publiciren lassen; Wollen auch über jetztgedachten Unsern Patenten, so alberait publicirt oder hinfüro deßwegen publicirt werden möchten, stät und vest gehalten haben. Damit aber solchem Muthwillen umb so vil desto besser gesteüert werde, Wollen Wir gnedigist, daß nachfolgende Ordnung hinfüro in obberürten Fällen gehalten werde.

X. II.

Da einer etwas dergleichen, an welchem Ort, auch bey wem und in wasserley Zusammenkunfft es wäre, sich unterfienge, und nachdem

Digitized by Google

nebo hospodáře domu toho napomenut, aby se spokojil, a on toho učiniti, ani se spokojiti a od předsevzetí svého upustiti nechtěl: tehdy ten pán neb hospodář toho domu má to na Nás, a v nepřítomnosti Naší na místodržící Naše, vznésti a zejména o jeho přečinění, v čem jest se čeho dopustil, oznámiti; přede všemi pak věcmi toho nebo ty, jenž se co takového dočinili, na závazek cti a víry vzíti a tak zavázati, aby on nebo oni před Námi, nebo v nepřítomnosti Naší před místodržícími Našimi, od času závazku svého ve dvau nedělích pořád zběhlých po vykonané té svévolnosti, se postavil a ohlásiti dal neb dali.

X. III.

Pakliby on neb oni slíbiti nechtěli: tehdy má sobě ten pán neb hospodář domu, což jest se tak zběhlo a co ta osoba učinila a slíbiti nechtěla, na ní lidmi poctivými usvědčiti, a potom takovau věc hned na Nás neb místodržící Naše, aby ta osoba obeslána byla, vznésti. A kdyžby toho, postavíce se ta osoba, zapírala: tehdy pán nebo hospodář může sobě k tomu vznešení svědomí zhotoviti a je přiložiti, aby se skutku vlastně vyrozuměti mohlo. Než každý pán a rytíř v takové případnosti pánu neb hospodáři toho domu, když by toho žádal, za tau příčinau bez obeslání a odporu pod pokutau (kterauž by původ do cedule řezané o nedání takového svědomí položil) svědomí listovní pod pečetí svau vydati povinen jest. A takovau pokutu, pokudžby svědomí dáno nebylo, bude moci ten, jenž svědomí žádá, listem zatykacím dobývati, a úředníci menší desk zemských mají list zatykací, kdyžby toho před nimi ukázal, že jemu svědomí po takové řezané ceduli ten, kdož žádán byl, dáti nechtěl, tak jako po staném právě vydati. A cožby se potom na toho provedlo a ukázalo, anebo jemu od Nás nebo od místodržících Našich vyměřeno bylo: to on bez ušetření stavu a řádu nebo povolání konečně podniknauti má.

X. IV.

Jedenkaždý pán neb hospodář, duchovní i světský, jest povinen, napřed sám zjevných hříchův, cizoložstva, smilstva, ožralství, lání, zlořečení, přísahání, rauhání proti matce Boží a všem Božím svatým, oplzlých a nestydatých mluvení i jiných všelijakých lehkomyslností, kteréž jsau proti Pánu Bohu všemohaucímu, počestnosti a dobrým mravům, netoliko se varovati, ale toho ani na gruntech svých dopauštěti a trpěti nemá, a kdyžby čeládka neb poddaní jeho něco se takového, jakž veyš oznámeno

Digitized by Google

er von dem Herrn oder Wirth deß Hauses zum Friden ermant, sich nicht accommodiren noch zu Ruhe geben und von seinem Beginnen ablassen würde: So sol der Herr oder Wirth desselben Hauses solches an Uns, oder in Unserm Abwesen an Unsern Stathalter, gelangen lassen und mit Namen und specifice das oder die Verbrechen und den geübten Muthwillen berichten; zuforderst aber den oder die Verbrecher auff Treu und Ehr verstricken und der gestalt verbündlich machen, daß er oder sie sich vor Uns, oder in Unserm Abwesen Unsern Stathaltern, von Zeit der Anglobung in 14 Tagen den nechsten nach verübtem Muthwillen gestellen und anmelden sollen.

X. III.

Da aber er oder sie nicht angloben wolten: So sol der Herr oder der Wirth deß Hauses über dem, was sich zugetragen und was dieselbe Person gethan, auch was massen sie nicht angloben wollen, Ehrliche Leüte zu Zeügen anruffen, und alßdan solches an Uns oder Unsern Stathalter bringen, damit dieselbe Person erfordert werde. Da nun sich solche Person gestellet und es laugnete: So sol der Herr oder der Wirth, nachdem er es angebracht, sich derentwegen mit denen Zeügnussen gefast halten und dieselben vorlegen, damit man der Sachen aigendlichen Grund haben möge. Es sol aber ein jeder Herrn- oder Ritterstands verpflichtet seyn, in dergleichen Fällen dem Herrn oder dem Wirth deß Hauses, wan er es begehrt, derowegen Zeügnuß ohne Citation oder Beschickung, auch ohne Widerrede, bey Poen (die ihm der Actor wegen solcher Zeügnußgebung in dem außgeschnittenem Zettel selber gesetzt) schrifftlich unter seinem Insigil zu geben. Und solche Straff und Poen, wo die Zeügnuß nicht erfolgt, mag der jenige, so das Zeügnuß begehrt, mit einem Steckbriff erhalten, und werden die Unter-Ambtleüte bey der Land-Tafel ihme den Steckbriff, wan er vor ihnen erweiset, daß ihm der, von dem solch Zeügnuß begehrt worden, dasselbe vermög der außgeschnittenen Zettel nicht geben wollen, wie solches nach einem erlangtem Stand-Recht gebreüchlich, folgen lassen. Und was alßdan auff einen solchen dargethan und erwisen und ihm von Uns oder Unsern Stathaltern zuerkant würd: demselben sol er, ungeacht weß Stands, Ambts oder Wesens er sey, unfehlbar nachkommen.

X. IV.

Ein jeder Herr oder Wirth, er sey Geist- oder Weldlich, sol verpflichtet seyn, zuforderst die offendliche Sünden, als Ehebruch, Volsauffen, Fluchen, Gottslästern, Schwören, Lästerung der Mutter Christi und der Heiligen Gottes, unverschambte Reden und alle andere Leichtfertigkeiten, welche wider Gott, die Ehrbarkeit und gutte Sitten lauffen, nicht allein selbst zu meiden, sondern auch solches auff seinen Gründen nicht zu verstatten, und sein Gesindel oder Unterthanen, so dergleichen,

Digitized by Google

jest, proti Pánu Bohu, dobrým mravům a počestnosti dopustili, tehdy je podle spravedlivého uznání trestati. Pokudžby se co toho buď sám pán dočinil neb čeládce své to přehlídal a jich proto netrestal: na takovém My sobě každého času přísného trestání Našeho zanechávati ráčíme.

X. V.

Též v městech Pražských i v jiných královských městech úřad na to bedlivý pozor dáti má, aby takové nepořádné lehkomyslnosti přetrhovány a trestány byli. A jestližeby v kterém městě co takového kdokoliv z stavův vyšších se dopustil, ten má, aby takové věci neřádné zanechal, od úřadu napomenut býti. Pakliby přes to napomenutí vždy v takovém svém zlém předsevzetí stál a od toho přestati nechtěl: tehdy úřad téhož města, buď skrze psaní aneb dvě osoby radní, má tu věc na Nás, byli-libychom v zemi, a v nepřítomnosti Naší na místodržící Naše vznésti. Nápodobně také hejtmané krajští na takové přestupníky a nepořádný a prostopášný život bedlivý pozor dáti mají, a kdyžby o kterém přezvěděli a sami toho při jednom nebo druhém stavu zastaviti a přetrhnauti nemohli, mají v tom níže oznámeného spůsobu užíti, a to na Nás, a v nepřítomnosti Naší na místodržící Naše, vznésti, kdežto ihned ten obžalovaný obeslán, to zlé zastaveno a přetrženo, a ten přestupník nebo přestupníci náležitau pokutau ztrestáni býti mají.

O žebrácích, povalečích, chodcích nebo země-tulácích.

Y. I.

Co se chodcův a povalečův dotýče, mezi nimi rozumí se jak cizí tak i domácí, kteříž pánův nemají a žádným pánům neslauží, než od jednoho města, městečka, vsi z jedné krčmy do druhé chodí, žádného obchodu a práce nemají, na laupeže a zlodějství se vydávají, na silnicích překážejí, hrau a jinými rozličnými nenáležitými obmysly se vychovávají a všudy, kdež jsau, neřády a nepříležitosti činí a působí. I aby takoví povaleči a chodci, buď jízdní nebo pěší, v této zemi průchodu neměli, protož hejtmané Naší na panství Našich, též každá vrchnost jak v krajích tak i v městech, při poddaných a lidech svých tak naříditi mají, aby žádného stavuňku, fedruňku a přechovávání nikdež na žádném místě neměli.

Y. II.

Žádný také nemá se tím vymlauvati, žeby toho zastaviti a přetrhnauti nebo na gruntech a panstvích k tomu přivésti ne-

Digitized by Google

wie obberürt, oder auch sonst etwas wider Gott, gutte Sitten, Zucht und Ehrbarkeit vornehmen, der Billigkeit nach, zu bestraffen. Da aber der Herr selber etwas dergleichen begienge, oder seinem Gesindel nachsehe, und sie derowegen nicht straffte: Wider denselben wollen Wir Uns jederzeit Unser ernstes Einsehen zuvor behalten haben.

X. V.

Es sol auch in denen Präger- und andern Königlichen Stäten der Magistrat darauff fleissige Achtung geben, daß dergleichem Unwesen und Leichtfertigkeit gesteurt, dasselbe gestrafft. Und so etwas dergleichen in einer Stat von einem auß denen höhern Ständen verübt, Der sol zu forderst von dem Magistrat, daß er von solcher Ungebühr abstehe, ermahnt werden. Würde er aber, der Vermahnung ungeacht, einen wege wie den andern in seinem bösen Fürnemen fortfahren und darvon nicht abstehen: sol der Magistrat derselben Stat es durch schrifftlichen Bericht oder aber zwo Raths-Personen an Uns, wan Wir im Land, oder in Unserm Abwesen an Unsern Stathalter, gelangen lassen. Ingleichem sollen auch die Kraiß-Haubtleüte auff solche Verbrechen und dermassen unordendliches Leben und Wandel ein wachendes Auge haben, und wan sie etwas dergleichen in Erfahrung brächten und solches für sich selbst bey einem oder dem andern Stand nicht einstellen könten, sich hierinnen deß obbemelten modi gebrauchen und es an Uns, oder in Unserm Abwesen an Unsern Stathalter bringen, darauff die bezüchtigte Person alßbald erfordert, das Ubel abgestelt und der oder die Verbrecher zu gebührender Straff gebracht werden sollen.

Von denen Betlern, Faulentzern und Land-Störtzern.

Y. I.

Was die Landstörtzer und Faulentzer anlangt, darunter werden verstanden so wol die Frembden als die Einhaimischen, welche Herrenloß und keinem Herrn dienen, sondern von einer Stat, Marckt, Dorff zu dem andern in die Krätscham kommen, keine Arbeit und Nahrung treiben, sich auff das Rauben und stehlen begeben, die Landstrassen unsicher machen, mit Spilen und allerley andern seltzamen Vortheiln sich ernehren, und allenthalben, wo sie seyn, Unrath und Ungelegenheit anrichten und verursachen. Damit nun dergleichen Faulentzer und Landstörtzer, sie seynd zu Roß oder zu Fuß, in disem Land nit geduldet werden, Sollen Unsere Haubtleüte auff Unsern Herrschafften, wie auch eine jede Obrigkait so wol auff dem Land als in denen Stäten bey ihren Unterthanen und Leüten es also anstellen, damit ihnen keine Beförderung oder Auffenthalt gegeben und verstattet werde.

Y. II.

Es sol sich auch niemand entschuldigen, daß er solches nicht abschaffen, noch es bey seinen Unterthanen oder auff seinen Gründen und

Digitized by Google

mohl, a kdyžby se co takového stalo, že se to s vůlí jeho neděje; než jeden každý, buď chudý neb bohatý, komuž jest čeho Pán Bůh všemohaucí v tomto Našem království dědičném Českém popříti a propůjčiti ráčil, má lidi a poddané své tak říditi a spravovati a na svých gruntech to tak opatrovati, aby z nich žádnému nižádná škoda se nedála.

Y. III.

Pakliby toho učiniti zanedbal a o tom by sausedé jeho nebo ti, kterýmž se jaká škoda od takových chodcův a povalečův, buď jízdných neb pěších, stala, přezvěděli: má anebo mají ti, jenž o tom přezvěděli, sausedu svému oznámiti a jeho napomenauti, že na gruntech jeho takoví lidé se zdržují. Pakliby je sám pobrati neb jíti mohl, má pánu toho gruntu nebo úředníku jeho, nebo tomu, kdožby jemu tu nejblíže přiseděl, o tom věděti dáti, aby s ním tam poslal, tak aby jati a vzati býti mohli. Nechtěl-liby pak žádný k tomu napomáhati: tehdy ten, kdo té pomoci žádal, bude moci druhého před Naši osobu, byli-libychom v zemi, a v nepřítomnosti Naší před místodržící Naše, nebo saud Náš zemský, obeslati, aby se postavil, a že jest pomoci nechtěl a po učiněném napomenutí těch chodcův a povalečův vyzdvihnauti a jíti nepomáhal, z toho se vyměřil. A nevyměřil-liby se a příčin hodných a slušných k veymluvě své, na schválení Naše nebo saudu Našeho zemského, neukázal: tehdy tomu, komužby se škoda učinila, 50 kop grošův českých, pokudžby škoda větší nebyla, pokuty dáti a k tomu čtyry neděle v vazbě seděti má.

Y. IV.

A poddaní jak jednoho tak i druhého z stavův, nemají žádných takových lidí v obydlích svých trpěti, ani do krčem přijímati, ani jich buď jídlem neb potravau fedrovati, mnohem méně jim na pole nebo do lesův buďto zjevně nebo tejně co nositi, ani žádným vymyšleným spůsobem v čem napomáhati. A jestližeby co takového na kterého poddaného prokázáno a provedeno bylo, a ten, komužby se škoda stala, toho na pánu jeho žádal, aby se tím poddaným ujistil a jej před hejtmany krajské postavil: to každý pán učiniti a takového ujištění jemu, že jest se tím poddaným ujistil, časně v známost uvesti povinen bude.

Digitized by Google

Herrschafften dahin bringen könte, und da etwas dergleichen vorlaufft, es mit seinem Willen nicht geschehe; sondern ein jeder, er sey Arm oder Reich, dem Gott der Allmächtige in disem Unserm Erb-Königreich was beschert und verliehen, sol seine Leüte und Unterthanen also regiren und auff seinem Grund und Boden solche Versehung thun, damit von dannen niemanden eintziger Schade zugefügt werde.

Y. III.

So er aber solches zu thun unterliesse, und dasselbe seine Benachtbarten oder die jenigen, denen etwan ein Schade von dergleichen Landstörtzern und Faulentzern, sie wären zu Roß oder zu Fuß, erfolgte, innen wurden und erfuhren: Sol der oder dieselbe, so es also innen worden, es seinem Nachbarn zu wissen thun und ihn erinnern, daß auff seinem Grund und Boden dergleichen Leüte vorhanden. Und da derselbe solche Leüte selbst auffheben oder zur Hafft könte bringen lassen: Sol er dem Herrn, dessen der Grund ist, oder desselben Ambtman oder deme, so ihm am nechsten gesessen, davon verständigen, damit er neben ihm dahin schicken und sie also auffgehaben und gefänglichen angenommen werden möchten. Wolte aber deren keiner darzu behülfflich seyn, kan der, so die Hülffe begehrt, den andern vor Uns, da Wir im Lande, und in Unserm Abwesen vor Unserm Stathalter oder Unser Land-Recht citiren, daß er sich gestellen und wegen nicht-gelaister Hülff und daß er auff Ermahnung solche Landstörtzer und Faulentzer nicht auffheben helffen, purgiren solle. Und wo er sich dessen nicht purgirte, noch billiche und erhebliche Ursachen, mit denen Wir oder Unser Land-Recht zufriden seyn können, zu seiner Entschuldigung außführte: sol er dem jenigen, deme von solchen Leüten Schaden geschehen, 50 Schock Groschen Böhaimbisch, im fall der Schaden nit höher, erlegen und darzu Vier Wochen lang in Verhafftung sitzen.

Y. IV.

So sollen auch die Unterthanen, so wol eines als deß andern Stands, keine dergleichen Leüte in ihren Behausungen leiden, noch in die Krätscham einnemen, wie auch dieselben weder mit Futter noch Mahl, noch etwas anderm befördern, vil weniger ihnen auff das Feld oder in die Wälder, weder haimblich noch offendlich, etwas bringen oder sonst in eintzigerley weise noch wege ihnen beyspringen. Würde aber solches auff einen Unterthan dargethan und erwisen und der jenige, deme Schaden geschehen wäre, an seinen Herren begehrte, daß er sich mit demselben Unterthan vergwissigen und ihne vor die Kraiß-Haubtleüte stellen sol: dasselbe ist ein jeder Herr zu thun und dem Kläger, daß er sich mit dem Unterthanen vermög seines Begehren vergwissiget, zeitlich zu notificiren schuldig.

Digitized by Google

Y. V.

A kdyžby ten poddaný před hejtmany krajské se postavil, a to se naň skutečně shledalo, má na hrdle ztrestán býti. Pokudžby se pak poddaným neujistil, ani ho před hejtmany krajské nepostavil: má tomu, od kohož jest za ujištění poddaného žádán, 50 kop grošův českých propadnauti; a jestližeby o něco více právem k němu hleděti chtěl, to vůli míti bude.

Y. VI.

Co se pak pokuty propadené pro nepostavení člověka poddaného a pro příčiny nahoře dotčené dotýče, ta tímto spůsobem dobývána býti má. Totižto když hejtmané toho kraje ke dckám zemským relatí učiní, z čeho a z jaké příčiny jeden druhého před hejtmany krajskými vinil, a ten, jsa obeslán, se nepostavil: tehdy po té tak relatí učiněné má a bude moci ten, kdož jest pokutu obdržel, právo vésti i dovesti na statek jeho, anebo list zatykací vše tím spůsobem, jak při právu staném obyčej jest, vzíti.

Y. VII.

Co se sedlských lidí dotýče, ti nápodobně jako i měšťané v městech, nemají žádných zahalečův a povalečův, zvláště neženatých, u sebe přechovávati a podružství jim nedávati, ani toho dopauštěti, aby se v krčmách povaleti měli, pokudžby se k službě projednati nechtěli, aby se tudy čeledi každého času s potřebu dostávalo. Lečby takoví byli, žeby pro starost a nemoc dělati a slaužiti nemohli; tehdy v podružství přijiti se mohau. Než kteří podruzi ženatí jsau, na ty hospodáři pozor dáti a pilně dohlédati mají, aby se prací rukau svau živili.

Y. VIII.

Pakliby hospodář na podruha svého seznal, žeby se jinými věcmi nežli dílem svým obíral a po krčmách ustavičně se taulal a tam povalel: tehdy to ihned pánu svému oznámiti, a ten pán jeho skutečně ztrestati dáti má. A jednomu každému, na gruntech svých poddané majícímu, to tak opatřiti náleží, aby dotčení povaleči a zahaleči místa neměli, ani trpěni nebyli; nebo jeden každý bude moci takové zahaleče vyzdvihnauti; a žádný jich hájiti ani zastávati nemá, ale mnohem více aby se jímali, vše pod pokutau nahoře psanau, napomáhati.

Digitized by Google

Y. V.

Wan nun der Unterthan denen Kraiß-Haubtleüten vorgestellet und die Sache sich also im Werck befindet: Sol er am Leib gestrafft werden. Da aber die Vergwissigung deß Unterthanens nit erfolgte, auch vor denen Kraiß-Haubtleüten derselbe nicht gestelt würde: Sol er dem jenigen, so die Vergwissigung deß Unterthanens begehrt, 50 Schock Groschen Böhaimbisch verfallen; auch da er ihn umb etwas mehrers zu Recht vornemen wolte, ihm solches zu thun bevor stehen.

Y. VI.

So vil aber die Straff, welche wegen nicht-gestellung deß Unterthanens und obangezogener Ursachen halber herrürt, anlangt, Sol dieselbe nachfolgender gestalt eingebracht werden. Nämblich, Wan von denen Kraiß-Haubtleüten desselben Kraises eine Relation zur Land-Tafel geschickt, warumb nämblich und in was Sachen einer den andern vor ihnen, denen Kraiß-Haubtleüten, beklaget, und der, so beschickt worden, sich nicht gestellet: So mag und kan nach beschehener Relation der, so die Straff erhalten, auff deß andern Gut das Recht oder den Executions-Proceß führen oder aber einen Steckbriff nemen, allermassen wie es nach erlangtem Stand-Rechten gebreüchlich.

Y. VII.

Das Bauers-Volck betreffend, sollen dieselben ebenermassen wie auch die Burger in denen Stäten, keine Müssiggänger oder Faulentzer, sonderlich welche nicht beweibet seyn, bey sich leiden. So sol man auch keinen vor einen Haußgenossen annemen oder in denen Krätschamen beherbrigen oder ligen lassen, so sich nicht verdingen wollen, damit man deß Gesinds und der Dienstboten jederzeit eine Notturfft haben könne. Es wäre dan, daß sie also beschaffen, daß sie Alters- und Kranckheit-halber nicht arbeiten oder dienen könten; alßdan mag man sie vor Haußgenossen annemen. Aber welche Haußgenossen beweibt seyn, auff dieselben sollen die Wirthe Achtung geben, damit sie sich mit ihrer Handarbeit nehren.

Y. VIII.

So aber ein Haußwirth bey seinem Haußgenossen vermerckte, daß er mit andern Sachen als mit seiner Handarbeit umbgehet, und in dem Krätscham sich stäts finden lasset und alda faulentzet: Sol er dasselbe alsobald seinem Herrn anmelden, und der Herr sol ihn würcklich straffen. Und sol ein jeder in seinem Gebiet, wo er Unterthanen hat, es also versehen, daß gemelte Faulentzer und Müssiggänger nicht gelitten noch geduldet werden; dan mennigklich mag einen solchen Müssiggänger auffheben, und niemand sol sie verthaidigen, sondern vilmehr verhülfflich seyn, damit sie in Verhafft genommen werden, alles bey obbeschribener Poen und Straff.

Digitized by Google

Y. IX.

Pakliby sedlák k tomu povoliti nechtěl, aby takoví povaleči vyzdviženi býti měli: tehdy ten, kdož jest je vyzdvihnauti chtěl, má toho pána těch lidí poddaných před hejtmany krajské obeslati, aby je před týmiž hejtmany krajskými postavil. A když je postaví, tehdy vedle jejich provinění sauzeni býti mají. A když by se pán tak nezachoval, ani k tomu povoliti nechtěl: tehdy hejtmané krajští mají jej obeslati a skutečně k tomu míti, aby takových zahalečův a povalečův na gruntech svých netrpěl.

Y. X.

A poněvadž žebráci začasté v tomto království ne malé, ale veliké škody skrze ohně jsau činívali a ještě činiti mohau: protož v městech, městečkách a ve vsech to tak opatřeno býti má, kdežby se takoví žebráci nacházeli, aby ten pán, jenž jemu grunty náležejí, aneb pod nimiž takoví žebráci jsau, poddaným svým, purgkmistru, rychtáři a konšelům, z důležité potřeby poručil na ně pozor dáti, aby se z jednoho města neb vsi do druhé po jarmarcích nebo posvíceních netaulali, než ve špitále zůstávali. A jestližeby který z nich pod spůsobem žebroty, chtíce své lotrovství provozovati, odešel: takový vzat a skutečně ztrestán býti má.

Y. XI.

Že pak také v Naších královských, a obzvláštně v městech Pražských, při stolici Naší královské, množství žebrákův, větším dílem cizozemcův, se nachází, mezi nimižto mnozí jsau, ještoby se jináče živiti mohli, a o mnohých, kdo a odkud a co jsau, žádnému povědomo není, a skůro nemožné jest, aby skrze ně mnoho mordův a zlého se státi nemělo, jako také i v morní nakažení časem by nezdravého povětří do měst Pražských snadně jimi přinešeno býti mohlo: pročež takoví žebráci, zahaleči a tuláci v městech Pražských ani jiných trpěni býti nemají; nýbrž předně jedna každá vrchnost na gruntech svých to nařiditi má, aby poddaní jich, kteříby sobě chleba prací rukau svých dobývati nemohli, tak opatřeni byli, aby obživení své buďto v špitálích anebo jináče na gruntech jich míti mohli.

Y. XII.

Cizozemci pak, kteřížby žádných pánův neměli, jako i jiní lidé, kteřížby se jináče robotau a prací rukau svých dobře ži-

Digitized by Google

Y. IX.

So aber ein Bauersman nicht zulassen, sondern verwöhren wolte, daß dergleichen Müssiggänger und Faulentzer nicht solten oder könten auffgehaben werden: sol der, welcher sie auffheben wollen, denselben Herrn, deme die Unterthanen zugehörig, vor die Kraiß-Haubtleüte beschicken, daß er sie vor ihnen, denen Kraiß-Haubtleüten, gestellen und wan sie gestellet, nach ihrem Verbrechen geurtheilt werden möchten. Wan derselbe Herr auch disem nicht nachkommen noch stat geben wolte: sollen die Kraiß-Haubtleüte ihn beschicken und würcklich darzu anhalten, daß er dergleichen Faulentzer und Müssiggänger unter seinem Gebiet nicht leiden sol.

Y. X.

Weil auch zum öfftern die Betler in diesem Königreich mit Feuer grossen Schaden gethan und noch wol thun möchten: So sol in denen Stäten, Märckten und Dörffern solche Fürsehung geschehen, daß, wo etwan dergleichen Betler vorhanden seyn, der Herr, deme die Gründ zugehören oder unter dem dieselben seynd, seinen Unterthanen, Burgermaister, Richter und Geschwornen, nottürfftigklich befehle, auff dieselben Achtung zu geben, damit sie nicht von einer Stat oder Dorff zum andern auff die Jahrmärckt oder Kirchweyhen umblauffen, sondern in denen Spitalen verbleiben. Und so einer unter denenselben außgienge, der Mainung und unter dem Schein deß Bettelwercks seine Büberey desto besser zu treiben: Derselbe sol eingezogen und derowegen würcklich gestrafft werden.

Y. XI.

Nach dem sich auch in Unsern Königlichen, sonderlich in denen Präger Stäten, bey Unserm Königlichem Stul und Residenz, ein grosse menge der Betler, und meisten theils Außländer, auch darunter ihrer vil, so sich anderergestalt wol nehren könten, befinden, und theils wer, woher und von wannen sie seyn, niemanden bewust und fast unmöglich, daß vermittelst ihrer nit vil Unordnung und böses erfolgen, wie dan auch zu Sterbens-Zeiten daselbst hin in die Präger Stäte die Infection leicht durch sie eingebracht werden kan: Derowegen sollen dergleichen Betler und andere Müssiggänger und Umblauffer in denen Präger und andern Stäten nicht gelitten, sondern zuforderst von einer jeden Obrigkeit auff dero Gründen die Anstell- und Ordnung gemacht werden, damit ihre Unterthanen, so das Brod mit ihrer Hand-Arbeit nicht erwerben können, also versorget werden möchten, daß sie die Unterhaltung, es sey in denen Spitalen oder anderer gestalt auff derselben Herren Gründen, haben können.

Y. XII.

Die Außländer aber, so keine Herren haben, wie auch andere Leüte, die sich sonst mit ihrer Handarbeit und Robot wol ernehren

Digitized by Google

viti aneb u lidí slaužiti mohli, ti dokonce trpíni býti nemají, než z měst Pražských i jiných měst aby se vypověděli a vyhnali. Kteříby pak tak nemocní, nedostateční a potřební lidé byli, žeby se žebrotau a almužnau vychovávati museli: ti od úřadu v městech Pražských i v jiných městech ceychy neb znamení míti, a v jednom každém z měst Pražských i v jiných městech mají k tomu osoby nařízeny býti, kteříby na to pozor měli, aby se v tom dobrý řád držel. A kterýby žebrák, jsauc tak vyhnán, zase se navrátil, anebo moha se dobře jináče živiti, žebroty tak jako předešle následovati chtěl: ten každý od toho práva, kdežby postižen byl, má do vězení vzat a podle uznání skutečně ztrestán býti.

Y. XIII.

A žádné právo ani pán dědičný toho žebráka nemá tomu, kterýby takového žebráka do vězení dal, žádné překážky v tom činiti.

Y. XIV.

Kteřížby odpuštění od Nás nebo od země vzali, ti dáleji žádného obydlí v tomto Našem dědičném království Českém míti nemají. Než chtěli-liby ti, kteříž jsau již odpuštění vzali, byt svůj stále v zemi míti, mají se před úředníky menšími desk zemských osobně ohlásiti a přiznati, že všecku poddanost podle předešlé přísahy a povinnosti učiniti a právo jako jiní poddaní podniknauti chtějí; a takové jejich přiznání dekami zemskými zapsáno býti má. A hejtmané krajští na ty, kteříby odpuštění vzali, v krajích pozor dáti, a jestližeby se přes to a bez dotčeného nového zavázáni neb ohlášení v zemi zdržovali, je jako povaleče a tuláky vyzdvihnauti mají.

O pokutě těch, kteřížby cizí lidi poddané bez příčiny do vazby a vězení brali a je u vězení zdržovali.

Z. I.

Jeden druhému lidí poddaných svévolně bez hodné příčiny aby do vazby nedával a jich u vězení nezdržoval. Stalo-liby se pak co toho: tehdy, čížby ten člověk nebo ti lidé poddaní byli, má to na hejtmana toho kraje vznésti. A krajský hejtman nebo hejtmané hned, jakby na ně to vzněšeno bylo, mají bez všech odtahův to tak opatřiti, aby ten, kterýžby ti lidi poddané v vězení zdržoval, hned je buď z vězení propustil neb slušné takového jich do vězení vzetí příčiny oznámil.

Digitized by Google

oder denen Leüten dienen können, sollen durchauß nicht gelitten, sondern auß denen Präger und andern Stäten vertriben und abgewisen werden. Welche aber also krancke, gebrechliche und unvermögende Leüte seyn, daß sie sich vom betlen und Allmosen erhalten müssen, die sollen von dem Magistrat in denen Präger und andern Stäten sonderliche Zaichen haben, und in einer jedwedern Stad zu Prag gewisse Personen darzu verordnet werden, darbey fleissige Auffachtung zu geben, daß gutte Ordnung darin gehalten. Und da ein Betler außgetriben und widerumb zuruck käme, oder der sich sonst wol ernehren könte, dem betlen wie vorhin nachgehen wolte: ein solcher, wan er unter einer oder andern Gebotmessigkeit betreten und ergriffen, sol gefängklich eingezogen und nach Erkäntnuß würcklich gestrafft werden.

Y. XIII.

Es sol auch dem, so ihn also eingezogen, deßwegen von keinem Gericht, noch auch von dem Erbherren desselben Betlers eintzige Hindernuß noch Beschwärung geschehen oder zugefügt werden.

Y. XIV.

Die jenigen, so von Uns und dem Land Urlaub genommen, sollen ferner keine Wohnung in diesem Unserm Erb-Königreich Böhaimb haben. So aber die, so albereit Urlaub begehret, ihre stäte Wohnung über diß im Lande haben wolten, sollen sie sich Persönlich vor denen Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel angeben und bekennen, daß sie sich aller Unterthänigkeit, Krafft voriger Pflicht, verhalten, auch denen Rechten wie andere Unterthanen unterworffen seyn wollen, und sol solches ihr Bekäntnuß bey der Land-Tafel eingeschriben werden. Es sollen aber die Kraiß-Haubtleüte auff die jenigen, so Urlaub genommen, in denen Kraisen Achtung geben, und da sie über dises und ohne vorgehende obberürte neue Obligation im Lande ihre Wohnung zu haben sich unterstünden, sollen sie als andere Faulentzer oder Landstörtzer auffgehalten werden.

Von der Straff der jenigen, so einem andern seine Unterthanen ohne Ursach einziehen und in gefängklicher Hafft halten.

Z. I.

Es sol einer deß andern Unterthanen mutwilliger weise und ohne billiche Ursachen mit der Gefängknuß nicht beschwären, noch dieselben darin auffhalten. Geschehe aber was dergleichen, sol der, dessen der oder die Unterthanen wären, bey dem Kraiß-Haubtman desselben Kraises solches anbringen. Und der Kraiß-Haubtman oder Haubtleüte, so bald solches an sie gebracht, sollen ohne allen Verzug die Versehung thun, daß der, so die Unterthanen in der Gefängknuß halten thut, dieselben stracks und also bald entweder der Gefängknuß erlasse oder gnugsambe Ursachen, warumb er sie damit beschwärt, anzaige.

Digitized by Google

Z. II.

A pokudžby jej neb je ihned z vězení nepropustil a příčiny toho slušné neoznámil: tehdy hejtmané krajští mají takového před sebe obeslati, tak aby se toho zpravil. A jakébykoliv příčiny hejtmanům krajským přednesl, avšak předce by člověka poddaného u vězení zdržoval: tehdy to od hejtmanův druhé straně v známost uvedeno býti má. Na čemž kdyby druhá strana přestati nechtěla: tehdy hejtmané krajští budau moci obojí stranu před sebe sročiti, v tom je vyslyšeti, a nenašla-liby se žádná hodná příčina takového jích do vězení vzetí, tehdy hejtmané toho poddaného z vězení propustiti rozkáží. A ten pán, kterýž toho nebo ty poddané tak bez příčiny u vězení zdržoval, jednomu každému poddanému, kolikby jich koliv bylo, pokuty 50 kop grošův českých dáti má. Tolikéž kdožby, vezma poddaného do vězení, jej po rozkazu hejtmanův krajských aneb, nedočkaje rozkazův, vypustil, a pán nevinu svého poddaného ukázati a na pokutu nastupovati chtěl: tehdy hejtmané krajští obě strany před sebe sročiti a proti sobě vyslyšeti mají, měl-li jest hodnau příčinu vzetí do vězení poddaného; a tak bude-li mu pokutau povinen neb nebude, to rozvážiti mají. A neukázal-liby takového do vězení vzetí žádné slušné příčiny: tehdy ten, jenž poddaného u vězení měl, druhému polovici nadepsané pokuty, totižto 25 kop grošův českých, propadne.

Z. III.

Kdožby pak, od hejtmanův krajských obeslán jsa, nestál, aneb po vyslyšení stran, vyměření krajských hejtmanův zadosti učiniti nechtěl: takový na žádost vrchnosti toho poddaného u vězení zůstavujícího, před Nás nebo místodržící Naše obeslán býti má, aby tu osobně stál i poddaného svého postavil, a proč se takové svévolnosti a neposlušenství dopustil, toho zpravil. A več mu to obráceno bude, podle toho aby se zachoval.

Z. IV.

Pokut pak peněžitých v nadepsaných příčinách lidem poddaným propadených jednakaždá vrchnost tímto následujícím spůsobem dobývati moci bude, totižto: že vrchnost tomu pánu, kterýž poddaného neb poddané u vězení držel, buď že jest je propustil nebo přes rozkaz a obeslání hejtmanův propustiti nechtěl, na místě a k ruce poddaného svého poselství s dostatečným průvodem učiniti má, kterak a z jaké příčiny on by dotčenau

Digitized by Google

Z. II.

Würde er aber den oder die Unterthanen also unverlengert der Gefängknuß nicht erlassen oder dessen billiche Ursachen nicht fürbringen: So sollen die Kraiß-Haubtleüte solchen für sich beschaiden, damit er sich dessen außführe. Und wan er alßdan seine Ursachen bey denen Kraiß-Haubtleüten fürwenden und nichts destoweniger den Unterthan in der Gefängknuß halten würde: solches sol der andern Parthey zu wissen gethan werden. Wil sich alßdan dieselbe Parthey nicht begnügen lassen, sollen die Kraiß-Haubtleüte beyde Partheyen vor sich beschaiden, die strittige differenzien nottürfftig verhören, und da keine erhebliche Ursachen solcher gefänglichen Hafft befunden, den Unterthan der Gefängknuß zu entledigen befehlen. Und der Herr, so den oder die Unterthanen also ohne Ursach in der Verhafftung gehalten, sol einem jedwedern Unterthan, so vil deren seyn, 50 Schock Groschen Böhaimbisch zur Straff erlegen. Ingleichem auch, wan einer einen Unterthan gefänglich einziehen und auff Verordnung der Kraiß-Haubtleüte oder unerwartet solcher Anordnung widerum ledig liesse, der Herr aber seines Unterthanen Unschuld beweisen und auff die Straff tringen wolte: So sollen die Kraiß-Haubtleüte beyde Partheyen vor sich erfordern, sie gegen einander verhören und erwegen, Ob billiche Ursachen zu der vorgenommenen Gefängknuß vorhanden; So dan auch, ob einer dem andern die Straff zu erlegen schuldig. Und da nicht gnugsambe Ursachen der vorgenommenen Gefängknuß dargethan und erwisen: So würde der, so den Unterthan in Gefängknuß gehalten, dem andern den halben Theil obberürter Straff, nämblichen 25 Schock Groschen Böhaimbisch, erlegen.

Z. III.

So dan einer von denen Kraiß-Haubtleütten erfordert würde, sich aber nicht gestellet, wie auch nach Verhörung der Partheyen der Kraiß-Haubtleüte Erkäntnuß nicht pariren wolte: sol ein solcher auff anbringen der Obrigkeit, dem der Unterthan, welcher in der Gefängknuß gehalten, zustehet, vor Uns oder Unsern Stathalter citirt werden, damit er aldar Persönlich erscheine, den gefangenen Unterthanen vorstelle und sich seines muthwilligen Ungehorsambs halber entschuldige. Und was ihm alßdan zuerkant, deme sol er nachkommen.

Z. IV.

Belangend aber die Geldstraffen und was denen Unterthanen in dergleichen Fällen gleich zur Straff zu geben, solches mag eine jede Herrschafft nachfolgender gestalt einbringen. Nämblichen, daß die Herrschafft an stat und von wegen ihres Unterthanen zu dem jenigen Herrn, dessen der oder die Unterthanen in der Gefängknuß oder Verhafft gehalten, oder der sie loß gelassen, oder auch über der Kraiß-Haubtleüte Anordnung und Citation nicht loß lassen wollen, eine Ab-

Digitized by Google

pokutu propadl, aby mu ve dvau nedělích, po dodání jemu téhož poselství pořád zběhlých, takovau pokutu dal a zaplatil. A nedal-liby, tehdy má na hejtmany krajské to vznésti s tím oznámením, že jemu pokuta propadená dána není. Kdež potom hejtmané krajští mají na žádost jeho relatí psanau k auřadu saudu komorního učiniti, co jest se v té věci zběhlo a o jakau pokutu před nimi v příčině toho vězně činiti bylo. Po kteréžto relatí list zatykací od téhož úřadu vydán bude tomu, čížž člověk poddaný ku pokutě právo a spravedlnost má, jako po staném právě. S kterýmžto listem zatykacím bude moci toho, jehož se doteyče, zatknauti. A ten, kdož zatčen byl, toho zatčení prázden býti nemá, dokudby pokuta i s škodami a útratami na to vzešlými dána a složena nebyla. Jestližeby se pak komu vidělo, žeby mu od hejtmanův krajských nětco skrze relatí nebo jinak se ublížilo aneb z čeho vystaupeno bylo, a on proti tomu nětco přednášeti chtěl: bude moci té relatí při saudu komorním, jakž to předešle bývalo, odepříti, příčiny odporu svého položiti a hejtmany krajské k tomu obeslati. Čemuž saud komorní mezi stranami neprodleně podle spravedlnosti spravedlivý konec učiniti má.

Z. V.

A byl-liby ten, jenž odpor klade, pod tím zatčen a (že by) z nepořádného zatčení krajské hejtmany obsýlal: takové obeslání nemá sauzeno býti, dokudžby ten odpor, kterýž se proti relatí hejtmanův krajských učinil, rozeznán nebyl a konce nevzal.

Z. VI.

Jestližeby pak kdo, maje u vězení cizího poddaného, jej umořil, neb umořiti dopustil, aneb o hrdlo zaumyslně připraviti dal, neb na zdraví jemu jakým koli spůsobem ublížil: ten v pokutu o mordech, tímto Naším Zřízením Zemským vyměřenau, upadne. A ten, čížž poddaný o hrdlo a zdraví přišel, na vůli má, jej z toho před Nás nebo saud Náš zemský obeslati.

Konec tohoto Obnoveného Zřízení Zemského.

Digitized by Google

sendung oder Beschickung thun, mit gnugsamber Außführung, wie und durch was Mittel er obangeregte Straff verfallen, und darbey begehren, daß er ihm dieselbe innerhalb 14 Tagen, von dem Tag an als ihm die Beschickung zukommen, erlegen und bezahlen solle. Und da solches nicht beschicht, kan es an die Kraiß=Haubtleüte gebracht werden mit Anzeigung der verfallenen Straff und nicht=erfolgten Bezahlung. Darauff sollen die Kraiß=Haubtleüte eine schrifftliche Relation zu dem Ambt deß Cammer=Rechtens thun, was derowegen bey ihnen vorgelauffen, auch umb was für eine Straff es deß gefangenen Unterthanens halber vor ihnen zu thun gewesen. Und wan nun eine solche Relation geschicht: so sol von gedachtem Ambt dem jenigen, dessen der Unterthan ist und der zu solcher Straff ein Recht hat, ein Steckbriff gleich als nach einem erstandenem Recht herauß gegeben werden. Mit einem solchem Steckbriff würd er den jenigen, so es angeht, stecken können, und derselbe, so gesteckt, sol der Steckung nit ledig noch loß seyn, es sey dan die Straff mit sambt denen darüber ergangenen Schäden und Unkosten erlegt und bezahlt. Da aber einer vermeinte, daß ihm mit der Kraiß=Haubtleüte Relation oder in andere Wege zu vil und unrecht geschehe, und er hingegen etwas einzuwenden: Kan er derselben Relation bey dem Cammer=Rechten, massen solches auch hiebevor gebreüchlich, widersprechen, die Ursachen seines Widerspruchs zum Ambt niderlegen und die Kraiß=Haubtleüte darzu beschicken. Darauff dan das Cammer=Recht zwischen denen Partheyen wegen derselben Sach unverlengt, der Billigkeit nach, ein Ende machen sollen.

Z. V.

Da aber derselbige, so den Widerspruch angelegt, unter dessen gesteckt und wegen unordendlicher Steckung die Kraiß=Haubtleüte auch citiren würde: wegen solcher Citation sol nicht judicirt noch erkant werden, es seyn dan die Sachen zuvor wegen deß Widerspruchs, so wider der Kraiß=Haubtleüte Relation geschehen, erörtert und vorüber.

Z. VI.

Da aber jemand eines andern Unterthan in der Gefängknuß hette, und denselben umb sein Leben brächte, oder solches einem andern zu thun gestattete, oder muthwilliger weise drumb bringen liesse, auch sonsten an seiner Gesundheit, was gestalt es wäre, verwahrlosete: Der sol in die Straff und Poen, so wegen der Mord und Todschläg mit diser Unserer Landes=Ordnung außgemessen, gefallen seyn; und stehet dem jenigen, dessen Unterthan er umb das Leben oder die Gesundheit gebracht, bevor, derowegen ihn für Uns oder Unser Land=Recht zu beschicken.

Ende diser Verneuerten Landes=Ordnung.

Digitized by Google

Registrum

na Zřízení Zemské Obnovené v království Českém.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Register

der Tituln, so in diser Vernewerten Landes-Ordnung zu finden.

Tituli vom Jure publico.

Digitized by Google

Folgen die Tituli von denen unterschiedenen Tribunalien deß Königreichs, und denen Processen, so vor denselben gehalten (Jus privatum, u. zw. die Judicialia).

Digitized by Google

Digitized by Google

Folgen die Tituli von der Land-Tafel als denen Archiven deß K. Böhaimb.

Im Andern theil

wird gehandelt von denen Conträcten, folgends von denen Leibgedungen, Fürmundschafften, Successionen, Erbschafften oder Theilungen, Verjährungen und andern unterschidenen Rechten und dan endlich von denen Peinlichen Sachen.

Digitized by Google

Tituli von denen Leibgedingen, Fürmundschafften, Successionen und andern unterschidenen Rechten.

Folgen nunmehr die Tituli, von Andern unterschiedenen Rechten und Gerechtigkeiten.

Digitized by Google

Folgen nunmehr die Tituli von denen Peinlichen Sachen.

Folgen die Tituli, so theils in voriger Landes-Ordnung von denen Delictis zu finden. Von Gwalt und was Gwalt ist, und von Verlust Leib, Ehr und Guts.

Digitized by Google

Digitized by Google

Opera juridica Hermenegildi Jireček.

Codex juris bohemici.

Tomus I, aetatem Přemyslidarum continens. Pragae 1867, J. L. Kober. fl. 1.80.

Tomi II, pars 2, complectens Jus terrae atque Jus curiae regiae saeculi XIV[ti]. Pragae 1870, F. Tempsky. fl. 2.70.

Tomi III, pars 2, complectens Jus terrae saeculi XV[ti] (1420—1500). Pragae 1873, F. Tempsky. fl. 2.—.

Tomi III, pars 3, exhibens mag. Victorini a Všehrd opus bohemicum „De jure terrae Bohemiae libri novem". Pragae 1874, F. Tempsky. fl. 5.—.

Tomi IV, pars 1. Sectio 1, Jura et Constitutiones regni Bohemiae saeculi XVI[ti]. Pragae 1882, F. Tempsky. fl. 8.—.

Tomi IV, pars 3. Sectio 1, exhibens mag. Briccii a Liczko „Jus municipale Pragense". Pragae 1880, F. Tempsky. fl. 5.—.

Tomi IV, pars 3. Sectio 2, exhibens mag. Pauli Christiani a Koldin „Jus municipale regni Bohemiae". (Ed. Josephus Jireček.) Pragae 1876, F. Tempsky. fl. 5.—.

Tomi IV, pars 5. Scripta juris-consultorum saeculi XVI[ti]. Pragae 1883, F. Tempsky. fl. 2.80.

Tomi V, pars 2. Constitutiones regni Bohemiae anno 1627 reformatae. Pragae 1888, F. Tempsky. fl. 10.—.

D. Justiniani Institutionum libri quatuor. Versio bohemica ab anno 1562. Pragae 1867, Jednota Právnická. fl. —.50.

Slovanské právo v Čechách a na Moravě. Doba nejstarší: Od prvních zpráv do konce X. století, s mappou. Pragae 1863, Bellmann. fl. 2.—.

— Doba druhá: Od počátku XI. do konce XIII. století, s mappou. Pragae 1864, Bellmann. fl. 2.—.

— Doba třetí: Století čtrnácté. Svazek 1.: Základy zemského zřízení. (Základy zemského zřízení v koruně království Českého za Karla IV.) Pragae 1872, F. Tempsky. fl. 1.80.

Das Recht in Böhmen und Mähren. Geschichtlich dargestellt. Erster Band: Von den ersten Nachrichten bis zum Schlusse des XII. Jahrhunderts. Pragae 1866, Bellmann. fl. 2.92.

Svod zákonův slovanských. Pragae 1880, F. Tempsky. fl. 6.—.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google